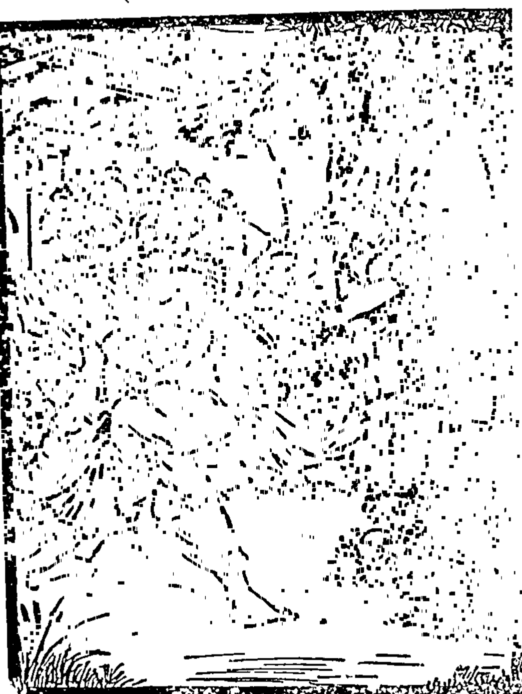

پنهنجي اصلي روپ ۾ پرگهٽ ٿي، زوريءَ سيتا کي کڻي پنهنجي رٿ ۾ وهاريو. اُن وقت سيتا زور زور سان واڪا ڪري رام لڪشمڻ کي پڪارڻ لڳي. راوڻ ڪيس رٿ ۾ سوگهو ڪري وهاريو ۽ رٿ ڪي آڪاس مان اُڏائي تڪڙو وڃڻ لڳو. اُن وقت سيتا جا ورلاپ جٽايو جي ڪن تي پيا ۽ هن ڏٺو ته راوڻ رامچندر جي استريءَ کي ائين زوريءَ وٺي وڃي رهيو آهي جنهن ڪا ڪپلا گانءِ کنهن قصائيءَ جي ور چڙهي

هجي. اِهو ڏسي هو ڏاڍي ويگ سان اُڏامي اچي راوڻ مٿان ڪڙڪيو ۽ پنهنجن ٽڪن نهن سان راوڻ جي شرير ۾ گهاوَ ڪرڻ لڳو. راوڻ پانيو ته تير هڻي ماري ڇڏيانس پر جٽايوءَ چنبا هڻي راوڻ جو ڌنش مڪٽ ۽ پڇي ڇڏيو. تڏهن راوڻ گدا هڻي جٽايوءَ کي رٿو چاڻ

سمجهو ته جڏهن اگهر ڪيتريون استريون هنجي شان شوڪت ۽ سندرتا تي موهت ٿيون آهن، ليڪن سيتا به بنواسي ڪنگال رام جي پچر ڇڏي هن سان نه هندي. اهي ويچار ڪري هن چيو:- هي سندري! تون هن بن ۾ اڪيلي ڪيئن رهي پيئي آهين؟ تو جهڙي روپوتي استري ته مون تنهي لوڪن ۾ ڪين ڏٺي. توکي ته محلاتن ۾ رهڻ گهرجي.

ساڌوءَ جا اهي اجوڳه وچن ٻڌي سيتا کو جواب ڪين ڏنو ۽ پنهنجي پتيءَ ۽ ڏير جي اچڻ جي واٽ چتائي نهارڻ لڳي. پر هن کي چئني پاسي بريومي ءَ کان سواءِ ٻيو ڪي به نظر نه آيو. پوءِ خيال آيس ته متان مؤن ڏارڻ ڪري ساڌو ڏمرجي پوي تنهنڪري سيتا کيس پنهنجو پريچيه ڏيئي بنواس جو ڪارڻ ٻڌايو ۽ سندس نانءُ ٿانءُ پڇيو. اهو ٻڌي راوڻ چوڻ لڳو:- سيتي! جنهن جي نالي ٻڌڻ سان ئي تنهي لوڪن جا ديوتائون ۽ دئيت ڏڪيو وڃن اهو راڪشسن جو راجا راوڻ مان آهيان ۽ تنهنجي ڪومل سرير جو سوني سمان رنگ ۽ وري متان پاتل هيءَ پيلي ساڙهيءَ جي ڇبي ڏسي، مونکي پنهنجون رائيون نٿيون وڻن. تون منهنجي سوني جي لنڪا ۾ هلي منهنجي پٽ رائي ٿيءُ ته انيڪ داسيون تنهنجي سيوا ڪنديون. مان ئي تنهنجي پتي ٿيڻ جي لائق آهيان ۽ مان تنهنجي مرضيءَ خلاف ڪو ڪم ڪين ڪندس. تون مون وٽ هلي راجائي مزا ماڻ.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي سيتا ڪروڌ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي:- اڙي نياڳا! تو جهڙي ڳدڙ کي ايتري مجال ٿي آهي جو هڪ شينهن جي استريءَ ۾ اک رکي اٿئي! ڇا تون ڳلي ۾ گهررو ٻڌي سمنڊ پار ڪرڻ ٿو چاهين؟ ٻرندڙ باهه کي ڪپڙي ۾ ٻڌڻ ٿو چاهين؟ توکي لعنت هجي ۽ جي هاڻي به پنهنجو ڀلو چاهين ته وٺ گهر جو رستو.

اهو ٻڌي راوڻ غصي ۾ ڀرجي ويو ۽ هن جيڪو نرميءَ ۽ پرپائڻ داڪانڌ رچيو هو سو اُڇلائي ڇڏيائين. هن ساڌوءَ جو روپ ڇڏي

لڪشمڻ جا اهي وچن ٻڌي سيتا ڪروڌ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي:- توهان تمام نردئي ٿو ڏسجين جو هن آپدا مهل به توهان پنهنجي ڀاءُ جي مدد لاءِ نٿو وڃين! هنجي دک ڀريل دانهن جو توتي ڪو اثر نٿو ٿئي! توهان پڻ جيان هڪ هنڌ بيٺو آهين جو توهان چاهين ٿو ته هو پل ناس ٿي وڃي! توهان من ۾ ڪپٽ رکي اسان سان بن ۾ آيو آهين! تنهنجي من ۾ ڪا پاپ جي ست سٿيل آهي! مان تنهنجي من جي پاپ ڀاونا سمجهان ٿي ته رامچندر مري ته توهان مونکي پراپت ڪري سگهين، مگر ياد رک ته مان ٻئي ڪنهن کي به ٻئي ڪين ڪنديس ۽ تنهنجي سامهون ئي پنهنجا پراڻ ڏيا ڇيندس.

پرالبڌ ڏاڍي ڪنور ۽ نٺر ٿيندي آهي نہ ته سيتا جهڙي ساڌوي پتورتا اهڙا ڪٺور وچن ڪيئن چوي ها! هنجا اهي اجوڳ وچن لڪشمڻ کي زهريلن ٻاڻن جيان چڀي ويا پر ته به هن هٿ جوڙي سيتا کي چيو:- ديوي! توهان منهنجي ماتا سمان آهين ۽ توکي مون لاءِ اهڙو سنديهہ ڪرڻ ڪين جڳائي. پر تو هوونهار جي وس ٿي مونکي ائين چيو آهي، انلاءِ مان هينئر ئي رامچندر ڏانهن وڃانٿو. تنهنجا اهي وچن مونکي ڏنب ٿي لڳا آهن. مونکي ڊپ ٿو ٿئي ته تنهنجي مٿان جلد ڪا وڏي آپدا اچڻ واري آهي نہ ته توهان مونکي اهڙا ڪٺور شبد نہ چوين ها. شل ڀڳوان تنهنجي رکيا ڪري ۽ اسين ٻئي ڀائر وري اچي توکي صحيح سلامت ڏسون.

ائين چئي لڪشمڻ سيتا کي پرڻام ڪيو ۽ دکي هردي سان رامچندر ڏي ويو. هنجي وڃڻ ڪانپوءِ راوڻ کي گهربل موقعو ملي ويو ۽ هو ساڌوءَ جو روپ ڌاري سيتا وٽ اچي سهڙيو. سيتا کيس گيرو ڪپڙن ۾ ۽ ڪرمنڊل ڌاري تپسوي مهمان سمجهي نمرتا سان هنجي آجيان ڪئي ۽ سشٽاچار موجب هنکي ويهڻ لاءِ آسڻ، جل ۽ ڦل ڦول آڻي ڏنائين. ساڌو ويهي ڪري سيتا ڏانهن گهور ڪري نهارڻ لڳو ۽ هنجي سندرتا ڏسي هنجي ترشنا وڌندي ويئي. هن کي اها اِڇا ٿي ۽ آشا ٿي ته هو سيتا کي پرڀائي پنهنجو بڻائي. هن

مٿل هٿل ڪري جلد موٽيا ايندس. تون رڳو سيتا جي سنڀال ڪج.
ائين چئي رامچندر ڌنش باڻ کڻي اُن ماياوي مرگ جي ڪڍ ويو. رامچندر کي ويجهو ڏسي هرڻ ڇلانگ ڏيئي پري ڀڄي ويو. تڏهن شري رام به سندس پٺيان ڊوڙڻ لڳو. پر اهو ڪپٽي هرڻ به تيز ڊوڙندو، ڪڏهن لڪندو، ڪڏهن پرگهٽ ٿيندو، رامچندر کي پري ڪڍي ويو. نيٺ رامچندر جڏهن ٿڪجي پيو تڏهن اُن هرڻ تي هڪ باڻ هنيائين. تير لڳندي ئي ماريچ پنهنجي اصلوڪي راڪشس روپ ۾ ظاهر ٿي ڪري پيو ۽ رامچندر جي آواز ۾ "هاء سيتا! هاء لڪشمڻ! مونکي بچاء!" چئي پڪارڻ لڳو ۽ پوءِ ٿوريءَ دير ۾ مري ويو. رامچندر اهو ڪپٽ ڏسي جلدي اُتاوليءَ سان پنهنجي ڪٽيا ڏانهن موٽڻ لڳو.
هوڏانهن شري رام جي آواز ۾ "هاء سيتا! هاء لڪشمڻ! مونکي بچاء!" جي پڪار ٻڌي جانڪي ڳڀرجي وئي ۽ ڊپ ۾ پرجي لڪشمڻ کي چوڻ لڳي:- تون جلدي وڃي ڀاءُ جي سهائتا ڪر. هو شايد راڪشسن جي چنبي ۾ ڦاسي پيو آهي ۽ اسانکي سهائتا لاء پڪاري رهيو آهي. تون هن سنڪٽ مهل جلد وڃي کيس ڇڏاء.
اهو ٻڌي لڪشمڻ مرڪي چوڻ لڳو:- هي ديوي! تون ڀڪ ڄاڻ ته ڪنهن به ديوتا يا دئيت کي ايتري طاقت ناهي جو رامچندر جو مقابلو ڪري سگهي. هيءُ آواز ڪنهن راڪشس جو ڪپٽ آهي. اسان هن جن استان جي راڪشسن کي ناس ڪيو آهي ۽ انلاء سندن همائتي ۽ مٽ مائٽ اسانکان ويــر وٺڻ جـــي سٽي رهيا آهـــن. اُنهيجا ڪوڙا آواز ۽ ڪوڙا روپ ڏسي اسان کي گمراهه ٿيڻ نه گهرجي. اهو آواز رامچندر جو ڪونه هو. تون ڀاڙڪي شانت ڪري ذرا به ڀؤ ڀولو نه ڪر. شري رام تنهنجي رکيا جو ڪم مونتي سونپي ويو آهي، انلاء مان راڪشسن سان ڀريل هن بن ۾ توکي اڪيلو ڇڏي نه ويندس. تون رامچندر لاء ڪابه چنتا نه ڪر، چو ته هو سڀ پرڪار سمرٿ ۽ پراڪرمي آهي.

جانڪيءَ ڪي پاڻ ڏانهن نهاريندو ڏسي، اُهو هرڻ نچڻ ڪڏڻ لڳو. انڪري اُن بن جي سندرتا ۾ جڻ جان پئجي وئي. اِهو ڏسي سيتا رامچندر ۽ لڪشمڻ کي سڏي چوڻ لڳي:- آريه پترا! هنيءَ نرالو مرگ ته ڏسو! هيرن جواهرن سان جڙيل سچو سونو ٿو لڳي ۽ وري ڪن پل ۾ چانديءَ جيان چمڪي رهيو آهي! هيڏن سالن ۾ مون هن بن ۾ اهڙي سندر وستو ڪانه ڏٺي آهي. هن هرڻ کي کنهن به ريت ڦاسايو ته هنکي آشرم ۾ پريم سان پاليندا سي ۽ ايوڌيا هلڻ تي هيءَ اسانجي محل جي شوڀيا وڌائيندو يا پرت کي بن جي سوکڙي ڪري ڏينداسي. پر جي هيءَ جيئرو پڪڙجي نه سگهي ته هنجي مرگ چالا به ڏاڍي سندر ٿيندي. ڪرپا ڪري منهنجي خاطر هنکي پڪڙيو!

لڪشمڻ جي من ۾ شڪ جاڳيو. هن چيو:- هيءَ ڪو رواجي جانور ناهي، پر ڪر روپ بدلايل! ڀروڀي راڪشس آهي. اسانکي کنهن راڪشس جي فند فريب ۾ ڦاسڻ نه گهرجي.

رامچندر سمجهيو ته لڪشمڻ برابر ٿو چوي پر پنهنجي پياريءَ جي ڏاڍي چاهنا ڏسي هو هرڻ کي پڪڙڻ لاءِ تيار ٿيو. هن چيو:- لڪشمڻ! جي هيءَ هرڻ سچ پچ ڪو راڪشس آهي ته به هنکي ضرور مارڻ گهرجي. هو پنهنجي وڇايل جار ۾ ڦاٿهي ڦاسندو. مونکي هرڻ يا راڪشس ڇا ڪندو؟ مان هنکي جيئرو يا

هيٺئر ئي ضرور ٿيندو. هاڻي جيئن چڱو سمجهين تيئن ڪر.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي ماريچ هيسجي ويو ۽ سوچڻ لڳو ته هن دشٽ کي انڪار ڪندس ته هيءُ منهنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيندو. هن نون منشن سان ورود ڪرڻ ڪري جيو جو ڪلياڻ نٿو ٿئي. ١- هٿيار بند، ٢- ڀيد ڄاڻندڙ، ٣- سوامي، ٤- مورک، ٥- ڌنوان، ٦- حڪيم، ٧- ڀٽ، ٨- ڪوي شاعر ۽ ٩- رسوئيو. هن پاپي مورک جي هٿان يڪدم مران تنهن کان بهتر ٿيندو ته رامچندر جي سامهون ٿيان جو انڪري مٿان جان بچي به پوي. اهو سوچي ماريچ راوڻ جو ڪم ڪرڻ قبول ڪيو ته راوڻ خوش ٿي ڪيس ڇاتيءَ لڳايو. پوءِ ٻئي دنڊڪ بن ۾ آيا ۽ پريان ڪيلن جي وڻن سان گهيريل رامچندر جي ڪٽيا ڏٺائون. راوڻ جي آگيا موجب ماريچ سونهري هرڻ بڻجي اُن ڪٽيا اڳيان گهمڻ ۽ نچڻ لڳو.

رامچندر جو هرڻ پٺيان وڃڻ ۽ راوڻ جو سيتا کي کڻي وڃڻ

سيتا پنهنجي ڪٽيا جي ٻاهران گل چني رهي هئي ته سونهري هرڻ ڏسي اچرج ۾ پئجي ويئي. اُن هرڻ جي انڊ لٺ جهڙي رنگين بدن کي نيرا نيرا داڻا نيلم ۽ رتنن مثل جڙيل ٿي لڳا. هن جا سڱ ڄڻ ته نيل مڻيءَ مان ٺهيل هوا ۽ بدن اهڙو ته لسو ۽ چلڪيدار هوس جو ڏسندي ئي من موهجي وڃي. هو ڪنهن وقت هڪ هنڌ بيٺو ٿي رهيو ته ڪنهن وقت من موهيندڙ ڊڪ ڊوڙ ٿي ڪيائين. ڪڏهن هيٺ نمي ڌرتيءَ تان نرم نرم گاهه ٿي چريائين ته ڪڏهن ڪنڌ مٿي ڪري ٻوٽن جا نازڪ پن ٿي کاڌائين. ڪنهن وقت اڪيلي سر ٿي گهميو ته ڪنهن وقت هرڻن جي ولر سان پيڙو ٿي ٿيو، پر پيا هرڻ هنڪي نڪ سان سنگهي، پڻ کان ٻري ڀڄي ٿي ويا.

اُن طلسمي هرڻ جي شوڀيا دل هرڪائيندڙ ۽ جادوءَ مثل هئي. هرڻ کي ڏسي گهور ڪري ڏانهنس نهاريندي رهي.

لنڪا جون وڏوائون ۽ اناٿ ٻالڪ رئندا ۽ رڙندا. پرائيءَ استريءَ کي زوريءَ کڻي اچڻ جو مهاپاپ نہ ڪر! توکي پنهنجون گهڻيئي سندر استريون آهن. تون اُنهن سان وڃي موج ڪر. تون منهنجو مٽر آهين، انلاءِ مون توکي سٺي صلاح ڏني آهي.

انريت ماريچ راوڻ جي ڀلائيءَ لاءِ هنڪي گهڻوئي سمجهايو ۽ ٻاڌايو پر راوڻ تي ڪو اثر نہ ٿيو. ڪام جي ستايل منش کي نيڪ صلاح ڪيئن آئڙندي؟ جيئن بيمار ماڻهوءَ کي ڪؤڙي دوا نہ وڻندي آهي، تيئن بدلي جي ڀاونا ۽ ڪام وس ٿيل راوڻ کي بہ ماريچ جي صلاح ڪين آئڙي، مرڳو هو ڪروڌ ۾ ڀرجي ويو. چيل آهي تہ مورکہ کي اُپديش ڪرڻ ڪري سندس غصو وڌيتو ۽ شانت نٿو ٿئي، جيئن نانگہ کي کير پيئارڻ سان سندس زهر وڌيتو،* تيئن راوڻ بہ ماريچ جي سٺيءَ صلاح جي بدلي هيءُ ڪٺور وچن چوڻ لڳو:- اڙي ماريچ! تون هيءُ جيڪي چئي رهيو آهين سو ڪلرائيءَ زمين ۾ ٻج پوکڻ مثل اجايو آهي. جيڪو مورکہ ماڻهو هڪ استريءَ ۽ پتا جي چوڻ ڪري راڄائي محل ۽ پنهنجو حقي اڌڪار تخت ڇڏي بن بن ۾ ڀٽڪي رهيو آهي، تنهنڪان ايترو ڊپ! مان هنجي سندر استري ضرور کڻي ايندس ۽ توکي منهنجي مدد ڪرڻي پوندي. هڪ تہ مان تنهنجو راڄا آهيان، ٻيو هن وقت تنهنجي گهر مهمان ٿي آيو آهيان ۽ ٿيون پنهنجي راڪشس جاتيءَ جي دشمن برخلاف مدد گهري رهيو آهيان، انلاءِ توکي اهو ڪم ضرور ڪرڻ گهرجي ۽ انهي ڪم لاءِ مان توکي گهڻوئي مال متاع ۽ هڪ ملڪ جو راڄ ڏيندس. پر جي اهو ڪم ڪرڻ کان انڪار ڪندين تہ مان توکي هينئر ئي ماري ڇڏيندس. رام جي سامهون وڃڻ ڪري تنهنجا پراڻ بچي بہ سگهن ٿا پر منهنجي ڳالهہ نہ مڃڻ ڪري تنهنجو موت

* उपदेशो हि मूर्खाणं प्रकोपाय न शान्तये।
पयःपानं भुजंगानां केवल विष वर्द्धनम्॥

وڃڻ تنهنجو ۽ منهنجو فرض آهي. انلاءِ مان، رام جي استريءَ سيتا کي زوريءَ کڻي اچڻ جو خيال ڪيو آهي. تون مايا وي ڪم ڪرڻ ۾ هوشيار آهين. تون سونهري هرڻ بڻجي سيتا جي سامهون گهمُ ڦرُ ته سيتا، اهو هرڻ پڪڙڻ لاءِ ضرور رام ۽ لڪشمڻ کي موڪليندي. انڪريت جڏهن تون پنهنجي ٻولڻان رام ۽ لڪشمڻ کي پري وٺي ويندين، تڏهن مان بي وسيليءَ سيتا کي زوريءَ کڻي ايندس. پوءِ جڏهن استريءَ جي وڇوڙي ۾ رام وياڪل ۽ ڏٻرو ٿي ويندو تڏهن کيس آسانيءَ سان ماري سگهبو.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي ماريچ ته ڏڪي ويو جو کيس رامچندر جا هٿ اڳ لڳل هوا. هو راوڻ کي سمجهائي چوڻ لڳو:- هي راجن! وڻندڙ وچن چوڻ وارا ته گهڻيئي ملندا پرا پريہ (نہ وڻندڙ) ۽ لاڀدائڪ وچن چوڻ ۽ ٻڌڻ وارا منش درلڀ آهن.* تنهنجو منصوبو ڪوتو آهي ۽ تنهنجي سڄي راڄ کي تباهه ڪري ڇڏيندو. مها پراڪرمي رام سان ته ويرُ نه پاءِ. هن ٻالڪپڻي جي اوسٿا ۾، وشوامتر جي يگيه جي رکيا ڪندي، مونکي هڪ ئي تير سان سؤ يوجن پري اڇلايو هو. تنهنڪانپوءِ مان هن کان اهڙو ڏڪي ويو آهيان جو سپني ۾ به کيس ڏسي گهٻرائجي ٿو وڃان. سو تون به کيس رواجي منش سمجهي ويرُ نه رک. سنسار ۾ ڪو به اهڙو يوڌو ڪو نه آهي جو استر شستر هلائڻ ۾ رامچندر جي مٽ ٿي سگهي. هنکي پنهنجو ڪٽر شترو نه بڻاءِ، نه ته تنهنجي جاليءَ ۽ راڄ کي نه رڳو جوکم رسندو، پر اُهي بنهه تباهه ٿي ويندا. تنهنجي پرجا هن وقت سک سمپتيءَ ۽ ڌن دولت جا مزا ماڻي رهي آهي، تن کي برباد نه ڪر. رام جي ڪروڌ کي نه جاڳاءِ. نه ته تنهنجي سونيءَ جي لنڪا جلي ڀسم ٿي ويندي ۽ اُنجون گهٽيون مُڙدن جي لاشن سان سٿجي وينديون.

* सुलभाः पुरुषा राजन् सततं प्रियवादिनः ।
अप्रियस्य च पथ्यस्य श्रोता वक्ता च दुर्लभः

پنهنجن سردارن کر ۽ دوشڻ جي مارجڻ جو ٻڌي راوڻ کي آ
وڃي ويئي ۽ هوڏانهن سيتا جي سونهن جي ساراهه ٻڌي هو ڪام جي
وس ٿي ويو. هن شورپنکا کي ڌيرج ڏيئي روانو ڪيو ۽ پاڻ انهي
ڳالهه تي غور ڪرڻ لڳو. هن جي سمجهي رات اهي خيال ڪندي
وهامي ته اهڙو پراڪرمي ڪير ساماڻو آهي جنهن مها ٻلوان کر ۽ دوشڻ
کي چوڏهن هزار جوڌن سميت اڪيلي سر ماري ڇڏيو! ضرور وشڻ
ڀڳوان اوتار ڌارڻ ڪيو هوندو، پر مونکي هن سان شترو تا رکرڻ
۾ ئي ڀلائي آهي. منهنجي تامسي شرير کان ڀڄن ۽ ڀڳتي ته ٿي
نٿي سگهي، انلاءِ جي شتروتا رکي سندس سنبنڌ ۾ ايندس ته ڀ سنسار
ساگر مان تري پار پوندس.

پر جي هو رواجي راجڪمار
آهن ته به اُنهن کي جيتي ۽
اُنهن جي اُتپات کي روڪڻ
منهنجو راجائي ڌرم آهي.

اهو سوچي راوڻ رامچندر
سان ”وير رکڻ جو فيصلو ڪيو ۽
انلاءِ منصوبو سٽڻ لڳو. هو
هڪ آڪاش ۾ هلندڙ رٿ تي
سمنڊ لتاڙي پنهنجي متر
ماريچ نالي راڪشس وٽ آيو.
ماريچ طلسمي ڪم ڪرڻ
۾ ڏاڍو هوشيار جادوگر هئو.
هن پنهنجي راجا جو آدرسنڪار
ڪيو ۽ سندس اچڻ جو ڪارڻ پڇيو. راوڻ کيس چوڻ لڳو:- هي
متر! دشرٿ جي پٽ رام دنڊڪ بن ۾ رهندڙ منهنجن مٽن مائٽن
۽ ساٿين جو ناس ڪري ڇڏيو آهي. هو بنا ڪنهن اپراڌ جي سيني
راڪشسن کي ماري رهيو آهي. پنهنجي جاتيءَ جي دشمن کان بدلو

جو ۽ ڏرو-ڪانسواءِ ڏن جو ناس ٿيندو آهي، ليڪن جيڪو پنهنجي دشمن، روڳ، اگني، پاڻي، پاپ، سوامي ۽ پاراني (سراپ) کي ڪچو ڪري سمجهندو آهي تنهن جو به ضرور ناس ٿيندو آهي. دنڊڪ بن ۾ تنهنجا عيوضي سردار کر ۽ دوشڻ پنهنجن چوڏهن هزار جوڌن سميت ماريا ويا آهن ۽ هيئنر تنهنجي راڄ کي خطرو آهي.

شورپنکا جا وچن ٻڌي ۽ سندس دردشا ڏسي راوڻ ڪاوڙس سموري حقيقت پڇي، تڏهن شورپنکا چوڻ لڳي:- راڪشس راڄ! ايوڌيا جي راجا دشرٿ جو پٽ رام پنهنجي ٻلوان ڀاءُ لڪشمڻ ۽ سندر استريءَ سيتا سميت دنڊڪ بن ۾ آيو آهي. اهي ٻئي ڀائر جتي ڪٿي راڪشسن جي هتيا ڪندا رهن ٿا ۽ انهن جي هلت مان ظاهر آهي ته هو سڄيءَ راڪشس جاتيءَ کي نيست نابود ڪرڻ ٿا چاهين. مونکي تنهنجي ڀيڻ ڄاڻي هو مونتي چٽرون ڪرڻ لڳا. رام جي استريءَ سيتا جهڙي روپوتي استري ٽنهي لوڪن ۾ ٻي ڪانهي. هنجو منهن چندرمان سمان، بدن گلاب جي پنکڙين سمان ۽ رنگ سوني سمان آهي. گندرو، ڪنر، ديوتا ۽ منش جاتين جي ڪنهن به ڪنيا ۾ مون اهڙي عجيب سونهن ڪانه ڏٺي آهي. هنکي ڏسي منهنجي من ۾ اڳين آيو ته اهڙي لاثاني سندري ته تو وٽ کي هئڻ گهرجي، انڪري مان ڪيس تو وٽ کٽي اچڻ جي ڪوشش ڪئي ته لڪشمڻ منهنجو نڪ ۽ ڪن وڍي ڇڏيو. تنهنجي ڪرڻي منهنجي هيءَ بڇڙي حالت ٿي آهي. جڏهن انجو بدلو وٺڻ لاءِ کر ۽ دوشڻ پنهنجي ڪٽڪ سوڌو متن چڙهائي ڪئي ته اڪيلي رام انهن کي سوالاءِ سان ماري ڇڏيو. رام مها ٻلوان آهي ۽ هن کي جيتڻ ڏولاءِ به سولو ناهي، هنجو پراڪرم ۽ سيگهه سان هڪ وقت کي گهڻا تير هلائڻ جي شڪتي ڏسي مونکي پڪ آهي.ته رام سان جنگ جوٽي ڪو به ڪيس جيتي نه سگهندو. هنکي مارڻ جو رڳو هڪ ئي اپاءُ آهي. تون سندس پياري استريءَ کي کٽي ايندين ته هو سيتا کان سواءِ جيئرو رهي نه سگهندو. سيتا جنهنجي استري آهي سو آهي.

پيانڪ راڪشسن کي ناس ڪري ڇڏيو. سندس اهڙو اديت پراڪرم ڏسي اُن بن ۾ رهندڙ سڀ رشي مني سندس جئہ جئہ ڪار ڪرڻ لڳا. راڪشسن جي مرڻ ڪري دنڊڪ بن ۾ سڀ تپسوي بنا ڪنهن ڪٽڪي ڌرم جو انوشٺان ڪري سگهندا، انلاءِ هو رامچندر کي آشيرواد ڏيڻ لڳا. انوقت سيتا ۽ لڪشمڻ بہ غفا مان ٻاهر نڪتا ۽ رامچندر کي ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيا ۽ سندس سيوا ڪرڻ ۾ لڳي ويا.

شورپنکا جي دانهن ٻڌي راوڻ جو سيتا هرڻ لاءِ منصوبو سٽڻ.

شورپنکا جڏهن ڏٺو تہ اڪيلي رامچندر کر دوشڻ ۽ چوڏهن هزار ٻلوان راڪشسن کي ناس ڪري ڇڏيو تڏهن هوءَ اچرج ۽ چنتا ۾ پرجي پنهنجي ڀاءُ راوڻ دي لنڪا ڏانهن ڀڄي. انوقت راوڻ پنهنجي سوني جي ست محلي محلات جي ڇت تي جواهرن سان جڙيل سنگهاسن تي ويٺو هو. اُنوقت ناچ گانا ٿي رهيا هئا ۽ هنجي چوگرد منتري ۽ سندر استريون سيوا ۾ بيٺيون هيون. شورپنکا ونس وڃي چوڻ لڳي:- هي ڀراتا! تون پنهنجي عيش عشرت ۾ ئي غلطان آهين ۽ مٿان پيل آپدا جي توکي ڪا سمڪ ئي ڪانهي. جيڪو راجا جاسوسن کان ڪم نٿو وٺي ۽ پاڻ پرجا سان نٿو ملي، تنهن جو ضرور ناس ٿيندو. جيئن نمرتا کانسواءِ پريت جو، ڪميا کانسواءِ گڻن

۽ ٻاڪر ڪتو مچائي ڏنو. اُنوقت رامچندر جي ڏنش مان زهريلا ٻاڻ هڪ ٻئي پٺيان اهڙو تيزيءَ سان ٿي نڪتا جڻ ڪا سداء وهندڙ جل جي ڌارا تيز وهندي هجي. انڪري راڪشسن جو ڪٽڪ ائين ناس ٿيڻ لڳو جئن ڪلهن باهہ جي پنيت ۽ پتنگ جلي مرندا وڃن. پنهنجي سينا جي دردشا ڏسي سيناپتي دوشڻ ٻاڻ هڪ تيز ڪيليدار گدا کي ڦيرائي ڦيرائي رامچندر تي هنئين. شري رام هڪ ٻاڻ سان اُن گدا کي ٻہ ٽڪر ڪري ڪيرائي ڇڏيو ۽ ٻيو ٻاڻ هڻي دوشڻ کي ماري ڇڏيو. سيناپتيءَ کي مئل ڏسي ۽ رامچندر جي تيرن کان وياڪل ٿي راڪشسن ۾ اچي ڀاڪوڙو پيو. تڏهن پراڪرمي کر واڪو ڪري چوڻ لڳو تہ :- جيڪو بہ لڙائيءَ جو ميدان ڇڏي پٺڀرو ٿئي ٿو، ڪي مان پنهنجن هٿن سان ماريندس. اُنوقت موت جي ڊپ کان راڪشس پوئتي موٽي آيا ۽ رامچندر تي هٿيارن جي ورکا ڪري مهاسنگرام مچائي ڏنائون. انوقت شري رام بہ اگني استر هلائي راڪشسن جي سينا ۾ چوطرف باهہ کي باهہ ٻاري ڏني جنهنڪري جلد ئي اُنهنجي صفائي ٿي وئي. اهو ڏسي پراڪرمي کر پنهنجي سوني ۽ رڪ جي رٿ تي سوار ٿي رامچندر جي سامهون ٿيو ۽ لکن ٻاڻن سان رامچندر جو ڌنش پڃي ڇڏيائين ۽ ڪوچ بہ ڏاري ڇڏيائين. کر جي تيز ٻاڻن سان رامچندر لهولهاڻ ٿي ويو پر تہ بہ هن ڦڙتي سان پيو ڌنش کڻي پنهنجن اموگهہ ٻاڻن سان کر جو رٿ پڃي هنکي زخمي ڇڏيو. تڏهن کر ڏاڍي ڪروڌ ۾ پرجي هڪ مها پينڪر گدا کڻي رامچندر تي ڪڙڪي آيو. شري رام پنهنجن تيرن سان اُن کي بہ ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيو ۽ کر جو بہ انت آنڊائين.

دنڊڪ بن جي حاڪم راڪشسن جي مها ڀيانڪ سينا جيڪا سمندر سمان گجگوڙ ڪندي آئي هئي، سا هاڻي بلڪل سانت هئي. رڳو جنگ جي مئدان تي لاشن جا ڍير، راڪشسن جي شرير جا وڍيل انگ، بيگانا هٿيار ۽ ڀڳل رٿ پيا هئا.

ـــ ت اڪيلي شري رگهوناٿ دنڊڪ بن جي چوڏهن هزار

ننڍي ڀاءُ پراڪرمي لڪشمڻ ڏانهن وڃ جيڪو هن وقت ڇڙهو آهي.

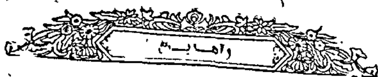
تڏهن ڪام جي وس ٿيل شورپنکا لڪشمڻ وٽ ويئي ۽ کيس پنهنجي پتي ٿيڻ لاءِ چوڻ لڳي. تڏهن لڪشمڻ کلي چيس:- مان تہ وڏي ڀاءُ جو آگياڪاري داس آهيان ۽ منهنجي استري ٿي توکي بہ داسي ٿي هلڻو پوندو. هو پاڻ ايوڌيا جو راجا آهي ۽ سڀ پرڪار سمرٿ آهي. هو جيڪي چاهي سو ڪري سگهي ٿو.

सेवक सुख चह मान भिखारी। ब्यसनी धन सुभ गति बिभिचारी।
लोभी जसु चह चार गुमानी। नभ दुहि दूध चहत ए प्रानी॥

جي ڪو نوڪر ٿي سک چاهي، ڀڪاري ٿي عزت چاهي، وشئي (جوئا شراب وغيره جو عادتي) ٿي ڌن چاهي، وڀچاري ٿي شڀ گتي چاهي، لوڀي ٿي جس چاهي ۽ ابماني ٿي چار پدارٿ (ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکيہ) چاهي، سو سمجھہ تہ آڪاس کي ڏهي ٿو کير گهري يعنيٰ ناممڪن کي ٿو ممڪن ڪرڻ چاهي.

اهو ٻڌي شورپنکا رامچندر وٽ موٽي آئي ۽ چوڻ لڳي:- تون هن استري جي ڪري مونکي سويڪار نٿو ڪرين، ان لاءِ مان هن کي هينئر ئي کائي ٿي ڇڏيان ۽ پوءِ توسان موج سان گذاريندس.

ائين چئي شورپنکا پنهنجو اصلوڪو ڀينڪر روپ ظاهر ڪري سيتا تي وجهي لامارو ڏنو. سيتا کي ڀيڀيت ڏسي رامچندر کيس بچائي ورتو ۽ شورپنکا جو نڪ ۽ ڪن وڍڻ لاءِ لڪشمڻ کي اشارو ڏنائين. لڪشمڻ اُمالڪ اُٿيو ۽ تلوار سان شورپنکا جو نڪ ۽ ڪن ڪپي ڇڏيائين. نڪ ۽ ڪن ڪپجڻ تي هوءَ وڌيڪ ڀينڪر ٿي پيئي ۽ رت جي ڌارا وهائيندي زور زور سان ڪيڪون ڪندي کر ۽ دوشڻ وٽ پهچي ويئي. شورپنکا کي رتوڇاڻ ڏسي کر ۽ دوشڻ ڪروڌ ۾ ڀرجي ويا ۽ سندس درگتيءَ جو ڪارڻ پڇيائون، تڏهن

پوي ۽ نيترن مان جل ٽمڻ لڳي، تنهن جي من مان سڀ پاپ ڪرم
ڌوپجي وڃن ٿا ۽ هو نرمل ٿي سچو سک ۽ شانتي پراپت ڪري ٿو.

رامچندر جون اهي گيان ويراڳ ۽ ڀڳتيءَ جون ڳالهيون ٻڌي
لڪشمڻ ۽ سيتا جي من مان سنديهه ويندو رهيو ۽ هو ڏاڍي آنند ۾
پنچوٽيءَ ۾ گذارڻ لڳا.

شورپنکا جو ڪ ويڄڻ ۽ کر ۽ دوشڻ جو موت.

هڪ ڏينهن رامچندر لڪشمڻ ۽ سيتا پنچوٽيءَ ۾ ويٺا پاڻ ۾
ڳالهيون ڪري رهيا هوا ته راوڻ جي ڀيڻ شورپنکا اچي نڪتي.
استريءَ جي دل سونهن وارن ڏانهن سياڀڪ کينچجي ويندي آهي،
سو شورپنکا به ٻنهي راجڪمارن جو سندر سروپ ڏسي موهت ٿي
پيئي. هوءَ پنهنجي اڇيا موجب روپ ڌاري سگهندي هئي سو ڇا
ڪيائين جو هڪ منوهر روپ ڌاري رامچندر وٽ اچي چوڻ لڳي:-
هي سندر راجڪمار! توهين ڪير آهين ۽ تپسويءَ جي ويس ۾ راڪشسن
جي هن ڀيانڪ ٻن ۾ ڇا لاءِ آيو آهين؟"

تڏهن رامچندر شورپنکا کي پنهنجو پريچيه ڏنو ۽ سندس
نانءُ ٺانءُ پڇيو. شورپنکا چوڻ لڳي:- مان وشروامنيءَ جي ڌيءَ
شورپنکا آهيان ۽ راجائن جي راجا لنڪا اڌراج راوڻ ۽ مها ٻلوان
ڪنڀڪرڻ ۽ وڀيشڻ جي ڀيڻ آهيان. مان هن ٻن ۾ مها ٻلوان کر ۽
دوشڻ سان رهندي آهيان. مان ننڍي لڏڪ گهمي آهيان پر تو جهڙو
سندر ۽ من ڀاوندڙ پرش هيل تائين ڪين ڏٺو اٿم. توهين مونکي
پنهنجي استري بڻاءِ ته مان توکي آڪاس جو سير ڪرائيندي س ۽ انيڪ
رمڻيڪ استان ڏيکاريندي س.

شورپنکا جي ڳالهه ٻڌي شري رام سيتا ڏانهن اشارو ڪري
کيس چيو:- هي سندري! منهنجي پياري پتني هتي موجود آهي
۽ جهڙين استرين لاءِ ٻهاڄ جو هجڻ دک جو ڪارڻ ٿيندو. منهنجي

لڪشمڻ پڇيو:- هي پرڀو! اهو گيان ويراڳ ڪيئن ٿو اُٿپن ٿئي؟ برهم ۽ جيو ۾ ڪهڙو ڀيد آهي؟ جنهن ڀڳتيءَ جي مارگ سان سولائيءَ سان ايشور جي پراپتي ٿئي ٿي سو ڪرپا ڪري ٻڌايوم.

شري رام چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! مان ۽ منهنجو ۽ تون ۽ تنهنجو، بس اهائي مايا آهي يعني جن پدارٿن کي ذهن اِندرين سان ڄاڻي سگهجيٿو ۽ جن ڳالهين تائين من جي پهچ آهي اُنهن سڀني کي مايا سمجهہ. ان مايا ئي سڀني جيون کي پنهنجي وس ڪيو آهي ۽ اُن جا ٻہ ڀيد آهن، هڪ اوديا ۽ ٻي وديا. اوديا جي وس ٿي جيوَ ڪام ڪرودھ لوڀ موهہ ۽ اهنڪار جي پرپنچ ۾ ڦاسي سکہ دکہ ڀوڳيندو رهيٿو ۽ وديا مايا آهي قدرت جنهن جي وس پرڪرتيءَ جا بنيادي تت آهن، جنهن سان هن برهمانڊ جي سرشٽي، پالنا ۽ پرلَہ ٿيندي رهيٿي ۽ جنهن تي جيوَ جو ڪو وس نٿو هلي. جڙ يا چيتن جيڪي ڪجهہ آهي سو مايا جو هڪ پسارو آهي، پر اُن مايا کي پنهنجو ڪو ٻل ڪونهي جو اُها سڀ ڪجهہ ايشور جي پريرڻا سان ئي ڪري سگهي ٿي. اُن سڀ ۾ جنهن ڪٿي هڪ ڪرتار پرکہ برهم سمايل ڏسڻ ۾ اچي ۽ ورڻ آشرم يا نند وڏائيءَ جو ڪو ڀيد نہ رهي سو آهي گيان. سڀني سڌين ۽ ٽنهي گڻن کي ٽچ سمجهي تياڳ ڪرڻ آهي ويراڳ. جيڪو مايا کي، ايشور کي ۽ پنهنجي سروپ کي نٿو سڃاڻي سو آهي جيوُ. جيڪو ڪرمن انوسار بندن ۽ مڪتي ڏيڻ وارو ۽ مايا کي پريرڻا ڪندڙ هلائيندڙ آهي سو آهي ايشور.

مايا جي بندن مان ڇٽي پرم سکہ روپ ايشور کي پراپت ڪرڻ جو سولو مارڳ آهي ڀڳتي. ڀڳتي ڪرڻ سان گيان ۽ ويراڳ بہ سهج ڀاءُ سان پراپت ٿين ٿا. جنهن جي سنتن جي سنگ ۾ پريت آهي، جيڪو جڳت جو وهنوار ڪندي رهندي بہ سدائين ايشور جو سمرڻ ڪندو رهيٿو ۽ من ۾ ذرا بہ اڀمان يا پاکنڊ نٿو رکي، سوئي سچو ڀڳت ڄاڻ. جنهن جي ايشور ۾ اهڙي سچي پريت هجي جو پرڀوءَ جو ڪيرتن ڪندي هنجو شرير گد گد ٿي وڃي، گلو روڪجي

ڏنا، جي رامچندر ڏاڍي خوشيءَ سان سويڪار ڪيا. شري رام اگست منيءَ کان پنهنجي رهڻ لاءِ سهوليت واري جڳهه پڇي لڌهن منيءَ چيو:- هتان کان ٻه يوجن پري گوداوريءَ جي ڪناري ڪي ٻڙ جا پنج وڏا وڻ آهن، جن کي پنچوٽي چئبو آهي. اُتي بن جي شوڀيا ٻه ڏاڍي رمڻيڪ آهي. اُن سندر استان تي توهان ڪٽيا ناهي رهندا ته توهانجو چٽ ڏاڍو پرسن ٿيندو.

اگست منيءَ جا وچن ٻڌي شري رام پنچوٽيءَ ۾ رهڻ جو نشچو ڪيو ۽ ٻئي ڏينهن منيءَ کي پرڻام ڪري موڪلايو. پنچوٽي ڏانهن ويندي رستي تي کين ٻکين جو راجا جٽايو گجهه پکي مليو جنهن سان اُنهن مترتا ڳنڍي. پنچوٽيءَ ۾ پهچي هو هڪ سندر استان تي ڪٽيا ناهي سک پوروڪ رهڻ لڳا. پرڀات جو گوداوريءَ ۾ سنان ڪري ندي‌ءَ ڪناري سنڌيا اُپاسنا آدي ڪندا هوا ۽ پوءِ رامچندر جي پٺيان لڪشمڻ دلو پري ڪٽيا ۾ ايندو هو.

هڪ ڏينهن لڪشمڻ رامچندر کي چوڻ لڳو:- پرشوتم! هن سياري جي مند ۾ پيرت به اسان وانگر نديءَ جي سيتل جل ۾ سنان ڪندو هوندو ۽ زمين تي سمهندو هوندو. هن اسان جي پريم وس ٿي اها ڪٺن بنواسي جيوت اختيار ڪئي آهي ۽ پنهنجي ماءُ جي ڪنورتا ۽ لوڀ جو هن تي ڪو اثر نه ٿيو آهي. ڏسو ته سهين! پيرت جهڙو گڻوان پٽ ۽ دشرٿ جهڙو ڌرماتما پتي هوندي به ڪيڪئي اهڙي ڪٺور هردي واري ڪيئن ٿي؟

رامچندر وراڻيو:- هي پراتا! تون ماتا ڪيڪئيءَ جي نندا نه ڪر! پر پيرت جون مٺيون ۽ هردي کي آنند ڏيڻ واريون ڳالهيون ياد ڪر. اُهو سيا ڳو ڏينهن ڪڏهن ٿيندو جڏهن تون ۽ مان پياري ڀاءُ پيرت ۽ شترگهن سان ملنداسين! توکي پيرت ۽ ڪيڪئيءَ کي هڪ سمان سمجهڻ گهرجي. جيڪو پرش سڀني جيون ۾ سمان روپ سان هڪ برهم کي ڏسي ٿو ۽ مان اپمان، دک سک يا هاڃي لاڀ ۾ هڪ ۽ استثيءَ ۾ رهي ٿو، اُهوئي سچو گياني ۽ ويراڳي آهي.

ونڻ هوا ۽ اٿي خونخوار جانور ۽ پکي بہ پنهنجي هنسا جي عادت کي ڇڏي شانتيءَ سان رهندا هوا. مهرشي اگست جي تپسيا جي پرڀاوَ ڪري راڪشسن جو بہ اُن آشرم تي ڪو زور ڪو نہ هلندو هو ۽ انڪري انيڪ مهاتمائون نرڀئہ ٿي اُتي پنهنجي ساڌنا پيا ڪندا هوا. اگست منيءَ جڏهن رامچندر جي اچڻ جو ٻڌو تڏهن پاڻ اڳتي وڌي وڃي سندن آجيان ڪيائين ۽ هنن ٽنهي بہ ڊنڊوت پرڻام ڪري منيءَ کان آشيرواد ورتي. اگست منيءَ پنهنجي آشرم جي هڪ سندر ڪٽيا ۾ سندن رهڻ جو پربنڌ ڪيو.

جڏهن شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا ٿل ٿول ڪاٽي ۽ رستي جو ٿڪ پچي آرام سان اچي منيءَ اڳيان ويٺا، تڏهن اگست مني کين چوڻ لڳو: هي پرش ۾ سريشٽ شري رام! توهانجي جيتري ساراهہ ڪجي سا ٿوري آهي جو توهان ڀينڪر راڪشسن کي ماري تپسوين جي رکيا ڪئي آهي. مون وٽ هيءَ اموگهہ استر شستر آهن، سي توهان وٺو جو اهي توهان جهڙي ڌرم رکيڪ پراڪرمي پرش وٽ هئڻ گهرجن. هيءَ وشوڪرما جو ٺاهيل ڌنش، ٽلوارون ۽ ڪڏهن نہ کٽڻ وارا هيءَ بہ ترڪش سويڪار ڪريو. اڳلي زماني ۾ وشڻو ڀڳوان انهن ئي هٿيارن سان اسرن کي جيتي لڪشمي پراپت ڪئي هئي. هاڻي هيءَ هٿيار راڪشسن تي وجئہ پائڻ لاءِ توهانکي ڪارائتا ٿيندا.

ائين چئي مهرشي اگست رامچندر کي اُهي اُتم استر شستر

هلو تڏهن ڪتري ڌرم جو پالن ڪجو. مان اوهانکي ڪو اُپديش ڪونہ ٿي ڪريان پر فقط هن ڳالهہ ڏي توهان جو ڌيان ڇڪايان ٿي. توهان کي ڌرم جي رهسيہ جي پوري ڄاڻ آهي، ان لاءِ جيئن توهان کي واجب لڳي بلاشڪ تيئن ڪريو.

رامچندر کي تہ ڪتري ڌرم ۽ تپسوي ڌرم جو اونهو گيان هو. هو چوڻ لڳو:- ديوي! تو پريم وس منهنجي فائدي جي ڳالهہ ڪئي آهي پر مان ڪتري آهيان. ڪتري انلاءِ ئي ڌنش ٻاڻ کڻندا آهن تہ جيئن ڪوڪنهن تي اتياچار نہ ڪري. هن ڏنڊڪ بن جا رشي مني راڪشسن جا ستايل آهن ۽ اسانجي شرڻ آيا آهن. هيڻن جي همراهي ڪرڻ ۽ شرڻ پئي جي رکيا ڪرڻ هرهڪ ڪتريءَ جو ڌرم آهي. انلاءِ مون راڪشسن جي انت آڻڻ جي پرتگيا ڪئي آهي. هي جانڪي! مان پنهنجي پراڻن جو يا تنهنجو ۽ لڪشمڻ جو بہ تياڳ ڪري سگهان ٿو پر پنهنجي ڏنل وچن جو ڀنگ ڪري نٿو سگهان. توجيڪي مونکي چيو آهي انلاءِ مان،توتي ناراض ناهيان ڇو جو تون مونکي پراڻن کان بہ وڌيڪ پياري آهين.

تنهن کانپوءِ هو ٽيئي ڏنڊڪ بن ۾ ڏهہ سال جتي ڪٿي رهيا، جنهن عرصي ۾ هنن انيڪ رمڻيڪ پربت، ڪلاءُ، نديون ۽ اُپبن ڏٺا. جتي جتي ڪين،ڪو اتياچاري راڪشس مليو تنهن جو انت آندائون. هو جڏهن جڏهن رشين منين جي شانتي دائڪ آشرمن ۾ ويندا هوا تڏهن اُهي ڪين پنهنجو رکيڪ سمجهي سواڳت ڪندا هوا. هوڪنهن آشرم ۾ ٿورو وقت ۽ ڪنهن آشرم ۾ گهڻو وقت گذاريندا هئا ۽ آس پاس رهندڙ آزاريندڙ آدمخور راڪشسن جو ناس ڪندا هئا. رامچندرجي ڏنڊڪ بن ۾ اچڻ کانپوءِ رشي مني نرڀئتا سان پنهنجي جپ تپ ۾ لڳا رهندا هئا ۽ ان ڪري مهرشين جي اُتم ڌرم جي اُنتي ٿيڻ لڳي.

تپسوين جي، واٽان اگست منيءَ جي مها ٻڌي شري رام هنجي ...يو. اُن مها آشرم ۾ انيڪ پرڪارن جي ميون جا هزارين

ون هوا ۽ اتي خونخوار جانور ۽ پکي به پنهنجي هنسا جي عادت کي
ڇڏي شانتيءَ سان رهندا هوا. مهرشي اگست جي تپسيا جي پرڀاوَ
ڪري راڪشسن جو به اُن آشرم تي ڪو زور ڪونه هلندو هو ۽ انلاءِ
انيڪ مهاتمائون نرڀئه ٿي اُتي پنهنجي سادنا پيا ڪندا هوا. اگست
منيءَ جڏهن رامچندر جي اچڻ جو ٻڌو تڏهن پاڻ اڳتي وڌي وڃي
سندن آجيان ڪيائين ۽ هنن ٽنهي به دنڊوت پرڻام ڪري منيءَ کان
آشيرواد ورتي. اگست منيءَ پنهنجي آشرم جي هڪ سندر ڪٽيا ۾
سندن رهڻ جو پربنڌ ڪيو.

جڏهن شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا ڦل ڦول کائي ۽ رستي جو ٿڪ ڀڃي آرام سان اچي منيءَ اڳيان ويٺا، تڏهن اگست مني کين چوڻ لڳو:- هي پرشن ۾ سريشٽ شري رام! توهانجي جيتري ساراهه ڪجي سا ٿوري آهي جو توهان ڀينڪر راڪشسن کي ماري تپسوين جي رکيا ڪئي آهي. مون وٽ هيءَ اموگهه استر شستر آهن، سي توهان وٺو جو اهي توهان جهڙي ڌرم رکيڪ پراڪرمي پرش وٽ هئڻ گهرجن. هيءَ وشوڪرما جو ٺاهيل ڌنش، تلوارون ۽ ڪڏهن نه کٽڻ وارا هيءَ به ترڪش سويڪار ڪريو. اڳلي زماني ۾ وشنو ڀڳوان انهن ئي هٿيارن سان اسرن کي جيتي لڪشمي پراپت ڪئي هئي. هاڻي هيءَ هٿيار راڪشسن کي وڃڻ پاڻ لاءِ توهانکي ڪارائتا ٿيندا.

ائين چئي مهرشي اگست رامچندر کي اُهي اُتم استر شستر

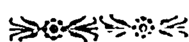
هاڻ تڏهن ڪتري ڌرم جو پالن ڪجو. مان اوهانکي ڪو اُپديش ڪونہ ٿي ڪريان پر فقط هن ڳالهہ ڏي توهان جو ڌيان ڇڪايان ٿي. توهان کي ڌرم جي رهسيہ جي پوري ڄاڻ آهي، ان لاءِ جيڪي توهان کي واجب لڳي بالشڪ تيئن ڪريو.

رامچندر کي نہ ڪتري ڌرم ۽ تپسوي ڌرم جو اونهو گيان هو. هو چوڻ لڳو:- ديوي! تو پريم وس منهنجي ڀلائيءَ جي ڳالهہ ڪئي آهي پر مان ڪتري آهيان. ڪتري انلاءِ ئي ڌنش ٻاڻ کڻندا آهن تہ جيئن ڪو ڪنهن تي اتياچار نہ ڪري. هن ڏنڊڪ بن جا رشي مني راڪشسن جا ستايل آهن ۽ اسانجي شرڻ آيا آهن. هيڻن جي شهرائي ڪرڻ ۽ شرڻ پئي جي رکيا ڪرڻ هرهڪ ڪتريءَ جو ڌرم آهي. انلاءِ مون راڪشسن جي انت آڻڻ جي پرتگيا ڪئي آهي. هي جانڪي! مان پنهنجي پراڻن جو يا تنهنجو ۽ لڪشمڻ جو بہ تياڳ ڪري سگهان ٿو پر پنهنجي ڏنل وچن جو ڀنگ ڪري نٿو سگهان. تو جيڪي مونکي چيو آهي انلاءِ مان توتي ناراض ناهيان ڇو جو تون مونکي پراڻن کان بہ وڌيڪ پياري آهين.

تنهن کانپوءِ هو تيئي ڏنڊڪ بن ۾ ڏهہ سال جتي ڪٿي رهيا، جنهن عرصي ۾ هنن انيڪ رمڻيڪ پربت، تلاءُ، نديون ۽ اُپبن ڏٺا. جتي جتي ڪين ڪو اتياچاري راڪشس مليو تنهن جو انت آندائون. هو جڏهن جڏهن رشين منين جي شانتي دائڪ آشرمن ۾ ويندا هوا تڏهن اُهي کين پنهنجو رکيڪ سمجهي سواگت ڪندا هوا. هو ڪنهن آشرم ۾ ٿورو وقت ۽ ڪنهن آشرم ۾ گهڻو وقت گذاريندا هئا ۽ آس پاس رهندڙ آزاريندڙ آدمخور راڪشسن جو ناس ڪندا هئا. رامچندرجي ڏنڊڪ بن ۾ اچڻ کانپوءِ رشي مني نرڀئتا سان پنهنجي جپ تپ ۾ لڳا رهندا هئا ۽ ان ڪري مهرشين جي اُتم ڌرم جي اُنتي ٿيڻ لڳي.

ڀهسوين جي والان اگست منيءَ جي مها ٻڌي شري رام هنجي آشرم ۾ آيو. ان مها آشرم ۾ انيڪ پرڪارن جي ميون جا هزارين

توهان ڪو فڪر نہ ڪريو. مان دنڊڪ بن ڪي راڪشسن کان ڇڏائيندس. مان ڪتري آهيان ۽ رشين منين جو آگياڪاري سيوڪ آهيان.
انريت رامچندر اتياچاري راڪشسن کي مارڻ جي پرتگيا ڪري رشين منين کي نرڀئہ ڪيو. سڀني تپسوين کي سنتوش ۽ آنند ٿيو ۽ هو رامچندر کي آسيسون ڏيڻ لڳا. تنهن کانپوءِ هو ٽيئي سڀني کان موڪلائي اڳتي وڌيا ۽ اچي سنيڪشڻ منيءَ جي آشرم تي پهتا. سنيڪشڻ منيءَ جي ڀڳوان ۾ ڏاڍي پريت هوندي هئي ۽ هو شري رامچندر کي وشنو ڀڳوان جو اوتار ڄاڻي سندس درشن لاءِ رات ڏينهن اکيون پايو ويٺو هوندو هو. هو شري رام جو درشن ڪري پريم ۾ پرجي سماڌيءَ ۾ لين ٿي ويو. ان ريت سنيڪشڻ منيءَ کي پريم ڀڳتيءَ سان سهج سڀاءُ اُهو پراپت ٿيو جيڪو ٻين کي گهڻيءَ سادنا ۽ يوگہ ڪرڻ کانپوءِ پراپت ٿئي ٿو. شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا سنيڪشڻ منيءَ کان موڪلائي اڳتي وڌيا ۽ مني بہ شيام سندر سکہ ڌام رامچندر جو هردي ۾ ڌيان ڪندي پرم آنند ۾ مگن ٿي ويو.

رامچندر جو پنچوٽيءَ ۾ رهڻ ۽ لڪشمڻ سان گيان وارتا.

رستي تي هلندي سيتا رامچندر کي چوڻ لڳي:- آريہ پتر! توهان رشين جي رکيا لاءِ دنڊڪ بن جي راڪشسن مارڻ جي جيڪا پرتگيا ڪئي سا ڪتري ڌرم موجب تہ برابر آهي پر هن وقت توهان بنواسي تپسوين جو ڌرم ڌارڻ ڪيو آهي! ٻيو تہ راڪشسن اسانجو ڪو اپراڌ بہ نہ ڪيو آهي ان لاءِ اُنهن کي ناحق ماري اُنهن سان دشمني پرائڻ اسانکي واجب نہ آهي. ڪتري ڌرم ۽ تپسوين جو اهنسا ڌرم هڪ ٻئي جي اُبتڙ آهن. هن وقت اسين بنواسي تپسوي آهيون، ان لاءِ اسانکي سڀني جيون ڪي ديا ڌاري سچيءَ دل سان رشين منين جي پوڄا نيمن موجب هلڻ گهرجي. توهان جڏهن ايوڌيا موٽي

انيڪ پرڪارن جون تپسيائون ڪندا هوا، ڪي رڳو جل يا هوا تي گذارو ڪندا هوا، ڪي پاڻي ۾ بيهي تپسيا ڪندا هوا ۽ ڪي سج ڏانهن نهاري ويهي تپ ڪندا هوا.
ڪي انيڪ پرڪارن جا ورت نيم رکندا هوا ۽ سدائين چپ تپ ڪندا هوا. ان ريت سڀئي پنهنجي من ۽ اندرين کي وس رکي، آتما جي ساڌنا ۾ لڳا رهندا هوا.

انهن رشين منين رامچندر کي دنڊڪ بن ۾ تپسوين جي هڏن جا ڍڳ ڏيکاريا ۽ وينتي ڪري چوڻ لڳا:- هي رگهوونش ڪل شرومڻي! توهين مهاپرتاپي اکيواڪو

وانس جا پرڌان راجا ۽ اسان جا رکيڪ آهيو. اسانجا وڏا ڀاڳ آهن جو توهان هن بن ۾ آيا آهيو. هن بن ۾ آدمخور راڪشس اسان تپسوين جو اڌار واڌ گهڻو ڪن ٿا. توهان انهن راڪشسن جي اتياچار کان اسان جي رکيا ڪريو. پوتر رشين ۽ تپسوين جي هڏن جا هي ڍڳ ڏسو جن کي راڪشس کائي ويا آهن ۽ رت پيئي ويا آهن. اسين توهان جي شرڻ آيا آهيون. اهڙن پاپي راڪشسن کان اسان کي بچائڻ ۾ توهان کان سواءِ ڪو ٻيو سمرٿ نظر نٿو اچي.

تپسوين جي اهڙي وينتي ٻڌي ۽ هڏن جا ڍڳ ڏسي ... آنکين ۾ ... ۽ جي پنهنجي ...

رامچندر جي پنت پاون چرڻ جي سپرش ٿيڻ ئي، وراڌ جي بڌي نرمل ٿي ۽ هنکي پنهنجي اڳلي جنم جي سمرتي جاڳي پئي. هو چوڻ لڳو:- هي پرشوتم! مون هينئر ڏوکي سڃاتو ته تون ڀڳوان وشڻوءَ جو اوتار دشرٿ پتر رامچندر آهين، ڇو جو منهنجي مکتي تنهنجي هٿان ئي ٿيڻي هئي. مان اڳلي جنم ۾ تنبرو نالي مهاسندر گنڌرو هوس ۽ هڪ پاپ ڪرم ڪري مونکي هيءَ ڀڄڙي جوڻ ملي هئي. مان هاڻي اِن دوزخي جوڻ مان ڇٽي اهڙو خوش ٿيو آهيان جهڙو باندي ڇٽي بند مان! اڄ توهانجي ڪرپا سان منهنجي پاپ جي ڀوڳنا پوري ٿي ۽ مان پنهنجي اڳلي گنڌرو لوڪ کي پراپت ڪري سگهي ٿيندس. توهانجي سداءِ جئه ٿيندي.

ائين چئي اُهو ڀوائتو وراڌ راڪشس پراڻ تياڳيندو گنڌرو لوڪ پڌاريو. پوءِ ٻنهي راجڪمارن سندس جبل جيڏيءَ ديهه کي کڏي کڻي ڪڏ ۾ پوريو. تنهنکانپوءِ هو ٽيئي اُن دنڊڪ بن ۾ اڳتي هلندي هلندي شرڀنگ منيءَ جي آشرم ۾ اچي پهتا. شرڀنگ منيءَ کي ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جي رهسيه جي ڄاڻ هئي. هن شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ هننجي رهڻ ۽ کاڌي پيتي جو پربنڌ ڪيو. پڇي ڏينهن هن چيو:- هي رگهونندن! مان توهانجي اچڻ لاءِ ئي ترسيو ويٺو هوس. مون پنهنجي تپسيا سان برهم لوڪ پراپت ڪيو آهي، ۽ جيئن نانگ پنهنجي کل لاهيندو آهي، تيئن مان به پنهنجي هن پڊيءَ ديهه جو تياڳ ڪري برهم لوڪ وڃي رهيو هوس، پر جڏهن مونکي سڌ پيئي ته توهان هيڏي مون وٽ اچڻا آهيو ته مان توهانجي درشن ڪرڻ کان اڳ برهم لوڪ وڃڻ نه چاهيو. هاڻي توهانجو درشن ڪري مان ڌنيه ٿيس ۽ مان پنهنجو هيءَ شرير تياڳيان ٿو.

ائين چئي شرڀنگ منيءَ پنهنجي شرير کي يوگ اگنيءَ ۾ جلائي ڀسم ڪري ڇڏيو. اُن اگنيءَ مان هڪ تيجسوي سندر پرش نڪتو جو برهم لوڪ پڌاريو. جڏهن اُن بن جي رشين منين کي هيبتناڪ وراڌ راڪشس جي مرڻ جي خبر پيئي، تڏهن هو رامچندر سان ملڻ

يـم لوڪ وڃڻ جي تياري ڪر." ائين چئي رامچندر اگنيءَ جهڙا تکا ست ٻاڻ وراڌ تي هنيا، جي هنجي شرير ۾ گهڙي، رت سان رڱجي، وري ٻاهر نڪري وڃي پري پيا. راڪشس مٿو ڪين، پر هنجي شرير ۾ ايتري نہ پيڙا ٿي جو هن وياڪل ٿي سيتا کي ڇڏي ڏنو. پوءِ هو ساڪيات يمراج سمان پنهنجو ترشول کڻي ۽ پنهنجو وات ڦاڙي شري رام ۽ لڪشمڻ مٿان اچي ڪڙڪيو. ٻنهي راجڪمارن هن تي ٻاڻن جي برسات وسائي، پر جيئن برف جي ڳڙن جو جبل تي ڪو اثر ڪين ٿيندو آهي، تيئن وراڌ تي بہ اُنهن تيرن جو ڪو اثر ڪو نہ ٿيو. ايڏا تہ تير هن جي بدن ۾ ٽنبيا پيا هئا جو هو هڪ وڏي خارپشت جيان پئي لڳو. پوءِ اُن راڪشس اُباسي ڏيئي پنهنجي شرير کي ڏونڌاريو تہ سڀ تير نڪري ٻاهر پٽ تي ڪري پيا.

مها ڀيانڪ وراڌ ٻاٽڪي سڏو ڪري وري پنهنجو ترشول مٿي کنيو، پر شري رام هڪ ئي تير سان هنجو ترشول ڀڃي ڇڏيو. ٻئي ڀائر هنڪي زور زور سان تلوارون هڻڻ لڳا. پيڙا ۾ وياڪل ۽ زخميل هوندي بہ اُن راڪشس ٻنهي راجڪمارن کي ٻن ٻارن وانگر جهلي ڪڇي ڪلهن تي ويهاريو ۽ بادلن جي ٻاٽر نڪرڻ جهڙي هيبتناڪ گوجنا ڪرڻ لڳو.

رامچندر ۽ لڪشمڻ کي وراڌ جي چنبي ۾ ڦاٿل ڏسي جانڪي زور زور سان روئڻ لڳي. اِهو ٻڌي ٻنهي ڀائرن جوش ۾ پرجي اُن راڪشس جي هڪ هڪ ٻانهن ڪلهي ڪان ڀڃي ڌار ڪري ڇڏي. هنن وراڌ کي ايترا تہ زور سان ڏڪ هنيا جو هو زمين تي ڪري پيو ۽ درد ۾ پرجي ڪرڪون ڪرڻ لڳو. برهما جي ڏنل ور ڪري هنجو موت تہ نئي ٿيو پر هو پيڙا کان تہ ڇٽي نئي سگهيو. جڏهن ڪيتري بہ مارڻ ڪٽجڻ تي هنجو موت نہ ٿيو، تڏهن هنکي جيئرو ئي زمين ۾ پوري ڇڏڻ لاءِ لڪشمڻ هڪ وڏي کڏ کوٽڻ لڳو ۽ رامچندر ... جي نرگهٽ مٿان پير رکي بيٺو تہ جيئن وري هو اُٿي سگهي.

رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا اُها رات مهرشي اتريءَ جي آشرم ۾ گذاريو ۽ ٻئي ڏينهن سويل سنان سنڌيا آدي ڪري رشيءَ کان موڪلايو. اُن وقت ان آشرم ۾ رهندڙ منين شري رام کي چيو:- رگهونندن! هن دنڊڪ بن ۾ انيڪ آدمخور راڪشس ۽ جانور رهندا آهن، جي وقت به وقت رشين منين ۽ ٻين جيون جي هتيا ڪندا آهن. توهان هن درگم بن ۾ ساوڌانيءَ سان وڃجو.

ائين چئي رشين منين آشيرواد ڏيئي رامچندر کي موڪل ڏني ۽ پوءِ هنن ٽنهي اُن ڀيانڪ بن ۾ پرويش ڪيو.

راڪشسن کي مارڻ لاءِ رامچندر جي پرتگيا.

شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا کي مها ڀيانڪ دنڊڪ بن ۾ هڪ پربت جيڏو آدمخور راڪشس مليو. اُن هيبتناڪ راڪشس جو نالو وراڌ هو ۽ هن ڪٺن تپسيا ڪري برهما کان ور ورتو هو ته هو ڪنهن به استر شستر سان مري نه سگهندو. هو ڏاڍو بلوان هو ۽ اُنوقت به هن جي ترشول ۾ ٽي شينهن، ٻه بگهڙ، ڪيترا هرڻ ۽ هڪ وڏي هاٿيءَ جو سر لڙڪيل هو. هو ٽنهي کي ڏسندي ئي مٿن ڏوڪيندو آيو ۽ سيتا کي ٻانهن ۾ ڇڪي چوڻ لڳو:- توهان گيڙو ڪپڙا ڀريندڙ تپسوين جو هنڙيءَ سندر استريءَ سان ڪهڙو پريوجن؟ مان هن سندريءَ کي پنهنجي استري بڻائيندس. جي هجي توهان ۾ ڪوت ته اچي هنکي ڇڏايو! ڪپڙا ڀريا اٿو تپسوين جا ۽ کڻي ٿا گهمو هٿيار! توهانجي اِنهيءَ ڍونگ جو مونتي ڪو اثر نه ٿيندو. مان ته رشين منين جوئي ماس کائيندو آهيان ۽ خون پيئندو آهيان. توهانجا اِهي ٻاراٽا تير ڪمان مونکي ڪجهه ڪري نه سگهندا. توهانجو گرم گرم رت پيئڻ ۾ ۽ نرم نرم ماس کائڻ ۾ مونکي ڏاڍو سواد ايندو.

هو سيتا کي سوگهو جهلي بيٺو هو ۽ سيتا اُن وقت ڪنبي رهي هئي. شري رام چيو: ”تنهنجو انت ويلو اچي پهتو آهي. هاڻي

لاءِ پنهنجي پتيءَ کانسواءِ سپني ۾ به ٻيو مرد ڪونهي؛ مڌيم پتورتائون ٻين پرشن کي پنهنجي پتا، ڀائرن يا پٽن سمان ڪري سمجهن ٿيون؛ ٿيون پتورتائون اُهي آهن جي اڌرم جي ڀَؤ کان ۽ ڪل جي مريادا کان بچيل رهن ٿيون ۽ چوٿيون نيچ اُهي آهن جي موقعو ملڻ ڪري يا وڏن جي ڀؤ ڪري پتورتائون ٿي رهيل آهن. جيڪي استريون ڪنهن به سبب ڪري پتيءَ سان ڌوکو ڪن ٿيون يا پتيءَ کي دوکو ڏيئي پرائي مرد سان وشيه ڀوڳيه ڪن ٿيون سي سوين ڪلپ روڙوُ نرڪ ۾ پئي دک ڀوڳين ٿيون. هڪ ڪن جي سک لاءِ اڌرم ڪندڙ دشٽا استري ٻئي جنم ۾ جوانيءَ ۾ ئي وڌوا ٿي اَنيڪ ڪشٽ ڀوڳي ٿي ۽ پتورتا استري هن لوڪ ۾ پرلوڪ ۾ سداءِ سچو

سک پراپت ڪري ٿي. هي جانڪي! تنهنجو مثال وٺي استريون پتورت ڌرم سڪنديون ۽ پالن ڪنديون. پتيءَ سان سک دک ۾ ڀاڳي ٿي تو ڌرم ۽ ڪيرتي پراپت ڪئي آهي.

ان ريت انسويا سيتا کي استري ڌرم جو رهسيه ٻڌايو ۽ انت ۾ کيس الوڪڪ دويه هار سينگار ۽ سڳنڌيءَ وارا ليپ ڏنا جنجي خوشبوءِ ڪڏهن به نه گهٽجي ۽ گل ڪڏهن به نه ڪومائجن. انسويا جڏهن ... ۽ کي اُهي هار سينگار پائي رامچندر وٽ وٺي آئي ته جانڪي ... ڪليا سمان شوڀيارمان ڏسي شري رام ڏاڍو پرسن ٿيو.

पठंति ये स्तवं इदं । नरादरेण ते पदं ॥
व्रजंति नात्र संशयं । त्वदीय भक्ति संयुताः ॥ १२ ॥

هي انوپم سندر! هي پرٿوي پتي! هي جانڪي ناٿ! مان توهان کي پرڻام ڪريانٿو. موتني پرسن ٿيو، مان توهانکي نمسڪار ڪريان ٿو. مونکي پنهنجي چرڻ ڪملن جي ڀڳتي ڏيو. جيڪو منش هن استوتر کي آدر سان پڙهندو، اهو توهانجي ڀڳتي پائي توهانجي پرم پد کي پراپت ٿيندو، اُن ۾ ڪو شڪ ناهي.

انريت اتري منيءَ ڀڳوان رامچندر جي اُستتي ڪئي ۽ ڀڳوان کيس پنهنجي ڀڳتيءَ جو وردان ڏنو. مهامني اتري اُن سندر آشرم ۾ پنهنجي ڌرمپتني انسويا سميت گهڻي وقت کان تپسيا ڪندو هو. ورڌ اوستا ڪري ستي انسويا جو مٿو صفا اڇو ٿي ويو هو. هوءَ مها ودوان تپسوڻ، ڌرم جو تتو جاڻندڙ هئي. هن کي پنهنجي ماتا سمان سمجهي سيتا پرڻام ڪيو ۽ کانئس ڪشل منگل پڇڻ لڳي. انسويا سيتا کي آسيس ڏيئي پنهنجي پر ۾ وهاريو ۽ کيس استري ڌرم ٻڌائڻ لڳي:-

هي راجڪماري! مونکي ٻڌي خوشي ٿي ته تون مت مائٽ ۽ محل ماڙيون ڇڏي پنهنجي پتيءَ جي پٺ وٺي ڪشٽ پيئي ڀوڳين. پنهنجو پتي شهر ۾ رهي يا جهنگل ۾، چڱو هجي يا مدو، هو سداءِ استريءَ جي پريم ۽ آدر جوڳو آهي.

धीरज धर्म मित्र अरु नारी । आपद काल परिखिअहिं चारी ॥

ڌيرج، ڌرم، متر ۽ استريءَ انهن چئني جي آپدا جي وقت ئي پرک ٿيندي آهي. ڀلي پتي ٻڍو، روڳي، مورک، ڪنگال، انڌو، ٻوڙو، ڪروڌي يا نياڳو هجي، اهڙي پتيءَ جو به جيڪا استري اپمان ڪري ٿي، سا نرڪ جا انيڪ دک ڀوڳيندي. استريءَ لاءِ بس هڪ ئي ڌرم، ورت، نيم آهي ته هو سداءِ تن من ۽ وچن سان پتيءَ جي سيوا ڪري ۽ ساڻس پريم رکي.

سنسار ۾ چئن قسمن جون پتورتائون آهن. اُتم اُهي آهن جن

منا منا ميوا ڏيئي کين ترپت ڪيو. جڏهن شري رام آسڻ تي براجمان ٿيو تہ مني سريشٽ اتري نيتر ڀري هن جي شوڀيا ڏسي، پريم ۾ ڀرجي هٿ جوڙي هنريت اُستتي ڪرڻ لڳو:-

नमामि भक्त वत्सलं । कृपालु शील कोमलं ॥
भजामि ते पदांबुजं । अकामिनां स्वधामदं ॥ १ ॥
निकाम श्याम सुंदरं । भवांबुनाथ मंदरं ॥
प्रफुल्ल कंज लोचनं । मदादि दोष मोचनं ॥ २ ॥

هي ڀڳت وتسل! هي ڪرپالو! هي ڪومل سڀاءَ وارا! مان توهانکي نمسڪار ڪريان ٿو. نشڪام منشن کي پرم ڌام ڏيڻ وارن توهانجي چرڻ ڪملن جو مان ڀڄن ٿو ڪريان. توهان نهايت سندر، سانورا، سنسار (جنم مرڻ) روپي سمندر کي ولوڙڻ لاءِ مندراچل سمان، ٽڙيل ڪملن سمان نيترن وارا ۽ اهنڪار آدي دوشن کان ڇڏائڻ وارا آهيو.

प्रलंब बाहु विक्रमं । प्रभोऽप्रमेय वैभवं ॥
निषंग चाप सायकं । धरं त्रिलोक नायकं ॥ ३ ॥
दिनेश वंश मंडनं । महेश चाप खंडनं ॥
मुनींद्र संत रंजनं । सुरारि वृंद भंजनं ॥ ४ ॥

هي پڀو! توهانجي ڊگهين ٻانهن جو پراڪرم ۽ توهانجو پرتاپ اٿاهہ آهي. توهان ترڪش ۽ ڌنش ٻاڻ ڌارڻ ڪندڙ ترلوڪيءَ جا ناٿ، سوريہ ونش جا ڀوشڻ، مهاديو جي ڌنش کي ڀڃڻ وارا، منين ۽ سنتن کي سک ڏيندڙ، ديوتائن جي دشمن دئيتن جا ناس ڪندڙ آهيو.

मनोज वैरि वंदितं । अजादिं देव सेवितं ॥
विशुद्ध बोध विग्रह । समस्त दूषणापहं ॥ ५ ॥
नमामि इंदिरा पतिं । सुखाकरं सतां गतिं ॥
भजे सशक्ति सानुजं । शची पति प्रियानुजं ॥ ६ ॥

ڪاماديو جو شترو مهاديو توهانجي وندنا ڪري ٿو، برهما آدي

رامچندر ڏٺو ته ان ڪري ڪيترائي رشي مني پنهنجا آشرم ڇڏي ٻئي پاسي هليا ويا، تڏهن هن پاڻ چترڪوٽ ۾ وڌيڪ وقت رهڻ واجب نه سمجهيو ۽ هڪ ڏينهن سيتا ۽ لڪشمڻ کي وٺي دنڊڪ بن ڏانهن روانو ٿي ويو.

هلندي هلندي هو تيئي اَتري منيءَ جي آشرم تي پهتا، جو هڪ ڏاڍي رمڻيڪ استان تي هئو. اُن آشرم ۾ ڪئين هرڻ ۽ مور آدي پسون پکي مزي سان گهمي رهيا هئا. اُتي خوشبودار گلن ڦلن سان ڀريل بوٽا ۽ گهاٽيئي هئا ۽ وڻن ۾ ڦڪل ميوا پئي لٽڪيا. ڪيترائي رشي مني ويد منترن جو مني ڏنيءَ سان اُچارڻ ڪري رهيا هئا. مهرشي اَتري ترڪال درشي هو ۽ هن کي ڄاڻ هئي ته پرٿويءَ جي بار لاهڻ لاءِ ڀڳوان پاڻ شري رامچندرجي روپ ۾ اوتار ورتو آهي. هن جڏهن ٻڌو ته شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا سندس آشرم ۾ پڌاريا آهن، تڏهن هو آنند ۾ ڀرجي ويو ۽ اڳيان وڌي اُنهنجو ڏاڍو آدرستڪار ڪيائين. هن اُنهنکي ويهڻ ۽ صفائي لاءِ جل ڏنو ۽ کاڌي لاءِ

مهاديو ٿو پاروتي کي چوي :- مون توکي ايوڌيا ڪانڊ ۾ ڀرت جي پريم بابت ٻڌايو. هاڻي ٻڌ ته رامچندر بن ۾ رهي ڇا ڪيو.

ڀرت ۽ ايوڌيا واسين جي وڃڻ کانپوءِ رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا اڳي وانگر چترڪوٽ پربت تي سک ڀوروڪ رهڻ لڳا. هڪ ڏينهن شري رام سندر سندر گل چونڊي پنهنجن هٿن سان اُنهن جا هار ڪنگڻ باجوبند آدي ٺاهي سيتا کي پهرائڻ لڳو. انوقت اِندر جو ٻي عقل پٽ جينت رگهوناٿ جو ٻل جاچڻ لاءِ ڪانءُ جو روپ ڌاري آيو ڄڻ ته ڪا مورک ڪيڙي سمنڊ کي ماپڻ اچي. هن اچي سيتا جي پير ۾ چُهنب هنئين جنهن ڪري سيتا جي پير مان رت وهڻ

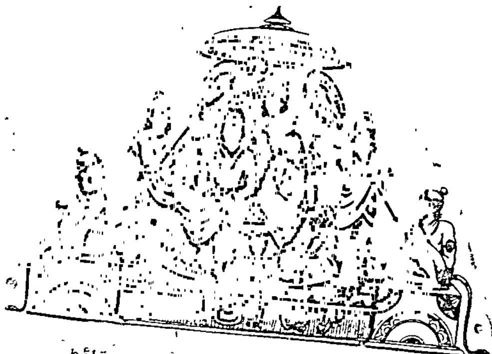
لڳو. اهو ڏسي رامچندر هڪ ڏڀي تيلي ڌنش تي چاڙهي اُن ڪانءُ ڏانهن هنئي. ڪانءُ اُٿي اُڏامڻو پر اُن تيليءَ پٺ نه ڇڏيس. جينت ڏکي پنهنجي پتا اِندر، برهما ۽ شوَ جي شرڻ ويو پر هن کي ڪنهن به شرڻ نه ڏني، تڏهن هو موٽي اچي رامچندر جي چرڻن تي ڪريو. انوقت رامچندر هن جا پراڻ نه ورتا پر سيکت ڏيڻ لاءِ هنجي هڪ اک ڪڍي ڇڏي ڏنائين.

انهن ڏينهن ۾ ڪوشل ديش جا ڪيترائي رهواسي پنهنجي راجا رامچندر جو درشن ڪرڻ لاءِ چترڪوٽ پربت تي اچڻ لڳا، جنهنڪري اُتي رهندڙ رشين منين جي تپسيا ۽ شانتيءَ ۾ ڀنگ پوڻ لڳو. جڏهن

॥ ॐ ॥

شري تلسي رامائڻ

ارڻيہ ڪانڊ

ستي انسويا جو سيتا کي استري ڌرم ٻڌائڻ.

सान्द्रानन्दपयोदसौभगतनुं पीताम्बरं सुन्दरं
पाणौ बाणशरासनं कटिलसत्तूणीरभारं वरम्।
राजीवायतलोचनं धृतजटाजूटेन संशोभितं
सीतालक्ष्मणसंयुतं पथिगतं रामाभिरामं भजे।

جنھنجو شريرجل سان ڀريل بادلن سمان سندر سانورو؛ آنند جو سمنڊ آهي، جنھن سندر پيلا وستر ڌارڻ ڪيا آهن، جنھنجي هٿن ۾ ڌنش ٻاڻ آهن ۽ چيلھہ ترڪش جي بار سان شوڀايمان آهي، جنھنجا ڪملن سمان وڏا نيتر آهن ۽ مٿي تي جٽا جوٽ ڌارڻ ڪيل آهي، اُن پا جي ڏام سيتا ۽ لڪشمڻ ساڻ رستي تي هلندڙ، آنند ڏيڻ واري ...ام جو مان ڀڄن ڪريان ٿو.

محلاتن ۾ موڪليو ۽ ڪرمچارين کي پنهنجن پنهنجن ڪمن تي مقرر ڪيو. هو پاڻ راڄائي وسترن ۽ سک جي ساڌنن جو تياڳ ڪري ايوڌيا کان ٻاهر نندي گرام ۾ اچي ڪٽيا ٺاهي بنواسي تپسوين وانگر رهڻ لڳو. هو رامچندر جي چاکڙين کي سنگهاسن تي رکي، پاڻ، اُنهن مٿان ڇٽ جهلي چنور جهلائڻ لڳو، جڏهن ڪا به ڀيٽا يا ڏل ايندي هئي ته ڀرت ڀريائين اُها چاکڙين کي ارپڻ ڪري پوءِ خزاني ۾ موڪلي ڏيندو هو. انريت ڀرت سچو راڄ رامچندر جو سمجهي ۽ پاڻ کي هنجو هڪ عيوضي ۽ سيوڪ سمجهي سڄي راڄ جو ڪاروبار هلائڻ لڳو.

ايوڌيا ڪانڊ سماپت.

جيءَ لوهين کين آيا تہ مان اڳئيءَ ۾ پرويش ڪري پراڻ ڏيندس.
ڀرت جي اها پرتگيا ٻڌي سڀيئي سندس واھہ واھہ ڪرڻ لڳا.
جنهن مهل سڀني آيان ۾ اها خبر پهچي ويئي تہ رامچندر موٽي ٿو هلي، تنهن مهل سڀيئي ڏاڍو اُداس ٿيا ۽ چوطرف مايوسي ڇانئجي ويئي. سڀيئي هوونهارڪي پربل سمجهي سڀيئي ايوڌيا موٽڻ جون تياريون ڪرڻ لڳا. رامچندر ڏاڍيءَ سڪ سان ڀرت ۽ شتروگهن کي ڇاتيءَ سان لڳائي چيو:- ڀائرو! توهانکي منهنجو ۽ سيتا جو قسم آهي جي توهان ماتا ڪيڪئيءَ جو ڪجهہ بہ انادر ڪندا يا مٺس ڪروڌ ڪندا. هوءَ اسان سڀني جي پوڄنيہ ماتا آهي، انلاءِ سداءِ هن جي آگيا ۾ رهڻ ۽ سندس سک جو خيال رکڻ اسانجو ڌرم آهي.
رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا گرو وسشٽ ۽ ماتائن کي پرڻام ڪري ڪانئن ڏاڍي پريم سان موڪلايو ۽ ايوڌيا واسين ۽ ٻين سڀني سان بہ ڀٽا ڀوڳيہ مليا. اُنوقت سڀني جي اکين مان جل ٿمي رهيو هو. رامچندر ڀالڪيون گهرائي ماتا ڪوشليا، ڪيڪئي ۽ سمترا کي ڏاڍي آدر سان اُنهن ۾ وهاريو ۽ کين ڏيرج ڏنو. جڏهن سڀيئي موڪلائي روانا ٿيا تڏهن رامچندر، ٻڙ جي ڇانوُ هيٺ ويهي، ٻبارن ڪٺنيين جي وڇوڙي ۾ دکي ٿي، ڀرت جي سنبهہ سياوُ ۽ واڻيءَ بابت سيتا ۽ لڪشمڻ سان ساراھہ ڪرڻ لڳو.

ڀرت رامچندرجون چاکڙيون مٿي تي رکي، سڀني ماٿن سميت، چوٿين ڏينهن اچي ايوڌيا پهتو. هن ماتائن کي

رشين منين جا وچن ٻڌي رامچندر پرسن ٿيو ۽ ڀرت سندس چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو:- حقيقت ۾ راجا توهان آهيو ۽ مان توهانجو داس آهيان. مون ۾ راڄ هلائڻ جي سمرٿي ڪانهي. توهان هيءُ راڄ سويڪار ڪري پلي ڀلي ٻئي ڪنهن لائق ماڻهوءَ کي پنهنجو عيوضي مقرر ڪريو ۽ مونکي پنهنجي سيوا ۾ رهڻ ڏيو.

ائين چئي ڀرت شري رام جي چرڻن کي چنبڙي پيو. اُن وقت رامچندر هنکي اُٿاري پنهنجي ڀر ۾ وهاريو ۽ چيو:- ڀراتا! تنهنجي پراڪرم ۽ ٻل جي ڪنهن کي سڌ ناهي؟ تو ۾ نمرتا جو وڏو گڻ آهي ۽ تون سڄيءَ پرٿويءَ جو راڄ هلائڻ لاءِ قابل آهين. چڱو، جيسين مان بنواس پورو ڪري گهر موٽان تيسين مان راڄ توکي ٿو سونپيان. تون سڄي راڄ جو ڪاروبار وڃي هلاءِ.

شري رامچندر جي اها آگيا ڀرت قبول ڪئي ۽ سندس پرارٿنا

تي رامچندر نشاني طور پنهنجون چاکڙيون کيس ڏنيون. اُنوقت ڀرت پرتگيا ڪئي:- رگهونندن! مان توهانجو داس آهيان ۽ توهان جي هرڪا آگيا مڃڻ منهنجو فرض آهي. توهانجي واپس اچڻ تائين هيءُ چاکڙيون راجا ٿي رهنديون ۽ مان توهانجو داس ٿي توهانجو راڄ سنڀالي توهانجي آگيا پالن ڪندس. مان به چوڏهن سال گيڙو ڪپڙا پهريندس، جٽائون رکائيندس، زمين تي سمهندس، شهر کان ٻاهر هڪ بنواسي ٿي رهندس. چوڏهن ورهيه پوري ٿيڻ تي

پرت ۽ رامچندر جو وارتا لاپ ٻڌي گرو وسشٽ چوڻ لڳو:- هي رام! مان توهانجو گرو ۽ پتا سمان آهيان. توهان ڪري منهنجي ڳالهه مڃي ۽ پنهنجي شوڪاتر ماتا ڪوشليا جو چوڻ مڃي جي توهان واپس ايوڌيا هلندين ته توکي پتا جي وچن ڀنگ ڪرڻ جو دوش نه لڳندو. سڀيءَ پرجا جا پنچ ۽ مکيه منتري ۽ برهمڻ هتي آيا آهن ۽ توکي واپس ايوڌيا هلڻ لاءِ منٿون ڪري رهيا آهن، توکي پرجا جي مٿي جو مان به رکڻ گهرجي. توهان پرت جي ڳالهه مڃي ضرور واپس ايوڌيا هل.

گروءَ جا وچن ٻڌي به رامچندر پنهنجي ڌرم تي درڙ رهيو ۽ چوڻ لڳو ته پتا جو وچن پٺيءَ مٿيا ٿيڻ نه گهرجي ۽ هو پتا جي آگيا جو اُلنگهن هرگز ڪين ڪندو. اهو ٻڌي پرت جو من ڏاڍو اُداس ٿيو ۽ هو چوڻ لڳو:- جي پتا جي آگيا موجب هروڀرو چوڏهن ورهيه بن ۾ رهڻو آهي ته رامچندر جي بدلي مان بن ۾ رهندس. انڪري پتا نراپراڌ پٽ کي بنواس ڏيڻ جي پاپ کان ڇٽندو، ماتا ڪيڪئي هتان ٿيل ارٿ ٽرندو ۽ مان وڏي ڀاءُ کان گدي کسڻ جي اڌرم کان بچندس.

اهو ٻڌي رامچندر چيو:- پتاجيءَ جنهن کي جيڪي ڏنو آهي تنهن کي پرت يا مان بدلي نٿا سگهون. مان پنهنجي بنواس لاءِ ٻئي ڪنهن کي عيوضي ٻڌائڻ نٿو چاهيان، ان لاءِ پرت راجگديءَ تي ويهي پتا جي وچن جي پالنا ڪري.

انهن ٻنهي تيجسوي ۽ ڌرماتما ڀائرن جو هڪ ٻئي لاءِ ايترو پريم ۽ سچ لاءِ آگرهه ڏسي سيئي اچرج ۾ پئجي ٻنهي جي جئه جئڪار ڪرڻ لڳا. اُتي جيڪي ترڪال درشي رشي مني وينا هوا ۽ جن جي انڇا هئي ته رامچندر جي هٿان اتياچاري راوڻ ۽ ٻين راڪشسن جو انت ٿئي ۽ ڌرم جي اُنتي ٿئي، تن گڏجي پرت کي چيو:- ڌرماتما پرت! رامچندر جو ايترو درڙ نشچيه ڏسي ۽ جڳت جي ڪلياڻ لاءِ تون سندس ڳالهه مڃ.

ڪري ۽ ڪا لاپرواهي ڳالهه ٿيڻ تي توهان کي خوشي نٿي ٿئي. جنم مرڻ جي رهسيه کي ڄاڻي توهان راڳ دويش ۽ سک دک کان پري

آهيو. منهنجي ماتا ڪيڪئي جيڪو هيءُ اڌرم جو ڪم ڪيو آهي، تنهن لاءِ توهان ڪيس معاف ڪريو ۽ مون تي پرسن ٿي ايوڌيا جو راڄ هلايو. پتاجيءَ جيڪو اجوڳو ڪم ڪيو آهي، تنهن کي سڌاري توهان واپس هلو. مون پر نه ٻڌي آهي ۽ نڪو ڳڻ. مونکي پنهنجو سيوڪ سمجهي مون تي ديا ڪريو. جي توهان واپس نه هلندا ته مان به توهان سان بن ۾ رهندس.

ڀرت جا اهي وچن ٻڌي سڀيئي ماتائون ۽ برهمڻ آنسو وهائڻ لڳا. رامچندر رهن ريت جواب ڏنو:- ڀاءُ! تون ۽ مان ماتما دشرٿ ۽ ماتا ڪيڪئي جو پٽ آهيون، انلاءِ ئي اهڙا اُتم وچن چئي رهيو آهين، پر پوڄيه پتا جي وچن کي نڀاهڻ اسان ٻنهي جو فرض آهي. پتا کي ستيوادي ڪر ۽ پنهنجو راڄ تلڪ وجهي ڪراءِ ۽ ماتا جي آنند کي وڌاءِ. مان نه بن ۾ رهي پتا جو وچن ستيه ڪندس. تون سيني کي ايوڌيا واپس وٺي وڃ ۽ پرجا کي سک ڏي. تون ماڻهن جو راجا بڻج ته مان بن جي پسن جو سمراٽ بڻجان. لڪشمڻ منهنجي ۽ شترگهن تنهنجي سهائتا ڪندو. اسان چارئي ڀائر پنهنجي پتا جي وچن جي پالنا ڪنداسين. تون شوڪ نه ڪر.

ڏک ٿيو ۽ هو روئڻ لڳا ته پڻ سيني کي ٻه ٽئون سئون دک ٿيو. نيت گرو وسشٽ سيني کي سمجهائي شانت ڪرائي ۽ ڌيرج ڏنو. تنهنکانپوءِ رامچندر پنهنجي پتا کي پنڊ دان ڏيڻ لاءِ منداکني جي ڪناري آيو جتي ڀرپائين سيني اشنان ڪيو ۽ پوءِ برهمڻن رامچندر ۽ سندس ڀائرن کان پنڊ ڀرايا ۽ سيني راجا دشرٿ کي جل انجلي ڏني. اُنکانپوءِ سيپئي موٽي ڪٽيا ۾ آيا ۽ اها رات پتا جي مرڪيوءَ جي شوڪ ۾ گذاريائون. ٻئي ڏينهن صبوح جو اُٿي اشنان، سنڌيا گائتريءَ کان نورت ٿي ڀرت سيني جي سامهون هٿ جوڙي رامچندر کي چوڻ لڳو:- آريه! پتاجيءَ وردان ڏيئي پنهنجي وچن جي پالنا ڪري هيءُ راڄ مونکي ڏنو ۽ هاڻي مان اهو راڄ توهانجي شيوا ۾ ارپڻ ٿو ڪريان جو مونهه راڄ هلائڻ جي سمرٿي ڪانهي. توهان ايوڌيا هلي راڄ ڪريو ۽ اسانجي پالنا ۽ رکيا ڪريو. مان توهانجو ننديو ڀاءُ ۽ داس آهيان.

ڀرت جي ڳالهه جي سيني ويئلن پنيرائي ڪئي ۽ رامچندر کي واپس ايوڌيا هلڻ لاءِ زور ڪرڻ لڳا. تڏهن رامچندر سيني جو ايترو پريم ڏسي چوڻ لڳو:- منش ڪال جي آڌين آهي. اهو جيئن جيڏانهن ڪيس چڪي ٿو تيئن هو چڪجي ٿو ۽ آخر ڀيڙاپي ۽ بيماريءَ جي وس ٿي ناس ٿي وڃيٿو. هرروز سورج اُڀري ٿو ۽ لهي ٿو ته ماڻهو ڏسي خوش ٿا ٿين پر اهو نٿا سوچين ته روز سندن حياتي ٿي گهٽجي.

नन्दन्त्युदित आदित्ये नन्दन्त्यस्तमितेऽहनि ।
आत्मनो नवबुध्यन्ते मनुष्या जीवित क्षयम् ॥

سنجوڳ ۽ ويوڳ ٻه ضروري ٿيندو رهي ٿو. اهو سوچي منش کي سداءِ ڌرم ۽ آتما جي ڪلياڻ ۾ لڳو رهڻ گهرجي. هي ڀرت! پتا جي آگيا مجڻ تنهنجي ۽ منهنجي لاءِ ڌرم آهي. سوتون ايوڌيا وڃي راڄ ڪر ۽ مان بن ۾ رهي پتا جي وچن جو پالن ڪندس.

ڀرت چوڻ لڳو:- رگهونندن! هن جڳت ۾ توهانجي برابري ڪرڻ وارو ٻيو ڪير آهي؟ ڪيڏو به ڏک توهان کي پريشان نٿو

آهي. ڀرت کي پنهنجي اڳيان هٿ ٻڌي ڪميا لاءِ آرادنا ڪندي ليٽيل ڏسي، رامچند رهنڪي اُٿاري پنهنجي ڳلي لڳايو. اُن وقت ٻنهي ڀائرن جي پريم جو ورنن ڪري نٿو سگهجي، جو ٻنهي جي زبان مان ڪو لفظ نہ ٿي نڪتو. سڀني جو من پريم ۾ مگن ٿي ويو. رامچندر پوءِ شتروگهن سان مليو ۽ لڪشمڻ بہ ٻنهي ڀائرن سان مليو. انهيءَ ميلاپ جي آنند ۾ سڀني جي اکين مان پريم جا لڙڪ وهڻ لڳا.

اينتري ۾ گرو وسشٽ ۽ راڻيون بہ اچي پهتيون. رامچندر ۽ لڪشمڻ اُٿي سڀني جي چرڻن ۾ مٿو نوايو ۽ نشادراج ۽ منترين سان بہ پتا پوءِ ملي سڀني کي آدر ڀرو ڪ وهاريو. اُن کانپوءِ رامچندر ماتا ڪوشليا ۽ ماتا ڪيڪئيءَ کي ساڳئي پريم ۽ آدر سان پيرين پيو. سيتا بہ پنهنجن سسن کي پرڻام ڪيو جن آشيرواد ڏيئي ڪٿي چاليءَ سان لاتس. انوقت ماتا ڪوشليا ڏٺو تہ بن ۾ رهڻ ڪري سيتا جو سوني جهڙو رنگ ڦڪو ٿي ويو آهي، تڏهن سندس هردو ڦاٽڻ لڳو.

جڏهن سڀ ويٺي. ته ڀيا تہ گرو وسشٽ رامچندر کي سموري حقيقت ٻڌائي تہ ڪيئن نہ راجا دشرٿ شري رام جي وڃڻ ۾ ديولوڪ پڌاريو، ۽ ڀرت سڀني جي زوربار کي رڳي بہ راڄگدي سويڪار نہ ڪئي ۽ هاٿي گهوڙو ڪپڙا ڀيري پيدل هلندو رامچندر کي واپس وٺڻ لاءِ منائڻ آيو آهي.

پتا جي مرڻ جو ٻڌي رامچندر، سيتا ۽ لڪشمڻ کي ڏاڍو

توهانجي حقي راڄ گدي کسجي ويئي ۽ اسان ٽنهي کي بن جا ڪشالا ڪڍڻا پيا، اهڙي شترو ۽ سمان ڀاءُ کي مارڻ ۾ ڪو دوش ڪونهي. راڄ جي لوڀ ۾ آيل ڪيڪئي اڄ پنهنجي پياري پٽ کي مٺل ڏسندي.

لڪشمڻ جو اهو ڪروڌ ۽ جوش ڏسي رامچندر کيس شانت ڪري چوڻ لڳو:- لڪشمڻ! پياري ڀاءُ ڀرت جي سامهون هٿيارن جو ڪهڙو ڪم؟ پتا جي وچن جي برخلاف، مان پڌ ۾ ڀرت کي ماري راڄ هٿ ڪريان ته اهو راڄ ڪهڙي ڪم جو؟ متن مائٽن کي ماري راڄ وٺڻ، زهر مليل ڀوڄن مثل آهي. اڌرم سان پراپت ڪيل اندر جي پدوي به مونکي نه گهرجي. پنهنجي پراڪرم سان سمنڊ تائين پرٿوي پراپت ڪرڻ، مونلاءِ ڪا ڏکي ڳالهه ڪانهي پر اُن راڄ ۾ ڪهڙو آنند ملندو جيڪو پنهنجن پيارن سان ونڊي ورهائي نه ماڻجي؟ ڀرت کي ڌرم مارگ جي ڄاڻ آهي ۽ انلاءِ ڪي هو هت آيو آهي ته مونکي واپس ايوڌيا وٺي هلي ۽ راڄگدي مونکي سونپي ڏي. جيڪڏهن هو ناناڻي ويل نه هجي ها ته هوند ڪيڪئي کي پنهنجي ضد تان هيٺ لاهي ها ۽ پتاجي ۽ کي جيڪو هاڻي ڏک ٿيو آهي سو ڏک ٿيڻ نه ڏي ها. ڀرت مونکي پراڻن کان وڌيڪ پيارو آهي ۽ هو به پريم وس اسان سان ملڻ آيو آهي. تون ڀرت جي لاءِ من مان بدگمان ڪڍي ڇڏ! جي تون سانس ڪو به ڪهڙو يا اڻوڻندڙ لفظ ڳالهائيندين ته ڄڻ مونسان ڳالهائيندين. جي تون ائين سمجهين ٿو ته راڄ جي ڪري ڀاءُ جي هتيا ڪري سگهين ٿو ته مان ڀرت کي چوندس، ته هو سمورو راڄ توکي ڏيئي ڇڏي ۽ هو ضرور خوشيءَ سان منهنجو اهو چيو مڃيندو.

ڌرماتما ڀاءُ جون اهي ڳالهيون ٻڌي لڪشمڻ شرم ۾ ٻڏجي ويو ۽ هٿ جوڙي اچي ڀرسان بيٺو. ايتري ۾ هنن ڏٺو ته ڀرت، شتروگهن، گرو وسشٽ ۽ مائٽن کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏٺو. ڀرت ڊوڙندو ڊوڙندو اُتي آيو جتي رامچندر ويٺو هو ۽ سڏڪا ڀريندو شري رام جي چرڻن ۾ ڪري پيو. رامچندر ڏٺو ته ڀرت به مٿي تي جٽائون رکيون آهن ۽ [illegible] ڪپڙا پاتا آهن ۽ چنتا ڪري هنجو منهن لوسائجي ويو

سان ڏري رهيا آهن! رشي مني سام ويد جا سنگيت ميہ شلوڪ ڳائي سنان ۽ پوڄا پاٺ ڪري رهيا آهن. مونکي تہ بن ۾ اچڻ سان لاڀ ئي لاڀ ٿيو آهي جو هڪ تہ پوجيہ پتا جي پرتگيا پوري ٿي ۽ بيو پياري ڀاءُ ڀرت کي راڄگدي ملي.

ان ريت پاڻ ۾ ڳالهيون ڪري رهيا هوا تہ ڀرت جي سينا سبب پريان آڪاس ۾ اُڏامندڙ ڌوڙ ڏسڻ ۾ آئي ۽ بن ۾ رهندڙ جانور ڊپ وچان هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا. هنن جي ڪنن تي گوڙ جو پڙلاءُ بہ پيو، جڻڪ ماڻهن جو ڪو وڏو ميڙ سندن طرف اچي رهيو هو. اِهو ٻڌي ۽ ڏسي رامچندر چيو:- لڪشمڻ! ڏس تہ سهين، ڪو راجا شڪار ڪرڻ لاءِ هن بن ۾ تہ نہ آيو آهي!

اهو ٻڌي لڪشمڻ پرواري هڪ ڏگهي وڻ تي چڙهي ويو ۽ چئني پاسن ڏانهن نظر ڊوڙائڻ لڳو. هن ڏٺو تہ اُتر طرف کان هڪ وڏي سينا اچي رهي آهي جنهن ۾ انيڪ هاٿي گهوڙا رٿ ۽ پيدل آهن ۽ اُن سينا جي مکيہ رٿ تي ڀرت جو وڻ جي نشاني وارو جهنڊو لڳل آهي. لڪشمڻ هيٺ لهي اچي رامچندر کي سڀ ٻڌايو ۽ چوڻ لڳو:- آريہ! ڏسو ڪيڪئي پُٽر ڀرت اسان ٻنهي کي مارڻ لاءِ بن ۾ آيو آهي تہ جيئن پاڻ نشچنت ٿي راڄ ڪري. هاڻي اسانکي ڪوچ ڀري، هٿيار ڪٽي تيار ٿي ويهڻ گهرجي. جنهن جي ڪري

ٿيل هيءَ رامچندر جي ماتا ڪوشليا آهي جنهن کي لڪشمڻ جي ماتا سمترا سهارو ڏيئي بيٺي آهي. منهنجي آيدا جو ڪارڻ هيءَ منهنجي ماتا ڪيڪئي آهي جنهن جي ايرشالو سڀاءَ راڄ جي لوڀ ڪري منهنجي نراپراڌي ڏرماتما ڀاءُ کي بنواس مليو ۽ منهنجي پتا جو مرڻيو ٿيو.

ڀردواڄ چيو:- ڀرت! تون ڪيڪئيءَ کي ڏوهه نه ڏي ڇو جو رامچندرجي بن وڃڻ ڪا وڏي چڱائي رٿيل آهي ۽ اُن ۾ رشين منين ۽ سڀني جڳت جو ڪلياڻ ٿيندو.

تنهن کانپوءِ ڀرت ڀردواڄ منيءَ کي ڏنڊوت پرڻام ڪري موڪلايو ۽ پنهنجي سينا سميت گنگا جي ڪناري تان هلندو هلندو ٻئي ڏينهن اچي چترڪوٽ جي ويجهو پهتو. جڏهن سينئي کي ڀريان رامچندر جي ڪٽيا مان نڪرندڙ دونهون ڏسڻ ۾ آيو تڏهن ڀرت شتروگهن ۽ سڀئي پرجا پريم ۾ ڀرجي "جانڪي جيون شري رامچندر جي جئه" پڪارڻ لڳا.

ڀرت جو رامچندر کي واپس هلڻ لاءِ منٿون ڪرڻ.

چترڪوٽ پربت ۽ ڀرسان وهندڙ منداڪنيءَ جي شوڀيا اهڙي نه منوهر هئي جو ڏسندي ڪڏهن من ترپت نه ٿئي. شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا اُن رمڻيڪ پربت تي سک پوروڪ رهندا هئا. هڪ ڏينهن هي ٽيئي بن جي سندرتا ڏسي رهيا هئا ته رامچندر سيتا کي چوڻ لڳو:- هي بن جي راڻي! هن بن جي شوڀيا ڪهڙي نه من ڀاوندڙ آهي! هيءَ انيڪ پرڪارن جا ننڍا وڏا وڻ، ميون ۽ گلن ڪري نمي ۽ لڏي رهيا آهن ۽ اُنهن تي طرحين طرحين جا پکي مٺيون لاتيون لنئي رهيا آهن. پهاڙ تان ڪرندڙ آبشار، زمين مان نڪرندڙ نرمل جل جا چشما ۽ مڌر آواز سان وهندڙ جهرڻا ڪهڙا نه پيارا ٿا لڳن! منداڪني نديءَ ۾ هنس ۽ بدڪون ڪهڙي نه فرحت

ٻڌايو ته رام لڪشمڻ ۽ سيتا چترڪوٽ ۾ ڪٽيا ٺاهي رهيا پيا آهن ۽ چترڪوٽ جو رستو سندس ٻه شش کين ڏيکاريندا. جڏهن ڀردواج ڀرت کي چيو ته هو سڄي لشڪر ۽ نگرواسين سميت آشرم ۾ اچي رهي ۽ پوڄن ڪري، تڏهن ڀرت چيو:- ڀڳون! راجائن ۽ راجڪمارن کي تپسوين جي آشرمن کان پري رهڻ گهرجي. رگهوڪل شرومڻي شري رام کي راجائي ڏوم ڏام سان واپس آڻڻ لاءِ مون ساڻ لشڪر آهي جنهن ۾ گهٽيئي گهوڙا، اُٺ ۽ هاٿي وغيره آهن جي جيڪر آشرم جي وڻن ۽ ٻوٽن کي نقصان پهچائين ۽ آشرم جي شانتيءَ کي ڀنگ ڪن. توهانجي چوڻ تي ئي اسانجي مهمان نوازي ٿي چڪي.

ڀردواج مني ڀرت جو شيل ۽ نمرتا ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ کيس سيني ماڻهن سوڌو مهمان ٿيڻ لاءِ زور ڀرڻ لڳو، تڏهن ڀرت لاچار ٿي قبول ڪيو ۽ سيني کي آشرم ۾ گهرايو. ڀردواج پنهنجي تپسيا جي ٻل سان سڄي لشڪر ۽ پرجا جي رهڻ لاءِ سندر جڳهيون حاضر ڪري ڏنيون جنهن عمدا عمدا بسترا ۽ آسڻ پيا هوا. اُنکانپوءِ انيڪ پرڪارن جا سوادي ڀوڄن، کير ۽ شربت آدي موجود ٿي ويا جي ڪائي ٻي سڀئي ترپت ٿيا ۽ گهوڙن ۽ هاٿين وغيره جانورن لاءِ ٻه کين ڪاڌو مليو. رشيءَ جو اهڙو چمتڪار ڏسي سيني کي ڏاڍو اچرج لڳو ۽ اُها رات سڀ ڀوروڪ اُن آشرم ۾ گذاريائون.

ٻئي ڏينهن سويل ئي ڀرت رواني ٿيڻ جي تياري ڪئي ۽ ڀردواج منيءَ وٽ وڃي هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- مني راج! توهانجي ڪرپا سان سيني عمدا ڀوڄن ڪيا ۽ نرم بسترن تي آرام سان رات گذاري. هاڻي اسانکي موڪل ڏيو ۽ شري رام جي ڪٽيا ڏيکارڻ جو پربنڌ ڪريو.

اهو ٻڌي ڀردواج منيءَ چترڪوٽ جو رستو ڏيکارڻ لاءِ پنهنجا ٻه شش ڀرت کي ڏنا. رواني ٿيڻ وقت جڏهن مهاراج دشرٿ جي راڻين مها مني ڀردواج کي پرڻام ڪيو، تڏهن منيءَ جي سڀاڻپ پڇڻ تي ڀرت کيس ٻڌايو:- ڀڳون! شوڪ ۽ اُپواس ڪري ڏٻري

هلڻ لاءِ چيو پر ڀرت ورائيو: رگهوڪل شرومڻي رامچندر ۽ ماتا سيتا ته پيدل وڃن ۽ مون نياڳي لاءِ گهوڙا ۽ رٿ هجن!

اهو ٻڌي منترين جي اکين مان ته لڙڪ ڳڙڻ لڳا ۽ هو به راجڪمار ڀرت جي پٺيان پيدل هلڻ لڳا. ٻن جي ڪنڌن مان هند هلڻ ڪري ڀرت جي پيرن ۾ ڦوڪڻا ٿي پيا جي ڪمل جي پنن تي ماڪ جي داڻن مثل چمڪڻ لڳا پر ته به هو تکڙو هلندو رهيو ۽ جلد اچي پرياڳ راڄ پهتو. اتي گنگاجي ۾ سنان ڪري سيني دان پڇ ۽ ڪرپڻ آدي ڪيا. تنهنڪانپوءِ لشڪر ۽ نگرواسين کي پري رهائي، ڀرت گرو وسشٽ کي وٺي ڀردواج منيءَ جي آشرم ۾ آيو. ڀردواج گرو وسشٽ سان ڏاڍي پريم پوروڪ مليو ۽ ڀرت کي ڏنڊوت پرڻام ڪندو ڏسي آشيرواد ڏنائين. تنهن ڪانپوءِ هنن پاڻ ۾ حال احوال ڏنو ۽ ڀردواج کين

رام جو متر آهين ۽ گنگا جي ٻيءَ پر گهاٽو جهنگل آهي. تون اسانکي جلد پياري رامچندر وٽ پهچائڻ جو بندوبست ڪر.

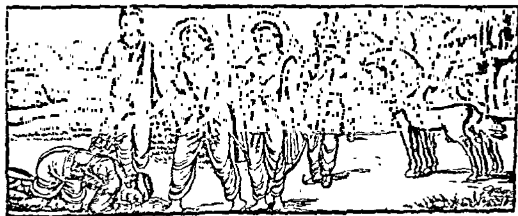
ڀرت جا اهي وچن ٻڌي نشاد راج جي من جو سنديه مٽي ويو ۽ هو چوڻ لڳو:- راجڪمار! توهين ڌنيه آهيو جو ڌرم جي مريادا پالڻ لاءِ، پاڻيهي مليل هيڏي وڏي راڄ ۽ سمپدا جو تياڳ ڪيو اٿو. ان لاءِ توهان جي ڪيرتي سداءِ قائم رهندي. هاڻي توهان ڪرپا ڪري منهنجي مهماني سويڪار ڪريو ۽ مان سڀاڻي صبوح جو توهان کي گنگا پار ڪرڻ جو پربنڌ ڪندس ۽ پاڻ به شري رام جي آشرم تائين ساڻ هلندس.

تنهن کانپوءِ نشاد راج پنهنجن سيوڪن کي آگيا ڏني جن سڀني جي کاڌ خوراڪ ۽ ٽڪڻ جو سورو بندوبست ڪيو. جڏهن ڀرت نشاد راج کان پڇيو تہ اُن رات رامچندر ڇا کاڌو، ڇا پيتو ۽ ڪٿي سمهيو، تڏهن راجا گهه سوري حقيقت ڪري ٻڌايس تہ ڪيئن نہ رامچندر سندس آندل ڀوڄن سويڪار ڪري بہ نہ کاڌا ۽ رگهو لڪشمڻ جو آندل پاڻي پي وڻ هيٺان زمين تي سمهي رات گذاري هئي. اُن وقت ڀرت ڏک ۾ ڀرجي چوڻ لڳو:- هاءِ! منهنجو ڀراڪرمي، گڻوان ۽ وڏو ڀاءُ جيڪو سداءِ نرم نرم مخملي بسترن تي سمهيو تنهن هن وڻ جي هيٺان زمين تي سمهي ڪيئن رات گذاري هوندي ۽ ڪيئن پاسا ورايا هوندا! هاءِ! مها پرتاپي مهاراج جنڪ جي لاڏلي ڌيءَ سيتا هن زمين تي سمهي! هاءِ! مون پاپيءَ کي صدبار ڌڪار آهي جنهنڪري هنن کي اهي تڪليفون سهڻيون پيون. جيستائين رامچندر واپس ايوڌيا نہ ايندو تيستائين مان بہ زمين تي سمهندس، ڦل مول کائيندس ۽ جٽائو رکي گيڙو ڪپڙا پائيندس.

ائين چئي ڀرت پنهنجا راجائي وستر ۽ مڻيا لاهي ڦلها گيڙو ڪپڙا پهريا، رامچندر جنهن وڻ هيٺان سمهيو هو تنهنکي پرڻام ڪري سڀئي اُن جي پرڪرما ڪرڻ لڳا. سڀني زمين تي سمهي اُها رات ڪاٽي. صبوح جو نشاد راج گهڻيئي ٻيڙيون آڻائي سڀني کي ستت ئي پار اُڪاريو. ڀرت برهمڻن ۽ مائرن کي رٿن تي چاڙهي پاڻ پنڌ هليو. اهو ڏسي منترين ڪيس گهوڙي تي سوار ٿي

ڀرت ۽ شتروگھن پنهنجن مائرن ۽ منترين سميت هٿا ۽ سندن پنيان گهوڙن ۽ هاٿين رٿن تي سوار هزارين نگرواسي ۽ لشڪر هليو. سيني جي دلين ۾ رگھونندن شري رام سان ملڻ جي سڪ هئي ۽ هو جلدي جلدي هلي گنگا ڪناري شرنگويرپوريءَ ۾ اچي پهتا جتي رامچندر جو مترنشادراج گه راج ڪندو هو.

ڀرت سان گڏ هيڏي وڏي لشڪر کي ڏسي گه سمجهيو ته هو رامچندر ۽ لڪشمڻ کي مارڻ لاءِ ٿو بن وڃي ته جيئن بي ڪنٽڪي ٿي راڄ ڪريان. اهو سوچي هن پنهنجن پنج سؤ ٻيڙين تي هڪ هڪ سؤ سورويرهٿيارن ٻنوهارن سميت تيار ڪري بيهاريا ۽ کين حڪم ڏنائين ته مٿي مارائي ڀرت کي پار اُڪرڻ کين ڏجو. جي ڀرت جو ارادو ڀوڙو هوندو ته هنکي پار وڃڻ ڏبو نه ته اچ هتي ڀينکر لڙائي لڳندي. انهيءَ تياريون ڪري پاڻ نشادراج گه ڀرت کي اچي پرڻام ڪيو ۽ جڏهن منتري سمنت کيس رامچندر جو متر چئي سڃاڻپ ڪرائي تڏهن ڀرت گه کي ڪٽي ڇاتيءَ لڳايو. جڏهن

راڄ ڀرت کي ڪجهه ڏينهن رهي آرام ڪرڻ لاءِ چيو تڏهن ڀرت ته مترا منهنجو وڏو ڀاءُ رگهوڪل ڀوشڻ شري رام منهنجي پتا سوامي آهي، جنهنکي جلد واپس آڻي راڄگديءَ انلاءِ مان ڪٿي به ترسي نٿو سگهان. توهان شري

اندر جيڪي ڪجهه آهي، سو سري رام جي ملڪيت آهي. هو اسان سڀني جو سواءِ آهي. هو پراڪرمي، سريشٽ پرش ۽ اُتم ڌرماتما آهي، هوئي سچو پچو راجا آهي ۽ مان سندس آگياڪاري ٿهليو آهيان. هيءَ راج تلڪ لاءِ آندل سامگري ڪٺي مان رامچندر ڏانهن بن ويندس ۽ سندس راج تلڪ ڪري راجائي مان شان سان کيس واپس ايوڌيا وٺي ايندس. پر جي ڌرماتما رام کي واپس آڻي ڪين سگهيس ته پاڻ به لڪشمڻ وانگر اُتي رهي سندس چاڪري ڪندس".

ڌرم جي مريادا ڄاڻندڙ ڀرت جا اهي سريشٽ وچن ٻڌي سڀني جي اکين مان آنند جا آنسو وهڻ لڳا ۽ سڀيئي خوش ٿي ڀرت جي ساراهه ڪري چوڻ لڳا:- راجڪمار ڀرت بيشڪ ڌرماتما ۽ رامچندر جو پيارو آهي ۽ ڪيڪئي ڪري جيڪو هن کي دوش لڳائيندو سو جنم جنم جو پاپي ٿيندو.

پوءِ ته ڀرت جي آگيا موجب بن ۾ هلڻ جون تياريون ٿيڻ لڳيون. رستو ٺاهيندڙ ۽ ندين تي پلين ٻڌڻ وارا ڪاريگر پنهنجا ماڻهو وٺي يڪدم روانا ٿي ويا ۽ گنگا جي ڪناري تائين هڪ سندر رستو ٺاهي تيار ڪيائون. ايوڌيا نگريءَ ۽ خزاني جي رکيا لاءِ وشواس پاتر ۽ سوروير سردارن کي مقرر ڪيو ويو. ايوڌيا جي گهر گهر ۾ سيڪو اُمنگ ۽ اُتساهه ۾ ڀرجي بن هلڻ لاءِ سواريون تيار ڪرڻ لڳو ۽ من ۾ پرسن ٿيڻ لڳو ته جلدئي شري رام جو درشن ٿيندو.

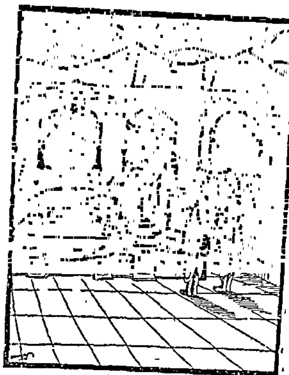

رامچندر کي واپس آڻڻ لاءِ ڀرت جو بن وڃڻ.

ٻئي ڏينهن صبوح جو سڀيئي ايوڌيا مان روانا ٿيا. هرڪنهن جي وات ۾ رامچندر جي موٽي اچڻ جي وائي هئي. سڀ کان اڳ گرو وسشٽ راجتلڪ جي سامگري ڪٺي پنهنجي ڌرم پتنيءَ ارنڌتيءَ ۽ ٻين برهمڻن ۽ پروهتن سميت رٿن تي هليو. تنهنڪانپوءِ راجڪمار

آهي ۽ وڏي ڀاءُ جي موجود نہ هئڻ ڪري ۽ راجا دشرٿ جي آڳيا انوسار اسانجو راجا آهي. انلاءِ هاڻي ڀرت راجگديءَ تي وهي ۽ ٻوءِ جڏهن رامچندر واپس اچي تڏهن جيئن وڻيس تيئن ڪري." پرجا جي اها راءِ ٻڌي گرو وسشٽ چوڻ لڳو:- ڀرت! تنهنجي پتا ۽ وڏي ڀاءُ توکي هيءَ راڄ ڏنو آهي، سو راڄ سويڪار ڪري تون گاديءَ تي ويهہ ۽ پرجا جي پالنا ڪر. جنهن کي پتا گاديءَ تي وهاري

سوئي راجا آهي ۽ پرجا جي بہ اها مرضي آهي.

تنهن ڪانپوءِ ڪوشليا بہ ڀرت کي راڄ گديءَ تي وهڻ لاءِ چيو پر ڀرت سيني جون ڳالهيون ٻڌي هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- گروءَ ۽ ماتا جي آڳيا، بنا سوچ ويچار جي مڃڻ گهرجي پر مان جو اُلٽو جواب ٿو ڏيان، سو اپراڌ ڪرپا ڪري ڪميا ڪجو. چاڪاڻ جو دکي انسان جي ڏوهہ کي ست پرش نہ ليکيندا آهن. توهان جو مونکي راڄ گدي تي وهڻ لاءِ چئو ٿا سو ان لاءِ جو توهانجو مون ۾ پريم آهي پر مان شري رام جي هن گاديءَ تي وهڻ لائق ناهيان. منهنجا نيچ پراڻ ڪيڪئي کان اُتپن ٿيل آهن ۽ مونکان وڌيڪ پاپاتما ٻيو ڪير هوندو جنهن جي ڪري منهنجي نراپراڌ ۽ ڌرماتما پوڄيہ ڀاءُ کي بنواس ڀوڳڻو پيو آهي! منهنجو ڪلياڻ تہ اُن ۾ آهي تہ شري رام گاديءَ تي وهي مان اُن جي بدران چوڏهن ورهيہ بنواس ڀوڳيان. مان ڀاڻ ڪيڪئي کي سڦل ٿيڻ ڪين ڏيندس. هيءَ راجگدي ۽ راڄ جي

چيائينس:- راجڪمار! هن پاپڻ جي ڪوٺين صلاحن ڪري ئي رامچندر کي بنواس مليو ۽ راجا جو مرڻو ٿيو.

اهو ٻڌي شترگهن جي ڪروڌ روپي برندڙ باهه ۾ جڻ گيهه جي آهوتي پئي. هن منترا جي ڪُب تي اهڙي ته زور سان لت هڻي جو هوءَ اونڌي ٿي وڃي پري ڪري، مغز ڦاٽي پيس، ڏند ڀڄي پيس ۽ منهن مان رت وهڻ لڳس. هوءَ اهڙي زور سان ڪيڪون ڪرڻ لڳي جو سڄي محل مان پڙاڏو اچڻ لڳو ۽ سندس ساهيڙيون ڏڪي ڀڄي ويئون. شترگهن ڪيس وارن کان پڪڙي گهلڻ لڳو جنهنڪري هن جا مٽيا ڀڄي ٽري پکڙجي ويا. اُن وقت ڀرت شترگهن کي روڪيو ۽ چيو:- ڀاءُ! استرين جي هتيا نه ڪبي آهي. جي مان ائين نه سمجهان ها ته ڌرماتما رام مونکي ماتر گهاتي سمجهي ڌڪاريندو ته سڀ کان اڳ مان پاپڻ ڪيڪئي کي ماري ڇڏيان ها. جي رامچندر کي ڪبڄا جي موت جي خبر پوندي ته هو اسان ٻنهي سان ڳالهائڻ به ڇڏي ڏيندو.

انريت ڀرت جي سمجهائڻ تي شترگهن منترا جي هتيا نه ڪئي. ڪيڪئي اچي منترا کي آهستي آهستي هوش ۾ آڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳي. اُن وقت راج دربار ۾ سڀ سردار، پنچ، سيناپتي ۽ منتري اچي ڪٺا ٿيا ۽ گرو وسشٽ جي چوڻ تي ڀرت ۽ شترگهن به اُتي آيا. پرجا جا سڀ ماڻهو چوڻ لڳا ته ”ڀرت ڌرماتما

کان هٿ ڪڍي، ڪون راجيشور ٿيو آهين.
اڀريت ڪوشليا ۽ ڀرت سڄي رات هڪ ٻئي کي ڏيرج ڏيندي ڪاٽيو. اُن وقت سڄي محل ۾ ٻه هرهنڌ شوڪ ٿي رهيو هو.

ڀرت جو راڄ گديءَ تي وهڻ کان انڪار ڪرڻ.

ٻئي ڏينهن صبوح جوگرو وسشٽ اچي ڀرت کي ٻربوڌ ڏنو ۽ پنهنجي ڪرتويہ پالڻ لاءِ چيو. ڀرت گروءَ کي ساشٽانگہ پرڻام ڪيو ۽ منترن کي گهرائي پتا جي اگني سنسڪار ڪرڻ جي تياري ڪئي. هنن راجا جي سرير کي تيل مان ڪڍي سنان ڪرايو ۽ ومان سمان هڪ چکيا ٺاهي سرجوُ نديءَ جي ڪناري ڪڍي هليا. رستي کي سون چاندي ۽ ڪپڙا دان ڪندا هليا ۽ نديءَ جي ڪناري چندن جي ڪاٺين جي اهڙي سندر چکيا ٺاهيائون جا ڄڻ ته سرڳ وڃڻ لاءِ ڏاڪڻ ٿي ڏني. اُن چکيا ۾ ڪپور گگر آدي سڳنديءَ وارا پدارٿ وجهي راجا جي ديهہ اُن تي رکيائون. جڏهن برهمڻ ويد منتر پڙهڻ لڳا، تڏهن ڀرت ۽ شتروگهن چکيا کي باهہ ڏني ۽ ڪوشليا ۽ ٻين راڻين سميت چکيا جي پرڪرما ڪئي. پوءِ سڀني سرجوءَ ۾ سنان ڪيو ۽ راجا کي جلانجلي ڏيئي، اکين مان ڳوڙها وهائيندا شهر ۾ موٽي آيا.

پتا جو ڪريا ڪرم پورو ڪري ڀرت رامچندر وٽ ٻن وڃڻ جو ... ڀچار ڪرڻ لڳو. شتروگهن کيس چيو:- آريہ! ڪهڙي نہ دکہ جي ... آهي جو اسانجي رکيڪ شري رام کي نراپراڌ بنواس ڏنو ويو! راجا ... اهڙيءَ اجوڳہ حلت تي لڪشمڻ کي گهربو هو تہ هو کيس يڪدم قيد ... ري ها، پر هن ائين ڇو نہ ڪيو؟

اڃا شتروگهن ڪروڌ ڪري رهيو هو تہ ڪبي منٿرا عمدا ڪپڙ... دروازي وٽان اچي لنگهي. هن کي سڄيءَ خرابيءَ جي ج... ... دوارپال کيس پڪڙي ۽ گهليندو شتروگهن وٽ وٺي آيو

جو مون جهڙي ڪلِ ڪلنڪ ۽ اڀڄس جي پانڊي ڪي جڻيائين! مون جهڙو نياڳو پيو ڪير هوندو جنهن جي ڪري ماتا تنهنجي هيءَ دشا ٿي آهي ؟

ائين چئي ڀرت ۽ شترگهن اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا تہ ڪوشليا کين ڇاتيءَ سان لڳايو. ڀرت کي ڇاتيءَ سان لڳائي ڪوشليا ائين سمجهو تہ ڄڻ رامچندر واپس آيو آهي ۽ هوءَ ڀرت جون اکيون اُگهي چوڻ لڳي :- پٽ! تون ڌيرج ڌر ۽ انهيءَ ڳالهہ ڪي ڪرم جي گتي سمجهي ڪيڪئي کي ڏوهہ نہ ڏي. جيڪي ٿيڻو آهي سو اوس ٿئي ٿو. پتا جي آگيا ڄاڻي رام گيڙو ڪپڙا پهري بن ويو تہ هن جي من ۾ نہ ڏک هو ۽ نہ ڪنهن لاءِ دويش. سيتا ۽ لڪشمڻ بہ ساڻ ويس پر مان وڃي نہ سگهيس ۽ نہ منهنجا هيءُ پراڻ ويا. جيئڻ ۽ مرڻ تہ راجا خوب ڄاتو.

اهو ٻڌي ڀرت چوڻ لڳو:- ماتا! هيءُ جيڪي ڪجهہ ٿيو آهي تنهن جي مونکي ڪا خبر ناهي. جيڪو پاپ ماتا، پتا يا گروءَ جي هتيا ڪرڻ سان ٿئي ٿو يا وشواسي متر يا راجا کي زهر ڏيڻ سان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ ويدن کي وڪڻڻ (يعني پيسو وٺي ويد پاڙهڻ) يا ڌرم کي ڏهڻ (يعني ڌرم جي نالي ڪمائي ڪرڻ) مان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ گئو شالا ۽ برهمڻن جا گهر (وديا استان) جلائڻ سان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ پرائي استري ۽ ڌن تڪڻ سان لڳي ٿو يا ٻيا بہ جيڪي انيڪ مها پاپ آهن سي سڀ مونکي لڳن جي منهنجي رضامندي رامچندر جي بن وڃڻ ۾ هجي. مان نراپراڌ آهيان جو شري رام تہ مونکي پراڻن کان وڌيڪ پيارو آهي. جنهنجي چوڻ تي هيءُ اڌرم ٿيو آهي، ايشور اُنهن جي منشا پوري نہ ڪندو.

ڀرت جو اهڙو پراڌري پريم ڏسي ڪوشليا کي پنهنجو ڏک بہ وسري ويو ۽ هوءَ چوڻ لڳي :- پٽ! ڀاءُ لاءِ تنهنجو اهڙو پريم ڏسي منهنجي من مان ڏک نڪري ويو. هيڏو وڏو راڄ پراپت ڪري بہ تنهنجو من ڌرم کان نہ هٽيو آهي. راجائون تہ گهٽيئي ٿيا پر مليل راجائي تان

رکي، سندس سڄو سيوڪ ٿي آنند پائيندس. اڙي ڪنور هردي، ڪيڪئي! تون ماتا جي روپ ۾ منهنجي دشمن آهين جو تنهنجي ڪري منهنجي پتا جو مرتيو ٿيو، شري رام کي بنواس ۽ مونکي اپجس مليو. تو لوڀ جي وس ٿي ڌرم جو ڪيائڳ ڪيو آهي، انلاءِ تون مون سان ڳالهاءِ به ڪين! اڙي پاپڻ! ماتا ڪوشليا کان پڇي ۽ پٽ ڪسي تنهنجي ڪهڙي گتي ٿيندي؟ ڪوشليا نندن شري رام ئي منهنجي پتا سمان منهنجو رکيڪ ۽ هن ديس جو راجا آهي. مان هن کي ايوڌيا واپس آڻيندس ۽ پاڻ گيڙو ڪپڙا پائي بن ويندس. تنهنجي پاپ جي ڳنڍڙي مان ڪين ديکيندس. منهنجو توسان ڪو پريوجن ڪونهي ۽ لوڪي جيڏانهن وڃي ڪيڏانهن هلي وڃ. جڏهن شري رامچندر ايوڌيا ۾ پير رکندو تڏهن منهنجو ڪلنڪ دور ٿيندو.

اٿين چئي شوڪ ۾ وياڪل ڀرت زمين تي ويهي ڪروڌ ۽ شوڪ ۾ ڀرجي ڊگها ڊگها ساهه ڪڍڻ لڳو ۽ هنجي ڳلن تي گرم گرم آنسون وهڻ لڳا. ڪجهه دير ڪانپوءِ هو شتروگهن کي وٺي ماتا ڪوشليا جي محل ڏانهن هليو. هوڏانهن ڪوشليا به سندس اچڻ جو ٻڌي سمترا کي وٺي ساڻس ملڻ لاءِ اچي رهي هئي. شوڪ جي ڪري وياڪل ۽ ڏٻري ڪوشليا رستي تي ئي ڪري پيئي ته ڀرت ۽ شتروگهن اُمالڪ ڊوڙي وڃي کيس اُٿاريو ۽ سندس چرڻن تي سرنوايو. ڀرت شوڪاتر ٿي کيس چوڻ لڳو:- ماتا! پتاجي ڪيڏانهن ويو! رام، لڪشمڻ ۽ سيتا ڪٿي؟ پاپڻ ڪيڪئي جو پيدا ٿي؟ جي پيدا ٿي ته سنديو نه رهي

مليو آهي. راجائي مان ۽ شان، پرسڌي ۽ پرتشٺا تنهنجي لاءِ سيڙيون بيٺيون آهن. اُٺ، اُٿي ڀرين پنهنجي پتا جو اگني سنسڪار ڪر ۽ پوءِ راڄگديءَ تي ويهه!

رامچندر جي بن وڃڻ جو ۽ پنهنجي پتا جو موت به وسري ويو ۽ هو ڀاڻ ڪي سمجهي انرٿ جو ڪارڻ ڄاڻي ڪجھ وقت تہ سن ٿي پئجي ويو. هنڪي ڪيڪئي جا لفظ ائين لڳا جيئن ڪنهن ڦٽل زخم تي ٻرندڙ ٽانڊو ڇهايو هجي. هو ڪروڌ ۾ ڀرجي تپي ڳاڙهي ٿي ويو ۽ اُٿي چوڻ لڳو:- اڙي پاپڻ! تو هيءَ منهنجي ڪهڙي نہ ستياناس ڪئي! ڀيءَ نہ ڪنهن ويو پر پتا سمان وڏي ڀاءُ جو به وڇوڙو ٿيو! منهنجي نراپرادي ڌرماتما ڀاءُ تنهنجو ڪهڙو قصور ڪيو هو جو هن کي بنواس موڪليءِ؟ منهنجي پوجيه پتا کي ماري ڌرماتما ڀراتا کي بنواس موڪلي، هاڻي مونکي ٿي چئين تہ مان سندن جاءِ تي ويهي راڄ ڪريان؟ ٿون وڻ ويڙي ٻنهي کي تي پاڙي ڏين! لوڀ جي ڪري تنهنجي مت مارجي ويئي آهي جو تو سمجهو تہ مان پنهنجي ڌرماتما ڀاءُ جي پرپٺ ويهي راڄ ڪندس! آهه! سوريہ ونش جهڙي اُتم ڪل ۾ جنم ٿيو، ڌرم ڌرندڙ دشرٿ جهڙو پتا ۽ رام ۽ لڪشمڻ جهڙا گڻوان ڀائر مليم، پر هاءِ ري وڌاتا! ماءُ ڏنئہ هڪ ناڳڻ جهڙي! اڙي! جڏهن تو اهي ور ٿي گهريا تڏهن تنهنجي اها جيڀ ڇو نہ ٿي ڳري ويئي؟ هاڻي منهن ڪارو ڪري منهنجي اکين اڳيان ٽري وڃ. شري رام جيئن پنهنجي ماتا سان هلندو هو تيئن تو ساڻ به ساڳئي پريم ۽ آدر سان هلندو هو، پوءِ به تو لوڀ جي وس ٿي هي انرٿ ڪيو!

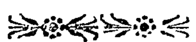
ڀرت وري به ڪروڌ ۾ ڀرجي چوڻ لڳو:- شاستر انوسار سداءِ وڏي کي راڄ ملندو آهي ۽ ننڍا ڀائر هن جي آگيا ۾ رهندا آهن ۽ اهو ڄاڻي ڪري به تو هيءَ انرٿ ڪيئن ڪيو؟ رامچندر توکي ماتا ڪري نہ سمجهندو هجي ها تہ مان تو جهڙيءَ پاپڻ جو سداءِ لاءِ تياڳ ڪريان ها، پر هاڻي به تنهنجي اها پاپي اِڇا پوري ٿيڻ ڪين ڏيندس. مان بن وڃي رامچندر کي واپس آڻيندس ۽ هنجي سر تي ڇٽ

ويٺي ۽ هو يڪدم محل ۾ ويو، جتي ڪيڪئي سندس رستو نهاري رهي هئي. ڀرت کي نمسڪار ڪندو ۽ اداس ڏسي ڪيڪئي ڪانئس پنهنجي پيڪي گهر جو ڪشل منگل پڇڻ لڳي. ڀرت چيس:- منهنجي ناناڻي سڀ خوش راضي هوا پر پتاجي ڏسڻ ۾ نٿو اچي! ۽ سيني جا منهن اداس ڇو آهن؟

تڏهن ڪيڪئي ڀرت کي سندس پتا جي مرڻ ۽ کان واقف ڪيو جو ٻڌندي ئي "پتا! پتا! هاء پتا!" پڪاريندو، ڀرت شوڪ ۾ پرجي زمين تي ڪري پيو ۽ وياڪل ٿي سڏڪا ڀري روئڻ لڳو. اهو ڏسي ڪيڪئي کيس ڌيرج ڏيڻ لڳي. ڪجهه وقت ڪانپوء ڀرت ڪانئس پڇيو:- ماتا! مهاراجا کي اهڙي ڪهڙي بيماري ٿي جو اوچتو ديهانت ٿين. رامچندر لڪشمڻ ڪٿي آهن جو انت سمي پتا جي ڪم آيا ۽ مان اڀاڳو تہ پتا جو منهن بہ نہ ڏسي سگهيس ۽ نہ ڪي پتاجي مونکي رامچندر جي هٿ سونپي ويا. اڄ ڪانئي مان اناٿ جو رگهو شري رام ئي اجهو ۽ آسرو آهي. مونکي ٻڌاء تہ پتاجيءَ مرڻ وقت ڇا چيو؟

ڪيڪئي چيو:- پٽ! تنهنجي پتا انت سمي ۾ "هاء رام! هاء لڪشمڻ! ۽ هاء سيتا" چئي پراڻ تياڳيا. راجا کي ڪا بيماري ڪا نہ ٿي پر هو رام جي جدائي سهي نہ سگهيو، انهيء پراڻ ڏنائين. راجا توکي ڇڏي رام کي گادي ڏيڻ رهيو هو تہ مون ڪانئس ٻہ ور ورتا تہ توکي راڄ ملي ۽ رام بن پوڃي. رام پنهنجي پتا جو وچن پورو ڪرڻ لاء گيڙو رتا ڪپڙا پهري بن ويو تہ لڪشمڻ ۽ سيتا بہ ساڻ ويس. تنهنجو پتا انهنجو وڇوڙو سهي نہ سگهيو ۽ انهيءَ ڏک ڪري هو پرلوڪ پڌاريو. هي پٽ! مان جيڪي هيءَ ڪجهه ڪيو آهي سو تنهنجي لاء ئي ڪيو اٿم تہ تون بنا ڪنڊڪي راڄائي ماڻين. هاڻي ڪڙو ٿيءُ! راجا کي هن ريت روئڻ ۽ ڏرڪي ٿي ليٽريون پائڻ ... تون ويرڪتري آهين ۽ اڄ تنهنجو ڀاڳ سورج سمان چمڪي تنهنجي انڇيا ۽ ڪوشش بنا، توکي پتا جو وڏو راڄ

راجا جي ديهانت ۽ رامچندر جي بن وڃڻ جي ڳالهه هو ڪنهن سان به نه ڪن، جيئن راڄ ڪي رڪيڪ ڪان سواءِ سمجهي ڪو دشمن نه ڪاهي اچي.

ڀرت جو ايوڌيا اچڻ ۽ ڪيڪئي جا ڪرتوت ٻڌي ڪيس ڏڪارڻ.

ڀرت ناناڻي گهر هڪ خراب سپنو ڏٺو ته سندس پتا هڪ ڀهاڙ تان ڇيڻي جي هڪ ڍڳه تي اچي ڪريو ۽ سندس شرير ڪي تيل جي حوض ۾ ٻوڙي رکيو ويو آهي. وري ڏٺائين ته سمنڊ سڪي ويو آهي، چندرما زمين تي ڪري پيو آهي ۽ چوگرد انڌڪار ڇانئجي رهيو آهي. اهو به ڏٺائين ته سندس پتا جي رٿ کي گڏهه هڪلي رهيا آهن ۽ هو ڳاڙهي مالا پهري ۽ ڳاڙهو چندن لڳائي ڏکڻ طرف وڃي رهيو آهي. انهن اهڃاڻن مان هن کي اچي ڊپ لڳو ته پتا جو شايد مرڻيو ٿيو آهي. هن انهيءَ سپني جي ڳالهه پنهنجن مترن سان ويني ڪئي ته ايوڌيا مان قاصد به اچي سهڙيا ۽ کيس جلد ايوڌيا هلڻ لاءِ چيائون. اهو نياپو ٻڌي ڀرت کي مرڳو وڌيڪ چنتا ٿي ۽ هو پنهنجي ناني ۽ مامي کان موڪلائي شترگهن سميت ايوڌيا ڏانهن اُراهي ٿيو. وڃڻ وقت سندس ناني ڀرت کي ڪئين هاٿي، گهوڙا، رٿ، چترڪاري وارا ڪمبل، اَڻ ميوڻ ۽ مٺيا ڏنا.

ستن ڏينهن جي مسافريءَ بعد جڏهن ڀرت ايوڌيا ۾ پير پاتو ته پاڻ گهڻي اُڻ تڻ ٿيس جو ڏٺائين ته نگرواسي گڏجڻ مهل رڳو سر نمايو وڃن پر ٻولين هڪ اکر به نٿا. اُنهن جا منهن ڪومايل ۽ شوڪ ۾ ٻڏيل آهن، بزارين بند آهن ۽ چوطرف صفائي، خوشي ۽ سنگيت جي بدلي، گندگي، شوڪ ۽ سانت آهي. سڄو وايو منڊل مايوسيءَ ۽ اُداسيءَ سان ڀريل هو، جڻ ته ايوڌيا مٿان ڪا وڏي آپدا اچي ڪڙڪي هئي. اهو ڏسي ڀرت جي من ۾ ڊپ، چنتا ۽ اُداسي ڇانئجي

هو پٽ پرلوڪ پڌاريا. هي ديوي! اهڙي طرح بنا ڳڻ ڳوت جي شبد ڀيدي ٻاڻ ڇوڙي جو مون پاپ ڪيو هو تنهن جو ڦل هينئر ڀوڳي رهيو آهيان.

ائين چئي راجا دشرٿ دپ وڃان ڪنبڻ لڳو ۽ "هاء رام! هاء لڪشمڻ! هاء سيتا!" چوندي اڌ رات جو پراڻ تياڳيائين. ڪوشليا

۽ سمترا ورلاپ ڪنديون زمين تي ڪري ڦٿڪڻ لڳيون. ڪيڪئي ۽ ٻيون راڻيون به شوڪ ۾ پرجي روئڻ لڳيون. اُنهن جي ورلاپ ڪري سڄي راڄ محل ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ ٻاهران نگرواسين جي ٻيهه اچي ڪئي ٿي. نگرواسي راجا جي مرتيو جو پڌي پاڻ کي اناٿ سمجهي شوڪ ڪرڻ لڳا. ايوڌيا جي گهر گهر ۾ ماتم مچي ويو. هرڪو ڪيڪئي ۽ کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳو.

جنهن وقت راڻي ڪوشليا راجا جي شرير کي جهلي ورلاپ ڪري رهي هئي ته منترين اچي راجا جو شرير ڪٺي هڪ تيل جي وڏي حوض ۾ سانڍي رکيو. هنن شاسترن جي مَريادا انوسار، پٽ کانسواءِ راجا جي شرير جو مرتڪ سنسڪار ڪرڻ واجب نه سمجهيو.

صبوح ٿيڻ تي گرو وسشٽ اچي سيني کي ٻربوڌ ڏنو ۽ گيان ويراڳ جون انيڪ وارتائون پڌائي سيني جو شوڪ دور ڪيو. تنهن کانپوءِ تيز هلندڙ دوتن کي ڀرت ۽ شتروگهن کي ڪوٺي اچڻ لاءِ ڪئڪيه ديش جي راجڌاني راجگره ڏانهن موڪليائين ۽ چيائين ته

هاڻي منهنجو فڪر نہ ڪر، منهنجي ماتا پتا کي وڃي آٿت ڏي جو هو ڪمزور آهن ۽ هلڻ چلڻ کان لاچار آهن.

شرون ڪمار کي ٻاڻ لڳڻ ڪري ڏاڍي پيڙا ٿي رهي هئي پر اُن وقت بہ کيس پنهنجي ماتا پتا جوئي اونو هو. هو وڃي هو ۽ پنهنجي انڌي ماتا پتا کي ڪانئيءَ تي چاڙهي انيڪ تيرٿ ياترائون ڪرائي رهيو هو. پتا ماتا جي، اهڙي الوڪ پڳت ۽ سشيل ڪمار جي اڻچاڻائيءَ ۾ هٿيا ڪري منهنجو من ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ مون جڏهن سندس بدن مان ٻاڻ ڪڍيو تہ هن ڦٿڪندي پراڻ ڏنا. نيٺ مان دلو پيري سندس ٻڍي ماتا پتا وٽ ويس جي شرون جي اچڻ جي راهہ تڪي رهيا هئا. منهنجي پيرن جو آواز ٻڌي هنجو پتا پيار وچان چوڻ لڳو:- پٽڙا! اينتري دير ڇو لڳايئہ. اسان انڌن جو تون ئي نيتر آهين. پر تون ڳالهائين ڇو نہ ٿو؟

شرون ڪمار جي ڏٻري ماتا پتا کي ڏسي مون تي ڄڻ مورڇا ڇانئجي ويئي ۽ منهنجي زبان مان هڪڙو اکر بہ نٿي اُڪليو. آخر مون ڪيتريءَ ڪوشش ڪانپوءِ کين سندن پٽ جي مرتيوءَ جو دکدائي ورتانت ٻڌايو. منهنجي ڳالهہ ٻڌي هنن جي اکين مان آنسن جون ڌارائون وهڻ لڳيون ۽ هو شوڪ ۾ مورڇت ٿي ڪري دکها ساهہ کڻڻ لڳا. مان اُنهن جي سامهون هٿ ٻڌي بيٺو رهيس. نيٺ مان سندن چوڻ تي کين اُٿي وٺي ويس جتي سندن پٽ مئو پيو هو. اُتي پهچڻ سان ئي هو ٻئي پنهنجي پٽ جي لاش مٿان ڪري دل ڏاريندڙ ورلاپ ڪرڻ لڳا. اُنهيءَ وقت شرون ڪمار جي پتا پنهنجي پٽ جي وڇوڙي ۾ وياڪل ٿي جوش مان چيو:- " هي راجن! جيڪڏهن تون پنهنجو اهو پاپ پاڻ اچي نہ ٻڌائين ها تہ تنهنجي مستڪ جا سوين هزارين ٽڪر ٿي وڃن ها. پر تو هيءَ پاپ اڻڄاڻائيءَ ۾ ڪيو آهي نہ تہ تہ هن وقت تائين جيئرو بہ نہ ڏسجين ها. پر هن وقت جيئن مان پنهنجي پٽ جي وڇوڙي ۾ ڪشٽ ڀوڳي رهيو آهيان تيئن تنهنجو پڻ حال ٿيندو." مونکي اهو سراپ ڏيئي

پنهنجي من ۾ ٻنهي کي هڪ سمان ڪري ليکيندا آهن. هي سيني جا سچڻ! توهان وريک سان ويچاري ڏيرج ڏريو ۽ چنتا جو تياڳ ڪريو.
ائين چئي منتري ۽ شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا جو سمورو احوال راجا کي ٻڌايو ۽ رامچندر جا نياپا سيني کي ڏنا ۽ نمرتا پريل واڻي ۾ راجا کي پربوڌ ڏيڻ لڳو.

آها رامچندر جي بن وڃڻ جي ڇهين رات هئي ۽ اڌ رات جو راجا کي پنهنجي اڳلي ڪيل پاپ جي اچي يادگيري ٿيڻ سو ڪوشليا کي چوڻ لڳو:- منش جيڪي چڱا ۽ برا ڪرم ڪري ٿو تنهن جو ڦل ڪيس اوس ڀوڳڻو پوي ٿو ۽ آهي ڀوڳڻ ڪانسواءِ ڪيس ڇوٽڪارو نٿو ملي. جوانيءَ ۾ مون به هڪ پاپ ڪيو هو جنهن جو ڦل اڄ ڀوڳي رهيو آهيان. اُن وقت مونکي ڏنو وديا جو ايترو ابياس هو جو آواز ٻڌي نشان چٽي سگهندو هوس. هڪ ڏينهن منهنجو خيال ٿيو ته رات جو نديءَ تي پاڻي پيئڻ لاءِ جيڪي ڪو جهنگلي جانور ايندو ته مان اوندهه ۾ شبد ڀيدي ٻاڻ هلائي اُن جو شڪار ڪندس. اهو سوچي مان رات جو نديءَ جي ڪناري تي وڃي ويٺس ۽ ڪجهه ديرجي انتظار کانپوءِ مونکي هاٿيءَ جي پاڻي پيئڻ جهڙو گڙگڙ آواز ٻڌڻ ۾ آيو ۽ اندڪار سبب مان ڏسي نه ڪجهه نٿي سگهيس سو مون هاٿي سمجهي ٻاڻ ڇڏيو. منهنجي تير وڃي نشان تي ٺڪاءُ ڪيو ته اُن وقت ڪنهن ماڻهوءَ جي ڪرڻ ۽ ڪيڪ جو آواز ٿيو جو ٻڌي مان يڪدم نديءَ جي ڪناري ڏانهن ڊوڙي ويس. اُتي ڏٺم ته منهنجي تير سان گهايل هڪ نوجوان تپسويءَ جو سارو شرير رت ۾ متيءَ سان ڀريو پيو آهي. هنجي ڀرسان هڪ اونڌو دلو پيو هئو جنهنجي ڀرڻ جي آواز کي مون هاٿيءَ جو پاڻي پيئڻ سمجهيو هو. هن کي ڏسي منهنجو ته هوش حواس اُڏامي ويو. اُن تپسويءَ مونکي ڏسي چيو:- راجن! مان نراپراڌيءَ جو هن ريت خون ڪرڻ مان توکي ڪهڙو لاڀ ٿيو؟ مان شروڻ ڪمار نالي بنواسي تپسوي آهيان ۽ پنهنجي سورداس ماتا پتا لاءِ پاڻي ڀرڻ آيو هوس ته تو هڪ ئي تير سان مونکي ماري ڇڏيو.

رام ڪٿي آهي؟ سمنت کين سموري حقيقت ڪري ٻڌائي جا ٻڌي سيني جي نيڻن مان جل وهڻ لڳو. اُن وقت ايوڌيا جا سڀ نرناريون رامچندر لاءِ اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا ۽ چوطرف شوڪ ۽ رودن ڇانئجي ويو.

سمنت مهاراڻي ڪوشليا جي محل ڏانهن ويو، جتي مهاراجا دشرٿ ميرن ڪپڙن ۾ زمين تي پيو هو ۽ ذري ذري "هاءِ رام! هاءِ لڪشمڻ! ۽ هاءِ سيتا!" چئي پئي پڪاريائين. سمنت کي رام، لڪشمڻ ۽ سيتا کانسواءِ واپس آيل ڏسي دشرٿ ۽ ڪوشليا وڏيڪ شوڪاتر ٿي زمين تي ڪري پيا ۽ پيا سيئي ۾ ورلاپ ڪرڻ لڳا. ٿوريءَ دير ۾ راجا جڏهن سامت ۾ آيو ته سمنت کي ويجهو گهرائي چيائين:- هي منترا رام لڪشمڻ سيتا ڪٿي آهن؟ تون هنن کي موٽائي وٺي آيو آهين ڪين هو بن هليا ويا؟ اڙي هاءِ! جنهن کي راجائي ڏيڻ جو چئي بنواس ڏنم! جنهن گٺوان پٽ کي راڄ ملڻ جو ٻڌي نه خوشي ٿي ۽ بنواس ملڻ تي نه شوڪ ٿيو، اهڙي پٽ جي جدائيءَ ۾ منهنجا پراڻ نه ويا ته مون جهڙو وڏو پاپي ٻيو ڪير هوندو؟ هي منترا مون کي جلدي اُتي پهچاءِ جتي منهنجون اکيون پنهنجن پيارن کي ڏسن.

راجا کي اهڙو وياڪل ڏسي منتري کيس ڌيرج ڏيئي سمجهائڻ لڳو:- هي راجن! توهان گياني ۽ سوروير آهيو. توهان کي ته پاڻ خبر آهي ته

जनम मरण सब दुख सुख भोगा। हानि लाभु प्रिय मिलन बियोगा॥
काल करम बस होहिं गोसाईं। बरबस राति दिवस की नाईं॥

جنم مرڻ، سک دک جا ڀوڳ، هاڃي لاڀ، پيارن جو ميلاپ ۽ وڇوڙو، اِهي سڀ، هي سوامي! ڪال (وقت) ۽ ڪرم جي آڌين بيوس ٿيندا رهندا آهن جئن رات ڪانپوءِ ڏينهن ٿيندو رهندو آهي.

सुख हरषहिं दुख बिलखाहीं। दोउ सम धीर धरहिं मन माहीं॥
धीरज धरहु बिबेक बिचारी। छाड़िअ सोच सकल हितकारी॥

مورک سک ۾ خوش ٿيندا آهي ۽ دک ۾ روئندا آهن پر ڌيرج وان

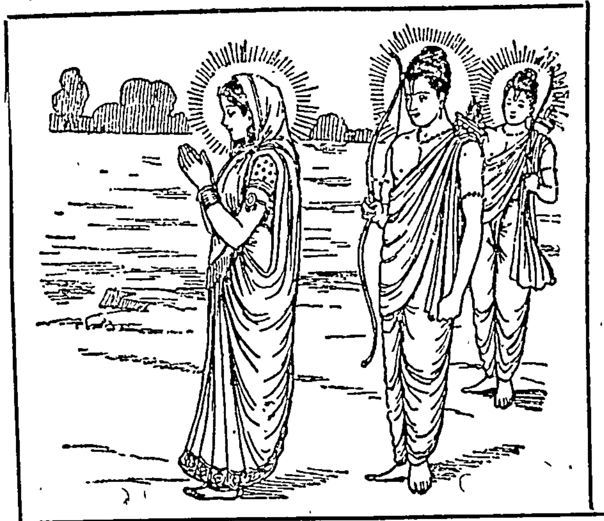
ڪٽي آيو ۽ ٻنهي راجڪمارن اُتي هڪ سندر ڪٽيا ٺاهي تيار ڪئي.
رامچندر جي اچڻ جو ٻڌي چترڪوٽ جا سڀ رشي مني ساڻس ملڻ لاءِ آيا. رامچندر سيني سان پريم پوروڪ مليو ۽ سندن آدر ستڪار ڪيائين ۽ هو ٻه کيس آشيرواد ڏيئي ڪشل سماچار پڇي هليا ويا. ٺنهن ڪانپوءِ ٻهاڙي ڀيل شري رام وٽ آيا ۽ هٿ جوڙي وينتي ڪرڻ لڳا:- هي سوامي! اسين توهانجا داس آهيون ۽ سڀ پرڪار جي سيوا ڪرڻ لاءِ تيار آهيون. توهان آگيا ڪرڻ ۾ سنڪوچ نه ڪجو. هتي جا سڀ استان اسان جا ڏٺل آهن. اسين توهانکي شينهن، چيتن ۽ ٻين ڀيانڪ جانورن جو شڪار، ٽلاون، چشمن ۽ ندين جو سير ڪرائينداسين.
رامچندر ڀيلن جو پريم ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ منا ۽ آدر پريل وچن چئي کين رخصت ڏنائين. ان ريت ٽئي ڀائر ۽ سيتا سک پوروڪ چترڪوٽ پربت تي رهڻ لڳا. هن ٻهاڙ تي سيتل مند مند سگندت هوا ٻئي لڳندي هئي ۽ نيل ڪنٺ، ڪوئل، طوطا، پپيها ۽ چڪور آدي پکي چت کي پرسن ڪندڙ لاڳيون پيا لنوندا هئا. رامچندر سان گڏ رهي سيتا ايوڌيا جا محل وساري سک سان رهڻ لڳي ۽ هرگهڙيءَ شري رام جو چندر مک ڏسي الين پرسن ٿيندي هئي جيئن چڪوري چندرما کي ڏسي گد گد ٿيندي آهي. رامچندر ٻه اهو کي ڪندو هو جنهن ۾ سيتا ۽ لڪشمڻ کي سک ملي. کين پراچين ڪٿائون ۽ سکيائون ٻڌائيندو هو ۽ سندن الين سنڀال رکندو هو جيئن اکين جي سنڀال ڇپر ڪندا آهن.

سمنت جو ايوڌيا ورڻ - شرون جي ڪٿا
راجا دشرت جو مرتيو.

سمنت ڏاڍو اُداس ٿي ايوڌيا واپس موٽيو ۽ هنکي ڏسندئي نگرواسي کيس هرڌاري ويڙهي ويا ۽ ڪانئس پڇڻ لڳا ته

ڪچ. چوڏهن ورهيه گذاري جڏهن منهنجو سوامي، لڪشمڻ ۽ مونسان واپس ورندو ته مان تنهنجي پوڄا ڪنديس ۽ تنهنجي ڪناري رهندڙ رشين منين کي پوڄن ڪرائينديس.

تنهن کانپوءِ تنهي بن جو رستو ورتو.

رامچندر جو ڀرداوج سان ملڻ ۽ چترڪوٽ ۾ ڪٽيا ٺاهي رهڻ.

شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا گنگا ۽ جمنا جي سنگم تي پهچڻ لاءِ گهاٽي بن مان هلندا رهيا ۽ رات پوڻ تي هڪ وڏي وڻ هيٺان وسرام ڪيائون. ٻئي ڏينهن صبوح جوئي هوا ڳتي وڌيا ۽ طرحين طرحين جا وڻ ٻوٽا وليون ۽ ٻيا منوهر درشيه ڏسندا شام جو گنگا جمنا جي سنگم تي ڀرداواج منيءَ جي آشرم تي اچي پهتا. مها تپسوي ڀرداواج هنن ٽنهي جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ کين سنان ڪرڻ لاءِ جل ۽ کائڻ لاءِ انيڪ ڦل مول ڏنائين جڏهن هو کائي پي ۽ ٿڪ ڀڃي ڀرداواج منيءَ جي

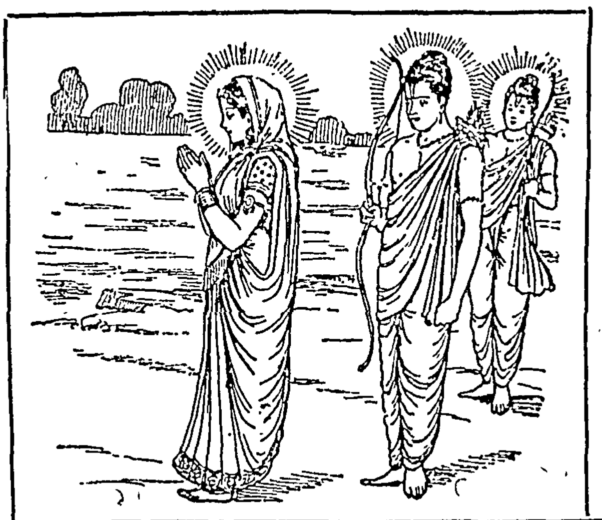

ڪٿي آيو ۽ ڏاڍي آنند ۽ پريم پرجي ڀڳوان جا چرڻ ڪمل ڌوئڻ لڳو.

پوءِ هن ڪٽنب سميت اُهو چرڻامرت ورتو ۽ ڀڳوان کي گنگا جي پار پهچايو. جڏهن لڪشمڻ ۽ سيتا سميت شري رام ٻيڙيءَ مان لهي گنگا جي ريتيءَ تي بيٺو تڏهن اُن ملاح ڀڳوان اڳيان اچي ڏنڊوت پرڻام ڪيو. اُنوقت رامچندر کي سنڪوچ ٿيڻ لڳو ته هنکي ڪجهه نه ڏنوسين. پتيءَ جي مــن جو ڀاءُ سمجهي سيتا پنهنجي آڱر مان هيري جي منڊي لاٿي ۽ شري رام ڪيوٽ کي چيو:- ”هان! وٺ هيءَ پنهنجو ڀاڙو.“ تڏهن ملاح پريوءَ جا چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو:- هي ناٿ! اڄ مونکي سڀ ڪجهه ملي چڪو. منهنجي دوش، دک ۽ دردرتا جــي اگني اڄ وساءِي. مان گهڻو وقت پورهيو ڪيو ۽ اڄ وڌاتــا مونکي سچي مزوري چڪائي ڏنــي ۽ اڄ منهنجو ٽڪ پڳو. هي ديــن ديـال! تــوهانجي ڪرپا سان مونکي وڌيڪ ڪجهه نــه گهرجي. موٽڻ مهل جيڪي ڏيندا سو توهانجو پرساد سمجهي مان مٿي تــي رکندس.

پريو رامچندر ۽ سيتا گهڻوئي زور ڪيس پر ملاح ڪجهه نــه ورتو. تڏهن ڀڳوان ڪيس نرمل ڀڳتيءَ جــو وردان ڏيئي رخصت ڪيو. پوءِ اُتي پهچي ساڌوي سيتا هٿ جوڙي گنگاجيءَ کي پرارٿنا ڪئي:- گنگي! مهاراج دشرٿ جي پٽن جي تــون ئي رکيا

ڪيو. چوڏهن ورهيه گذاري جڏهن منهنجو سوامي، لڪشمڻ ۽ مونسان واپس ورندو ته مان تنهنجي پوڄا ڪنديس ۽ تنهنجي ڪناري رهندڙ رشين منين کي پوڄن ڪرائينديس.
تنهن کانپوءِ ٽنهي ٻن جو رستو ورتو.

راماچندر جو ڀردواج سان ملڻ ۽ چترڪوٽ ۾ ڪٽيا ٺاهي رهڻ.

سري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا گنگا ۽ جمنا جي سنگم تي پهچڻ لاءِ گهاٽي بن مان هلندا رهيا ۽ رات پوڻ تي هڪ وڏي وڻ هيٺان وسرام ڪيائون. ٻئي ڏينهن صبوح جوئي هوا گهٽي وڏيا ۽ طرحين طرحين جا وڻ ٻوٽا وليون ۽ ٻيا منوهر درشيه ڏسندا شام جو گنگا جمنا جي سنگم تي ڀردواج منيءَ جي آشرم تي اچي پهتا. مها تپسوي ڀردواج هنن ٽنهي جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ کين سنان ڪرڻ لاءِ جل ۽ کائڻ لاءِ انيڪ ڦل مول ڏنائين جڏهن هو کائي پي ۽ ٿڪ ڀڃي ڀردواج منيءَ جي

ڪٽي آيو ۽ ڏاڍي آنند ۽ پريم ڀريل ڀڳوان جا چرڻ ڪمل ڌوئڻ لڳو. پوءِ هن ڪٽنب سميت اهو چرڻامرت ورتو ۽ ڀڳوان کي گنگا جي پار پهچايو. جڏهن لڪشمڻ ۽ سيتا سميت شري رام ٻيڙيءَ مان لهي گنگا جي ريتيءَ تي بيٺو تڏهن اُن ملاح ڀڳوان اڳيان اچي ڏنڊوت پرڻام ڪيو. اُنوقت رامچندر کي سنڪوچ ٿيڻ لڳو ته هنکي ڪجهه نه ڏنوسين. پتيءَ جي مــن جو ڀاءُ سمجهي سيتا پنهنجي آڱر مان هيري جي

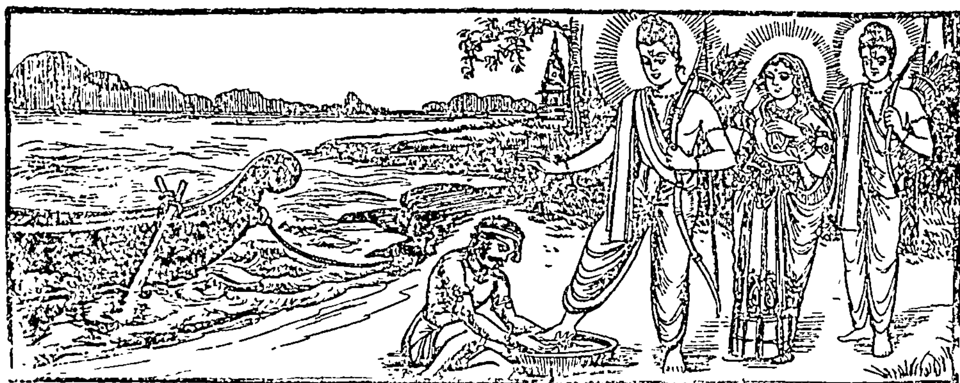

منڊي لاٿي ۽ شري رام ڪيوٽ کي چيو:- ”هان! وٺ هيءُ پنهنجو ڀاڙو.“ تڏهن ملاح پريوءَ جا چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو:- هي ناٿ! اڄ مونکي سڀ ڪجهه ملي چڪو. منهنجي دوش، دک ۽ دردرتا جي اگني اڄ وسامي. مان گهڻو وقت پورهيو ڪيو ۽ اڄ وڌاتا مونکي سچي مزوري چڪائي ڏني ۽ اڄ منهنجو ٽڪ پڳو. هي دين ديال! توهانجي ڪرپا سان مونکي وڌيڪ ڪجهه نه گهرجي. موٽڻ مهل جيڪي ڏيندا سو توهانجو پرساد سمجهي مان مٿي تي رکندس.

پرڀو رامچندر ۽ سيتا گهڻوئي زور ڪيس پر ملاح ڪجهه نه ورتو. تڏهن ڀڳوان ڪيس نرمل ڀڳتيءَ جو وردان ڏيئي رخصت ڪيو. پوءِ اُلي پهچي ساڌوي سيتا هٿ جوڙي گنگاجيءَ کي پرارٿنا ڪئي:- ڀڳوتي گنگي! مهاراج دشرٿ جي پٽن جي ٽون ئي رکيا

هنن جي من ۾ ڪنهن به قسم جو شوڪ ڪونه هو. تنهن ڪانپوءِ هنن نهي راجا گهه کان موڪلايو ۽ گنگا ڪناري اچي ملاح کي ٻيڙي آڻڻ لاءِ چيو. تڏهن اُهو ملاح چوڻ لڳو:- مونکي انهيءَ رهسيه جي خبر آهي ته توهانجي چرڻن ڪملن جي ڌوڙ منش بڻائي ڇڏيندي آهي. ڀلا جن جي ڇهڻ سان ئي پٿر جي ڇپ هڪ سندر استري اهليا ٿي پئي ته پٿر کان نرم هن ڪاٺ جي ٻيڙيءَ کي استري بڻجڻ ۾ ڪهڙي ويرم لڳندي؟ پوءِ مان ته ڦرجي ويندس ۽ منهنجي روزيءَ جو وسيلوئي مارجي ويندو. مان ته انهيءَ ٻيڙيءَ جي آسري ئي سڄي ڪٽنب جي پالنا ڪندو آهيان. هاڻي جي توهانکي هرو ڀرو پار وڃڻو آهي ته پهريائين پنهنجا اِهي چرڻ ڌوئڻ ڏيو.

ڪيوٽ جا اِهي پريم ڀريل انوپما وچن ٻڌي ڪرڻانڌان شري رام سيتا ۽ لڪشمڻ ڏانهن نهاري مرڪيو ۽ ملاح کي چيائين:- چڱو پيارا! تون اهو ڪي ڪر جنهن ۾ تنهنجي ٻيڙي سلامت رهي. جلدي پاڻي آڻي پير ڌوءِ ۽ سگهو پار پهچاءِ.

آها! جنهن پرڀوءَ جي نام سمرڻ سان منش اپار سنسار ساگر پار اُڪريو وڃي سو ڪرپالو شري رامچندر ڪيوٽ کان پير ڌوئارڻ جي واٽ ڏسي رهيو آهي. ملاح جهٽ پٽ ڪاٺ جي برتڻ ۾ جل

انريت شري رام بين سيني لاءِ بہ سمنت کي پريم پريا سنيها ڏنا. جڏهن منتري سمنت رامچندر کي پنهنجي ارادي تي محڪم ڏٺو تڏهن هن چيو:- رگهوناٿ! مهاراج چيو هئو تہ سيتا بن جا ڪليش سهي نہ سگهندي اِنلاءِ توهان اِهو اُپاءَ ڪريو تہ جئن سيتا واپس هلي. پوءِ هوءَ پنهنجي پيڪي رهي يا وٽيس تہ ساهري رهي. سيتا تہ مونسان ضرور واپس هلي نہ تہ مان ڪهڙو منهن ڪڍي موٽي ويندس.

اهو ٻڌي شري رامچندر سيتا کي گهڻوئي سمجهايو ۽ واپس وڃڻ لاءِ چيو پرهوءَ چوڻ لڳي:- "هي پراڻ پتي! توهان ديالوءَ پرم گياني آهيو. ڪرپا ڪري ويچار تہ ڪريو تہ شرير کان پاڇو ڪئن جدا ٿيندو؟ سورج کان سندس پرڪاش ۽ چنڊ کان چانڊوڪي جئن جدا ٿي نہ ٿيون سگهن تئن مان بہ توهانکان جدا رهي نہ سگهنديس."

وري سمنت ڏي نهاري چوڻ لڳي:- "توهان تہ منهنجي سهري ۽ پتا سمان آهيو ۽ توهانکي سامهون جواب ڏيڻ اجوڳو آهي پر استريءَ لاءِ پتيءَ جي چرڻن کانسواءِ سنسار جا ٻيا سڀ ناتا ويرٿ آهن. منهنجي پتا ۽ سهري وٽ برابر سورڳ سمان سک جا سامان ۽ سڄيءَ دنيا جون نعمتون موجود آهن پر پتيءَ کانسواءِ اُهي مونکي سهني ۾ بہ سک نہ ڏينديون. بن جا ڏکيا رستا، ڪنڊن واري ڌرتي، ٻهاڙ، هاٿي، شينهن، گجندر نديون ۽ پيل وغيره پراڻ پتيءَ جي ساڻ رهندي سک ڏيندڙ آهن. انلاءِ منهنجي بدران سس ۽ سهري کي پيرين پئي منهنجي اِها وينتي ڪجو تہ مونلاءِ ڪوبہ سوچ نہ ڪن ڇوجو مونکي ڪابہ تڪليف يا ڏک ڪونهي.

سمنت گهڻيئي جتن ڪيا پرگاله مان ورپوڪجهہ بہ ڪين. لاچار شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا جي چرڻن ۾ مٿو نوائي، هو داڌو اُداس ٿي موٽي دليوچڻ تہ ڪرواپاري پنهنجي پونجي وڃائي واپس موٽي.

تنهن کانپوءِ رامچندر راجا گهہ کان ٻڙجي وڻ جو کير گهرائي پنهنجي ۽ لڪشمڻ جي وارن کي جٽائن جي نموني ٻڌو. پوءِ تہ هيءَ ٻئي راجڪمار گيرو ڪپڙن ۾ جٽائن سان رشين منين سمان شوڀياوان دسڻ ۾ ٿي آيا. انوقت

اهو ٻڌي سمنت داڙهي ڏک ۾ پرجي هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- سوامي! توهانجي ايوڌيا ڇڏڻ تي ايوڌيا واسين جيترا ورلاپ ۽ رودن ڪيا هئا سو مونکي خالي رٿ سان واپس ايندو ڏسي اُن کان به سؤڻو وڌيڪ هاهاڪار ڪندا. ماتا ڪوشليا کي مان ڪيئن وڃي چوندس ته مان تنهنجي پياري پٽ کي بن ۾ ڇڏي آيس؟ مان توهان ڪانسواءِ ايوڌيا واپس نه ويندس. مونکي به پاڻ سان بن ۾ رهڻ جي موڪل ڏيو. مهاراج دشرٿ جي به مونکي اها آگيا آهي ته توهانکي بن مان گهمائي ڦيرائي ۽ گنگا اسنان ڪرائي واپس ايوڌيا وٺي اچان. سو ڪرپا ڪري مونکي اڪيلو واپس نه موڪليو.

سمنت جا وچن ٻڌي شري رام چيو:- سمنت! تون پاڻ ڌرم جي مرم کي چڱيءَ ريت سمجهين ٿو. شبيءَ، ددڌيچ، راجا هرشچندر، رنت ديو ۽ ٻلي ڌرم جي لاءِ انيڪ ڪشٽ سٺا پر ڌرم جو تياڳ نه ڪياڻون. سڀئي ويد شاسترن ۾ چيل آهي ته ستيه سمان ڪو ٻيو ڌرم ناهي. اُن ستيه جو تياڳ ڪرڻ ۾ اپجس به لڳي ٿو ۽ چڱي ماڻهوءَ لاءِ اپجس ته موت کان به وڌيڪ ڏکدائي آهي. انلاءِ مان هٿ جوڙي اِهائي ويڻتي ٿو ڪريان. منهنجو ۽ توهانجو هن وقت اهوئي ڪرتويه آهي ته جئن مهاراج جي وچن جي پوئواري ٿئي ۽ هن کي اسانجي جدائيءَ جو ڏک نه ٿئي. تون مهاراج کي ڌيرج ڏج ۽ چئج ته اسان لاءِ ڪابه چنتا نه ڪري.

پيو مان توکي پنهنجي ڪم لاءِ ئي ايوڌيا موڪلي رهيو آهيان. جڏهن تون واپس ويندين ته ڪيڪئيءَ کي پڪ ٿيندي ته رام بن ويو. تنهنجي وڃڻ ڪانسواءِ هنکي سنتوش نه ٿيندو. تون منهنجي پتاجيءَ کي پرڻام ڪري چئج ته مونکي يا لڪشمڻ کي بن ۾ اچڻ جو ڪو به ڏک ڪونهي ۽ ٽنهي ماتائن کي به اسانجو ڪشل سماچار ٻڌائج ۽ نمسڪار ڪج. مهاراج کي چئج ته جلدي ڀرت کي گهرائي راجتلڪ ڏيو ۽ ڀرت کي اهو نياپو ڏج ته پتا جي آگيا مڃي ضرور راجگدي سويڪار ڪري.

جو ورڇي پٽ مها پراڪرمي رامچندر ۽ راجڪماري سيتا اڄ ڪيئن نہ ڪکن تي سمهي رهيا آهن. جن سدائين اندر پوري سمان محلاتن ۾ سوني جي پلنگن تي نرم ۽ سندر گاديلن تي گذاريو سي هن وقت بن ۾ زمين تي سمهي رهيا آهن! ڪيڪئيءَ جي نيچ بدِّيءَ ڪري ئي هنن کي اهي دک ڏسڻا پيا آهن ۽ راجا دشرٿ بہ هنن جي وڇوڙي ۾ جيئرو رهي نہ سگهندو.

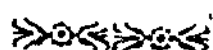
لڪشمڻ چيو:- هي مترا! ڪوئي ڪنهن ٻئي کي سک دک نٿو ڏئي ۽ سڀڪو پنهنجن ڪرمن انوسار ڦل ڀوڳي ٿو. ميلاپ يا وڇوڙو، چڱي مندي ڀوڳنا، شترو يا متر اهي سڀ واسطو ۾ نہ آهن ۽ رڳو ڀرم جا ڦندا آهن. جنم، مرڻيو، سمپتي، وپتي، زمين، جائداد، ڌن، ڪٽنب، مٽ مائٽ، سک دک ۽ ٻيو جيڪي بہ جڳت جو وهنوار ڏسڻ ٻڌڻ يا من ۾ پاسجڻ ۾ اچي ٿو سو سڀ سچ نہ آهي ۽ اُن جو مول ڀڳوان جي مايا آهي. جيئن سپني ۾ راجا فقير ٿو ٿئي ۽ هڪ فقير پاڻ کي راجا ٿيل ٿو ڏسي ۽ ننڊ کلڻ تي اصل راجا يا فقير جي سپني جي ڪري ڪا هاڃي يا لاڀ نٿو ٿئي تئن جڳت جي هن سڄي پرپنچ کي سمجهڻ گهرجي ۽ اهو سوچي ڪڏهن ڪنهن تي ڪروڌ نہ ڪجي ۽ نہ ڪنهن کي ڏوهہ ڏجي. سڀيئي جيوَ اگيان ۽ موهہ جي ننڊ ۾ انيڪ پرڪارن جا سپنا ڏسي رهيا آهن. جڳت ۾ جيو کي جاڳيل ڪڏهن سمجهجي جڏهن هن کي ڀوڳ ولاس مان ويراڳ ٿئي ۽ پريو چرڻن ۾ پريت لڳي.

انريت لڪشمڻ، گهہ ۽ سمنت سڄي رات ويهي گيان ويراڳ جون وارتائون ڪيون ۽ صبح ٿيڻ تي رامچندر گنگا جي پيءَ پر هلڻ جي تياري ڪئي. هن راجا گهہ کي ٻيڙي گهرائڻ لاءِ ۽ منتري سمنت کي وڃڻ جي آگيا ڏني.

اهو ٻڌي سمنت ڏاڍي ڏک ۾ ٻرجي هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- سوامي! توهانجي ايوڌيا ڇڏڻ تي ايوڌيا واسين جيترا ورلاپ ۽ رودن ڪيا هئا سو مونکي خالي رٿ سان واپس ايندو ڏسي اُن کان به سؤڻو وڏيڪ هاهاڪار ڪندا. ماتا ڪوشليا کي مان ڪيئن وڃي چوندس ته مان تنهنجي پياري پٽ کي بن ۾ پهچائي آيس؟ مان توهان کانسواءِ ايوڌيا واپس نه ويندس. مونکي به پاڻ سان بن ۾ رهڻ جي ڪل ڏيو. مهاراج دشرٿ جي به مونکي اها آگيا آهي ته توهانکي ان گهمائي ڦيرائي ۽ گنگا اسنان ڪرائي واپس ايوڌيا وٺي اچان.

رهيو هو جو جڻ تہ سندن سڳو پٽ مري ويو هو. درهڪ گهر ۾ استريون
پٽي رنو ۽ سڄي نگر ۾ هاهاڪار مچيل هو.

راجا گهہ جو رامچندر کي پنهنجو راڄ آڇڻ ۽ رامچندر جو سمنت کي واپس موڪلي پيدل بن وڃڻ.

هوڏانهن رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا طرحين طرحين جا نظارا ڏسندا اڳتي وڌندا رهيا. وڻندڙ پربت، ڳوٺن جي آسپاس جون ساوڪ واريون پنيون ۽ گلن جي مهڪار سان ڀريل جهنگل پار ڪندا، هو نيٺ پنهنجي ڪوشل ديس جي حد لنگهي اچي گنگا جي ڪناري پهتا. هن پوتر نديءَ جي ڪناري رشين منين جا ڪيترائي آشرم هوا. اتي پهچي رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا پاپناشني گنگا جي سيتل جل ۾ سنان ڪيو ۽ پوءِ جل پي رستي جو ٿڪ پٽو ۽ هڪ وڻ جي ڇايا ۾ ويهي رهيا.

اُن استان جي پرسان شرنگوير پوريءَ نالي هڪ شهر هو جتي نشادن جو راجا گهہ راڄ ڪندو هو. اهو مها بلوان راجا رامچندر جو پيارو متر هو. هن جڏهن ٻڌو تہ راجڪمار رامچندر سندس راڄ ۾ آيو آهي تڏهن هو پنهنجن منترين ۽ سردارن کي وٺي وٽس پريم سان ملڻ آيو. رامچندر پنهنجي پياري متر کي ايندو ڏسي اڳتي وڌي وڃي ساڻس مليو ۽ کانئس ڪشل منگل پڇيائين. رامچندر کي تپسوين جي ويس ۾ ڏسي راجا گهہ کي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ هو چوڻ لڳو:- رگهونندن! اڄ مان ڏاڍو وڏ ڀاڳي آهيان جو توهان هتي پڌاريا آهيو. توهان ڪرپا ڪري منهنجو راڄ سويڪار ڪريو. توهان جيڪا آگيا ڪندا سا مان ۽ منهنجا سردار خوشيءَ سان پوري ڪنداسون. اڄ کان وٺي توهان اسانجا مالڪ ۽ راجا آهيو ۽ اسين سڀ توهان جا سيوڪ ۽ پرجا آهيون. توهان راڄڌانيءَ ۾ هلي راڄ ڪريو.

جي ڳُڻن جي چرچا ڪندي رات گذاري. اڌ رات گذرڻ تي جڏهن رامچندر جاڳيو تڏهن ڏٺائين ته ٿڪ ۽ ڏک ڪري نگرواسي الوٽ ننڊ ۾ ستا پيا هوا. هن لڪشمڻ کي چيو:- لڪشمڻ! سڪن ۾ پليل هيءَ نگرواسي ڪيئن نه بک ۽ ٿڪ ۾، ڪکن ۽ ڪنڊن جي زمين تي سمهي رهيا آهن! هنن کي رڳو اسانجي چاهنا آهي ۽ هنن جو هٺ ڏسي مان سمجهان ٿو ته هي پراڻ تياڳيندا پر پنهنجو نشچو نه بدليندا. راجڪمارن جو ڌرم آهي پرجا جي دک کي دور ڪرڻ ۽ نه ڪ پنهنجي دک ۾ اُنهن کي شريڪ ڪرڻ. انلاءِ اسين هنن کي سمهيل ڇڏي جلدي هليا هلون ته هنن کي اسان لاءِ زمين تي بک ۾ ته نه سمهڻو پوندو.

ائين چئي سمنت کان جلدي رٿ تيار ڪرائي، شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا سميت تمسا ندي پار ڪئي ۽ سمنت کي آگيا ڏنائين ته هو ڪجهه پنڌ رٿ کي اُتر طرف وٺي وڃي ۽ واپس اهڙي ترڪيب سان ڏکڻ ڏانهن اچي جو رٿ جي ڦيٿن جو نشان ڏسڻ ۾ نه اچي. شري رام جي آگيا موجب سارٿيءَ ائين ڪيو ۽ پوءِ هيءُ ٽيئي رٿ تي سوار ٿيا ۽ سج نڪرڻ کان اڳ تمام پري وڃي رسيا.

هوڏانهن صبوح ٿيڻ تي ايوڌيا واسين جڏهن شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا کي نه ڏٺو ته ڪين هيڏانهن هوڏانهن ڳولڻ لڳا. نيٺ رٿ جي ليڪن کي ڏسي ”رام- رام“ پڪاريندا ڊوڙڻ لڳا پر ڪجهه پنڌ پري جڏهن ڪين رٿ جو ڪو نشان ڏسڻ ۾ نه آيو، تڏهن هٿ مٿي کڻي ورلاپ ڪرڻ لڳا ۽ پنهنجي ننڊ کي ڌڪارڻ لڳا. نيٺ ٿڪجي ۽ نراس ٿي آهستي آهستي ايوڌيا موٽي آيا.

انوقت ايوڌيا نگري جل کانسواءِ نديءَ مثل سڃي لڳي رهي هئي جو بزارين سڀ بند هيون ۽ هرهنڌ اُداسي ۽ مايوسي ڇانيل هئي. ماڻهن جا منهن شوڪ ۾ ٻڏل ۽ لٿل هوا؛ نه ڪنهن اگني هوتر ڪيو ۽ نه ڪو پوڄن ڪيو ۽ خود جانورن يعني هاٿين، گهوڙن ۽ ڳاين به چارو کائڻ ڇڏي ڏنو هو. هرهڪ نگرواسي اهڙي نه شوڪ ۾ ڳري

ايوڌيا واسين جو رامچندر سان وڃڻ ۽ هنجو کين سمهيل ڇڏي اڳتي وڌي وڃڻ.

شري رام جي رٿ پٺيان ايوڌيا واسين جا انبوہ ڊوڙي رهيا هئا جن ۾ ڪيترا اڇن وارن وارا پيرسن برهمڻ به هئا. سڄيءَ پرجا جو ايترو سنيهه ڏسي رامچندر جو هردو پڃي پيو ۽ هو سيتا ۽ لڪشمڻ سميت رٿ مان هيٺ لهي پيو ۽ سڀني سان گڏ پنڌ هلڻ لڳو. انوقت سڀني کيس واپس هلڻ لاءِ منٿون ڪرڻ لڳا پر هنڪي تہ پنهنجي راجا ۽ پتا جو وچن نباهڻو هو ۽ هو کين چوڻ لڳو :- پيارا ايوڌيا واسيو! توهانجو ايڏو قرب ۽ شرڌا موںلاءِ آهي، پر مونکي اِهو وڌيڪ خوشي ٿيندي تہ توهان ڀرت کي هن کان بہ وڌيڪ پيار ڪريو ۽ عزت ڏيو. ڀرت عمر ۾ سو ننڍو آهي پر گڻن ۽ عقل ۾ وڏو آهي ۽ انلاءِ راجا ٿيڻ جي لائق آهي. مونکي ۽ توهانکي راجا جي آگيا پالڻ گهرجي. جي توهان منهنجو ڪو وڏندڙ ڪارج ڪرڻ چاهيو ٿا تہ ڪرپا ڪري موٽي ايوڌيا وڃو ۽ راجا کي منهنجي وڇوڙي جو جيڪو دک ٿي رهيو آهي تنهنکي گهٽائڻ جو جتن ڪريو.

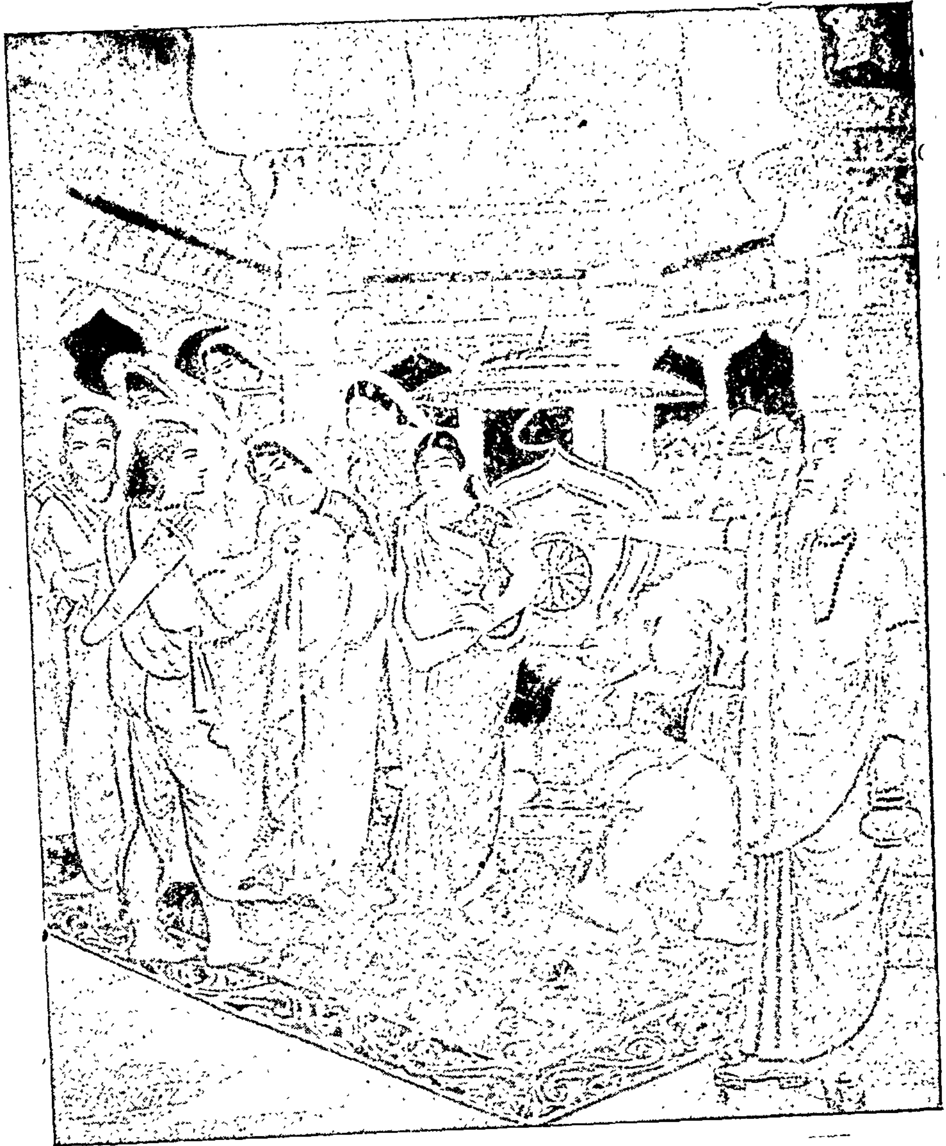
شري رام جا اهي وچن ٻڌي، ايوڌيا واسين ۾ کيس راجا بڻائڻ جو نشچو وڌيڪ درڍ ٿيندو ويو ۽ هو واپس نہ وريا. هو لڙڪ وهائيندا رامچندر جي پٺيان هلندا رهيا جڻ تہ رام ۽ لڪشمڻ پنهنجي پريم ۽ گڻن جي ڏوريءَ ۾ ٻڌي کين ڇڪي وڃي رهيا هوا. ان ريت هلندي تمسا ندي اچي پهتي، جا جڻ تہ رامچندر جو رستو روڪي بيٺي هئي ۽ مٿان اچي رات پيئي. تڏهن رامچندر اُتي رات گذارڻ جو خيال ڪيو ۽ اهو ڄاڻي سمنت رٿ جي گهوڙن کي ڇوڙي پاڻي پياريو ۽ آسپاس گاهہ چرڻ لاءِ ڇڏي ڏنو. لڪشمڻ ۽ سمنت هڪ جڳهہ صاف ڪري گاهہ ۽ پن وڇايا جتي شري رام ۽ سيتا کي سمهندي ئي ننڊ اچي ويئي.

سمنت ۽ لڪشمڻ شري رام ۽ سيتا جي سنڀال ڪندي ۽ اُنهن

راجا دشرٿ ڪان بہ سيتا ڪي بنواسڻ جي ڪپڙن ۾ ڏنو نہ ويو. هن سيتا کي بن موڪلڻ جي پرتگيا تہ ڪو نہ ڪئي هئي! گرو وسشٽ سان سهمت ٿي هن خزانچيءَ کان سيتا کي انيڪ مٺيا ۽ عمدا ڪپڙا ڏياريا ۽ وڏن جي آگيا مڃي سيتا بہ اُهي سويڪار ڪيا ۽ گيڙو ڪپڙا لاٿا. اُن وقت ڪوشليا پنهنجي نونهن سيتا کي ڇاتيءَ سان لڳائي چيو:- ڌيءَ! جيڪي استريون پنهنجي پتيءَ کان سدائين سک پراپت ڪري، آپدا اچڻ ويل هن سان ڏنگڪو ڪنديون آهن سي ڪلڇٽيون چئبيون. پرجيڪي سداچاري پتورتائون ڌرم ۽ ڪل جي مريادا ۾ رهي سک يا ڏک ۾ برابر پتيءَ سان پريم ۽ ٽهل ڪنديون آهن سي ضرور پرم گتي پائين ٿيون. رام نرڌن هجي يا ڏنوان، هو سدائين تنهنجي لاءِ ديوتا سمان آهي.

سس جو اُپديش ٻڌي سيتا هٿ جوڙي جواب ڏنو:- آريي! مان توهانجي اُپديش تي پوريءَ طرح هلنديس. جيئن چندرما کان سندس ڪرڻائون جدا نٿيون ٿين، تيئن مونکان بہ ڌرم جدا نہ ٿيندو. پتا، ڀاءُ يا پٽ ڪنهن حد تائين سک ڏين ٿا پر پتي تہ هن لوڪ ۾ چاهي پرلوڪ ۾ اکٽ سک ڏيڻ وارو آهي. مان چڱيءَ طرح ڄاڻان ٿي تہ استريءَ جو ديوتا رڳو پتي ئي آهي.

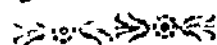
تنهن کانپوءِ شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا پريم ۽ نمرتا سان هٿ جوڙي راجا دشرٿ کي پيرين پئي پرڪرما ڪئي. هنن ڪوشليا، ڪيڪئي، سمترا، ٻين راڻين ۽ وڏن کان پرڻام ڪري موڪلايو ۽ بن ڏانهن روانا ٿيا، جو ڏسي راجا دشرٿ مورڇت ٿي ڪري پيو. انوقت محلات ۾ چوطرف هاهاڪار مچي ويو ۽ سڀني جو روڏن ٻڌي جگر ٿي ڦاٽو. جڏهن راجا دشرٿ جي مورڇا ٽٽي تڏهن هن منتري سمنٽ کي سڏائي چيو:- هي منتر! تون رٿ وٺي رامچندر سان ساڻ وڃ. تون ٻنهي راجڪمارن ۽ سڪماري جانڪيءَ کي رٿ ۾ چاڙهي چار ڏينهن بن گهمائي واپس وٺي اچ. پرجي ڏيرجوان ٻئي ڀائر واپس نہ اچن تہ ڪنهن بہ دستور منٿون ڪري سيتا کي تہ ضرور وٺي

گرو وشسٽ جو سيتا کي گهرو ڪمڙا ٻائڻ جي حڪم ڪرڻ.

آهيان. مونکي نہ رگهو پاڳوان ڪپڙا ۽ هڪ ڪوڏر گهرائي ڏيو جو اهي مونکي بن ۾ ڪم ايندا.

اهو ٻڌي ڪيڪئي جهٽ وچي گيڙو ڪپڙا ڪڍي آئي ۽ اچي رامچندر ۽ لڪشمڻ کي ڏنائين. اونچي قد وارن ٻنهي سندر راجڪمارن جڏهن پنهنجا راجائي وستر لاهي تپسوين جهڙا ٿلها گيڙو ڪپڙا پاتا تڏهن سڀني جي اندر ۾ ويڌ پوڻ لڳا. سلڇڻي سيتا ۾ ڪيڪئي کان ۾ گيڙو ڪپڙا پنهنجي لاءِ وٺندي شرمندي ٿي پنهنجي پتيءَ کي چيو:- "ناٿ! رشي مني هي گيڙو ڪپڙا ڪيئن پائيندا آهن؟" اهي ٿلها ڪپڙا نہ پائي سگهڻ ڪري، هڪ ڪپڙو ڳچيءَ ۾ ۽ ٻيو هٿ ۾ جهلي راجڪماري سيتا چپ ڪري بيهي رهي. تڏهن شري رام هن وٽ اچي هن جي ريشمي ڪپڙن مٿان گيڙو ڪپڙا پائڻ لڳو. اهو ڏسي اُتي بيٺل سڀني جي اکين ۾ پاڻي ڀرجي آيو.

رام، لڪشمڻ ۽ سيتا جو بن وڃڻ.

راجڪماري سيتا کي گيڙو ڪپڙن ۾ ڏسي گرو وسشٽ جو من ڀرجي آيو. هن ڪيڪئي کي چيو:- مورک ڪيڪئي! تون مريادا جو ليڪو لنگهي پاپ ڪرم ڪري رهي آهين. اڙي ڪل ڪلنڪڻي! رام جتي جو راجا نہ هوندو سو راڄ جهنگل ٿي پوندو ۽ جنهن جهنگل ۾ رام هوندو سو جهنگل هڪ سوتنتر راڄ ٿي پوندو. جي ڀرت راجا دشرٿ جو پٽ آهي تہ ڪڏهن بہ هي راڄ قبول نہ ڪندو ۽ نڪي تو وٽ ويهي رهندو. تون چاهي ڪيئن بہ جتن ڪر پر تہ بہ ڀرت مريادا جي اُبتڙ ڪوئي اجوڳو ڪم نہ ڪندو. تو پٽ جي ڀلائي سمجهي حقيقت ۾ هن سان برائي ڪئي آهي. سيتا تنهنجي نونهن ٿئي، هن جا گيڙو ڪپڙا لاهي عمدا ڪپڙا ۽ گهڻا ڏينس. تو اڪيلي رام جي بنواس جو و رگهوريو آهي، تنهنڪري هيءَ راجڪماري مٽيا پائي نوڪر چاڪر هاٿي گهوڙا وٺي بن وڃي ۽ بن ۾ سدائين راجائي ناٿ سان رام سان گڏ رهي.

رهيو آهي جو اپراڌ ڪنهن ڪيو ۽ اُنجو ڦل ٻئي ڪنهنکي ڀوڳڻو پوي! ڀڳوان جي ليلا ڏاڍي وچتر آهي، جنهن کي جڳت ۾ ڪوئي جاڻي نٿو سگهي.

सुभ अरु असुभ करम अनुहारी । ईसु देइ फलु हृदयं बिचारी ॥
करइ जो करम पाव फल सोई । निगम नीति असि कह सबु कोई ॥
औरु करै अपराधु कोउ और पाव फल भोगु ।
अति बिचित्र भगवंत गति को जग जाने जोगु ॥

اُن وقت سمنت آدي منتري ملي ڪري ڪيڪئي کي چوڻ لڳا:- ديوي! رام ڪهڙو قصور ڪيو آهي جو هن کي ديس نيڪالي ملي؟ اسانکي ته هن ۾ ڪو دوش ڏسڻ ۾ نٿو اچي. اهڙي سلڇڻي ۽ گڻوان پرش کي ناحق ڪشٽ ڏيڻ اڌرم آهي. ٻچڙن ماڻهن جي اثر هيٺ اچي تون پنهنجي ڌرماتما پتيءَ کي اجوڳي ڪم لاءِ لاچار نه ڪر. راجا دشرٿ پنهنجي وچن جو پڪو ۽ ڪندو پر انهيءَ ۾ تنهنجي گلا ٿيندي. توهانجي ونش ۾ هميشه وڏي پٽ کي راڄ ملندو آهي. ان لاءِ تون اجوڳو هٺ نه ڪر.

انريت ٻين بزرگن به ڪيڪئي کي گهڻوئي سمجهايو پر هوءَ باز نه آئي. تڏهن راجا دشرٿ چيو ته هيرن جواهرن ۽ موتين سان ڀريل رٿ ۽ چترنگي سينا به رام سان ساڻ بن وڃي ته جيئن بن ۾ رهي هو رشين منين کان يگيه ڪرائيندو رهي ۽ دان پنج ڪندو آرام سان رهي. ڪيڪئي کي اها ڳالهه نه وڻي ته خزاني ۽ سينا کانسواءِ راڄ ڪهڙو؟ انوقت رامچند رچيو:- راجن! مونکي خزاني ۽ سينا جي ضرورت ناهي جو مان عيش آرام ڇڏي چڪو

توهان اسان سڀني جا سوامي آهيو. مان ڏنڊڪ بن ۾ وڃي رهيو آهيان
۽ توهان کان موڪلائڻ آيو آهيان. توهان ڪرپا ڪري لڪشمڻ ۽
سيتا کي به مونسان گڏ هلڻ جي موڪل ڏيو. مون هنن کي گهڻوئي
سمجهايو پر هو هتي رهڻ نٿا چاهين. مان چوڏهن سال بن ۾ رهي، توهان
جي پرتگيا پوري ڪري، واپس اچي توهانجي چرڻن ۾ متو نوائيندس.
اهو ٻڌي راجا دشرٿ روئڻ لڳو پر نيٺ چيائين:- پٽ!
تنهنجو سداءِ ڪلياڻ ٿيندو ۽ تون سک سان موٽي ايندين. تون هڪڙي
رات رهه ته توکي دسي منهنجا نيڻ ٺرن. تون منهنجو وچن پالڻ
لاءِ ئي بن وڃي رهيو آهين. پر مان ڌرم جو قسم کڻي ٿو چوان ته تنهنجي
بن وڃڻ ۾ مان راضي نه آهيان. هن ڪلنڪڻي ڪيڪئي وردان وٺي
مونسان ڌوهه ڪيو آهي.
پتا جي اها ڳالهه ٻڌي شري رام چيو:- مهاراج! مونکي راڄ
ڀوڳ، سک، عيش آرام ۽ سورڳ جي ڪا خواهش ڪانهي. رڳي هڪ
اهائي اڇا اٿم ته توهانجو وچن ڪوڙو نه ٿئي. بن ۾ هرڻ نچندا رهن
ٿا ۽ پکي مٺيون مٺيون لاتيون لنون ٿا، سو اسين به اُتي مزي سان
رهنداسين ۽ چوڏهن ورهيه گذاري اچي توهان سان ملنداسين. هي
سڀيئي مائائون روئي رهيون آهن، اُنهن کي ڌيرج ڏيڻ توهان جوئي
ڪم آهي ۽ توهان به پنهنجي من مان شوڪ کي ڪڍي ڇڏيو. توهانجي
وچن کي ڪوڙو ڪري مونکي ٿڌي لوڪن جو راڄ به سويڪار ناهي.
توهان پنهنجي من کي شانت رکو. ائين بلڪل نه سمجهو ته توهان
مونکي ڪا تڪليف ڏني آهي. مان بنا ڪنهن ڏک ۽ رنج جي بن وڃي
رهيو آهيان. توهان مونلاءِ بنهه ڏک نه ڪريو.
رامچندر جا اهي وچن ٻڌي راجا دشرٿ کيس ڇاتيءَ سان
لڳايو ۽ کيس پرسان ويهاري چوڻ لڳو:- هي پيارا! سيڪو چوندو
آهي ۽ ويدن جي به اها چوڻي آهي ته شيءِ ۽ آشيءِ ڪرمن جي انوسار
هردي ۾ ويچاري ڦل ڏيندو آهي. جيڪو جهڙو ڪرم ڪندو
ڦل پائيندو آهي. پر هاڻي ته اِن چوڻيءَ جي برخلاف ٿي

اهڙي نہ زور سان لٺ اُڇلائي جا سرجوُ نديءَ جي پيءَ پرڳڻن جي هڪ وٺاڻ ۾ وڃي پيئي. شري رام ترجٽ کي اوستائين بيٺل ۽ پيون بہ گهٽيون ڳايون دان ۾ ڏنيون ۽ هٿ جوڙي ان چرچي لاءِ معافي ورتي. غريب ترجٽ ڳئن جو وڏو ڌڻ وٺي رامچندر کي آسيسون ڪندو هليو ويو. رامچندر پنهنجو سمورو ڌن ۽ مال پنهنجن نوڪرن، مترن، برهمڻن ۽ غريبن ۾ وراهي سڀني کي ڏئي ڇڏيو.

انديٺ رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا بن وڃڻ لاءِ تيار ٿي پتا کان موڪلائڻ لاءِ ڪيڪئي جي محلات ڏانهن ويا. انوقت ايوڌيا جي سڙڪن تي ماڻهن جا انبوهہ بيٺل هوا جي ٻنهي راجڪمارن ۽ سيتا کي پيدل ويندو ڏسي شوڪ ۾ ٻرجي ويا ۽ سندن نيترن مان لڙڪ ٽمڻ لڳا. هو چوڻ لڳا:- آها! جنهن جي رٿ جي پٺيان چترنگي سيتا شان ۽ دٻدٻي سان هلندي هئي، اڄ اُهوئي رگهوڪل شرومڻي شري رامچندر پيدل وڃي رهيو آهي! جنهن سيتا کي ڏسڻ آڪاس ۾ اُڏامندڙن لاءِ بہ محال هو، تنهن راجڪماريءَ کي اڄ جيڪو تيڪو ڏسي رهيو آهي! ڪلڇٽي پٽ کي بہ پيءُ گهر مان نہ ڪڍندو آهي، پوءِ رام جهڙي سشيل ۽ گڻوان پٽ کي ڇوٿو بنواس ڏنو وڃي؟ اسان بہ لڪشمڻ وانگر رامچندر جي پٺيان بن ويندا سين ۽ هنجي سکہ دکہ جا ڀاڱي ڀائي ٿيندا سين. سڀني جي گڏ هئڻ تي جنهن بن ۾ رامچندر رهندو سو شهر ٿي پوندو ۽ سڀني جي ڇڏي وڃڻ تي هيءُ شهر بہ جهنگل ٿي پوندو.

انديٺ رامچندر ماڻهن جي واتان گهڻيئي ڳالهيون ٻڌندو پتا جي محلات ۾ اچي پهتو، جتي اڳيئي ڪوشليا، ٻيون رائيون، منتري ۽ گرو وسشٽ آدي اچي ڪٺا ٿيا هوا. پريان ئي پنهنجي پراڪرمي پٽ رام کي هٿ جوڙي نمرتا سان ايندو ڏسي مهاراج دشرٿ يڪدم اُٿي هن ڏانهن ڊوڙيو، پر گهڻي شوڪ جي ڪري وچيئي بيهوش ٿي ڪري پيو. رامچندر ۽ لڪشمڻ يڪدم ڊوڙي وڃي کيس اُٿاريو ۽ پلنگہ تي ليٽايو. راجا کي جڏهن هوش آيو تہ شري رام چيو:- مهاراج!

سنڀالڻ وارو ڪوبہ نہ ايوڌيا کي بن هلڻ سان تنهنجي پڌل آهن. رڳو جي پرجا دکي آهي جنهن راڄ ۽ پرجا بي آرامي جاڳندي. هندو ۽ پرجا جي ماتا، پتا تون هتي رهي لاءِ ان وڃيٿو. نرڪ راجا هو سيوا ۽ رکيا ڪر.

لڪشمڻ وراڻيو:- آريہ! توهانجي پرتاپ سان پرت ضرور ماتا پتا ۽ پرجا جي سارسنڀال لهندو ۽ مان بن ۾ هلي توهانجي ٽهل چاڪري ڪندس. مان ماتا پتا گرو گسائين ٽتو سڃاڻان، منڊ ڪان وٺي اوهان کي مونکي سڀ سکيا ڏني آهي ۽ توهين منهنجا سڀ ڪجهہ آهيو.

پاڻ جا اهي پريم ۽ نمرتا ڀريل وچن ٻڌي رامچندر کيس ساڻ وٺي وڃڻ قبوليو پر ٻهريائين کيس ماتا سمترا کان موڪل وٺڻ لاءِ چيائين. جڏهن لڪشمڻ ماتا سمترا کان وڃي موڪل گهري تہ ٻهرياءِ تہ سمترا مٿان ڄڻ وڄ ڪري پيئي، پر پوءِ جڏهن سيني ڳالهين جو سوچ ڪري ڏٺائين ۽ ٻنهي ڀائرن جو نئڊپڻ کان وٺي پاڻ ۾ پريم جو خيال ڪيائين تڏهن هوءَ ڌيرج ڌري چوڻ لڳي:- پترا! تنهنجي جي اها انڇا آهي تہ ڀلي وڃ. رام ۽ سيتا کي پتا ۽ ماتا سمان سمجهي سندن چڱيءَ طرح ٽهل ڪج جو اُنهن کي بن ۾ ڪا تڪليف نہ ٿئي ۽ ايوڌيا جا سکہ بہ هنن کان وسري وڃن.

انريت ماتا جي آشيرواد وٺي ۽ ٻين پيارن کان موڪلائي، لڪشمڻ رامچندر جي آگيا موجب، گرو وسشٽ وٽ رکيل رامچندر جا ديہ استر شستر کڻي آيو. تنهن کانپوءِ رامچندر پنهنجن نوڪرن چاڪرن کي چوڏهن ورهين لاءِ کاڌ خوراڪ لاءِ ناڻو ڏنو ۽ پنهنجو مال متاع برهمڻن ۽ غريبن کي ڏيڻ شروع ڪيو. اُن وقت ترجٽ نالي هڪ وڏي عيال واري برهمڻ اچي رامچندر کان دان گهريو. شري رام کي اُن وقت هڪ چرچو سجهي آيو سو ترجٽ کي چيائين تہ هو پنهنجي لٺ، جيترو پري اُڇلائيندو اوستائين ٻيئل ڳايون رامچندر ڏيندو. اهو ٻڌي ڏٻري برهمڻ پنهنجي سموري طاقت لڳائي

تہ پڪ ڄاڻجو تہ توھان جي بن ويندي ئي منھنجو اوس مرتيو ٿيندو.

ائين چئي سيتا اچي اوچنگارن ۾ چڙڪي ۽ پنھنجون نازڪ ٻانھون پتيءَ جي ڳلي ۾ وجھي ڏک ۾ ٻرجي زار زار روئڻ لڳي. تڏھن شري رام سمجھيو تہ جي ھٺ ڪري سيتا کي ڇڏي ويندس تہ ھيءَ ضرور پراڻ تياڳيندي. اھو سوچي ھو سيتا کي ڇاتيءَ سان لڳائي چوڻ لڳو:- پياري! جي تنھنجو بن ھلڻ جو اھڙو پڪو ارادو آھي تہ مان ناھہ ڪري نٿو سگھان. جيئن بنواسي رشي مني پنھنجن استرين سان گڏ بن ۾ رھندا آھن؛ تيئن مان بہ تو سان گڏ بن ۾ اُنھيءَ ڌرم جو پالن ڪري رھندس. تون ڀلي بن ھلڻ جو سانباھو ڪر.

انريت جڏھن شري رام سيتا کي بن وٺي ھلڻ قبول ڪيو تڏھن سيتا جي چھري ۾ پاڻي وري آيو ۽ مشڪڻ اُجھيس ۽ ھوءَ پرسن ٿي بن وڃڻ جون تياريون ڪرڻ لڳي.

لڪشمڻ جو بن وڃڻ جو نشچو ۽ رامچندر جو سيني کان موڪلائڻ.

لڪشمڻ رامچندر جي جدائيءَ جو سوچي ڪري ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ نيڻن مان جل آٽي، شري رام جا چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو:- آريہ! مان بہ توھان سان گڏ بن ھلندس. مان توھان کانسواءِ سرڳہ وڃڻ، امر ٿيڻ يا ٽنھي لوڪن جو راڄ پائڻ بہ نٿو چاھيان. خوفناڪ جانورن سان ڀريل جھنگل ۾ مان ڌنش ٻاڻ کڻي توھانجي اڳيان ھلندس. توھان لاءِ ڦل ڦول ۽ جل آڻيندس ۽ توھانجي ٽھل سيوا ڪندس.

رامچندر لڪشمڻ کي اُٿاري کڻي ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ چيو:- لڪشمڻ! تون منھنجو پراڻن سمان پيارو، آگياڪاري ڀراتا ۽ متر آھين. ھن وقت پيارا ڀائر ڀرت ۽ شترگھن بہ ھتي ناھن، پتا ٻڍو آھي ۽ منھنجي بن وڃڻ ڪري مھا دکي پڻ آھي، ماتا ڪوشليا ۽ سمترا پڻ شوڪ

آڌار! مونکي هتي رهاري اوهين بن جا ڪشت اڪيلا ڪيئن ڀوڳيندا
ها؟ توهين اڪيلا بن جون اُڃون، بکون ۽ پيرن پيڙائون سهندا ۽
مان محلاتن ۾ ويهي خوشيون ماڻيندي؟ هي ناٿ! مان توهانجي
ڌرم پتني آهيان، اُهو ڌرم جو پالن ڪندي پتورتا آريه ناري آهيان،
توهان جي سک دک ۾ ساٿ ڏيندي توهانجي پريمڻ آهيان، سو مان
توهان جي جدائيءَ ۾ جيئري رهي ڪيئن سگهندي؟ جيئن پراڻن بنا
ديهه ۽ جل بنا ندي ٿيندي آهي، تيئن پرش بنا استري آهي. بن
جا ڏک توهان جي سنگ ۽ پريم ۾ مون لاءِ سک ٿي پوندا. توهان جڏهن
ٿڪجي ڪنهن وڻ هيٺ وهندا ته مان توهانجا پير ڌوئي توهانکي
پنکو لوڏي هوا ڪنديس ۽ زور ڏيئي ٿڪ نورت ڪنديس. توهان
جي سنگ ۾ مونکي ڪو ڀب ڪونهي. ڪو به مون ڏانهن نهارڻ جي
جرئت به نه ڪندو، جيئن شينهن جي استريءَ ڏانهن لومڙ ۽ گدڙ اک
کڻي به نه سگهندا آهن.

سيتا جا اهي پريم ڀريل وچن ٻڌي به رامچندر کيس بن
وٺي وڃڻ لاءِ تيار نه ٿيو ۽ کيس سمجهائڻ لڳو، تڏهن سيتا چوڻ
لڳي:- هي پراڻ ناٿ! جيئن ساوتري ستيوان جي پٺيان هلندي
هئي تيئن مونکي به پنهنجو پاڇو سمجهو. تپسيا ڪرڻي هجيو، بن
وڃڻو هجيو يا سورگ وڃڻو هجيو، سڀ جڳهه مان توهان سان گڏ
هلنديس. بن جا ڀب ۽ ڪنڊا مان ڪپهه ۽ نرم ڪپڙن مثل سمجهنديس،
بن ۾ رهندي پسن ۽ پکين کي مان پنهنجو ڪٽنبي سمجهنديس،
طوفان جي ڌوڙ کي مان چندن ڪري ليکينديس، سخت زمين
تي سمهڻ مون لاءِ ڪومل سيج سمان ٿيندي ۽ ککن ڪانن جي
جهوپڙيءَ کي محلات ڪري سمجهنديس ۽ ماءُ پيءُ ۽ محلاتن کي
ڪڏهن ياد ڪين ڪنديس. توهان سان گڏ رهڻ مون لاءِ سرگ آهي
۽ توهانکانسواءِ ڪا به جڳهه مون لاءِ نرڪ سمان آهن. مان بن جا سڀ
شنٽ سک ڪري سمجهنديس پر مون ۾ ايتري طاقت ناهي جو
وڇوڙو سهي سگهان. جي توهان مونکي ساڻ نه وٺي ويندا

هي ناٿ! بن ۾ توهان سان گڏجي هزارين ورهيه به رهڻا پون ته به ڪڏهن ڪک ڪين ٿيندي. توهان کانسواءِ مونکي سرگ جا سک به ڪين گهرجن. منهنجي پريت توهان ۾ ئي آهي ۽ جي توهانجي جدائي ٿي ته مان ضرور مري وينديس. تنهن ڪري توهان منهنجي پرارٿنا مڃي مونکي ضرور پاڻ سان وٺي هلو. منهنجي هلڻ سان توهان کي ڪو بار نه پوندو.

پر شري رام جي مرضي سيتا کي پاڻ سان وٺي وڃڻ جي ڪين هئي ۽ هو هن کي بنواس جون تڪليفون ٻڌائڻ لڳو:- سيتا! مان توکي جيئن چوان تيئن ڪرڻ تنهنجو فرض آهي. تون ڪومل بدن آهين ۽ بن ۾ هزارين ڏک ڏاڪڙا آهن، ان لاءِ تون بـن ۾ هلڻ جو خيال لاهي ڇڏ. نرجن بن ۾ ماڻهوءَ کي خونخوار پسون چيٽني پاسن کان اچي ورائيندا آهن. چيندڙ ڏارين ۽ ڪنڊن سان ڀريل بن مان لنگهڻ ۽ اُتي پاڻيءَ جو به نه ملڻ ڏاڍو ڪشٽ دائي آهي. ڏينهن جي ٿڪل مسافر کي رات جي اونداهي بن ۾ سمهڻ جو ٺڪاڻو به نه ملندو آهي. وڻن مان ڪريل ميوو کائي سنتوش ڪرڻو پوندو آهي. بن ۾ ڏر ڀريل واچورا، گرم ۽ ٿڌيون هوائون ۽ گهور انڌڪار کـي سهڻو پوندو آهي. ڪئين طرح جا نانگ بلائـون ۽ مست هاٿي هيڏانهن هوڏانهن گهمندا رهندا آهن ۽ پتنگ، وڇون، ڪيڙا ۽ مڇر ته سداءِ ستائيندا رهندا آهن. آدم خور ڀوائتا راڪشس ماڻهوءَ کي اڪيلو ڏسي ٽپي وچي کائيندا آهن. ان ريت بن جي مصيبتن کان ته وڏا ويرجوان به ڏيرج ڇڏي ڏيندا آهن ۽ تون ته محلاتن ۾ پليل راجڪماري آهين، جنهن کي ڪڏهن ڏک جي ليس به نه لڳي آهي! بـن جون ڀيڪ پيڙائون توکان سٺيون نه ٿينديون، ان لاءِ منهنجو چيو مڃي گهر ۾ رهه.

ان ريت رامچندر سيتا کي بن جا ڪشٽ ٻڌائي کيس بن هلڻ کان باز آڻڻ جي گهڻيئي ڪوشش ڪئي پر اهو ٻڌندي هيڪاري سيتا جو ارادو پڪو ٿيندو ويو. هوءَ چوڻ لڳي:- هي منهنجا پراڻ

جڻ لاءِ هوءَ يڪدم ڊوڙي وڃي مليءَ ۽ ڏاڍيءَ سڪ سان ڪائنس
ڇڻ لڳي:- توهانجي مٿي تي راڄائي ڇٽ هڻڻ گهرجي سو ڇو
ڪونهي؟ چارڻ، برهمڻ، نگرواسي، رٿ، هاٿي ۽ پيا راجائي چنهه
رهان سان مان اڄ نٿي ڏسان؟

تڏهن شري رام سيتا کي سموري حقيقت ٻڌائي ۽ چيو:- پتا
ني ٻرڻ کي پاڻي ڏيڻ لاءِ مان اڄ کي ٻن ويندس. ڪون پنهنجي
پتا کي ڏيرج ڏيئي هتي رهه ۽ منهنجي غير حاضريءَ ۾ منهنجي
ٻرڊ پتا جي شيوا ڪندي رهج. ڀرت ۽ شتروگهن مونکي پراڻن کان
به وڌيڪ پيارا آهن، اُنهنکي به هميشه پاڙن ۽ ٻٽن جيان پاليندي
رهج. ڀرت هن وقت اسانجي ملڪ ۽ ونش جو راجا آهي انلاءِ ڪون
هنجي مرضيءَ خلاف ڪو به ڪم نه ڪج ۽ پنهنجي ڌرم ۽ ستيا تي
قائم رهج. تنهنجي ڪنهن به ڪم ڪري ڪنهن جي دل کي اهنج
نه رسي، انهيءَ جو خيال رکج.

پنهنجي پتيءَ کي راڄائي بدلي بنواس مليل ڏسي سيتا جي
دل کي ڌڏڪو نه ضرور رسيو پر هوءَ هڪ سچيءَ آريه ناريءَ سمان
پاڻ کي سنڀالي ويئي ۽ چوڻ لڳي:- آريه! پيءُ ماءُ، ڀاڻر پٽ،
سيئي پنهنجي پنهنجي پرالبڌ موجب سک دک ڀوڳيندا، رڳو استري کي
پنهنجي پتيءَ جي ڀاڳه سان بدل آهي جو هن جو ڪو جدا ڀاڳه يا
پرالبڌ ڪونهي. پتيءَ جي سک دک ۾ استري شريڪ آهي، ان لاءِ مان
سمجهان ٿي نه توهان سان گڏ مونکي به بنواس مليو آهي. استريءَ
جو هن لوڪ يا پرلوڪ ۾ رڳو پتي ئي آسرو آهي. وڏن وڏن محلاتن
۾ عيش آرام سان رهڻ يا ومانن ۾ چڙهي گهمڻ يا پين سيني سکن
کان وڌيڪ چڱو اهو آهي نه استري پنهنجي پتيءَ جي ڀاڇي هيٺ
دک سک ۾ سمان رهي. پتي ۽ پتني مان هڪ سک ۾ ۽ ٻيو دک ۾
هي سو اڌرم آهي. پتيءَ سان گڏ جهنگل به منگل آهي ۽ پتيءَ
اءِ محل ماڙيون به نرڪ سمان آهن، ان لاءِ مان توهان سان ٻن
هلنديس ۽ توهانجي ٽهل ڪندي رهنديس.

اهڙو خوش رکج جو هن کي منهنجي بن وڃڻ جو ڏک نه ٿئي. استري ڪيترا به ورت اُپواس يا پوڄا پاٺ ڪري پر جي هوءَ پتيءَ جي شيوا نٿي ڪري ته پاپ جي ڀاڳڻ ٿئي ٿي ڇو جو پتي شيوا ئي استريءَ جو سچو ڌرم آهي.

ڪوشليا ته پتورتا ۽ سياڻي هئي سو پنهنجو استري ڌرم ويچاري رامچندر کي چوڻ لڳي:- پٽ! هاڻي تون بلاشڪ نشچنت ٿي بن ۾ وڃ ۽ پنهنجي پتا جي وچن کي سچو ڪري ۽ بنواس جو مدو پورو ڪري مون وٽ سيگهه سان موٽي اچج. تون خوشيءَ سان مهاتمائن جي ڌرم جو پالن ٿو ڪرين، اُهو ڌرم ئي تنهنجي رکيا ڪندو. ديوتائن جي ڪيل پوڄا ۽ ماتا پتا جي ڪيل شيوا ئي تنهنجو ڪلياڻ ڪندي.

ائين چئي ماءُ پنهنجي پٽ جي مٿي تي چانور، چندن ۽ تلڪ لڳايو ۽ مٿو چانئيءَ سان لڳائي ڪيس گهڻيئي آسيسون ڪري موڪل ڏني. رامچندر به پنهنجي ماتا کي پيرين پئي سيتا جي محل ڏانهن ويو. سندس ماتا ۽ پراڻا دک ۽ ڪروڌ ۾ وڪوڙجي ويا هئا ته به هن جو هردو چلائمان نه ٿيو هو ۽ نه سندس منهن ۾ ذرو به ڦير گهير ٿي هئي. راڄ جي بدلي بنواس، سنساري سکن جي چونيءَ تان ڪري مهان دک ملڻ تي به شري رام جي شانتي روپ ۾ ڪو رنچڪ ماتر ڦير نه پيو. هو بنواس ملڻ جي خبر سيتا کي ٻڌائڻ هليو.

شري رام ۽ سيتا جو سنواد ۽ سيتا جي بن وڃڻ جي تياري

سيتا کي اڃا شري رام کي بنواس ملڻ جي ڳالهه جي سڌ نه هئي ۽ هن سمجهيو ٿي ته سندس پتيءَ جو راڄ تلڪ ٿي رهيو آهي ۽ در ۾ اکيون پائي ويٺي نهاريائين ته اِجهو ٿو هو ڌوم ڌام سان گهر موٽي. پر جڏهن هن شري رام کي اڪيلو ۽ سانت ۾ گهر موٽندو ڏٺو ته سيتا جو من اينڌڙ آپدا جي ڇايا ڇاڻي اُداس ٿي ويو. پنهنجي پتيءَ کي

رامچندر لکشمڻ جون اهي جوشيليون ڳالهيون ٻڌي کيس ڳراٽڙي پائي سندس اکين مان ڳوڙها اُگهڻ لڳو ۽ چيائينس:- سلڇڻا! مان پنهنجي پتا راجا دشرٿ ۽ ماتا ڪيڪئي جي وچن کي اورانگهي نٿو سگهان. ماتا پتا جي آگيا ۾ رهڻ ئي ڇتن برشن جي مريادا آهي. ذرا پتاجيءَ جي اوستا جو تہ ڌيان ڪر. هن جي مٿان هڪ مهان ٻيڙا اچي ڪڙڪي آهي. جي هو پنهنجو وچن ڀنگہ ڪندو تہ اپجس ۽ ادرم جو ڀاڳي ٿيندو. هو سمجهي ٿو تہ هن مونسان هڪ وڏو ڪنياءُ ڪيو آهي انڪري سندس دل ڇڄي پيئي آهي. پرمان سمجهانٿو تہ مون سان ڪو بہ انياءُ نہ ٿيو آهي. راجا کي پنهنجو وچن پالڻ گهرجي ۽ مونکي پنهنجي پتا جي آگيا پالڻ گهرجي. اڄ تہ اسان هن دکہ جي ڳالهہ کي آنند جي روپ ۾ ڦيرائي ڇڏيون. تون اهڙي هلت هل جئن لوڪ سمجهن تہ ڪو انياءُ نہ ٿيو آهي ۽ مان بہ ڪل خوشيءَ سان بنواس وڃي رهيو آهيان. اسانجي اهڙي هلت ڏسي راجا جي دل تان بار لهندو ۽ هن جي ٻرندڙ من تي ڇنڊو پوندو.

انريت رامچندر لکشمڻ کي وار وار سمجهائي ٺنڌو ڪيو.

شري رام جون ڳالهيون ٻڌي ڪوشليا جي اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي. هوءَ ڏاڍي سڀاجهري آواز ۾ پنهنجي پياري پٽ کي چوڻ لڳي:- رام! پرالبڌ برابر بلوان آهي جو اڄ تو جهڙي گڻوان ۽ سڀ کي وڻندڙ منش کي بہ بن وڃڻو ٿو پوي، پر پٽ! مان اڳيئي پتيءَ جي ريٽيل تنهنجي آسري تي ٻڌي ٽڪيس سو جي تون وڃين بنواس پوگيندين تہ پوءِ منهنجو ڪهڙو حال ٿيندو. مونکان هنن پهاڇن جي وچہ رهيو نہ ٿيندو ۽ تنهنجي وڇوڙي جي اگنيءَ ۾ مان جلي ويندس. ان لاءِ تون مونکي پاڻ سان وٺي هل.

رامچندر ماتا کي هردي سان لڳائي ڌيرج ڏنو ۽ کيس چوڻ :- ماتاجي! راجا اسان ٻنهي جو سوامي آهي ۽ هن جي جيئري پاڻ کي اناٿ نہ سمجهہ. ڀرت بہ ڌرماتما آهي ۽ هو بہ تنهنجي ... دو. مهاراج ٻڍو آهي ۽ تون سندس خدمت ڪري

منهنجي پراڪرم کي ڏسجو. جيئن سورج اونده کي هٽائي ڇڏيندو آهي تيئن مان به توهانجا ڏک دور ڪندس.

اهو ٻڌي رامچندر لڪشمڻ کي چيو:- لڪشمڻ! مونکي خبر آهي ته تون سدائين هميشه پيغتي رکندو آهين، تنهنجو پراڪرم به مونکان ڳجهو ناهي. پر تون رگهو ڪنتري پٽي جو عقل ۽ هلڪي ٻڌي رکي، منهنجو مطلب نٿو سمجهين. راجا جو ڌرم آهي ته پنهنجي وچن جي پالنا ڪري ۽ پٽ جو پرم ڌرم آهي ته پتا جي آگيا پالي، پوءِ اِها آگيا نياءَ تي ٻڌل هجي يا ڪنياءَ تي؛ اِها آگيا پنهنجي خوشيءَ سان ڏنل هجي يا دٻاءَ ۽ دولاب سان ڏياري ويئي هجي. جيڪڏهن مان هيءُ پرم ڌرم پالڻ ۾ گسندس ته سڄي پرٿويءَ جو راڄ ۽ اٿاهه ڌن دولت به مونکي شانتي نه ڏيندي. جنهن ڪارج ۾ ڌرم نه هجي سو ڪرڻ نه گهرجي ۽ جنهن ۾ ڌرم نبهي اچي سو ضرور ڪرڻ گهرجي. مايا جي موهه ۾ ڦاسڻ ڪا چڱي ڳالهه ناهي. مهاراج اسانجو پتا، گرو ۽ راجا تيڻ ڪانسواءِ ٻرڏ به آهي. سو جي هو ڪروڌ، خوشيءَ يا ڪام وس ٿي ڪري به جي اسانکي ڪا آگيا ڏئي ته اسانکي اُها ڌرم سمجهي پالڻ گهرجي.

پوءِ رامچندر ڌيرج سان پنهنجي ماتا کي سمجهائڻ لڳو:-

ماتاجي! راجا تنهنجي [illegible] گتي ۽ [illegible] ي، سو هنکي ڇڏي، تنهنجو

مونسان بن ۾ هلڻ [illegible] . ا [illegible] ي بن ۾ وڃڻ جي مرڪل

ڏيءُ آسيس [illegible] رم [illegible] تو وٺ مو [illegible] ان. حيالي

گهڻ [illegible] جڏ [illegible] ، [illegible] رم سان س [illegible] ٿويءَ [illegible]

من ۾ ڌيرج [illegible] نه

ڪيئي ڇڏ.

لاءِ پٽ کي چوڻ ۾ ڌرم جي هاڃي پئي ٿي ۽ هيڏانهن پياري پٽ
لي بن ڪيئن وڃڻ ڏي! نيٺ ڌرم جي جئه ٿي ۽ هڪ سچي پتورتا
استريءَ مثل رامچندر ۽ پرت کي سمان سمجهي، هوءَ چوڻ لڳي :-
پترا! پتا جي آگيا مڃڻ تنهنجو ڌرم آهي، پر تنهنجي مئي منهن
ڏسڻ ڪانسواءِ مان دکياري ڪيئن جيئنديس؟ اهڙي مصيبت آيل
ڏسي به مونکي موت نٿو اچي! مون لاءِ يوراج وٽ به جڳهه ڪانهي؟
پٽ! جيئن گئو ڪمزور هوندي به پنهنجي وڇڙي جي پولتان ويندي
آهي، تيئن مان به تنهنجي پنيان بن هلنديس.
اهين چئي ڪوشليا روئڻ ۽ ورلاپ ڪرڻ لڳي. هن کي وياڪل
ڏسي ۽ رام سان ڪنياءُ ٿيندو ڏسي لڪشمڻ ڪروڌ ۾ پرجي چوڻ
لڳو:- ماتاجي! مونکي رامچندر جو بن ۾ وڃڻ نٿو وڻي. راجا
هن وقت ڪام جي وس ٿي ڪيڪئيءَ جي چوڻ تي هيءُ انڌير ڪرڻ
ٿو چاهي. شري رام ۾ اهڙو ڪو به دوش ڪونهي جنهن ڪري ڪيس
ديش نيڪالي ڏيئي بن ۾ ڪڍي ڇڏجي. اهڙو ڪهڙو راجا هوندو
جو ديوتا سمان سرل گڻوان ۽ دشمن تي به دياوان شري رام جهڙي
پٽ کي بنا ڪنهن قصور جي ڪڍي ڇڏي؟ رگهونندن! توهان
منهنجي مدد سان هيءُ راڄ پنهنجي هٿ ڪريو. توهان پراڪرم ۾
يوراج سمان آهيو ۽ جڏهن مان توهانجي اڳيان ٿي بيهندس ته ڪنهن
جي مجال آهي جو اسانجي سامهون ٿئي! جيڪو به پرت جو پاسو
ڪٽندو تنهن جو مان موت آڻيندس. راجا ڪهڙي سبب توهان سان
هيءُ ڪنياءُ ڪري رهيو آهي؟ ڪيڪئيءَ جي چوڻ تي لڳي جي هو
اسان سان دشمن جهڙي هلت ٿو هلي ته اسان کي به موهه ممتا ڇڏي
کيس قيد ڪرڻ يا ماري ڇڏڻ گهرجي. جي گرو ۽ پتا به ايمان ۾
اچي بهڙي رستي هلن ته اُنهن کي به سيکت ڏيڻ گهرجي. ماتاجي!
مان ڌرم، ڏنش، دان ۽ يگيه جو قسم کڻي سچ ٿو چوان ته شري رام
جي چرڻن ۾ منهنجي پڪتي آهي. جي هو برندڙ باهه ۾ يا گهور جهنگل
۾ گهڙندو ته پهريائين مان اُتي گهڙندس. هن وقت توهان ۽ رامچندر

ڪوشليا جو ڏک ۽ لڪشمڻ جو ڪروڌ.

هوڏانهن رامچندر لڪشمڻ سان گڏ جڏهن ماتا ڪوشليا جي محل ۾ پهتو ته هوءَ وشنو ڀڳوان جي اُپاسنا ۾ لڳل هئي ۽ اگني هوتر ڪرائي رهي هئي. پنهنجي پياري پٽ کي پاڻ وٽ آيل ۽ پرڻام ڪندو ڏسي، ڪوشليا کيس ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ مٿانئس ڪپڙا ۽ گهڻا گهوڙي دان ڪيائين ۽ وهڻ لاءِ کيس سوني جو سنگهاسن ڏنائين.

شري رام ماتا کي چيو:- هي ماتا! هاڻي مونلاءِ اهي راجائي آسڻ ناهن. پتا مونکي بن جو راڄ ڏنو آهي جتي منهنجا سڀ ڪارج سڌ ٿيندا. مان چوڏهن ورهيه بن ۾ رهي پتا جي وچن جي پيروي ڪندس. تون منهنجي پريم وس ٿي ڊڄ نه، پر مونکي پرسن ٿي آسيس ڏي، جو بن جي ياترا سک پوروڪ پوري ڪري موٽي اچي تنهنجو درشن ڪريان.

رگهوناٿ جا اهي مٺا ۽ نمرت ڀريل وچن ماتا جي ڇاتيءَ ۾ ڀالي وانگر وڃي تنبيا ۽ هوءَ ڪهاڙيءَ سان ڪٽيل وڻ جي ٽاريءَ وانگر زمين تي ڪري پيئي. جنهن ڪڏهن عمر ۾ ڏک ڪونه ڏٺو هو، اُنهيءَ ماتا ڪوشليا کي زمين تي ڪريل ڏسي شري رام هٿ ڏيئي کيس اُٿاريو. ڪوشليا ڌيرج ڌري چيو:- پٽر! پتا نه توکي پراڻن کان به وڌيڪ پيار ڪندو هو ۽ راڄگدي ڏيڻ لاءِ به پاڻ ئي تيار ٿيو هو، پوءِ هاڻي ڪهڙي اپراڌ ڪري توکي بنواس ٿو ڏي؟

تڏهن سمنت جي پٽ ڪوشليا کي سموري وارتا ڪري ٻڌائي. ڪوشليا کي ڌرم ۽ پريت منجهائي ڇڏيو. پتا جي آگيا نه مڃڻ

سيبني تنهنجي پريم ۽ مٺي سڀاءَ کي ڄاڻندا آهن. هائي ڪوشليا
تنهنجو ڇا بگاڙيو آهي جنهنڪري سڀنيءَ ايوڌيا تي وڄ ڪيرائي
رهي آهين؟ پنهنجي پتيءَ ڪانسواءِ سيتا هتي نه رهندي ۽ نڪي لڪشمڻ
رامچند رجو ساٿ ڇڏيندو. ڀرت به راڄائي قبول نه ڪندو ۽ راڄا،
رامچند ر ڪانسواءِ جيئرو رهي نه سگهندو ۽ سڀ اُجڙ ٿي ويندو. اِهي
خيالهيون سوچي تون ڪروڌ ۽ هٺ کي ڇڏ. ڀرت کي پڻ راڄگديءِ ڏيڻ
ڀر رامچندر کي بن نه موڪل. اهو انديشو نه ڪر ته رامچندر ڀرت
جي راڄ ۾ وگهن وجهندو، جو هو ڌرماتما آهي ۽ راڄائي وشيه ڀوڳڻ
جي هن کي ڪا چاهنا ناهي. تنهن هوندي به تون بيو ور اهو گهر
ته رامچندر گهر ڇڏي وڃي گروءَ جي آشرم ۾ رهي. جي تون
اسانجو چيو نه مڃيندينءَ تہ پوءِ ڏاڍو پڇتائيندينءَ. انلاءِ اُٿ!
رامچندر کي بن وڃڻ کان روڪ ته ايوڌيا جو شوڪ ۽ ٿوتان گلا
جو گانگهو لهي.

انريت ساهيڙين جي گهڻي سمجهاڻ جو به ڪيڪئيءَ تي ڪو
اثر نہ ٿيو. هن اُنهن کي ڪو جواب ئي نہ ڏنو ۽ ڪروڌ ۾ ڀريل بي مروت
ٿي ويٺي رهي. تڏهن سيئيءِ روڳ کي لاعلاج سمجهي هن کي منڊ
ڏي ۽ اپاگهٽي ڇونديون هليون ويون. نگر جا سڀ لوڪ ورلاپ
ڪرڻ لڳا ۽ رامچندر جي جدائيءَ کي ياد ڪري الين وياڪل ٿيڻ
لڳا جيئن جل جي سڪي وڃڻ تي تلاءُ ۾ رهندڙ جيوُ دکي ۽ وياڪل
ٿيندا آهن ۾ جنهن رامچندر تي اِهو ڪنياءِ ۽ بربادي ءَ جو ڀهاڙ اوچتو اچي
ڪريو هو سو تہ هميشه وانگر آنند ۾ پنهنجي ليج ۾ ويڪي رهيو هو
۽ هنڪي ته رنچڪ ماتر به ڏک نه ٿيو. شل اِن شري رام جي آسيس
اسان سڀني مٿان ٿئي جو سندس سمرڻ ڪري اسان به هن جيوت
جي ڏک ڏاکڙن کي صبر ۽ ڌيرج سان سهاري سگهون.

رامچندرؑ جي دل ۾ ڪو رنج نه ٿيو. هنجي مهانڊي تي مايوسيءَ يا نراشا جو ذرو به آثار ڏسڻ ۾ نه آيو. هن مشڪندي چيو:- ماتاجي! ڇا ڳالهه به ايتري آهي؟ جيڏن تو چيو آهي تيئن ئي ٿيندو. هي ماتا! اُهو پٽ وڏ ڀاڳي آهي جنهنجي ماتا پتا جيءَ آگيا ۾ پريت آهي. ماءُ پيءُ کي راضي ڪرڻ وارو پٽ ساري سنسار ۾ درلڀ آهي.

सुनु जननी सोई सुतु बड़ भागी । जो पितु मातु बचन अनुरागी ।
तनय मातु पितु तोषनहारा । दुर्लभ जननि सकल संसारा ॥

هي ماتا! بن وڃڻ ۾ نه منهنجو هرطرح ڪلياڻ ٿيندو جو رشين منين جو ميلاپ ٿيندو ۽ وري جنهن پتا جي وچن جي پالنا ٿئي ۽ تنهنجو به راضپو ٿئي ۽ وڏي ڳالهه نه پراڻ پياري ڀرت کي راڄائي ملندي. اِهو سڀ ڏسي نه مان سمجهانٿو نه اڄ وڌاتا مون تي سڀ پرڪار سان پرسن ٿيو آهي. ان هوندي به جي مان بن نه وڃان ته مان وڏو مورکه ڇئبس! پر هي ماتا! مونکي دکه رڳو اِهو آهي تہ مهاراج مونسان اڳي وانگر ڳالهائي ڇو نه ٿو؟ معاف ڪجِ جو تنهنجي سامهون اها ڳالهه پڇي رهيو آهيان. مان ضرور بن ڏانهن ويندس. تون راضي رهه. مان نہ تنهنجي چوڻ تي به پنهنجي ڀاءُ ڀرت لاءِ سيتا کي، راڄ کي، سموري دولت کي ۽ پراڻن کي به وڏيءَ خوشيءَ سان ڇڏي سگهانٿو. پوءِ جي مهاراج، منهنجو پتا، آگيا ڏي ۽ سو به توکي خوش رکڻ لاءِ نه اُهو ڪم مان ڪيئن نہ ڪندس؟ تون منهنجي طرفان مهاراج کي دلاسو ڏي. پتا لڇي ٿي زمين ڏانهن نهاري اکين مان ڳوڙها ڇو ڳاڙي رهيو آهي؟ اهڙيءَ خسيس ڳالهه لاءِ پتاجي اهڙو ماندو ڇو ٿي رهيو آهي؟ اڄ ئي مهاراج جي آگيا سان تيز ڊوڙندڙ قاصد ڀرت کي مامي وٽان وٺي اچڻ لاءِ وڃن ٿا ۽ مان به اڄ ئي ڊنڊڪ بن وڃان ٿو.

شري رام جا اِهي پريم ۽ نرم ڀريل وچن ٻڌي ڪيڪئي خوش ٿي ۽ چوڻ لڳي:- هي پيارا! تون نہ سداءِ ماتا پتا ۽ پائرن کي سکه ڏيڻ وارو آهين. مان توتان ٻلهار وڃان. تون جيڪي چوين ٿو

ون ئي سندس ٻڌڻ پڻ کري سگهين ٿو پر هو توسان ڳالهه ڪرڻ کان
ڪنبي ٿو. ٻرجي تون هنجي وچن پالنا جي خاطري ديارين ته هو
پنهنجي ڌرم جي رکيا ڪري سگهندو ۽ هنجو دک دور ٿيندو. توهان پاڻ
سمجهين ٿو ته ستيه ئي ڌرم جو مول آهي. سوجي توهان ٻيءَ جي ستيه
جي رکيا ڪري هنجي ٻڌڻ پالڻ لاءِ راضي هجين ته مان توکي سموري
ڳالهه کولي ٻڌايان.

ڪيڪئي جي ڳالهه ٻڌي رامچندر کي ڏاڍو رنج ٿيو جو سمجهيائين
ته شايد شوئي پتا جي ڏکر جو ڪارڻ ٻڻيو آهي. هن چيو: - ماتاجي!
موکي ڏکار آهي جو مان پوجيه پتا جي ڪشت جو ڪارڻ بڻيو آهيان.
توهانکي مونلاءِ ڪو شڪ شبهه ڪرڻ نه گهرجي. مان پتاجيءَ لاءِ باهه ۾
ٽپو ڏيڻ ۾، وش جو پيالو پيئڻ ۾ ۽ سمنڊ ۾ ٽپو ڏيڻ ۾ به گس گساءِ نه
ڪندس. مهاراج منهنجو پتا، گرو ۽ هتيشي آهي. مان هن جي هڪ
اشاري تي پنهنجا پراڻ تياڳڻ لاءِ به تيار رهندس. مان پرتگيا ٿو
ڪريان ته پتاجيءَ توکي جيڪي وچن ڏنا آهن، تنهنجي مان پورواري
ڪندس ۽ وچن ڀنگ ٿيڻ نه ڏيندس.

شري رام سرل ۽ سچار هو. هن جا وچن ٻڌي ڪلڇٽيءَ
ڪيڪئيءَ هيءَ ڪنور وچن چيا: - رگهونندن! تنهنجي پتا مونکي
جيڪي ٻه ور ڏنا آهن، انهن مان هڪ ور مون هيءُ گهريو آهي ته
ڀرت راڄگديءَ تي وهي ۽ ٻيو ور ته توهان تپسويءَ جي ويس ۾ چوڏهن
ورهيه بنواس ڀوڳين. بس ڳالهه اتائي آهي. انهيءَ ۾ تنهنجو وڇوڙو
ٿيندس، اهو سوچي پڪتيءَ ڪان راجا جو منهن سڪي ويو آهي ۽ توکي
ڏسڻ جي همت به نه ٿي ٿئيس. توهان راجا جي ٻڌڻ جي پورائي
ڪرڻ جي پرتگيا ڪئي آهي، سو هائي تنهنجو ڌرم آهي ته پنهنجي
۽ پتا جي وچن کي ٻائي ڏين. توهان راڄگديءَ تي ويهڻ جو ويچار لاهي
ڇڏ ۽ اڄ ئي بنواس وڃ. تنهنجي راڄتلڪ لاءِ تيار رکيل سامگري
ڀرت لاءِ ڪم ايندي.

ڪيڪئي جا اهي ڪٺور وچن ٻڌي دشرت ڦٿڪڻ لڳو ۽

جڏهن رامچندر ڪيڪئيءَ جي محلات ۾ پهتو ۽ پنهنجي پتا کي زمين تي ليٽيل ۽ ڪومايل منهن ۽ قياس جهڙي حالت ۾ ڏٺو ته منجهي ويو ته الائي ڪهڙي سبب پتاجيءَ کي ايڏو صدمو رسيو آهي. هن چنتا ۽ حيراني ۾ پرجي پهريائين پنهنجي پتا کي نمرتا سان پرڻام ڪيو ۽ پوءِ ڪيڪئيءَ جي پيرن تي متو ٽيڪيائين. راجا دشرٿ جي اکين ۾ ڳاڙهي هنجڻ ڪري نه هو شري رام کي ڏسي سگهيو ۽ نڪي ڪجهه ڪڇي سگهيو. هو شوڪ ۽ دک ڪري ڪمزور ٿي ويو هو ۽ هر گهڙيءَ ڏکيا ساهه کڻي رهيو هو. راجا جي اهڙي وياڪل حالت ڏسي رامچندر کي ڏاڍي ڳڻتي ٿي، ڇو جو هن اڳ ڪڏهن کو ڏک ڪونه ڏٺو هو. هو ڌيرج ڌري هٿ جوڙي ڪيڪئيءَ کان پڇڻ لڳو:-

ماتاجي! مونکان اڻ ڄاڻائيءَ ۾ ڪو قصور ته نه ٿيو آهي جنهن لاءِ پتاجي اڄ مون تي ناراض ٿيا آهن، جو ڳالهائين به ڪين ٿا! هنن جي شڪل ڏاڍي لٿل آهي يا ڀاءُ ڀرت، شترو گهن ۽ ماتائن کي ته ڪا تڪليف ڪين رسي آهي؟ ماتاجي! مونکي سچ سچ ٻڌاءِ ته ڳالهه ڇا آهي ته مان انهيءَ دک جو نوارڻ ڪريان.

رامچندر جا وچن ٻڌي نرلڄ ڪيڪئيءَ چيو:- رام! مهاراج ڪنهن تي ناراض ناهي. هن جي من ۾ ڪا ڳالهه آهي، جا تنهنجي ڀپ کان ڇئي نٿو سگهي. تون هن کي ڏاڍو پيارو آهين، تنهنڪري توکي ڪا اڻ وڻندڙ ڳالهه چوڻ لاءِ هن جي زبان نٿي کلي. مونکي هن به وچن ڏنا هئا جي هاڻي مون گهريا آهن ته هي نٽ نٽاءُ ڪري رهيو آهي. راجا ٿي پنهنجي وچن جو ڀنگ ڪري سا ڳالهه هنکي جڳائي ٿي؟

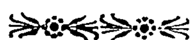
تي ڏنائين ته سڀئي
لڪ جي سامگري ڪٺائي دربار ۾ آيو ته رستي کي ڏنائين ته سڀئي
يوڌيا جهنڊين ۽ گلن سان سينگاري ويئي آهي، ماڻهن جا انبوهه
خوشيءَ ۾ پرجي هيڏي هوڏي گهوي رهيا آهن ۽ جتي ڪٿي راڳ رنگ
ٿي رهيا آهن. دربار ۾ اچي گرو وسشٽ ڏٺو ته شهرجا مکي، واپاري
۽ سردار سڀ اڳ حاضر آهن. گروءَ کي آيل ڏسي ۽ راڄ تلڪ جي
سڀ تياري مڪمل ڏسي هرڪوسوچڻ لڳو ته ڪهڙو سبب آهي جو
راجا اڃا جاڳيو ناهي! اهو ڏسي منتري سمنت راجا کي ڪوٺڻ لاءِ
محلات ۾ ويو. هن ڪيڪئيءَ جي محل ۾ راجا کي شوڪ جي ساگر
۾ ٻڏل ڏٺو ته ڏاڍيءَ چنتا ۽ عجب ۾ پئجي ويو. سمنت کي ڏسي
راجا چيو:- سمنت! مان رام کي ڏسڻ ٿو چاهيان. تون هن کي
جلدي وٺي اچ.

راجا جي آگيا موجب سمنت يڪدم رام جي محل ڏانهن ويو.
هيءَ محل پنهنجي شان شوڪت ۾ اندر جي راڄ محل کان به
وڌ هو. اُن جي منڍ ۾ سوني جا وڏا پتلا رکيل هئا. ٻاهريون ڦاٽڪ
مٽين ۽ ٻاڙهن داڻن سان سينگاريل هو ۽ محل ۾ به جتي ڪٿي
چمڪندڙ پٿر ۽ سون جڙيل هو. چئني طرفن کان چندن ۽ ڌوپ
جي هبڪار اچي رهي هئي. ڪيترائي عاليشان ۽ سينگاريل دالان
لتاڙي، سمنت محلات جي اندر آيو جتي مها تيجسوي رامچندر
سوني ۾ هيرا ماڻڪ جڙيل پلنگ تي ويٺو هو. جڏهن سمنت کيس
پرڻام ڪري راجا جو نياپو ڏنو، تڏهن رامچندر هن سان گڏجي محل
کان ٻاهر نڪتو. ٻاهر ڪين لڪشمڻ مليو جو اچي رامچندر سان گڏ
رٿ تي چڙهيو ۽ پوئتان چنوَر جهلڻ لڳس ۽ پيا به ڪيترائي هٿيار بند
شرير رکيڪ گهوڙن ۽ هاٿين تي سوار ٿي سندس پوئتان هلڻ لڳا.
رستي تي باجا وڄي رهيا هئا ۽ شادمانا ٿي رهيا هئا. استرين
خوشيءَ ۾ پرجي هار سينگار ڪيا هوا ۽ رامچندر تي گلن جي ورکا ڪرڻ
لڳيون. ايوڌيا ۾ ٻاهران آيل ماڻهو ۽ شهرواسي رامچندر کي راڄمحل
ڏانهن ويندو ڏسي خوشيءَ ۾ پرجي شري رام جي جئه جئڪار مناڻ لڳا.

تون منهنجو انت نہ آڻ. مان تنهنجي پيرن تي سر ٿو نمايان، تون مون تي ديا ڪر!

ان ريت پنهنجي وڏائيءَ ۽ راجائيءَ جو خيال نہ ڪري برڌ راجا دشرٿ پنهنجي استريءَ جي پيرن تي ڪري گهٽيئَي منٿون ڪرڻ لڳو، پر ڪيڪئي هٺ کان هيٺ نہ لٿي ۽ پرڻ جي پورائي گهرڻ لڳي. راجا ڪيس گهٽيئَي آزيون نيزاريون ڪيون پر ڪيڪئيءَ ڪي ڪهل نہ پيئي. راجا بيهوش ٿي زمين تي ڪري پيو ۽ سڄي رات لڇندي گذاريائين. هن هر گهڙيءَ ڏکيا گرم ساهہ پئي کنيا. ان ريت ساري رات لنگهي ويئي ۽ صبوح جو راجا ڪي جاڳائڻ لاءِ جڏهن منا راڳہ ڳائجڻ لڳا تہ هن اُهي بند ڪرائي ڇڏيا.

جنڊ جي بن پرن جي وچ ۾ پيسجڻ مثل، راجا جي من ۾ وڏي پيڙا ٿي رهي هئي. هڪ طرف هوس پنهنجي ڏنل وچن کي پورو ڪري راجائي ڌرم جي رکيا ڪرڻ ۽ ٻئي طرف هوس پنهنجي مربي پٽ جو پريم ۽ ڪل مريادا جي پالنا. انهن ٻنهي ڌرم مريادائن جي ٻڌ ۾ هنڪي سمجهہ ۾ نٿي آيو تہ هو ڇا ڪري! هن کي هڪ جهڪي اُميد جاڳي ۽ هو سوچڻ لڳو تہ "رامچندر منهنجي ڏنل وچن سان ٻڌل ناهي. پرجا ۽ منتري منڊل جو هنجي مٿان ڏاڍو آڙو آهي ۽ پاڻ بہ پراڪرمي آهي. هو منهنجي ڏنل وچن کي ريئي پنهنجا حق ڇڪي سگهيٿو. ڪهڙو نہ جيڪر چڱو ٿئي جو هو پنهنجو انڪار هلائي پر هو ائين نہ ڪندو. هن مان اهڙي اميد رکڻ ئي اجائي آهي. هنن ڏکن سورن کان رڳو هڪ موت ئي مونکي بچائيندو." اِهو سوچي ۽ پنهنجي مرڻ جو ويلو ويجهو سمجهي راجا ڏکہ جي سمنڊ ۾ ٻڏي سن ٿي پيو رهيو.

رامچندر کي تخت بدران بنواس ملڻ.

صبوح ٿيندي مهرشي وسشٽ، پنهنجي ششن کي وٺي، راج

راجا جي ايتري چوڻ تي به جڏهن ڪيڪئيءَ تي ڪو اثر نه ٿيو تڏهن هو ”هاءِ رام! هاءِ رگهوناٿ!“ چئي مٿو پٽي وياڪل ٿي زمين تي ڪري پيو. اهو ڏسي ڪيڪئي وري ڪنور وڃڻ جي چوڻ لڳي ۽ چوڻ لڳي:- جي توهانکي پس پيش الين ڪرڻو هو ته پوءِ ”گهرگهر“ ڇا جي زور تي چئي رهيا هئا؟ چوايو ته پاڻ کي داني ٿا پر ٿيو ٿا ڪنجوس! يا ته وچن پنگ ڪريو يا ڏيرج ڌريو. باقي هيئن رن زال وانگر منهن مٿو پٽڻ توهانکي شوڀيا نٿو ڏئي. ستيوادي اڳيان ته شريں، استري، پٽ، زر، زمين ڪک پن مثل آهن. توهانکان پٽ جي جدائي سٺي نٿي وڃي!

راجا چيو:- جيڪي لوڪي چوڻو آهي سو چئه! منهنجو هوونهار ڪال کي تنهنجي واتان چوائي رهيو آهي. پرت ڪي ته راجائيءَ جو، خيال به ناهي پر هوونهار جي وس ٿي تنهنجي اهڙي مت ماري آهي. اڙي پاپڻ! مون پاپيءَ گهٽيل ڏينهن تنهنجي پالنا ڪئي ۽ لوڪي گلي لڳايو، پر اڄ تون منهنجي گلي جي ڦاسي ٿي رهي آهين. دنيا جا ماڻهو مون تي لعنت وجهندا ته راجا دشرٿ ڪهڙو نه مورک ۽ ڪامي هو جو زال کي خوش ڪرڻ لاءِ پنهنجي گڻوان پٽ کي بنواس ڏيئي ڇڏيائين. رام کي جي مان چوندس ته تون بن وڃ ته هو يڪدم هليو ويندو، بي ڳالهه به منهن مان نه ڪيندو. ڪيترو نه جيڪر چڱو ٿئي جو هو منهنجي اها ڳالهه نه مڃي، پر هو الين نه ڪندو. جي پرت ڪي رام جو بن وڃڻ چڱو لڳي ته هو منهنجي موت جو ڪريا ڪرم به نه ڪري. جنهن هميشه ريشمي ڪپڙا پائي آرام ۾ گذاريو، سو رام گيروءَ جا ڪپڙا پائي بن ۾ ڪيئن رهي سگهندو! ديو ڪمار سمان سندر رام کي ريشمي ڪپڙا ۽ گهڻا پائل ڏسندو آهيان ته اها شوڀيا ڏسي نهال ٿي ويندو آهيان. هن کي ڏسي پالبندو آهيان ته، جڻ وري مان جوان ٿي پيو آهيان. اڙي! جڏهن تون اهڙي بڇڙي ڳالهه منهن مان ٿي ڪيدين ته تنهنجي جي هزار ٽڪر ٿي ڪري چونه ٿي؟ تون پڪ ڄاڻ ته مان پياري رام کانسواءِ جيئرو رهي نه سگهندس.

نہ آڻيندس- رگھو رام کي بنواس نہ ڏيار. توکي ڇاجو پؤ آهي جو اھڙو اجوڳو ور گهري رهي آهين؟ تون جي پنهنجي پتيءَ جي، پٽ جي ۽ ساري سنسار جي ڀلائي چاهين ٿي تہ پنهنجي انهيءَ ويچار کي ڇڏي ڏي، ڇوجو رام ڪانسواءِ ڀرت بہ راڄ وٺڻ سويڪار نہ ڪندو. ڌرم پالڻ ۾ ڀرت تہ رام کان بہ وڌيڪ پڪو آهي. جڏهن ماڻهو اچي پڇندا تہ رام ڪٿي آهي؟ تہ مان اُنهن کي ائين ڪيئن چوندس تہ ڪيڪئي جي دٻاءُ ۾ اچي مون پنهنجي پٽ کي گهر مان ڪڍي ڇڏيو؟ رام کي گهر مان ڪڍي جي مان توسان پرتگيا جي پالنا ڪريان تہ مون جو رام کي راڄ ڏيڻ جو پرڻ ڪيو آهي، اُنہ مان ڪوڙو ٿي پوندس. جي رام بن ويندو تہ ڪوشليا مونکي ڇا چوندي؟ مون رگھو تنهنجي خاطر پنهنجي هت چنتڪ ۽ نرهنياي راڻيءَ ڪوشليا کي بہ وساري ڇڏيو! مان جو توسان هيترو چڱو هليو آهيان سو ياد ڪري هن وقت مونکي رنج ٿي رهيو آهي. ويچاريءَ سيتا کي هڪئي وقت بہ خراب ڳالهيون ٻڌڻيون پونديون- هڪ رام جو بنواس ۽ ٻيو منهنجو موت. جڏهن هوءَ رام لاءِ ورلاپ ڪرڻ لڳندي تڏهن دکہ کان منهنجا پراڻ ضرور نڪرندا. اُنوقت تون وڌوا ٿي پنهنجي پٽ سان ايوڌيا تي راڄ ڪج. تون جيڪي مٺيون مٺيون ڳالهيون ڪندي هئينءَ سو سڀ ڇل ۽ ڪپٽ هو. جيئن شڪاري هرڻ کي ريجهائي پوءِ ماري ڇڏيندو آهي تيئن تون مونکي پنهنجي پريم جي ڄار ۾ ڦاسائي ماري رهي آهين. پر تون بلاشڪ منهنجو سر وٺ پر مونکي انهيءَ پاپ ڪرم کان بچاءِ!

راجن! توهان جي مونکي ٻه ور ڏيڻ هينئر ڦري وڃڻ ٿا چاهيو ته
وري ڪڏهن پنهنجي ڌرماتما هجڻ جي هام نه هڻجو. جڏهن مهرشي
منهنجن ورن بابت توهان کان پڇن ته ائين ئي چئجون ته جنهن جي
مهرباني ڪري مان هاڻي جيئرو آهيان، جنهن اڳيان مهل منهنجي رکيا
ڪئي، انهيءَ ڪيڪئيءَ کي وردان ڏيڻ ڪري ٻه مون پالنا نه ڪئي!
مهاراج! توهان جي پرتگيا ڪري ٻه اُن تان ڦري ويندؤ ته پنهنجي
ڪل تي ڪارنهن جو داغ لڳائيندءَ. توهانکي پنهنجي پرتگيا ڪرڙي
ڪرڻ نه گهرجي، پر توهانکي ڇا آهي؟ توهان ته ڌرم کي ڪلانجلي
ڏيئي رام کي راڄ تلڪ ڏيئي ڪوشليا سان موجون ماڻڻ ٿا چاهيو.
پر مان توهانکي پڪ ٿي ڏيان ته جي رام بنواس نه ويو ته مان اڄ
رات ئي وهه جو پيالو پي پنهنجو انت آڻيندس. منهنجو موت ٿيندو
۽ توهانجو اپجس. مان پنهنجو ۽ ڀرت جو قسم کڻي ٿي چوان ته
رام کي ٻن موڪلڻ کانسواءِ ٻئي ڪنهن به ور سان مونکي سنتوش
نه ايندو.

اينترو چئي ڪيڪئي اُٿي بيٺي، ڄڻ ته ڪروڌ روپي ندي ٻوڏ
ڪندي ڌوڪيندي ٿي آئي. اُها ندي پاپ روپي پهاڙ مان نڪتي
آهي ۽ ڪروڌ روپي پاڻيءَ سان ڀريل اهڙي ته ڀيانڪ آهي جو ڏٺي
به ڏپ ٿو لڳي. ڪيڪئيءَ جي هٺ جي اُها تيز ڌارا راجا دشرٿ
روپي وڻ کي پاڙون پٽي مصيبت روپي سمنڊ ڏي وهائي رهي آهي.
راجا سمجهي ويو ته استريءَ جي بهاني سندس مرتيو ئي سامهون بيٺي
آهي. ڪيڪئيءَ جو هٺ ڏسي راجا "هاءِ رام!" چئي، ٻڳها ساهه کڻي
ڪٽيل وڻ وانگر زمين تي ڪري پيو. ٿنهن کانپوءِ هوش ۾ اچي ورڪي
نماڻي آواز ۾ ڪيڪئيءَ کي چيائين هي منڙي! مون ڪاوڙ ۾ توکي
جيڪي چيو سو وساري ڇڏ! مونکي معاف ڪر! تنهنجو ۽ منهنجو
پاڻم ڪيڏو نه پريم آهي. قسم اٿيئي انهي پريم جو، تون پنهنجي
ضد تان لهي وڃ. منهنجو هيءُ سڄو راڄ تنهنجي ملڪ آهي؛ توکي
ته رام کي ڏي يا وٺيئي ته ڀرت کي ڏي. مان ڪوبه اعتراض

راجا دشرٿ جو ڪيڪئيءَ کي سمجهائڻ.

مهاراجا دشرٿ ائين دک ۾ پرجي ورلاپ ڪري رهيو هو ۽ هرگهڙيءَ ڏک جي سمنڊ ۾ غوطا کائي بيهوش ٿي ٿي ويو ۽ هوش ۾ اچڻ تي وري وري ڪيڪئي کي منٿون ڪرڻ لڳو. هو چوڻ لڳو:- اڄ ڏينهن تائين تو کو به اهڙو ڪم نه ڪيو آهي جنهن مان مونکي ڪو دک رسي. تون هڪ اُتم گڻن واري راڄڪماري آهين ۽ ڪڏهن ڪو گٿو لفظ به ڪين ڳالهايو اٿيئي. پوءِ اڄ توکي ٿي ڇا ويو آهي ۽ اهڙا ڪڌا ۽ پاپي ويچار تو ۾ ڪيئن آيا آهن! رام کي تون ڪيترو نه پيار ڪندي آهين! ۽ هو به تنهنجي ڪيتري نه شيوا ڪندو آهي!. ان هوندي تون هنجي بنواس جي گهر ڪيئن ڪري رهي آهين! رام پنهنجي پراڪرم ۽ تيج ڪري ديوراج اِندر جي مٽ آهي. جهڙي آهي منجهس ويرتا، تهڙي آهي منجهس نمرتا. هنجي سريشٽ گڻن ڪري سڄي پرجا هنکي پيار ڪندي آهي. اهڙي گڻوان ۽ پرجا جي پياري پٽ کي مان ڪيئن چوان ته تون بن ڏانهن وڃ؟ انکري سڀ لوڪ مونکي نفرت سان ڏسندا ۽ زال جو غلام چئي مونتي چٿرون ڪندا. پرت ڏرماتما آهي ۽ رام جو ڀڳت ۽ پيارو آهي. هو ته ڪڏهن به راجا ٿيڻ قبول نه ڪندو. پوءِ ڀلا ڇا لاءِ اُنجس جي ڪارنهن ڪٽي رهي آهين؟ تون جنڪ ڪماري سيتا جو ته ڪو ويچار ڪر! رام بنواس ويندو ته ڇا سيتا جيئري رهندي؟ پڪ سان سڄي راجونس جو ناس ٿيندو. ڪيڪئي! مان تنهنجي پيرن تي ڪري توکي وينتي ٿو ڪريان ته هن ضد کي ڇڏي ڏي. مونتي ڪجهه ديا ڪر! ڪجهه ترس کاءُ! مونکي پاپ ڪرم کان بچاءِ!

ائين چئي راجائن جو راجا، وڏي شان مان وارو دشرٿ ڏرتيءَ تي ليٽريون پائي، سڏڪا ڀري، ڪيڪئيءَ جي پيرن کي چنبڙي رحم گهرڻ لڳو. راجا جي اهڙي قياس جوڳي حالت ڏسي به ڪيڪئي جي دل نه پگهري. هوءَ هيڪاري وڌيڪ ڪاوڙ ۾ پرجي چوڻ لڳي:-

ڪوشليا بہ ساڏي آهي، مون سيني کي سچاتو! جيڪا سازش سٽي اٿو، اُن جو ڦل پاڻ پيوگيو.

ڪيڪئيءَ جا ڪنور وچن ٻڌي، راجا ڪجھ ديـر ڪانپوءِ چيو:- پاپڻ! تون ڏاڍي ڪنورءِ وٽش جي ناس ڪرڻ واري آهين. ٻـڌاءِ تہ مون يا رام تنهنجو ڇا بگاڙيو آهي؟ رام تہ توسان پنهنجيءَ سڳيءَ ماءُ جيئان هلندو آهي، پوءِ بہ تون ڇو اُن جي برائي ڪرڻ لاءِ تيار ٿي آهين؟ مون نٿي سمجهيو تہ تون راجڪماريءَ جي روپ ۾ زهريلي ناڳڻ آهين. سڄي پرجا جنهن رام جي گڻن جي ساراهہ ڪري ٿي، اُنهيءَ پياري پٽ کي مان ڪهڙي گناهہ ڪري گهر مان ڪيئي ڇڏيان؟ سورج ڪانسواءِ هيءَ سنسار، پاڻيءَ ڪانسواءِ کيتي رهي سگهندي پر رام ڪانسواءِ منهنجي سرير ۾ پراڻ [illegible] گهندا. تنهن ڪري تون هٺ نہ ڪر، انهيءَ پا [illegible] وچ، مان توکي پيرين ٿو پوان، تون مو [illegible] ٿي چاهين تہ ڀرت مونکي پيارو آهي پ [illegible] يو آهي تہ ڀرت تخت تي وهي سو [illegible] ر رام کي ڇوڏهن ورهيہ ٻيانڪ ٻن ۾ مو [illegible] ؟ مونکي‌لاخبر آهي تہ ڀرت ڪان بہ وڏ [illegible] ي. رام کان وڌيڪ وڏن جي خدمت [illegible] ؟ محل ۾ سوين استريون، ٻانهيون [illegible] هنجي گـلا يا دانهن نہ ڪئي آهي. [illegible] ڪڙو وچن ڪو نہ ڪٿو آهي. مهرشين [illegible] رام جي تـون منڌائي ڇو ٿي ڪرين. [illegible] سچائي، ڌرم، جيون تي ديا پريل آهي، تنهن [illegible] رم ڪانسواءِ مان ڪيئن رهي سگهندس!

ڪيڪئي! مان پيرو آهيان، موت جي ڪناري وينو آهيان، مان توکي منٿ ٿـو ڪريان، تون مونکي موت جي منهن ۾ ڌڪو نہ ڏي. توکي هن راڄ مان پيو جيڪي ڪجهہ گهرجي سو وٺ، اُهو مان توکي تتڪال ڏيندم، پر پياري رام کي بنواس ڏيئي مونکي پرلوڪ نہ موڪل!

ٺٺي، تڏهن توهان پرسن ٿي مونکي ٻه ور ڏنا هئا. اڄ مونکي توهان
وٽ امانت رکيل اُهي ٻئي ور گهرجن. هاڻي جي اُهي ور ڏيڻ جو ٻکو
پرڻ کيو ته مان چوان!

راجائون نيتيءَ ۾ نپڻ ٿيندا آهن پر استري چرتر اٿاهه سمند ر آهي
جنهنجو پار پائڻ ڏکيو آهي. راجا دشرٿ ته ڪام جي وس ٿي رهيو
هو، سو ذرو به سنجر رکي ڪين سگهيو ۽ ٻاٽيي پنهنجي پير تي
ڪهاڙو هنيائين. هو ڪيڪئيءَ جي ڳالهه ٻڌي مشڪي چوڻ لڳو:-
اَڙي رسٽي! بس! رئي به ان لاءِ آهين؟ تنهنجا اهي ٻه ور برابر مون
وٽ امانت رکيل آهن پر تو اهي ور مونکان ڪڏهن به اڳي نه گهريا
آهن ۽ مونکي به آهي ويسر، سو مونکي به ياد نه رهيا. هاڻي به ويل
ويئي ناهي، تون ڪري ٻن جي بدلي چار ور گهر. اسانجي رگهوُ ڪل
جي اِها ريت آهي ته ٻراڻ ڀلي وڃن پر ٻ-رڻ خالي نه ويندو.

रघुकुल रीति सदा चल आई । प्राण जाहुँ वरू वचन न जाई ॥

توکي سڌ آهي ته رام کان وڌيڪ مونکي پيو ڪو به پيارو ناهي،
مان رام کانسواءِ هڪ پل به جيئرو رهي نٿو سگهان، اُنهيءَ رام جوئي قسم
کڻي مان پرتگيا ڏو ڪريان ته تون جيڪي چوندينءَ سو مان ڪندس.

انريت راجا کي شري رام جي قسم ۾ پڪو ٻڌي ڪيڪئيءَ رام
کي بنواس پيو ڳايو. راجا کي پنهنجي چل جي چار ۾ سوگهو ڦاٿل ڏسي
هوءَ چوڻ لڳي :- مهاراج! توهانجي پرتگيا جا ساکي سڀ ديوتائون
آهن. هاڻي ٻڌو: ٻهريون ور ته ايو ڏيوم ته منهنجو پٽ ڀرت راڄ
گديءَ تي وهي ۽ ٻيو ور هيءُ ته رام تپسوي ٿي درڻ جي ڪل ٻائي
چوڏهن ورهيه ٻن ۾ وڃي رهي. ڀرت کي ٻي جوکي راڄ ملڻ گهرجي.
توهان ڌرماتما ۽ پنهنجي پرتگيا جا پڪا آهيو، سو پنهنجي وچن
جي پالنا ڪريو.

هيءُ ٻڌي دشرٿ جون واڻون ئي ڦري ويون. هو والڙو ڏسي
ويو ... ڄهه ۾ ڪي نٿي آيس ته هي سپنو آهي يا ساپيا! جڏن ڪنهن
.. ڪري هجي، تڏن هو ڪاٺ ٿي ويو. هو وسمئه ۾

هو ڪيڪئيءَ جي پرسان ڌرتيءَ تي وڃي ويٺو ۽ ڪيس پريم ڀريل وچنن ۽ لاڏ ڪوڏ سان پرچائڻ لڳو. هن چيو:- پراڻ پياري! ڪهڙيءَ ڳالهه تان رٺي آهين؟

ائين چئي راجا پنهنجن هٿن سان ڪيڪئيءَ جو بدن ۽ ڪپڙا ڇنڊڻ لڳو. ڪيڪئيءَ جهٽڪو ڏيئي سندس هٿ پري ڪيو ۽ منهن ۾ گهنج وجهي ٻئي رهي. راجا وري به منٿون ڪرڻ لڳس:- هي سندري! هي سلوچني! ماجرا آهي ڪهڙي؟ تون ڇا لاءِ هيئن بيحال ٿي پيئي آهين؟ تو اڄ ڪنهن تي ڪروڌ ڪيو آهي؟ ڪهڙي ڳالهه ڪري هيئن ڏوڙ ۾ ليٽڙيون پائي مونکي دکي ڪري رهي آهين؟ ٻڌاءِ تنهنجو ڪنهن اپمان ڪيو آهي ته اُنکي يم لوڪ موڪليان؟ مان ۽ منهنجو سڄو راڄ، خزانو ۽ سڀ سڀ تنهنجي آڌين آهن. تنهنجي اڇا پوري ڪرڻ لاءِ مان سڀڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، ڇاهي اُن ۾ منهنجا پراڻ ئي هليا وڃن. تنهنجي من ۾ جيڪي هجي سو صاف صاف ٻڌاءِ! هيءَ سڄي پرٿوي منهنجي اڌڪار ۾ آهي. ڌاروار، سنڌ، سوراشٽر، دکڻ جا سڀ ديش، انگ، بنگ، مگڌ، ڪاشي ۽ ڪوشل انهن سڀني ملڪن تي منهنجي حڪومت آهي. اُنهن ۾ پيدا ٿيندڙ سڀني شين مان توکي جيڪي گهرجي سو گهر. منهنجو سروَنس ۽ هيءَ پراڻ به تنهنجي آڌين آهن. توکي جيڪي گهرجي سو گهري وٺ ۽ پنهنجي منوهر انگن تان هيءَ آشپ ڪپڙا لاهي ريشمي وستر ۽ ڳهڻا پائي سينگار ڪر.

راجا جي ائين ليلائڻ تي ڪيڪئيءَ جي دل کي دلاسو مليو ۽ راجا کي ڪوڙي ڳالهه ڪرڻ جي همت ٿيس. هوءَ اُٿي ويٺي ۽ ڏاڍيءَ رکائيءَ سان چوڻ لڳي:- راجن! گهرگهر ته سداءِ پيا چئو پر ڏيو ته ڪجهه ڪين. ٻه ور ته اڳيئي ڏنا اٿو، مونکي ته اُنهن جي ملڻ ۾ به شڪ آهي. مهاراج! اُن جهونيءَ ڳالهه کي ياد ڪريو، جڏهن اسرن سان لڙائي ڪندي توهان سخت گهائل ٿي پيا هئا، تڏهن مون سڀني راڻيون جاڳي، ڪئين جتن ڪري توهانجي جان بچائي

اُن محل جي شوڀيا اَنوکي هُئي. اُن محل جي سندر سينگاريل رنگين کمل جي گلن جي وچ ۾، پکين پڻ سروورن جي نرمل جل ۾، رنگين کمل جي گلن جي وچ ۾، پکين پڻي راند يون کيون ۽ ٻئي طرف مور پنهنجا پر کولي پڻي نچيا. راجا گهڻو کري بين راڻين وٽ نه ويندو هو ۽ کيڪئي وٽ ئي گذاريندو هئو ۽ هن سان ئي مٺي مٺي روح رهاڻ کندو هو. اڄ راجا جو من بلڪل پرسن هو. پر پنهنجي پياري استريءَ کي نه ڏسي، هو چنتا ۾ پرجي ويو. راجا من ۾ سوچڻ لڳو ته هن محل ۾ گهرنديئي من موهيندڙ کيڪئي سدائين مشکندي دروازي وٽ ئي ساهون ايندي هُئي سا اڄ ڏسڻ ۾ چو نٿي اچي. اتلاءِ هن داسيءَ کان راڻيءَ لاءِ پڇيو. ڏکندي ڏکندي هٿ جوڙي عرض کيو:- مهاراج! راڻي کيڪئي ڏاڍي کروڌ ۾ پرجي کوپ ڀون ۾ ويٺي آهي. اهو ٻڌي راجا منجهي پيو ۽ ڊپ ۾ اڳتي قدم ئي نه کڻيس. ڏسو کامديو جو پرڀاءُ جو وير ڀرش پينڪر يڌ ۾ باڻ ۽ تلوارون برداشت کري سگهي ٿو سو کامديو جو گلن جو باڻ سهڻ ۾ اسمرٿ آهي يعني هڪ سندر استريءَ جو رسڻ سهي نٿو سگهي. نيٺ راجا

ڏکندو ڏکندو کوپ ڀون ۾ آيو ۽ ڏٺائين ته کيڪئي زمين تي اينٺي ويٺي آهي ۽ پراڻا ۽ ٿلها کپڙا پيل اٿس. هن پنهنجا زيور اُڇلائي ڇڏيا آهن ۽ سندس سندر وار ٽريا پکڙيا پيا آهن. پنهنجي دل گهريءَ راڻيءَ جي اها حالت ڏسي راجا ڏاڍو حيران ۽ پريشان ٿيو. جو هن کي کيڪئي کي ناراض ٿيڻ جو سبب کونه ڏنو هو.

پٽر ٻڌائي ڇڏيو. هن ڪوپ ڀون ۾ وڃي قيمتي هار ۽ لکن جي ملھہ جا ڳهڻا لاهي هيڏانهن هوڏانهن اُڇليا ۽ زمين تي ليٽڙجي منٿرا کي چيائين:- ڪبجا! هاڻي يا ته ڀرت گاديءَ تي ويھندو يا ته منهنجو موت ٿيندو. جي رام کي بن نه موڪليم ته منهنجو جيئڻ اجايو آهي. منٿرا وري به ڪيڪئي کي سمجهايو ته رامچندر کي ڪيئن به بنواس ڏيڻ گھرجي. هن چيو:- "رام جو پرجا تي ڏاڍو پرڀاءُ آهي، اُهو آهستي آهستي تڏهن لهندو جڏهن هو هتي نه رهندو. ڀرت به بنا ڀؤ ڀولي تڏهن راڄ ڪري سگهندو جڏهن رام کي بنواس ملندو. راجا توکي گهڻوئي پرچائيندو ۽ ڀيون گهڻيئي لالچون آڇي توکي سرچائڻ جي ڪوشش ڪندو پر تون هنجي ڳالهين ۾ ڦٻيلجي نه وڃج. ڀرت کي راڄگدي ۽ رام کي بنواس جي گهرن تي پڪتي رهج.

ڪيڪئي منٿرا کي تسلي ڏني ته هوءَ راجا کان ضرور اِهي ئي ٻه ور وٺندي.

سڄي نگر ۾ ڌوم ڌام ٿي رهي هئي ۽ هن سازش جي ڪنهن کي ڪل ئي ڪانه رهي!

ڪيڪئيءَ جو ڀرت جي راڄ تلڪ ۽ رام کي بن موڪلڻ لاءِ ور گهرڻ.

راجا دشرٿ شري رام جي راڄ تلڪ جي تيارين ۾ لڳو رهيو ۽ سيني کي ٻئي ڏينهن پوري وقت تي حاضر ٿيڻ لاءِ تاڪيد ڪيائين. هن سوچيو ته رام جي راڄ تلڪ جي ڳالهه اڄ ئي ظاهر ٿي آهي، ان ڪري ڪيڪئيءَ کي اڃا انهيءَ ڳالهه جي سڌ نه هوندي. اهو سوچي اها خوشخبري ٻڌائڻ لاءِ راجا ڪيڪئي جي محل ۾ ويو. پنهنجي ننڍيءَ راڻيءَ لاءِ راجا اِهو محل خاص طرح مَن موهيندڙ ٺهرايو هئو. سنگمرمر ۽ سوني چانديءَ جي ٿنڀن ۽ ڀتين تي گلڪاريءَ سان

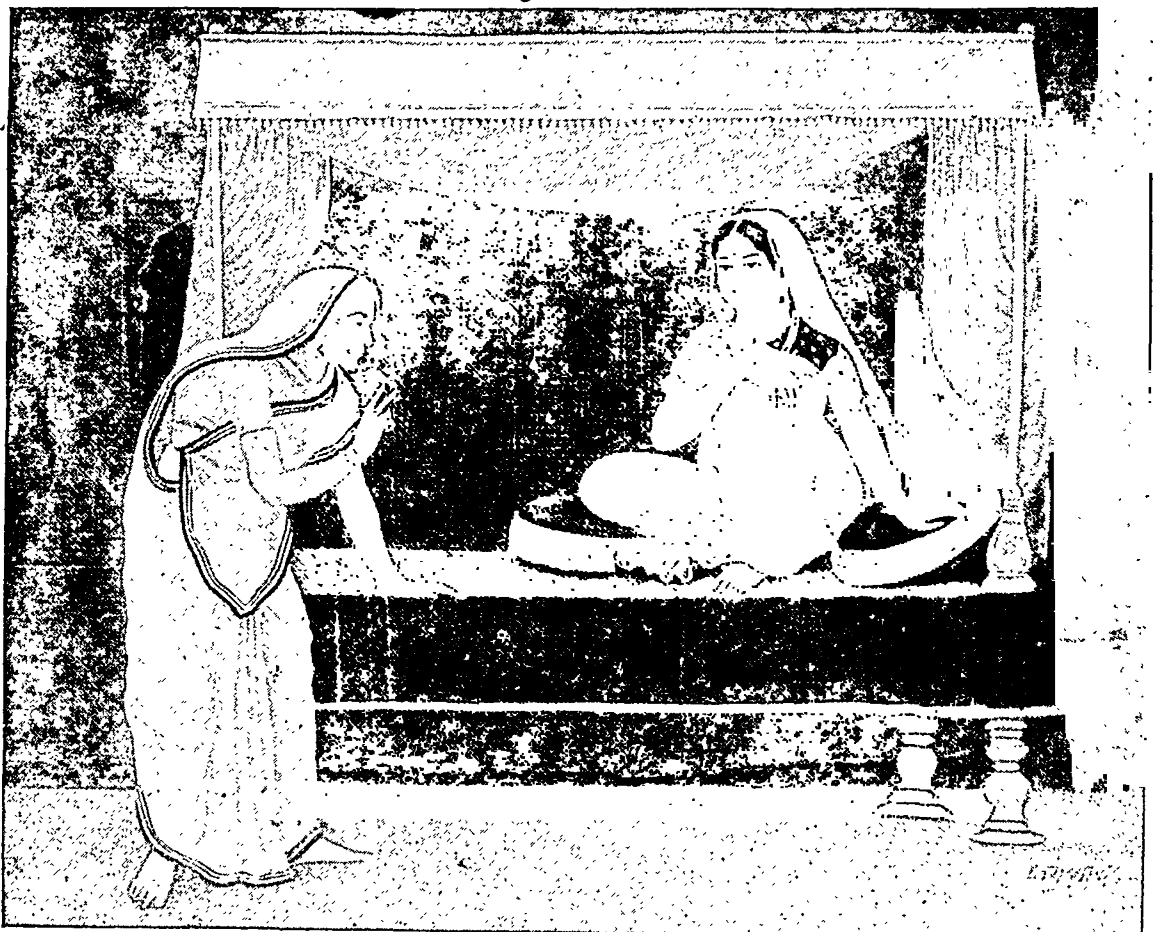
منٿرا چيس :- مٿان اهي اشپ وچن واتان ڪيڏين. ٿون
۽ سهاڳڻ ڀاڳڻ رهندينءَ ۽ جيڪو ٿنهنجو برو چاهيندو سو پنهنجو
ٿو پاڻ لوڙيندو.

منٿرا جي ڳالهه ٻڌي ڪيڪئي دکيا ۽ گرم ساهه کڻي چوڻ لڳي :-
ٻيجا! رام کي بن موڪلائجي ۽ ڀرت کي راڄگديءَ تي به ويهارجي،
اهو ٿيندو ڪيئن؟

منٿرا چيس :- راڻي! ڇا توکي وسري ويو آهي ته جڏهن
مبراسر دئيت سان يڌ ڪندي راجا گهايل ٿي ڪري پيو هو تڏهن
و پنهنجي سر جي سٽ ڏيئي ڪيس يڌ جي ميدان مان ڪڍي
سندس جان بچائي هئي؟ اُن وقت ٿنهنجي ويرتا تي پرسن ٿي راجا
توکي ٻه ور ڏنا هئا جي تو چيو هوس ته جڏهن گهرج پوندءِ تڏهن گهري
وٺنديءَ. راجا وٽ امانت رکيل پنهنجا اُهي ٻه ور هاڻي تون ڪانئس
وٺ ۽ هڪ ۾ ڀرت جي راڄگدي ۽ ٻي ۾ رام جو بنواس گهرينس.
انريت پنهنجي ٻهاج جي رٿيل منصوبي تي پاڻي ڦيري ڇڏ ۽ سندس
سڀ آنند برباد ڪر. هاڻي ميرا ڪپڙا پائي ڪوپ ڀون ۾ وڃي زمين
تي ليٽ ۽ راجا اچي ته ساڻس نه ڳالهائج پر روئڻ شروع ڪج. ٿون
پنهنجي سهاڳ جي زور کي آزماءِ. راجا توکي بيحد پيار ڪندو
آهي ۽ توکي خوش ڪرڻ لاءِ هو سڀ ڪي ڪندو پر توکي پرچائڻ لاءِ
جي هيرا جواهر وغيره ڏيڻ جي ڪوشش ڪري ته به تون نه پرچج،
پر راجا کي رام جو قسم وجهي، پڪو ڪري، پوءِ اُن کان ور گهرج.

اهڙيءَ ريت منٿرا ڪيڪئيءَ کي ڪوتيون مٽيون ڏنيون. سمجهدار
ڪيڪئي منٿرا جي مٽين تي بي سمجهه ٻالڪ وانگر بيواجب ڪم
ڪرڻ لاءِ تيار ٿي. ڪروڌ ڪري هنجي ٻڌيءَ مٿان پردو پئجي
چڪو هو، ٿنهنڪري هن سمجهيو ته سچ پچ ساڻس دولاب ٿي
رهيو آهي. هنکي اِهو پوءِ ويڙهي ويو ته ڪيس راڄماتا ڪوشليا جي
رهڻو پوندو ۽ ڀرت جي حياتي سلامت نه رهندي. اِنهي
۽ پڙ هن— سياءُ کي بدلائي ڇڏيو ۽ هنجي هردي کي

هنجي پٽ رام کي راڄگدي ڏياري، هاڻي ڀاڻ راڄماتا ٿي راڄ
اٿيندي ۽ ٻوڪان بدلو چڪائيندي. رام جي راڄا ٿيڻ ۾ مان ڪا آرهي
هيان پر ايندڙ ڳالهيون ويچاري مونکي ڌپ ٿو ٿئي. ڀرت جي
ير حاضريءَ ۾ ڀرت جو حق کسي رام کي راڄگدي ٿي ڏني وڃي.
ږو ٻوسان ۽ ڀرت سان وڏو ڌوهه ٿي رهيو آهي.
ديوتائن ۽ رشين منين راوڻ جي ناس ٿيڻ لاءِ وينتي ڪئي هئي
انلاءِ رامچندر جو بن وڃڻ ضروري هئو. وڌاتا اهڙو چڪر هلايو
و ڪيڪئي جو پوتر ۽ پريمي هردو منٿرا جي ڪوڙين صلاحن
ڪري اپوتر ۽ بدگمان ٿي پيو. هوءَ منٿرا کي پنهنجو خيرخواهه
مجهي سندس ڳالهين تي غور ڪرڻ لڳي. اُنوقت منٿرا به ڪيس
هنجي پيچ ۾ قاتل ڏسي ڀاڄن جي دشمنيءَ جون هنڪي گهٽيئي
لهيون ٻڌايون. هوءَ چوڻ لڳس:- اڙي گهيلي! تون پنهنجي برائيءَ
ي ڀلائي سمجهي پنهنجي ڀاڄ جي سک ۾ اِنعام ٿي وراهين! راڄا ٻوڪي
نئين ٿو سو ڪوشليا کان سنو نٿو وڃي، انلاءِ هن اهڙو پرپنچ رچيو
هي جو تنهنجي جڙ ٿي ڪٽجي. ياد رک ته رام ڀاڻ کي بي جوکي
ڪرڻ لاءِ ڀرت کي ديس نيڪالي ڏيندو ۽ ڀوءِ ڀرت کي آباٽن وانگر
ٻڌي هوڏي پٽڪندي جيوت گذارڻي پوندي. رام ۽ لڪشمڻ جو
ڪ ٻئي لاءِ پريم ته جڳ پرسڌ آهي، سو لڪشمڻ ته منتري ٿيندو صرف
رت کي ئي نقصان رسندو. انلاءِ آهڙي ڪا تجويز سوچ جو رام بن
جي ۽ ڀرت کي راڄ ملي، جنهن ۾ تنهنجو ۽ تنهنجن متن مائٽن جو
ان متي ٿئي ۽ ڀلو ٿئي.
ڪيڪئي اهي ڳالهيون ٻڌي ڪنبڻ لڳي ۽ سڄي ڀڳهرجي ويئي.
وءَ چوڻ لڳي:- منٿرا! مون ۾ ته ڇل ڪپٽ آهي ئي ڪين ۽ وس
جندي ته مون ڪنهنجي برائي نه ڪئي آهي پوءِ الائي ڪهڙن پاپن
و قل ٿو هينئر آڏو اچيم. نهيو، مان پيڪي وڃي باقي جيوت جا
ينهن ڪاٽيندس پر ڀاڄ جي داسي ٿي ڪين رهنديس. بيعزتي
ان ته موت ڀلو آهي.

أن وچن جي ٿات بہ ڪا نہ ڪئي هئي. اِن ڪري دشرٿ سمجهيو
هو تہ راڄ ڪل جي مريادا موجب رام کي راڄتلڪ ڏيڻ ۾ ڪا رنڊڪ
نہ ٿيندي. ڪيڪئي جي من تي بہ ڪو غبار ڪونہ هو جو هوءَ بہ
شري رام کي پنهنجو پيٽ ڄڻيو پٽ ڪري سمجهندي هئي. ڪيڪئي
هڪ سريشٽ ڪل جي راڄڪماري هئي، انڪري ڪبريءَ منٿرا جا
ٻيچ ۽ سوارٿي ويچار هن تي جلدي غالب نہ پيا. هن چيو:- ڪبجا!
مونکي ڀرت جهڙو پيارو آهي، رام اُنکان بہ وڌيڪ پيارو آهي ۽ هو بہ
ڪوشليا کان وڌيڪ منهنجي سيوا ڪندو آهي. رام کي راڄ مليو تہ
ڄڻ ڀرت کي مليو جو رام پنهنجن ڀائرن کي پاڻ جهڙوئي ڪري
سمجهندو آهي. هو ڌرماتما، ڳڻوان، پراڪرمي ۽ مهاراجا جو وڏو پٽ
آهي، ان لاءِ راڄگديءَ تي هنجوئي حق آهي. هو ڀل وڏي حياتي
ماڻي ۽ سڀني جي پيءُ وانگر پالنا ڪري. تون هنجي راڄگديءَ جي
ڳالهہ ٻڌي ڇو ٿي جلين؟ چيل آهي تہ ڪاڻي، لنگڙي ۽ ڪبي کي ڪوتو
۽ ڪٽل سمجهجي ۽ جي اِهي دوش اِستريءَ ۾ هجن تہ اُن جهڙي ڪوٽي
ڪانہ سمجهڻ گهرجي. تون اسانجي ڪل ۾ ڏٺيرو وجهي رهي آهين!
منٿرا چيو:- تنهنجي جيڪو خوشامد ڪري سوئي توکي وڻي
ٿو ۽ منهنجي سچي ڳالهہ بہ توکي ڪوڙي ٿي لڳي! هڪ تہ وڌاتا
مونکي ڪيو ڪروپ، پر منهنجو ڇا؟ ڪير بہ وڃي راجا ٿئي، مان
ڪو داسيءَ مان راڻي ڪونہ ٿينديس. مونکي تہ ڏک اِهو آهي جو
تون راڻيءَ مان ٿي داسي ٿين، مون کان ڀرت جي ۽ تنهنجي برائي
سٺي نٿي وڃي. توکي پنهنجي سهاڳ جو ڪوڙو اڀمان آهي ۽ راجا
جي مٺين مٺين ڳالهين تي ڀنيلجي سمجهين ٿي تہ راجا تنهنجي
وس آهي! هوڏانهن ڪوشليا آهي چالاڪ ۽ گنڀير، هن جي ٿاهہ پائڻ
مشڪل آهي. هوءَ ڏسي ٿي تہ ٻيون ڀاڄيون تہ سندس آڳيا موجب
هلن ٿيون ۽ رڳو تون ئي پتي پريم جي گهمنڊ ۾ پرجي هنجي ڪا
نٿي ڪرين ۽ راجا جو رڳو توکي ئي پيار ڪري ٿو، سو هن کان
انلاءِ هن راجا کي صلاح ڏيئي ڀرت کي ناناڻي موڪليو ۽

۽ ڏک ۾ پرجي چوڻ لڳي:- اڙي ڀورڙي! ايڏي وڏي خطري جي ويجهي اچڻ تي به تون شوڪ جي بدلي آنند تي رهيو آهي! ڀاڄ جو پٽ ته سدائين دشمن آهي، اُنجي ڀلائي ڏسي ڪا سياڻي زال خوشي منائيندي؟ هن راڄ تي رام ڪان وڌيڪ ڀرت جو حق آهي. اِهو سمجهي رام پاڻ بي فڪر ٿي نشڪنٽڪ راڄ ڪرڻ لاءِ ڀرت کي سداءِ لاءِ گم ڪندو. رام جي راجا ٿيڻ تي ڀرت جي جان جو وڏو خطرو آهي. وڏ ڀاڳڻ ته آهي ڪوشليا، جو پٽس راجا ٿئي ٿو ۽ هوءَ راڄ ڀاڳ ماڻيندي ۽ تون به اسان وانگر سندس داسي ٿي هنجي اڳيان هٿ جوڙي بيهندينءَ ۽ تنهنجي پٽ ڀرت کي به رام جي شيوا ڪرڻي پوندي.

ڪن ڀين راماڻن ۾ لکيل آهي ته راجا دشرٿ کي جڏهن ڪوشليا يا ٻين راڻين مان ڪا پٽ سنتان پيدا ڪانه ٿي ته هن ڪيڪئي جي سند رتا تي موهت ٿي ۽ پٽ سنتان جي منشا سان هن سان شادي ڪرڻ چاهي. ڪيڪئي هڪ وڏي راڄ ونش جي راجڪماري هئي ۽ هنجي پتا، دشرٿ کان اِهو وچن ورتي پنهنجي ڌيءَ ڏني هئي ته ڪيڪئيءَ جو پيٽ جاول پٽ ئي دشرٿ ڪانپوءِ راڄگديءَ تي ويهندو. اُن وقت دشرٿ کي ٻين راڻين سان وواهه ڪئي گهڻو وقت ٿي چڪو هو پر ته به ڪيس ڪا سنتان ڪانه ٿي هئي، ۽ هو نراس ٿي چڪو هو. اِنڪري راجا دشرٿ بنا ڪنهن هٻڪ جي ڪيڪئي جي پيءُ کي اِهو وچن ڏيئي ڪيڪئي سان وواهه ڪيو هو.

پر ڪئين ورهيه گذري ويا ته راجا دشرٿ کي ڪيڪئيءَ مان به ڪا سنتان ڪانه ٿي. اُن ڪانپوءِ پترپشٽي يگيه ڪيو ويو هو ۽ اُن ڪري ٽنهي راڻين کي پٽ ڄاوا هئا ۽ اُنهن ۾ پٽ راڻي ڪوشليا جو پٽ ئي سڀني کان وڏو هو. شري رام راجائي گڻن ۽ پراڪرم جي ڪاڻ هو ۽ پرجا ۽ منتري منڊل به هنکي راجائي جي لائق ٿي سمجهو. اهڙيءَ حالت ۾ پنهنجي وڏي پٽ رام کي ڇڏي راجا ڀرت کي ڪيئن يوُراج بڻائي ها! هوڏانهن ڪيڪئي کي به رواجيءَ ريت پٽ نه ڄائو هو ۽ اُن وچن جي ڳالهه کي به گهٽيئي ورهيه ٿي چڪا هئا ته ڪنهن

ھئي ڪبي ۽ نالو ھوس منٿرا. تنھن جڏھن شري رام جي راڄتلڪ لاءِ ايوڌيا ۾ اُتسو منگل ٿيندا ڏٺا ۽ ڏٺائين تہ ڪوشليا پنھنجن سيني داسين کي نوان ڪپڙا ۽ مٺيا انعام ڏيئي رھي آھي، تڏھن ھوءَ جلي خاڪ ٿي ويئي. ھنڪي اِن ۾ ڪيڪئيءَ لاءِ خرابي سمجھ ۾ آئي ۽ ھوءَ اھو ڪم بگاڙڻ جا پھہ پچائيندي ڪيڪئيءَ وٽ آئي. ڪيڪئيءَ ڪيس اُداس ڏسي سبب پڇيو پر ھن ڪوَ جواب ڪو نہ ڏنس ۽ ڏکيا ساھہ ڪڍي لڙڪ وھائڻ لڳي. پوءِ جڏھن رائيءَ گھڻو پڇيس تڏھن چوڻ لڳي :- ھي ديوي! مھاراجا دشرٿ سياڻي رامچندر کي راڄگديءَ تي ويھاريندو، جو ٻڌي مان تہ دپ ۽ ڳڻتيءَ ۾ پرجي ويئي آھيان. تنھنجي دکہ سکہ ۾ئي منھنجو دکہ سکہ آھي. تنھنجو پتي توسان ٻاھرون تہ مٺيون مٺيون ڳالھيون ٿو ڪري پر آھي اندر جو ڪارو جو پرت کي نانائي موڪلي رام کي تخت تي ٿو وھاري!

منٿرا جي ڳالھہ ٻڌي ڪيڪئي خوشيءَ ۾ پرجي پنھنجو ھار لاھي منٿرا کي ڏنو ۽ چيائينس :- منٿرا! مان تہ ڀرت ۽ رام ۾ ڪو فرق نٿي سمجھان سو رام جي راڄتلڪ جو ٻڌي مان ڏاڍو خوش ٿي آھيان. اِن خوشخبري ٻڌائڻ لاءِ ھيءَ قيمتي ھار وٺ ۽ پيو بہ جيڪي توکي گھرجي سو گھر. شري رام نہ مونکي پراڻن کان بہ وڌيڪ پيارو آھي. ھن جي راڄتلڪ جو ٻڌي توکي ڇو ٿو دکہ ٿئي؟

اِھو ٻڌي، منٿرا اُھو ھار وٺي زور سان ٻري ڦٽو ڪيو ۽ ڪروڌ

راجا دشرٿ پنهنجن چئن پٽن کي پريم ڪندو هو، پر اُنهن ۾ جو شري رام سڀني کان وڏيڪ گڻوان، پراڪرمي ۽ نمرتا وارو هو، سو راجا جو رامچندر ۾ تہ ساهہ هوندو هو. اهڙي تيجسوي ۽ سلڇڻي پٽ ڪري ڪوشليا جو بہ مان مٿي هو. رامچندر اهڙو تہ سوروير ۽ هشيار هلائڻ ۾ نپڻ هو جو دنيا پر ۾ هن جي برابري ڪرڻ وارو ڪونہ هو، پر تہ بہ هٺ يا وڏائي تہ رتي ماتر بہ ڪونہ هوس. هو سداءِ وڏن جي ادب ۾ رهندو هو ۽ سڀ سان مٺو ڳالهائيندو هو. هو اندر ۽ ٻاهر سداءِ پوتر رهندو هو، ڪڏهن ڪنهن تي ڪروڌ نہ ڪندو هو، پر دشمن کي ڏنڊ ڏيڻ، هيڻن جي همراهي ڪرڻ ۽ ودوانن ۽ تپسوين جي عزت ڪرڻ بہ هو خوب ڄاڻندو هو. انهن گڻن ڪري پرجا جو رام ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو ۽ رام بہ سدائين پرجا جي ڀلائيءَ ۾ لڳو رهندو هو. مطلب تہ وڏاڻا سڀني گڻن جو ڀنڊار آٿي شري رام ۾ ڪٺو ڪيو هو.

هڪ ڏينهن راجا دشرٿ جي پياريءَ راڻيءَ ڪيڪئيءَ جو پاءُ يڌاجيت راجا وٽ آيو ۽ اچي چيائينس تہ ڪرمڪ نالي راڪشس سندس پتا جي راڄ ۾ تباهي مچائي ڏني آهي، انڪري ڪيس مدد گهرجي. راجا دشرٿ پنهنجن پٽن ڀرت ۽ شترو گهن کي لشڪر ڏيئي مامي سان موڪليو. انهن وڃي راڪشسن کي جيتيو ۽ ناني جي ڪيڪئہ ديش ۾ شانتي قائم ڪرڻ لاءِ ڪجهہ وقت رهي پيا.

جڏهن سيتا ارڙهن ورهين جي ۽ رامچندر ستاويهن ورهين جو ٿيو، تڏهن هڪ ڏينهن راجا دشرٿ آرسيءَ ۾ ڏٺو تہ ڪن جي ڀرسان سندس وار اڇا ٿي ويا آهن ۽ ڄڻ تہ اِهو اُپديش ڏئي رهيا اٿس تہ ”هي راجا! هاڻي اچي پيرو ٿيو آهين، ان لاءِ راڄگدي رامچندر کي ڏيئي تون وڃي پنهنجو پرلوڪ سڌار.“ ان وقت رامچندر جي پراڪرم ۽ گڻن جي واڪاڻ سڀني جي وات هئي، ان لاءِ راجا دشرٿ پنهنجي جيئري ئي شري رام کي تخت تي وهارڻ جو ارادو ڪيو. هن پنهنجي گرو وسشٽ ۽ ٻين منترين سان بہ ان

شري تلسي رامائڻ

ايوڌيا ڪانڊ

رامچندرجي راڄتلڪ جون تياريون

प्रसन्नतां या न गताभिषेकतस्तथा न मम्ले बनवासदुःखतः।
मुखाम्बुज श्री रघुनन्दनस्य मे सदास्तु सा मञ्जुलमङ्गल प्रदा॥

شري رامچندرجي مک جي شوڀيا، جا راڄتلڪ جي ڳالهه ٻڌي نه پرسن ٿي ۽ نه بنواس جي ڏک سان رنج ٿي، سا شوڀيا منهنجي لاءِ سدائِ سندر چڱائي ۽ ڀلائي ڪرڻ واري ٿئي.

नीलाम्बुजश्यामलकोमलाङ्गं सीतासमारोपितवामभागम्।
पाणौ महासायकचारुचापं नमामि रामं रघुवंशनाथम्॥

نيل ڪمل سمان جنهنجا سانورا ۽ ڪومل انگ آهن، جنهنجي کٻي سي سيتا براجمان آهي ۽ جنهنجي هٿن ۾ سندر ڌنش ۽ امولهه ٻاڻ آهي، جي ناٿ شري رام کي مان نمسڪار ڪريان ٿو.

لا ٿائون. چارئي نهر ٻہ پنهنجن سسن کي پيرين پيئون ۽ پوءِ پنهنجن پٽنين سان ٻہ ڏاڍي آنند سان مليون.

انهي موقعي تي راجا دشرٿ ڄاڄين کي. ۽ پين ايوڌيا واسين کي گهوڙا، رٿ، ڪپڙا ۽ ڳهڻا ڏنا ۽ جنهن جيڪي گهريو تنهن کي سو ڏنو ويو. انريت چئني راجڪمارن جا وواهہ آنند منگل پوروڪ نروگهن سماپت ٿيا. چارئي راجڪمار پنهنجي پتا جي آگيا موجب راڄ جي سنڀال ڪرڻ لڳا ۽ سدائين اهڙا ڪم ڪندا هئا جنهن ۾ پرجا جي ڀلائي ٿئي. انڪري سڀ پرجا راجڪمارن مان ڏاڍو خوش رهندي هئي ۽ ڪين ڀائيندي هئي! راجڪمارن ۽ سندن استرين جو ٻہ پاڻ ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو ۽ خاص ڪري سيتا جي من ۾ تہ سدائي رام پيو وسندو هو ۽ شري رام جو من ٻہ سيتا ۾ سمايل هوندو هو. انريت انهن ٻنهي هڪ ٻئي جي پريم ۽ آنند ۾ گهڻيئي مندون گذاريون.

—:—

ٻال ڪانڊ سماپت.

—:—

شري رامچندر ڀرت جي ويس ۾.

شبي مهورت ۾ وواهن جا منگل ڪارج ٿيڻ لڳا ۽ خوب نارا، شرنايون ۽ باجا وڄڻ لڳا. راجا دشرٿ چئني ڪمارن کي ورتن لائق ويس ڪرائي جيئن وٺي وواهه منڊپ ۾ آيو، جتي وسشٽ ۽ وشوامتر ۽ ٻين برهمڻن ويد منتر اُچاريندي وواهه جو ڪارج شروع ڪرايو. اُنوقت راجا جنڪ، ديو ڪنيائن سمان پنهنجن ٻنهي ڌيئن ۽ ڀائٽين کي گهڻا ٻارائي وواهه منڊپ ۾ وٺي آيو جتي ڪل جون ريتيون رسمون پوريون ڪري، ويدن جي وڌيءَ موجب سيتا جو رام سان، اُرملا جو لڪشمڻ سان، مانڊويءَ جو ڀرت سان ۽ شرت ڪيرتيءَ جو شتروگهن سان وواهه ٿيو. اُنوقت چوطرف خوشيون ٿيڻ لڳيون:

ٻئي ڏينهن صبوح جو مني وشوامتر، راجا جنڪ ۽ دشرٿ کان موڪلائي تپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو ۽ راجا دشرٿ ٻه ايوڌيا ورڻ جي تياري ڪئي. انوقت راجا جنڪ پنهنجن ڌيئن جي ڏيج ۾ ڪئين لک ڳئون، انيڪ اوني ڪمبل ۽ ڪروڙين ريشمي ۽ سوٽي ڪپڙا، سينگاريل هاٿي، گهوڙا، وغيره ڏنا ۽ هٿ جوڙي راجا دشرٿ کي وينتي ڪئي:- مهاراج! توهان جيتريءَ جا لائق آهيو، اُها خاطري مونکان ڪجهه پئي ناهي ۽ جيڪي ڏنو اٿم سو پتر پُشپ سمجهجو ۽ هيءَ سڄو راڄ پنهنجو ڪري سمجهجو ۽ اسانکي پنهنجو شيوڪ ۽ ڪنيائن کي داسيون سمجهي پالنا ڪجو.

راجا دشرٿ ٻه جنڪ کي جوڳي ورائي ڏني ۽ ڪائونس موڪلائي پنهنجن نونهن کي پالڪين ۾ چاڙهي جيئن سميت ڌاڏيءَ ڌوم ڌام سان ايوڌيا واپس وريو. ايوڌيا ۾ پهچڻ مهل اُتي جا رهواسي آجيان ڪرڻ لاءِ آيا ۽ خوب ڌوم ڌام سان راجا ۽ جيئن کي شهر ۾ وٺي آيا. اُن موقعي تي ايوڌيا کي جهنڊين وغيره سان خوب سينگاريو ويو هو ۽ چوطرف ڍهل دماما ۽ نغارا وڄي رهيا هئا.

جڏهن راجا دشرٿ پنهنجن راجڪمارن ۽ نونهن سميت محلاتن ... تڏهن ڪوشليا، سمترا ۽ ڪيڪئي آدي راڻيون ڏاڍيون ... ۽ چانئٺ وٽ اچي پنهنجن نونهن کي پالڪين مان هيٺ

رامچندر سان پرڻائيندو تہ راجا دشرٿ ۽ سڀ درٻاري ڏاڍو پرسن ٿيا. جڏهن اهو شڀ سماچار راجا راڻين کي وڃي ٻڌايو ۽ ايوڌيا واسين ٻہ ٻڌو تڏهن گهر گهر ۾ آنند منگل ٿيڻ لڳا. راجا دشرٿ ٻئي ڏينهن ئي پنهنجي گرو وسشٽ، پروهتن، منترين، سردارن ۽ نگرواسين جي هڪ وڏي ڄڃ ڏاڍي ڌوم ڌام سان وٺي مٿلاپوريءَ لاءِ روانو ٿيو.

راجا جنڪ ان ڄڃ لاءِ رستي تي ڳوٺ ڳوٺ ۾ سڀ قسم جا سهنج ڪرائي رکيا هوا، جنهن ڪري ڄڃ کي واٽ تي ڪابہ تڪليف نہ ٿي. جڏهن اها ڄڃ مٿلاپوريءَ جي ٻاهران اچي پهتي تہ راجا جنڪ پنهنجن مٽن مائٽن سميت اڳواڻيءَ لاءِ آيو ۽ سندن آجيان ڪري آٽي سينگاريل محلاتن ۾ رهايائين، جتي هر قسم جو سک ۽ آرام ڏسي گهوٽيتا پنهنجا گهر بہ ڀلجي ويا. اُن وقت وشوامتر مني شري رام ۽ لڪشمڻ کي وٺي راجا دشرٿ وٽ آيو، جنهن ڏنڊوت پرڻام ڪري منيءَ جي چرڻن جي ڌوڙ پنهنجي سر تي رکي. منيءَ بہ آشيرواد ڏيئي سکہ ڪلياڻ پڇيس ۽ ٻنهي راجڪمارن کي صحيح سلامت واپس ڏنائين. راجا دشرٿ شري رام ۽ لڪشمڻ کي پريم سان هردي سان لڳايو ۽ وڇوڙي جو دکہ مٽايو. ٻئي راجڪمار گرو وسشٽ آدي برهمڻن کي پيرين پيا ۽ پنهنجن پائرن ۽ ڀين ڀاڄين سان بہ پتا يوڳيہ مليا. اُن وقت راجا دشرٿ جي اڳيان ويٺل چارئي پٽ اهڙي شوڀيا ڏيئي رهيا هوا، جو ڄڻ تہ ڌرم، اَرٿ، ڪام ۽ موکش چارئي ساڪيات منش روپ ڌاري آيا آهن.

ٻئي ڏينهن راجا جنڪ جي اهڙي مرضي ڏسي مني وشوامتر ۽ گرو وسشٽ راجا جنڪ جي ننڍيءَ ڌيءَ اُرملا جو مڱڻو لڪشمڻ سان ۽ جنڪ جي ڀاءُ ڪشڌوج جي ڌيءَ مانڊويءَ جو ڀرت سان ۽ ٻيءَ ڌيءَ شرت ڪيرتيءَ جو شتروگهن سان مڱڻو ڪرايو. انريت جڏهن چئني راجڪمارن جو مڱڻو ٿي ويو تڏهن راجا دشرٿ خوشيءَ ۾ پرجي هرهڪ پٽ جي ڪلياڻ لاءِ هڪ هڪ لکہ ڳئون ۽ ٻيو بہ گهڻوئي ڌن ۽ ڪپڙا لٽا برهمڻن کي دان ڪيا.

ان ريت پرشرام رامچندر جي جَمَ جَڪار مڃائيندو مهيندر پربت ڏانهن هليو ويو ۽ اهو ڏسي دشرٿ راجائون پڻ دهشت جهلي نہ سگهيا ۽ آهستي آهستي کسڪي پڇتي ويا. چئني طرفن خوشيون مڃائجڻ لڳيون ۽ دهل شرنايون ۽ نغارا وڄڻ لڳا ۽ گهر گهر ۾ استريون منگل گيت ڳائڻ لڳيون.

دشرٿ جو مٿلا اچڻ ۽ چئني راجڪمارن جا وواهہ.

راجا جنڪ هٿ جوڙي وشوامتر کي چيو:- هي ڀڳون! مون رامچندر جو پراڪرم چڱيءَ ريت ڏٺو ۽ هاڻي منهنجي سيتا سندس ڏرءِ پتني ٿيندي تہ شنجي ڪل جي ڪيرتي وڌائيندي. هاڻي توهان آگيا ڪريو تہ مهاراجا دشرٿ کي مٿلاپوريءَ گهرائجي ۽ وواهہ جي تياري ڪجي.

وشوامتر چيو:- هي راجن! ائين تہ ڌنش جي ڀڃڻ تي وواهہ ٿي چڪو، پر تنهن هوندي بہ ڪل مريادا موجب برهمڻن کي گهرائي ويد وڌيءَ انوسار وواهہ ڪرڻ گهرجي، ان لاءِ مهاراجا دشرٿ کي ايوڌيا مان گهرائي وٺو تہ اچي پنهنجي پٽ جي وواهہ جو سيوڪري.

راجا جنڪ پنهنجي منترين کي سمجهائي ايوڌيا روانو ڪيو ۽ پاڻ وواهہ جون تياريون ڪرڻ لڳو. وواهہ لاءِ هڪ مها سندر منڊپ ٺاهيو ويو ۽ راجا جي محلن ۽ سڄيءَ مٿلاپوريءَ کي ايترو تہ سينگاريو ويو جو شوڀا ڪيات اندرپوريءَ سمان ڀاسڻ لڳي. راجا جنڪ پنهنجي ڀاءُ ڪش ڌوج کي بہ سانڪشا نگريءَ مان گهرائي ورتو.

هيڏانهن راجا جنڪ جي منترين جڏهن راجا دشرٿ جي دربار ۾ اچي سموري حقيقت ٻڌائي تہ ڪٿي رامچندر اهڙو پراڪرم ڏيکاري مهاديو جو ڌنش ڀڳو آهي جيڪو وڏا وڏا هاڪارا سورويرَ ... ان لاءِ راجا جنڪ پنهنجي ڪنيا سيتا

نہ توهان ناحق ٿا ڪٽي ڪرو. انهيءَ ڏنش ڀاڻ کي ڏسي جي مون ڪجهہ گهٽ وڌ ڳالهايو هجي نہ معاف ڪجو.

پرشرام تپي ٿامون ٿي ويو ۽ وشوامتر کي چوڻ لڳو:- هي وشوامتر! هيءُ ٻالڪ ڏاڍو مورکہ ۽ اڏنگو آهي ۽ ڪن پل ۾ ڪال جو گرهہ ٿي ويندو. جي هن جو خير ٿو گهرين تہ هن کي ڀاڻ وٽ گهرائي منهنجي بل، پرتاپ ۽ ڪروڌ بابت ٻڌائي هن جي زبان روڪ نہ تہ مونکي ڏوهہ نہ ڏج.

اهو ٻڌي لڪشمڻ چيو:- هي مني! توهان پنهنجي وڏائي پاڻهي پئي ڪئي آهي. اڃا ٻڌائڻي هجيوَ تہ ٻڌايو ۽ ڪروڌ روڪي دکہ نہ سهو. توهان سورويرَ ٿي گاريون ڏيئي رهيا آهيو، سي توهانکي نہ ٿيون سهائين. سوروير يڌ ۾ ويرتا ڏيکاريندا آهن ۽ چوندا ناهن، ڪانئر پنهنجي پراڪرم جي لباڙ هڻندا آهن.

لڪشمڻ جا اهي ڪئور وچن ٻڌي پرشرام پنهنجو ڪهاڙو ٿاهي هٿ ۾ ڪنيو ۽ لڪشمڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو. تنهن تي وشوامتر سمجهايس:- ”هن جو اپراڌ معاف ڪريو جو ٻالڪن جي گڻ دوش کي مهاتمائون نہ ڏسندا آهن.“ پرشرام چيس:- ”تنهنجي شيل کي ڏسي هن اپراڌيءَ کي ڇڏي ٿو ڏيان، نہ تہ سؤلوئي ڪيس هن ڪهاڙي سان ڪاٽي ڇڏيانس.“ وشوامتر دل ۾ چيو:- منيءَ کي سڀ سؤلو ٿو لڳي. ٿٿو سمجهي تہ هيءُ فولاد جي لٺ آهي ۽ نہ ڪمند جي. اڃا بہ سڃاڻي ٿٿو.

لڪشمڻ وري بہ کلي چوڻ لڳو:- هي مني! ڪروڌ پاپ جو مول آهي. مان توهانجو داس آهيان، انلاءِ توهان ڪروڌ نہ ڪريو. ڪروڌ ڪرڻ سان نہ ڀڳل ڌنش سچو ٿي ڪين سگهندو. انلاءِ تہ ڪنهن ڪاريگر کي گهرائي مرمت ڪرائجي. لڪشمڻ جا نرڀئتا جا وچن ٻڌي پرشرام جلي رهيو هو ۽ سندس بل ۽ تيج گهٽجي رهيو هو. جڏهن رامچندر پرشرام کي ششدر ٿيل ڏٺو تڏهن لڪشمڻ کي اشارو ڪيائين جو ڳالهائڻ بند ڪري وڃي گروءَ وٽ ويٺو.

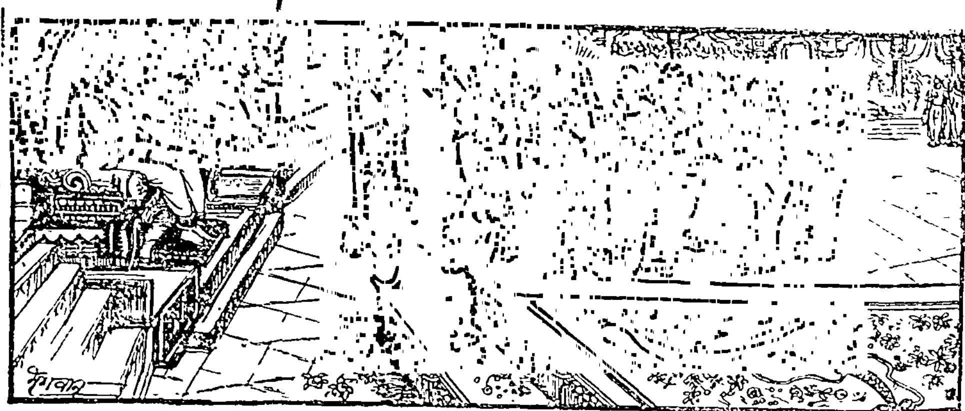

...شڪي وراڻيو:- "
...پراڻي ڏنش پيءُ
...ڪر قصور ناهي جو
...پيا ڪروڌ
اهو
...دشت! تو
...تو ماريان
...ميا ويري
...مون انيڪ
...هيءَ برتوي
...راجائن ڪان
...ڪري ٻ
...ڪي دان
...ڏني آهي
...ڪهاڙي ڏا
...نهار، جنهن
...مون سهسر
...جون ٻا
...ڪيون ۽ جنهن
...ڪروڌ
...ڪلي چيو:-
...ور ور ڪري
...اڌاڻ چاهي

روڪي تو ڏان جو سڀ ڪجهه سان تو. ڇو جو اسانجي ڪل ۾ برهمڻ، ڀڳت ۽ ڳئون تي ويرتا ڏيکارڻ جو دستور ڪونهي. انهن کي ...ڻ ته. پاپ ۽ مارڻ تي اپجس ملي ٿو. هي منيشور! توهانجا هٿيارن مثل آهن، سو رڳو ڏنش ٻاڻ ۽ ڪهاڙيءَ جو ٻوجهه

جو ڄڻ ڪو جبل ڦاٽو هجي ۽ ڪن ڦورن ڪانسواءِ سڀ حاضرين ٻي سرت ٿي ويا. ٿوريءَ دير ڪانپوءِ جڏهن سڀ سامت ۾ آيا ته رامچندر جو اَدڀت پراڪرم ڏسي نپرس ۾ پئجي ويا. پوءِ ته سڀيئي خوشيءَ ۾ ڀرجي جئه جئڪار ڪرڻ لڳا ۽ جهانجهه، مردنگه، شنڪه، شرنايون ۽ نغارا وڄائڻ لڳا. اُستريون منگل گيت ڳائڻ لڳيون ۽ سيتا ته ڄڻ ٻڏندي ٻڏندي اچي ڪناري لڳي. اڀماني راجائون ته ائين ڦڪا ڀاسجڻ لڳا جئن سورج جي اڳيان ڏيئا.

پروهت شتانند جي آگيا تي سيتا رامچندر کي ورمالا پهرائڻ هلي. اُن وقت گيت ڳائيندڙ سهيلين جي وچ ۾ سيتا جي اهڙي شوڀيا ٿي رهي هئي ڄڻ تارن جي وچ ۾ چندرمان ڀهڪي رهيو آهي. هن جي هٿن ۾ هئي جئه مالا ۽ انگه انگه ۾ هئس اَپار شوڀيا، سرير ۾ هوس سنڪوچ ۽ من ۾ هوس اُتساهه. هوءَ رامچندر جي سانوري سندر ڇبي

ڏسي مورت بڻجي بيهي رهي ۽ ورمالا پهرائڻ به وسري ويس. اِهو ڏسي سکين ورمالا رامچندر جي ڳلي ۾ وجهڻ لاءِ چيس ۽ پاڻ وري به گيت ڳائڻ لڳيون ته سيتا رگهوناٿ جي ڳلي ۾ ڪٽي مالا وڌي. اهو ڏسي سڀيئي نرناريون خوش ٿي جئه جئڪار ڪرڻ لڳا.

गीताप्रेस,गोरखपुर

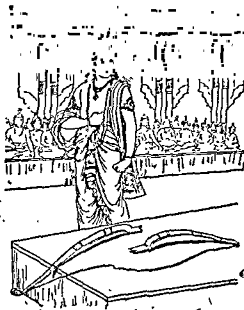
विश्वामित्र, श्रीराम और लक्ष्मण

' ह राम सीय दुलही री'

ڪومل شرير راجڪمار ڪي ڇڏي رهيو آهي! ڇا مندراچل پربت کي هڪ هنس جو ٻچو کڻندو؟

اهو ٻڌي راڻيءَ جي ساهيڙين چيو:- هي راڻي! تيجوان کي ننڍو سمجهڻ نہ گهرجي. سورج ڪيترو نہ ننڍو آهي پر اُڀرڻ سان ٽنهي لوڪن جو انڌڪار دور ڪري ڇڏيندو آهي ... منتر ڪيترو نہ ننڍو آهي پر اُن سان وڏا وڏا ديوتائون بہ وس ٿيو پون! مهان هاٿيءَ کي هڪ ننڍو ڪنڍو قابوءَ ۾ رکي. تون ڏسجانءِ تہ رامچندر ئي ڌنش ڀڃندو.

اهو ٻڌي راڻيءَ کي ڌيرج آيو ۽ من ۾ ڏاڍو خوش ٿي. سيتا بہ رامچندر کي ڏسي من ئي من ۾ سڀني ديوتائن کي منائي رهي هئي تہ هي شو پاربتي! مونتي پرسن ٿيو ۽ ڌنش جي ڳرائيءَ کي هلڪو ڪريو. هي گجانن گڻيش! مون اڄوڪي ڏينهن لاءِ ئي تنهنجي سيوا ڪئي آهي. هي مهاديو جا ڌنش! آءٌ تنهنجي شرڻ آهيان. شري رام جو ڪومل سرير ڏسي بہ تون اُن روئي هلڪو ٿي پئہ. سوري ورور ڏئي رامچندر ڏي نهاري لڄ وچان ڪنڌ هيٺ ڪري، من ئي من ۾ چوڻ لڳي "ڀڳوان ضرور مونکي رامچندر جي داسي بڻائيندو ڇو جو جنهنجو جنهن تي سچو پريم هوندو آهي سو تنهن کي ملندو آهي."

رامچندر سيتا جا اهي منورٿ سهي ڪري ويو ۽ ڏٺائين تہ سڀ آدمي ٽڪٽڪي لڳائي ڏانهس نهاري رهيا آهن ۽ سيتا جي پيٽ ۾ ٻڻ ساهہ ڪونهي، سو اُماڪ وڃي ڌنش مٿي ڪنيائين ۽ اُنکي نمائي ڏوري بہ چاڙهيائين ۽ جيئن اُنکي ڇڪ ڏنائين تہ ڌنش بہ ٽُڪر ٿي پيو. اُنوقت ڌنش ڀڄڻ جو اهڙو تہ ڪڙڪاٽ ٿيو

गीताप्रेस, गोरखपुर

विश्वामित्र, श्रीराम और लक्ष्मण

'दूलह राम सीय दुलही री'

اُنوقت پنج هزار جوان هڪ اٺن ڦيٿن واريءَ لوهہ جي گاڏيءَ کي ڇڪيندا آيا جنهن تي مهاديو جو ڳرو ڌنش رکيل هو. اُن وقت راجا جنڪ جي آکيا موجب سندس پيٽ هنريت هوڪو ڏيڻ لڳا :- ”هي راجائون! جيڪو جودو، مهاديو جو هيءُ ڳرو ڌنش کڻي سگهندو، تنهنکي سيتا بنا ڪنهن هٺ جي وريندي. هاڻي سيڪو پنهنجو پراڪرم ڏيکاري.“

اهو ٻڌي ڪي راجائون پنهنجي اشٽ ديو جو سمرڻ ڪري ڌنش ڏانهن هليا ۽ ڪيس جهلي ڏاڍي جوش سان زور لڳائي کڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳا، پر ڌنش ڏاڍو ڳرو هو سو چريو بہ ڪين. جيڪي سياڻا هوا سي پين جو حال ڏسي پنهنجو شرم بچائڻ لاءِ اُٿيائي ڪين. ڪيترائي ديوتائون، اُس، راڪشس ۽ گنڌ رو، جيڪي راجائن جو ويس ڪري آيا هوا، تن بہ گهڻيئي حيلا وسيلا ڪيا پر ڌنش ڪنهن کان بہ ڪين کڄيو. اُن وقت ڪيترن راجائن پاڻ ۾ نهراءُ ڪيو تہ هو گڏجي ڌنش کڻن ۽ سيتا هٿ ڪن ۽ پوءِ جيڪو ڏاڍو ٿئي سو سيتا کڻي. پر راجائن جي گڏيل طاقت بہ ڌنش چوري نہ سگهي ۽ جڏهن ٿڪا تي موٽي آيا تڏهن حاضرين نر ناريون ٺٺائون چٿرون ڪرڻ لڳا.

راجا جنڪ اهو حال ڏسي ڏاڍو نراس ٿيو ۽ دکي ٿي چوڻ لڳو:- ڪهڙي نہ شرم جي ڳالهہ آهي جو هيترن جوڌن مان ڪو بہ ڌنش کڻي نٿو سگهي! اڳتي ڪو بہ پاڻ کي سوروير نہ سڏائي! ڏسڻ ۾ اچيتو تہ برٿويءَ تي ڪو ٽري ٻچو ٻچيولي ڪونهي. مونکي اهڙي سڌ هجي

ها تہ اهڙو ڪنن پرڻ ڪين ڪريان ها، پر نهيو هاڻي بہ اهو پرڻ ڪين ڇڏيندس، سيتا ويچاري سڄي عمر ڪنواري رهندي!

راجا جنڪ جا اهي وچن ٻڌي سڄي منڊپ ۾ ماٺ ٿي ويئي ۽ هرڪو سيتا جي حال تي ارمان ڪرڻ لڳو. اُن وقت لڪشمڻ کي راجا جنڪ جا اهي وچن باڻن مثل لڳا ۽ ڪروڌ ۾ هن جا نيٽر لعل ٿي ويا ۽ چپ ڦرڪڻ لڳا. هو هٿ جوڙي رامچندر کي چوڻ لڳو:- هي ڀراتا! اسان رگھونسين جي روبرو راجا جنڪ هيءَ بيواجبي لفظ چئي رهيو آهي! مان اپمان نٿو ڪريان؛ پر جي آگيا ڪريو تہ انهيءَ ڌنش کي ڪمل جي ڏانڊيءَ مثل ڀڃي ڇڏيان. جي ائين نہ ڪيم تہ توهانجي چرڻن جو قسم کڻي ٿو چوان تہ جيسين جيئرو رهندس تيسين ڪنهن ڌنش کي هٿ بہ ڪين لڳائيندس.

لڪشمڻ جا اهي تيجسوي وچن ٻڌي حاضرين نرناريون، وشوامتر ۽ ٻيا رشي مني، سيتا ۽ رامچندر من ۾ خوش ٿيا. رامچندر اشارو ڪري لڪشمڻ کي پنهنجي ڀرسان وهاري ڇڏيو. اُن وقت وشوامتر شري رام کي چيو:- هي رام! اُٿي شري مهاديو جو ڌنش کڻ ۽ راجا جنڪ جو دک دور ڪر.

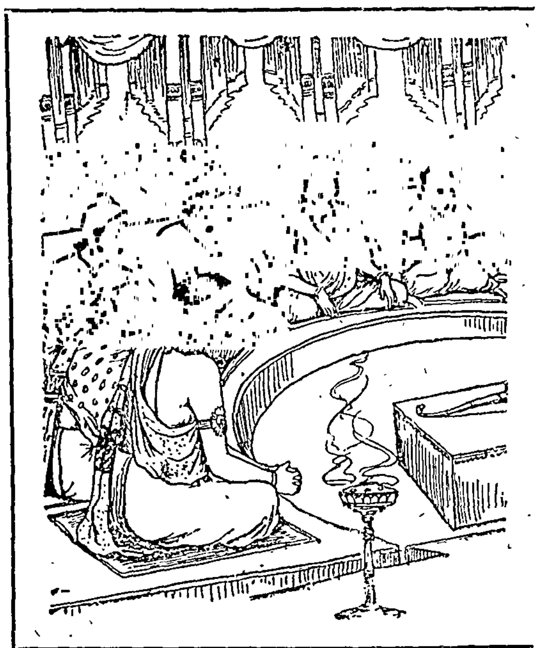
گروءَ جي آگيا ٻڌي شري رام يڪدم اُٿيو ۽ گروءَ ۽ ٻين مهاتمائن کي مٿو نوائي مست هاٿيءَ وانگر ڌنش ڏانهن وڃڻ لڳو. اُن وقت سيتا جي ماتا چوڻ لڳي:- ڏسو تہ وشوامتر ڪهڙي نہ اجوڳي آگيا ڪئي آهي! جنهن ڌنش کي راوڻ ۽ باڻاسر يا ٻيا انيڪ بلوان راجائون گڏجي بہ کڻي نہ سگھيا، سو ڪم ڪرڻ لاءِ هو

شوڀيا ڪري ھيءَ باغ ٻه ڀيڪي رهيو آهي ۽ ڪيس ڏسي منهنجو من ٻه ڊانوا ڊول ٿي رهيو آهي. رگھووُنسين جو اهو گڻ آهي ته هوُ من سان ٻه ڪڏهين ڪمارگ ۾ ڪين وڃن. مونکي پنهنجي من جو ڀروسو آهي جو مون ڪڏهن سپني ۾ ٻه پرائيءَ استريءَ جي چاهنا نه ڪئي، آهي. انڀريت شري رام ڳالهيون ته ڀاءُ سان ڪري رهيو هو پر من سيتا جي روپ ۾ لوڀائجي رهيو هوس.

هوڏانهن سيتا رامچندر کي ڏسي اهڙو ته آنند ۾ ڀرجي ويئي ڄڻ ته پنهنجو پراڻو خزانو مليو هجيس. شري رام جي ڇٻي ڏسي ڪجهه وقت ته اکيون ڇنڀڻ کي بند ٿي ويس پر پوءِ اکين رستي رامچندر کي دل ۾ آڻي ڇپرن جا دروازا بند ڪيائين (يعني اکيون ٻوٽي ڌيان ۾ مگن ٿي ويئي.) سندس ساهيڙيون ٻه رامچندر کي ڏسي پاڻ وساري ويٺيون. نيٺ هڪ سکيءَ چيو:- ڏاڍي دير ٿي آهي. هاڻي هلو، سڀاڻي وري هن وقت ايندي يونسين. ساهيڙيءَ جي مطلب ڀري ڳالهه ٻڌي سيتا شرمائجي ويئي ۽ سڀيئي هلڻ لڳيون پر سيتا هرڻ پکي ۽ ٻوٽا ڏسڻ جي بهاني، بار بار پٺيان منهن ورائي رامچندر کي ٿي ڏٺو ۽ ڏسي سندس پريت پٺي وڌي:

سيتا، ديويءَ جي مندر ۾ اچي ڏاڍيءَ شرڌا سان پرارٿنا ڪرڻ لڳي ته هي جڳت جنني ماتا! هي ڀڳتن جي منوڪامنا پوري ڪرڻ واري! اجوڪي ڏينهن لاءِ ئي مون تنهنجي پوڄا پئي ڪئي آهي ۽ تون منهنجي من جي ابلاکا سمجهين ٿي. سيتا جو پريم ۽ صدق ڏسي ديوي مٺس پرسن ٿي ۽ سندس مالها کسڪي آئي جا سيتا ڪري مٿي تي لڳائي. سيتا پريم ۾ اهڙو ته مگن ٿي ويئي جو سمجهيائين ته مورتي مرڪي کيس چئي رهي آهي- ”هي سيتا! تنهنجي منو ڪامنا پوري ٿيندي. جنهن ۾ تنهنجو من لڳو آهي سوئي تنهنجو ور توکي ملندو.“ ديويءَ کي پاڻ تي پرسن ڏسي سيتا خوش ٿيندي سهيلين سميت پنهنجي محل ڏانهن موٽي ويئي.

رامچندر جو ڌنش ڀڃڻ.

ٻئي ڏينهن مني وشوامتر رام لڪشمڻ کي ساڻ وٺي جڏهن سويمبر سڀا ۾ آيو تڏهن اُتي ڏاڍي ڀيهه لڳي پيئي هئي ۽ راجا جا ڪرمچاري نمرتا ۽ آدر ڀاوَ سان سڀني کي يٿا يوگيه جڳهين تي وهاري رهيا هوا. وشوامتر ۽ راجڪمارن کي ڏسي راجا جنڪ اچي منيءَ کي پرڻام ڪيو ۽ هڪ مٿاهين استان تي وهاريو. اُن وقت جنهنجي جهڙي ڀاونا هئي، اُن کي رامچندر اهڙو ڏسڻ ۾ آيو. پهلوان راجائن کي مها پراڪرمي ڏسڻ ۾ آيو، نگرواسين کي نيٽرن کي سک ڏيڻ وارو ۽ راجا جنڪ جي عزيزن کي پنهنجو سنبنڌي مائٽ ڏسڻ ۾ آيو. شري رام جي سوڀاويڪ تيج کي ڏسي چٽاڀيتيءَ لاءِ آيل راجائون ۽ جوڌا ائين نراس ۽ بي همت ٿي پيا جئن چندرمان جي اُڀرڻ تي تارن جو تجلو ڦڪو ٿي ويندو آهي.

جڏهن سڀيئي ويهجي ويا تڏهن راجا جنڪ جي آگيا موجب ساهيڙيون راڳ ڳائينديون سيتا کي رنگ ڀوميءَ ۾ وٺي آيون. اُن وقت سندس الوڪڪ شوڀيا ڏسي سڀ ويٺل اچرج ۾ پئجي ويا. ايڏي وڏي ميڙ کي پاڻ ڏي نهاريندو ڏسي سيتا شرمائجي سڪين ڏي منهن ڪري بيٺي. رام ۽ سيتا جي من پاوندڙ جوڙي ڏسي سڀ نر ناريون من ئي من ۾ پرارٿنا ڪرڻ لڳا ته شل راجا پنهنجو هٺ ڇڏي سيتا رام سان پرڻائي.

شوڀيا ڪري هيءَ باغ ٻه ڀيڪي رهيو آهي ۽ ڪيس ڏسي منهنجو من ٻه ڏانوا ڏول ٿي رهيو آهي. رگهوونسين جو اهو گڻ آهي تہ هو من سان ٻہ ڪڏهين ڪمارگہ ۾ ڪين وڃن. مونکي پنهنجي من جو ڀروسو آهي جو مون ڪڏهن سپني ۾ ٻہ پرائيءَ استريءَ جي چاهنا نہ ڪئي، آهي. انريت شري رام ڀائيون تہ ڀاءَ سان ڪري رهيو هو پر من سيتا جي روپ ۾ لوڀائجي رهيو هوس.

هوڏانهن سيتا رامچندر کي ڏسي اهڙو تہ آنند ۾ پرجي ويئي ڄڻ تہ پنهنجو پراڻو خزانو مليو هجيس. شري رام جي ڇبي ڏسي ڪجهہ وقت تہ اکيون ڇنڀڻ ئي بند ٿي ويس پر پوءِ اکين رستي رامچندر کي دل ۾ آڻي ڇپرن جا دروازا بند ڪيائين (يعني اکيون ٻوٽي ڌيان ۾ مگن ٿي ويئي.) سندس ساهيڙيون ٻہ رامچندر کي ڏسي پاڻ وساري ويٺيون. نيٺ هڪ سکيءَ چيو :- ڏاڍي دير ٿي آهي. هاڻي هلو، سڀاڻي وري هن وقت اينديون سين. ساهيڙيءَ جي مطلب پري ڳالهہ ٻڌي سيتا شرمائجي ويئي ۽ سيئي هلڻ لڳيون پر سيتا درڻ پکي ۽ ٻوٽا ڏسڻ جي بهاني، بار بار پٺيان منهن ورائي رامچندر کي ٿي ڏٺو ۽ ڏسي سندس پريت پئي وڌي:

سيتا، ديويءَ جي مندر ۾ اچي ڏاڍيءَ شرڌا سان پرارٿنا ڪرڻ لڳي تہ هي جڳت جنني ماتا! هي ڀڳتن جي منوڪامنا پوري ڪرڻ واري! اڄوڪي ڏينهن لاءِ ئي مون تنهنجي پوڄا پئي ڪئي آهي ۽ تون منهنجي من جي ابلاڪا سمجهين ٿي. سيتا جو پريم ۽ صدق ڏسي ديوي مٿس پرسن ٿي ۽ سندس مالها کسڪي آئي جا سيتا ڪري مٿي تي لڳائي. سيتا پريم ۾ اهڙو تہ مگن ٿي ويئي جو سمجهيائين تہ مورتي مرڪي کيس چئي رهي آهي- "هي سيتا! تنهنجي منو ڪامنا پوري ٿيندي. جنهن ۾ تنهنجو من لڳو آهي سوئي تنهنجو ور توکي ملندو." ديويءَ کي پاڻ تي پرسن ڏسي سيتا خوش ٿيندي سهيلين سميت پنهنجي محل ڏانهن موٽي ويئي.

ڏاڪن ۾ سون چانديءَ ۽ قيمتي پٿرن سان گڏن ڦلن جا ڇتر اُڪريل هوا ۽ اُنجي نرمل جل ۾ انيڪ ڪمل ٽڙيا رهيا هوا. اُن فرحتي باغ ۾ ٻئي راجڪمار مالهين کان آگيا وٺي گروءَ لاءِ گل چونڊڻ لڳا.

انوقت راجڪماري سيتا به پنهنجن ساهيڙين سميت اُن باغ ۾

آئي ۽ تلاءُ ۾ سنان ڪري پرسان گرجا جي مندر ۾ وڃي پوڄا ڪرڻ لڳي. سيتا جي ڪن ساهيڙين جو شري رام ۽ لڪشمڻ کي باغ ۾ ڏٺو، تن سيتا کي اچي چيو:- جن راجڪمارن جي الوڪ شوڀيا ڏسي سڄو شهر موهت ٿي پيو آهي سي راجڪمار باغ ۾ گل چونڊي رهيا آهن. هلو ته هلي کين ڏسون. سيتا کي اِها ڳالهه وڻي ۽ هوءَ سيني ساهيڙين سميت باغ ڏانهن هلي.

نورن ۽ ڪنگڻين جي ڪڻڪڻ جو آواز ٻڌي رامچندر چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! هيءَ آواز ته ٻڌ! ڄڻ ته ڪامديو ڄڳت کي جيتڻ لاءِ نغارو وڄائيندو پيو اچي. ائين چئي اُن آواز ڏانهن نهاريائين ته ساهيڙين جي وچ ۾ سيتا ڏسڻ ۾ آيس. هو سيتا جي چندرمان سمان منهن کي چڪور وانگر ٽڪنڪي لڳائي ڏسڻ لڳو. سيتا جي شوڀيا ته سونهن کي به سهڻو ٿي ڪيو جو وڌاتا پنهنجي سموري هوشياري اُن کي گهڙڻ ۾ ويهي خرچي هئي. رامچندر جي هردي ۾ اها شوڀيا گهر ڪري ويئي ۽ هو لڪشمڻ کي چوڻ لڳو:- هيءَ راجا جنڪ جي ڌيءَ سيتا ٿي ڏسجي جنهن لاءِ هي ڌنش يگيه رچايل آهي. هنجي الوڪ

ڪيتراڻي ڪوهه، تلاءُ ۽ واهه هئا، جن جي نرمل جل ۾ رنگين ڪنولن جا گل ٽڙيل هئا، جن تي رس جا لوڀي ڀنور چوڌاري گونجار ڪري رهيا هئا. شهرواسي سلڇڻا، ڌرماتما، گياني ۽ فضيلت وارا هئا.

راجا جنڪ جو محل به ڏاڍو عاليشان هو، جنهنجي سوني جي دروازن تي ماڻڪ ۽ جواهر ڪتل هئا. شاهي فيلخانن ۾ شاندار هاٿي، گهوڙا ۽ انيڪ ٻرڪارن جا رٿ هوا. راجا جي سردارن، سئناپتين ۽ وزيرن جا محل به ڏاڍا شاندار هوا. ڌنش يگيه جو منڊپ به ڏاڍو عمدو سينگاريو ويو هو. وچ ۾ ڌنش رکڻ لاءِ هڪ چن جي گچ جو ٿلهو ٺهيل هو جنهن جي چوگرد راجائن لاءِ سونا سنگهاسن رکيل هوا. اُنهن جي ٻوئتان مٿيرو گولائيءَ ۾ عام ماڻهن لاءِ سندر ٿلها ٺهيل هئا ۽ هڪ پاسي استرين جي وهڻ لاءِ جدا استان جو بندوبست هو. سڀئي رنگ ٻرنگي ريشمي ڪپڙن ۽ طرحين طرحين جي گلن سان سينگاريل هئي.

انڌيت سهورو شهر گهمي ڦري ٻئي ڀائر موٽي آيا ۽ گروءَ کي مٿو نوائي اچي ويٺا. تنهن ڪانپوءِ سنڌيا وندن ڪري گروءَ کان پراچين ڪٿائون ۽ اتهاس ٻڌائون ۽ جڏهن مني وڃي سمهيو ته ٻئي ڀائر سندس پيرن کي زور ڏيڻ لڳا. ڏسو ته جنهن پربوءَ جي چرڻ ڪملن جي ڇهڻ ڪاڻ يوگي ۽ رشي مني انيڪ جپ تپ ڪن ٿا سو مريادا پرشوتم پربو پاڻ لوڪن جي سکيا لاءِ گروُ وشوامتر جي چرڻن کي پيرون ڏيئي رهيو آهي! منيءَ جڏهن وار وار آکيا ڏنن تڏهن ٻئي ڀائر به وڃي سمهيا.

صبوح جو سويل اُٿي نتيه ڪرم ۽ سنڌيا وندن ڪري ٻنهي راجڪمارن اچي وشوامتر منيءَ اڳيان سر نوايو ۽ سندس پوڄا لاءِ گل چنڻ لاءِ راجا جنڪ جي باغ ۾ ويا. اُن باغ ۾ نون پنن، ڦلن ۽ گلن سان ڀريل انيڪ رنگ برنگي ٻوٽا، وڻ ۽ وليون هيون جن تي ڪوئل، ٻپيها، طوطا ۽ ٻيا پکي مٺيون لاتيون لنوي رهيا هوا ۽ مور نچي رهيا هوا. باغ جي وچ ۾ هڪ سندر تلاءُ هو جنهنجي سنگمرمر جي

سانوري ۽ گوري رنگ جي انهيءَ من موهيندڙ جوڙي جي الوڪڪ شوڀيا شهرواسين جو من وس ڪري ڇڏيو. شهر ۾ يڪدم اها خبر ڦهلجي وئي ته هڪڙا ٻه وڏا سهڻا راجڪمار شهر ڏسڻ آيا آهن. پوءِ ته سڀ نرناريون پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي سندن درشن ڪرڻ لاءِ ائين ڊوڙي آيا ڄڻ ڪي ڪنگال ڪو خزانو ميڙڻ لاءِ ڊوڙندا هجن.

جنڪ پوريءَ جون استريون ڪنهڙن تان ڀي رامچندر جي روپ کي ڏسي پريم ۾ پرجي هڪ ٻئي کي چوڻ لڳيون:- هي سکي! ديوتائن، منشن، اسرن، ناگن ۽ منين ۾ اهڙي شوڀيا ڪنهن جي نه ٻڌي نه ڏٺي! هنن جي ته هڪ هڪ انگ تي ڪروڙين ڪامديون کي به گهوري ڇڏجي. ڀلا اهڙو ڪير هوندو جو هنن جي صورت ڏسي موهت نه ٿي وڃي؟ راجا جنڪ هن سانوري رامچندر کي ڏسندو ته پنهنجي پرتگيا ڇڏي به جانڪيءَ جو وواهه رام سان ڪندو. ٻنهن تي ٻيءَ چيو:- راجا هن کي ڏٺو آهي پر اڃا پنهنجي هوڏ تي قائم آهي. ڪٿي هيءُ نازڪ بدن راجڪمار ۽ ڪٿي مهاديو جو ڀرو ۽ سخت ڌنش! ڪنهن ٻيءَ چيو:- چون، ٿا ته ڏسڻ ۾ سو ننڍڙو ۽ ڪومل انگن وارو آهي پر هن جو بل ۽ پراڪرم تمام وڏو آهي. ڀي ضرور شوجيءَ جو ڌنش ڀڃندو ۽ سيتا جو ور ٿيندو. جي ائين ٿيو ته اسان جا به ڀاڳ کلندا جو انهيءَ بهاني هي ڪڏهين ته هتي ايندو ۽ اسين سندس درشن ڪنديونسين. ٻنهن تي ٻين چيو:- ورڏاتا! جهڙيءَ چترائي سان سيتا کي سنواري سڀول رچيو آهي، تهڙوئي هيءُ سانورو سندر ور به اُن لاءِ ئي جوڙيو اٿائين. هنن جو وواهه ضرور ٿيندو. اهو ٻڌي سڀيئي خوش ٿيون ۽ ڪومل واڻيءَ ۾ چوڻ لڳيون "شل ائين ٿئي".

هيءُ ٻئي ننڍا ٻانڪا بهادر راجڪمار اوچي ڳاٽ هلي مشڪندي مشڪندي جنڪ پوريءَ جون شاندار بزاريون ۽ عاليشان محل ڏسڻ لڳا. دڪانن ۾ شاهوڪار واپاري قسمين قسمين جا مال رکي واپار ڪري رهيا هئا ۽ گهرن جي ٻاهران سهڻا چتر چنبيل هئا. جتي ڪٿي

مهرشي وشوامتر جهڙي ڪنن تپسيا ٻئي ڪنهن به نه ڪئي آهي ۽ هو ساکيات تپسيا ۽ پراڪرم جو پنڊار آهي.

مها مني وشوامتر جي ڪٺن تپسيا ۽ ورت جون ڪٿائون ٻڌي سڀ وسمڻ ۾ پئجي ويا ۽ سندن جئه جئڪار ڪرڻ لڳا. راجا جنڪ چوڻ لڳو:- هي مني ور! توهان جهڙن مهرشين ۽ مهاتمائن جي اچڻ ڪري منهنجو ڌنش ڏکيه سڦلو ٿيو آهي ۽ منهنجو گهر تيرٿ سمان پوتر ٿيو آهي.

ائين چئي راجا جنڪ مها مني وشوامتر جي پرڪرما ڪئي ۽ سندس منڊليءَ جي پوڄن ۽ هون سامگريءَ وغيره جو بندوبست ڪري ڪائونس موڪلائي پنهنجي محلات ڏانهن ويو.

رام لڪشمڻ جو جنڪ پوري گهمڻ ۽ سيتا رام جو هڪ ٻئي کي ڏسڻ.

ٻئي ڏينهن وشوامتر پين رشين منين سميت پوڄن ڪري جڏهن آرام سان ويٺو هو ته لڪشمڻ جي دل ٿي ته جيڪر جنڪ پوري گهمي ڏسجي، پر وشوامتر ۽ رامچندر جي حجاب ڪري ڪڇي نٿي سگهيو. رامچندر ننڍي ڀاءُ جي دل جو مطلب سمجهي، وشوامتر کان شهر گهمڻ جي موڪل ورتي ۽ پوءِ ٻئي ڀائر گروءَ کي نمسڪار ڪري شهر ڏسڻ لاءِ نڪتا.

ٻنهي ڀائرن کي پيلي رنگ جا وستر پيل هوا ۽ چيلهه ۾ پوچڻن سان ترڪش ٻڌل هون ۽ هٿن ۾ هين ڌنش. هنن جا سينهن سمان مضبوط ڪلها، ڊگهيون ٻانهون، ڪنول سمان اکيون، چندرمان سمان م[illegible] ۽ ڪشاديءَ ڇاتيءَ تي موتين جي مالها ڏاڍي سندر تي[illegible] ندن ڪنن ۾ سوني جا ڪنڊل، ڌنش سمان ڏنگيون را[illegible] ل وار ۽ چتون (نگاهه) ڏاڍي منوهر هئي.

سانوري ۽ گوري رنگ جي انهيءَ من موهيندڙ جوڙي جي الوڪڪ شوڀيا شهرواسين جو من وس ڪري ڇڏيو. شهر ۾ يڪدم اها خبر ڦهلجي وئي ته هڪڙا ٻه وڏا سهڻا راجڪمار شهر ڏسڻ آيا آهن. پوءِ ته سڀ نرناريون پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي سندن درشن ڪرڻ لاءِ ائين ڊوڙي آيا جڻ ڪي ڪنگال ڪو خزانو ميڙڻ لاءِ ڊوڙندا هجن.

جنڪ پوريءَ جون استريون ڪنهن نان ٻهي رامچندر جي روپ کي ڏسي پريم ۾ پرجي هڪ ٻئي کي چوڻ لڳيون:- هي سکي! ديوتائن، منشن، اسرن، ناگن ۽ منين ۾ اهڙي شوڀيا ڪنهن جي نه ٻڌي نه ڏٺي! هنن جي ته هڪ هڪ انگ تي ڪروڙين ڪامديون کي به گهوري ڇڏجي. ڀلا اهڙو ڪير هوندو جو هنن جي صورت ڏسي موهت نه ٿي وڃي؟ راجا جنڪ هن سانوري رامچندر کي ڏسندو ته پنهنجي پرتگيا ڇڏي به جانڪيءَ جو وواهه رام سان ڪندو. ٻنهن تي ٻيءَ چيو:- راجا هن کي ڏٺو آهي پر اجا پنهنجي هوڏ تي قائم آهي. ڪٿي هيءَ نازڪ بدن راجڪمار ۽ ڪٿي مهاديو جو ڳرو ۽ سخت ڌنش! ڪنهن ٻيءَ چيو:- چون ٿا ته ڏسڻ ۾ سو ننڍڙو ۽ ڪومل انگن وارو آهي پر هن جو ٻل ۽ پراڪرم تمام وڏو آهي. ڀي ضرور شوجيءَ جو ڌنش ڀڃيندو ۽ سيتا جو ور ٿيندو. جي ائين ٿيو ته اسان جا به ڀاڳ کلندا جو انهيءَ ٻهاني هي ڪڏهين ڪڏهين ته هتي ايندو ۽ اسين سندس درشن ڪنديونسين. ٻنهن تي ٻين چيو:- ورداتا! جهڙيءَ چترائي سان سيتا کي سنواري سڀول رچيو آهي، تهڙوئي هيءَ سانورو سندر ور به اُن لاءِ ئي جوڙيو اٿائين. هنن جو وواهه ضرور ٿيندو. اهو ٻڌي سڀيئي خوش ٿيون ۽ ڪومل واڻيءَ ۾ چوڻ لڳيون "شل ائين ٿئي".

° هيءَ ٻئي ننڍا ٻانڪا ٻهادر راجڪمار اوچي ڳاٽ هاڻي مشڪندي مشڪندي جنڪ پوريءَ جون شاندار بزاريون ۽ عاليشان محل ڏسڻ لڳا. دڪانن ۾ شاهوڪار واپاري قسمين قسمين جا مال رکي واپار ڪري رهيا هئا ۽ گهرن جي ٻاهران سهڻا سهڻا چتر چنبيل هئا. جتي ڪٿي

مال ڏسي وشوامتر حيرت ۾ پئجي ويو ۽ وسشٽ کان اُنجو راز پڇيائين. رشيءَ ٻڌايس تہ وٽس جيڪا ڪپلا ڳئون آهي سا ڪيس سڀ گهربل پدارٿ ميسر ڪري ڏيندي آهي.

ڪپلا ڳئوءَ جو اهڙو چمتڪار ڏسي وشوامتر چيو:- هي رشي! اهڙين شڪتيون ۽ ڪرامتي شين رکڻ جو حقدار تہ راجا ئي آهي، انلاءِ توهان اِها ڳئون مونکي ڏيو. اِها ڳئو مون وٽ وڌيڪ ڪارائتي ٿيندي. اُنجي بدلي توهانکي پيو ڪجهہ گهرُئي ڏيندس.

مهرشي وسشٽ پنهنجي اِها ايشوري وستو ڏيڻ کان انڪار ڪيو پر راجا بہ پنهنجو هٺ نہ ڇڏيو. جڏهن وشوامتر ڳئو ڏيڻ لاءِ وسشٽ کي هرڪائي نہ سگهيو تڏهن پنهنجن آدمين کي حڪم ڏيئي زوريءَ ڳئوُ گهلي وٺي وڃڻ لڳو. اُنوقت وسشٽ جي آگيا ڪرڻ تي پنهنجي شرير مان بيشمار جوڌا پيدا ڪيا، جن راجا وشوامتر جي سموريءَ چترنگي سئنا کي ماري مات ڪيو. وشوامتر ٻاڻ ڪروڌ ۾ پرجي ڪپلا ڳئوُ جي پوڌن تي انيڪ پرڪار جي هٿيارن جو وسڪارو ڪندو رهيو پر اُنهن جوڌن سان پچي نہ سگهيو ۽ هنکي پوري شڪست ملي.

وشوامتر ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ پنهنجو راڄ پنهنجي پٽ کي سونپي پاڻ هماليہ ڏانهن تپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اُتي هن انيڪ ورهيہ تپ ڪري پڳوان شنڪر کي پرسن ڪيو ۽ اُن کان انيڪ اموگهہ استر شستر پراپت ڪيا. اُهي هٿيار حاصل ڪري وشوامتر جو من ايمان ۾ پرجي ويو ۽ هو زوم مان ڪاهيندو وري وسشٽ جي آشرم تي آيو. هن ايندي شرط اگني استر هلائي وسشٽ جو سارو آشرم جلائي ڀسم ڪري ڇڏيو. وسشٽ جا شش ۽ پاليل جانور هاهاڪار ڪندا هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا.

هيءَ حال ڏسي مهرشي وسشٽ پنهنجو برهم دنڊ کڻي شانتيءَ سان اچي وشوامتر جي سامهون ٿيو. راجا ڪروڌ ۾ پرجي رشيءَ تي خوفناڪ ٻاڻن جو وسڪارو شروع ڪيو. پر جيئن اُهي ٻاڻ وسشٽ جي دئوي ڏنڊ جي ويجهو ٿي آيا، تيئن اُن لٽ ۾ سمائبا ٿي ويا. آخر

وشوامتر وسشٽ تي برهم استر به ڇوڙيو پر اُهو به برهم دنڊ ۾ لين ٿي ويو ۽ وسشٽ کي ڪو ڇوڪو نه پهتو. تڏهن وشوامتر پنهنجي هار ڏسي سمجهيو ته برهمڻن جي شڪتيءَ اڳيان ڪترين جو ٻل ڪنهن ڪم جو ناهي. اِهو ڄاڻي هو وسشٽ جهڙو برهم رشي ٿيڻ لاءِ ٻن ۾ وڃي گهور تپسيا ڪرڻ لڳو.

وشوامتر ڪئين ورهيه گهور تپسيا ڪئي جا ڏسي ديوتائن کي انديشو ٿيو ته هو اِندر ديوتا جي پدوي حاصل ڪرڻ لاءِ اهڙي ڪٺن تپسيا ڪري رهيو آهي. هنن وشوامتر جي تپسيا کي ڀنگ ڪرڻ لاءِ مينڪا نالي هڪ مها سندر اپڇرا کي موڪليو. وشوامتر پشڪر سروور (تلاءَ) جي ڪناري پنهنجي ڌيان ۾ ويٺو هو ته مينڪا هن جي اڳيان اچي ناز نخرا ڪري ننگن سنان ڪرڻ لڳي. اُن گلن جهڙي نرم بدن واريءَ اپڇرا جي عجيب سونهن ڏسي وشوامتر ڪام وس ٿي پيو ۽ پنهنجي تپسيا وساري، مينڪا سانَ ڀوڳ ولاس ۾ لڳي ويو. مينڪا وشوامتر وٽ ڏهه سال رهي ۽ جڏهن هنکي شڪنتلا نالي ڌيءَ ڄائي تڏهن وشوامتر کي ساڃهه آئي ۽ هو پنهنجي تپسيا ڀنگ ٿيڻ تي ڏاڍو پڇتاءُ ڪرڻ لڳو. هنجو پڇتاءُ ڏسي مينڪا هنکي ڇڏي اِندر لوڪ هلي ويئي ۽ هو ٻاڻ به هماليه تي وڃي گهور تپسيا ڪرڻ لڳو. ماتا پتا کان ڇڏيل ٻالڪيءَ شڪنتلا جي مهرشي ڪڻوَ پالنا ڪئي ۽ سندس وواهه مهاراج دشينت سان ٿيو، جنهنجي ڪٿا جڳ پرسڌ آهي.

وشوامتر مون ورت ڌاري، اِندرين کي وس ڪري هڪ هزار ورهيه ڪٺن تپسيا ڪئي ۽ جڏهن پنهنجو ورت پورو ڪري ڪاڌي کائڻ لاءِ تيار ٿيو ته اُن وقت اِندر هڪ برهمڻ جو روپ ڌاري اچي کائونس اُهو اَن گهريو. وشوامتر بنا ڪنهن سنڪوچ يا ناراضگيءَ جي کيس اُهو اَن ڏيئي ڇڏيو ۽ ٻاڻ وري پراڻ چاڙهي تپسيا ڪرڻ لڳو. منيءَ جي اهڙي ڪٺن تپسيا ۽ ورت تي سڀ ديوتائون پرسن ٿيا ۽ کيس برهم رشي ڪري مڃڻ لڳا. مهرشي وسشٽ به وشوامتر کي برهم رشي ڪري مڃيو ۽ ساڻس مترتا ڳنڍي. انريمت هي رام!

مال ڏسي وشوامتر حيرت ۾ پئجي ويو ۽ وسشٽ کان اُنجو راز پڇيائين. رشيءَ ٻڌايس ته وٽس جيڪا ڪپلا ڳئون آهي سا ڪيس سڀ ڪجهه بلڪل پڌارٿ ميسر ڪري ڏيندي آهي.

ڪپلا ڳئوءَ جو اهڙو چمتڪار ڏسي وشوامتر چيو:- هي رشي! اهڙين شڪتيوان ۽ ڪرامتي شين رکڻ جو حقدار ته راجا ئي آهي، انلاءِ توهان اِها ڳئو مونکي ڏيو. اِها ڳئو مون وٽ وڌيڪ ڪارائتي ٿيندي. اُنجي بدلي توهانکي پيو ڪجهه گهرڻ ڏينداس.

مهرشي وسشٽ پنهنجي اِها ايشوري وستو ڏيڻ کان انڪار ڪيو پر راجا به پنهنجو هٺ نه ڇڏيو. جڏهن وشوامتر ڳئو ڏيڻ لاءِ وسشٽ کي هرڪائي نه سگهيو تڏهن پنهنجن آدمين کي حڪم ڏيئي زوريءَ ڳئو گهلي وٺي وڃڻ لڳو. اُنوقت وسشٽ جي آگيا ڪرڻ تي پنهنجي شرير مان بيشمار جوڌا پيدا ڪيا، جن راجا وشوامتر جي سموريءَ چترنگي سئنا کي ماري مات ڪيو. وشوامتر ٻاڻ ڪروڌ ۾ پرجي ڪپلا ڳئو جي پرڌن تي انيڪ پرڪار جي هٿيارن جو وسڪارو ڪندو رهيو پر اُنهن جوڌن سان پڄي نه سگهيو ۽ هنکي پوري شڪست ملي.

وشوامتر ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ پنهنجو راڄ پنهنجي پٽ کي سونپي ٻاڻ هماليه ڏانهن تپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اُتي هن انيڪ ورهيه تپ ڪري ڀڳوان شنڪر کي پرسن ڪيو ۽ اُن کان انيڪ اموگهه استر شستر پراپت ڪيا. اُهي هٿيار حاصل ڪري وشوامتر جو من ايمان ۾ پرجي ويو ۽ هو زور مان ڪاهيندو وري وسشٽ جي آشرم تي آيو. هن ايندي شرط اڳني استر هلائي وسشٽ جو سارو آشرم جلائي ڀسم ڪري ڇڏيو. وسشٽ جا شش ۽ پاليل جانور هاهاڪار ڪندا هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا.

هيءَ حال ڏسي مهرشي وسشٽ پنهنجو برهم دنڊ کڻي شانتيءَ سان اچي وشوامتر جي سامهون ٿيو. راجا ڪروڌ ۾ پرجي رشيءَ تي خوفناڪ ٻاڻن جو وسڪارو شروع ڪيو. پر جيئن اُهي ٻاڻ وسشٽ جي دئوي ڏنڊي جي ويجهو ٿي آيا، تيئن اُن لٺ ۾ سمائبا ٿي ويا. آخر

ساٿس آيل مهاتمائن جو به ڀلارو ڀلو ڪيو آدر ستڪار ڪيو. جڏهن سڀيئي ويهي ويا تڏهن راجا جنڪ وشوامتر جي پاسي ۾ ويٺل رام ۽ لڪشمڻ جي ڇبي ڏسي اچرج ۾ پئجي ويو ۽ منيءَ کان پڇڻ لڳو:- هي ڀڳون! هيءُ ٻئي راجڪنور ڪير آهن؟ هيءُ ٻئي ڪومل انگ ۽ سندر رهوندي به ديوتائن سمان کهڙا نه تيجسوي ۽ پراڪرمي ٿا ڏسجن! هنن کي ڏسي منهنجو من سپاوڪ پريم ۾ ٻڏجي ويو آهي جو ڪين نهاريندي نيتر ڍاپن ئي ٿا.

وشوامتر ورندي ڏني:- هي راجن! اهو سچ آهي ته هي ٻئي سڀني جيون جا پيارا آهن ۽ رگهوڪل شرومڻي مهاراج دشرٿ جا ڪمار آهن. اُن ڪانپوءِ هن راجا کي سموري حقيقت ڪري ٻڌائي ته هو ڪيئن نه ڪين پنهنجي آشرم ۾ وٺي آيو هو، جتي هنن پيانڪ راڪشسن کي ناس ڪيو ۽ ڏنش يگيه لاءِ متلاپوريءَ اينديءَ اهليا جو اُڌار ڪيو هو.

شري رام ۽ لڪشمڻ جي پراڪرم جون ڳالهيون ٻڌي راجا جنڪ ۽ ٻيا وسمئه ۾ پئجي ويا ۽ راجا جنڪ جو گرو شتانند جيڪو مهرشي گوتم جو پٽ هو سو اهليا جي اُڌار جو ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو. هو رامچندر کي چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! اسانجا وڏا ڀاڳ آهن جو مني وشوامتر سان گڏ توهان هتي پڌاريا آهيو. مهرشي وشوامتر جي مهما اُپار آهي ۽ هن ڏاڍي تپسيا ڪئي آهي. هيءُ مهاتما اصل ۾ اوچ ڪتري ڪل ۽ راجائي گهراڻي مان آهي ۽ پنهنجي پتا مهاراجا گاڌيءَ جي ديهانت ڪانپوءِ راجگديءَ تي ويٺو. هن پنهنجي راجائي ڇڏي ڪيئن هڪ برهم رشيءَ جي پدوي پاتي سا ڪٿا هندريت آهي.

هڪ دفعي راجا وشوامتر پنهنجي لشڪر سميت ٻنن ۾ گهمندي مهرشي وسشٽ جي آشرم ۾ اچي نڪتو. رشيءَ، راجا ۽ سندس سٿنا جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ سندس سڀني سهنجي لاءِ طرحين طرحين جا طعام، پلنگ، بسترا ۽ هر پرڪار جا ٻيا آرام جا سامان موجود ڪري سندن ڏاڍي مهمانوازي ڪيائين. ٻن جي هڪ آشرم ۾ هيتر و اڪيچار

[illegible] (ناس نه ٿيندڙ) جيءُ چوراسي [illegible] ان [illegible] ڪرڻاندان پيڙان جي ديا سان آ [illegible] منش جو [illegible] منش جو شريران پڻ (جمڻ مرڻ) [illegible] جهاز [illegible] آهي. ستگرو ان جهاز جو ملاح آهي. [illegible] ساڌن پراپت ڪري به پڻ ساگر تري پار نٿو پوي، [illegible] آتم هتيا ڪري ٿو.

[illegible] ڪو منش هن لوڪ ۽ پرلوڪ ۾ سک چاهي [illegible] سنواتو ۽ سڪدالي آهي. گيان [illegible] آهي ۽ ان [illegible] گهڻيون پاڙالون آهن جو انهن [illegible] ڪو آڌار ناهي. اهڙي سڪدالي ڀڳتي سنتن جي [illegible] ۽ سنتن جو سنگ پڇين ڪرڻ [illegible] ڪرم ۽ پرابڪار ڪري ٿو [illegible]

[illegible] ڪنهن منش جي آشا [illegible] آستا ٿوت سمجهڻ گهرجي. جيڪو [illegible] ڪري، نه ڪنهن جي آشا [illegible] آن [illegible] سڀ ڏسائون سدائين سڪدائي [illegible] سان ڪولي ڪو آرتي [illegible] جيڪو [illegible] [illegible] لوڪ ۽ [illegible] لوڪ [illegible] [illegible] يا [illegible] [illegible] ڪري ٿو.

[illegible]

اِڪشس ئي آهن. هو ڍورن وانگر ڪاڏي ڪاڻ ۽ ڀوڳ ڪرڻ ۾ئي مگن رهندا آهن. ٻئي جي ساراهه ٻڌندا ته لڳ چڙهي ويندن ۽ جي ٻئي تي مصيبت ۾ ڏسندا ته اهڙو خوش ٿيندا ڄڻ ڪا راڄائي ملي اٿن. اُهي سوارٿي، ڪامي، لوڀي، ڪروڌي ماتا پتا گرو براهمڻ ڪنهن کي نه مڃيندا آهن. پاڻ ته ناس ٿيندا آهن پر پنهنجي سنگ ۾ ٻين کي به ناس ڪندا آهن. اُهي ويد شاسترن جا ڏروهي سنتن جي سنگ ۽ ڀڄن کان سدائين ٻيمکه رهي سندر سندر ڪپڙا پائي ويڙهت جي دنيوي شونقن ۾ لڳا رهندا آهن.

पर हित सरिस धर्म नहिं भाई । पर पीड़ा सम नहिं अधमाई ॥
निर्नय सकल पुरान बेद कर । कहेउँ तात जानहिं कोबिद नर ॥
नर सरीर धरि जे पर पीरा । करहिं ते सहहिं महा भव भीरा ॥
करहिं मोह बस नर अघ नाना । स्वारथ रत परलोक नसाना ॥

هي ڀراتا! ٻين جي ڀلائي سمان ڪوئي ڌرم ناهي ۽ ٻين کي پيڙا پهچائڻ سمان ڪائي نيچتا (پاپ) ناهي. سڀني پراڻن ۽ ويدن جو اِهو نرڻيه (پڪو سڌانت) مان توکي ٻڌايو آهي، جو پنڊت لوڪ ڄاڻن ٿا. منش شرير ڌاري جيڪي لوڪ ٻين کي دک پهچائين ٿا، تن کي ڄمڻ مرڻ ۽ سنسار جا مها سنڪٽ ڀوڳڻا پون ٿا. منش موهه جي وس ٿي، سوارٿ ۾ ڀرجي انيڪ پاپ ڪري ٿو، انڪري اُنجو پرلوڪ ناس ٿئي ٿو.

وڏي ڀاڳه سان منش جو سرير مليٿو جو ديوتائن کي ملڻ به مشڪل آهي. هن شرير سان سڀ سادن ڪري سگهجن ٿا ۽ انلاءِ هيءُ موکيه جو دروازو آهي. اهڙو شرير پراپت ڪري به جيڪو منش پرلوڪ نٿو ٺاهي، سو پوءِ پنهنجو مٿو پٽي پڇتائي ٿو.

هي ڀراتا! هن شرير کي وشيه ڀوڳه ۾ وڃائڻ نه گهرجي. هن جڳت جي ڀوڳن جي گهڙي ڳالهه ڪجي، سرڳه جي ڀوڳن سان به من جي ترپتي نٿي ٿئي ۽ ڀوڳه انت ۾ دکدائي آهن. جيڪي جيو منش شرير پائي وشيه ڀوڳن ۾ من لڳائين ٿا، سي مورکه امرت جي

۽جهڙي ٿو پوي. توهان ڌرم جي تتو جا ڄاڻو آهيو، سو ڪرپا ڪري سانکي سنکيپ ۾ سمجهايو تہ پاپ ۽ پڃ ڇا آهي؟ ۽ ڀريائين سنتن آسنتن جا لڇڻ ٻڌايو.

رامچندر چيو:- هي پيارا! سنت ۽ اسنت چندن ۽ ڪهاڙي مثل آهن. ڪهاڙي جو سڀاءُ آهي چندن کي ڪٽڻ ۽ چندن جو سڀاءُ آهي اُن ڪٽڻ واري ڪهاڙي کي بہ خوشبودار ڪرڻ. ان گڻ ڪري چندن ديوتائن جي مٿي تي چڙهي ٿو ۽ ڪهاڙي کي اِها سزا ٿي ملي تہ باهہ ۾ گرم ڪري انکي مترڪن سان ڇنڊيو وڃيٿو. سنت وشيہ واسنائن کان پري رهندا آهن ۽ نمرتا ۽ سدگڻن جي کاڻ ٿيندا آهن. هو پرائي دک ۾ دکي ۽ سک ۾ سکي رهندا آهن. هو سدائين سڀني کي هڪ جهڙو برابر ڪري سمجهندا آهن ۽ اُنهن لاءِ نندا يا استتي هڪ سمان آهي. اُنهن جو ڪو بہ دشمن ناهي. اُنهن جو چت ڏاڍو ڪومل ٿيندو آهي. هو سداءُ غريبن ۽ نماڻن جي سيوا ڪندا رهندا آهن. هو سڀني کي مان ڏيندا آهن پر پاڻ مان پاڻ جي ضرورت نہ رکندا آهن. هو شانتي، ويراڳ، سنتوش، نمرتا، پرسنتا، سرلتا ۽ شيتلتا جا ڀنڊار ٿيندا آهن، سڀني سان مترتا رکندا آهن ۽ ڪڏهن بہ ڪو سخت ٻول نہ ٻوليندا آهن. هي پرت! اهڙا سنت مونکي پراڻن کان بہ وڌيڪ پيارا آهن ۽ هو بہ سداءُ منهنجو پڃن سمرڻ ڪندا رهندا آهن.

هاڻي اسنتن جا لڇڻ ٻڌ:- ڪڏهن ڀلجي ڪري بہ اُنهن جو سنگ ڪرڻ نہ گهرجي. هو پرائي سمپتي سک ڏسي جلندا رهندا آهن ۽ ٻئي جي نندا ٻڌي ڏاڍو پرسن ٿيندا آهن. هو ڪام، ڪروڌ، اهنڪار ۽ لوڀ ۾ ڦاٿل، نردئي، ڪپٽي، چالاڪ ۽ پاپ جا گهر ٿيندا آهن. هو سڀ ڪنهنسان وير رکندا آهن. ڀلائي ڪندڙ سان بہ برائي ڪندا آهن. هو اٿندي ويهندي کائيندي پيئندي سداءُ ڪوڙ ڳالهائين ۽ ڪوڙ جي هلت هلندا آهن. هو ايرکالو، پرائي استري، پرائي ڌن، ۽ پرائي نندا ۾ ئي لڳا رهندا آهن. اُهي پاپي جيو منش جي شرير ۾

جو، من جو، پوت پشاچ يا ديوتائن جو يا قدرتي (زلزلي، ٻوڏ، ڏڪار وغيره) ڪشٽ نہ ٿيندو هو. ڌرم پنهنجي چئني پيرن (سچ، صفائي، ديا ۽ تياڳ) سان سڄي جڳت ۾ ڦهليل هوندو هو ۽ ڪوئي سپني ۾ بہ پاپ نہ ڪندو هو.

شهر جي اُتر ۾ سرجو ندي وهندي هئي، جنهنجو جل اونهو ۽ نرمل هوندو هو. نديءَ جي ڪناري سنگمرمر جا گهاٽ ۽ ڏاڪڻيون ٺهيل هيون. استرين جي سنان ۽ پاڻي ڀرڻ لاءِ جدا گهاٽ هوا، پرشن جي لاءِ جدا گهاٽ هوا. ڪناري تي انب، پپل ۽ ٻڙ جي وڏن ڇايادار وڻن جي هيٺان گياني مني ۽ سنياسي ويٺا جپ تپ ڪندا هوا. مطلب تہ "يٿا راجا تٿا پرجا" جي انوسار راجا کي ڏسي پرجا بہ پنهنجي ڌرم ڪرم ۽ فرض تي درڍ هئي. اِن سبب ايوڌيا ۾ چوطرف سک شانتيءَ جو واسو هو ۽ ديش ۾ اَٺ سڌيون ۽ نوَ نڌيون هيون جو ڪنهن قسم جي اڻاٺ نہ هئي ۽ سڀ ڪجهہ جهجهو هئو.

-:≫o≪≫o≪:-

شري رامچندر جو اُپديش.

شري رام پراتهہ ڪال جو اُٿي، سنان سنڌيا آدي ڪري، دربار ۾ ويهي راڄ جو ڪاروبار هلائيندو هو ۽ ڀائرن سان صلاح مصلحت ڪري معاملن جا فيصلا ڪندو هو. هو گرو وسشٽ ۽ ٻين ڌرم آچارين ۽ تپسوين کان ڌرم اُپديش ٻڌندو هو ۽ ساڌن گيان گوشٽ ڪندو هو. هڪ ڏينهن رامچندر ٽنهي ڀائرن ۽ هنومان سان گڏ پنهنجي سندر باغ ۾ ويو جتي سيپٽي تلاءُ جي ڪناري رتنن جڙيل سنگمرمر جي ٿلهن تي وڃي ويٺا. تلاءُ ۾ نيرن، ڳاڙهن، اڇن ڪملن جا وڏا وڏا گل ٽڙيل هوا ۽ راڄ هنس شانتيءَ سان تري رهيا هوا. انوقت ڀرت هٿ جوڙي رامچندر کي چيو- هي ٻوجهہ پراڻا! ڌرم جي وياکيا ڏاڍي گنڀير آهي ۽ وڏا وڏا انيڪ شاستر پڙهي سادارڻ منش جومن

نہ ڪو روڳي، نہ ڪو ڪنگال هو، نہ دکي هو ۽ نہ مورکہ هو. سڀئي استري پرش چتر، گڻوان، ودوان بلوان، سداچاري، پراُپڪاري، سخي ۽ ڌرماتما هوندا هوا. سڀئي استريون پتورتائون هيون ۽ پرش بہ ايڪ پتني-ورتي ۽ اندرين کي قابو رکندڙ هوا. ڏڪار، مينهن نہ پوڻ يا گهٽو پوڻ، گهڻي گرمي يا گهڻي سردي جو تہ نالو بہ نہ هو. پرٿوي خوشيءَ سان گهڻو اَن پيدا ڪندي هئي ۽ ڳايون مينهون بہ جهجهو کير ڏينديون هيون. سڀ وڻ بہ سدا عمدا ڦل ۽ گل ڏيندا هوا. مطلب تہ هيءَ پرٿوي ساڪيات سرڳپوريءَ سمان آنند مئہ ٿي وئي.

سڀني جي گهرن ۾ شاسترن ۽ پراڻن جون پوتر ڪٿائون ٿينديون هيون ۽ استريون ۽ پرش ڀڳتي ۽ گيان ۾ رتا رهندا هوا. ايوڌيا نگريءَ جي شوڀيا ڏسي وئراڳي بہ پلجي ويندو هو. سوني ۽ رتنن سان جڙيل ڪنهڙا هوا ۽ هيٺان فرش ۾ ٻہ ماڻڪ ۽ انيڪ رنگين چمڪندڙ پٿر پيل هوندا هوا. اونچا اونچا محل چڻ تہ آڪاش کي ڇهي رهيا هئا ۽ انهن محلن مٿان رنگين رتنن سان جڙيل سوني جا ڪلش (گولا) سورج يا چنڊ جي تجلي ۾ رنگہ برنگي ڪرڻا ڦهلائي هڪ عجيب اندر ڌنش جي رونق ڪندا هوا. ايوڌيا جا اهي گهر ڏاڍا ڪشادا، سندر ۽ مَن ڀاوندڙ هوا. سنگمرمر جو فرش، سوني ۾ ماڻڪ ۽ پنا اُڪريل چترن سان ڀتيون ۽ طرحين طرحين جي گلن جا بوٽا، رنگہ برنگي پاليل پکين جي ڇهڇاٽ انهن محلن جي شوڀيا کي وڌايو ٿي. گهرن مٿان مور پيا نچندا هوا ۽ سندر تلاون ۾ هنس درحت سان ترندا هوا.

ڀلا لڪشمي پتي جنهن ايوڌيا جو راجا تنهن جي سمپتي ۽ دولت جي ڪهڙي ڳڻت؟ پربتن مان هيرا ماڻڪ رتن ۽ سمنڊ مان موتي وغيره اڻ ميا پيا نڪرندا هوا. بزارين ۾ قيمتي مالن جا ڍير لڳا پيا هوندا هوا ۽ دڪاندار ڪبير سمان ڌنوان هوندا هوا. سڀئي سکي، سداچاري، سندر ۽ بلوان هوندا هوا. رام-راڄ ۾ ڪنهن کي بہ شرير

انڪري ڀرت کي يوراج جي پدوي ملي ۽ رامچندر ڪانپو
راڄ جو حقدار هو ليکيو ويو. سگريو، وڀيشڻ ۽ ٻين کي ايوڌيا ۾ آئي
ڇهه مهينا گذري ويا، پر هو اُتي اهڙي آنند ۾ رهيا پيا هوا جو ڪين
پنهنجا گهر بہ وسري ويا. هڪ ڏينهن رامچندر سڀني مترن کي پار
وٽ گهرائي چيو:- هي مترو! توهان منهنجي ڏاڍي سهائتا ڪئي
آهي ۽ مان توهانجي روبرو توهانجي وڏائي ڪيئن ڪريان! توهان
مونلاءِ پنهنجا گهر ٻار، راڄ پاٽ ۽ آرام تياڳيو، پنهنجي جان جوکم ۾
وجهي منهنجو ڪارج ڪيو آهي. توهان مونکي ڀرت، ايوڌيا،
جانڪيءَ ۽ پنهنجن پراڻن کان بہ وڌيڪ پيارا آهيو، پر تہ بہ هاڻي
توهان پنهنجي پنهنجي گهر وڃو. جيئن مان سدائ توهانکي ياد ڪندو
رهندس، تيئن توهان بہ مونکي نہ وساريو ۽ مونسان ملڻ لاءِ
ڪڏهن ڪڏهن ايوڌيا اچجو.

رامچندر جا اِهي مٺڙ وچن سڀني کي ڏاڍو وڻيا پر هنن شري
رام کان پري رهڻ نٿي چاهيو. نيٺ هو پنهنجا ڪرتويہ نباهڻ لاءِ
پنهنجي راڄڌانيءَ وڃڻ لاءِ تيار ٿيا. تڏهن رامچندر انيڪ رنگين عمدا
عمدا وستر ۽ قيمتي آڀوشڻ گهرايا ۽ پنهنجن هٿن سان سڀني مترن
کي پهرايا. هوڏانهن مهاراڻي سيتا بہ سڀني وانرن جي استرين کي
قيمتي ڪپڙا گهڻا ۽ ٻيون انيڪ سوکڙيون ڏنيون. انريت رامچند
ڏاڍي پريم سک ۽ آدر سان پنهنجن مترن کي سندن گهرن ڏانهن
راهي ڪيو، رڳو هنومان پنهنجي راجا سگريو کان موڪل وٺي،
رامچندر جي سيوا لاءِ ايوڌيا ۾ رهڻ لڳو.

رامچندر جي راڄ ۾ سڀئي پرجا پنهنجي ورڻ ۽ آشرم انوسار
ڌرم ۾ تتپر رهڻ لڳي، جنهنڪري چوطرف سک ۽ شانتي ڇانئجي
ويئي. ڪوئي ڪنهن سان وير يا دويش نہ رکندو هو ۽ نہ ڪنهن کي
ڪو دپ، شوڪ يا روڳ رهندو هو. سڀني جا شرير سندر ۽ نروڳ
رهندا هوا ۽ سڀيئي هڪ ٻئي کي پريم ڪندا هئا ۽ نيتي مريادا
موجب هلندا هوا. ننڍي اوسٿا ۾ نہ ڪنهن جي مرتيو ٿيندي هئي ۽

شري رامچندر ۽ سيتا.

نغارا ۽ شرنايون وڄائڻ لڳا. گورو وسشٽ پهريائين رامچندر کي راڄتلڪ ڏنو ۽ هڪ راڄ مکٽ جنهنسان سدائين اکيواکو ونس جي

راڄائن جو راڄتلڪ ٿيو هو، سو رامچندر جي مٿي تي رکيو. انوقت چؤطرف شنکه ۽ ناد وڄڻ لڳا. اپسرائون نچڻ لڳيون ۽ ڀٽ ۽ چارڻ اُستتي ڪرڻ لڳا. ڀرت، لڪشمڻ، شتروگهن، وڀيشڻ، سگريو ۽ هنومان آدي رامچندر مٿان ڇٽ، چنور، پنکا، ڌنش، تلوار ۽ گدا کڻي بيٺا. رامچندر جي راڄتلڪ جي اُتسو جي اِها انوپم سوڀيا ڏسڻ لاءِ خود ديوتائون به اچي اُتي حاضر ٿيا. چوطرف آنند منگلاچار ٿيڻ لڳو. رامچندر کي راڄگديءَ تي ويٺل ڏسي ڪوشليا، سمترا ۽ ڪيڪيي آدي مائائون ڏاڍو پرسن ٿيون ۽ گهورون گهورڻ لڳيون. رامچندر اُن موقعي تي ايترو دان ڪيو جو ايوڌيا ۾ ڪو به غريب

جنهن وقت رامچندر سيتا کي هڪ هيرن جو هار ڏنو، تنهن هنومان کي ڏيڻ چڏيو، جو نه ڏکن ويل هنومان ... ڏنو هو. شري رام لڪشمڻ کي چيو ته تون مونسان ... راڄ ڀوڳڻ ۾ شريڪ ٿي، پر لڪشمڻ اهو قبول نه ... انهيءَ اوچ پدويءَ جي ڀوڳيه پيارو ڀاءُ ڀرت ... تي رڏڻ وڌيڪ پسند ڪو ڪريان.

ڪي بہ اسنان ڪرائي راجائي وستر پهرائي هار سينگار ڪرايا. تنهن ڪانپوءِ سيني رٿن تي سوار ٿي ايوڌيا نگريءَ ۾ پرويش ڪيو. شري رام جي رٿ جي گهوڙن جون واڳون ڀرت جهليون، شترگهن ڇٽ، لڪشمڻ پنکو ۽ وڀيشڻ چنور جهولائڻ لڳو. انريت رامچندر ڌوم ڌام سان چوطرف سينگاريل ايوڌيا ۾ پرويش ڪيو. ايوڌيا واسي آنند ۾ ڀرجي رامچندر جي جئہ جئڪار پڪارڻ لڳا ۽ ڪنهڙن تي ڀي شوڀنيڪ استريون رامچندر جي سواريءَ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳيون. انوقت ايوڌيا ۾ چوطرف خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جتي ڪٿي اپسرائن جا ناچ ۽ راڳہ رنگہ ٿيڻ لڳا.

رامچندر محلات ۾ پهچي، پهريائين ماتا ڪيڪئي جي محل ۾ وڃي سندس پيرن تي سيس نوايو. ڪيڪئي ڏاڍو شرمسار ٿي رهي هئي پر رامچندر پرالبڌ تي ڏوهہ رکي ڪيس مڌر وچنن سان سمجهائي سگهي ڪيو. ڀرت ۽ رام ميلاپ ۾ جيڪو الوڪڪ پريم هو سو ڏسي ماتا ڪيڪئي کي پرم آنند ٿيو. هن محسوس ڪيو تہ شري رام جي چرڻن ۾ ڀرت کي جيڪو آنند مليو ۽ راجائي ٺياڳڻ ۾. هنگي جيڪو گوُرؤ ۽ امرت جس مليو سو راجائي ڇٽ پهرڻ سان ڪيس بہ ڪين ملي ها. تنهنڪانپوءِ رامچندر ۽ سيتا پنهنجي محل ۾ پرويش ڪيو ۽ رامچندر جي مترن يعني سگريو وڀيشڻ آدئ جي رهڻ جو اُتم پربنڌ جدا محلاتن ۾ ڪيو ويو.

رامچندر جو راجتلڪ.

گرو وشسٿ ۽ برهمڻن شڀ مهورت ڏسي رامچندر ۽ سيتا کي راڄ سنگهاسن تي وهاريو. رتنن ۽ هيرن سان جڙيل سوني جي سنگهاسن تي جڏهن رامچندر ۽ سيتا دويہ آڀوشڻ ۽ راجائي وستر پهري اچي ويٺا، تڏهن اُنهنجي شوڀيا ڏسي ڪروڙين ڪامديو بہ لڄي ٿيڻ لڳا. برهمڻ ويد منتر اُچارڻ لڳا ۽ آڪاش ۾ ديوتائون

رامچندر ۽ ڀرت جو اهڙو ميلاپ ۽ پريم ڏسي وڀيشڻ، سگريو
پين جي اکين مان آنسو وهڻ لڳا. چارئي ڀائر جڏهن هڪ ٻئي
ن گلي لڳي مليا تڏهن سندن گهڻي وقت جي وڇوڙي جي ڏک
ناس ٿيو. رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا، سڀني مائرن جي چرڻن
سر نوائي کين مٿا وڃڻ ڇيا. ڀرت ۽ شترگهن رامچندر جي مترن
گريو، جامونت، وڀيشڻ ۽ انگد آديءَ سان ٻه گلي لڳي مليا ۽
ندن آدر ستڪار ۽ سواگت ڪيائون. سگريو، وڀيشڻ آدي سڀئي گرو

وسشٽ کي پيرين پيا ۽ پوءِ ڪوشليا آدي مائرن جي چرڻن کي
ڇهي آسيس ورتائون.
رامچندر ۽ ٻيا سڀئي نند يگرام ۾ ڀرت جي آشرم ۾ آيا ۽ اتي
پهچي رامچندر پشپڪ ومان کي اُن جي اصلي مالڪ ڪبيرڏي موڪلي
ڏنو. ڀرت شري رام کي چيو:- هي پوڄيه ڀراتا! توهان هيءَ راڄ
موڪي منهنجي ڏنو هو، سو هاڻي مان توهان کي واپس ٿو
ڪريان. جان توهانجو آگياڪري سيوڪ آهيان ۽ هاڻي آگيا ڏيو ته
توهانجو راڄتلڪ ٿئي.
ڀرت جي چوڻ موجب رامچندر راجا ٿيڻ سويڪار ڪيو.
ڪتين ڪانپوءِ رامچندر ڀرت جون جٽايون ڪوليون ۽ چڱي ڀائرن پنهنجون
جٽايون ڪٽايون ۽ اسنان ڪري راجائي وستر ڌارڻ ڪيا. مائرن سيتا

ڪي ۽ اسنان ڪرائي راڄائي وستر پهرائي هار سينگار ڪرايا. تنهن ڪانپوءِ سيني رٿن تي سوار ٿي ايوڌيا نگريءَ ۾ پرويش ڪيو. شري رام جي رٿ جي گهوڙن جون واڳون ڀرت جهليون، شترگهن ڇٽ، لڪشمڻ پنکو ۽ وڀيشڻ چنور جهولائڻ لڳو. انريت رامچندر ڌوم ڌام سان چوطرف سينگاريل ايوڌيا ۾ پرويش ڪيو. ايوڌيا واسي آنند ۾ ڀرجي رامچندر جي جئہ جئڪار پڪارڻ لڳا ۽ ڪنهڙن تي ڀي شوڀنيڪ استريون رامچندر جي سواريءَ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳيون. انوقت ايوڌيا ۾ چوطرف خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جٿي ڪٿي اپسرائن جا ناچ ۽ راڳ رنگ ٿيڻ لڳا.

رامچندر محلات ۾ پهچي، پهريائين ماتا ڪيڪئي جي محل ۾ وڃي سندس پيرن تي سيس نوايو. ڪيڪئي ڏاڍو شرمسار ٿي رهي هئي پر رامچندر پرالبڌ تي ڏوهہ رکي ڪيس مٺڙ وچنن سان سمجهائي سکي ڪيو. ڀرت ۽ رام ميلاپ ۾ جيڪو الوڪڪ پريم هو سو ڏسي ماتا ڪيڪئي کي پرم آنند ٿيو. هن محسوس ڪيو تہ شري رام جي چرڻن ۾ ڀرت کي جيڪو آنند مليو ۽ راڄائي تياڳڻ ۾. هنکي جيڪو گورؤ ۽ امرت جس مليو سو راڄائي ڇٽ پهرڻ سان ڪيس بنہ ڪين ملي ها. تنهنڪانپوءِ رامچندر ۽ سيتا پنهنجي محل ۾ پرويش ڪيو ۽ رامچندر جي مترن يعني سگريو وڀيشڻ آدئ جي رهڻ جو اُتم پربنڌ جدا محلاتن ۾ ڪيو ويو.

رامچندر جو راڄتلڪ.

گرو وشسٽ ۽ برهمڻن شڀ مهورت ڏسي رامچندر ۽ سيتا کي راڄ سنگهاسن تي وهاريو. رتنن ۽ هيرن سان جڙيل سوني جي سنگهاسن تي جڏهن رامچندر ۽ سيتا ديو آڀوشڻ ۽ راڄائي وستر پهري اچي ويٺا، تڏهن اُنهنجي شوڀيا ڏسي ڪروڙين ڪامديو ۽ لڄي ٿيڻ لڳا. برهمڻ ويد منتر اُچارڻ لڳا ۽ آڪاش ۾ ديوتائون

رامچندر ۽ ڀرت جو ابوُرو ميلاپ ۽ پريم ڏسي وسيشٺ، سگريو ۽ ٻين جي اکين مان آنسو وهڻ لڳا. چارئي ڀائر جڏهن هڪ ٻئي سان گلي لڳي مليا تڏهن سندن گهڻي وقت جي وڇوڙي جي دک جو ناس ٿيو. رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا، سڀني مائرن جي چرڻن ۾ سر نوائي کين منا وڃڻ ڇيا. ڀرت ۽ شتروگهن رامچندر جي مترن سگريو، جامونت، وڀيشڻ ۽ انگد آديءَ سان ٻه گلي لڳي مليا ۽ سندن آدرستڪار ۽ سواگت ڪيائون. سگريو، وڀيشڻ آدي سڀيئي گرو

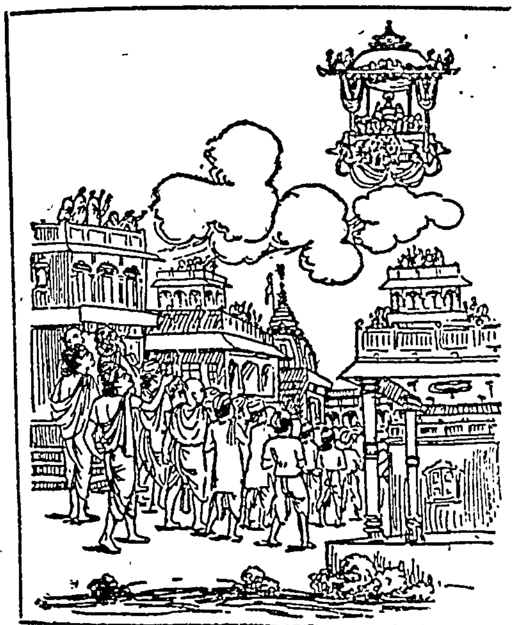
وسشٽ کي پيرين پيا ۽ ٻوءِ ڪوشليا آدي مائرن جي چرڻن تي ڪري آسيس ورتائون.

رامچندر ۽ ٻيا سڀيئي نندگرام ۾ ڀرت جي آشرم ۾ آيا ۽ اُتي ڀهچي رامچندر پشپڪ ومان کي اُن جي اصلي مالڪ ڪبيرڏي موڪلي ڏنو. ڀرت شري رام کي چيو:- هي پوجيه ڀراتا! توهان هيءُ راڄ مونکي سنڀالڻ لاءِ ڏنو هو، سو هاڻي مان توهان کي واپس ٿو ڪريان. مان توهانجو آگياڪري سيوڪ آهيان ۽ هاڻي آگيا ديو تہ توهانجو راڄتلڪ ٿئي.

ڀرت جي چوڻ موجب رامچندر راجا ٿيڻ سويڪار ڪيو. تنهن ڪانپوءِ رامچندر ڀرت جون جٽايون کوليون ۽ چئني ڀائرن پنهنجون جٽايون ڪٽايون ۽ اسنان ڪري راجائي وستر دارڻ ڪيا. مائرن سيتا

الوڪڪ پريم جي ڳالھ ٻڌائي، تڏهن رامچندر ومان تي چڙهي ايوڌيا ڏانهن هليو.

ٻئي صبوح ديئهن جو ڀرت گرو وسشٽ، مائن، منترين ۽ مکيھ مکيھ نگرواسين کي وٺي رامچندر جي اڳواڻي ڪرڻ لاءِ شهر کان ٻاهر نڪتو. ڀرت پنهنجي مٿي تي رامچندر جون چاکڙيون رکيون ۽ شتروگهن انهن مٿان چنور جهولائيندو هليو. پٺ ۽ چارڻ استوتر پڙهندا هليا ۽ چوطرف ناد ۽ توتارا وڄڻ لڳا. رامچندر وِمان

مان سگريو آدي مترن کي پوتر ۽ پياري ايوڌيا نگري ڏيکاري ۽ ڀرت ۽ نگرواسين کي اڳوانيءَ لاءِ ايندو ڏسي رامچندر وِمان کي هيٺ لاٿو.

وِمان مان هيٺ لهي رامچندر سڀني کي نمسڪار ڪيو ۽ گرو وسشٽ ۽ ٻين براهمڻن جي چرڻن تي سيس نوايو. رامچندر کي ڏسي سڀيئي آنند ۾ ٻڏجي ويا ۽ ڀرت ته هٿ جوڙي چپ چاپ ڪيس هڪ ٽڪ نهاريندو رهيو. جڏهن ڀرت وڃي رامچندر جي چرڻن کي پڪڙيو ته رامچندر ڏاڍي پريم سان کڻي ڇاتيءَ لاتس. ٻنهي ڀائرن جي ڪمل سمان نيترن مان جل وهڻ لڳو ۽ گهڻي پريم ڪري روم روم ۾ آنند ڇانئجي ويو. شري رام ڀرت کان ڪشل منگل پڇڻ لڳو پر ڀرت جي مکھ مان ڪو وچن ئي نٿي نڪتو. ٻنهي جي ملڻ جو اُهو سک من ۽ وچن کان پري آهي، جنهن لاءِ ڪنهن ڪويءَ چيو آهي ته ”پنو پرٿوي جي ڪجي ۽ سمنڊ ڪجي مس، ته به پورو ٿئي نه رس، انهيءَ ڀرت ميلاپ جو.“

شري رام جي بنواس جي مدي پوري ٿيڻ جو باقي هڪ ڏينهن وڃي رهيو هو. ايوڌيا واسي چنتا ۾ پرجي جتي ڪٿي اهو ڪي سوچ ڪري رهيا هئا ته اڃا رامچندر ڇو ڪين آيو؟ رامچندر جي ويوگ ۾ سيبيڪي ڏپرا ٿي ويا هوا ۽ ڀرت جي دشا جو ته ورڻن ئي نٿو ڪري سگهجي. هنجي مٿي تي جٽائون ٻڌجي ويون هيون. هو ايوڌيا کان ٻاهر ٻن ۾ ڪٽيا ٺاهي رهندو هو ۽ راجائي وسترڪياڳي هرڻ جي کل اوڍيندو هو. هر گهڙي ڪالي گذران ڪندو هو ۽ هڪ بنواسي جي نيمن ۾ هلندو هو. ڀرت گويا ساڪيات ڌرم، تياڳ ۽ پراڻوي پريم جو پتلو هو. جڏهن شري رام جي وڇوڙي جي سمنڊ ۾ ڀرت جو من ٻڏي رهيو هو، تڏهن هنومان اچي سهڙيو، جيئن ٻڏندڙ کي بچائڻ لاءِ ڪا ٻيڙي اچي پهچي.

ويوگ جي دک ۾ نربل ٿيل ڀرت کي رام رام جپيندو ۽ پريم جا لڙڪ ڳاڙيندو ڏسي، هنومان به پريم ۾ پرجي گدگد ٿيو ۽ رومانچ ڪرا ٿي ويس. نيٺ هنومان ڀرت کي پرڻام ڪيو ۽ رامچندر جي اچڻ جو شڀ سماچار سڻايو. پلا انڪان وڌيڪ ڀرت لاءِ ٻي ڪهڙي خوشي ٿيندي! آنند جي جوش ۾ هن جو بدن ڏڪڻ لڳو ۽ مکه مان آواز ئي نٿي نڪتس. هن هنومان کي ڳلي لڳايو ۽ آنند جا آنسو وهائيندي ڪانوس سڄو ورتانت پڇيو. هنومان به ڀرت کي رامچندر جي بنواس جو سڄو اتهاس ٻڌايو. تڏهن ڀرت شتروگهن کي آڳيا ڏني ته رامچندر جي موٽڻ جي خوشيءَ ۾ خوشيون ملهايون وڃن ۽ شهر سينگاريو وڃي. ايوڌيا ۾ جڏهن اها خوشخبري ڦهلجي ويئي تڏهن گهر گهر ۾ واڌايون ورڻ لڳيون ۽ استريون منگليڪ گيت ڳائڻ لڳيون. سڄي نگر کي جهنڊين ۽ گلن سان سينگاريو ويو، گهنڊ گهڙيال وڄڻ لڳا ۽ ديوتائن جي پوڄا ٿيڻ لڳي. هنومان ڀرت کي ڏيو ته شري رامچندر ڀرت کي پراڻن کان به وڌيڪ پيار ڪندو آهي. نيٺ هنومان پيرين پئي ڀرت کان موڪلايو. هنومان گنگا ڪناري پهچي جڏهن رامچندر کي ڀرت ۽ ايوڌيا واسين جي

एहि ते तब सेवक होत मुदा। मुनि त्यागत जोग भरोस सदा ॥४॥
गुन सील कृपा परमायतनं। प्रनमामि निरंतर श्रीरमनं ॥
रघुनंद निकंदय द्वंद्वघनं। महिपाल बिलोकय दीन जनं ॥५॥
दोहा—बार बार बर मागउं हरषि देहु श्रीरंग।
पद सरोज अनपायनी भगति सदा सतसंग ॥

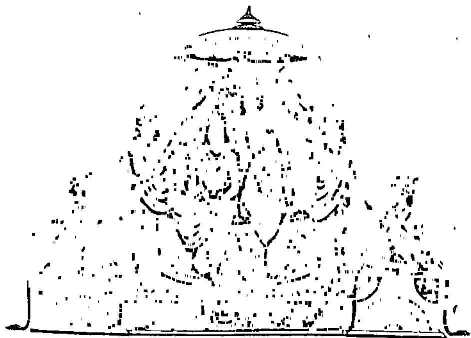
هي رام! هي لڪشمي رمڻ! هي جنم مرڻ جي ڏک کي ناس ڪرڻ وارا! توهانجي جنم ڏئي؛ آواگمن جي ٻپ ڪان وياڪل هن داس جي رکيا ڪريو. هي اوڌ پتي! هي ديوتائن جا سوامي! هي رماپتي! هي وشو روپ پرڀو! مان توهانجي شرڻ آيل توهانکان اِهوئي ٿو گهران ته منهنجي رکيا ڪريو! (١) ڪامديو روپي شڪاري منش روپي هرڻن جي دلين ۾ وشيه واسنائن روپي ٻاڻ هڻي اُنهن کي ليٽائي رهيو آهي. هي ناٿ! اُن (شڪاريءَ) کي ماري، واسنائن جي ٻن ۾ ڦٽڪندڙ انهن پامر اناٿ جيون جي رکيا ڪريو! (٢) جنجي توهانجي چرڻ ڪملن ۾ پريت ناهي، اُهي سداءِ دين، اپوتر ۽ ڏکي رهندا آهن؛ پر جن کي توهانجي سمرڻ جو آڌار آهي؛ اُنهن کي سنت ۽ ڀڳوان سداءِ پيارا لڳندا آهن. (٣) توهانجي سيوڪن (ڀڳتن) کي نه آهي ڪا لاڳڻي (چاهنا)، نه لالچ، نه وڏائي، نه اهنڪار. اُنهن لاءِ سمپتي (سک) يا وپتي (ڏک) هڪ برابر آهي. انڪري مني لوڪ يوگ ساڌن جو آسرو ڇڏي سداءِ پرسن ٿي توهانجا سيوڪ ٿي رهندا آهن (توهانجوئي ڀڄن ڪندا آهن) (٤) توهان گڻن شيل ۽ ڪرپا جا پرم اسٿان آهيو. هي لڪشمي پتي! مان توهانکي نت نرنتر پرڻام ڪريانٿو. هي رگهونندن! توهان منهنجي دوند (جنم-مرڻ، سک-ڏک، پريم-نفرت، وغيره ٻٽيون ڀاونائون) کي ناس ڪريو. (٥) مان توهانکان وارنوار اِهوئي ور ٿو گهران ته مونکي توهان جي چرڻ ڪملن جي اچل ڀريت ۽ توهانجي ڀڳتن جو ست سنگ سداءِ ملي. هي لڪشمي پتي! مونکي پرسن ٿي اِهو ور ڏيو.

॥ ॐ ॥

شري تلسي رامائڻ

اُتر ڪانڊ

رامچندر ۽ ڀرت جو ميلاپ.

छंद—जय राम रमारमनं समनं। भव ताप भयाकुल पाहि जनं॥
अवधेस :सुरेस रमेस विभो। सरनागत मागत पाहि प्रभो॥१॥
मनजात किरात निपात किए। मृग लोग कुभोग सरेन हिए॥
हति नाथ अनाथनि पाहिं हरे। बिषया बन पावँर भूलि परे॥२॥
अति दीन मलीन दुखी नितहीं। जिन्ह कें पद पंकज प्रीति नहीं॥
अवलंब भवंत कथा जिन्ह कें। प्रिय संत अनंत सदा तिन्ह कें॥३॥
नहिं राग न लोभ न मान सदा। तिन्ह कें सम वैभव वा ...

گنگا جيءَ جي پوڄا ڪئي. هو ڏانهن نشادراج ڳهه رامچندر جي اچڻ جو ٻڌو ته پريم وس ڊوڙندو آيو. رامچندر رهن جو اهڙو پريم ڏسي هنکي ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ پرسان وهاري. سندس سڀ سُورو احوال ورتو. تلسيداس ٿو چوي ته اهڙو ڪرپالو ڀڳوان رامچندر جيڪو نيچ اوچ جو ڪجهه فرق نٿو رکي ۽ سڀني لاءِ سڪڌام آهي، تنهن پرڀوءَ کي مان مورکه وساريو ويٺو آهيان. وڏ ڀاڳي آهن اُهي منش جيڪي شري رام جو رات ڏينهن سمرڻ ڪن ٿا. سنسار ساگر پار ڪرڻ لاءِ رام نام هڪ پڪي جهاز مثل آهي. شري رام جي هيءَ وجئه ڪٿا جيڪو پريم ۽ شرڌا سان پڙهندو تنهن کي سداءِ وجئه، وويڪ ۽ ويڀوتيءَ جي پراپتي ٿيندي.

यह कलिकाल मलायतन मन करि देखु बिचार।
श्री रघुनाथ नाम तजि नाहिन आन अधार॥

اڙي من! ويچار ڪري ڏس! هيءَ ڪلجڳ پاپن جو گهر آهي اُن ۾ شري رگهناٿ جي نام کي ڇڏي (پاپن کان بچڻ جو) ٻيو ڪوئي اُپاءُ ڪونهي.

لنڪا ڪانڊ سماپت.

ڪوليون ۽ ايوان هوا ۽ پنهنجي انهيءَ انوسار ڪيڏانهن به هلائي سگهبو هو. اُن وِمان کي چڙهڻ مهل شري رام جڏهن وڀيشڻ، سگريو ۽ ٻين مترن کان موڪلائڻ لڳو، تڏهن اُهي چوڻ لڳا:- هي سوامي! اسانجي ڏاڍي مرضي آهي ته توهان سان ايوڌيا هلون ۽ پوڄا جوڳي ڀرت ۽ ڪوشليا کي هلي پرڻام ڪريون. اسان توهانجو راڄتلڪ ۽ راڄڌاني ڏسي پوءِ پنهنجي پنهنجي گهر موٽون.

رامچندر کي به اِها ڳالهه ڏاڍي وڻي. وانرن، لنگورن ۽ رڇن جون سينائون پنهنجي پنهنجي گهر راهي ٿيون ۽ سگريو، انگد، جاموونت، وڀيشڻ، هنومان، نل نيل ۽ ٻيا سردار شري رام سان گڏ پشپڪ وِمان ۾ ويهي ايوڌيا لاءِ روانا ٿيا. سمنڊ مٿان اُڏامي جڏهن اهو وِمان راميشور وٽ آيو تڏهن رامچندر ۽ سيتا مهاديو جي مورتي کي پرڻام ڪيو. جڏهن وِمان ڪشڪندا مٿان پهتو ته سيتا جي مرضي موجب سگريو آدي وانرن جي استرين کي به وِمان ۾ چاڙهيو ويو. وِمان مان ويٺي ويٺي رامچندر جانڪيءَ کي رشي موڪ پربت، شبري جو آشرم، گوداوريءَ جي ڪناري تي پنهنجي ڪٽيا وغيره سڀ جڳهيون ڏيکاريندو ۽ ڳالهيون ٻڌائيندو اچي پرياڳ راڄ جي تيرٿ استان تي پهتو. اُتي وِمان کي هيٺ لاٿو ويو ۽ سيتا شري گنگا جمنا ۽ سرسوتي جي پرم پوتر سنگم استان تي اسنان پوڄا ڪري برهمڻن کي دان پن ڪيا. رامچندر مهرشي ڀردواج سان به مليو ۽ ڪائونس ايوڌيا ۽ ڀرت جو حال احوال ورتائين. پوءِ رامچندر هنومان کي ايوڌيا روانو ڪري چيو:- هي مهاوير! تون ايوڌيا ۾ پهچي پياري ڀاءُ ڀرت کي اسانجي اچڻ جو ۽ راوڻ جي موت جو سمورو احوال وڃي ٻڌاءِ. انوقت تون هُن جي چهري کي چڱيءَ طرح جاچي ڏسج ته جو ڀرت کي راڄ ڪرڻ جي مرضي هجي ته ڀلي راڄ ڪوڻ ڪري.

... هنومان کي ايوڌيا موڪلي، شري رام مهرشي ڀاردواج ۽ سيتي ساٿين سميت وِمان تي چڙهي روانو ٿيو.
ن کي ڏٺو ويو، جتي سيتا پنهنجي باس موجب

سيتي وانرن کي به خوشيءَ سان ورهائي ڏيو. هي ناٿ! مان سڀ پرڪار سان توهانجو آگياڪاري داس آهيان. توهان ڪرپا ڪري ڪجهه ڏينهن لنڪا ۾ رهي آرام ڪريو ته جيئن مان توهانجي ڪجهه سيوا ڪري سگهان.

شري رام چيو:- هي مترا پتا جي آگيا موجب مان ڪنهن به شهر ۾ رهي نٿو سگهان ۽ هاڻي چوڏهن ورهين جو مدو به اچي پورو ٿيڻ تي آهي سو مونکي جلد ايوڌيا ورڻ گهرجي. پياري ڀاءُ ڀرت جي پريت ياد ڪري هڪ هڪ پل مونکي ڪلپ وانگر ٿو ڀاسي. تون ڀلي وماڻ تي چڙهي ڪپڙا ۽ مڻيا وانر سينا مٿان وساءِ ۽ اسانجي ايوڌيا موٽڻ جو جلد ڪو پربنڌ ڪر.

رامچندر جي آگيا موجب وڀيشڻ هڪ ودي وماڻ ۾ انيڪ پرڪارن جا وستر ۽ سوني هيرن جواهرن جا مڻيا ڀري اچي وانر سينا مٿان ورکا ڪئي. وانرن کي جيڪي وڻيو سو ڪنيائون. هو ماڻڪن کي کاڌي جي شئه سمجهي مک ۾ وجهڻ لڳا ۽ انيڪ طرح جا ڪپڙا

اُبتا سبتا پائڻ لڳا. اهو ڏسي شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا کلڻ لڳا. انوقت رامچندر جي ايوڌيا موٽڻ لاءِ وڀيشڻ پشپڪ وماڻ اُتي آندو. اُهو وماڻ ڏاڍو سندر، سون ۽ جواهرن سان جڙيل هو ۽ اُنهر انيڪ اُنهر چنر چٽيل هوا. اُهو ڏاڍو ڪشادو هو جو اُنهر هيٺ مٿي گهٽيئي

توهان سيوڪن کي آنند ڏيڻ وارا، شوڪ ۽ ڏپ کي ناس ڪرڻ وارا، سداء ڪروڌ رهت ۽ نتيہ گيان سروپ آهيو. توهانجو اوتار سريشٽ، اپار ديہ گڻن وارو، پرٿويءَ تان بار لاهڻ وارو ۽ گيان جي بادلن جو ميڙ آهي. (٢) هي گڻ ۽ گيان جا ڀنڊار! هي مان رهت! جي اجنما، وياپڪ ۽ مايا جي وڪارن کان رهت شري رام! مان سداء توهانکي نمسڪار ڪريانٿو. توهانجي ٻانهن جو پرتاپ ۽ ٻل پرچنڊ آهي. دشٽن جي ٽولن کي ناس ڪرڻ ۾ توهان ڏاڍا ڪشل آهيو. (٣) هي ڏين ديال! هاڻي ديا ڪريو ۽ منهنجي ڀيد ڪندڙ ٻڌيءَ کي دور ڪريو، جنهنجي ڪري مان اُبتا ڪم ڪريانٿو ۽ جيڪي ڏک آهي تنهن کي سک سمجهي آنند ۾ رهانٿو. (٤) توهان دشٽن کي کنڊن ڪندڙ، پرٿويءَ جا منوهر ڀوشڻ آهيو. شو پارٻتي ٻـــ توهانجا چرن پوڄين ٿا. هي راجائن جا مهاراج! مونکي اهو وردان ڏيو تہ توهانجي ڪلياڻ دائڪ چرڻ ڪملن ۾ سداء منهنجي پريت رهي.

ديوراج اِندر چوڻ لڳو:- هي رگهوناٿ! توهان مها ٻلي راڪشس راوڻ کي ماري هڪ وڏي بلا ٽاري آهي ۽ اسان سڀني ديوتائن کي نربڀہ ڪيو آهي. هاڻي ڪرپا ڪري ٻڌايو تـــ مان توهانجي ڪهڙي سيوا ڪريان؟

رامچندر وراڻيو:- هي ديوراج! جن وانرن منهنجي يد ۾ پراڻ ڏنا آهن، تن سڀني کي جيئرو ڪريو ۽ جن جا ڪي بہ عضوا ڀڳي پيا آهن تن کي بہ نوبنو ڪريو.

اهو ٻڌي اِندر ديو وانرن تي امرت جي ورکا ڪئي تہ مٿل وانر اٿي ويٺا جيئن ڪو گهريءَ ننڊ مان اُٿندو آهي ۽ ڀين وانرن جا ڀڳل انگ بہ ٺيڪ ٿي ويا. تنهن کانپوءِ ديوراج اِندر پنهنجي سارٿي ماتلي سميت پنهنجي لوڪ ڏانهن ويو. تنهنکانپوءِ وڀيشڻ هٿ جوڙي رامچندر کي وينتي ڪري چوڻ لڳو:- هي ناٿ! هن داس کي هلي پوتر ڪريو، سنان آدي ڪري راجائي وستر ڌارڻ ڪريو. هي جو خزانو مال ملڪيت ڏسو ۽ ڀاڻ بـــ کڻو ۽

هئي. هاڻي هوءَ سيتي اڳيان نشڪلنڪ ثابت ٿي، ۽ انلاءِ جيئن توهان مونکي چيو آهي تيئن مان جانڪيءَ کي انگيڪار ڪريان ٿو.
ائين چئي رامچندر ڏاڍي آدرسان سيتا کي پنهنجي پر ۾ ويهاريو. اڳني ديوتا به انترڌان ٿي ويو. انوقت شيام سندر رامچندر جي ڪبي پاسي ويٺل سيتا ائين شوڀايمان ٿي رهي هئي جيئن نيري ڪمل جي پرسان ڪا سوني ڪمل جي ڪلي ٽڙيل هجي.

—:—

اندر جو مئل وانرن کي جيئرو ڪرڻ ۽ رامچندر جو ايوڌيا موٽڻ.

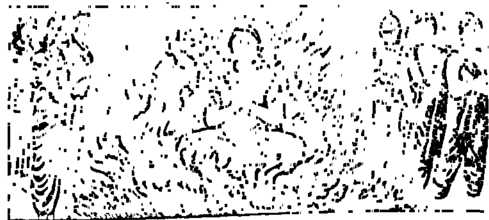
———o———

پنهنجي دشمن راوڻ جي موت ڪري ديوتائون ڏاڍا پرسن ٿيا ۽ رامچندر روٽ اچي سندس اُستتي ڪرڻ لڳا. برهما جي پريم ۾ گدگد ٿي هنريت اُستتي ڪرڻ لڳو:-

जय राम सदा सुख धाम हरे। रघुनायक सायक चाप धरे ॥
भव बारन दारन सिंह प्रभो। गुन सागर नागर नाथ बिभो ॥१॥
जन रंजन भंजन सोक भयं। गतक्रोध सदा प्रभु बोधमयं ॥
अवतार उदार अपार गुनं। महि भार बिभंजन ग्यानघनं ॥२॥
गुन ग्यान विधान अमान अजं। नित राम नमामि बिभुं बिरजं ॥
भुज दंड प्रचंड प्रताप बलं। खल बृंद निकंद महा कुसलं ॥३॥
अब दीनदयाल दया करिए। मति मोरि बिभेदकरी हरिऐ ॥
जेहि ते बिपरीत क्रिया करिए। दुख सो सुख मानि सुखी चरिऐ ॥४॥
खल खंडन मंडन रम्य छमा। पर पंकज सेवित संभु उमा ॥
नृप नायक दे बरदानमिदं। चरनांबुज प्रेमु सदा सुभदं ॥५॥

هي سدائين سک جا ڌام ۽ (دک کڻڻ وارا) هري! هي ڌنش باڻ ڌارڻ ڪندڙ رگهوناٿ! توهانجي جئه ٿئي. هي پربو! توهان ڀو (جنم مرڻ) روپي هاٿيءَ کي چيرڻ لاءِ شينهن سمان آهيو. هي ناٿ! هي سرو وياپڪ! توهان گڻن جا سمندر ۽ ڏاڍا چتر آهيو. (۱) هي پربو!

ڪٽيءَ ايئن چونديءَ اگنيءَ ۾ پرويش ڪيو تہ:- جيڪڏهن منهنجو هردو سداءِ رگهوناٿ ۾ لڳل آهي تہ سڀ جو ساکي اگني ديوتا منهنجي رکيا ڪري! جي مون من، وچن ۽ ڪرم سان پنهنجي پتيءَ ڪانسواءِ ٻئي ڪنهنجو ڌيان نہ ڪيو آهي تہ اگني ديوتا منهنجي رکيا ڪري! جي مان پترتا ۽ نشڪلنڪ آهيان تہ اگني ديوتا منهنجي رکيا ڪري!

ايئن چئي اگني ديوتا کي هٿ جوڙي، جڏهن سيتا اُن اگنيءَ جي پنيت ۾ گهڙي ويئي تہ اُتي بيٺل وانرن ۽ راکشسن ۾ هاهاڪار مچي ويو. پر سينيءَ جي اچرج جي حد نہ رهي جڏهن اُن اگنيءَ مان ساکيات پاڻ اگني ديوتا سيتا کي صحيح سلامت وٺي ٻاهر نڪتو ۽ چوڻ لڳو:- هي رگهوير! جانڪي بلڪل نردوش ۽ نشڪلنڪ آهي. راوڻ هن کي انيڪ لالچون ۽ ڌمڪيون ڏنيون، پر هن ستيءَ جو من ڪڏهن بہ وچلت نہ ٿيو ۽ هوءَ سداءِ توهانجي پريم ۽ ڀڳتيءَ ۾ درڍ رهي. هيءَ نشپاپ آهي؛ هن کي سويڪار ڪريو.

اگني ديوتا جا وچن ٻڌي چوڌاري خوشي ڇانئجي ويئي ۽ شري رام بہ پرسن ٿيو. هو چوڻ لڳو:- اگني ديوتا! مونکي چڱيءَ ڏ آهي تہ جانڪيءَ جو من سداءِ مونہ لڳل آهي، پر راوڻ جي ڪري.. لوڪن جي درشٽيءَ ۾ سندس پريکيا ٿيڻ ضروري

ڪندس ته عام پرجا لاءِ اِهو خراب مثال ٿيندو. انلاءِ هن سيتا کي چيو:- ڪلياڻي! سنگرام ۾ شترو ۽ کي جيتي مون توکي هن جي چنبي مان ڇڏايو ۽ پنهنجي اَپمان جو بدلو چڪايو. مون جو هيڏو ڪشالو ڪري هنن مترن جي پراڪرم ڪري يڌ ۾ سوڀ پاتي، سو رڳو توکي موٽائي هٿ ڪرڻ لاءِ ڪين ڪيم، پر سداچار ۽ نيتيءَ جي رکيا لاءِ، اتياچاريءَ کي ڏنڊ ڏيڻ لاءِ ۽ پنهنجي اوچ ڪل جو منهن مٿي ڪرڻ لاءِ ڪيم. تون پرائي مرد وٽ رهي آهين ۽ تنهنجو هن سان سپرش ٿيو هوندو. انلاءِ هاڻي توکي جتي وڻي تتي وڃي رهه ۽ منهنجو توسان ڪو به پريوجن ڪونهي.

ايترن ماٺهن جي اڳيان پتيءَ جي مکه مان اهڙا ڪٺور وچن ٻڌي سيتا جي اکين مان جل جي ڌارا وهڻ لڳي. جنهن سيتا پتيءَ جي پريم ڪري ڪيترا سنڪٽ سٺا هوا ۽ اَچل ايڪنشٺا ڌاري پتيءَ جي تپسيا ڪئي هئي، تنهنکي اُهو پتي اڄ چيندڙ وچن چئي رهيو هو! انوقت هن سوريءَ جو تيج ظاهر ٿيو ۽ هوءَ چوڻ لڳي:- هي پراڻناٿ! توهان منهنجي سيل، ستت ۽ پريم کي ڄاڻندي به اهڙا ڪٺور ۽ اَڻ سهائيندڙ وچن چئي رهيا آهيو! راوڻ مونکي زوريءَ کڻي ويو، انوقت جو هن جي سرير سان منهنجي سرير جو سپرش ٿيو، تنهن ۾ منهنجو ته ڪو وس ڪو نه هئو. منهنجو وس ته پنهنجي من تي آهي جو سدائين توهانجي ڌيان ۾ لڳل آهي. ان هوندي به جو توهان منهنجي سداچار ۾ سنديهه ڪريو ٿا ته منهنجي جيئڻ مان ڪهڙو سود! هي لڪشمڻ! تون منهنجي لاءِ چکيا تيار ڪر ته مان اگنيءَ ۾ پرويش ڪري هن شرير کي ڀسم ڪري ڇڏيان.

لڪشمڻ سيتا جو اَپمان سهي نٿي سگهيو، پر اُنوقت رامچندر جو تيج ساکيات يمراج سمان هو جو هن کي ڪجهه چوڻ جي ڪنهنکي به همت نه ٿي. سيتا جا وچن ٻڌي لڪشمڻ رامچندر ڏانهن نهاريو ۽ اشاري مان سندس مطلب سمجهي هن وڏي چکيا تيار ڪري اُن ۾ اگني لڳائي. سيتا هٿ جوڙي رامچندر جي پرڪرما

نايو. رامچندر ڪجهه وقت مؤن ڏاري ويچار ۾ وينو رهيو ۽ پوءِ
و ساهه کڻي. وڀيشڻ ۽ انگد کي آگيا ڪيائين ته سيتا کي سنان
ڪرائي ۽ راجائي ڪپڙا ۽ گهه پارائي وٺي اچو. جيتوڻيڪ جانڪيءَ جي
رضي هئي ته هوءَ سنان ڪانسواءِ ميرن ڪپڙن ۾ ئي پتيءَ وٽ وڃي،
تہ به هن پتيءَ جي آگيا موجب سنان ڪيو ۽ راجائي وستر پهريا
، هنجي ڪومايل سرير ۽ اُداسيل منهن ۾ پاڻي آيو. پوءِ هنکي هڪ
سينگاريل پالڪيءَ تي چاڙهيائون، جنهنجي چوگرد سوني جون
لٺيون کڻي دربان هلڻ لڳا. جڏهن اُها پالڪي وانر سئنا مان لنگهي،
تہ جنهن سيتا لاءِ هيڏو سنگرام لڳو هو تنهن جو درشن ڪرڻ لاءِ، وانرن
جا حشام اچي مڙيا ۽ هڪ ٻئي کي ڌڪا ڏيڻ لڳا. تڏهن سگريو ۽
وڀيشڻ سپني کي چيڀيڻ ۽ پالڪيءَ کان پري ڪرڻ لڳا. اهو ڏسي
رامچندر چيو:- هنن وانرن کي ڇو ٿا پري ڪريو؟ هي سڀ منهنجا
مائٽ ۽ پيارا آهن. جانڪيءَ کي چئو تہ پالڪيءَ مان لهي پٽدل اچي
تہ جيئن سپيئي کيس ڏسي سگهن.

رامچندر جا اهي گنڀير وچن ٻڌي لڪشمڻ، وڀيشڻ ۽ سگريو کي
ڏاڍو ڏک ٿيو پر هو ڪجهه ڪهي ڪين سگهيا. سيتا لڄ ۾ ٻڏجي
پٽدل وانرن جي سئنا مان لنگهي پنهنجي پراڻنات وٽ آئي. هنجي
من ۾ پتيءَ سان ملڻ جي جا اُڪير هئي تنهن جو تہ ورڻن ڪري
نٿو سگهجي. هن وسمي، آنند ۽ پريم پرڀل نيڻن سان رامچندر جو
منوهر منهن ڏٺو تہ هن جي گهڻي وقت جي من جي پيڙا دور ٿي. ۱
انوقت جانڪيءَ جو مکہ پرسن ٿي نرمل چندرمان سمان ڀڪڻ لڳو.

پنهنجي اڳيان جانڪيءَ کي نمرتا سان بيٺل ڏسي رامچندر
کيس ڪجهه وقت تہ نهاريندو رهيو. ڪارن گهنگهرال وارن واريءَ
سندر ڪمل نيڻيءَ پياريءَ پتنيءَ کي گهڻي عرصي ڪانپوءِ ڏسي هنجي
هرديءَ ۾ پريم ٻرجي آيو، پر لوڪ مريادا جي رکيا لاءِ هن پنهنجي
پريم کي بہ دٻي ڇڏيو. هن سوچيو تہ پرائي مرد جي گهر رهيل استري
.. ، سڌ ڪرڻ ڪانسواءِ، جي مان پريم جي وس ٿي سويڪار

سيتا جي اگني پريکيا.

شري رامچندر هنومان کي چيو ته هو، وڀيشڻ کان آگيا وٺي سيتا کي وڃي سموري حقيقت ٻڌائي ۽ سندس نياپو وٺي اچي. هن پيري هنومان لنڪا ۾ ويو ته راڪشسن سندس آدرستڪار ڪيو ۽ هو لنڪا نريش وڀيشڻ کان موڪل وٺي اشوڪ واٽڪا ۾ آيو. اُتي اچي هنومان ماتا سيتا کي پرڻام ڪيو ۽ راوڻ جي موت ۽ رامچندر جي ڪشل منگل جو پريه سماچار سڻايو. اِهو ٻڌي سيتا کي گھڻيءَ خوشيءَ ڪري ڪجهه اُجهيوئي ڪو نه ٿي، پر جڏهن سامت ۾ آئي، تڏهن چيائين:- هي مهاوير! مونکي تو جيڪو سماچار سڻايو آهي تنهن جي بدلي توکي ڏيڻ لائق مونکي ڪا به وستو ڏسڻ ۾ نٿي اچي! ٽنهي لوڪن جو راڄ به اِنجي بدلي تڇ آهي.

هنومان چيو:- هي ديوي! اوهانجي الوڪڪ پتورت ڌرم ڪريئي رامچندر جي جيت ٿي آهي. توهان جهڙي سٺيءَ جوءِ پريو رامچندر جو درشن مونلاءِ سڄي پرٿويءَ جي راڄ کان به وڌيڪ آهي. هاڻي توهان مونکي آگيا ڏيو ته مان هنن نرديي پهريدار راڪشياڻين کي ماري ڇڏيان جو هيءَ توهانکي ڏمڪائينديون ۽ ستائينديون هيون.

اِهو ٻڌي سيتل سڀاوَ واريءَ سيتا ورندي ڏني:- نه، نه، هرگز نه! هنن ويچارين جو ڪو به ڏوهه ڪونهي. هيءَ ته ويچاريون فقط حڪم جون ٻانديون هيون ۽ راوڻ جي حڪم موجب هلنديون هيون. مونکي جيڪو دک پراپت ٿيو سو منهنجي پرالبڌ ۾ لکيل هو. دک ڏيندڙ ته هڪ وسيلو آهي، انلاءِ اُن تي ڪروڌ ڪرڻ نه گهرجي. پيو ته اپراڌ سڀ کان ٿيا پيا ٿين، تنهن ڪري اپراڌيءَ سان به برائيءَ عيوض ڀلائي ڪرڻ گهرجي. هاڻي تون جلد منهنجي سواميءَ وٽ موٽي وڃ جو مان سندس درشن جي پياسي آهيان.

هنومان سيتا کان موڪلائي شري رام کي اچي سندس نياپو

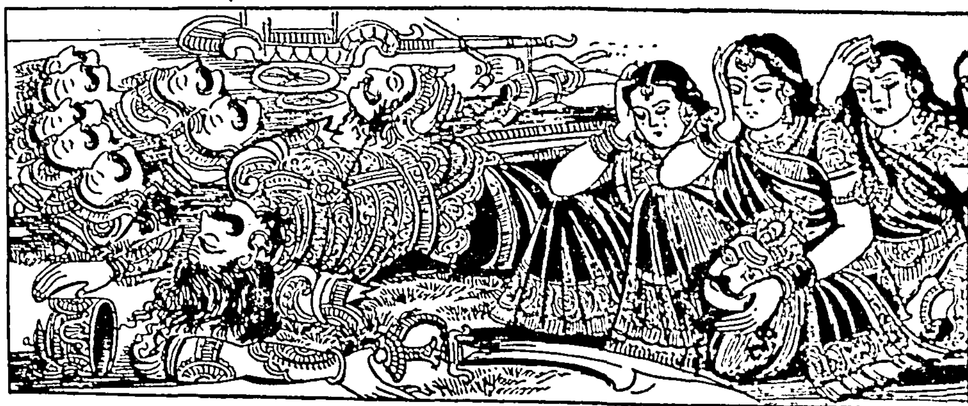
راوڻ جي موت تي اهانجو ويرياءَ ۾ پوروتي چڪو. هاڻي جيئن هو تنهنجو ڀاءُ آهي، تيئن مونکي ۾ پيارو آهي. هو سنگرام ۾ شوروير ۽ پراڪرمي هو ۽ يڌ ۾ مري هن ڪترين جي اُلم گتيءَ کي پراپت ڪيو آهي. انلاءِ ڌرم انوسار توکي هن جو اگني سنسڪار ڪرڻ گهرجي، جنهنم توکي جس ملندو.

شري رام جا اهي وچن ٻڌي، وڀيشڻ وڏيءَ انوسار راوڻ جو اگني سنسڪار ڪيو، تڏهن مندودري آدي راڻيون ٻــ راوڻ کي ڄلانجلي ڏيئي محلات ڏانهن موٽي ويون. پوءِ وڀيشڻ رامچندر جي اڳيان هٿ جوڙي اچي بيٺو. تڏهن رامچندر لڪشمڻ کــي آگيا ڪئي:- هي پيارا! توڻ وانرن جي راجا سگريو، رڇراج جامونت، انگد ۽ هنومان آدي ويرن کي لنڪا ۾ وڃي وڀيشڻ کـــي راجگديءَ تي ويهار.

رامچندر جي آگيا موجب سڀيئي لنڪا ۾ ويا ۽ وڀيشڻ کــي راجتلڪ ڏنائون. سڀني هٿ جوڙي وڀيشڻ اڳيان سـر نوايو ۽ پوءِ وڀيشڻ سڀني منترين کي وٺي رامچندر وٽ آيو ۽ اچـــي ڪيس پيرين پيو. رامچندر ڪيس اُٿاري ڪٺي ڇاتي سان لاتو ۽ پوءِ سڀني وانرن کي پاڻوٽ گهرائي چوڻ لڳو:- هي وانر ويرو! توهانجي پراڪرم ڪري ئي پربل شترو مارجي ويو ۽ وڀيشڻ کي لنڪا جو راڄ مليو. توهان مونتي جيتري ڀلائي ڪئي آهي ســا مان ورڻن ڪري نٿو سگهان. توهان مونکي پنهنجن ڀائرن سمان پيارا آهيو ۽ مان توهانجي اُپڪار جو بدلو ڏيئي نٿو سگهان.

رامچندر جا مڌر وچن ٻڌي وانرن جي اکين مان پريم پريل لڙڪ وهڻ لڳا ۽ هو شري رام جي پيرن تي ڪري چوڻ لڳا:- هي ناٿ! اسانجي ڪهڙي سمرٿي آهي جو خسيس وانرن کـــان مهاڀينڪر ن ماريا وڃن! اِهو سڀ توهانجوئي پرتاپ آهي. اسان وانرن (نماڻو) ڇاڻي توهان اسانکي ڪرتارٿ ڪيو آهي.

لڳيون. راوڻ جون راڻيون، جن کي ڏسڻ بہ درلڀ هو، سي اڄ وار ڇوڙي، ڇاتي پٽي، اوڇنگارون ڏيئي روئڻ ڪري رهيون هيون. مندودري چوڻ لڳي:- هي سوامي! ورڻ ڪبير ۽ اِندر آدي ديوتائن کي بہ توهان جيتيو هو، پر توهانکي هڪ بنواسي منش ڪيئن ماري سگهيو؟ نشچيہ سان شري رام وشڻو ڀڳوان آهي ۽

ستي سيتا لڪشمي آهي. اُنهنجو اپمان ڪري؛ توهان هيءَ ڦل پاتو ۽ مونکي وڌوا ٿيڻو پيو. ميہ دانوُ منهنجو پتا، راوڻ منهنجو پتي ۽ اِندرجيت منهنجو پٽ، اُنهن تي مونکي ڪيترو نہ گيرب هو! پر هاءِ؛ زمانو ساڳيو نٿو رهي. مان اڀاڳڻ توهان لاءِ رڙان پٽيان ۽ توهانجوُن پيون پياريون راڻيون بہ اناٿ ٿي ورلاپ ڪري رهيون آهن. هي ناٿ! هنن کي نہ اُٿي ڌيرج ڏيو. توهان سوني جي پلنگن تي سمهڻ وارا اڄ ڌوڙ ۾ ڪيئن پيا آهيو!

پنهنجي گهر جي استرين کي روئندو ڏسي، وڀيشڻ جي من ۾ بہ ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ هو بہ روئڻ لڳو. تڏهن رامچندر جي آگيا موجب لڪشمڻ وڀيشڻ کي گهڻي قدر سمجهائي ڌيرج ڏنو. راڻين جا ورلاپ ٻڌي وڀيشڻ کي ڏک تہ ٿيو پر تہ بہ هن اتياچاري پاءُ جو اگني سنسڪار ڪرڻ واجب نٿي سمجهيو. انوقت رامچندر کيس چيو:- هي وڀيشڻ! دشمني جيئندي جيئَ تائين ٽڪندي آهي ۽

لڳو ۽ اُن کي ڏاري ڇڏيائين . اُهو ٻاڻ راوڻ جا ٻراڻ ڪڍي واري

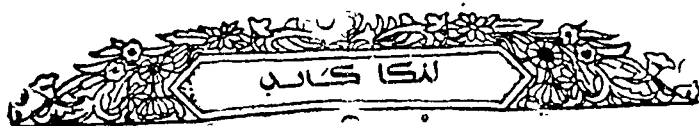

اهي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو.

راوڻ جي مرڻ تي چوطرف رامچندر جي جئہ جئڪار ٿيڻ لڳي ۽ ديوتائون پشپن جي ورکا ڪرڻ لڳا . شترو ۽ کي ماري ۽ پنهنجي پرتگيا پوري ڪري شري رام ٻہ ڏاڍو ٻرسن ٿي مشڪڻ لڳو. ان وقت هنجي وچتر ڇبي ٻہ ڏاڍي منوهر هئي . جٽائون مٿي لٽي ، هٿن ۾ ڌنش ٻاڻ، شيام سندر بدن تي رت جون بوندون ۽ سندس پرسن مک ڇبيءَ مان وير رس ٽپڪي رهيو هو. انوقت وانرن جي سٽنا ۾ هوُ الين شروع رهيو هو، جيئن ديوتائن جي وچہ اندر.

راوڻ جو اڳين سنسڪار ۽ وڀيشڻ جو راجتلڪ .

راوڻ جي مرڻ جو ٻڌي ساڻس راڻيون ملدودري وياڪل ٿي مورڇت ٿي ڪري پئي . ساڻس ٻيون راڻيون ڪيس آٿاري ۽ ورلاپ ڪندي ن پڌ پوميءَ ۾ رلي آيون . اهي راڻيون پنهنجي پرتاپ شالي ... ڪلئيل ديہ تي لوڙ ۾ ڪڏون ۽ ڪجهن جي وچہ ... جل وهائي ۽ ورلاپ ڪرڻ لڳيون . هو راوڻ ... هلس ۽ ٻل جو ورڻن ڪري اوسارڻ

ڪيو جو راوڻ جي هٿن مان ڌنش ڀاڻ ڪري پيو ۽ هو ٻانوا ٻول ٿي رٿ ۾ ڪري پيو. اهو ڏسي راوڻ جو سارٿي ڊپ ۾ ڀرجي راوڻ جو رٿ يڌ ڀومي کان ٻاهر هڪلي ويو. راوڻ جڏهن هوش ۾ آيو، تڏهن ڀاڻ کي يڌ ڀومي کان ٻاهر ڏسي پنهنجي سارٿيءَ تي ڏاڍو ڏمريو. راوڻ جي مٿان تہ ڪال سوار هو ۽ سندس ووِيڪ شڪتي ناس ٿي ويئي هئي. هو سارٿيءَ کي چوڻ لڳو:- اڙي مورکہ! تو مونکي ڳيدي سمجهي يڌ ڀوميءَ مان هيڏي آڻي منهنجي عمر ڀر جو جس ۽ ڪيرتي ٻوڙي ڇڏي. هينئر سيگهہ مانِ واپس ور، جو ائين نہ ٿئي تہ متان منهنجو شترو ڀڄي وڃي.

سارٿيءَ وراڻيو:- مهاراج! مان توهانجو هت-چنتڪ آهيان ۽ شتروءَ جو وڌيل پراڪرم ۽ تيج ڏسي توهانکي بچائڻ لاءِ هيڏي ڀري وٺي آيو آهيان. هاڻي توهانجي آگيا موجب يڌ ڀوميءَ تي وري هلائنو

انريت جوش ۾ ڀرجي راوڻ جڏهن ٻيهر يڌ ڀوميءَ تي آيو تہ ڀينڪر استرن شسترن جي ورکا ڪرڻ لڳو. رامچندر اُنهن هٿيارن کي ڪٽڻ لاءِ ٻيا استر هلائڻ لڳو ۽ اُهي استر شستر پاڻ ۾ ٽڪرجي اهڙو ڀينڪر آواز ڪرڻ لڳا ڄڻ تہ بارود سان ڪو پهاڙ ڏري رهيو هجي. راوڻ ڀانت ڀانت جا هٿيار، گدا، چڪر، ڀالا، ترشول آدي هلائيندو رهيو جي رامچندر ڪاٽي پنهنجن تکن تيرن سان راوڻ جا سر ٻانهون ۽ ٻيا انگ ڪاٽڻ لڳو. راوڻ جا اهي سر يا انگ ڪٽجي وري بہ نوان ٿي ٿي پيا، جو ڏسي رامچندر چنتا ۾ پئجي ويو تہ هيءَ شترو تہ مرڻ سان بہ نٿو مري. انوقت ماتليءَ کيس صلاح ڏني تہ برهم استر جو پريوگہ ڪريو.

ماتليءَ جي ياد ڏيارڻ تي رامچندر اگست منيءَ جو برهم استر ڪڍيو. اُهو اموگهہ استر سڀني تتون جي سار تيج مان ٺاهيو ويو هو ۽ پرليہ ڪال جي اگنيءَ سمان تيجسوي ۽ ڀسم ڪندڙ هو. شري رام انهيءَ استر کي وڏيءَ ٻوروڪ ڌنش تي چاڙهي راوڻ کي هنيو. اُهو ٻاڻ وڄ سمان ڀينڪر ڪڙڪاٽ ڪندو راوڻ جي ڇاتيءَ تي وڃي

اهو ڏسي وڀيشڻ ڳدا کڻي وڃي راوڻ سان يڌ ڪرڻ لڳو. جنهن وڀيشڻ کي راوڻ اڳيان اکيون مٿي کڻڻ جي جرئت ڪين ٿيندي هئي، سوئي وڀيشڻ اڄ رامچندر جي پرتاپ ڪري راوڻ سان دوبدو ڳدا يڌ ڪرڻ لڳو. وڀيشڻ راوڻ جي ڇاتيءَ ۾ اهڙي زور سان ڳدا هنيئين ته راوڻ جي ڏهن ئي مکن مان رت جون اُلٽيون ٿيڻ لڳيون. راوڻ اُنجي ڪجهه پرواهه نه ڪري وڀيشڻ سان ڏاڍي ڪروڌ ۾ ڀرجي وڙهڻ لڳو جو وڀيشڻ جلدئي ساڻو ٿي پيو. تڏهن هنومان وڃي راوڻ جي سامهون ٿيو ۽ ٻيا وانر به راڪشس سئنا سان لڙڻ لڳا. وري به اڄي مها سنگرام متو. تڏهن راوڻ هڪ مايا رچي ۽ هڪ اهڙو استر هلايو جو چوطرف اُجو ڳهاٽو دونهون ڦهلجي ويو جو سپيئي هڪ ٻئي کي ڏسي نٿي سگهيا. پوءِ جڏهن اُهو دونهون ڏور ٿيو ته چوطرف لکين ڪروڙين راوڻ ڏسڻ ۾ آيا جيڪي وانرن سان وڙهڻ ۽ گرجڻ لڳا. تڏهن وانر ڏاڍو دکي ٿيا ۽ چوڻ لڳا ته هاڻي جيت جي آشا رکڻ اجائي آهي جو هڪ راوڻ کي جيتڻ ئي مشڪل هئو سو انهن بيشمار راوڻن کي ڪيئن ماري سگهبو!

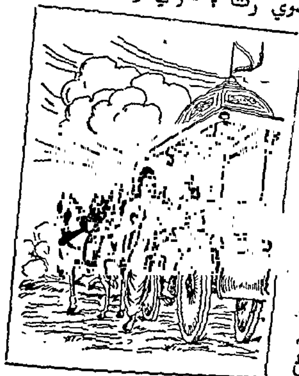
انوقت رامچندر سرجيت ٿيو ۽ پنهنجي سئنا کي وياڪل ڏسي، جي سمجهيءَ مايا جو ناس ڪيائين جو رگهو هڪ راوڻ وڃي بچيو. ... ر راوڻ کي اهڙي زور سان استر شسترن جو پريوگ

رامچندر جا وچن ٻڌي راوڻ ٺهڪ ڏيئي کلڻ لڳو ۽ ٻوءِ ڪروڌ ۾ ڀرجي رامچندر مٿان هڪ ساهيءَ اينترا ته تير هلايائين جو بادلن ۾ سورج وانگر، رامچندر تيرن ۾ ڍڪجي ويو. تڏهن رامچندر هڪ ئي اگني ٻاڻ هلائي سڀني تيرن کي ڪن پل ۾ ناس ڪري ڇڏيو. راوڻ هڪڙو استر اهڙو هلايو جو اُن مان سورج سمان انيڪ تيز چڪر پرگهٽ ٿي رامچندر کي ناس ڪرڻ لاءِ آيا، پر رامچندر وايويه اَستر هلائي اُن اَستر ۽ چڪرن کي ناس ڪري ڇڏيو. رامچندر راوڻ جي گندرو استر جو جواب گندرو استر سان ڏنو ۽ جڏهن راوڻ ناڳه استر جو پريوڳه ڪري اسنڪيه زهريلا ناڳه پيدا ڪيا ته رامچندر گرڙ اَستر هلايو جنهن سان سڀ ناڳه ڪاٽجي ويا. پنهنجن ديوي اَسترن کي بيڪار ٿيندو ڏسي راوڻ پنهنجن تکن تيرن سان رامچندر جي گهوڙن کي زخمي ۽ سارٿيءَ کي مورڇت ڪري ڇڏيو.

رامچندر پنهنجي سارٿيءَ کي سرجيت ڪيو ۽ ڪروڌ ۾ ڀرجي راوڻ تي اهڙي زور سان تير هنيا جو هن جو رٿ پرزا پرزا ٿي پيو ۽ گهوڙا مري ويا. راوڻ اُمالڪ وڃي ٻئي رٿ تي چڙهيو ۽ هڪ مهاڀاري ترشول رگهوناٿ مٿان اُڇلايائين. رامچندر اِندر جي ڏنل شڪتي سان اُن ترشول کي پرزا پرزا ڪري ڇڏيو. رامچندر راوڻ جي ڏهن ئي سرن ۾ ڏهه تير هنيا جنهنڪري راوڻ جي سسين مان رت لاتون ڪري وهڻ لڳو. راوڻ رامچندر تي به اسنڪيه ٻاڻ هلايا پر رامچندر اُنهن ٻاڻن کي ڪاٽيندو، پربت سمان اَچل ۽ اَڏول بيٺو رهيو. سڀيئي وانر ۽ وڀيشڻ آدي راڪشس رام راوڻ جي اِها وچتر يڌ ڏسي اَچرج ۾ ڀرجي ويا. اُنوقت راوڻ هڪ مها ڀينڪر اموگهه شڪتي وڀيشڻ تي هلائي. اُن شڪتيءَ کي مهاڪال جي ڏنڍي سمان وڀيشڻ جا پراڻ وٺڻ لاءِ ايندو ڏسي شرڻاگت وتسل پڀو رامچندر وڀيشڻ کي پٺيان ڪري پاڻ تي اُن شڪتيءَ جو وار ٽيڻ ڏنو. انلاءِ شري رام ٿوريءَ دير لاءِ مورڇت ٿي ڪري پيو.

لي آيو.

ي، ڀڄهن هو هڪ اُلم رٿ تي سوار ٿي ڀهر يڏ پوءِ لي سوار تي ڀهر يڏ پوءِ لي آيو.
ي، پڄهن هو هڪ اُلم رٿ کي سوار ٿي پهر يڏ پوءِ کي آيو.

ي، ڀڄهن هو هڪ اُلم رٿ کي سوار ٿي ڀهر يڏ پوءِ کي آيو، ڀڄهن هو هڪ اُلم رٿ ...

”هاءِ رام! رکيا ڪريو“ پڪاري هيڏي هودي ڀڄڻ لڳا. تڏهن رامچندر اگني استر هلايو جنهنڪري آڪاش ۾ سورج جهڙو پرڪاش ٿي ويو جنهن ۾ اُهي سڀ ماياوي جيو گم ٿي ويا.

اندڪار ناس ٿيو ته وانرن همت ٻڌي راڪشس سئنا تي زور سان حملو ڪيو. ٻنهي پاسن ۾ گهور يڌ مچي ويو. ڪرپاڻ ۽ تلوارون ائين چمڪڻ لڳيون جڻ ڏهن ئي [ڏسائن ۾ وڄ ڪنوي رهي آهي. هاٿين، گهوڙن ۽ سانڍن جي اهڙي چيڪار ٿيڻ لڳي جو جڻ انيڪ بادل گرجي رهيا آهن. رامچندر ۽ ٻين شورويرن جي تکن تيرن سان سر ڌڙن کان ڌار ٿي برف جي ڳڙن وانگر وسڻ لڳا. ٻاڻن، تلوارن ۽ کهاڙن جي لڳڻ ڪري شريرن مان رت ائين وهڻ لڳو جيئن چشمن مان جل وهندو آهي. ڪاتُرن کي ڏڪائڻ واري رت جي ڀينڪر ندي وهڻ لڳي، جنهن ۾ هاٿي، گهوڙا، گڏهه جل جي جيون وانگر وهڻ لڳا. وڏا وڏا جوڌا جنگ ۾ ڪنجي ائين ڪرڻ لڳا، جيئن اُن نديءَ جي ڪناري بيٺل وڏا وڏا وڻ ڍهي پوندا آهن. انهي جي چربي اُن نديءَ ۾ جل جي ڦيڻ وانگر ٿي لڳي. ڀوت پشاچ ۽ بئتال اُن ڀينڪر نديءَ ۾ سنان ڪري ٿهڪ ڏيڻ لڳا. ڪانو ۽ سرڙيون اُن نديءَ ۾ وهندڙ هٿ، ٻانهون وغيره عضوا کڻي اُڏامڻ لڳيون ۽ هڪ ٻئي کان ڇني کائڻ لڳيون. ڀوتڙيون ۽ پشاچڻيون کوپرين ۾ ڀري ڀري رت ۽ چربي پي ڍءُ ڪري، کوپرين جا جهانجهه وڄائي، نچڻ ۽ ٿهڪ ڏيئي ڀينڪر گيت ڳائڻ لڳيون. چوطرف هاءِ هاءِ ۽ مارو ڪاٽو جي گرجنا ۾ راڪشسن ۽ وانرن جي اُها مها ڀينڪر يڌ گهڻو وقت هلندي رهي.

-:-

راوڻ جو موت.

راوڻ جو رٿ، سارٿي ۽ گهوڙا رامچندر هٿان ناس ٿي چڪا هئا ۽ هن ڏٺو ته سندس سڀني سردارن جو انت ٿي چڪو

هڪ خسيس جيءُ آهي.
رامچندر جا اهي ڏرم مئہ وچن ٻڌي، وپيشڻ سندس چرڻن
ي ڪري پيو. انوقت ٻنهي سئنائن ۾ مها سنگرام شروع ٿـي ويو.
ي هاسن جا جوڙا متوالا ٿي هڪ ٻئي کي ڪٽڻ ۽ مارڻ لڳا. راڪشس
پنهي ٻاسن جا جوڙا متوالا ٿي هڪ ٻئي کي ڪٽڻ لڳا ۽ وانر اُنهن کـي
پنهنجن پينڪر هٿيارن سان وانرن کي ڪٽڻ لڳا ۽ وانر اُنهن کـي
پنهنجن ٽڪن ننهن سان پيٽ چيري آنـڊا اوجهريون
هيٺ دسـي پنهنجن سئناپتي وروپاڪيہ جي
گجيءَ ۾ پالي گرجڻ لڳا. سـگريو راوڻ جي سئناپتي وروپاڪيہ جي
هاٿي جي مغز تي ڏاڍي زور سان هڪ پٿر جي چپ هڻين جو اُهو
هاٿي پوئتي پيچي راڪشسن جي سئنا کي ئي لتاڙڻ لڳو. وروپاڪيہ
ٽپ ڏيئي هاٿيءَ تان هيٺ لٿو ۽ سگريو تي ٽلوار جو وار ڪيائين.
سگريو جو رت وهڻ لڳو تہ بہ هن گدا جي هڪ ڀرپور ڌڪ سان
وروپاڪيہ جو مغز ڏاري ڇڏيو ۽ هو مري ويو. وروپاڪيہ کـي مئل
ڏسي مهودر نالي وڏي پيٽ واري مها ٻلوان راڪشس سگريو تي حملو
ڪيو، پر نيٺ سـگريو ٽلوار سان سندس سر ڪپي ڇڏيو. پوءِ مها پارشو
۽ انگد جي پاٽہ گدا يڌ ٿي جنهن ۾ مها پارشو مارجي ويو.
پنهنجن ٽنهي سئناپتين جي مارجڻ تـي راوڻ ڪروڌ ۾ ٻرجي
هڪ تامس نالي اهڙو استر هلايو جو وانر سئنا ۾ چوطرف باهہ جا مچ
ٻرڻ لڳا ۽ وانر اُن ۾ جلڻ ۽ ڪيڪون ڪري هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ
لڳا. انوقت رامچندر ورڻ استر هلايو جنهنڪري اُها اڳني شانت
ٿي وئي ۽ چوطرف ٿڌي هير لڳڻ لڳي. راوڻ رامچندر تي زهريلن
ٻاڻن جي ورکا ڪرڻ لڳو، پر شري رام اُنهن کي وچہ کـي ڪٽيندو
ٿي ويو. ٻنهي طرفن کان ايترا تہ ٻاڻ هليا جو آڪاش ٻاڻن سان ڀرجي
ويو ۽ اوندهہ ٿي وئي. پر جڏهن سورج است ٿيو تڏهن تہ چوطرف
گهاٽو انڌڪار ٿي ويو تہ بہ ٻنهي سينائن جي وچہ لڙائي وڌيڪ پينڪر
ٿي وئي. انوقت راوڻ اهڙي مايا پکيڙي جو بيشمار شينهن،
ٿي. اجگر ۽ واسينگ نانگ اچي پيدا ٿيا. پوءِ تہ چوطرف
۽ وانر ڏاڍا وياڪل ٿي "هاءِ رام! رکيا ڪريو."

”هاءِ رام! رکيا ڪريو“ پڪاري هيڏي هودي ڀڄڻ لڳا. تڏهن رامچندر اگني استر هلايو جنهنڪري آڪاش ۾ سورج جهڙو پرڪاش ٿي ويو جنهن ۾ اُهي سڀ ماياوي جيو گم ٿي ويا.

اندڪار ناس ٿيو تہ وانرن همت ٻڌي راڪشس سئنا تي زور سان حملو ڪيو. ٻنهي پاسن ۾ گهور يڌ مچي ويو. ڪرپاڻ ۽ تلوارون ائين چمڪڻ لڳيون ڄڻ ڏهن ئي ڏسائن ۾ وڄ ڪنوي رهي آهي. هاٿين، گهوڙن ۽ سانڍن جي اهڙي چيتڪار ٿيڻ لڳي جو ڄڻ انيڪ بادل گرجي رهيا آهن. رامچندر ۽ ٻين شوروبيرن جي تکن تيرن سان سر ڌڙن کان ڌار ٿي برف جي ڳڙن وانگر وسڻ لڳا. ٻاڻن، تلوارن ۽ کهاڙن جي لڳڻ ڪري شريرن مان رت ائين وهڻ لڳو جيئن چشمن مان جل وهندو آهي. ڪانئرن کي ڏڪائڻ واري رت جي ڀيانڪر ندي وهڻ لڳي، جنهن ۾ هاٿي، گهوڙا، گڏهہ جل جي جيون وانگر وهڻ لڳا. وڏا وڏا جوڌا جنگ ۾ ڪٽجي ائين ڪرڻ لڳا، جيئن اُن نديءَ جي ڪناري بيٺل وڏا وڏا وڻ ٻڌهي پوندا آهن. انهي جي چربي اُن نديءَ ۾ جل جي قيڻ وانگر ٿي لڳي. ڀوت ۽ ٻتال اُن ڀيانڪر نديءَ ۾ سنان ڪري ٽهڪ ڏيڻ لڳا. ڪانو اُن نديءَ ۾ وهندڙ هٿ، ٻانهون وغيره عضوا ڪٽي اُڏامڻ کان جي ڪاڻ لڳيون. ڀوتڻيون ۽ پشاچڻيون ت ۽ چربي پي يڌ ڪري، کوپرين جا جهانجهہ جي ڀيانڪر گيت ڳائڻ لڳيون. چوطرف راڪشسن ۽ وانرن جي اُها مها ڀيانڪر

راوڻ جو موت.

بو رت، سارٿي ۽ گهوڙا رامچندر هٿان ناس ٿي چڪا ن چڏهن ڏٺو تہ سندس سڀني سردارن جو انت ٿي چڪو

سو ناسوان ۽ بدل سدل ٿيڻ وارو آهي ۽ انلاءِ ڏکر ڪرڻ نہ جڳائي.
سنت تلسيداس ٿو چوي:-

तिन्हहि ग्यान उपदेसा रावन। आपुन मंद कथा सुभ पावन॥
पर उपदेस कुसल बहुतेरे। जे आचरहिं ते नर न घनेरे॥

راوڻ انهن کي گيان اُپديش ڏنو. پاڻ نيچ، پر وچن ڏاڍا شيپ ۽ پوتر. ٻين کي اُپديش ڪرڻ ۾ تہ گهڻيئي هوشيار ٿيندا آهن، پر اُن اُپديش تي هلت ڪرڻ وارا گهٽا نہ ٿيندا آهن.

انريت راوڻ استرين کي سمجهايو پر پنهنجي من ۾ تہ ڏاڍو شوڪ ۽ ڪروڌ پيدا ٿيل هوس. هو سوچڻ لڳو تہ سچي جڳت کي جيتيندڙ منهنجو سورمو پٽ بہ مارجي ويو! هاڻي منهنجي لاءِ هيءَ سنسار سڄو ٿي ٻيو. هاڻي هيءُ راڄ منهنجي ڪهڙي ڪم جو آهي. پراڻ پياري پٽ ڪانسواءِ مان هن جيون کي ڇهتي ڇو پوان؟ هاڻي منهنجي لاءِ بدلي وٺڻ ۽ نراشا ڪانسواءِ ڪجهہ بہ بچيو ناهي. منهنجي پياري پٽ جوڙتو ٿهيل سيتا کي ناس ڪيو هو پر مان هاڻي سچيءَ سيتا کي ناس ڪندس. هوءَ اجا تائين منهنجي پريم ۽ راجائيءَ جو نرادر ڪري بن بن ڀٽڪندڙ رام کي تن من ارپڻ ڪيو ويٺي آهي. انريت جنهن سيتا لاءِ سندس ڀاءُ ڪنڀڪرڻ ۽ پياري پٽ ميگهناد جو موت ٿيو هو، تنهنکي مارڻ جو پڪو ارادو ڪري راوڻ تلوار اُگهاڙي ڪري اشوڪ واٽڪا ڏي ويو. اهو ڏسي سندس منتري پڻيان ويا ۽ ڪيس گهڻوئي روڪيائون پر هن جو جوش نہ گهٽيو. نيٺ سپارشو نالي منتريءَ، جيڪو سندس متر هو ۽ ڏاڍو سياڻو ۽ سيلونت بہ هو تنهن همٿ جهلي وڃي ڪيس جهليو ۽ سمجهايو:- مهاراج! توهان هڙا پراڪرمي ۽ ڌرم جا ڄاڻو ٿي هڪ نرادر ابلا استريءَ کي ماري پنهنجي بيداغ ڪيرتيءَ کي ڪلنڪ نہ لڳايو! توهان ڪبير ۽ برهم رشين جي سنتان آهيو. ويد شاسترن جا ڌرندڙ ودوان مها ڪٺن تپسيا ڪئي اٿو، پوءِ توهان ڌرم جو تياڳ ڪيئن پيو؟ سيتا جي سندرتا کي ڏسي توهان مٿس ديا ڪريو ۽

ٻاڻ لڪشمڻ کي هنيائين. اهو ڏسي لڪشمڻ ٻه ڦڙتيءَ سان ساڳئي قسم جو ڀيئنڪر ٻاڻ هنيو جو اُهي ٻئي ٻاڻ پاڻ ۾ ٽڪريا، جنهن مان بجلي جهڙو ڪڙڪاٽ ۽ باهه جا شعلا پيدا ٿيا. پوءِ ميگهناد اگني استر ڇوڙيو، جنهنکي لڪشمڻ سوريه استر سان شانت ڪري ڇڏيو. لڪشمڻ وارڻ استر جو وار ڪيو، پر ميگهناد رودر استر سان اُنکي ٺڏو ڪري ڇڏيو. انريت گهڻوئي وقت انهن جي وچ ۾ موتمار جنگ ٿيندي رهي پر نيث مهاپراڪرمي لڪشمڻ اِندر استر هڻي ميگهناد جو سر ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيو.

انريت مها پرتاپشالي اندرجيت، ميگهناد، جنهنجي ٻل ڪري راوڻ ٻه نرڀئه رهندو هو ۽ جنهن پنهنجي پراڪرم سان چوڏهن لوڪن کي جيتي وڏو ناموس پاتو هو، تنهن کي مئل ڏسي رشي مني ۽ ديوتائون ڏاڍو خوش ٿيا ۽ لڪشمڻ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳا. وانر ۽ رڇ وغيره لڪشمڻ جي چوڏاري اچي نچڻ ۽ سندس جئه جئڪار منائڻ لڳا. انوقت هنومان ميگهناد جو لاش کڻي لنڪا جي ڦاٽڪ ٻاهران رکي آيو.

راوڻ جو شوڪ ۽ رام راوڻ جي ڀيئنڪر يڌ.

راوڻ جڏهن پنهنجي پياري ۽ پراڪرمي مربي پٽ يوراج ميگهناد جي موت جو ٻڌو ته شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورڇت ٿي زمين تي ڪري پيو. مندودري ۽ ميگهناد جي استري سلوچنا پنهنجن ڇاتين تي ڌڪ هڻي اوچنگارون ڏيئي ورلاپ ڪرڻ لڳيون. سڄي لنڪا نگريءَ ۾ ڏڪ ۽ شوڪ ڇانئيل هو ۽ هرهڪ گهر ۾ استريون پنهنجي پنهنجي مڙسن، پٽن ۽ ڀائرن وغيره کي اوساري ورلاپ ڪري رهيون هيون. راوڻ سامت ۾ اچي محلات جي سڀني استرين کي گيان اُپديش ڏيئي چوڻ لڳو ته هن قسم جي روڄ راڙي مان ڪهڙو لاڀ؟ جڳت ۾ جيڪي ڪجهه ٻه ڏسڻ ۾ اچيٿو

ويڀشڻ وراٽيو:- هي ايماني ڇوڪرا! تون ڪـال جي ڪاسو ۽ ڪاتل اها بکواد ڪري رهيو آهين. جيتوڻيڪ مان راڪشس جاتيءَ جو آهيان تہ بہ الياچار ۽ ادرم مونکي نٿو وڻـي. تنهنجو پيءُ نردوش رشين منين کي قتل ڪريٿو، ديوتائن سان وير رکيٿو ۽ سيني جيون کي ستائي ٿو. جيڪو پاپي پرائو ڌن ۽ پرائي استري چورائي ٿو تنهنڪان نانگہ وانگر پري ڀڄڻ گهرجي. انلاءِ مون تنهنجي پيءُ جو تياگ ڪيو ۽ ديش ۽ جاتيءَ سان ڌروهہ نہ ڪيو آهي. هاڻي توں بکواد ڇڏي پراڪرمي لکشمڻ سان يڌ ڪر.

اهو ٻڌي اندرجيت لکشمڻ تي ٻاڻن جي ورکا ڪرڻ لـڳو جي لکشمڻ وڍيو ڪٽيندو. لکشمڻ پنهنجن تکن تيرن سان ميگهناد جي سوني جي زرهہ ڀڃي ڇڏي ۽ هن کـي زخمي ڪري ڇڏيو. اندرجيت بہ لکشمڻ جو ڪوچ ٽوڙي هنجي شرير ۾ گهڻيئي گهاو ڪيا. ٻنهي جي شرير مان رت جون لاٽون وهڻ لڳيون تہ بہ اُنجي ڪجهہ پرواهہ نہ ڪري ٻئي ڀينکريہ ڪندا رهيا. لکشمڻ ميگهناد جي سارٿيءَ کي ماري ڇڏيو تہ ميگهناد پاڻ گهوڙا بہ ٻئي هڪليا کـہ ڏنش مان ٻاڻ بہ ٻئي ڇوڙيا، هن جي اهڙي هوشياري ڏسي سڀ وسمہ ۾ پرجي هن جي واهہ! واهہ! ڪرڻ لگا. پر جلد ئي چار سوروير وانر سلدس چڱئي گهوڙن تي وڃي ڪڙکيا ۽ انهن کي ماري رٿ کي ڀڃي پوري ڇڏيائون.

رٿ جي ڀڄڻ تي اندرجيت بہ لکشمڻ وانگر زمين تي بهي هٿيار هلائڻ لڳو. انوقت هو اوندهہ ۽ لڙائيءَ جي گهمسان جو وجهہ وٺي لنڪا ۾ هليو ويو ۽ هڪ نئين آلم رٿ تي سوار ٿي اچي لکشمڻ جي ساموهون ٿيو. اچڻ سان هن هزارين وانرن کي ماري ڇڏيو ۽ چوطرف هاهاڪار مچائي ڏنو. هن ويڀشڻ کي مارڻ لاءِ هڪ مها ڀينکر شکتي هلائي جا لکشمڻ پنهنجن تيرن سان آڪاس ۾ ئي ڏهہ ٽکر ڪري ٺهنجي ڪدا سان ميگهناد جي رٿ جي گهوڙن کي ماري ڏٺئي رٿ تان هيٺ لٿو ۽ هڪ مها ڪال سمان

ٻاڻ لڪشمڻ کي هنيائين. اهڙ ڏسي لڪشمڻ به ڏڙڪيءَ سان ساڳئي قسم جو پينڪر ٻاڻ هنيو جو اهي ٻئي ٻاڻ پاڻ ۾ ٽڪريا، جنهن مان بجلي جهڙو ڪڙڪاٽ ۽ باهه جا شعلا پيدا ٿيا. پوءِ ميگهناد اگني استر ڇوڙيو، جنهنکي لڪشمڻ سوريه استر سان شانت ڪري ڇڏيو. لڪشمڻ وارڻ استر جو وار ڪيو پر ميگهناد رودر استر سان اُنکي ٽڙو ڪري ڇڏيو. انريت گهڻوئي وقت انهن جي وچ ۾ مونمار جنگ ٿيندي رهي پر نيٺ مهاپراڪرمي لڪشمڻ اِندر استر هڻي ميگهناد جو سر ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيو.

انريت مها پرتاپشالي اندرجيت، ميگهناد، جنهنجي ٻل ڪري راوڻ به نرڀئه رهندو هو ۽ جنهن پنهنجي پراڪرم سان چوڏهن لوڪن کي جيتي وڏو ناموس پاتو هو، تنهن کي مئل ڏسي رشي مني ۽ ديوتائون ڏاڍو خوش ٿيا ۽ لڪشمڻ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳا. وانر ۽ رڇ وغيره لڪشمڻ جي چوڌاري اچي نچڻ ۽ سندس جئه جئڪار مناڻ لڳا. انوقت هنومان ميگهناد جو لاش کڻي لنڪا جي ڦاٽڪ ٻاهران رکي آيو.

راوڻ جو شوڪ ۽ رام راوڻ جي پيمڪر يڌ.

راوڻ جڏهن پنهنجي پياري ۽ پراڪرمي مربي پٽ يوراج ميگهناد جي موت جو ٻڌو ته شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورڇت ٿي زمين تي ڪري پيو. مندودري ۽ ميگهناد جي استري سلوچنا پنهنجن ڇاتين تي ڌڪ هڻي اوچنگارون ڏيئي ورلاپ ڪرڻ لڳيون. سڄي لنڪا نگريءَ ۾ دپ ۽ شوڪ ڇانيل هو ۽ هرهڪ گهر ۾ استريون پنهنجي پنهنجي مڙسن، پٽن ۽ ڀائرن وغيره کي اوساري ورلاپ ڪري رهيون هيون. راوڻ سامهت ۾ اچي محلات جي سيني استرين کي گيان اُپديش ڏيئي چوڻ لڳو ته هن قسم جي روڄ راڙي مان ڪهڙو لاڀ؟ جڳت ۾ جيڪي ڪجهه به ڏسڻ ۾ اچيٿو

وسِشٽ وراڻيو:- هي ايماني ڇوڪرا! تون ڪال جي ڦاسي ۾ ڦاٿل اِها بڪواد ڪري رهيو آهين. جيتوڻيڪ مان راڪشس جاتيءَ جو آهيان تہ بہ اياچار ۽ ادرم مونکي نٿو وڻي. تنهنجو پيءُ نردوش رشين منين کي قتل ڪرڻ، ديوتائن سان وير رکيٿو ۽ سيني جيون کي ستائي ٿو. جيڪو پاپي پرائو ڌن ۽ پرائي استري چورائي ٿو تنهنکان نانگہ وانگر پري ڀڄڻ گهرجي. انلاءِ مون تنهنجي پيءُ جو تياڳ ڪيو ۽ ديش ۽ جاتيءَ سان دروهہ نہ ڪيو آهي. هاڻي تون بڪواد ڇڏي پراڪرمي لڪشمڻ سان يڌ ڪر.

اهو ٻڌي اندرجيت لڪشمڻ تي ٻاڻن جي ورکا ڪرڻ لڳو جي لڪشمڻ وڍيو ڪٽيندو. لڪشمڻ پنهنجن تکن تيرن سان ميگهناد جي سوني جي زرهہ ڀڃي ڇڏي ۽ هن کي زخمي ڪري ڇڏيو. اندرجيت بہ لڪشمڻ جو ڪوچ ٽوڙي هنجي شرير ۾ گهڻيئي گهاو ڪيا. ٻنهي جي شرير مان رت جون لاٽون وهڻ لڳيون تہ بہ اُنهي ڪجهہ پرواهہ نہ ڪري ٻئي يڌ ڪندا رهيا. لڪشمڻ ميگهناد جي سارٿيءَ کي ماري ڇڏيو تہ ميگهناد پاڻ گهوڙا بہ ٻئي هڪليا تہ ڌنش مان ٻاڻ بہ ٻئي ڇوڙيا؛ هن جي اهڙي هوشياري ڏسي سڀ وسمہ ۾ پرجي هن جي واهہ! واهہ! ڪرڻ لڳا. پر جلد ئي چار سوروير وانر سندس چئني گهوڙن تي وڃي ڪڙڪيا ۽ انهن کي ماري رٿ کي ڀڃي ڀوري ڇڏيائون.

رٿ جي ڀڄڻ تي اندرجيت بہ لڪشمڻ وانگر زمين تي بيهي هٿيار هلائڻ لڳو. انوقت هو اوندهہ ۽ لڙائيءَ جي گهمسان جو وجهہ وٺي لنڪا ۾ هليو ويو ۽ هڪ نئين اُتم رٿ تي سوار ٿي اچي لڪشمڻ جي سامهون ٿيو. اچڻ سان هن هزارين وانرن کي ماري ڇڏيو ۽ چوطرف هاهاڪار مچائي ڏنو. هن وڀيشڻ کي مارڻ لاءِ هڪ مها ڀينڪر شڪتي هلائي جا لڪشمڻ پنهنجن تيرن سان آڪاس ۾ ئي ڍهہ ٽڪر ڪري ڇڏي. وڀيشڻ پنهنجي گدا سان ميگهناد جي رٿ جي گهوڙن کي ماري ڇڏيو تہ ميگهناد ٽپ ڏيئي رٿ تان هيٺ لٿو ۽ هڪ مها ڪال سمان

وڏ ڪر. تڏهن لڪشمڻ، وڀيشڻ، انگد، هنومان آدي ساڻ ڪري اُن جڳهه تي آيو جتي ديويءَ جي مندر چوگرد راڪشسن جي وڏي سئنا مورچي بندي ڪيو بيٺي هئي ۽ اندر مندر ۾ ميگهناد اجيهه يگيه ڪري رهيو هو. هو آهوتيون ڏئي ڀوتن پشاچن ۽ ٻين مها وڪرال شڪتين کي پنهنجي مدد لاءِ ڪوٺي رهيو هو. اُنوقت وانرن جي سئنا ڏاڍي جوش سان وچي راڪشسن جي مورچي تي ڪڙڪي ۽ لڪشمڻ لڪين ٻاڻن جي ورکا ڪري راڪشسن جو قتلام ڪرڻ شروع ڪيو. انلاءِ راڪشسن ۾ اچي ڪاڪوڙو پيو ۽ هو مندر جي رکيا ڇڏي اُٿي ڀڳا. تنهنڪانپوءِ وانرن مندر ۾ وڃي ميگهناد جو يگيه کنڊن ڪيو. اُنهن يگيه جي سامگري اُڇلائي ڇڏي ۽ جيپ ڪندڙ اندرجيت کي وارن کان پڪڙي گهلڻ ۽ لتون هڻڻ لڳا. تڏهن لاچار ميگهناد کي انوشٽان پوري ڪرڻ کانسواءِ اُٿڻو پيو ۽ هو جوش ۾ ڀرجي وڃي پنهنجي رٿ تي ويٺو.

انوقت وڀيشڻ لڪشمڻ کي پرسان هڪ وڏي ٻڙ جي وڻ هيٺ وٺي ويو ۽ ٻڌايائينس:- آريه! اندرجيت جو اِهو راز آهي ته هو هن وڻ جي هيٺان ڀوتن کي ٻلي ڏيئي پوءِ يڌ ڪرڻ ويندو آهي ته سنگرام ۾ انترڌان ٿي سگهندو آهي. توهان کيس هن وڻ جي هيٺ اچڻ نه ڏجو. نه ته پوءِ غائب ٿيل شتروءَ سان يڌ ڪرڻ ۾ توهانکي ڏاڍي مشڪلات ٿيندي.

ايتري ۾ ميگهناد به اچي اُتي پهتو ۽ لڪشمڻ ۽ وڀيشڻ کي اکيه اُتي بيٺل ڏسي، هو وڀيشڻ کي چوڻ لڳو:- هي ديش دروهي راڪشس! توکي لعنت هجي! تو جنهن پوميءَ تي جنم ورتو ۽ پرورش پاتي، تنهنسان ئي دوهه ڪري رهيو آهين! ڌڪار آهي توکي، جو پنهنجي اوچ راڪشس جاتيءَ جو سومان وساري ۽ پنهنجن کي ڇڏي وڃي ڏارين جو داس بڻيو آهين! ڏاريا نيٺ به ڏاريا ٿيندا. جو ڏارين جو پاسو وٺي پنهنجن جو پکيه ڇڏيندو سو پنهنجن جي مارجي وڃڻ تي ڏارين کان ماريو ويندو.

ميگهناد وراڻيو:- اي وانرا توهان سيتيءَ جنهن سيتا لاءِ هتي آيا آهيو، انکي ئي مان ماري ٿو ڇڏيان ته توهانجي يڌ ڪرڻ ئي اجائي ٿي. استرين کي مارڻ ڌرم نه آهي، پر جنهن استري ڪري منهنجا پائر، چاچا، ماما ۽ پيا وڏا وڏا وير مري چڪا آهن ۽ جنهن ڪري ڪئي توهان سيتي کي ڪشٽ پهچي سو ڪم ته هونکي ضرور ڪرڻ گهرجي.

ائين چئي ميگهناد تلوار سان اُن طلسمي سيتا جو سر ڪپي ڇڏيو ۽ تهڪ ڏيندو نڪميلا ديويءَ جي مندر ۾ وڃي اجيه يگيه ڪرڻ لڳو. سيتا جو قتل ڏسي وانر سئنا ۾ دڪم ۽ نراسائي جي لهر ڇانئجي ويئي ۽ هو سمجهڻ لڳا ته هاڻي وڌيڪ لڙائي ڪرڻ اجائي آهي. جنهن سيتا کي ڇڏائڻ لاءِ اسان هيءَ يڌ ڪري رهيا آهيون سائي جيئري نه رهي ته وڌيڪ ويڙهه جو ڪهڙو مطلب؟ اهو سوچي وانر اُداس ٿي ويهي رهيا. هنومان جڏهن شري رام کي سيتا جي موت جي خبر ٻڌائي ته هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورڇت ٿي ڪري پيو. ڀاءُ جي اها حالت ڏسي لڪشمڻ کيس ڌيرج ڏيڻ لڳو. اُنوقت وڀيشڻ به اُتي اچي پهتو ۽ سڀ احوال کان واقف ٿي چوڻ لڳو:- هي پرڀوا راوڻ جو سيتا لاءِ جيڪو ڀاءُ آهي، تنهن لاءِ هو ڪڏهن به سيتا کي ڪسجڻ نه ڏيندو. هي رڳو ميگهناد طلسمي سيتا کي ماري، اسان سيني کي شوڪ ۾ ساڻو ۽ نڪمو ڪري، پاڻ نرو گهن ٿي اجيه يگيه ڪري رهيو آهي. جي هو اهو يگيه پورو ڪري اُٿندو ته پوءِ هنکي ٻلهه جيتي نه سگهبو. اللاءِ هاڻي هلي هنجي يگيه ۾ وگهن وجهڻ گهرجي. هي پراڪرمي رگهويرا هيءَ وقت اُدم ۽ پراڪرم جو آهي ۽ شوڪ جو ناهي. اِندرجيت مئو ته راوڻ کي سيني سميت مئل سمجهو.

وڀيشڻ جي ائين سمجهائڻ کي رامچندر ۽ وانر سئنا جو شوڪ دور ٿيو ۽ اُتساهه ۾ پرجي ميگهناد جو يگيه کنڊت ڪرڻ لاءِ تيار ٿيا. انوقت رامچندر لڪشمڻ کي آکيا ڪئي ته وڃي اندرجيت جو

آدي بلوان وانرن کي ٽڪا ٽڪا ڪري هٽي وياڪل ڪري ڇڏيو. ٽنهن ڪانپوءِ ميگهناد اهڙي ته مايا پکيڙي جو آسمان مان زهريلن نانگن جو مينهن وسڻ لڳو ۽ وانرن جي سئنا ۾ نانگ ئي نانگ ڦهلجي ويا.

انريت وانرن جي سئنا کي وياڪل ڪري ميگهناد آخر ظاهر ٿي بيٺو ۽ وانرن کي گاريون ڏيڻ لڳو. اُنوقت جاموَنت جوش ۾ پرجي وڃي کيس گردن کان جهليو. ميگهناد جاموَنت تي ترشول هلايو پر جاموَنت اُهو ئي ترشول کسي ميگهناد جي ڇاتيءَ ۾ ٺوڪي هنيو جو هو زمين تي ڪري پيو. پوءِ جاموَنت کيس پيرن کان پڪڙي گهمائي زمين تي ڦهڪايو پر ميگهناد وردان جي پرتاپ ڪري نه مئو. تڏهن جاموَنت هن کي ڪٽي زور سان لنڪا ۾ اندر ڦٽو ڪيو.

هيڏانهن ديوتائن وانرن جي سئنا کي نانگن کان وياڪل ڏسي گرڙ کي موڪليو جنهن سڀني نانگن کي کائي ڇڏيو. شري رام جي پرتاپ سان وانرن جي سئنا ۾ وري اُتساهه وڌڻ لڳو. هوڏانهن لنڪا ۾ جڏهن ميگهناد مورڇا مان سجاڳ ٿيو تڏهن هن پنهنجي پتا کي ڳڻتيءَ ۾ پڌل ڏٺو.

راڪشسن جي طرف جا وڏا وڏا جوڌا مارجي چڪا هئا ۽ جيئن پنهنجي مک سان چوڻ ڪري کيل پيڇن جو ڦل گهٽجي ويندو آهي، تيئن راڪشس سئنا به گهٽجي ويئي هئي. اِنلاءِ رامچندر جي ڪرپا سان وانر سئنا جو زور ڏاڍو وڌي ويو هو. ميگهناد هڪ وڏي تجويز سٽي ۽ پنهنجي رٿ ۾ هڪ ماياوي سيتا ويهاري، هو لنڪا جي قلعي کان ٻاهر نڪتو. اُن استريءَ جا وار چڙيل هئا ۽ بدن تي ميرا ڪپڙا هوس ۽ هوءَ شوڪ ۾ پيڙيل، اُداس ۽ زبان سان "هاءِ رام! هاءِ رام!" پڪاري رهي هئي. ميگهناد هن کي وارن کان جهلي تلوار سان مارڻ لاءِ تيار هو. اِهو ڏسي هنومان چيس:- هي دراتما! تون برهمڻن جي اُتم ڪل ۾ پيدا ٿي هڪ نراپراڌ ابلا کي نرديتا سان ماري رهيو آهين؟ انجو ڦل توکي اوس ڀوڳڻو پوندو.

لو ۽ ڪش جو آڳمن

هڪ دفعي رامچندر جي مرضي ٿي ته اجسويڌ يگيہ ڪجي ۽ انلاءِ هن لڪشمڻ ۽ ڀرت کان صلاح پڇي. ڀرت چيو: ”مهاراج! سڀني پرٿويءَ جا راجائون توهانکي پتا سمان ڪن ٿا ۽ آڳيا مڃين ٿا. انلاءِ اسانکي اهڙو يگيہ ڪرڻ نہ گهرجي، جنهن ۾ پرٿويءَ جي ٻين راجونسين جي گهٽتائي ٿئي يا اسانجي ناس ٿيڻ جو ڪو سبب بڻجي. تنهنڪري منهنجي رايءِ آهي تہ اشوميڌ يگيہ ڪرڻ گهرجي.

رامچندر ۽ لڪشمڻ کي ڀرت جي ڳالهہ پسند آئي ۽ اشوميڌ يگيہ جون تياريون ٿيڻ لڳيون. سريو نديءَ جي ڪناري يگيہ لاءِ هڪ عاليشان منڊپ ٺاهيو ويو ۽ مهمانن لاءِ ننڍا هنيا ويا. سگريو، وڀيشڻ، راجا جنڪ ۽ ٻين مترراجائن ۽ رشين ۽ مهرشين ۽ ڌرماچارين ڏانهن قاصد موڪليا ويا. جڏهن سڀيئي ڌرم ڌام سان اچي پهتا، تڏهن طرحين طرحين جا ساز، شرنايون دنديون وڄڻ لڳيون. ويد پاٺي براهمڻن جون ٽولين جون ساموید جو گاين ڪرڻ لڳيون.

جڏهن گرو وسشٽ جي هدايتن موجب يگيہ جو آرنڀ ٿيو دستور موجب يگيہ ڪندڙ جي استريءَ جو هجڻ ضروري سمجهہ مريادا پرشوتم رامچندر تہ ايڪ پتني ورت ڌاري هو، انلاءِ وواهہ ڪرڻ نہ قبوليو. تڏهن سيتا جي هڪ سوني جي پرتما ٺهرائي ويئي، جنهنکي وستر آدي پهرائي سيتا جي استان تي

* راجسويہ يگيہ ۾ ٻيا راجائون يگيہ ڪندڙ مهاراجا کي ڏن ڀاڻ ڪي سندس زيردست اقرار ڪندا آهن، پر اشوميڌ يگيہ ۾ جا کي يگيہ ڪندڙ مهاراجا کان وڌيڪ پراڪرمي سمجهي ٿو چاهي سو سندس گهوڙو جهلي يڌ ڪري.

[illegible]ڪرايو ويو. يگيه جي گهوڙي جي پوڄا پرارٿنا ڪري اُن کي طرحين
طرحين جا آڀوشڻ پهرايا. پوءِ گهوڙي کي يگيه جو تلڪ ڏنو ويو؛
[illegible] لکيل پٽڪا لڪي لڳائي ويئي ته "هيءُ رگهوونشي ايوڌيا نريش
[illegible] جي يگيه جو گهوڙو آهي جو دگوجيه لاءِ ڇڏيو ويو
آهي. [illegible] مخالفت ڪرڻ چاهي، سو گهوڙي جي واڳ
[illegible]

[illegible] نبي گهوڙي کي سڀني پرتوي گهمڻ لاءِ ڇڏيو ويو
انرودڪ وڏي سڌنا سميت اُن يگيه جي گهوڙي جي
[illegible] ڪيو ويو. هيڏانهن يگيه جي ڪارروائي سڄو سال
[illegible] ايترو ته دان ڪيو ويو جو سڀ گهرجائو ڏنوان
[illegible] "بس" "بس" ڪرڻ لڳي، تيستائين انهن
[illegible] اَن، وستر، گاديون، گهوڙا وغيره سڀڪجهه ڏنو ٿي
[illegible] آهي. اُن يگيه [illegible] ته اڳ ڪڏهن ڪين
[illegible] جي [illegible] ڪئي [illegible]

[illegible]

پنهنجي مهندار جو موت ڏسي راڪشسن ۾ اچي اٿاڪوڙو پيو ۽ هو ٻپ ۾ ورلاپ ڪندا لنڪا ڏي ڀڄي ويا. هيڏانهن چوطرف لڪشمڻ جي جئه جئڪار ٿيڻ لڳي.

لڪشمڻ ۽ ميگهناد جي يڌ ۽ ميگهناد جو موت.

راوڻ جڏهن پنهنجي پراڪرمي پٽن جي موت جو ٻڌو، تڏهن سندس اکين مان لڙڪ وهڻ لڳا. راوڻ جي محلات ۾ سندس نهر ۽ ٻيون استريون پنهنجي مئلن پٽين لاءِ دل ڏاريندڙ ورلاپ ڪرڻ لڳيون. اهو ڏسي راوڻ ڏاڍو وياڪل ۽ نراس ٿيو. اُنوقت ميگهناد اچي کيس دلداري ڏني ۽ چيو:- هي پتاجي! توهان چنتا نه ڪريو. سڀاڻي مُنهنجو پراڪرم ڏسجو. آءٌ پنهنجي مک سان پنهنجي وڏائي ڇا ڪريان.

انريت ٻڌاڪون هٿي ميگهناد پنهنجي پيءُ کي دلجاءِ ڏني. صبوح ٿينديءَ ئي وانرن جي سئنا گجگوڙ ڪندي چوطرف لنڪا کي وڪوڙي ويئي ۽ قلعي کي ڀاڃڻ لڳي. ميگهناد به سڀي سنيري پنهنجي سئنا کي وٺي يڌ ڪرڻ لاءِ نڪتو. هو طلسمي يڌ ڪرڻ ۾ ڏاڍو پرويڻ هو. ٻيا راڪشس يوڌا به پنهنجا اموگهه استر شستر کڻي وانرن سان يڌ ڪرڻ لڳا. ميگهناد پنهنجي غائب ٿيندڙ وِمان تي چڙهي آڪاش ۾ ٺهڪ ڏيئي گرجڻ لڳو جو ٻڌي وانرن جي سئنا ۾ ٻپ ڇانئجي ويو. پوءِ نه هو وِمان مان ڀالا، تير، ڪهاڙا، ڪرپاڻ آدي هٿيارن جو ۽ وجر آدي گولن جو اهڙو نه وسڪارو ڪرڻ لڳو جو ڄڻ نه ساوڻ جو مينهن وسي رهيو آهي. چوطرف "پڪڙيو، پڪڙيو، ماريو، ماريو" جا لفظ وانرن کي ٻڌڻ ۾ ٿي آيا پر اِهي ڪير ٿو چوي ۽ ڪير ٿو هٿيارن
وسڪارو ڪري سو ڪجهه به ڏسڻ ۾ نٿي آيو. وڏا وڏا سورويرن ۽ وڻ کڻي آڪاش ۾ ٻوڙيا پر ڪنهن کي نه ڏسي
ميگهناد، هنومان، انگد، نل، نيل، سگريو ۽ جامونت

اسين هاڻي وڃي وانر سينا جو ناس ٿا ڪريون.

ائين چئي اُهي راجڪمار پنهنجي پتا جي آگيا وٺي سهي سنپوري يڌ ڀومي ۾ ڏانهن هليا. اُهي سڀيئي اَستر شستر وديا جا ڌرندر جوڌ ۽ مها ٻلوان هئا. اُهي پاڻ سان راڪشسن جو وڏو ڪٽڪ وٺي نڪتا ۽ وانرن سان سخت جنگ جوٽيائون. راوڻ جي پٽن نرانتڪ ۽ ديوانتڪ ۽ ترشرا ڏاڍي برجستائيءَ سان لڙيا، پر انگد ۽ هنومان اديت پراڪرم ڏيکاري انهن ٽنهي کي ماري ڇڏيو. ڪنڀڪرڻ جي پٽ ڪنڀ کي سگريو ماريو، تڏهن ڪنڀ جو ڀاءُ نڪنڀ جوش ۾ ڀرجي تلوار کڻي سگريو تي ڪاهي ويو. انوقت هنومان جي وچ ۾ پوڻ تي اُها تلوار هنومان کي لڳي، پر هنومان پنهنجي وهندڙ خون جي پرواهه نه ڪري وڃي نڪنڀ جي مٿان پيو ۽ کيس زمين تي ڪيرائي سندس ڇاتيءَ تي چڙهي گلو مروڙي ساهه ڪڍي ڇڏيائينس.

راوڻ جو پٽ اتيڪايه پربت جي قد جهڙو ڏاڍو ٻاوان هو سو پنهنجي ڀائرن ۽ سوٽن جو موت ڏسي ڪوپ ۾ ڀرجي ويو ۽ لڳو وانر سينا جو سنهار ڪرڻ. وانر سينا ۾ چوطرف هاهاڪار مچي ويو ۽ ڪنڀڪرڻ جهڙي ٻئي دئيت سان نه پڄي وانر رامچندر کي رکيا لاءِ پڪارڻ لڳا. انوقت رامچندر کان آگيا وٺي لڪشمڻ وڃي اتيڪايه جي سامهون ٿيو. هن کي ڏسي اتيڪايه چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! تون اڃا ٻالڪ آهين ته به توکي مان جهڙي مهاڪال سان لڙڻ جي جرئت ڪيئن ٿي ٿئي؟

لڪشمڻ چيس:- "مان ننڍو آهيان يا وڏو، پر تنهنجو ڪال آهيان." ائين چئي لڪشمڻ هن تي تيرن جي ورکا ڪرڻ لڳو، پر اُهي تير اتيڪايه جي فولادي زرهه سان ٽڪري زمين تي ڪرڻ لڳا. اتيڪايه به اَستر شستر هلايا سي لڪشمڻ پنهنجن ٻاڻن سان نسڦل ڪرڻ لڳو. ٻئي ويرهڪ ٻئي جي مٽ هئا ۽ انهن جي اِها جنگ اَٺ ڏينهن هلندي رهي ۽ نيٺ لڪشمڻ برهم اَستر هلائي اتيڪايه جو مڪٽ سان سينگاريل مستڪ جسي کان ڌار ڪري ڇڏيو.

سرير کي ڏوڏي به نه سگهيو. تڏهن هنومان پنهنجو وجر جهڙو ڌڪ راوڻ کي ڇاتيءَ ۾ هنيو جو هن جي اکين، ڪنن ۽ وات مان رت وهڻ لڳو. هنومان پوءِ لڪشمڻ کي کڻي رامچندر وٽ آيو.

لڪشمڻ وري به سنجيوڻي بوٽيءَ سان هوش ۾ آيو ۽ پنهنجي وشڻو پڳوان جي انس هجڻ جو ڏيان ڪيائين، ته اُها برهم شڪتي ڪيس ڇڏي واپس راوڻ وٽ هلي وئي ۽ لڪشمڻ نو بنو ٿي پيو. پوءِ رامچندر يڌ لاءِ نڪري نروار ٿيو. هن جي امرگهه، تيرن سان راوڻ جو رٿ، گهوڙا ۽ سارٿي پرزا پرزا ٿي ويا ۽ هن جو سونهري مڪٽ به اڏ ٿي ڪري پيو. شري رام جو هڪ طوفان جهڙو ٻاڻ راوڻ جي ڇاتيءَ ۾ اهڙو وڃي لڳو جو هن جي هٿن مان ڌنش ٻاڻ ڪري پيو ۽ هو ڏاڍو ساٿو، وياڪل ۽ زخمجي ڪري پيو. انوقت رامچندر ٻاڻ هڻڻ بند ڪيا ۽ راوڻ کي گنڀير واڻيءَ ۾ چيائين :- هي راوڻ! تو ڪيترا اُتم ڪيرتي وارا چڱا ڪم به ڪيا آهن ۽ هاڻي به منهنجا مکيه سينا پتي توکان هارائجي يڌ ڀومي ۾ ڪي پيا آهن. پر تون هن وقت ٿڪل آهين، انڪري مان هاڻي توکي يمپوريءَ نه موڪليندس. تون هاڻي وڃي آرام ڪر ۽ پوءِ جڏهن تازو توانو ٿي پير ايندين، تڏهن مان توکي پنهنجو بل ڏيکاريندس.

شنڪر ٿو چوي :- هي گرجا! راوڻ جيڪو مهانيچ پاپي هو ۽ رامچندر جو وڏو اپراڌ ڪيو هئائين تنهن تي به ڪرپانڌان ايڏي ديا ڪئي! انڪري اُهي منش نشچيه ئي مند ٻڌي وارا آهن جي اهڙي دين ديال ڪرپانڌان پربوءَ جو ڀڄن نٿا ڪن.

رامچندر جو ٻاڻ تي قياس ڏسي راوڻ ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ لنڪا ڏانهن موٽي ويو. اهڙي مها پرتاپي راوڻ جو اهڙو اپمان ٿيو ته هن جي همت هارجي ويئي ۽ هو ڊپ ۾ پرجي ڌيڏانهن هوڏانهن نهارڻ لڳو. انوقت هن جا ۽ ڪنڀڪرڻ جا پراڪرمي نوجوان پٽ اچي آسپاس ۽ کيس دلاسا ڏيئي چوڻ لڳا :- هي پتاجي! توهان ڪجهه . ا— يڌ ۾ شترو تي ضرور سوڀ پائيندا سين.

انهيءَ تي راوڻ جو رٿ ٽڪي ويو ۽ هن اهڙي نه زور سان هنومان تي گدا جو وار ڪيو جو هو مورڇت ٿي وڃي پري پيو.

ڪنهن ڪانپوءِ مها بلوان نيل راوڻ تي ڪاهي آيو پر اُهو به نيٺ راوڻ جي ٻاڻن ڪان گهايل ٿي بي سرتيو ٿي ڪري پيو. پيا به گهٽيئي وانر جوڌا راوڻ جي سامهون ٿيا پر راوڻ سڀني کي ليٽائي ڇڏيو. مها ڪال سمان راوڻ جي سنهار ليلا ڏسي وانرن ۾ گهٻراهٽ ڦهلجي وئي ۽ هو شري رام جي شرڻ ۾ ڊوڙيا. تڏهن لڪشمڻ شري رام کان راوڻ جي سامهون ٿيڻ جي آگيا ورتي.

جڏهن لڪشمڻ راوڻ جي سامهون ٿيو تڏهن راوڻ لڪشمڻ تي ٻاڻن جي ورکا ڪري ڏني، پر لڪشمڻ سڀني ٻاڻن کي اڌ ۾ ڪٽيندو ويو ۽ پاڻ راوڻ کي اهڙا نه تيز ٻاڻ هنيائين جي هن جي سوني جي زره کي چيريندا ٻئي پاسي نڪري ويا. راوڻ زخمجي ڪري پيو ۽ لڪشمڻ جو الوڪڪ پراڪرم ڏسي اچرج ۾ پرجي ويو. پوءِ نه ٻئي جوڌا اهڙي جنگ جوٽڻ لڳا جو اُنهن کي ڏسي ٻئي سئناٺون به جوش ۾ پرجي هڪ ٻئي کي ناس ڪرڻ لڳيون. سورويرن جون گدائون ٽڪرڻ سان اُنمان ائين چڻگون نڪرڻ لڳيون، جيئن بادلن جي ٽڪرڻ سان وڄ پئدا ٿيندي آهي. بهادرن جا سر تلوارن سان ڪٽجي ائين ڪرڻ لڳا جيئن آسمان مان برف جا ڳڙا وسندا آهن. يڌ ڀوميءَ ۾ جتي ڪٿي ڪٽيل عضوا، ٻانهون، جنگهون، پيٽ، آنڊا ۽ اوجهريون ٿي ڏسڻ ۾ آيون. هاٿي، گهوڙا، گڏهه ۽ سانڊ سوارن ڪانسواءِ هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙي راڪشسن ۽ وانرن کي چيٿاڙڻ لڳا. چوطرف رت ۽ ڪٽيل ماس جي گپ ٿي وئي.

راوڻ جڏهن ڏٺو نه لڪشمڻ سان ائين پڄي نٿو سگهان تڏهن برهم شڪتي هلايائين، جا لڪشمڻ جي ڇاتيءَ ۾ گهڙي وئي ۽ هو مورڇت ٿي ڪري پيو. انوقت راوڻ چاهيو نه لڪشمڻ جي سرير کي لنڪا کڻي وڃان نه جيئن لڪشمڻ جو وري علاج ٿي نه سگهي، پر جنهن راوڻ ڪئلاش کي به ڏولائي ڇڏيو هو سو راوڻ لڪشمڻ جي

پيل هئا سي سورج سمان پئي چلڪيا. راوڻ پنهنجي سئنا کي هڪ طرف ڀاري پاڻ يڪي سر شترن جي سئنا ۾ ڪاهي پيو ۽ ساڪيات يمراج وانگر چوطرف خونريزي ڪندو هليو. انوقت سگريو هڪ وڏو پهاڙ کڻي راوڻ کي هڻڻ آيو پر راوڻ هڪ ٻاڻ هڻي اهو پهاڙ هوا ۾ ئي ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيو ۽ ٻيو ٻاڻ هڻي سگريو کي مورڇت ڪري ڇڏيائين.

پنهنجي راجا جي اها حالت ڏسي هنومان وڃي راوڻ کي للڪاريو، جو ٻڌي راوڻ چيس:- اي وانرا مان توکان نٿو ڏڪان. تون جلدي مونتي وار ڪري جس پراپت ڪري وٺ. مان تنهنجي طاقت ڏسي پوءِ توکي ناس ڪندس.

اهو ٻڌي هنومان چيو:- "ياد ڪر مان تنهنجي پٽ اکيه کي اڳي ئي ماري چڪو آهيان." انهيءَ تي راوڻ هنومان کي هڪ مڪ هنئين ته هنومان به راوڻ کي اهڙي زور سان ٺونشو هنيو جو هو زلزلي وانگر لڏي زمين تي ڪري پيو. سنگرام ۾ مها پرتاپ

شا... ڻ کي ڌڪ لڳندو ڏسي سڀ ديو ڪاون ۽ وانر "واهه! واهه!"
...رڻ لـ... آهن راوڻ پاڻ سنڀالي چيو:- "شاباس وانرا
...براد... ين ۽ مونسان يڌ ڪرڻ لائق آهين." هنومان
..."منهن... کي ڌڪا آهي جو تون اڃان جيئرو آهين"!

پوءِ ڪنڀڪرڻ پنهنجو منهن کولي رامچندر کي ڳرڪائڻ جي ڪئي ته رامچندر يڪ ساهيءَ سوين ٻاڻن سان سندس منهن ڀري ڇڏيو. تنهن ڪانپوءِ شري رام هڪ اگني ٻاڻ اهڙي زور سان هنيو جو هن جو سر ڌڙ کان جدا ٿي وڃي لنڪا ۾ ڪريو. اُن پربت جيڏي سر هيٺان ڪيترا مڪان ڊهي پيا ۽ لنڪا ۾ ڊپ جي لهر ڇانئجي وئي. سر جي ڪٽجڻ ڪانپوءِ ڪنڀڪرڻ جو ڌڙ ڊوڙڻ لڳو، تڏهن رامچندر تير هڻي اُن کي ٻه ٻه اڌ ڪري ڇڏيو. اُهي ٻه اڌ ائين ڪريا جو ڄڻ آڪاس مان ٻه پربت ڪريا هجن، جنهن هيٺان ڪيترا وانر ۽ راڪشس دٻجي مري ويا. انريت ڪنڀڪرڻ جو انت ٿيو. اهڙي ڀيانڪ شتروءَ جي موت تي ديوتائون، رشي مني ۽ وانر خوش ٿي شنک ۽ ترهيون وڄائي رامچندر جي جئڪار مناٸڻ لڳا.

رام-راوڻ يڌ ۾ راوڻ جي هار ۽ سندس پٽن جو موت.

راوڻ کي جڏهن پنهنجي پراڪرمي ڀاءُ جي موت جي خبر پيئي تڏهن هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورڇت ٿي ڪري پيو. ڪنڀڪرڻ ۽ راوڻ جي محل جون استريون اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳيون، جو ٻڌي راوڻ هوش ۾ آيو ۽ ڪروڌ ۾ ٻرجي چوڻ لڳو:- هاڻي مان پاڻ يڌ ڀوميءَ ۾ وڃي پنهنجي ڀاءُ جي مرتيوءَ جو بدلو ٿو چڪايان ۽ پنهنجن ٻاڻن جي اگنيءَ ۾ رام لڪشمڻ ۽ وانر سئنا کي وڃي ٿو ڀسم ڪريان.

ائين چئي هن پنهنجي جوڌن کي ڪوچ ڪرڻ جي آگيا ڏني. راوڻ کي جنگ تي چڙهندو ڏسي چارڻ اُستتي ڪرڻ لڳا ۽ راڪشسن جا وڏا وڏا وير ڪي هاٿين تي، ڪي گهوڙن تي ۽ ڪي رٿن تي سوار ٿي وڏا وڏا هٿيار کڻي لنڪا جي قلعي کان ٻاهر نڪتا. راوڻ هڪ اُتم رٿ تي سوار هو ۽ هن کي جي جنگي زره پوش

جهلي ايئن ڳرڪائڻ لڳو جو جڻ مڪڙن جو ڪٽڪ هن جي مک روپي غفا ۾ داخل ٿيندو هجي. هو هزارين وانرن کي پيرن هيٺان لتاڙي مارڻ لڳو. وانر سردارن مان هڪڙي کو به روڪي نٿي سگهيو. سموريءَ وانر سنا ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ راڪشسن جي سنا ڪنيڪرڻ جي پراڪرم ڪري وئي زور پوندي.

جڏهن رامچندر ڏٺو ته ڪنيڪرڻ وانر سنا کي نهوڙي نيون آهي، تڏهن هٿ ۾ ڌنش باڻ ۽ ڪمر ۾ ترڪش ٻڌي اچي ڪنيڪرڻ جي سامهون ٿيو. ايندي شرط رامچندر ڌنش جي ٽنڪار ڪئي، جنهنجي ٻڌندي دشمن جون دليون دهلجي ويون. انوقت ڪنيڪرڻ رامچندر کي چوڻ لڳو:- هي رام! تون مونکي ڪبنڌ يا کردوشڻ نه سمجهجه. مان ڪنڀڪرڻ آهيان ۽ انيڪ دفعا ديوتائن ۽ دانون کي شڪست ڏني اٿم. مونتي ڀرپائين تون وار ڪر ته مان تنهنجو پراڪرم ڏسي پوءِ توکي ماري کاوان، ڇو جو هڪ تنهنجي مرڻ تي هيءَ سڄي وانر سنا هارايل ۽ مئل سمجهبي.

اهو ٻڌي رامچندر ڪنيڪرڻ تي باڻن جي ورکا ڪرڻ لڳو پر هو اهڙي طرح پنهنجي گدا کي ڦيرائڻ لڳو جو ڪيس هڪ به باڻ نٿي لڳو. تڏهن رامچندر وايويه بالي استر هڻي هن جي سڄي ٻانهن ڪپي ڇڏي. گدا سميت اُن ٻانهن جي ڪرڻ تي ڪيترا راڪشس ۽ وانر اُنجي هيٺان چيپاٽجي مري ويا. رامچندر جا تکا تير هن جي شرير ۾ ايئن پرويش ڪرڻ لڳا، جيئن وڄ بادلن ۾ گهڙندي آهي. هن جي ڪاري وڏي شرير مان رت ائين وهڻ لڳو، جيئن ڪنهن سرمي جي جبل تي ڳاڙهي گيروءَ جون ڪسيون وهنديون هجن. تڏهن ڪنيڪرڻ شينهن جهڙي گجڪار ڪري ڪبي هٿ ۾ هڪ وڻ پٽي رامچندر کي هڻڻ لڳو ته شري رام سندس ڪبي ٻانهن به ڪٽي ڇڏي.

جڏهن پوءِ به ڪنيڪرڻ رامچندر ڏانهن ڊوڪيندو آيو، تڏهن رام اڌ چنڊ جهڙا ٻه باڻ هڻي سندس پير ڪپي ڇڏيا.

پوءِ ڪنڀڪرڻ پنهنجو منهن کولي رامچندر کي ڳرڪائڻ جي ڪئي ته رامچندر يڪ ساهيءَ سوين ٻاڻن سان سندس منهن ڀري ڇڏيو. تنهن کانپوءِ شري رام هڪ اگني ٻاڻ اهڙي زور سان هنيو جوهن جو سر ڌڙ کان جدا ٿي وڃي لنڪا ۾ ڪريو. اُن پربت جيڏي سر هينان ڪيترا مڪان ڀڃي پيا ۽ لنڪا ۾ ڌٻ جي لهر ڇانئجي وئي. سر جي ڪٽجڻ کانپوءِ ڪنڀڪرڻ جو ڌڙ ڊوڙڻ لڳو، تڏهن رامچندر تير هڻي اُن کي ٻه ٽڪرا ڪري ڇڏيو. اُهي ٻه اڌ ائين ڪريا جو ڄڻ آڪاس مان ٻه پربت ڪريا هجن، جنهن هيٺان ڪيترا وانر ۽ راڪشس دٻجي مري ويا. انريت ڪنڀڪرڻ جو انت ٿيو. اهڙي ڀيانڪ شتروءَ جي موت تي ديوتائون، رشي مني ۽ وانر خوش ٿي شنک ۽ ترهيون وڄائي رامچندر جي جئڪار منائڻ لڳا.

رام-راوڻ يڌ ۾ راوڻ جي هار ۽ سندس پٽن جو موت.

راوڻ کي جڏهن پنهنجي پراڪرمي ڀاءُ جي موت جي خبر پيئي تڏهن هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورڇت ٿي ڪري پيو. ڪنڀڪرڻ ۽ راوڻ جي محل جون استريون اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳيون، جو ٻڌي راوڻ هوش ۾ آيو ۽ ڪروڌ ۾ ڀرجي چوڻ لڳو:- هاڻي مان ٻاڻ يڌ ڀوميءَ ۾ وڃي پنهنجي ڀاءُ جي مرڻ جو بدلو ٿو چڪايان؛ ۽ پنهنجن ٻاڻن جي اگنيءَ ۾ رام لڪشمڻ ۽ وانر سئنا کي وڃي ٿو ڀسم ڪريان.

ائين چئي هن پنهنجي جوڌن کي ڪوچ ڪرڻ جي آگيا ڏني. راوڻ کي جنگ تي چڙهندو ڏسي چارڻ اُستتي ڪرڻ لڳا ۽ راڪشسن جا وڏا وڏا وير ڪي هاٿين تي، ڪي گهوڙن تي ۽ ڪي رٿن تي سوار ٿي وڏا وڏا هٿيار کڻي لنڪا جي قلعي کان ٻاهر نڪتا. راوڻ هڪ اُتم رٿ تي سوار ٿيو ۽ هن کي جي جنگي زره پوش

تہ توھانجي دشمن جو خاتمو تي چڪو آھي. ھن دنيا ۾ ڪير آھي جو مونسان مقابلو ڪري سگھي؟

ائين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري بہ ڳهٽوئي ماس کائي ۽ مدرا پي ڏاڍو مست ٿيو ۽ هڪ سوني جي زرہ ڍڪي ۽ وڏو ترسول کڻي يڌ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ جي ڪڙڪاٽ جهڙي گرجنا ڪيائين. هنجو پربت جيڏو ڏيل ۽ هيبتناڪ دهشت ڏسي وانر ڊپ ۾ پرجي هيڏي هوڏي ڀڄڻ لڳا:

انوقت وڀيشڻ پنهنجي وڏي ڀاءُ کي يڌ جي مئدان ۾ آيل ڏسي وڃي سندس پيرن تي ڪريو تہ ڪنڀڪرڻ بہ پريم سان کڻي ڇاتيءَ لاتس. وڀيشڻ چيس:- دادا! مون راوڻ کي هتڪاري وچن چيا ۽ پنهنجو ويچار ٻڌايو تہ هن منهنجو اپمان ڪري ديش نيڪالي ڏني. جنهن ڪان پوءِ مون وڃي شري رامچندر جي شرڻ ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس:- هي پراتا! راوڻ جي سر تي ڪال نچي اٿلاءِ هن کي چڱي صلاح بہ خراب پئي لڳي. تون ڌنيہ آهين جو تون راڪشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ ٻڌندڙ ڪل کي تارينديں. هي ڀاءُ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان بہ ڪال جي وس تي ويو آهيان ۽ مونکي بہ پنهنجو پرائو ڪجهہ نٿو سجهي.

ڀاءُ جي ڳالهہ ٻڌي وڀيشڻ موٽي رامچندر وٽ آيو. انوقت يُوراج انگد ۽ هنومان پنهنجي ڀڄندڙ سئنا کي روڪيو ۽ شرمايو، ڏڍهن سيني ملي ڪري اُتساهہ سان شتروءَ تي حملو ڪيو ۽ ڪيس

وڏا وڏا پٿر ۽ وڻ هڻڻ لڳا. اُهي پٿر ۽ وڻ ڪنڀڪرڻ کي ڪکن پنن مثل ائين ٿي لڳا، جيئن ڪنهن هاٿيءَ کي گلن ڦلن جي ورکا ٿيندي هجي. هو ڪيترن وانرن کي پيري سمنڊ ۾ اُڇلائڻ لڳو ته ڪن کي پيرن هيٺان چيڀاٽي مارڻ لڳو. وانرن جي دردشا ٿيندي ڏسي هنومان ڪنڀڪرڻ کي هڪ لتڻي اهڙي زور سان هنئين جو هو زمين تي ڪري سر ڌوڻڻ لڳو. پر هو وري جلدي اُٿيو ۽ هنومان کي اهڙو زور سان ڏڪ هنيائين جو هو ساڻو ٿي وڃي پري پئجي رهيو. پوءِ ڪنڀڪرڻ انگد نل نيل آدي ڪيترن ئي جوڌن کي ڏڪ هڻي بيهوش ڪري وڌو. اهو ڏسي سگريو هڪ پهاڙ کڻي ڪنڀڪرڻ جي ڇاتيءَ تي هنيو، پر ڪنڀڪرڻ جو شرير هو رڪ جهڙو سو پهاڙ اُن سان لڳي پڇي پري ڪري پيو. ڪنڀڪرڻ پنهنجو ڀالو سگريو تي اُڇليو، پر هنومان ٽپ ڏيئي اُهو ڀالو جهلي ورتو ۽ گوڏن تي رکي ڀڃي ڇڏيو. تڏهن ڪنڀڪرڻ زور سان ڏڪ هڻي سگريو کي بي سرتيو ڪري ڇڏيو ۽ هن کي ڪڇ ۾ کڻي اڳتي هليو ته ڪيس راوڻ کي سوکڙيءَ طور ڏئي. پنهنجي راجا کي آپدا ۾ آيل ڏسي وانر ڪيڪون ڪندا ٽڙي پکڙجي ويا ۽ راڪشس جوش ۾ ڀرجي ڪنڀڪرڻ جي جئه جئڪار پڪارڻ لڳا.

اِنهيءَ گوڙ گهمسان ۾ سگريو کي هوش آيو ته هن پنهنجن ننهن ۽ ڏندن سان ڪنڀڪرڻ جي ڪڇ جو پاسو چيري وڌو ۽ ٽپ ڏيئي هنجو نڪ ۽ ڪن ٻئي ڦاڙي ڇڏيائين جيئن ڪو ماٺو چڪ پائيندڙ ڏينيوءَ کي پري ڪندو آهي تئن ڪنڀڪرڻ به سگريو کي جهلي پٽ تي اُڇلايو. هن چاهيو ته سگريو کي ڌرتيءَ تي پيرن ۽ لتن هيٺ چيڀاٽي پورو ڪريان، پر سگريو ڦرتيءَ سان اُڇانگ ڏيئي پڇي ويو. ڪنڀڪرڻ جي شڪل نڪ ڪن ڪپجي پوڻ ڪري هئي ۽ وري جو نڪ ۽ ڪن ويڄڻ ڪري رت سان منهن ٿڦجي پيس ته هيڪاري هيبتناڪ ٿي پيو، جنهن کي ڏسي ئي وانر ڀڄڻ لڳا. پر هو ڪروڌ ۽ جوش ۾ ڀرجي مهاڪال وانگر وانر سئنا ۾ ڪاهي پيو ۽ وانرن کي

۽ توهانجي دشمن جو خاتمو ٿي چڪو آهي. هن دنيا ۾ ڪير آهي جو مونسان مقابلو ڪري سگهي؟
الين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري به گهڻوئي ماس کائي ۽ مدرا پي ڏاڍو مست ٿيو ۽ هڪ سوني جي زره پهري ۽ وڏو ترسول کڻي يڌ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ جي ڪڙڪاٽ جهڙي گرجنا ڪيائين. هنجو پربت جيڏو ڏيل ۽ هيبتناڪ دهشت ڏسي وانر ڊپ ۾ پرجي هيڏي هوڏي ڀڄڻ لڳا:

انوقت وڀيشڻ پنهنجي وڏي ڀاءُ کي يڌ جي مَيدان ۾ آيل ڏسي وڃي سندس پيرن تي ڪريو تہ ڪنڀڪرڻ بہ پريم سان کڻي ڇاتيءَ لاتس. وڀيشڻ چيس:- دادا! مون راوڻ کي هتڪاري وڃي چيا ۽ پنهنجو ويچار ٻڌايو تہ هن منهنجو اپمان ڪري ديش نيڪالي ڏني. جنهن ڪان پوءِ مون وڃي شري رامچندر جي شرڻ ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس:- هي پرانا! راوڻ جي سر تي ڪال نچي ا.ااءِ هن کي چڱي صلاح بہ خراب پئي لڳي. تون ڌنيہ آهين جو تون راڪشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ ٻڌندڙ ڪل کي تاريندين. هي ڀاءُ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان بہ ڪال جي وس ٿي ويو آهيان ۽ مونکي بہ پنهنجو پرائو نٿو سجهي.

ڀاءُ جي ڳالھ ٻڌي وڀيشڻ موٽي رامچندر وٽ آيو. انوقت يوراج انگد ۽ هنومان پنهنجي پڇندڙ سنا کي روڪيو ۽ شرمايو، ۽ ڌهن سيني ملي ڪري انساھ سان دشمن تي حملو ڪيو ۽ ڪيس

وڏا وڏا پٿر ۽ وڻ هڻڻ لڳا. اُهي پٿر ۽ وڻ ڪنڀڪرڻ کي ڪکن پنن مثل ائين ٿي لڳا، جيئن ڪنهن هاٿيءَ کي گلن ڦلن جي ورکا ٿيندي هجي. هو ڪيترن وانرن کي پري سمنڊ ۾ اُڇلائڻ لڳو ته ڪن کي پيرن هيٺان چيپاٽي مارڻ لڳو. وانرن جي دردشا ٿيندي ڏسي هنومان ڪنڀڪرڻ کي هڪ لتڪي اهڙي زور سان هنئين جو هو زمين تي ڪري سر ڏوڏڻ لڳو. پر هو وري جلدي اُٿيو ۽ هنومان کي اهڙو زور سان ڌڪ هنيائين جو هو ساڻو ٿي وڃي پري پئجي رهيو. پوءِ ڪنڀڪرڻ انگد نل نيل آدي ڪيترن ئي جوڌن کي ڌڪ هڻي بيهوش ڪري وڌو. اهو ڏسي سگريو هڪ پهاڙ کڻي ڪنڀڪرڻ جي ڇاتيءَ تي هنيو، پر ڪنڀڪرڻ جو شرير هو رڪ جهڙو سو پهاڙ اُن سان لڳي پڄي پري ڪري پيو. ڪنڀڪرڻ پنهنجو ڀالو سگريو تي اُڇليو پر هنومان ٽپ ڏيئي اهو ڀالو جهلي ورتو ۽ گوڏن تي رکي ڀڄي ڇڏيو. تڏهن ڪنڀڪرڻ زور سان ڌڪ هڻي سگريو کي بي سرتيو ڪري ڇڏيو ۽ هنڪي ڪڇ ۾ کڻي اڳتي هليو ته ڪيس راوڻ کي سوکڙيءَ طور ڏئي. پنهنجي راجا کي آپدا ۾ آيل ڏسي وانر ڪيڪون ڪندا ٽڙي پکڙجي ويا ۽ راڪشس جوش ۾ ڀرجي ڪنڀڪرڻ جي جئه جئڪار پڪارڻ لڳا.

اِنهيءَ گوڙ گهمسان ۾ سگريو کي هوش آيو ته هن پنهنجن ننهن ۽ ڏندن سان ڪنڀڪرڻ جي ڪڇ جو پاسو چيري وڌو ۽ ٽپ ڏيئي هنجو نڪ ۽ ڪن ٻــه ڦاڙي ڇڏيائين جيئن ڪو ماڻهو چڪ پائيندڙ ڏينڀوءَ کي پري ڪندو آهي تئين ڪنڀڪرڻ ٻه سگريو کي جهلي پٽ تي اُڇلايو. هن چاهيو ته سگريو کي ڌرتيءَ تي پيرن ۽ لتن هيٺ چيپاٽي پورو ڪريان، پر سگريو ڦرتيءَ سان اُڇانگ ڏيئي ڀڄي ويو. ڪنڀڪرڻ جي شڪل ته اڳ ئي ڀوائتي هئي ۽ وري جو نڪ ۽ ڪن وڃڻ ڪري رت سان منهن ٻڏجي ويس ته هيڪاري هيبتناڪ ٿي پيو، جنهن کي ڏسي ئي وانر ڀڄڻ لڳا. پر هو ڪروڌ ۽ جوش ۾ ڀرجي مهاڪال وانگر وانر سئنا ۾ ڪاهي پيو ۽ وانرن کي

تہ تنهنجي دشمنن جو خاتمو ٿي چڪو آهي. هن دنيا ۾ ڪير آهي جو مونسان مقابلو ڪري سگهي؟

الين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري بہ گهٽولي ماس کائي ۽ مدرا پي ڏاڍو مست ٿيو ۽ هڪ سوني جي زرہ پهري ۽ وڏو ترسول کڻي يڌ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ جي ڪڙڪاٽ جهڙي گرجنا ڪيائين. هنجو پربت جيڏو ڏيل ۽ هيبتناڪ دهشت ڏسي وانر ڊپ ۾ پرجي هيڏي هوڏي ڀڄڻ لڳا:

انوقت وڀيشڻ پنهنجي وڏي ڀاءُ کي يڌ جي مئدان ۾ آيل ڏسي وڃي سندس پيرن تي ڪريو تہ ڪنڀڪرڻ بہ پريم سان کڻي ڇاتيءَ لاتس. وڀيشڻ چيس:- دادا! مون راوڻ کي هتڪاري وچن چيا ۽ پنهنجو ويچار ٻڌايو تہ هن منهنجو اپمان ڪري ديش نيڪالي ڏني. جنهن ڪان پوءِ مون وڃي شري رامچندر جي شرڻ ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس:- هي پيارا! راوڻ جي سر تي ڪال ٿو نچي انڪاءِ هن کي چڱي صلاح بہ خراب پئي لڳي. تون ڌنيہ آهين جو تون راڪشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ ٻڏندڙ ڪل کي تاريندين. هي ڀاءُ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان بہ ڪال جي وس ٿي ويو آهيان ۽ مونکي بہ پنهنجو پرائو نٿو سجهي.

ڀاءُ جي ڳالهہ ٻڌي وڀيشڻ موٽي رامچندر وٽ آيو. انوقت يوراج انگد ۽ هنومان پنهنجي ڀڄندڙ سئنا کي روڪيو ۽ شرمايو، تڏهن سڀني ملي ڪري اُتساهہ سان دشمن تي حملو ڪيو ۽ ڪيس

هو. هن جو سواس ٻي اهڙو هوندو هو جنهن ۾ گهڻجي ڪيترا جيو هـن جـي نڪ ۾ چڪجي ويندا هئا. تنهن مان اٽندو هو تـہ ايتري ٻـڪـ لـڳندي هئس جو ساريءَ دنيا کي ٻڪ ڪري وڃي. راوڻ جي ڏوتن ڪنڀڪرڻ کي جاڳائڻ لاءِ ڍهل وڄايا، شنڪ ڦوڪيا ۽ گدائون هڻيون ۽ ڪليون چيايون تہ بہ هو سانت ۾ سمهيو رهيو. پوءِ جڏهن هنجي ڪنن ۾ پاڻيءَ جا ڏلا وڌائون ۽ هن جي مٿان مست هاٿي ڊوڙايائون تڏهن مس مس هن اکيون پٽيون ۽ اوٻاسيون ڏيئي جاڳيو.

ڪنڀ ڪرڻ تنهن مان سجاڳ ٿـي انيڪ هـرڻ، مينهون ۽ اَن جـا ڍيڳ کائي مٿان رت، چربيءَ ۽ شراب جـا ڏلا ۽ مٽ پي پنهنجي ٻکہ ۽ اُڃ لاٿي. پوءِ هو راوڻ جي نياپي تي درٻار ۾ آيو، جتي راوڻ پنهنجي سنگهاسن تان اُٿي کيس گلي لڳايو ۽ آدرسنڪار ڪري کيس پنهنجي پـر ۾ وهاري چيوءِ- هـي پراتا! مونکي اڄ تنهنجي سهائتا جو ڪم پيو آهي، جنهن لاءِ مون توکي ننڊ مان اٿاريو آهي. ديوتائن، گنڌرون ۽ دئيتن کان بہ جيڪي ٿي نہ سگهيو سو پراڪرم هڪ منش رام ڏيکاري چڪو آهي. منهنجا مکيہ مکيہ سردار مري چڪا آهن، وانر سئنا لنڪا کي ويڙهي وئي آهي ۽ قلعي جي مورچي بندي پيئي رهيا آهن. تون هن وقت اسانجي رکيا ڪر ۽ منهنجي شترن جو ناس ڪر.

راوڻ جڏهن ڪنڀ ڪرڻ کي لنڪا جي مٿان آيل آپدا جو وستار سان ورڻـن ڪري ٻڌايو، تڏهن هن کيس چيوءِ- توهان جيڪو ڪڪرم ڪيو آهـي تنهنجوئي ڦل پوڳي رهيا آهيو. تنهنجي ڀاءُ وڀيشڻ توهانکي سهڻي صلاح ڏنيءَ، جا توهان نہ مڃي. پر هاڻي اُهي ڳالهيون ڪرڻ ويرٿ آهن جيڪي ٿيو سو ٿيو. سچو متر يـا مائٽ تہ اُهو آهي جيڪو اوکي ويل ڪم اچـي ۽ پنهنجي مورکتا ڪري مصيبت ۾ پيل متر يا مائٽ کي اوڙاه مان ڪڍي. مان اڄ ئي وڃي رام کي سئنا سميت ناس ٿو ڪريان. توهان ٻڪ سمجهو

قلعي کان ٻاهر نڪتو ۽ هنجي مها ٻلوان نيل جي سئنا سان ڏاڍي گهور يڌ لڳي. اِها لڙائي اهڙي تہ جوش سان لڳي جو يڌ ڀومي ۾ ڪي رت جون نهرون وهڻ لڳيون. جيئن ڌرتيءَ جي زلزلي ڪري ڪنهن ٻيلي جا سمورا وڻ ڪري پوندا آهن. تئن سمورو لڙائيءَ جو ميدان لاشن جي ڍيرن سان ڍڪجي ويو. پرهست ۽ نيل جي وچ ۾ ڪيترو وقت ڀينڪر لڙائي هلندي رهي. نيٺ پرهست لوهہ جي هڪ ڳوري گدا کڻي نيل کي ڪاهي ويو، پر نيل ڦڙتيءَ سان هڪڙي وڏي ڇپ سان پرهست جو مٿو ڏاري وڌو ۽ هو ڍيري ٿي ڪري پيو ۽ مري ويو. جامونت ۽ ٻين ٻلوان جوڌن بہ پرهست جي مکيہ سردارن کي ماري ڇڏيو، جنهنڪاپوءِ باقي بچيل راڪشس پڇتي ويا. انوقت مها پراڪرمي نيل ۽ جامونت جي جئہ جئڪار ٿيڻ لڳي.

ڪنڀ ڪرڻ جي يڌ ۽ رامچندر هٿان موت.

جنهن راوڻ کي اِهو گهمنڊ هو تہ باندرن ۽ منشن سان وڙهڻ ۾ پنهنجي گهٽتائي آهي جو هو تہ ٻلوان راڪشسن جو ڪاڄ آهن؛ ۽ هڪ هڪ راڪشس جي گجگوڙ ٻڌي وانر پڻ ۾ پرجي پڇي ويندا آهن، ۽ وانر آهن بي هنر پسون جنکي يڌ وديا يا هٿيارن جي ڪا ڄاڻ ڪانهي، تنهن راوڻ جڏهن پنهنجي مکيہ سئناپتي پرهست جي موت جو ٻڌو تڏهن هو ڏپ ۽ مونجهاري ۾ پئجي ويو. هو سوچڻ لڳو تہ جنهن مها پراڪرمي پرهست ديوراج اندر، ڪبير ۽ ديوتائن جي سموريءَ سئنا کي شڪست ڏني هئي، تنهنکي وانرن ڪنهنجي شڪتيءَ سان ماري ڇڏيو؟ ضرور وانرن کي ادڀت ايشوري شڪتي مليل رهي آهي. اِهو سوچي هن ڏپ ۾ پرجي پنهنجي ڀاءُ ڪنڀڪرڻ کان مدد وٺڻ جو نشچيہ ڪيو. هن ڪنڀڪرڻ کي جاڳائي وٺي اچڻ لاءِ ڪيترن راڪشسن کي موڪليو. جيئن هڪ ڏونگر ليٽيو پيو هجي تيئن ڪنڀڪرڻ مهينن جا مهينا هٿ پير ڊگها ڪيو ننڊ ۾ پيو هوندو

جي وچ ۾ ڪهسان لڙائي مچي، ويئي ۽ ڏاڍو ڪوس ٿيو. ڪمل، نل، نيل ۽ منيل آدي ٻلوان وانر جوش ۾ ڀرجي راڪشسن جو سنهار ڪرڻ لڳا، پر اڪمپن پنهنجن زهريلي ٻاڻن سان اُنهن کي گهايل ڪري سڀني وانر سئنا ۾ ٿاڪوڙو وجهي ڇڏيو. اهو ڏسي هنومان هڪ وڏو پهاڙ کڻي اڪمپن ڏي ڊوڪيندو آيو، پر اڪمپن هڪ ئي ٻاڻ سان ان پهاڙ کي پرزا پرزا ڪري رکيو. تڏهن هنومان هڪ وڏو وڻ کڻي زور سان گهمائڻ لڳو ۽ اُن سان هن انيڪ گهوڙيسوار ۽ رٿ وارن راڪشسن کي ليٽائي وڌو. انوقت هنومان ساکيات ڪال ٿي لڳو ۽ اُهو وڻ اهڙي ته زور سان اڪمپن جي سر تي ٺهڪائي ڏنائين جو هوُ ڪري پيو ۽ مري ويو. پوءِ ته ٻيا راڪشس لڙاڪا به هنومان ۽ ٻين وانرن جي جوش اڳيان ٻهي نه سگهيا ۽ اُٿي ڀڳا. تڏهن وانر سئنا مهاوير هنومان جي چوڌاري ٻهي سندس جئه جئڪار مناڻ لڳا.

اڪمپن جي موت جو ٻڌي راوڻ ڪجهه قدر گهٻرائجي ويو پر پوءِ هن دل جهلي پنهنجي مکيه سئناپتي پرهست کي گهرائي چيو:- هي سورويرا اڪمپن آدي ٻلوان سردار مري ويا ۽ هاڻي ته رڳو چار ڄڻا بچيا آهيون جي ڪم پورو ڪري سگهون. مان؛ تون، ڪنڀ ڪرڻ ۽ اندرجيت. سو تون وڏي سئنا وٺي وڃ ۽ مونکي پڪ آهي ته تنهنجي ضرور سوڀ ٿيندي.

پرهست چيو:- مهاراج! جيتوڻيڪ مون توهانکي اڳ ئي چيو هو ته سيتا کي موٽائي ڏيڻ گهرجي، ڇو جو پرائي استري زوريءَ کڻڻ اڌرم ۽ انيتي آهي ۽ ڌرم جي سداءِ جئه ٿيندي آهي؛ پر ته به توهانجا مونتي احسان آهن جو توهان سداءِ انعام اڪرام مال ملڪيت ۽ آدرستڪار ڏيئي مونکي سکي ڪيو آهي. پوءِ ڀلا مان توهانجي آگيا مڃڻ کان نابري ڪيئن واريندس؟ اڄ مان پنهنجي استري پٽرن جو موهه تياڳي پنهنجا پراڻ جنگ ۾ هوم ڪندس ته جيئن توهانجو ڪارج سڌ ٿئي.

ائين چئي پراڪرمي پرهست هڪ وڏو ڪٽڪ وٺي لنڪا جي

انر ڏاڍا وياڪل ٿيا. شنڪر تو چوي:- هي پاروتي! شري رامچندر ۾ ادوتيہ ۽ اکنڊ برهم، سکہ دکہ ۽ موهہ کان ٻري آهي. اُهوئي ڳت وتسل ڀڳوان منش ليلا جو ناٽڪ ڪري ڏيکاري رهيو آهي تہ پائرن جو پاڻ ۾ ڪهڙو پريم هئڻ گهرجي.

اُنوقت هنومان بہ ٻوٽين واري پربت سميت اُتي اچي پهتو جنهنڪي ڏسي سڀيئي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ رامچندر سندس اُپڪار مڃي کيس ڇاتيءَ سان لڳايو. سشيڻ ويد گهربل سنجيوٽي ٻوٽيءَ سان لڪشمڻ جو علاج ڪيو، جنهنڪان لڪشمڻ چڱو ڀلو ٿي اُٿي ويٺو. رامچندر لڪشمڻ کي هردي سان لڳايو ۽ سڀ وانرخوشيءَ ۾ ٻرجي جئہ جئڪار ڪرڻ لڳا. پوءِ هنومان ويد کي اهڙيءَ ريت لنڪا ۾ پهچائي آيو جهڙيءَ ريت کيس ڪٽي آيو هو، پوءِ تہ وانر سڀئنا اُتساهہ ۾ ڀرجي لڙائيءَ لاءِ راڪشسن کي للڪارڻ لڳي.

هوڏانهن لنڪا ۾ جڏهن راوڻ وانرن جي گرجنا ۽ خوشيءَ جا آواز ٻڌا تڏهن سندس عجب جي حد ڪين رهي. ايتري ۾ سندس جاسوسن! اچي کيس، سموري احوال کان واقف ڪيو جو ٻڌي راوڻ جي سڀ خوشي دور ٿي ويئي ۽ هن ڌومراکيہ نالي هڪ مهاپلوان سئناپتيءَ سان وڏو ڪٽڪ چاڙهي موڪليو. گهور يڌ کانپوءِ هنومان هڪ چپ ڪٽي ڌومراکيہ کي ماري ڇڏيو ۽ ٻين وانر بهادرن بہ راڪشس سئنا جو انت آندو. ڌومراکيہ کانپوءِ راوڻ وجردنشٽ نالي وڏن ڏندن واري راڪشس کي يڌ ۾ موڪليو. وڪا رکوءَ ۾ وچ سان گڏ گجندڙ ڪارن بادلن سمان راڪشسن جي ڀينڪر سئنا لنڪا جي ڏاکڻي ڦاٽڪ کان نڪري انگد جي سئنا مٿان اچي ڪڙڪي. ٻئي لشڪر اچي پاڻ ۾ سوڙها ٿيا ۽ بهادري ڏيکارڻ ۾ گهٽتايائون ڪين، ٻرنيٺ انگد پنهنجي تلوار سان وجردنشٽ جو سر ڪٽي ڇڏيو، جو دسي باقي بچيل راڪشس ڊپ ۾ اٿي ڀڳا.

انکانپوءِ اڪمپن نالي هڪ پراڪرمي راڪشس سردار انيڪ راڪشسن کي وٺي لنڪا کان ٻاهر نڪتو. پوءِ تہ ٻنهي سئنائن

ڪانپوءِ هوش ۾ آيو. هن جڏهن پنهنجي پياري ڀاءُ لڪشمڻ
۾ ته بيهوش ڏٺو، تڏهن ورلاپ ڪرڻ لڳو. ايتري ۾ ه...
سشيڻ وئد کي پلنگ سميت ئي اُٿي کڻي آيو. سشيڻ وئـ...
جڏهن پاڻ کي شري رام ۽ وڀيشڻ جي اڳيان ڏٺو تڏهن انه...
چرڻن ۾ مٿو نمايائين ۽ جڏهن وڀيشڻ هنکي لڪشمڻ جو علاج ڪ...
لاءِ چيو تڏهن هو رامچندر کي چوڻ لڳو:- هي ڌرماتما رگهو...
مان راوڻ جي گهر جو وئد آهيان ۽ جيڪڏهن مان سندس دشمن...
علاج ڪندس ته انهيءَ ۾ هن جو وڏو نقصان ٿيندو. توهان ڌرماتم...
آهيو سو مونکي ٻڌايو ته مان پنهنجي راجا جي ورود ۾ نمڪ حرامي
ڪري توهانجو ڪم ڪيئن ڪريان؟

رامچندر وراڻيو:- هي وئد راج! تون برابر راوڻ ۽ وڀيشڻ جي
راجگهراڻي جو وئد آهين ۽ هاڻي به توکي لنڪا نريش وڀيشڻ گهرايو
آهي. هر هڪ منش جو ساڌارڻ (انسانيت) ڌرم ۽ وشيش (خاص)
ڌرم ٿيندو آهي جو سوچي ڪم ڪرڻ گهرجي. جنهن ڌرم لاءِ مان
ماتا پتا کان جدا ٿي بنواس قبوليو، پياريءَ سيتا تي آپدا پئي ۽
...راڻن کان پياري ڀاءُ جي هيءَ دشا ٿي آهي، تنهن ڌرم جي هيت،
...منهنجا پيا لڪشمڻ جا پراڻ به ويا ته به مان ڌرم کي نه ڇڏيندس.
...شري رام جا اِهي ڌرم ۽ نيتيءَ جا وچن ٻڌي سشيڻ وئد گد گد
...هن جي چرڻن تي ڪري چوڻ لڳو:- هي ناٿ مان وئد آهيان
...ن کي نروڳ ڪرڻ منهنجو ڀريون ڌرم آهي اهو جيڪي مون
...رڳو ڌرم تي وارتالاپ ٿي ڪيو، جنهن لاءِ مونکي ڪميا ڪندا
...کي سخت چوٽ لڳل آهي جنهنجي دوا آهي تازي سنجوڻي
...اِها ٻوٽي آهي تمام پري هڪ پربت تي ۽ لڪشمڻ جي نازڪ
...گهرجي به جلد. اُن ٻوٽيءَ آڻڻ جو جلد ڪو تدارڪ ڪريو چاڪاڻ
...ءِ ... لڪشمڻ جي بچڻ جو پيو ڪو چاڙهو ڪونهي.
مان کي سرت سمجهي سونپيو ويو...
نشانيون ۽ جنهن پر...

۽ وڏي واڪي چوڻ لڳو:- ڏسو! ڏسو! ڪر ۽ دوشڻ جو وڌ ڪرڻ
وارن ٻنهي ڀائرن کي مون ماري ڇڏ!
اهو ڏسي ۽ ٻڌي راڪشس سڀئي خوشي جي لهر ڇانئجي وئي ۽ هو شري رام ۽ لڪشمڻ کي مئل سمجهي شنک ۽ نوڪارا وڄائيندا، ميگهناد جي ڄڪار جا نعرا هڻندا لنڪا ۾ موٽي ويا. اندرجيت دربار ۾ وڃي پنهنجي پتا کي هٿ جوڙي پرڻام ڪيو ۽ رام لڪشمڻ جي مرڪيوءَ جو سماچار ٻڌايو. دشمن جي مرڪيوءَ جو پريہ سماچار سڻي راوڻ خوشيءَ ۾ پرجي پٽر کي گلي لڳايو ۽ سموريءَ گهٽنا جو پورو پورو احوال پڇڻ لڳو. اندرجيت کيس سموري حقيت وستار سان ڪري ٻڌائي. اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ پٽ کي ڏاڍو ساراهڻ ۽ وڌائي ڏيڻ لڳو.
هوڏانهن رامچندر ۽ لڪشمڻ کي مورڇت اوسٿا ۾ مئلن وانگر پرٿويءَ تي پيل ڏسي وانرسڻا ۾ هاهاڪار مچي ويو. سگريو به ٻچي ويو ۽ روڻ لڳو. اهو ڏسي وڀيشڻ کيس چيو:- هي سگريوا هيءَ وقت روڻ ۽ ٻڇڻ جو ناهي. يڌ ۾ تہ اهي لاهيون چاڙهيون ٿينديون آهن. ڏکئي وقت ۾ گهبرائجي وڃڻ سان ڪم خراب ٿيندو آهي. سڀئا جي الساهہ جو بہ ڪجهہ خيال ڪر. هي ٻئي ڀائر اجا جيئرا آهن ۽ جيستائين هوش ۾ اچن تيستائين هنن جي سرير جي رکيا ڪريو. ـساگر ٿيڻ تي هي ٻئي اسانجو سڀ پلم ۽ چنتا دور ڪندا. هن .قت اُدم ڪرڻ گهرجي. لنڪا ۾ سشيڻ نالي هڪ ڏاڍو هوشيار وئد .ندو آهي. ڪوئي وڃي هن کي وٺي اچي تہ اُنجي علاج سان هيءَ ـي ڀائر نوبنا ٿي پوندا.
انوقت اڌي رات ٿئي. رچن جي راجا جامونت چيو تہ اهو ـسوماں چڱيءَ طرح ڪري سگهندو. وڀيشڻ هنومان کي سشيڻ ـ ـجو ذس پتو ڏيئي روانو ڪيو. انوقت جيتوٽيڪ شري ـ ـ ـرير ۾ زهريلي تيرن جا انيڪ زخم هئا ۽ اُنهن مان خون ـحرڪہ بہ هو پنهنجي سياريڪ شڪتي ڪري ٿوريءَ دير

پتاجي! توهان ڪجهه چنتا نہ ڪريو. مان اجهو وڃي ٻنهي تپسوي پائرن کي ماري ٿو اچان.

ائين چئي اندرجيت ميگهناد پنهنجي لشڪر کي وٺي پيڻڪر گرجنا ڪندو اُن ڪال راتريءَ ۾ اچي وانر سئنا جي متان ڪڙڪيو. هو هڪ ئي وقت هزارين تير هلائي وانرن کي مارڻ لڳو. اُن وقت مها پراڪرمي لڪشمڻ وڃي هن جي سامهون ٿيو ۽ هن جا سڀ باڻ نڪما ڪرڻ لڳو. اهو ڏسي ميگهناد ماياوي يڌ شروع ڪئي. هو پاڻ انترڌان ٿي ويو ۽ اهڙي نہ ڪري مايا پکيڙيائين جو آڪاش مان باهہ جا مچ ۽ تانڊا ڪرڻ لڳا، جنهنڪري وانر سئنا ۾ هاهاڪار مچي ويو. تڏهن لڪشمڻ جل استر هلايو تہ زمين مان ۽ آڪاش مان جل وهڻ شروع ٿيو جنهنڪري ميگهناد جي اِها مايا بہ نسفل ٿي. انرديت ميگهناد جيڪا بہ مايا رچيندو ٿي ويو سا لڪشمڻ ڪاٽيندو ٿي ويو. جڏهن ميگهناد ڏٺو تہ مايا وي يڌ ۾ بہ لڪشمڻ اڳيان منهنجي دال نٿي ڳري، تڏهن پرگهٽ ٿي لڪشمڻ سان يڌ ڪرڻ لڳو. ان وقت ٻيا سڀيئي انهن ٻنهي يوڌن جي اُها مهاپرليہ سمان گهور يڌ ڏسڻ لڳا. انرديت وڙهندي وڙهندي جڏهن ميگهناد ڏٺو تہ ايتري وقت جي سنگرام ڪانپوءِ بہ هو لڪشمڻ سان پورو پئي نٿو سگهي تڏهن هن برهم استر ڇوڙڻ جو خيال ڪيو. اُهو استر تہ اهڙو هو جو پرليہ ڪرڻ لاءِ ڇڏجي تہ هوند سڄي دنيا بہ ناس ڪري ڇڏي. جڏهن اهڙو اموگهہ برهم استر ميگهناد لڪشمڻ جي ڇاتي ۾ هنيو، تڏهن اُنجي لڳندي ئي دهن ئي دشائن ۾ وڄ جهڙي ڪڙڪاٽ ٿيڻ لڳي، پرٿوي ڪنبڻ لڳي ۽ لڪشمڻ مورڇت ٿي ڪري پيو.

لڪشمڻ کي پرٿويءَ تي ڪرندو ڏسي شري رامچندر اچي ڪيس هنج ۾ ڪنيو. انوقت ميگهناد زهريلي نانگن جا انيڪ تير رامچندر تي هنيا جنهنڪري هن جي سرير ۾ زهر ڦهلجي ويو ۽ ايترو تہ خون وهڻ لڳو جو چڻ تہ خون ۾ سنان ٿي ڪيائين ۽ هو بہ بيهوش ٿي ڪري پيو. اِهو ڏسي اندرجيت خوشي وچان گرجنا ڪرڻ لڳو

نر سٽنا کي مات ڪري رهيو هو تہ سگريو ڦڙتيءَ سان هڪ وڻ
لي ڪيس ماري ڇڏيو. وروپاڪيہ ۽ ٻين ڪيترن ٻلوان راڪشس کي
هنجن تکن ڪيرن سان ناس ڪري ڇڏيو.

انريت وانر ۽ راڪشس سٽنائن ۾ مهاڀينڪر سنگرام ويو زور
ندو ۽ مٿان اچي رات پئي تہ بہ لڙائي هلندي رهي. يڌ ڀومي
نوالن هاٿين، مئلن گهوڙن، راڪشسن، وانرن، لنگورن، رڇن،
ئلن رٿن سان ڍاڍي ڀيانڪ ٿي لڳي. چوطرف هاهاڪار جا آواز
ي رهيا هئا ۽ جتي ڪٿي رت جون ڪسيون وهي رهيون هيون.
ڌڪار گهاٽو ٿي ويو جو هڪ ٻئي کي سڃاڻي نٿي سگهيا ۽ "تون وانر
هين؟" ۽ "تون راڪشس آهين" ائين پڇي وانر ۽ راڪشس هڪ ٻئي
ي مارڻ لڳا.

رات جو راڪشسن جو ٻل وڌي ويندو آهي. اُن انڌڪار ۾
اوڻ جا ڇهہ مهاٻلوان سٽناپتي ويوهہ رچنا ڪري ٻاڻن جي ورشا
ڪندا شري رام جي مارڻ لاءِ مٿس چڙهي آيا. اُنهن جي لشڪر جي
رچنا ڀرليہ ڪال جي سمنڊ جي گجڪار مثل ٿي لڳي. اُن وقت
رامچندر اڪ ڇنپ ۾ اگني سمان اوگهہ ٻاڻن سان ڇهن ئي راڪشس
سنهنجيل کي ماري ڇڏيو ۽ راڪشسن جي سٽنا جو سنهار ڪرڻ لڳو.
يکي ۾ راڪشس شري رام روپي اگنيءَ جي سامهون ٽيا سي پتنگن
مثل جلي مري ويا. انريت رامچندر راڪشسن جي لشڪر ۾ ٽاڪوڙ ۾
رچهي ڇڏيو ۽ هو وياڪل ٿي پنهنجي جان بچائڻ لاءِ رڻ ڀوميءَ
سان ڀڄڻ لڳا.

ميگهناد هٿان لڪشمڻ جو مورڇت ٿيڻ.

پـي جڏهن خبر پئي تہ سندس لشڪر هار کائي ڀڄي
، مهل هو چنتا ۾ پرجي پنهنجي چوگرد نهارڻ لڳو.
" پراڪرمي پٽ ميگهناد هٿ جوڙي چوڻ لڳو:-

اُٿو، ٻلوان سردارو! پنهنجي سگهه ڏيکاري ويري وانرن جو ناس ڪريو. وڏا اڄ گهر ويٺي اسان کي ڀوڄن موڪليو آهي.

انريت راڪشسن جي دلين مان ڏپ ڪڍي ۽ اُنهن کي اُتساهه ڏياري راوڻ راڪشس سگهه کي يڌ ڀومي ڏي موڪليو. راڪشسن اچڻ سان هڪ خوفناڪ گرجنا ڪئي، جنهن جي جواب ۾ وانرن به ڀيانڪ گرجنا ڪئي، سڄي ملياچل پربت ۽ اُن جي غفائن مان هڪ گجندڙ پڙاڏو اُٿيو. بس پوءِ ته وانرن ۽ راڪشسن جو اهڙو سنگرام مچي ويو، جهڙو پراچين ڪال ۾ ديوتائن ۽ دئيتن جي وچ ۾ لڳو هو. لڙائيءَ جي واڄن، نغارن، شنکن ۽ توتارن جو اهڙو ته ڀيانڪر آواز ٿيڻ لڳو، جو ٻڌندي ئي ڪائرن جا هينئان ٿي ڦاٿا. هڪ پاسي "رامچندر جي جئه" ۽ ٻئي پاسي "راوڻ جي جئه" منائيندي ٻئي سگهائون سر ڪان آهو لاهي وڙهڻ لڳيون. وانرن جي هٿن ۾ هٿيا وڻ ۽ ڇپون؛ راڪشسن وٽ هٿيا تير ڪمان، تلوارون، ڀالا، ڪاتيون ۽ ڪهاڙا. راڪشسن جي باڻن جي جواب ۾ وانرن پٿرن جي ورکا ٿي ڪئي.

ڪي راڪشس قلعي جي پٽ تي بهي هيٺ بيٺل وانرن کي ڀالا ۽ برڇا هڻي ڇيرڻ لڳا، جنهن تي وانر جوش ۾ ڀرجي اُنهن راڪشسن کي پيرن کان جهلي هيٺ ڪيرائڻ لڳا ۽ پاڻ به ٽپ ٽپ ڪندي اچي مٿان ٿي پيا ۽ پنهنجن ننهن سان اُنهن کي چيري ڦاڙي ٿي ڇڏيائون. ٻنهي پاسن کان تيرن جو اهڙو وسڪارو ٿيڻ لڳو جو ڄڻ ته ساوڻ جو مينهن ٿو وسي. چوطرف اهڙي ته ڀيانڪر مارڪٽ مچي ويئي جو اُتي رت ۽ ماس جي گپ ٿي ويئي.

وڏا وڏا وير هڪ ٻئي سان دوبدو لڙڻ لڳا. ميگهناد انگد تي گدا جو وار ڪيو، پر انگد ڦرتيءَ سان پاسي ٿي ويو ۽ ڪائونس گدا کسي اُن سان ميگهناد جو سونو رٿ ۽ گهوڙا ڀڃي ڀوري ڇڏيائين. پرتپن نالي راڪشس تکن تيرن سان نل کي زخمي ڇڏيو، پر نل به جوش ۾ ڀرجي وڃي مٿانس ڪڙڪيو ۽ پنهنجن تکن ننهن سان هنجون اکيون ئي ٻاهر ڪڍي ڇڏيائين. هڪ ٻيو پرگهس نالي راڪشس

آهي. تون ڪو فڪر نہ ڪر. مان اِنهن پنهي تپسوي پائرن کي سولائيءَ سان ماري ڇڏيندس.

انريت راوڻ پنهنجي استري کي پيار ڪري آٿت ڏنو. هوڏانهن جڏهن انگد سموري وارتا اچي رامچندر کي ٻڌائي تڏهن رامچندر سگريو ۽ ٻين منترين جي صلاح موجب لنڪا تي ڪاهہ ڪرڻ جي آگيا ڏني. وانر سنا جا چارئي پاڱا لنڪا جي چئني ڦاٽڪن تي وڃي ڪڙڪيا ۽ لنڪا کي چوطرف وڪوڙي ويا. وانر ڏرماڻا رامچندر لاءِ پنهنجا پراڻ نڇاور ڪرڻ لاءِ بہ تيار هئا. سيني ۾ اُتساهہ ڀريل هو ۽ هو نچندا ٽپندا، پٿر ۽ وڻ هٿن ۾ کڻي، رامچندر ۽ سگريو جي جئہ جڪار جي ناد سان اُپ ڦاڙيندا وڃي لنڪا جا برج ۽ دروازا پيهڻ لڳا. قلعي جي چوگرد جيڪا پاڻيءَ جي کاهي هئي، تنهن ۾ مٽي، ڪاٺ ۽ پٿر وجهي اُن کي ڏني ڇڏيائون. پوءِ هو ٽپ ڏيندا ڪوٽ جي ڪنگرن تي چڙهي ويا ۽ راڪشسن راکن کي ماري

تصوير: وانرن مان ڪي قلعي جي ديوار پيهڻ لڳا تہ ڪي وري ڪنگرن تي مها اُتپات ڪرڻ لڳا.

ترڪيءَ وانرن جي مها ڪجڪار ٻڌي لنڪا ۾ ڪوهرام مچي ويو. راوڻ ٿهڪ ڏيئي چوڻ لڳو:- باندر ۽ لنگور تہ راڪشسن ۾ ڪال جي وس تي پاڻ اسان وٽ آيا آهن. اُنون

ناٿ! ڪرپا ڪري رام سان جنگ نہ ڪريو. هو سڌارڻ منش نہ آهي پر
رشين منين جي تپسيا ۽ پرارٿنا ڪري ساکيات وشنو ڀڳوان منش
ديہ ڌاري آيو آهي. انڪري هي سوامي! توهان سيتا هن کي موٽائي
موڪليو ۽ هن سان صلح ڪريو. جي توهان هن کي ڀڳوان جو روپ
نٿا سمجهو تہ بہ مها پراڪرمي منش سمجهي هن سان صلح ڪريو.
راجا جنڪ جي سڀا ۾ جيڪو مهاڀاري ڌنش توهان چوري بہ نہ سگهيا،
سوئي ڌنش رامچندر سولائيءَ سان ڪٽي ڀڃي ڇڏيو. جنهن شري رام

اڪيلي سر دنڊڪ بن ۾ کر دوشڻ ۽ چوڏهن هزار بلوان راڪشسن کي
ناس ڪري ڇڏيو، جنهن هڪ ئي باڻ سان مها بلوان باليءَ جهڙو آنت
آندو، اهڙو مها تيجسوي رام سان توهان وير نہ رکو. سيني رشين
منين جي ڪيل تپسيا ۽ آشيرواد هنجي طرف آهي ۽ هو ڌرم تي بہ
آهي. انڪري مان توهانکي هٿ ٻڌي وينتي ٿي ڪريان تہ توهان
رامچندر سان جنگ نہ ڪريو جو متان منهنجو سهاڳ نہ هليو وڃي.

منداريءَ جا اهي وچن جيتوڻيڪ راوڻ لاءِ ڏاڍا هتڪاري هئا
پر هنجي من ۾ نہ ٽڪيا، جيئن اونڌي دلي تي پاڻي نہ ٽڪندو
آهي. جنهن کي ڪال پيو سڏ ڪندو آهي تنهن کي ڪو بہ پربوڌ اثر
نہ ڪندو آهي. هن پنهنجي پياريءَ استريءَ کي اُٺاري هردي سان
لڳايو ۽ چيو:- هي مرگهلوچني! تو اجائي ڊپ ۾ پنهنجو جيءُ خراب ڪيو

रावण की सभा में अंग

ڪير جو اسانجي سامهون ٽڪي يڌ ڪري؟ جنهن رام ڪبي ٽون هيڏو پڏائين ٿو سو پنهنجي استري جي چنتا ۾ ڪناچور آهي ۽ سندس ننڍو ڀاءُ هن جي دک ۾ دکي آهي. سگريو ته آهي رگھو ڏسڻ جو بڌل ۽ منهنجو ڀاءُ وڀيشڻ آهي ٻڄڻو. جامونت ته ويچارو ٻڍو ٿي ويو آهي ۽ نل نيل آهن ڪاريگر! اڙي ٻڪوادي باندر! ٻڌاءِ ته سهين ته اسان سان وڙهندو ڪير؟

انگد جواب ڏنو:- هي راوڻ! ٻڌاءِ ته ڀلا راوڻ سنسار ۾ آهن گهڻا؟ رگھو ٽون هڪ آهين ڪين ٻيا به ڪي آهن؟ هڪ راوڻ ته مون ٻڌو ته راجا ٻليءَ ڪي پاتال ۾ جيتڻ ويو ته اُتي ڪن ڇوڪرن ڪٽي ڪيس گهوڙن جي ڪڙهه ۾ ٻڌو هو. ٻيو راوڻ اُهو هو جنهن کي سهسر ٻاهوءَ وچي پاڻ وٽ قيد ڪيو هو ۽ پلستيه منيءَ ڪيس ڇڏايو هو. ٽيون راوڻ منهنجي پتا ٻاليءَ ڪڇن ۾ جهليو هو. هاڻي ٻڌاءِ ته ٽون اُنهن مان ڪهڙو راوڻ آهين؟ هي اڀماني راوڻ! پرڀو رامچندر جي اڳيان ٽنهنجو اهو ڪوڙو ٻل يا مت مائت ڪنهن به ڪم نه ايندا. وانر سئنا ڪي هوند ٽوسان مقابلي ڪرڻ جي ضرورت ئي نه پوي، مان اڪيلوئي جيڪر ٽوڪي يملوڪ پهچائي، راڪشسن کي ماري، ماتا سيتا کي پرڀو رامچندر وٽ وٺي وڃان پر ٽنهنجي رت جا پياسي شري رامچندر جا ٻاڻ آهن. مان ته اُنجو ٽڇ ۾ ٽڇ داس آهيان ۽ جي ٽون پنهنجن راڪشسن ۽ وانرن جو ٻل ڏسڻ ٿو چاهين ته ڏس! آهي ڪو ٽو وٽ اهڙو جوڌو جو منهنجو هيءُ ڌرتيءَ تي کوڙيل پير ڪجهه ذرو به هٽائي سگهي؟ جيڪڏهن ڪو اُن کي ذرو به هٽائي سگهيو ته هيءَ لڙائي هرگز نه ٿيندي ۽ شري رامچندر سيتا کانسواءِ سئنا سميت موٽي ويندا.

ائين چئي انگد شري رامچندر جو سمرڻ ڪري پنهنجو پير زمين تي ڄمايو. انوقت ميگهناد ۽ ٻيا انيڪ جوڌا لڙائي ڪنڻ جو اهو سولو اُپاءُ سمجهي ڏاڍو خوش ٿي اُٿيا ۽ انگد جي پير کي هٽائڻ ۾ لڳي ويا. گهڻيئي زور لڳايائون ۽ جهٽڪا ڏنائون پر انگد جو پير

توهانکان ٻچي مونکي صلح لاءِ نہ موڪليو آهي. هڪڙي ٻڪري کي مارڻ ۾ جيئن شينهن لاءِ ڪا وڏائيءَ جي ڳالهہ ناهي، تيئن توکي مارڻ بہ هن لاءِ هڪ خسيس ڪم آهي.

راوڻ چيو:- اي باندر! سچ پچ باندرن جو اهو گڻ آهي تہ جنهن جو کائين تنهن جو ڳائين. جيڏانهن ملين ڍيري تيڏانهن ڍائين ڍيري. مان گڻ گراهي آهيان، انلاءِ تنهنجي اهڙين ڳالهين تي ڪروڌ نٿو ڪريان. بيو تہ توکي دوت سمجهي ڌرم ۽ نيتي انوسار ڇڏي ٿو ڏيان. توکي منهنجي پراڪرم جي سڌ ناهي انلاءِ تون الين ڳالهائي رهيو آهين.

انگد چيو:- واهہ توهانجو ڌرم ۽ نيتي! پرائي استري چورائي بيشڪ توهان پنهنجي ڌرم ۽ نيتيءَ جو مثال ڏنو آهي! هڪ اڪيلي ڪي اڪيلو ڏسي اُن کي زوريءَ آڻي پنهنجو پراڪرم ڏيکاريو اٿو! باقي رهي گڻ گراهڪتا جي ڳالهہ، سو جيتوڻيڪ هنومان توهانجو سچو نگر جلائي خاڪ ڪيو ۽ توهانجو هڪ پٽ بہ ماري ڇڏيو تنهن هوندي بہ توهان کيس ڇڏي ڏنو! اهو ڏيکاري ٿو تہ توهانکي نہ آهي لڄ ۽ نہ سؤمان! اجايو پيا پنهنجي شرم کي پرچايو. انلاءِ توهانجي چڱائي انهہ آهي تہ اها اجائي هوڏ ڇڏي وڃي پريو رامچند رجي شرڻ پئو.

راوڻ ڪروڌ ۾ پرجي چيو:- اڙي ٻڪوادي باندر! توکي منهنجي ٻانهن جي ٻل جي سڌ نہ آهي سو وڃي ڪئلاس پربت کان پڇ تہ مان ڪيئن نہ کيس پنهنجن ٻرين تي کنيو. منهنجو پراڪرم وڃي ٽنهي لوڪن جي دڳپالن، ديوتائن ۽ گندروَن جي راجائن کان پڇ جي منهنجو نالو ٻڌي ٿر ٿر ڪنبن ٿا. ٽنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪو ڪونهي جو منهنجو مقابلو ڪري سگهي. اهڙو مان پاڻ! وري ڪنڀڪرڻ جهڙو مها پراڪرمي منهنجو ڀاءُ! اندرجيت جهڙو جڳت وڪيت منهنجو پٽ! تنهن سواءِ جڳہ جيتيندر مها ٻلوان راڪشسن جي شسترڌ شسترن سان تيار منهنجي سئنا!!! سو اسان هڪ سادارڻ ڏکي ويندا سين؟ اهو تہ ٻڌاءِ تہ توهانجي سئنا ۾ آهي

ٿون منهنجي دشمن جي وڏائي ڪري هنجي ٻـل ۽ پراڪرم جي واکاڻ ڪري رهيو آهين.

پڻيءَ جون ڳالهيون ٻڌي مندوريءَ جي من ۾ نشچيہ ٿي ويو تہ سندس پڻيءَ جي سر تـي ڪال سوار آهي جو ٻڌي ئي ڦـري ويٺي اٿس. جيئنو ٽيڪ بادل گهڻوئي جل وسائين تہ بہ ڪاني ۾ گل پئدا نٿو ٿئي، تيئن برهما جهڙو گرو ملڻ تي بہ مورکہ جي من ۾ سمجهہ پئدا نٿي ٿئي.

انگد جو راوڻ وٽ دوت ٿي وڃڻ.

رامچندر ۽ سندس سٿنا اُها رات سُويل پهاڙ تي ڪاٽي. صبح جو جبل تي بيهي هنن لنڪا جو نظارو ڏٺو. ترڪوٽ پربت جـي چوٽيءَ تـي ٺهيل سوني جي لنڪا اهـڙي سندر پئي لڳي جڻڪ ديوتائن جي راجڌاني الڪاپوري آڪاش ۾ لٽڪي رهي هجي. پرسڌ ميہ دانو دواران ٺاهيل لنڪا جـي شاندار محلن، عاليشان بناوٽ ۽ سمپتي ڏسي شري رام لڪشمڻ کي چيو:- لڪشمڻ! هن نگريءَ جي شوڀيا ڏس! هڪ منش جي پاپ ڪري هن ساري سمپتي ۽ راڪشس جاتيءَ جو ناس ٿيندو. هيءَ پاپي راوڻ پنهنجي گهمنڊ ۽ واسنا جي وس ٿي پنهنجن هٿن سان پنهنجي پرجا مٿان آپدا آڻي رهيو آهي! هاڻي اسانکي پنهنجو خيال پنهنجي ڪاريہ ۾ لڳائي لڙائيءَ ۾ سوپ پائڻ گهرجي. يڌ هلندي وڏو گهمسان مچندو ۽ اُن ۾ راڪشس طرحين طرحين جا روپ بڻائي اسانکي گمراهہ ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا. اِنڪري لڙائي وقت وانر پنهنجي اصلي روپ ۾ هجن جو جو راڪشس وانرن جو روپ ڌارڻ ۾ پنهنجي گهڻتائي سمجهندا. انہ اسانکي پنهنجي ۽ پرائي جو پتو پئجي سگهندو.

اُنوقت وانر سٿنا لنڪا جي قلعي جون ٿلهيون ديوارون ۽ اُنجي چوگرد اونهيون کاهيون، لنڪا جي برجن تي رکيل پٿرن

چٽ ۽ مکٽ ڪٽجي زمين تي ڪري پيا ۽ اُهو تير وري اچي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. هوڏانهن راوڻ جي محلن ۾ وينل سڀ ٻڄي ويا ۽ چوڻ لڳا تہ نڪا ڏرتي ڏڏي ۽ نہ طوفان لڳو پوءِ بہ چٽ ۽ مڪٽ ڪيئن ڪريا! هو اِنکي اپسوڻ سمجهڻ لڳا. تڏهن راوڻ ڳالھ ٽاهي سڀني کي سمجهائي گهر موڪليو.

راوڻ جو چٽ ۽ مڪٽ ڪريل ڏسي سندس استري مندودري ٽپرس ۾ پرجي ڪيس هٿ جوڙي چوڻ لڳي:- هي پريتم! توهان رامچندر سان دشمني نہ ڪريو. توهان سيتا کي ڏوليءَ ۾ چاڙهي شري رام ڏي موٽائي موڪليو ۽ توهان بہ وڃي سندس شرڻ پئو. هو نشچيہ سان توهانجو ڪيل پاپ توهانکي ڪميا ڪندو. توهان هن کي منش سمجهي من ۾ هٺ نہ ڪريو. سڀيئي وڏا وڏا رشي مني چئي رهيا آهن تہ هو وشو روپ وشڻو ڀڳوان جو ساڪيات اوتار آهي. جنهن واراھ ۽ نرسنگھ روپ ڌاري مهان شوروير هرڻاڪيہ ۽ هرڻ ڪشپ جو ناس ڪيو: جنهن وامن روپ ڌاري راجا ٻليءَ کي ٻڌو ۽ پرشرام روپ ڌاري سهسرٻاهو آدي ظلمي راجائن جو انت آندو، اُهوئي ڀڳوان پرٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ هاڻي رام جي روپ ۾ پرگهٽ ٿيو آهي. انڪاءِ هي سوامي! توهان هن سان وروڌ نہ ڪريو. جنهن جي هٿ ۾ ڪال، ڪرم ۽ جيون جي ڏور آهي، تنهن رام جي وڃي شرڻ پئو.

سوپاءُ ڪان ٿي ٻي پئو ۽ گهمنڊي راوڻ پنهنجي ڌرماتما استريءَ جا اِهي وچن ٻڌي کلي چوڻ لڳو:- هي پياري! تو تہ اجايو ڪٺي پنهنجو جيءَ ڊپ ۾ خراب ڪيو آهي. ٻڌاءِ تہ مون جهڙو ٻلوان هن وقت سنسار ۾ پيو ڪير آهي؟ مون ٿي پنهنجي ٻانهن جي ٻل سان سڀني ديوتائن ۽ دانون کي جيتي قبضي ڪيو آهي- پوءِ بہ خبر ناهي تہ توکي ڇاجو تو ڊپ لڳي؟ ٽون منهنجي پريم وس اجايو ڊپ نہ ڪر! سڄي ٽرلوڪي منهنجي وس ۾ آهي. هي مرگهلوچني! تنهنجي [illegible] جي چترائي ۽ رهسيہ مونکي هاڻي سمجهہ ۾ آيو جو

تون منهنجي دشمن جي وڏائي ڪري هنجي ٻـل ۽ پراڪرم جي واکاڻ ڪري رهي آهين.

پڻيءَ جون ڳالهيون ٻڌي مندودريءَ جي من ۾ نشچيه ٿي ويو تـه سندس پڻيءَ جي سر تـي ڪال سوار آهي جو ٻڌي ئي ڦـري ويٺي اٿس. جيئنوٽيڪ بادل گهٽوئي جل وسائين ته به ڪاني ۾ گل پيدا نٿو ٿئي، تيئن برهما جهڙو گرو ملڻ تي به مورک جي من ۾ سمجهه پيدا نٿي ٿئي.

انگد جو راوڻ وٽ دوت ٿي وڃڻ.

رامچندر ۽ سندس سٿنا اُها رات سُويل پهاڙ تي ڪاٽي. صبح جو جبل تي بيهي هنن لنڪا جو نظارو ڏٺو. ترڪوٽ پربت جـي چوٽيءَ تـي ٺهيل سوني جي لنڪا اهـڙي سندر پئي لڳي جڻڪ ديوتائن جي راڄڌاني الڪاپوري آڪاش ۾ لٽڪي رهي هئي. پرسنٽ ميه دانوَ دواران ٺاهيل لنڪا جـي شاندار محلن، عاليشان بناوت ۽ سمپتي ڏسي شري رام لڪشمڻ کي چيو:- لڪشمڻ! هن نگريءَ جي شوڀيا ڏس! هڪ منش جي پاپ ڪري هن ساري سمپتي ۽ راڪشس جاتيءَ جو ناس ٿيندو. هيءَ پاپي راوڻ پنهنجي گهمنڊ ۽ واسنا جي وس ٿي پنهنجن هٿن سان پنهنجي پرجا مٿان آپدا آڻي رهيو آهي! هاڻي اسانکي پنهنجو خيال پنهنجي ڪاريه ۾ لڳائي لڙائيءَ ۾ سوپ پائڻ گهرجي. پر هلندي وڏو گهمسان مچندو ۽ اُن ۾ راڪشس طرحين طرحين جا روپ ٺائي اسانکي گمراهه ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا. اِنڪري لڙائي وقت وانر پنهنجي اصلي روپ ۾ هجن ڇو جو راڪشس وانرن جو روپ ڌارڻ ۾ پنهنجي گهٽتائي سمجهندا. انهيءَ اسانکي پنهنجي ۽ پرائي جو پتو پئجي سگهندو.

اُنوقت وانر سٿنا لنڪا جي قلعي جون ٿلهيون ديوارون ۽ اُنجي چوگرد اونهيون کاهيون، لنڪا جي برجن تي رکيل پٿرن

چٽ ۽ مکٽ ڪٽجي زمين تي ڪري پيا ۽ اُهو تير وري اچي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. هوڏانهن راوڻ جي محلن ۾ ويٺل سڀ ڏڄي ويا ۽ چوڻ لڳا ته نڪا ڌرتي ڏڏي ۽ نه طوفان لڳو پوءِ به چٽ ۽ مکٽ ڪيئن ڪريا! هو اِنکي اپسوڻ سمجهڻ لڳا. تڏهن راوڻ ڳالهه ٿاهي سڀني کي سمجهائي گهر موڪليو.

راوڻ جو چٽ ۽ مکٽ ڪريل ڏسي سندس استري مندودري ٽپرس ۾ پرجي کيس هٿ جوڙي چوڻ لڳي:- هي پريتم! توهان رامچندر سان دشمني نه ڪريو. توهان سيتا کي ڏوليءَ ۾ چاڙهي شري رام ڏي موٽائي موڪليو ۽ توهان به وڃي سندس شرڻ پئو. هو نشچيه سان توهانجو ڪيل پاپ توهانکي ڪميا ڪندو. توهان هن کي منش سمجهي من ۾ هٺ نه ڪريو. سڀيئي وڏا وڏا رشي مني چئي رهيا آهن تہ هو وشنو روپ وشنو ڀڳوان جو ساڪيات اوتار آهي. جنهن واراه ۽ نرسنگهه روپ ڌاري مهان شوروير هرڻاڪيه ۽ هرڻ ڪشپ جو ناس ڪيو، جنهن وامن روپ ڌاري راجا ٻليءَ کي ٻڌو ۽ پرشرام روپ ڌاري سهسرٻاهو آدي ظلمي راجائن جو انت آندو، اُهوئي ڀڳوان پرٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ هاڻي رام جي روپ ۾ پرگهٽ ٿيو آهي. انلاءِ هي سوامي! توهان هن سان ورود نه ڪريو. جنهن جي هٿ ۾ ڪال، ڪرم ۽ جيرن جي ڏور آهي، تنهن رام جي وڃي شرڻ پئو.

سوپاءُ ڪان ٿي ٻي پئو ۽ گهمنڊي راوڻ پنهنجي ڌرماتما استريءَ جا اِهي وچن ٻڌي کلي چوڻ لڳو:- هي پياري! تو ته اجايو ڪٿي پنهنجو جيءُ ڊپ ۾ خراب ڪيو آهي. ٻڌاءِ ته مون جهڙو ٻلوان هن وقت سنسار ۾ پيو ڪير آهي؟ مون کي پنهنجي ٻانهن جي ٻل سان سڀني ديوتائن ۽ دانون کي جيتي قبضي ڪيو آهي- پوءِ به خبر ناهي ته توکي ڇاجو ٿو ڊپ لڳي؟ تون منهنجي پريم وس اجايو ڊپ نہ ڪر! سچي ترلوڪي منهنجي وس ۾ آهي. هي مرگهلوچني! تنهنجي ڳالهين جي چترائي ۽ رهسيہ مونکي هاڻي سمجهه ۾ آيو جو

ماليوان جي سٺي صلاح ڪين آئڙي. هو ڪاوڙجي چوڻ لڳو:- تون شترو جو طرف وٺي منهنجي گهٽتائي ڪري رهيو آهين! مان آهيان بلوان راڪشسن جو راجا جنهن کان وڏا وڏا لوڪپال به ٿرٿر ڪنبن ٿا. مان اهڙو پرتاپي هوندي به بن بن ڀٽڪندڙ رام جي ڊپ کان ساڪيات لڪشمي سمان سيتا موٽائي ڏيان؟ هرگز نه! مان جلد رام، لڪشمڻ، سگريو ۽ ٻين وانرن کي ماري ڇڏيندس.

ماليوان راوڻ کي ناراض ڏسي وڌيڪ ڪين ڪڇيو ۽ کيس آسيس ڏيندو پنهنجي گهر هليو ويو. تنهن کانپوءِ راوڻ سمناپتين سان صلاح ڪري لنڪا جي رکيا جو پربنڌ ڪيو. هن سينا کي جدا جدا ڪم سونپيا ۽ اندرجيت ۽ ٻين بلوان راڪشسن کي لنڪا جي چئن ڦاٽڪن جي رکيا لاءِ مقرر ڪري پنهنجي راج محل ۾ هليو ويو.

راڪشسن جي دلين مان ڊپ ڪڍڻ لاءِ ۽ اهو ڏيکارڻ لاءِ ته رامچندر جهڙو پربل شترو سر تي سوار هوندي به کيس ذرو به چنتا نه آهي، راوڻ هميشه وانگر پنهنجي پياريءَ استريءَ مندوديءَ سان گڏجي پنهنجي راڳ رنگ واري سڀا ۾ آيو. اهو آڪاڙو سندس محل جي سڀڪان مٿينءَ ڇت تي هو ۽ راوڻ جي اچڻ تي اُتي ڪنر ۽ گندرو سندس اُستتي ڪرڻ لڳا ۽ اپسرائون ناچ ڪرڻ لڳيون. طرحين طرحين جا ساز مردنگ ۽ واڄا وڄڻ لڳا ۽ سنگيت جي محفل مچي ويئي. راوڻ جو دٻدٻو ته ديوتائن جي راجا اندر کان به ڪئين دفعا وڌيڪ هو، سو هو اُن آڪاڙي ۾ سک ڀوڳڻ لڳو.

هوڏانهن رامچندر هڪ مرگ ڇالا تي ليٽيو پيو هو ته ڏکڻ ڏسا ۾ بادلن جي گجگوڙ جو عجيب آواز ۽ وڄ جي ڪنوڻ ڏسي اچرج ۾ پيو. انوقت وڀيشڻ چيو:- هي سوامي! اهي بادل يا وڄ ناهن پر راوڻ پنهنجي محل جي ڇت تي جا سنگيت سڀا لڳايو ويٺو آهي تنهن ۾ مردنگ جو وڄڻ آهي جڻ بادلن جي گجگوڙ ۽ راوڻ جي ڇٽ ۽ مڪٽ جا هيرا ماڻڪ وڄ سمان چمڪي رهيا آهن.

اهو ٻڌي رامچندر مشڪي هڪ تير اهڙو هلايو جو راوڻ جو

ڪانئرن جهڙيون ڳالهيون ڪري رهيا آهيو. ٻون ڪٿين دنيا ديوتائن ۽ دانون سان جنگيون جوٽي ڪين شڪستون ڏنيون آهن، سو رام ڪهڙي شيءِ آهي جو مون سان رڻ ۾ مٿ پوندو! مان ڪنهن به ڏپ ڪري لڪشميءَ سمان سندر سيتا کي هٿان ڪين ڇڏيندس.

ائين چئي راوڻ شڪ ۽ سارڻ کي وٺي پنهنجي محلات جي چوٽ تي چڙهيو جتان سمنڊ تائين سڄي ڌرتي ڏسڻ ۾ ٿي آئي. اُتي ٻئي راوڻ ڏٺو ته سڄي زمين، ٻن ۽ پربت اسنکيه وانر سئنا سان ڀرجي ويا آهن. شڪ ۽ سارڻ راوڻ کي وانر سئنا جي سورمي جوڙجڪ ۽ ويوهه رچنا سمجهائي ۽ اها سئنا جنهن ريت جدا جدا مهندارن هيٺ ورهايل هئي. سو به سڀ ٻڌايو. اهو ٻڌي ۽ ڏسي راوڻ جي من ۾ ٿورو مونجهارو ته ٿيو، پر جلد ئي همت ڪري هن پيد سيا ڪٺي ڪرڻ جي آکيا ڏني.

وانر سئنا جي شنکن ۽ ڍولن جو ڪولاهل جڏهن لنڪا ۾ راڪشسن ٻڌو تڏهن انهنجو اُتساهه گهٽجڻ لڳو ۽ پڌ سيا ۾ هوهڪ ٻئي جا منهن تڪڻ لڳا. راوڻ سڀني کي اُتساهه ڏيارڻ لڳو، پر سندس ناٿو ماليوان ڏاڍو سياڻو هو. تنهن چيس:- راجن! نيتيءَ ۾ چيل آهي ته جي دشمن جي طاقت پاڻ جهڙي هجي ته اُن سان صلح ڪرڻ گهرجي. سيتا سندر ته آهي، پر اهو سون ئي ڀوريو جو ڪن چني. هن وقت سڀ ديوتائون، رشي ۽ گندرو رامچندر جي جيت لاءِ پرارٿنا ڪري رهيا آهن ۽ هو ڌرم تي به آهي. اسانجو اڌرم روپي ناڳ ئي اسانکي ڏنگيندو. جيتوڻ اگر ڪوسا ته هٿ ساڙين ۽ جي ٿڌا ته هٿ ڪارا ڪن، تيئن اڌرم جي ڪم مان ڪڏهن به ڀلائي ڪين ٿيندي. اپسوڻ به ڏاڍا پيا ڏسجن. توهان جيڪو ور پراپت ڪيو آهي سو ديوتائن، دانون ۽ گندرون کان توهانجو بچاءُ ڪندو، پر هتي ته منش ۽ رڇ گرجي رهيا آهن. هو ڏاڍا بلوان ۽ پراڪرمي به آهن. انڪري رامچندر سان صلح ڪرڻ گهرجي.

ڻ ڪال جي وس ٿي رهيو هو، انڪري هن ڪي

راڪشسن تي ملين ته اُنهن کان ڪن ڪپي-لنڪا ڏي ٿي ورڪلبائون،
انهن راڪشسن کي ڏسي ۽ وانر سينا کي لنڪا جي چوطرف ڏسي
لنڪا نگريءَ ۾ ڪولاهل مچي ويو. رامچندر ڄڻ جي نيمن پٺاندر
سينا کي جدا جدا حصن ۾ ورهائي، سگريو، انگد، جاموئنت ۽ گند مادن
آدي سينا پتين جي رکيا ۾ سونپيو. وانر وڏيون وڏيون پٿر جون
ڇپون ۽ وڻ کڻي لنڪا جي ناس ڪرڻ لاءِ تيار ٿي بيٺا.

رامچندر جي ساگرپار ڪرڻ جو ٻڌي، راوڻ پنهنجن ٻن جاسوسن
شڪ ۽ سارڻ کي موڪليو ته وانر سينا جي سنکيا ۽ شڪتيءَ جو پتو
لڳائي اچن. اها آگيا ٻڌي شڪ ۽ سارڻ باندرن جو روپ ڌاري
وانر سينا ۾ گهڙي پيا ۽ سڀ جوڙجڪ جاچي جوچي ڏسڻ لڳا.
وانر سينا ايڏي وڏي هئي جو هو اُن جو ڪاٿو ڪري ڪين سگهيا.
اُنوقت وڀيشڻ ٻنهي راڪشسن کي باندرن جي روپ ۾ سڃاڻي ورتو
۽ ڪين پڪڙي آڻي رامچندرجي اڳيان حاضر ڪيو پر ديالو رامچندر
چيو:- جيتوڻيڪ هيءَ ٻئي جاسوس اسانجي سينا جو ڀيد لهڻ آيا
آهن ته به هنن کي آزاد ڪريو ته ڀل جيڪي ڏٺو اٿائون سو وڃي
راوڻ کي ٻڌائين. هي دوتو! توهين راوڻ کي اهو به چئجو ته جنهن
ٻل جي ڀروسي تو منهنجي سيتا چورائي آهي، سو ٻل ڄڻ جي ميدان
۾ اچي ڏيکارج. سڀاڻي کان وٺي لنڪا ۽ راڪشسن کي منهنجي ٻاڻن
سان ناس ٿيندو ڏسندا.

شڪ ۽ سارڻ لنڪا ۾ اچي راوڻ کي سموري حقيقت ۽ رامچندر
جو سنديش سڻايو. هو راوڻ کي چوڻ لڳا:- هي مهاراج! رامچندر
جو تيج ۽ گنڀيرتا، استر شستر ۽ پراڪرم ڏسي اسان سمجهون ٿا ته
هو اڪيلوئي لنڪا کي ناس ڪرڻ ۾ سمرٿ آهي. هن جو ڀاءُ لڪشمڻ
به اُن جهڙوئي پراڪرمي آهي. وانر سينا جا مهندار به ڏاڍا سوروير
آهن ۽ سندن من ۾ ڄڻ جو ڏاڍو چاهه آهي. انڪري توهين رامچندر
سان صلح ڪريو ۽ سيتا واپس ڪريو.

راوڻ چيو:- توهانکي وانرن شايد ننگ ڪيو ٿو ڏسجي جو

ٻڏن ۽ ٻين کي ٻه ٻوڙين سي جو جهاز وانگر پاڻ تري ۽ ٻين کي ٻه تاري رهيا آهن، سا نڪي سمندر جي مهما آهي ۽ نه پٿرن جو گڻ آهي ۽ نڪي نل نيل جي ڪرامات آهي. شري رامچندر جي پرتاپ سان ئي پٿر ترڻ لڳا. اهڙي شري رام کي ڇڏي جيڪو منش ٻئي ڪنهن مالڪ جو پوڄن ڪريٿو سو پڪ سان منډ ٻڌي (ڪم عقل) وارو آهي."

• وانرن جي اِها سندر رچنا ڏسي شري رامچندر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ اُن منوهر ۽ رمڻيڪ استان تي پنهنجي اشٽ ديوتا شنڪر ڀڳوان جي مورتي استاپنا ڪرڻ جو نشچيه ڪيائين. هن دوت موڪلي گهڻيئي سريشٽ رشي مني گهرايا ۽ ويدن جي وڌيءَ موجب اُتي شنڪر جي مورتيءَ جي استاپنا ڪري اُنجو نالو راميشور (رام جو ايشور) رکيائون. اُنوقت شري رام چيو:- مونکي شنڪر سي ڪان وڌيڪ پيارو آهي. جيڪو منش شنڪر سان دروهه ۽ وشنوءَ جي ڀڳتي، يا وشنوءَ سان دروهه ۽ شنڪر جي ڀڳتي ڪريٿو، سو مورکه نرڪ گامي ٿيندو؛ پر جيڪو ٻنهي کي هڪ سمجهي، نشڪام ڪرم ڪندو رهيٿو سو جنم مرڻ جي دکه کان ڇٽي موکش پائيندو. جيڪو منش راميشور جو درشن ڪندو ۽ اُن تي گنگا جل چاڙهيندو سو پرم پد کي پراپت ڪندو.

راميشور جي استاپنا ڪري، رامچندر رشين منين جو آدر ستڪار ڪري ڪين رخصت ڏني. اُنوقت اسنکيه وانر خوشي مناڻي رهيا هئا ۽ اُنهن جي آنند جي اُتساهه ۾ سمندر جي گجگور به لين ٿي ويئي. تڏهن رامچندر نل نيل جي ٺهيل مضبوط پل تان وانر سئنا کي پريءَ پر هلڻ جو حڪم ڏنو. اها سئنا اهڙي ته وڏي هئي جو اُنجو بيان ڪري نٿو سگهجي. ڪي وانر آڪاش مارگ مان، گهڻا پل تان ۽ ڪي پل جي پرسان پاڻيءَ ۾ ترندا هليا. هنومان رامچندر کي پنهنجن ڪلهن تي چاڙهيو ۽ انگد لڪشمڻ کي. اِنريت سڀيئي نچندا ٽپندا گجندا ۽ جئه جئڪار ڪندا اچي لنڪا جي ڀيٽ ۾ پهتا. ڀيٽ تي پهچي وانر ڦل ڦول کائڻ لڳا ۽ جتي جتي ڪر

پوءِ ٿو ۽ اُنکي سڪائي ٿو سگهان. جي مان پاڻ مان توهانکي رستو ڪيڏي ڏيندس ته توهانجي سرشٽيءَ جو قانون ڀڄي پوندو. پر توهان وٽ نل ۽ نيل نالي وانر وشو ڪرما جا پٽ آهن، جي منهنجي مٿان پل ٻڌي سگهندا، پوءِ توهان وانر سڀ ئي سوڌو لنڪهي پار پئجو. انريت پل ٻڌڻ سان توهانجو جس به ڳائبو. مونتي ڪرپا ڪريو ۽ مونکي وڏيڪ نه جلايو.

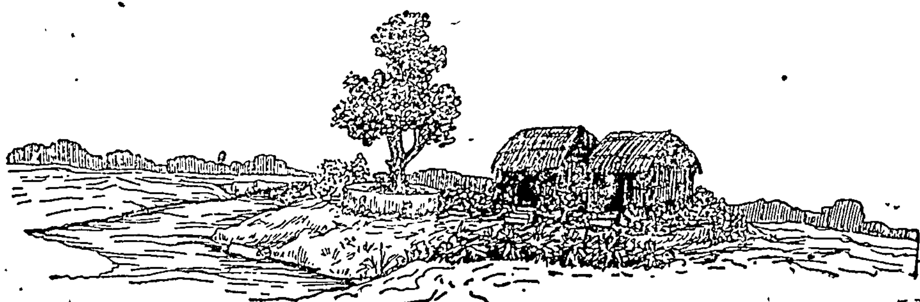
سمندر ديوتا جي اها صلاح رامچندر کي پسند آئي ۽ هن اگني استر هلائڻ بند ڪيو. سمندر ديوتا به رامچندر جو پراڪرم ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ کيس انيڪ پرڪارن جون پيٽائون ڏيئي پنهنجي گهر هليو ويو. تلسيداس چوي ٿو ته شري رگهوناٿ جو گڻ گان سڀ ڪلياڻ ڪندڙ آهي. جو اهو پريم پوروڪ ٻڌندو سو بنا ڪنهن جهاز (يعني ساڌن) جي ڀؤ ساگر تري پار پوندو.

सकल सुमंगल दायक रघुनायक गुन गान।
सादर सुनहिं ते तरहिं भव सिन्धु बिना जल जान॥

سندر ڪانڊ سماپت.

استر سان سمنڊ کي سڪائي ڇڏيان. مونکي نمرتا سان پريل ڏسي سمنڊ مونکي اسمرٿ ٿو سمجهي. چيل آهي تہ:-

सठ सन बिनय कुटिल सन प्रीती । सहज कृपन सन सुंदर नीती ॥
ममता रत सन ग्यान कहानी । अति लोभी सन बिरति बखानी ॥
क्रोधिहि सम कामिहि हरि कथा । ऊसर बीज बएं फल जथा ॥

مورک سان نيزاري، دوکيباز سان پريت، ڪنجوس کي اُدارتا جو اُپديش، ممتا ۾ ڦاٿل کي گيان جي ڪٿا، لوڀيءَ سان وئراڳ جو ورڻن، ڪروڌيءَ کي شانتيءَ جي ڳالهہ ۽ ڪاميءَ کي ڀڳوان جي ڪٿا ٻڌائڻ جو اهڙوئي ڦل ٿيندو آهي جهڙو ڪلراٺي زمين ۾ ٻج پوکڻ جو ٿيندو آهي يعني اهو سڀ اجايو ٿيندو آهي. انلاءِ اڄ مان هن ايماني سمنڊ جو هوش ٺڪاڻي آڻيندس. مان اگنيءَ استر سان هن مها ساگر کي سڪائي ڇڏيندس، هن ۾ جيڪي بہ جيو جنتو آهن سي ناس ٿيندا ۽ جل جي جاءِ تي واريءَ جا ڍِڳ هوندا، جو وانر پيدل هلي ٻئي ڪناري پهچندا.

ائين چئي مها تيجسوي رامچندر برهم دنڊ سمان هڪ اُديت استر ڌنش تي چاڙهيو. جيئن ئي هن استر هلائڻ شروع ڪيو تہ اهڙو تہ ڀيانڪ آواز ٿيو جو ڄڻ آڪاش ۽ پرٿوي ڦاٽڻ لڳا ۽ پربت ٽُرڪڻ لڳا. چوطرف ڪولاهل مچي ويو ۽ آڪاش ۾ تارا هڪ ٻئي سان ٽڪرجڻ لڳا ۽ وڄر جهڙا مها شبد ٿيڻ لڳا. سمنڊ بہ پرليہ ڪال وانگر مها گهور گجڪار ڪري هڪ هڪ يوجن هيڏانهن هوڏانهن ٿلهڻ ويو. سمنڊ اندر رولوڙ پئجي ويو ۽ اُن اندر جيڪي بہ ڪڇهہ جيو هئا سي جلي مرڻ لڳا ۽ لپٽن جي ڀيڙا کان وياڪل ٿي سمورو جل ٿهڪڻ لڳو. سمنڊ ديوتا وڌيڪ سهن سهي نہ سگهيو ۽ هڪ سندر روپ ڌارڻ ڪري پرگهٽ ٿيو ۽ شري رام وٽ اچي چوڻ لڳو:- هي ناٿ! مونتي ڪرپا ڪريو. سرشٽيءَ جي آدڪان وٺي پرٿوي، وايو، آڪاش، جل ۽ جي قدرتي سڀاو کي تنا ڇڏين ۽ سرشٽيءَ جي نيمن آدين آهن. ۽ جي اِنهن اَٽل نيمن موجب ئي هن جڳت جو سلسلو روءِ سوءِ اترين مونکي بہ اٿاهہ ۽ اوڻهي جل سان پريل ٿيڻو ئي

نراڌار ٿي توهانجي شرڻ آيو آهيان. مان توهانجو داس آهيان ۽ مونتي ڪرپا ڪري پنهنجو اُجهو ڏيو. اِها ڳالهه پرسڌ آهي تہ توهان دکين جو دکہ دور ڪرڻ وارا ۽ شرڻاڳت کي سکہ ڏيڻ وارا آهيو. اِهو ڄاڻي مان توهانجي شرڻ آيو آهيان. جيئن ڏيک منهنجي جيوت راڪشسن جي سنگہ ۾ ئي گذري آهي ۽ منهنجي تامسي شرير کي پاپ ۽ اتياچار ڪرڻ سوڀاوَ ڪان ئي پيارا آهن پر توهان دَيا جا ساگر ۽ نراڌارن جا آڌار آهيو، سو هي پرڀو! منهنجي رکيا ڪريو! رکيا ڪريو!

وڀيشڻ اِهي ڏين وچن چئي شري رام جي چرڻن ۾ ڪري پيو تہ ڀڳوان هنکي اُٿاري پنهنجي هردي سان لڳايو ۽ پنهنجي پر ۾ ويهاري چوڻ لڳو:- هي لنڪاپتي! تنهنجي ڪٽنب ۾ تہ سڀ خوش راضي آهن؟ تون رات ڏينهن دشٽن جي صحبت ۾ رهين ٿو، تنهن هوندي بہ تنهنجي بڌي ڌرم ۽ نيتي ۾ دڙ آهي. هي پيارا! نرڪ ۾ رهڻ چڱو پر وڌاتا شل نہ ڪنهن دشٽ جو سنگہ ڏي! پر مان ڄاڻان ٿو تہ جڏهن کپ مان ڇڏا ٿيندي بہ ڪمل گل نرمل آهي تيئن تون بہ راڪشسن جي سوڀاوَ نردئتا ۽ پاپ کان پري آهين. جيڪو منش ماتا پتا ڀائر پٽ استري شرير ڌن گهر مترَ ۽ پروار جي ممتا روپي ڌاڳن جي هڪ نوڙي وٽي اُن سان پنهنجي من کي ڀڳوان جي چرڻن ۾ ٻڌي ٿو، جيڪو چڱي ۽ مدي لاءِ سمدرشي آهي، جنهنجو من وشيہ واسنائن کان پري آهي ۽ جنهنجي من ۾ هرش، شوڪ ۽ ڀپ ناهي، اُهو سنت ڀڳوان کي ڏاڍو پيارو آهي. هي پيارا! تو ۾ اِهي سڀئي گڻ آهن ۽ تون نيتي ۽ ڌرم تي قائم آهين ۽ پر اُپڪار ۾ تنهنجي من جي ورتي آهي، انڪري تون مونکي پيارو آهين.

وڀيشڻ چوڻ لڳو:- هي ناٿ! ڪام ڪروڌ لوڀ موهہ اهنڪار ۽ ايرکا روپي ڪاڪو تيستائين من ۾ رهن ٿا جيستائين ڏنش باڻ ڌارڻ ڪيل توهان هردي ۾ نٿا رهو. مونکي ڀُرشي پلستيہ مان معلوم ٿيو آهي تہ توهان ئي ساري جڳت جا ڪرتار وشڻو ڀڳوان آهيو. توهان ئي ست چت آنند پرماتما آهيو ۽ اڄ توهانجو ساکيات درشن ڪري منهنجو جنم سڦلو ٿيو. اڄ منهنجا سڀ دکہ ۽ ڀيہ دور ٿيا.

اهي ڳالهيون ٻڌي رامچندر چيو:- توهان سڀني جيڪي چيو سو منهنجي ڀلائيءَ لاءِ ئي آهي، پر هاڻي منهنجي راءِ به ٻڌو. سميه جي ڦيري ۾ مترَ ۽ مائٽ به دشمن ٿيو بيهندا آهن. انموجب راوڻ جو به درياهه اڇي چڪو آهي ۽ راڪشسن جي پاڻ ۾ ڦوٽ پئي ٿي ڏسجي ۽ ويڀيشڻ راڄ ملڻ جي مطلب لاءِ اسانوٽ آيو آهي. هي سگريوا! ڀرت سمان سڀ ڀائر ناهن. مون سمان سڀ پتا جا پتر ناهن ۽ تو سمان سڀ متر به نه ٿيندا آهن. ٻيو ته ويڀيشڻ هن وقت منهنجي شرڻ آيو آهي ۽ منهنجو اهو نيم آهي ته مان شرڻاڳت کي سداءِ اڀيه دان ڏيندو آهيان. جي خود راوڻ به شرڻ اچي ته اُنکي به مان نراس نه ڪندس. ويڀيشڻ ته منهنجو ڪو اپراڌ ڪونه ڪيو آهي، تنهنکي مان شرڻ ڪيئن نه ڏيندس؟

شري رام جا اهي وچن ٻڌي سگريو گد گد ٿي چيو:- هي ڌرماتمن! توهان راجائن ۾ شرومڻي، سمرٿ ۽ ست مارگ تي آهيو. ويڀيشڻ هاڻي ڀلي اچي اسانجي مترتا پراپت ڪري.

تنهنڪانپوءِ ويڀيشڻ اُتي آيو ۽ شري رامچندر جي چرڻن ۾ ڪري هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- هي ديا ساگر! مان لنڪاپتي راوڻ جو ننڍو ڀاءُ ويڀيشڻ توهانجي شرڻ آيو آهيان. مون پنهنجي ڀاءُ کي گهڻوئي سمجهايو ته هو اڌرم ۽ پاپ کان باز اچي ۽ ماتا سيتا کي موٽائي موڪلي، ي منهنجي نصيحت ي ۽ اُلٽو مونکي ديش نيڪالي ڏني. مان هن وقت

گڏ ڄاڻو آهين، جو ڏڪي ڪري دشمن جي وڏائي ڪري رهيو آهين! ويرپومي لنڪا ۾ تو جهڙي گيدي ۽ جو رهڻ ٺيڪ سونهين، انلاءِ تون هتان نڪري وڃ! زهريلي نانگ سان ته رهي سگهجي ٿو پر مترجي چوائيندڙ شترو ۽ جي حمائتي سان نباهڻ ممڪن ناهي. پيو تنهنجو براد ريکي وارا سداءِ پنهنجي پاءُ جي اُنتي ڏسي پوسرندا آهن ۽ مٿس آپدا پوڻ مهل خوش ٿيندا آهن. تون به منهنجي وڏائي ۽ سمپدا ڏسي ايرکا ۾ جلي رهيو آهين. سڄو سنسار منهنجي پراڪرم ڪري منهنجو سنمان ڪري ٿو، جا ڳالهه توکي نٿي وڻي. تون پنهنجن سان وير ۽ پراون سان مير ڪري رهيو آهين. اڙي ڪل ڪلنڪ! جيڪڏهن پيو ڪو اهڙيون ڳالهيون ڪري ها ته اُنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيان ها. تون راجدروهي ۽ ديش دروهي آهين ۽ موت جي سزا لائق آهين پر ڇاڪاڻ ته منهنجو ڀاءُ آهين، انلاءِ توکي رڳو ديش نيڪالي ٿو ڏيان.

ايتري ۽ بي عزتي ٿيڻ ڪانپوءِ وڀيشڻ اُٿي بيٺو ۽ چوڻ لڳو:- هي راجن! هن وقت توهانجي بڌي ۽ تي پڙدو چڙهيل آهي جو متر کي شترو ۽ شترو ۽ کي متر سمجهي رهيا آهيو. مٺيون ڳالهيون ڪندڙ خوشامندڙيا ته گهڻيئي ملندا، پر اڻوڻندڙ ۽ هتڪاري ڳالهيون چوندڙ ۽ ٻڌندڙ ورلي ليندا. مون سمجهيو هو ته هن گهرج جي وقت مان توهانجي شيوا ڪريان، ۽ اِنڪري مون توهانجي ڀلي لاءِ صلاح ڏني ۽ توهان مونکي انلاءِ ديش نيڪالي ڏني! چڱو هاڻي مان رامچندر جي شرڻ وڃان ٿو.

ائين چئي وڀيشڻ راوڻ ۽ سڀاسد مترن ۽ مائٽن کي يٿا يوگ پرڻام ڪري موڪليو ۽ پنهنجن چئن پوئلڳ سردارن سميت سڀا ڇڏي هليو ويو.

—:—

اپسرون ۽ اپسرون ڏسڻ ۾ اچن ٿا. جونشي ٻه درياهه جون اڳڪٿيون ڪري رهيا آهن. سيتا کي آڻي توهان پنهنجي قوم لاءِ موت کي سڏي آيا آهيو. راجا جو ڀرپور فرض اِهو آهي ته پنهنجي واسنا ۽ چاهنا کي وساري اُهو ڪي ڪري جنهن سندس پرجا جي ڀلائي ۽ بچاءُ ٿئي. توهانکي گهرجي ته توهان سيتا رام کي موٽائي موڪليو ۽ اجائي لڙائي ٿيڻ نه ڏيو. تڏهن ميگهناد چيو:- چاچا! توهان ڪاتَرن جهڙيون ڳالهيون ڪري اسانکي ڇو ڏڪائي رهيا آهيو؟ ننهي لوڪن جي سوامي اندر کي ٻه ڀيڻي مون قيد ڪيو. اندر جي مها ٻلوان هاٿيءَ ايراوت کي زمين تي ڪيرائي، سندس ڏند ڀاڙون پٽي، مون ديوتائن کي ڏهڪائي ڇڏيو! پوءِ ڀلا هنن ٻن پِدل ۽ سادن-هين، راجا جي ڇوڪرن کي ڇو ڪين ماري سگهبو. اڄ سڄو سنسار اسانکان ڪنبي رهيو آهي ۽ هنن ٻن منشن کان ٻچڻ جو ڪو سبب ڪونهي.

وڀيشڻ جواب ڏنو:- هي پيارا! شاسترن ۾ چيل آهي ته سمتي ۽ ڪمتي هرهڪ منش ۾ آهن پر جتي سمتيءَ جو انش واڌاري هوندو تتي رڌي سڌي لڪشمي ۽ سڀ سک اچي واسو ڪندا ۽ جتي ڪمتي وڏيڪ هوندي تتي دک، دردرنا ۽ مصيبت اچي پوندي. هن وقت تو ۾ ڪمتيءَ جو انش وڏيڪ آهي ۽ پيو ته تون اڃا ٻالڪ آهين ۽ تو ۾ ڪابه دورانديشي ناهي. تون پٽ ٿي ڪري به پتا کي شترو سمان صلاحون ڏيئي رهيو آهين. اي منتريو! توهانجو ڌرم آهي ته راجا کي نيڪ صلاح ڏيو. پر توهان ڦڙپاتون هڻي ۽ خوشامد ڪري راجا کي دردشا جي راهه ڏانهن نئين رهيا آهيو! هي لنڪاڌيش! اسانجي ڀلائي انهي آهي ته پراڪرمي رامچندر کي پنهنجو شترو نه بڻايون، هنجي سيتا هنکي موٽائي موڪليون ۽ ڪائونس پنهنجي ڀل بخشايون.

اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو ڪپي ويو ۽ چوڻ لڳو:- وڀيشڻ! مون
هو ته تون منهنجو پاءُ ٿي منهنجو ڀلو چاهيندين، پر تون آنڌي
تون پراڪرمي راڪشن جي ڪل ۾ شينهن ۾ هڪ

گڏڙ ڄائو آهين، جو ڏکي ڪري دشمن جي وڏائي ڪري رهيو آهين! ويرپومي لنڪا ۾ تو جهڙي ڪيڏيءَ جو رهڻ ئي سونهين، انلاءِ تون هتان نڪري وڃ! زهريلي نانگ سان ته رهي سگهجي ٿو پر متر جو اينددڙ شتروءَ جي حمائتي سان نباهڻ ممڪن ناهي. پيو ته براد ري وارا سداءِ پنهنجي پاءَ جي اُنتي ڏسي پوسرندا آهن ۽ مٿس آپدا پوڻ مهل خوش ٿيندا آهن. تون به منهنجي وڏائي ۽ سمپدا ڏسي ايرکا ۾ جلي رهيو آهين. سڄو سنسار منهنجي پراڪرم ڪري منهنجو سنمان ڪري ٿو، جا ڳالهه توکي نٿي وڻي. تون پنهنجن سان وير ۽ پراون سان مير ڪري رهيو آهين. اڙي ڪل ڪلنڪ! جيڪڏهن پيو ڪو اهڙيون ڳالهيون ڪري ها ته اُنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيان ها. تون راجدروهي ۽ ديش دروهي آهين ۽ موت جي سزا لائق آهين پر ڇاڪاڻ ته منهنجو ڀاءُ آهين، انلاءِ توکي رڳو ديش نيڪالي ٿو ڏيان.

ايتريءَ بي عزتي ٿيڻ ڪانپوءِ وڀيشڻ اُٿي بيٺو ۽ چوڻ لڳو:- هي راجن! هن وقت توهانجي ٻڌيءَ تي پڙدو چڙهيل آهي جو متر کي شترو ۽ شتروءَ کي متر سمجهي رهيا آهيو. مٺيون ڳالهيون ڪندڙ خوشامدڙيا ته گهڻيئي ملندا، پر اڻوڻندڙ ۽ هتڪاري ڳالهيون چوندڙ ۽ ٻڌندڙ ورلي ليندا. مون سمجهيو هو ته هن گهرج جي وقت مان توهانجي شيوا ڪريان، ۽ اِنڪري مون توهانجي ڀلي لاءِ صلاح ڏني ۽ توهان مونکي انلاءِ ديش نيڪالي ڏني! چڱو هاڻي مان رامچندر جي شرڻ وڃانٿو.

ائين چئي وڀيشڻ راوڻ ۽ سڀاسد مترن ۽ مائٽن کي پنا پوڳه پرڻام ڪري موڪليو ۽ پنهنجن چئن پوڳ سردارن سميت سڀا ڇڏي هليو ويو.

-:⁂:-

اپسوڻ ٿي اپسوڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. جوتشي به درياڳيءِ جون اڳڪٿيون ڪري رهيا آهن، سيتا کي آڻي توهان پنهنجي قوم لاءِ موت کي سڏي آيا آهيو. راجا جو پهريون فرض اهو آهي ته پنهنجي واسنا ۽ چاهنا کي وساري اهو ڪي ڪري جنهن ۾ سندس پرجا جي ڀلائي ۽ بچاءُ ٿئي. توهانکي گهرجي ته توهان سيتا رام کي موٽائي موڪليو ۽ اجائي لڙائي ٿيڻ نه ڏيو. تڏهن ميگهناد چيو:- چاچا! توهان ڪانئرن جهڙيون ڳالهيون ڪري اسانکي ڇو ڏڪائي رهيا آهيو؟ ٽنهي لوڪن جي سوامي اندر کي به جيتي مون قيد ڪيو. اندر جي مها ٻلوان هاٿي ۽ ايراوت کي زمين تي ڪيرائي، سندس ڏند پاڙون پٽي، مون ديوتائن کي ڏهڪائي ڇڏيو! پوءِ ڀلا هنن ٻن پنڌل ۽ سادن-هين، راجا جي ڇوڪرن کي ڇو ڪين ماري سگهبو. اڄ سڄو سنسار اسانکان ڪنبي رهيو آهي ۽ هنن ٻن منشن کان ڊڄڻ جو ڪو سبب ڪونهي.

وڀيشڻ جواب ڏنو:- هي پيارا! شاسترن ۾ چيل آهي ته سمتي ۽ ڪمتي هرهڪ منش ۾ آهن پر جتي سمتيءَ جو انش واڌاري هوندو تتي رڌي سڌي لڪشمي ۽ سک سک اچي واسو ڪندا ۽ جتي ڪمتي وڌيڪ هوندي تتي دک، دردرنا ۽ مصيبت اچي پوندي. هن وقت تو ۾ ڪمتيءَ جو انش وڌيڪ آهي ۽ پيو ته تون اڃا بالڪ آهين ۽ تو ۾ ڪابه دوراند يشي ناهي. تون پٽ ٿي ڪري به پتا کي شتروءَ سمان صلاحون ڏيئي رهيو آهين. اي منتريو! توهانجو درم آهي ته راجا کي نيڪ صلاح ڏيو. پر توهان قرباتون هٽي ۽ خوشامد ڪري راجا کي دردشا جي راهه ڏانهن نيئن رهيا آهيو! هي لنڪاڌيش! اسانجي ڀلائي انهي آهي ته پراڪرمي رامچندر کي پنهنجو شترو نه بڻايون، هنجي سيتا هنکي موٽائي موڪليون ۽ ڪائونس پنهنجي ڀل بخشايون.

اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو ڪپي ريو ۽ چوڻ لڳو:- وڀيشڻ! مون ڄاڻيو هو ته تون منهنجو ڀاءُ ٿي منهنجو ڀلو چاهيندين، پر تون آندي ۾ ٽانڊو آهين! تون پراڪرمي راڪشن جي ڪل ۾، شينهن ۾ هڪ

وشڻو ڀڳوان شري رام جي روپ ۾، گئؤ براهمڻ ۽ رشين منين جي رکيا لاءِ، منش ديھ ڌارڻ ڪئي آهي، ان لاءِ هن سان وير رکڻ سان چڱو نتيجو نہ نڪرندو. جنهن رام اڪيلي سر کر، دوشڻ ۽ چوڏهن هزار ٻلوان راڪشسن کي ۽ ڪبنڌ ۽ ٻاليءَ جهڙن ڏهشتناڪ جوڌن کي سولائيءَ سان ماري ڇڏيو، تنهن کي سادارڻ منش سمجهڻ وڏي ڀل آهي. رامچندر جي وڄ سمان تيرن جي جن کي خبر ناهي سي قربانيون هڻي توهانکي ڪوڙيون صلاحون ڏيئي رهيا آهن. سچو منتري اُهو آهي جيڪو شتروءَ جي طاقت جي پوري ڄاڻ ڪري مالڪ کي نيڪ صلاح ڏي. رامچندر توهانجي ڪا هاڃي ڪين ڪئي هئي جو توهان سندس استريءَ کي زوريءَ ڪڍي آيا! ڏنڊڪ بن ۾ جڏهن کر دوشن هن کي مارڻ لاءِ سنبري ڪاهي ويا تڏهن هن پنهنجي بچاءُ ۾ اُنهن کي ماريو هو. رامچندر ڌرماتما ۽ پراڪرمي آهي، اُن سان وير رکڻ نہ جڳائي. توهان سندس استري موٽائي موڪليو نہ تہ اسان سڀني مٿان وڏي آپدا اچي پوندي.

ماليونت نالي هڪ سياڻي ۽ آزمودگار منتريءَ بہ وڀيشڻ جي ڳالھ کي ٽيڪو ڏيئي چيو:- هي راجن! توهانجو ڀاءُ راجنيتيءَ جو وڀوشڻ آهي. هن جا وچن بيشڪ امرت سمان هتڪاري آهن.

وڀيشڻ ۽ ماليونت جا وچن جيتوڻيڪ راوڻ لاءِ هتڪاري هوا، پر کسي مرچ ٿي لڳا. هن ڪروڌ ۾ ڀرجي چيو:- هيءُ ٻئي مورکہ منهنجو اَن کائي ۽ منهنجي ڇايا هيٺ رهي، منهنجي دشمن جي ساراھ ڪري رهيا آهن! انهن کي منهنجي منهن تان دور ڪريو.

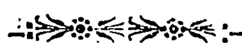
راوڻ جا اهي لفظ ٻڌي ماليونت تہ پنهنجي گهر هليو ويو پر وڀيشڻ وري بہ هٿ جوڙي ونيہ پوروڪ پاءُ کي سمجهائي چوڻ لڳو:- هي راجن! منهنجي صلاح توهانکي سٺي نٿي لڳي انلاءِ ڪرپا ڪري ڪميا ڪجو. منهنجي اِهائي چاهنا آهي تہ مان توهانجي ڀلائي ڪريان ۽ نہ لڏبي خوشامد. توهانکي اهڙو قدم کڻڻ نہ گهرجي جنهن اسان سڀيئي برباد ٿي وڃون. لنڪا ۾ سيتا جي اچڻ ڪانپوءِ

راڄن! اسان وٽ انيڪ پينڪر استر شستر آهن ۽ جنگي سکيا ۾ آزمودگار بلوان سئنا موجود آهي، پوءِ اسان چنتا ڇا لاءِ ڪريون؟ ديوتائون ۽ دانو مها بلوان آهن ۽ اُنهن کي ور به مليل آهن، جڏهن اسان اُنهن کي به انيڪ دفعا شڪست ڏني آهي ته پوءِ هيءُ خسيس رام ۽ وٽن ڪسي ٽپندڙ باندر اسانکي ڇا ڪري سگهندا؟ اُنهن لاءِ تہ اڪيلو اندرجيت ئي ڪافي آهي.

ڪنڀ ڪرڻ چيو:- سيتا کي کڻي اچڻ کان اڳ توهانکي اسان سان صلاح ڪرڻ گهربي هئي. توهانکي گهربو هو تہ سيتا کي کڻي اچڻ کان اڳ توهان رام لڪشمڻ کي دوبدو لڙائيءَ ۾ شڪست ڏيئي ماريو ها. پوءِ جيڪر سيتا جي من ۾ توهانجي پراڪرم ڪري آدر ٿئي ها ۽ هوءَ توهان جي قبضي ۾ اچي ها. پر هائي جيڪي ٿيو سو ٿيو: توهان پرائيءَ استريءَ کي آڻي ڪم تہ ڪوتو ڪيو آهي، پر تہ بہ توهان اسانجا راجا ۽ پالڪ آهيو ۽ توهان جي ڀلائيءَ جو ڪم ڪرڻ اسانجو فرض آهي. مان توهانجي دشمن کي ناس ڪندس. توهان ڪنهن قسم جي چنتا نہ ڪريو.

ڪنڀ ڪرڻ جو پٽ نڪنڀ ۽ ٻيا بلوان راڪشس چوڻ لڳا تہ هو اڪيلائي رام ۽ اُن جي سئنا کي ناس ڪرڻ ۾ سمرٿ آهن. هڪ هڪ بلوان راڪشس سردار اُٿيو ٿي ۽ پنهنجي سورهيائي جي وڏائي ڪري راوڻ کي تسليءَ ۽ آٿت ٿي ڏنائين. پوءِ سيني سردارن اُٿي ڪري، پنهنجا هٿيار مٿي کيا ۽ گرجنا ڪرڻ لڳا. اهي ڳالهيون ويڀيشڻ کي ڪين آئڙيون، ڇاڪاڻ تہ جيتوڻيڪ هو راڪشس هو تہ بہ سندس من سداچار ۽ ڌرم ڏي مائل هو. جڏهن راوڻ هن کان صلاح پڇي تڏهن هو چوڻ لڳو:- هي پرانا! جيڪو منش پنهنجو ڪلياڻ، ڪيرتي، سڀڏي ۽ سک چاهي، سو پرائيءَ استريءَ کي زهر سمجهي ڇڏي ڏي. ڪام، ڪروڌ، اهنڪار ۽ لوڀ، اهي سڀ نرڪ جا دروازا آهن، جن کي ڇڏي ڀڳوان جو ڀڄن ڪرڻ گهرجي. هي ناٿ! مهرشي پلستيہ پنهنجي چيلي هٿان چوائي موڪليو آهي تہ

آواز ٿي رهيو هئو تنهن سمنڊ جي گجگوڙ کي ٻه جهڪو ڪري ڇڏيو. سڄيءَ سيئنا کي سمنڊ جي ڪناري واري پٽيءَ ۾ ڇانوڻي هڻي آرام ڪرڻ جي آگيا ڏني ويئي. اگاڌ سمنڊ جو انت ڏسڻ ۾ نٿي آيو ۽ اُن جون اُتاهيون ڇوليون اهڙيءَ گجگوڙ سان هيٺ مٿي ٿي ٿيون جو ٻيڙين جو سمنڊ ۾ سلامتيءَ سان هلڻ ممڪن نه هو. انوقت شري رام، لڪشمڻ، سگريو ۽ ٻيا وانر سيناپتي سمنڊ کي پار ڪرڻ جي تجويز لاءِ پاڻ ۾ صلاحون ڪرڻ لڳا.

وڀيشڻ جو راوڻ کي سمجهائڻ ۽ راوڻ جو کيس ڪيڏي ڇڏڻ.

هوڏانهن لنڪا ۾ جو هنومان اهڙي خوفناڪ ليلا ڪري ويو هو انڪري لنڪا جي گهر گهر ۾ ڏهڪاءُ پئجي ويو. سڀڪو ائين چوڻ لڳو ته جڏهن رڳو هڪ باندر شهر کي ايڏو نقصان پهچائي سگهيو، تڏهن جڏهن سڄي باندر سيئنا چڙهائي ڪري ايندي ته لنڪا جو ۽ راڪشسن جو خير ڪونهي. جڏهن راوڻ جي راڻيءَ مندودريءَ، پنهنجين داسين ۽ ساهيڙين جي واتان، شهر ۾ هلندڙ اهي ڳالهيون ٻڌيون تڏهن هوءَ ڏاڍيءَ چنتا ۾ پئجي راوڻ کي سمجهائڻ لڳي. راوڻ چيس:- پياري! ڪهڙي نه عجب جي ڳالهه آهي ته وڏا وڏا لوڪپال به جنهن جي دٻ کان ٿرٿر ڪنبن ٿا، اُن جي استري خسيس وانرن کان ٿي ڏڪي! سچ آهي ته استرين جو سڀاوُ ئي ٻڄڻو ٿيندو آهي. اڙي ٻڄڻي! جي وانرن جي سيئنا ايندي ته راڪشس اُنهن کي کائي پنهنجو پيٽ ڀريندا.

ائين چئي راوڻ کلي ڪري مندودريءَ کي آٿت ڏنو ۽ پوءِ هو ڪچهريءَ ۾ آيو. اُتي اچڻ سان خبر پيس ته شترو سيئنا سمنڊ جي ٻيءَ ڀر پهچي ويئي آهي. تڏهن هو پنهنجن منترين ۽ مائٽن سان اها صلاح ڪرڻ لڳو ته هاڻي ڇا ڪرڻ گهرجي. راڪشسن کي شتروءَ جي ٻل جي ته ڪا ڄاڻ هئي ڪانه، سو هو چوڻ لڳا:- هي

هنومان چيو:- هي نات! لنڪا جو قلعو پربت تي ٻـڌل آهي ۽ اُن جي چوطرف گهاٽو ٻيلو آهي. قلعي کي چـار مضبوط ڦاٽڪ آهن جن جي مٿان لوهه جون سوين توبون ۽ اُپل ينتر (هڪ وقت ۾ هزارين وڏا پٿر زورسان دشمن تي اُڇلائڻ جون ڪلون) رکيل آهن. قلعي جي ڀتين ۽ مضبوط ديوار جي چوطرف اونهي ۽ جل سان ڀريل کاهي آهي جنهن ۾ مگرمڇ واگهون ۽ ٻيا خونخوار جل جاجيو آهن. انهيءَ کاهيءَ مٿان قلعي جي دروازن تائين ٻهچڙ لاءِ چار هيٺ مٿي ٿيندڙ پليون آهن جي گهرج مهل ۽ شتروءَ جي سئنا پل تي هجڻ وقت اونهيءَ کاهيءَ ۾ ڪيرائي سگهبيون آهن. قلع جي برجن تي هرسمي انيڪ ٻلوان راڪشس ٻهري سجاڳ رهن ٿا. مون جيتوڻيڪ لنڪا کي جلايو آهي، ته به اُن ۾ لکين سوربير راڪشس آهن.. پر اسان جا جوڌا انهن کان وڌيڪ طاقتور آهن. اسان رڳو ڪنهن طريقي سمنڊ پار ڪريون ته ٻوءِ لنڪا کي نابود ٿيل سمجهو. هاڻي ڪرپا ڪري جلد ڪوچ ڪرڻ جي آگيا ڏيو.

شري رام چيو:- مهاوير! تو جنهن درگم لنڪا ٻوريءَ جو ورڻن ڪيو آهي تنهن کي راوڻ سميت مان جلدئي ناس ڪندس. سگريوا! توُن هن وقت ئي سئنا کي رواني ٿيڻ جو حڪم ڏي. لشڪر ڪـي ساوڌانيءَ سان هلڻ گهرجي ته جيئن دشٽ راڪشس اسانجي کاڌي پاڻيءَ ۾ زهر ملائڻ جي ڪوشش نہ ڪن. سئنا جـي چئني طرف نگهبانيءَ ۽ رکيا جو پربند ڪري جلد ڪوچ ڪريو. سپنـي کي چتاءُ ڪريو ته رستي ۾ ڳوٺن ۽ شهرن ۾ ڪنهن قسم جو نقصان نـہ ڪن.

رامچندر جا اهي وچن ٻڌي سگريو سپني وانرن ۽ رڇن کـي يڪدم ڏکڻ طرف ڪوچ ڪرڻ جي آگيا ڏني. اُنوقت اها اَسنکيہ سئنا اُمنگہ ۾ پرجي، هڪ مها ساگر مثل، مها ڪرڪٽ شبد ڪندي، هٿن ۾ ورکش ۽ پٿرن جا ٽڪر کڻي ڏکـڻ ڏسا ڏانهن هلڻ لڳي. رستي تي انيڪ نديون ۽ جهنگل لتاڙيندا ۽ رات ڏينهن هلندا هو جلد اچي سمنڊ جي ڪناري پهتا. اُهـا وشال سئنا هڪ ٻئي سمنڊ سمان ٿي لڳي جو اُنجي هاڻ چاڻ ۽ ڳالهائڻ ڪري جيڪو گوسان

توهانجو پڇڻ سمرڻ نه ٿئي. ماتا سيتا ته رات ڏينهن توهانجي چرڻ ڪملن جي ڌيان ۾ مگن آهي. توهانجو سمرڻ ۽ ڌيان ئي هن جي رکيا ڪري رهيو آهي. موڪلائڻ وقت هن مونکي چيو ته تون منهنجي سوامي جي چرڻن تي هٿ رکي چئج ته هي ديئا ناٿ! توهان هن اڌين کي ڇو وساري ويٺا آهيو؟ جڏهن جيئنت هڪ ڪانو جي روپ ۾ مونکي ڇهنب هڻيئين هئي تڏهن توهان هنکي جوڳي سزا ڏني هئي، سو پاپي راوڻ جو مهان اپراڌ ڪيئن وساري ويٺا آهيو! اِهو پڻ چيائين ته لڪشمڻ کي چئج ته هي تات! مون جو توکي بنا اپراڌ ڪٺور وچن چيا سو ڪرپا ڪري ڪميا ڪج. هي ڪروڻانڌان! سيتا جو هڪ هڪ پل هڪ هڪ ڪلپ سمان گذري رهيو آهي، انڪري هي ناٿ! جلد هلو ۽ دشٽن کي سزا ڏيئي ماتا سيتا کي آزاد ڪريو.

رامچندر چيو:- هي هنومان! تو مونتي وڏو اُپڪار ڪيو آهي. تنهنجي ان اُپڪار جي بدلي مان توکي ڪجهه ڏيئي نٿو سگهان ۽ تنهنجو اِهو وڏو قرض چڪائي نٿو سگهان. ائين چئي شري رام هنومان کي پريم ڀريل نگاهن سان ڏسڻ لڳو ۽ پڇيائينس:- هي ويرا! تو لنڪا جهڙي مضبوط قلعي کي جيڪو وڏن بهادرن سان ڀريل آهي، ڪنهن کي ڪيئن جلايو؟

تڏهن هنومان پريم ۾ ڀرجي پڙهو رامچندر جي چرڻن تي ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو:- هي ناٿ! مون جو سمنڊ اورانگهي راڪشسن کي ماري لنڪا کي جلايو سو سڀ توهانجوئي پرتاپ آهي. هي پڙهو! توهان جنهن تي پرسن ٿيو ٿا تنهن لاءِ ڪجهه به ڪٺن ناهي. اُنڪري ناممڪن به سولو ٿيو پوي. هي ناٿ! مونکي پنهنجي ڪرپا ۽ ڀڳتي جو دان ڏيو.

شري رام هنومان جي مٿي تي هٿ رکي چيو "ايوم استو" (ائين ئي ٿيندو)؛ ۽ پوءِ سگريو کي چيائين:- هي متر! مان سيتا جو سماچار ٻڌي هڪ کن به هتي رهي نٿو سگهان. اسانکي هاڻي جلد لنڪا تي چڙهائي ڪرڻ لاءِ ڪوچ ڪرڻ گهرجي. هي هنومان! هاڻي تون اسانکي لنڪا جي قلعي جو سمورو احوال ٻڌاءِ.

ڪي پرڻام ڪيو. پوءِ هنومان شري رام کي چيو:- هي سوامي! مان

ماتا سيتا جو درشن ڪري آيو آهيان. هوءَ لنڪا جي اشوڪ واٽڪا ۾ ڏکيا ڏينهن ڪاٽي رهي آهي. هنجو من رات ڏينهن توهانجي ڌيان ۾ ئي مگن آهي. هن نشانيءَ طور هيءَ چوڙي قول توهان لاءِ ڏنو آهي.

اهين چئي هنومان جانڪيءَ جي ڏنل چوڙاماڻي رامچندر کي ڏني ۽ سمپاتيءَ سان ملاقات کان وٺي ڀڄاڙيءَ جو لنڪا جي جلڻ ۽ سيتا کي سلامت ڏسڻ تائين سڀ وارتا وستار سان رامچندر کي ڪري ٻڌائي. رامچندر هنومان جي ٻريــم پريل سيوا ڪري ڪيس ڏاڍي سنيهه سان هردي سان لڳايو ۽ پوءِ ڪاٺونس سيتا جو چوٽيءَ قول ورتو. اها چوڙاماڻي ڏسي شري رام جي اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي ۽ هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي چوڻ لڳو:- هاءِ! سيتا ڪانسواءِ هيءَ مڻي ڏسي منهنجو هردو ڳري رهيو آهي. ڪومل شرير واري سيتا ڀيانڪ راڪشسيائين جي وچ ۾ ڪيئن رهندي هوندي ۽ انهنجون ڌمڪيون سهندي هوندي! هنومان! تون وري ٻه مونکي سيتا جون ڳالهيون ٻڌاءِ ته جيئن روڳي دوا جي زور تي جيئندو آهي تيئن مان به سيتا جون وارتائون ٻڌي جيئندو رهان. هاءِ! منهنجي سيتا ۾ ڪيئن گذاريندي هوندي!

...ان چيو:- هي ناٿ! سچي آپدا تـه ڪڏهن آهي جڏهن

توهانجو پچن سورڻ نہ ٿئي. ماتا سيتا تہ رات ڏينهن توهانجي چرڻ ڪملن جي ڌيان ۾ مگن آهي. توهانجو سورڻ ۽ ڌيان ئي هن جي رکيا ڪري رهيو آهي. موڪلائڻ وقت هن مونکي چيو تہ تون منهنجي سواميءَ جي چرڻن تي هٿ رکي چئج تہ هي ديتا ناٿ! توهان هن اڌ ين ڪي ڇو وساري ويٺا آهيو؟ جڏهن جينت هڪ ڪانوَ جي روپ ۾ مونکي چهنب هنئين هئي تڏهن توهان هنکي جوڳي سزا ڏني هئي، سو پاپي راوڻ جو مهان اپراڌ ڪيئن وساري ويٺا آهيو! اِهو پڻ چيائين تہ لڪشمڻ کي چئج تہ هي تات! مون جو توکي بنا اپراڌ ڪٺور وچن چيا سو ڪرپا ڪري ڪميا ڪج. هي ڪروڻانڌان! سيتا جو هڪ هڪ پل هڪ هڪ ڪلپ سمان گذري رهيو آهي، انلاءِ هي ناٿ! جلد هلو ۽ دشٽن کي سزا ڏيئي ماتا سيتا کي آزاد ڪريو.

رامچندر چيو:- هي هنومان! تو مونتي وڏو اُپڪار ڪيو آهي. تنهنجي ان اُپڪار جي بدلي مان توکي ڪجهہ ڏيئي نٿو سگهان ۽ تنهنجو اِهو وڏو قرض چڪائي نٿو سگهان. ائين چئي شري رام هنومان کي پريم ڀريل نگاهن سان ڏسڻ لڳو ۽ پڇيائين:- هي ويرا! تو لنڪا جهڙي مضبوط قلعي کي جيڪو وڏن وڏن بهادرن سان ڀريل آهي، تنهن کي ڪيئن جلايو؟

تڏهن هنومان پريم ۾ ڀرجي پرڀو رامچندر جي چرڻن تي ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو:- هي ناٿ! مون جو سمنڊ اورانگهي راڪشسن کي ماري لنڪا کي جلايو سو سڀ توهانجوئي پرتاپ آهي. هي پرڀو! توهان جنهن تي پرسن ٿيو ٿا تنهن لاءِ ڪجهہ بہ ڪٺن ناهي. اُنلاءِ ناممڪن بہ سولو ٿيو پوي. هي ناٿ! مونکي پنهنجي ڪرپا ۽ ڀڳتيءَ جو دان ڏيو.

شري رام هنومان جي مٿي تي هٿ رکي چيو "ايوم استو" (ائين ئي ٿيندو)؛ ۽ پوءِ سگريو کي چيائين:- هي مترا! مان سيتا جو سماچار ٻڌي هڪ کن بہ ھٿي رهي نٿو سگهان. اسانکي هاڻي جلد لنڪا تي چڙهائي ڪرڻ لاءِ ڪوچ ڪرڻ گهرجي. هي هنومان! هاڻي تون اسانکي لنڪا جي قلعي جو سمورو احوال ٻڌاءِ.

ڪي پرڻام ڪيو. پوءِ هنومان شري رام کي چيو:- هي سوامي! مان

ماتا سيتا جو درشن ڪري آيو آهيان. هوءَ لنڪا جي اشوڪ واٽڪا ۾ ڏکيا ڏينهن ڪاٽي رهي آهي. هنجو من رات ڏينهن توهانجي ڌيان ۾ ئي مگن آهي. هن نشانيءَ طور هيءَ چوڙيءَ ڦول توهان لاءِ ڏنو آهي.

ائين چئي هنومان جانڪيءَ جي ڏنل چوڙامڻي رامچندر کي ڏني ۽ سڀاڻيءَ سان ملاقات کان وٺي پڇاڙيءَ جو لنڪا جي جلڻ ۽ سيتا کي سلامت ڏسڻ تائين سڀ وارتا وستار سان رامچندر کي ڪري ٻڌائي. رامچندر هنومان جي پريم ڀريل سيوا ڪري کيس ڏاڍي سنيهه سان هردي سان لڳايو ۽ پوءِ کائونس سيتا جو چوڙيءَ ڦول ورتو. اُها چوڙامڻي ڏسي شري رام جي اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي ۽ هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي چوڻ لڳو:- هاءِ! سيتا ڪانسواءِ هيءَ مڻي ڏسي منهنجو هردو ڳري رهيو آهي. ڪومل شرير واري سيتا ڀيانڪ راڪشسياڻين جي وچ ۾ ڪيئن رهندي هوندي ۽ اُنهنجون ڌمڪيون سهندي هوندي! هنومان! تون وري به مونکي سيتا جون ڳالهيون ٻڌاءِ ته جيئن روڳي دوا جي زور تي جيئندو آهي تيئن مان به سيتا جون وارتائون ٻڌي جيئندو رهان. هاءِ! منهنجي سيتا هن آپدا ۾ ڪيئن گذاريندي هوندي!

هنومان چيو:- هي ناٿ! سچي آپدا تہ تڏهن آهي جڏهن

ڪـي ڪا لهس بہ نہ آئي. اُنوقت سڄيءَ لنڪا ڪـي جلندو ڏسي، هنومان کي اچي چنتا لڳي تہ متان سيتا ماتا بہ انهيءَ اڳنيءَ ۾ جلي نہ وئي هجي. تڏهن هو وري اشوڪ واٽڪا ۾ آيو ۽ وڻ هيٺان جانڪيءَ کي سلامت ويٺو ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. هنومان هٿ جوڙي سيتا کان موڪلايو، جنهن کيس آشيرواد ڏني ۽ وري بہ رامچندر جي جلد اچڻ جي تاڪيد ڪئي. هنومان جانڪيءَ جي دل کي آٿت ڏيئي، سمنڊ جي ڪناري اچي هڪ پهاڙ تي چڙهي ويو. هو ٽپلانگہ ڏيئي وري بہ آڪاس ۾ اُڏامڻ لڳو ۽ ڪڏهن بادلن جي اندر تي اُڏاڻو تہ ڪڏهن بادلن جـي ٻاهر تي نڪتو. انهـي رستي تـي وري بہ مئناڪ پربت تي هٿ رکيائين ۽ نيٺ اچي ٻئي ڪناري تي پهتو.

هنومان کي واپس آيل ڏسي سپيئي وانر ڏاڍو خوش ٿيا ۽ هن کي چوطرف ويڙهي ويا. هنومان انگد ۽ جامونت کي پرڻام ڪيو ۽ سڀني وانرن کي لنڪا جي سموري حقيقت ٻڌائي تہ هن ڪيئن سمنڊ پار ڪيو ۽ لنڪا ۾ جيڪي بہ ڪجهہ وهيو واپريو هو سو سمورو سماچار هنومان سڀني کي سڻايو. ستي سيتا جي مهان پتورتپڻي جـو ورڻن ڪري هنومان جي سرير ۾ رومانچ ٿيڻ لڳو. پوءِ سپيئي وانر تيزيءَ سان ڪشڪندا ڏانهن راهي ٿيا ۽ واٽ تي سگريو جي مڌو بن مان خوب ميوا پٽي کاڌائون ۽ ماکي پيتائون. جڏهن باغ جي راکن وانرن کي روڪيو تڏهن هو راکن کي مکون اُلارڻ ۽ مارڻ لڳا. اُهي راکا ڏانهن ڏيڻ لاءِ ڊوڙي اُتي آيا جتي سگريو، رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا هوا. راکن جي ڏانهن ٻڌي سگريو چيو:- انهن وانرن پڪ سان پريو رامچندر جو ڪم پورو ڪيو آهي نہ تہ اُنهن کي ايتري جرئت نہ ٿئي ها جو منهنجو پيارو بن ناس ڪن ها. انلاءِ توهان جلد وڃي انهن وانرن کي هيڏانهن موڪليو.

جڏهن مڌو بن جي راکن سگريو جي آڳيا وانرن کي اچي ٻڌائي تہ سپيئي وانر خوشيءَ جي گرجنا ڪندا جلدئي پرورشڻ پربت تي اچي پهتا. اُنهن هنومان کي اڳيان ڪري شري رام لڪشمڻ ۽ سگريو

اُنوقت پوَن ديوتا ۽ مدد ڪئي جو زبردست واءُ اچي لڳو ۽ ساري
لنڪا ۾ اڳني ڦهلجي وئي. اِئين پئي ڀانيو تہ آڪاس مان ٽڪا اڳنيءَ

جي ندي وهي رهي آهي. ڪاٺ جا گهر مشالن وانگر جلڻ لڳا ۽
سوني چانديءَ جا در دريون پگهرجي پاڻيءَ وانگر وهڻ لڳا. سٺ-اٺ
منزلا مڪان ڌڙ ڌڙ ڪندا اچي هيٺ ٿــي ڪريا. سڄي لنڪا ۾
هاهاڪار مچي ويو ۽ سڀڪو پنهنجن ٻارن ۽ مالن کي بچائڻ ۾ لڳي
ويو. چوطرف باهہ جا پنبيٽ ٿي ڏسڻ ۾ آيا ۽ باهہ جــي دونهي
ڪري انڌڪار ڇانئجي ويو. گهوڙا، هاٿي، خچر، ڳانيون ۽ ميهون
چيـنگهاٽ ڪندا هيڏانهن هوڏانهن ڀڄي ماڻهن ڪــي چيٿارڻ لـڳا.
سيڊ و سامان ڪپڙا پلنگ آدي ٻيا مال متاع ائين جلڻ لـڳا جڻن هون
۾ جو تر برندا آهن. انريتہ بجرنگ بلي هنومان لنڪا ڪــي جلائي
اُنجي سوپيا چٽ ڪري ڇڏي.

هنومان جو واپس اچي رامچندر کي سيتا جو سماچار سڻائڻ.

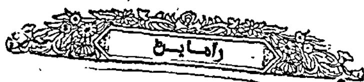
لنڪا کي آڳ لڳائي، هنومان جلدي وڃي سمنڊ جي جل ۾
... ڀڄ جي باهہ وسائي. سيتا جي آسيس سان هنومان جي پڇ

ڪٽي آيا ۽ اُنهنکي پڇ جي چوگرد ويڙهي مٿان تيل ڇٽڪڻ لڳا.

پوءِ دهل دماما وڄائيندا، هنومان کي نوڙين سان ٻڌي هنکي لنڪا ۾ گهمائڻ لڳا. ساڻ ساڻ هوُ هنومان جي گناهن جو ڍنڍورو به گهمائيندا ٿي ويا ته لنڪاواسي هنتي چٿرون ڪري چيڙائڻ لڳا. هنومان سوچيو ته اهو به چڱو ٿيو جو ڏينهن ڏٺي جو دشمن جي قلعي جاچڻ جو موقعو مليو ۽ هاڻي هنن راڪشسن ۾ وڏيڪ ڏهڪاءُ وجهڻ گهرجي. اُنوقت راڪشسن هنومان جي پڇ کي باهه ڏني ۽ تيل سان ٻڌل ڪپڙا پنبيت وانگر ٻرڻ لڳا. تڏهن هنومان پنهنجو سرير اُمالڪ ننڍو بڻائي اُنهن نوڙين جي بند مان نڪري آيو. هن گرجنا ڪري پنهنجو آڪار وڏو ڪري ڇڏيو ۽ هڪ مڪان مان هڪ لوهه جو ٿنڀو پٽي ڪڍيائين. پوءِ هن اُهو ٿنڀو ڦيرائي ڦيرائي ڪيترن راڪشسن تي ڦهڪائي هنيو ۽ اُنهنکي چٽي ماري ڇڏيائين.

اُنوقت هنومان جي پڇ ۾ باهه جو پنبيت ٻري رهيو هو. هو ٽپ ڏيئي هڪ اونچي مڪان تي چڙهي ويو. پوءِ هو هڪ محل کان ٻئي محل تي ٽپندو ڪڏندو اُنهنکي باهه لڳائيندو ويو. هو پنهنجي پڇ کي چوگرد ڦيرائي ڇنڊڻ لڳو ته اُنمان ٽانڊن ۽ باهه جي مچن جي ورڪا ٿيڻ لڳي. انريت لنڪا جي وڏن وڏن محلن ۽ ماڙين کي باهه وچڙي وئي ۽ چوطرف باهه جا پنبيت ئي پنبيت ٿي ڏٺا.

سگهي، سو هو جڏهن سگريو جي سئنا سميت لنڪا تي چڙهائي ڪندو ته توهان بنهه بچي نه سگهندءُ. هاڻي توهانجي ڀلائي انهه آهي ته توهان سيتا جي پاڻهن سري رام کي موٽائي ڏيو ۽ پنهنجي ڪيل گناهه جي معافي وٺو.

هنومان اهي سياٽپ جا وچن ٻريٽتا ۽ بلند آواز سان چيا پر راوڻ اهو ٻڌي ڪروڌ ۾ ٻرجي ويو ۽ هنجون اکيون ٻاڙهيون لعل ٿي پيون. اهو ڏسي هنومان وري چيو:- سچ چيل آهي ته جڏهن ماڻهو ناس ٿيڻ تي هوندو آهي ته विनाश काले विपरीत बुद्धि: هنجي مت مارجي ويندي آهي. ٻوهه کي ڪتي ڪٽندي آهي ته شڪارين جا گهر ڳوليندي آهي.

اهو ٻڌي راوڻ آڳ باقي جلي ويو ۽ يڪدم آگيا ڏنائين ته هن وانر کي ماري ڇڏيو. اُنوقت سندس ڀاءُ ۽ منتريءَ وڀيشڻ چيو:- هي راجن! راجنيتيءَ جي نيمن انوسار دوتن ۽ قاصدن کي ماري نٿو سگهجي ڇو جو ته هو ٻين جي آگيا انوسار ڪم ڪري رهيا آهن. پر هن جيڪو ٻيو گناهه ڪيو آهي انڪاءِ هنکي سزا ڏئي سگهجيٿي پر هنکي مارڻ واجب ناهي.

جيتوڻيڪ راوڻ ڪروڌ ۾ ڀريل هو ته به وڀيشڻ جي نيتيءَ جي ڳالهه سان شامل راءِ ٿيو. هن چيو:- وڀيشڻ تنهنجو چوڻ بلڪل ٺيڪ آهي. هنکي پوري پوري سزا ملڻ گهرجي. باندر پنهنجي پڇ کي هڪ گهڻي مثل سمجهندا آهن، انڪاءِ هنجي پڇ کي باهه ڏئي ساڙي ڇڏيو. لنڊي پڇ ڪري هنکي مٿن مالڪن ۽ دوستن اڳيان شرمسار ٿيڻو پوندو. نگرواسين کي هن پنهنجي پل جي دهشت به وهاري آهي سو هنکي بي عزتو ڪري لنڪا جيا رستن تان به گهمايو ته جئن لنڪاواسي هنجي دردشا جو تماشو به ڏسن.

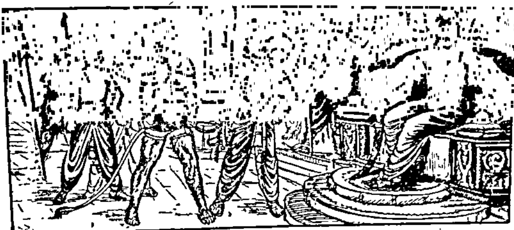
راجا جي آگيا موجب راڪشس هنومان جي پڇ کي اگڙيون ٽگڙيون آڻي ٻڌڻ لڳا. اُنوقت مهاوير پنهنجو پڇ ڪري وڌيڪ ڪيو. جئن پڇ وڌندو ويو تئن راڪشس وڌيڪ پراڻا ڪپڙا

ڪي ڇو ماريو سو به سڄ سڄ ٻڌاءِ.

هنومان چيو:- مان ديوتا نه آهيان ۽ جنم ڪان ئي وانر آهيان منهنجو نالو هنومان آهي ۽ مان توهان وٽ شري رامچندر جي دوت جي حيثيت ۾ آيو آهيان. مان سيتا ڪي ڳولڻ لاءِ لنڪا ۾ آيس ۽ ساڻس مليو آهيان. مون ڪاٺي لاءِ اشوڪ واٽڪا مان ميوا پٽيا ۽ پنهنجي بچاءَ ۾ راڪشسن کي ماريو آهي. مونکي توهانجي چوٽڪاري جي ڪا پرواهه ناهي ڇو جو ته مان هاڻي ئي ڇٽل آهيان. مون رڳو ٻاڌڪي ٻڌل انلاءِ ڏيکاريو آهي ته جئين راڪشسن جي پرسڌ راجا راوڻ وٽ اچي ڪجهه ڳالهائي سگهان. انلاءِ هي راجن منهنجا وچن ڌيان ڏيئي ٻڌو.

پوءِ هنومان راوڻ ڏانهن سنئون سڌو نهاري چيو:- توهان مهرشي پلستيه جي اوچ ڪل ۾ جنم ورتو آهي ۽ سڀني ويد شاسترن جا ڄاڻو آهيو. توهان ڌرم مريادا کي به چڱيءَ طرح سمجهو ٿا ۽ اِن هوندي به جو پرائي استريءَ کي چورائي کڻي آيا آهيو سو اڌرم ۽ ڪانئرتا جو ڪم ڪيو اٿو. اِنجو توهانکي خراب نتيجو ڀوڳڻو پوندو. توهانکي شايد شري رامچندر جي شڪتيءَ جي پوري ڄاڻ ناهي. ٽنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪو به ناهي جو رامچندر سان برابري ڪري سگهي. تنهن ڪانسواءِ منهنجو راجا سگريو به رامچندر جي آگيا آڏين سيوا ۾ آهي. مان اڪيلوئي لنڪا ڪي ناس ڪري سگهان ٿو ۽ مونکان به وڌيڪ ٻلوان انيڪ وانر سگريو جي سئنا ۾ آهن. توهان گهور تپسيا ڪري پنهنجي شرير ڪي سداءِ جوان ۽ ٻلوان رکڻ جي شڪتي پراپت ڪئي آهي. اهڙي شرير ڪي ناس ڪرڻ واجب نه اٿو. جنهن کي توهان سيتا سمجهيو آهي سا حقيقت ۾ توهان لاءِ ڪال جي ڦاسي آهي ۽ توهانجي سموري ڪٽنب قبيلي ۽ پوئلڳن جو انت آڻيندي. اِهي آهن رڪ جا ڇٽا جي آنڌا ڇيرين. توهان پنهنجي هيڏي وڏي راڄ ۽ سمپدا کي نشٽ نه ڪريو. اڪيلي شري رامچندر ۾ ايتري سمرٿي آهي جو ٽنهي لوڪن جو سنهار ڪري

۽ راڪشسن هنڪيٰ آڻي راوڻ جي دربار ۾ اُنجي سامهون بيهاريو.
راوڻ جي دربار جو ديدبو ۽ شان ڏسي هنومان وسمَہ ۾ پئجي

ويو. ساري دربار، سوني چانديءَ ۽ عاج ۾ جڙيل چمڪندڙ هيرن
جواهرن سان ٻهڪي رهي هئي. راوڻ کي سونهري رنگہ جا نيلم ۽
ماڻڪ جڙيل ريشمي وستر پيل هئا ۽ هنجي راجائي مڪٽ ۾ املهہ
جواهرات چلڪا ڏئي رهي هئي. هو پنهنجي شاندار سنگهاسن تي
اهڙي ليکي ۽ حشمت سان ويٺو هو جو ڏانهنس نهاريندي اکيون ئي
جهرنجهارجي ٿي ويون. هنجي اڳيان ڪيترائي ديوتائون ۽ راجائون
مٿون ڪيو با ادب بيٺا هئا. هنومان سوچيو تہ راوڻ پنهنجي پراڪرم
ڪريٰ ديوتائن جي رڪيک ٽيڻ جي بيشڪ لائق آهي پر هــن پاپ
جي راه ورتي آهي. پنهنجي تپو بل ڪري وردان وٺي هن سيني
کي آزارڻ ۽ هيسائڻ ۾ ئي شڪتي لڳائي آهي.

هنومان کـــي بندي حالت ۾ ڏسي راوڻ جـي مکيہ منتريءَ
پرهست ڪائونس پڇيو:- اي بلوان وانر! سچ ٻڌاءِ تـــہ تون ڪير
آهين ۽ توکي ڪنهن لنڪا ۾ موڪليو آهي؟ تنهنجو پراڪرم تہ وانرن
جهڙو ناهي؛ تون ضرور ڪو ديوتا ٿو ڏسجين. هنريت روپ بدلائي
۾ اچڻ جو تنهنجو ڪهڙو پريوجن آهي. سو سچ ٻڌائيندين تہ
حوتڪارو ٿيندو. تو اشوڪ واٽڪا چو برباد ڪئي ۽ راڪشسن

چڙهي ويو ۽ جيڪي به سامهون ٿي آيس سو ويو پڇنڊو پيو ريندو. هو وڏي واڪي رامچندر جي جئه جئڪار پڪارڻ لڳو. هو چوڻ لڳو:- ”مان رامچندر جو داس هنومان آهيان. مان لنڪا ۾ سيتا سان مليو آهيان. اڙي راڪشسو! توهانجي پاپ جو دلو پرجي چڪو آهي. توهانجو انت ويلو اچي پهتو آهي. منهنجي راجا سگريو جي سئنا ۾ مونکان به وڌيڪ بلوان وانر آهن. توهان راڪشسن مان ڪنهنکي به جي منهنجي سامهون ٿيڻ جي جرئت هجي سو نڪري نروار ٿئي.“ اهو ٻڌي ڪيترائي گهمنڊي بلوان راڪشس جوڌا هڪ ٻئي پٺيان مهاوير هنومان سان وڙهڻ لاءِ آيا، پر هنومان سڀني کي ماري ڇڏيو. هنومان جي گرجنا ۽ مار ڪٽ ڪري لنڪا نگريءَ ۾ وڏو گهمسان مچي ويو ۽ راڪشسن جا هردا ڪنبڻ لڳا.

راوڻ کي جڏهن اِنهن ڳالهين جي خبر پئي ۽ هن پنهنجن سوروين جي موت بابت ٻڌو، تڏهن هن سمجهو ته هيءُ وانر ڪو رواجي باندر ڪونهي پر منهنجن پراڻن دشمن ديوتائن منهنجي هيسائڻ لاءِ ڪو نئون شڪتي شالي پراڻي پيدا ڪيو آهي. انوقت هن پنهنجي نوجوان پٽ اکيه ڪمار ڏانهن نهاريو. اکيه ڪمار مها بلوان ۽ جنگ جوڻ جو شوقين هئو. هن سمجهيو ته کيس ناماچار ڪيڻ جو سنو وجهه مليو آهي. هو پنهنجي سئنا وٺي ۽ پاڻ هڪ دويه رٿ تي سوار ٿي اچي هنومان جي سامهون ٿيو. اکيه ڪمار جو اِهو رٿ آڪاس ۾ به هلي سگهندو هو. اُنوقت هنومان ۽ اکيه ڪمار جي وچ ۾ گهور سنگرام مچي ويو. هنومان هڪ وڏي چپ ڪٽي اکيه ڪمار تي هنئين، جا هن پنهنجن باڻن سان آڪاس ۾ ئي پرزا پرزا ڪري ڇڏي. هن پيا تير هڻي هنومان کي زخمي ڇڏيو ۽ سڄي شرير مان رت وهڻ ڪري مهاوير جو ڳاڙهو شرير وڌيڪ ڳاڙهو ٿي ويو. اُنوقت هنومان ڪروڌ ۾ ڀرجي پنهنجو لوهه جو شستير اهڙي ته زور سان اکيه ڪمار جي رٿ تي ڦهڪائي ڏنو جو اُهو ڇيهون ڇيهون ٿي پڇي پيو، پر اکيه ڪمار ٽپ ڏيئي پاڻ بچائي ورتو.

من ۾ دهڪاءُ پيدا ٿيندو ۽ ايندڙ مٿن جيڪا آفت اچڻي آهي تنهنجو اهڃاڻ ٿيندو. انهيءَ ڪجهه گهمڻ به ٿيندو ۽ منهنجي هتي اچڻ جي ڪا يادگيري به رهندي.

اهو سوچي هن پنهنجو شرير ۽ آڪار وڌائي ڇڏيو ۽ اشوڪ واٽڪا مان مٺا مٺا ميوا پٽي کائڻ لڳو. هن ڪيترا ڪيلن جا ۽ ٻيا وڻ پٽي ڪيرائي ڇڏيا، منهن ڀاڄي ڇڏيائين، وليون ۽ ٻوٽا پٽي اُڇلي ڇڏيائين، تلاءُ ۽ کسيون پيچي پوري چوطرف بربادي مچائي ڏنائين. رڳو وڻن جي جنهن جهنڊ ۾ سيتا ويٺي هئي، اُن کنج ۾ ڪجهه به خرابي ڪين ڪيائين. باغ جي رکوارن جڏهن هنڪي اُپاڌي مچائيندو ڏٺو، تڏهن هنکي مارڻ لاءِ آيا. اُنوقت هنومان ڦاٽڪ جو هڪ شستير پٽي کڻي ورتو ۽ اُهو ڦيرائي ۽ ٺڪائي سيني رکوارن کي ماري ڇڏيائين. پوءِ هو هڪ پٽ تي ويهي پينڪر گرجنا ڪرڻ ۽ ڏند ڪرڙڻ لڳو.

اهو ڏسي سيتا جون کي پهريدار راڪشسياڻيون اُٿي ڀڳيون ۽ راوڻ کي وڃي چيائون ته هڪ مهاپاوان وانر اشوڪ واٽڪا ۾ آيو آهي جنهن سيتا سان ڪيترو وقت ويٺي ڳالهايو ۽ پوءِ اشوڪ واٽڪا کي برباد ڪري ڇڏيو اٿس. هن باغ جي سيني رکوارن کي به ماري ڇڏيو آهي. اِهو ٻڌي راوڻ کي ڏاڍو عجب ۽ ڪروڌ لڳو. هن پنهنجي منتري پرهست جي پٽ مها بلوان جمبو ماليءَ ۽ ٻين پنجن بلوان سردارن کي آڳيا ڏني ته وڃي اِن وانر کي سزا ڏيو.

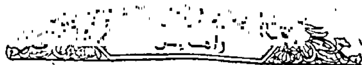
هنومان جڏهن جمبو ماليءَ ۽ ٻين راڪشس جوڌن کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏٺو تڏهن هو "شري رامچندر جي جئه" "مهاراجا سگريو جي جئه" جي گرجنا ڪرڻ لڳو. هن پريائين وڏا وڏا پٿر هٽي راڪشسن کي زخمي ڇڏيو ۽ لوهه جو مهاڀاري شستير اُٿائي ڦيرائڻ لڳو جڻ ته اُها ڪا بانس جي لٺ هئي- هن اُن لوهه جي ٿنڀي سان جمبو ماليءَ ۽ ٻين سيني سردارن کي به ماري ڇڏيو.

تنهنڪانپوءِ هنومان ٽپ ڏيئي لنڪا جي عاليشان محلاتن مٿان

چيو:- هي هنومان! تون رگهونات کي چئج تہ هڪ ڪانءُ منهنجي پير ۾ ٺونگو هڻي هڪ خسيس اپراڌ ڪيو هو تہ توهان مٿس برهم استر هلائي ڪيس سيکت ڏني هئي، پوءِ پلا راوڻ جهڙو هيڏو وڏو اپراڌ توهان ڪيئن ڪميا ڪندا؟ جنهن جانڪيءَ جا توهان نات آهيو، سا اڄ راوڻ جي بند ۾ نراڌار انات جيان رودن ڪري رهي آهي. هاڻي جلد اچي مون نماڻيءَ جو اُڌار ڪريو! لڪشمڻ کي بہ منهنجي آشيرواد ڏج. شڌ هردي وارو نسوارٿي وير لڪشمڻ پنهنجي استريءَ ۽ ماتا کي ۽ پنهنجي سک ۽ آرام کي ڇڏي اسان ساڻ بنواس جا ڪشٽ ڀوڳڻ آيو ۽ ماتا سمان منهنجي شيوا ڪيائين. هنکي چئج تہ مون جو توکي بنا اپراڌ اجوڳ وچن ٻوليا سي ڪرپا ڪري ڪميا ڪج. لڪشمڻ جهڙو ڀاءُ سڄيءَ پرٿويءَ تي ملڻ مشڪل آهي. هي وانر سريشٽ! تون هاڻي اهڙو اُدم ڪر تہ جئن هن دکہ جي سمنڊ مان منهنجو ٻيڙو جلد پار ٿئي. تنهنجي هتي اچڻ ڪري منهنجي دل کي ڏڍ مليو آهي ۽ تنهنجي وڃڻ ڪانپوءِ مان وري چنتا ساگر ۾ غلطان ٿي ويندي‌س. هنومان! مان توکي پنهنجي چوٽيءَ جو هيءُ ڦل چوڙامڻي بہ نشانيءَ طور لاهي ڏيان ٿي سابہ مُنهنجو پراڻ پني چڱيءَ طرح سڃاڻندو. هاڻي وڃ، تنهنجو ڪلياڻ ٿيندو.

جانڪيءَ کان چوٽيءَ ڦل وٺي هنومان چيو:- هي ماتا! تون همت نہ هار ۽ پنهنجي دل کي خوش رکہ. مون وٽان سماچار ٻڌندي ئي شري رام لکشمڻ ۽ سگريو سئنا سميت روانا ٿيندا ۽ راوڻ ۽ لنڪا کي ناس ڪري تنهنجي دکن جو انت آڻيندا.

ائين چئي سيتا کي نمرتا سان ڏنڊوت پرڻام ڪري هنومان موڪلايو. هو پوءِ سوچڻ لڳو تہ جانڪيءَ جو درشن تہ ٿيو پرجي مان دشمن جي طاقت جو پتو لڳائي سگهان تہ ٻنهي ڌرين ۾ ڪير وڌيڪ طاقتور آهي تہ سواميءَ جي آڳيا جو پوريءَ طرح پالن ٿيندو. مونکي ٿوري يڌ ڪري، راڪشسن سان جهيڙي جي سوسڙي دکائي، سندن طاقت ڏسي پوءِ لنڪا ڇڏڻ گهرجي. انريت راڪشسن جي

تہ هيءَ نگري، راوڻ ۽ سندس سموري سئنا نشٽ ٿـي ويندي. لڪشمڻ مونکي توهان لاءِ گهڻي قدر پرڻام ڏنا ۽ اُنجي پاران مان وارنوار توهانجي چرڻ وندنا ڪرياڻو. پريہ شري رامچندر تہ رات ڏينهن توهانجو ئي چنتن ڪندو رهي ٿو ۽ ننڊ ۾ بہ "سيتا! سيتا!" چوندو ڇرڪ ڀري اُٿيٺو. هـو توهانجي جدائيءَ ۾ ڏاڍو وياڪل رهيٺو. توهان جي منهنجي پٺيءَ تـي سوار ٿيو تہ مان اڄ ڪـي توهانکي شري رامچندر وٽ ڪشڪندا ۾ پهچايان. توهانجا هيءَ ڏکہ مونکان ڏٺا نٿا وڃن، توهان هلي پريو شري رام سان ملو ۽ وڌيڪ ڪشٽ نہ سهو!

پنهنجي پراڻپتيءَ جي ڏکہ ۽ شوڪ جـي ڳالهہ ٻڌي سيتا پاڻ بہ شوڪ ساگر ۾ ٻڏي وئي. وري ٿوري دير ڪانپوءِ چيائين :- هي مهاوير! مان توسان هلي نٿي سگهان جو مان ٻئي ڪنهن بہ پرش جو سپرش ڪين ڪنديس. پيو تہ مان جنهنجي آشيان اُهوئي اچي مونکي هن بند مان ڇڏائي ۽ پنهنجي عزت جو بدلو وٺي راوڻ کي سزا ڏي. جيڪڏهن تون مونکي هتان ڇورائي کٽي هلندين تہ انهہ منهنجي پراڪرمي پتيءَ جي ۽ هنجي اوچ ڪتري گوراڻي جي گهٽتائي ٿيندي. انهہ ۾ ئي وڏائي آهـي تہ هو هتي اچي راڪشسن کي جيتي مونکي سوڀ جي سوکڙيءَ طور حاصل ڪري. هـو ضرور سوپارو ٿيندو. جڏهن باهہ جو پنيٽ پلال کي جلائي ڀسم ڪندو آهـي تڏهن شري رام جا ٻاڻ راڪشس جاتيءَ کي ناس ڪندا. هاڻـي تون جلد وڃي منهنجي جيوڻ آڌار کي منهنجو سماچار ٻڌاءِ تہ جڏهن جلد لنڪا تي چڙهائي ڪريو.

هنومان هٿ جوڙي چيو:- هي ماتا! ڌرماتما شري رام جـي نشڪلنڪ استريءَ جي مکہ مـان اهڙائي وڃن نڪرڻ کپندا هئا. هاڻي ڪرپا ڪري مونکي اهڙي ڪا نشاني ڏيو تہ ڀڳوان رام سمجهي وڃن تہ مون توهانجو درشن ڪيو آهي.

سيتا نشانيءَ طور هنومان کي جيئنت جي ڳالهہ ٻڌائي

اِها منڍي نشاني طور ڏني هئي جا مون توهان اڳيان اُڇلائي.

اِهو ٻڌي جانڪي ڏاڍو پرسن ٿي ۽ چيائين:- هي پتر! سچ پچ مان وديهہ ديش جي راجڪماري ۽ رامچندر جي ارڌانگني آهيان. اڄ پنهنجي پراڻ پياري جي قاصد کي ڏسي ڏاڍو پرسن ٿي آهيان. پر تون هڪ وانر ٿي شري رام جو دوت ڪيئن ٿئين؟ مونکي ڪرپا ڪري ٻنهي راجڪمارن جو سمورو سماچار ٻڌاءِ.

تڏهن هنومان سيتا کي سموري پيرائتي ڳالهہ ڪري ٻڌائي تہ ڪيئن رامچندر ۽ لڪشمڻ جي سگريو سان مترتا ٿي؛ ۽ ڪيئن رامچندر باليءَ کي ماري سگريو کي وانرن جو راجا بڻايو، ۽ ڪيئن سگريو بيشمار وانرن کي سيتا جي ڳولها لاءِ پرٿويءَ جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موڪليو آهي؛ ۽ ڪيئن نہ ڏکڻ ۾ آيل وانرن جي ٽوليءَ کي سمپاتيءَ لنڪا ۾ سيتا جو هجڻ جو ڏس ڏنو ۽ نيٺ ڪيئن هو سمنڊ پار ڪري سيتا کي ڳوليندو ڳوليندو اچي وٽس پهتو آهي. اِهو سمورو سماچار ٻڌي سيتا جي دل کي آٿت آيو ۽ هوءَ چوڻ لڳي:- هي سريشٽ وانر! شل سدائين تنهنجو ڪلياڻ ٿئي! اڄ تو منهنجي سواميءَ جو سماچار ٻڌائي منهنجي چنتا روپي اگنيءَ تي پاڻي وڌو آهي، نہ تہ اڄ مان اِنهيءَ اگنيءَ ۾ پاڻ کي ناس ڪري ڇڏيان ها. سچ چيل آهي تہ جيسين ساس تيسين آس. ماڻهو جيئرو هوندو تہ ڪڏهن نہ ڪڏهن اوس سک ڏسندو. هاڻي تون وڃي منهنجي پراڻ پتيءَ کي چئہ تہ سگهو اچي مون بنديءَ کي بند مان آزاد ڪريو. مونکي هنن سواءِ هڪ ڏينهن جيئڻ بہ محال آهي. ڇا منهنجو سوامي مونکي بہ ڪڏهن ياد ڪندو آهي؟ ۽ منهنجو سداچاري ڏير تہ خوش راضي هو؟

هنومان وراڻيو:- هي ماتا! منهنجي وچڻ شرط شري رامچندر بانڊرن ۽ رڇن جي وڏي سئنا وٺي لنڪا تي چڙهائي ڪندو. بس پوءِ توهان سڀني راڪشسن کي مئل سمجهو. جڏهن مها پراڪرمي رامچندر ۽ لڪشمڻ جي تکن تيرن جي لنڪا مٿان ورشا ٿيندي

وڃي. پر ڇڏهن آسمان مان به ڪو جواب نہ مليس ڪـــڏهن ويچار
ڪيائين تہ پنهنجن ڏکن وارن جي ڦاسي ناهي پاڻ لٽڪائي ماريان.
اهو سوچي هوءَ ٻهريدارڻين کــان ٿورو ٻري اشوڪ وڻ جي ٽاري
پڪڙي اُٿي بيني.

سيتائہ هنومان جو وارتالاپ.

سيتا کي آپگهات ڪرڻ لاءِ تيار ڏسي، وڻ تي ويٺل هنومان
سوچڻ لڳو تہ هاڻي تہ منهنجو سمورو ڪشالو ئي ولرڻ ٿـو وڃي.
هن وقت مونکي سيتا سان ڳالهائڻ گهرجي ۽ هنجي اندري هردي
۾ آشا ۽ آنند جي جوت جاڳائڻ گهرجي. پـر مونکي هنجي اڳيان
ائين پاڻ ظاهر ڪرڻ گهرجي تہ جئن هنجي دل ۾ مونلاءِ ڪو سنسو
يا سنديھ پئدا نہ ٿئي. اهو سوچي هن رامچندر جـي ڏنل منڊي
جانڪيءَ جي اڳيان اُڇلائي. ڪا چمڪندر شئہ مٿان ڪرندي ڏسي
سيتا سمجهيو تہ آڪاش ديوتا ڪـي مٿس ڪو قياس پيو آهـي جو
هنجي ويٺتي اڳيائي ڪو تاندر ڪيرايو اٿس. پر جان اُنا هٿ ۾
۽ اهڙي تہ خوشي ٿيس جو ڄڻ تہ شري رام پاڻ مليو اٿس. پوءِ ڪنڌ
مٿي ڪئي ڏٺائين تہ وڻ تي هڪ ڳاڙهي منهن واري ٻلوان وانر کي
نظر پيس. جانڪيءَ کي اشچرج ۾ پيريل پاڻ ڏي نهاريندو ڏسي،
هنومان وڻ تان لهي اچي سندس اڳيان ڏنڊوت پرڻام ڪيو. هـن
هٿ جوڙي چيو:- هي ديوي! مـان رامچندر جـو دوت هنومان
نالي وانر آهيان. مان سمجهانٿو تہ توهانئي شري رام جي ڌرم پتني
سيتا ماتا آهيو. توهانجي تلاش ۾ لکين وانـر سڄي پرٿويءَ لـي
گهمي رهيا آهن. اُنهن ۾ مان ئي ڌنيہ آهيان جـو مونکي توهــانجو
. . ٿيو آهي. پريو رامچندر پنهنجي هٿ سـان مونکي

جانڪيءَ کي دکي نہ ڪريو. اُهو وقت ايندو جو هيءَ ئي اسانجي رکيا ڪندي. مون گذريل رات هڪ سپنو ڏٺو تہ هڪ باندر اچي لنڪا جلائي آهي ۽ راڪشسن جي سڀني سئنا مارجي وئي آهي؛ وڀيشڻ کان سواءِ سڀيئي راڪشس يمپوريءَ ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽ سيتا، رام ۽ لڪشمڻ پشپڪ ومان تي اُتر دشا ڏي وڃي رهيا آهن. تنهن ڪري مان سمجهانٿي تہ رامچندر سيني راڪشسن کي ناس ڪندو ۽ انوقت جانڪي اسانجي رکيا ڪري سگهندي. انڪاءِ توهان جانڪيءَ کي نہ رنجايو.

ترجتا جي ڳالهہ ٻڌي ٻيون راڪشسياڻيون دپ ۾ مات ڪري وڃي وينيون پر سيتا جي آتما نہ گهٽي. هوءَ سداءِ اِهو ويچار ڪندي هئي تہ سنديس پراڪرمي پتي ديو سنديس ڏس پتو ڪيئي اچي ڪيس بند مان ڪيندو. هوءَ ڀوائتين راڪشسياڻن جي وچ ۾ اڪيلي رهي، آشا رکي نيٺ نراش ٿي پئي هئي. هوءَ سوچڻ لڳي تہ:- ٻن مهينن کانپوءِ تہ راوڻ مونکي اوس مارائيندو، انڪاءِ جي هنن دکن کان ڇٽڻ لاءِ مون اڄ ئي آپگهات ڪيو تہ اُنهہ ڪو دوش نہ لڳندو. مان هنريت پئي ڏکہ ڏوريان ۽ منهنجو پراڻپتي منهنجي طرفان لاپرواهہ ڇو ٿيو وينو آهي؟ شايد هنکي اڃا پتو نہ پيو آهي تہ مان ڪٿي آهيان! پر نيٺ بہ هو ضرور منهنجو ڏس پتو ڪيندو. راوڻ ۽ سندس همائتي ڪيترو وقت بچيا رهندا؟ پڪ سان شري رام جي باڻن سان هيءَ لنڪا نگري نشٽ ٿيندي ۽ راڪشسن جي هرهڪ گهر ۾ وڏوائون ۽ يتيم ٻار پيا رڙندا. هن منهنجي شرير لاءِ وڏو ماڻاڻ مچندو ۽ لڪين جانيون ناس ٿينديون، انڪاءِ جي هن پتلي کي پنجن تتون ۾ لين ڪري ڇڏيان تہ ڏاڍو چڱو ٿيندو. مونکي جيڪر ڪوئي زهر، ياڇرو آڻي ڏي تہ مان پنهنجي جيون جو انت آڻيان. اي آسمان! تو ۾ تہ سورج، تارا، وڄ ۽ ٻيا انيڪ باهہ جا پندار آهن. تون ئي هن نماڻيءَ ابلا تي ڪا ڪهل ڪر ۽ توري اگني اُڇلاءِ تہ منهنجو هيءُ سرير سڙي ڀسم ٿي

اَئين چئي راوڻ ڏاڍا خار کائيندو هليو ويو پر وڃڻ کان اڳ پهريدارڻين کي پاسيرو حڪم ڏيئي ويو ته پيار سان يا ڏمڪين سان هو سيتا کي باز آڻين. انکري راوڻ جي وڃڻ کانپوءِ راڪشسياڻيون سيتا کي ڏاڍي ميناج سان سمجهائڻ لڳيون. هو راوڻ جي بل، پراڪرم ۽ اکٽ ڌن دولت جو بيان ڪري سيتا کي هرکائڻ لڳيون. جڏهن انهيءَ ڳالهه جو به سيتا تي ڪو اثر ڪين ٿيو، تڏهن کيس پنهنجا پيانڪ ڏند ۽ ڪات ڏيکاري چوڻ لڳيون:- اسان تنهنجي ڀلي خاطر نرمائيءَ سان توکي سمجهايو پر تون نه ٿي مڃين ته توکي ٽڪر ٽڪر ڪري تنهنجو ماس کائينديون سين ۽ خون پيئنديون سين.

راڪشسياڻين مان هڪ چيو:- مونکي گرڀ آهي ۽ آدميءَ جي ماس کائڻ تي ڏاڍي دل آهي. مان هنجو نرم نرم ماس کائينديس ته منهنجو من ترپت ٿيندو.

ٻيءَ چيو:- اچو ته اسان هنکي گهٽا ڏئي پورو ڪريون ۽ پوءِ راجا کي هلي چئون ته پنهنجي ڏکن وگهي مري وئي. هن هٺيليءَ استريءَ ڪري راجا به اجايو دکـ ۾ ورتل آهي. هيءَ مرندي ته هو به وڃي سکي ٿيندو.

وري ٻيءَ چيو:- هنجو جيرو ڏاڍو سوادي هوندو. سيتا کي گتڙا گتڙا ڪري، چٽنيءَ ۽ شراب سان هنجي ماس جـي مجلس ڪريون ۽ هنجي رت جا ڍڪ ڀيئون- پوءِ نچون ۽ ڳايون.

اهڙا پيالتا ٻول ٻڌي ۽ انهن راڪشسياڻن جا دل ڪٻائيندڙ تـکا ڪات ۽ ڏند ڏسي نراڌار سيتا جي دل ڏرڻ لڳي. هوءَ سڏڪا ڀري روئڻ لڳي- پر انوقت به هن سنيءَ ائين چيو:- توهين ڀلي مونکي ڪائي چڏيو جو مان موت کان نٿي ڊڄان، پر مان راوڻ کي پير جي آڱوٺي سان به ڪين ڇهنديس. منهنجو پتي چاهي نرڌن راڄ رهت آهي ته به منهنجي لاءِ منهنجو ايشور اهوئي آهي.

انهن راڪشسياڻين ۾ ترجتا نالي هڪ پهريدارڻ نرم دل ۽ پريوءَ ... هئي، اها ٻين کي چوڻ لڳي:- اڙي ساهڙيون! توهـان

جانڪيءَ کي ڏکي نہ ڪريو. اُهو وقت ايندو جو هيءَ ئي اسانجي رکيا
ڪندي. مون گذريل رات هڪ سپنو ڏٺو تہ هڪ باندر اچي
لنڪا جلائي آهي ۽ راڪشسن جي سڄي سئنا مارجي وئي آهي؛
وڀيشڻ کان سواءِ سڀيئي راڪشس يمپوريءَ ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽
سيتا، رام ۽ لڪشمڻ پشپڪ ومان تي اُتر دشا ڏي وڃي رهيا آهن.
تنهن ڪري مان سمجهانئي تہ رامچندر سڀني راڪشسن کي ناس
ڪندو ۽ انوقت جانڪي اسانجي رکيا ڪري سگهندي. انڪري توهان
جانڪيءَ کي نہ رنجايو.

ترجٽا جي ڳالهہ ٻڌي ٻيون راڪشسياڻيون ڊپ ۾ ماٺ ڪري
وڃي ويٺيون پر سيتا جي آتما ماندي نہ گهٽي. هوءَ سداءِ اِهو ويچار
ڪندي هئي تہ سنديس پراڪرمي پتي ديو سنديس ڏس پتو ڪيئن
اچي ڪيس بند مان ڪڍندو. هوءَ ڀوائتين راڪشسياڻن جي وچ ۾ اڪيلي
رهي، آشا رکي رکي نيٺ نراش ٿي پئي هئي. هوءَ سوچڻ لڳي
تہ:- ٻہ مهينا ڪانپوءِ تہ راوڻ مونکي اوس مارائيندو، انڪري جي هنن
ڏکن کان ڇٽڻ لاءِ مون اڄ ئي آپگهات ڪيو تہ اُنهہ ڪو دوش نہ
لڳندو. مان هنريت پئي ڏکہ ڏوريان ۽ منهنجو پراڻپتي منهنجي
طرفان لاپرواهہ ڇو ٿيو ويٺو آهي؟ شايد هنکي اچا پتو نہ پيو
آهي تہ مان ڪٿي آهيان! پر نيٺ بہ هو ضرور منهنجو ڏس پتو
ڪڍندو. راوڻ ۽ سندس همائتي ڪيترو وقت بچيا رهندا؟ پڪ
سان شري رام جي باڻن سان هيءَ لنڪا نگري نشٽ ٿيندي ۽
راڪشسن جي هرهڪ گهر ۾ وڌوائون ۽ يتيم ٻار پيا رڙندا. هن
منهنجي شرير لاءِ وڏو ماڻاڻ مچندو ۽ لکين جانيون ناس ٿينديون،
انڪري جي هن پتلي کي پنهنجن تنون ۾ لين ڪري ڇڏيان تہ ڏاڍو
چڱو ٿيندو. مونکي جيڪر ڪوئي زهر، يا ڇرو آڻي ڏي تہ مان
پنهنجي جيوت جو انت آڻيان. اي آسمان! تو ۾ تہ سورج، تارا،
وڄ ۽ ٻيا انيڪ باهہ جا ڀنڊار آهن. تون ئي هن نماڻيءَ ابلا تي ڪا
ڪهل ڪر ۽ توري اگني اُڇلاءِ تہ منهنجو هيءَ سرير سڙي ڀسم ٿي

ائين چئي راوڻ ڏاڍا ڇار ڪائيندو هليو ويو پر وڃڻ کان اڳ پهريدارڻين کي پاسيرو حڪم ڏيئي ويو تہ پيار سان يا ڌمڪين سان هو سيتا کي باز آڻين. انڪري راوڻ جي وڃڻ ڪانپوءِ راڪشسياڻيون سيتا کي ڏاڍي ميٺاج سان سمجهائڻ لڳيون. هو راوڻ جي ٻل، پراڪرم ۽ اڪٽ ڌن دولت جو بيان ڪري سيتا کي هرڪائڻ لڳيون. جڏهن انهيءَ تي بہ سيتا تي ڪو اثر ڪين ٿيو، تڏهن ڪيس پنهنجا ڀيانڪ ڏند ۽ ڪات ڏيکاري چوڻ لڳيون:- اسان تنهنجي ڀلي خاطر نرمائيءَ سان توکي سمجهايو پر تون نہ ٿي مڃين تہ توکي ٽڪر ٽڪر ڪري تنهنجو ماس کائينديون سين ۽ خون پيئنديون سين.

راڪشسياڻين مان هڪ چيو:- مونکي گرڀ آهي ۽ آدميءَ جي ماس کائڻ تي ڏاڍي دل آهي. مان هنجو نرم نرم ماس کائينديس تہ منهنجو من ترپت ٿيندو.

ٻيءَ چيو:- اچو تہ اسان هنکي گهٽا ڏئي پورو ڪريون ۽ پوءِ راجا کي هلي چئون تہ پنهنجي ڏکن وگهي مري وئي. هن هٺيليءَ استريءَ ڪري راجا بہ اجايو دک ۾ ورتل آهي. هيءَ مرندي تہ هو بہ وڃي سکي ٿيندو.

وري ٻيءَ چيو:- هنجو جيرو ڏاڍو سوادي هوندو. سيتا کي ڪترا ڪترا ڪري، چٽڻيءَ ۽ شراب سان هنجي ماس جي مجلس ڪريون ۽ هنجي رت جا پڪ پيئون- پوءِ نچون ۽ ڳايون.

اهڙا ڀوائتا ٻول ٻڌي ۽ انهن راڪشسياڻن جا دل ڪنبائيندڙ ٽڪا ڪات ۽ ڏند ڏسي نراڌار سيتا جي دل ڏرڻ لڳي. هوءَ سڏڪا ڀري روئڻ لڳي- پر انوقت بہ هن ستيءَ ائين چيو:- توهين ڀلي مونکي ڪائي ڇڏيو جو مان موت کان نٿي ڊڄان، پر مان راوڻ کي پير جي آڱوٺي سان بہ ڪين ڇهنديس. منهنجو پتي چاهي نرڌن راڄ رهت آهي تہ بہ منهنجي لاءِ منهنجو ايشور اهوئي آهي.

انهن راڪشسياڻين ۾ ترجٽا نالي هڪ پهريدارڻ نرم دل ۽ پريوءَ جي پياري هئي، اها ٻين کي چوڻ لڳي:- اڙي ساهڙيون! توهان

روئندي روئندي ماندي ٿيل سيتا راوڻ جون ڳالهيون ٻڌي ڪيس پٺ ڏيئي ويٺي پر هيسجي ڪين وئي. هن وراڻي ڏنيس:- هي راوڻ! تون منهنجي لاءِ اِهڙا پاپ پاوَنا ڇڏي ڏي ۽ پنهنجو مَن مون مان هٽائي پنهنجن استرين ۾ رک. مان پتورتا ناري آهيان ۽ تنهنجي ڌن ۽ راڄ جي لالچن ۾ ڦٿيءَ ڪين اينديس. مون اڳيان پنهنجي ٻَل جي ٻٽاڪ به نه هڻ. تون ڪانئرن جيان مونکي اڪيلو ڏسي ڪٺي آئين. تون جي شري رام ۽ لڪشمڻ جي اڳيان اچين ها ته توکي انهيءَ جو ڦل انوقت ئي ملي وڃي ها. ڀلا هڪ ڪتو به ڪڏهن ٻن شينهن جي اڳيان بيهي سگهندو؟ تون چاهي پاتال ۾ وڃي لڪندين ته به رامچندر هٿان بچي ڪين سگهندين ۽ سڀني راڪشسن سميت اوس ناس ٿيندين. تنهنجو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته تون شري رامچندر کان وڃي معافي گهر. هو شرڻ وتسل اوس توتي دَيا ڪندو. جي ائين تون نه ڪندين ته تنهنجي هيءَ سوني جي لنڪا ۽ سمورو ڌن ۽ سمپتي ناس ٿي ويندا. تون مهرشي وشروا جو پٽ ۽ ڪبير ديوتا جو ڀاءُ آهين، تنهنجو جنم پرسڌ براهمڻ گهراڻي ۾ ٿيو آهي. پرائي استريءَ ۾ پاپ جي چاهنا رکڻ توکي نٿو سونهين. ڇا تنهنجو اِهڙو ڪو مترُ ڪونهي جو توکي هن پاپ کان بچائي. پر توکي ڪٿيءَ ڪنيو آهي جو تو هيءُ ڪڌو ڪرم ڪيو آهي.

سيتا جا اِهي ڪٺور وچن ٻڌي ڪام ۽ ڪروڌ ۾ ڀريل راوڻ کيس چوڻ لڳو:- هي سيتا! جيئن جيئن مان توکي پيار ڀريا مٺا مٺا وچن چوان ٿو، تيئن تيئن تون منهنجو اپمان ڪرين ٿي. تون منهنجي پريم ۽ نرمائيءَ جو اجوڳو فائدو وٺي رهي آهين انڪري توسان جبري جٽ ڪرڻ گهرجي، پر توکي مارڻ سان دل ۾ ارمان رهجي ويندم. توکي جيڪو اڳ ۾ هڪ سال جو مدو ڏنو هوم تنهنجي پوري ٿيڻ ۾ باقي ٻه مهينا آهن. اِن وچ ۾ جي تو منهنجي ڳالهه نه مڃي ته منهنجو رسويو توکي منهنجي نيرڻ لاءِ ٽڪر ٽڪر ڪري ڪٽي ڇڏيندو.

پتيءَ جي وڇوڙي ۾ بي حال ٿي، اناٿن ۽ بندين جيان پنهنجو وقت ڪاٽيو.

ايتري ۾ اچي پرڀات ٿي ۽ درباري گوئين پرڀاتي راڳ ڳائي ۽ ويد منترن جو اچار ڪري راوڻ کي جاڳايو. راوڻ کي اٿنديئي سيتا جي ياد پئي سو پنهنجو ڏاڍو سينگار ڪري اشوڪ واٽڪا ۾ آيو. جنهن وقت جي پنن ۽ ٽارين ۾ لڪو ويٺو هو ۽ هن ڏٺو ته جنهن جي اچڻ تي ڌرتي ڏڪندي آهي، تنهن راوڻ کي ايندو ڏسي سيتا ڪنبڻ لڳي. اهو ڏسي راوڻ چوڻ لڳو: هي سيتي! تون ڇو ڊڄي رهي آهين؟ تون مونکان ڊپ ڇو ٿي ڪرين؟ هان ته ڏسو تنهنجي پريم جو ڀکيو آهيان. تون شوڪ ڇو ٿي ڪرين؟ تنهنجي ڪهڙي نه دشا ٿي آهي؟ توکي نه سهڻا ڪپڙا، نه سهڻا زيور پهريل آهن. تون ميرن جاڏرن جڙت املهه زيور ۽ ريشمي ويس وڳا پهري جي، منهنجون داسيون ۽ راڻيون تنهنجي سيوا ۾ حاضر رهنديون. توکي سينگارينديون ۽ سنوارينديون. توکي ويس وڳا ۽ گهڻا ڀاڱا سينگار ڏسڻ ته مان سگهان ٿو. هاڻي ته چوڏس جي چندرمان سان ڏسڻ ۾ اچين، اکيون پيو ڪجهه ڏسڻ سوان تنهنجو منهنجو منهن ڏسي منهنجون اکيون ٿيون، تنهنجي شرير جي جنهن به انگ تي نظر پوي ٿي ته تنهن تان ئي چرن کي نه ٿيون. تو جهڙي الوڪڪ سندري ٻيءَ ڪٿي ڏسي؟ منهنجون سڀ راڻيون تنهنجون داسيون ٿينديون ۽ منهنجا اڪٽ خزانا ۽ سمورو راڄ تنهنجي آڏين هيٺ. هان تنهنجو آگياڪاري داس آهيان، تون رڳو مونسان پريم ڪر. تو جهڙي سندري ۽ مون جهڙو سورمو پيو ڪو ڪونهي. ڪرا سنسار ۾ تو جهڙي سندري ڪٿي به ڪانه ڏيندس. ٻن ٻن ڏيهن جيتي تنهنجي پيءُ راجا جنڪ کي ڏني آهي، تنهنجي ماڻهن جي آس ڇڏي ڏي ۽ خلي موجون ماڻ. تنهنجي هيءَ ۾ تنهنجي راڻ جو خيال ڇڏي ڏي ۽ ٻون ته راڻ جو ايستريون يا پيو ڪجهه به منهنجون سندر استريون يا پيو ڪجهه به مونکي

جيتوڻيڪ هوءَ ڏاڍيءَ نماڻيءَ حالت ۾ ڏکن ڏڏيل هئي ته به سندس سوڀاڳيڪ سندرتا اچا به اهڙي هئي جو اکيون ڇڪا چونڌ ٿي وڃن. هنجون اکيون ڪمان سمان وڏيون ۽ روپ ماڌري شري رام جي روپ ماڌريءَ سمان منوهر هئي. اِنلاءِ هنومان کي پڪ ٿي ته اِها چنتا مگن تپسوڻ ئي شري رام جي پياري سيتا آهي. هنجي ڪشٽن جو ويچار ئي رامچندر جي سيني ۾ سل ڪري رهيو آهي. شري رام سداءِ سيتا جي هردي ۾ وسي رهيو آهي ۽ سيتا به رامچندر جي هردي ۾ سمائي پئي آهي.

سيتا کي نهاري هنومان جي دل ۾ شرڌا ۽ پوڄيه ڀاونا سان گڏو گڏ کهل ۽ قياس به پيدا ٿيو. هن سوچيو ته هن ديويءَ لاءِ ئي رامچندر مها بلوان باليءَ جو گهات ڪيو، هنجي لاءِ ئي ڪبنڌ ۽ وراڌ جو موت ٿيو، هنجي لاءِ ئي دنڊڪ بن جي حاڪم کر دوشن سان گڏ چوڏهن هزار راڪشسن جو ناس ٿيو، هنجي لاءِ ئي لکين وانر پرٿويءَ تي ڳولها ڪري رهيا آهن، هنجي لاءِ ئي اٿاهه سمنڊ لتاڙي مان هتي اچي پهتو آهيان. پر هن الوڪڪ ديويءَ لاءِ انڪان به وڌيڪ جيڪي به ڪجهه ڪجي سو هنلاءِ ٿورو آهي. پراڪرمي رامچندر جي پتورتا ارڌانگني اشوڪ واٽڪا ۾ رهندي به شوڪ جي سمنڊ ۾ ٻڏل آهي.

هنومان ماتا سيتا کي من ئي من ۾ پرڻام ڪري هڪ وڻ تي ويهي اِهو سوچڻ لڳو ته جانڪيءَ سان ڪيئن ڳالهايان، ڇو جو ته هنجي چوگرد ڀيانڪ راڪشسياڻن جو سخت پهرو هو. اُنهن مان ڪي ٽلهيون هيون ته ڪي سنهيون، ڪي ڊگهيون هيون ته ڪي مڌريون، ڪن جا پيٽ لڙڪي رهيا هئا ته ڪن جا وڏا چپ يا ڪن ڏاڍا بدزيبا ٿي لڳا. اُنهن بدشڪل ڀوائتن راڪشسياڻن جي هٿن ۾ ڀالا ۽ تلوارون هيون. اُنهن شراب پئي پيتا ۽ ڪچو ماس پئي ڳرڪايو، ۽ انهيءَ ڀيانڪ ڪاڌي ڪائڻ ڪري اُنهنجو بدن رت سان ٿڦيو پيو هو. اهڙين ڀيانڪ راڪشسياڻن جي وچ ۾ راجا جنڪ جي دلاري مهاپراڪرمي رامچندر جي ارڌانگني سيتا،

لڳو. هنومان اُن محل جي اندرين ڪمرن ۾ ويو ته هرهنڌ سوني ۽ چانديءَ جي چمڪ، عاج، هيرن ۽ جواهرن جي جهلڪ، عجيب غريب غاليچا پلنگ ۽ عيش آرام جا پدارٿ ڏٺائين ته سمجهيائين ته هيءَ محل لاشڪ جڳ جيتيندڙ راوڻ جي شڪتيءَ ۽ شان وشان آهي.

هنومان نيٺ راوڻ جي خانگي ڪمرن ۾ داخل ٿيو جتي سونهن سک ۽ آنند ڇانيو پيو هئو. اُن ڪمري ۾ انيڪ سندر استريون بيپرواهيءَ سان خمار ۾ الوپ پيون هيون. منجهائن ڪيترين سنگيت ڪندي ڪندي سمهي پيون هيون ۽ اجا تائين پنهنجن سازن کي ڇهنديون پيون هيون. هو هڪ ٻئي کان وڌيڪ ناز نخري ۽ شوڀيا واريون آنند ۽ پريم جون پتليون هيون. اُنهن جي روپ رنگ مان ائين پئي معلوم ٿيو ته اُهي جدا جدا ديشن مان چونڊي پڪڙائي آيل استريون آهن. انڪري سڄو ڪمرو ائين پئي لڳو ته ڄڻڪ رنگ برنگي گلن وارين ولين سان ڇانيل ڪو بغيچو هجي. اُنهن جي وچ ۾ هيرن جواهرن سان جهنجهيل هڪ سوني جي پلنگ تي راوڻ سمهيو پيو هو. هنومان هڪ ٽڪ راوڻ ڏانهن نهارڻ لڳو. هن جي سندرشهائيءَ ديهه مان پراڪرم، هشمت ۽ دهشت پئي بکي. هنومان وري به اُتي سمهيل استرين تي نظر ڦيرائي ۽ پيءَ کن ۾ پاڻ کي نندڻ لڳو ۽ دل ۾ چيائين "اڙي مان ڪهڙو نه مورک آهيان جو سٽي سيتا کي هنن اپسرائن جي وچ ۾ ڳولي رهيو آهيان! ماتا سيتا لاءِ هنن جي هجڻ جو ويچار ڪرڻ به پاپ آهي."

اِهو سوچي هنومان راوڻ جي محلات جا پيا سڀيئي ڪمرا ۽ ڪنڊ ڪنڊ ڪري تپاس ڪئي پر سيتا ڪٿي به ڏسڻ ۾ نه آيس. انوقت هنومان ڏاڍو نراس ۽ اُداس ٿي سوچڻ لڳو ته هاڻي وڌيڪ ڇا ڪرڻ گهرجي.

-:⸎:-

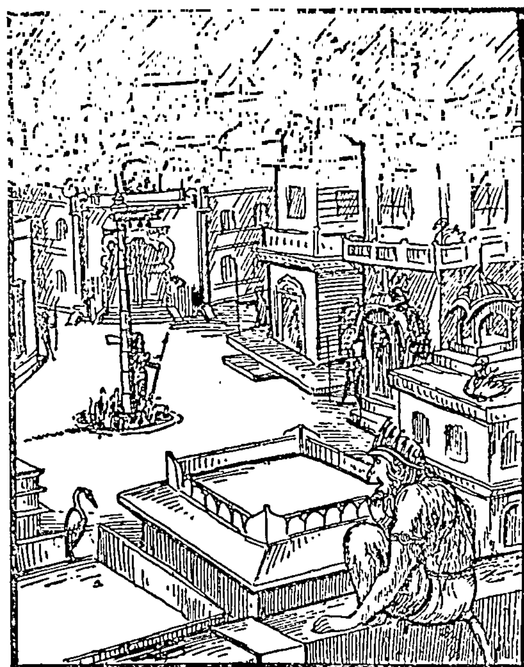
پيئي. پوءِ هنومان لنڪا جي قلعي جي پٽ ٽپي شهر ۾ داخل ٿيو.

هنومان لنڪا جو سندر سروپ ڏسي وسمي ۾ پئجي ويو. اها نگري ديوتائن جي الڪاپوريءَ سمان شوڀنيڪ هئي. سندس ڪشاديون سڙڪون، طرحين طرحين جي مالن سان ڀريل بازاريون، ستن ۽ اٺن منزلن وارن محلاتن جون قطارون، انهن محلاتن اندر عاليشان ساج سامان، سوني چانديءَ جا ٿنڀ، درين تي موتين جون جهالرون ۽ چترڪاريءَ جا عجيب سندر ڪم ڏسندو هنومان جتي ڪٿي سيتا کي ڳولڻ لڳو. هن ڏٺو ته ڪي راڪشس شاسترن تي وارتالاپ ڪري رهيا آهن، ته ڪي پڙهڻ ۽ ڪرتا ڳائڻ ۾ رڌل آهن ۽ ڪي گيان وگيان جي مسئلن تي بحث ڪري رهيا آهن. هنومان لنڪا جي محلن مٿان ٽپندو ۽ انهنجي اندرين سندرتا ۽ سجاوٽ ڏسندو سيتا کي ڳولڻ لڳو. هن ڪيترين ئي سندر نوجوان استرين ڏٺيون جي سوني جي رنگ واڙيون پوريون پئي لڳيون. انهن جي سندرتا ۽ پيرن ۾ نوپرن جي جهنڪار سان، انهنجي رنگ برنگي ٺاٺ ٻاٺ وارن ڪپڙن ۽ زيورن سان اهي محل ٻهڪي رهيا هئا. لنڪا جون استريون ناز نخري ۽ پريم جي کيلن کيلڻ ۾ قابل ۽ ڳائڻ وڄائڻ ۾ به پرهيون. اهي پنهنجي پتين وانگر شراب جو به شوق هئو. مڌر سنگيت جي آلاپن ۽ ويڻا ۽ مردنگ جي ڌنين سان جتي ڪٿي روح رهاڻ ٿي رهي هئي. سڀني محلن ۾ خوشي ۽ آنند-ٽهليل هو. انهيءَ هنومان گهٽيئي گهرگهميو پر هن کي جانڪيءَ جو پتو ڪين پيو.

گهمندي گهمندي هنومان هڪ اونچي عاليشان محلات وٽ اچي پهتو جيڪو بين سڀني محلن کان وڌيڪ رمڻيڪ ۽ شاندار هو. اُتي بيٺل هاٿين، گهوڙن، سوني چانديءَ جي رٿن ۽ پهريدار فوجي سپاهين کي ڏسي هنومان سمجهي ورتو ته اهوئي راوڻ جو محلات لنڪا پوريءَ جو ڳيٽو آهي. اهو محل پنهنجي عاليشان اڏاوت ۽ ٺاٺ ٻاٺ واريءَ سجاوٽ ڪري هن ڌرتيءَ تي سرڳ سمان پئي

ڪي واري هنومان اچي لنڪا ٻيٽ تي لٿو. سچ چيل آهي ته جنهن‌ڪي ڌيرج، ٻل ۽ ٻڌي آهي، سو سدائ ڪامياب ٿئي ٿو.

لنڪا جي ڪناري ناريلن ۽ ڪيلن جي وڻن جا جهڳٽا هئا ۽ ٻهاڙن تان ڪي ڪسيون وهي اچي سمنڊ ۾ ٿي پيون. هنومان پنهنجو آڪار گهٽائي هڪ رواجي وانر جيترو ڪيو ۽ هڪ ٻهاڙ تي چڙهي لنڪا کي چڱيءَ طرح جاچڻ لڳو ته ڏٺائين ته اُن عاليشان شهر کي چوڌاري هڪ مضبوط ڪوٽ آهي، ۽ اُن جي بچاءَ لاءِ ڪنگورن تي توبون رکيل آهن. ڪوٽ جي چوگرد اونهيون کاهيون آهن ۽ جتي ڪٿي اسڪيه هٿيار بند فوجي راڪشس پهرو ڏيئي رهيا آهن. اهو ڏسي هنومان کي اِها چنتا ٿي ته هڙيءَ فوجي طاقت ۽ سمپدا شالي لنڪا کي ڪيئن جيتي سگهبو! ڪهڙي سئنا اِهو اٿاه مها سمندر پار ڪري سگهندي! سمنڊ پار ڪري به هن ڪوٽن اندر لنڪا جي ڪوٽ کي ۽ هٿيار بند پهلوان راڪشسن کي بي هٿيار وانر ڪيئن جيتي سگهندا! پر هنوقت ته اهڙي ڪا تجويز ڪري سيتا جي ڳولا ڪجي جنهن ۾ راڪشسن کي ڪا ٿيت نه پئجي وڃي. انلاءِ جيسنائين سج لٿو تيسنائين هنومان ان ٻهاڙ تي رهيو ۽ پوءِ هو ٻليءَ جي قد جو روپ ڌاري لنڪا ۾ داخل ٿيو ته لنڪنيءِ نالي هڪ پهريدار راڪشسڻ هنومان کي ڏسي ورتو ۽ ڏند ڪرٽيندي متس ڪاهيندي آئي. انوقت هنومان کيس اُمالڪ اهڙي ته مڪ وجائي جو هن جي منهن مان خون وهڻ لڳو ۽ هوءَ زمين تي بيهوش ٿي ڪري.

آهي جو تو جهڙو ٿلهو متارو باندر يوجن لاءِ موڪليو اٿس. هاڻي مان توکي کائيندي س.

هنومان چيس:- "هي ماتا! مان توکي پرڻام ٿو ڪريان ۽ توسان لڙڻ نٿو چاهيان. تون مونکي هينئر ڇڏ ته مان وڃي پريو رامچندر جو ڪم ڪريان." سرسا چيس:- مونکي اورانگهي تون اڳتي وڌي نٿو سگهين. تون هڪ واري منهنجي وات ۾ پئُه، پوءِ بلاشڪ اڳتي وڌ.

ائين چئي سرسا پنهنجو مکه هڪ يوجن تائين وڌائي هنومان اڳيان ٿي بيٺي. تڏهن هنومان پنهنجو شرير وڌائي ٻه يوجن بڻايو. اهو ڏسي سرسا پنهنجو مکه پنج يوجن وڌايو، ته هنومان پنهنجو آڪار ڏهه يوجن وڌايو. تڏهن سرسا پنهنجو مکه ويهه يوجن وڌايو. انوقت هنومان پنهنجو سريرِ امالڪ ننڍو ڪري هن جي مکه ۾ پيهي اوري ٻاهر نڪري آيو. اِنريت هنومان جڏهن سرسا جي ڳالهه پوري ڪئي يعني هنجي مکه ۾ پرويش ڪيو، تڏهن سرسا پرسن ٿي پنهنجي اصلوڪي روپ ۾ پرگهٽ ٿي هنومان کي چيو:- هي پترا تون ڏنيه آهين. مون ته رڳو تنهنجي ٻل ۽ ٻڌيءَ جي پريکيا ٿي ورتي. تون رامچندر جو ڪم ضرور سڌ ڪري موٽندين.

ائين چئي سرسا انترڌان ٿي وئي ۽ هنومان اڳتي وڌيو ته وري هڪ ٻي رڪاوٽ سامهون آيس. اُتي سمنڊ ۾ سنهڪا نالي هڪ هئبت ناڪ جيڙ رهندو هو جو آڪاس ۾ گهمندڙ جيون جي ڇايا کي پڪڙي ستل ڪري ڇڏيندو هو ۽ پوءِ اُنهن کي پاڻ ڏي ڇڪي گهي ويندو هو. هن جڏهن هنومان جو پاڇو پڪڙيو ته هنومان کي ائين معلوم ٿيو ته ڄڻ ڪيس ڪنهن سوگهو ڪري جهليو آهي. هن جڏهن پنهنجي نظر هيٺ ڪئي ته سنهڪا کي پاڻ ڏي گهوريندو ڏٺائين. پوءِ ته هنومان گرجنا ڪري وڃي اُن دئيت جي مٿان ڪڙڪيو ۽ پنهنجن ننهن سان سندس اکيون پٽي ڪڍيائين ۽ ڇاتي ڦاڙي وڌائينس. سنهڪا سمنڊ ۾ ڪري مري ويئي. انريت وات جي وگهڻ

ديوتائن ۾ سيڪان وڏو، مايا سان منش روپ ۾ ڏيکارجڻ وارو، سڀني پاپن کي هرڻ وارو، ديا جو ڀنڊار، رگهوڪل ۾ سريشٽ، راجائن جي شرومڻي، رام چوائڻ واري جڳديشور جي مان وندنا ڪريان ٿو.

هنومان سمنڊ جي ڪناري مهيندر پربت جي چوٽيءَ تي چڙهي ويو. هن شري رام جي پرتاپ جو سمرڻ ڪيو ته سندس شرير ۾ ائين بل وڌڻ لڳو جيئن پورڻماسيءَ ڏينهن سمنڊ ۾ وير وڌندي آهي. هن سڀني ساٿين کان موڪلائي، ديوتائن کي پرڻام ڪيو ۽ ايڪاگر چت سان پنهنجي ماڳ ڏانهن نهاري، پيرن ۽ هٿن سان پربت کي دٻائي زور سان ٽپا ٽپ ماري. پوءِ ته هو سمنڊ جي مٿان ائين اُڏامڻ لڳو جيئن گرڙ گگن منڊل جو سير ڪندو آهي. سندس رفتار جي تيزي ڪري ڪيترا وڻ پاڙون پٽجي، هنجي پٺيان ائين اُڏامڻ لڳا جڻ ڪي مٿر ڪنهن مانواري مهمان کي ٿوري پنڌ تائين ڇڏڻ ويندا آهن. اِهي وڻ به هنومان جي ڪِ هلي هڪ هڪ ڪري سمنڊ ۾ ڪري پيا. هنومان آڪاش کي ائين ٿي پار ڪندو ويو جڻ ڪو پکي تارو هلندو آهي هو ڪنهن وقت بادلن جي هيٺان، ڪنهن وقت مٿان ۽ ڪڏهن اُنهنجي وچمان نڪري ائين ٿي لڳو جڻ چندرمان آڪاس ۾ هلي رهيو آهي.

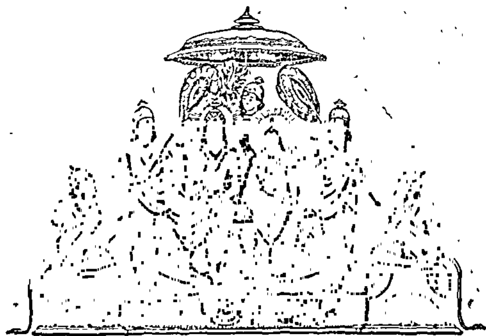
هنومان سمنڊ جي وچ ۾ ميناڪ پهاڙ ڏٺو جنهنتي پاڻت پاڻت جا سوادي ڦل هوا، جڻ ته اُهو پهاڙ هنومان کي وشرام ڪرڻ لاءِ ڪوٺ ڪري رهيو هو. پر هنومان کي ته رامچندر جو ڪارج جلد پوري ڪرڻ جي اُمنگ هئي، انلاءِ هو ان پهاڙ تي ڪين ترسيو، رڳو اُن تي هٿ رکي اڳتي وڌيو.

انوقت ديوتائن جي اِها انڇا ٿي ته هنومان جي بل ۽ بڌيءَ جي آزمائش وٺڻ گهرجي، اِنلاءِ اُنهن ناڳن جي ماتا سرسا کي موڪليو. سرسا هڪ مها ڀيانڪر روپ ڌاري هنومان جو رستو روڪي اڳيان اچي ڪيس چوڻ لڳي:- هي وانر! اڄ ديوتا مونتي ڪرپا ڪئي

॥ ॐ ॥

شري تلسي رامائڻ

سندر کانڊ

هنومان جو سمنڊ پار ڪري لنڪا پهچڻ.

शान्तं शाश्वतमप्रमेयमनघं निर्वाणशान्तिप्रदं
ब्रह्माशम्भुफणीन्द्रसेव्यमनिशं वेदान्तवेद्यं विभुम्।
रामाख्यं जगदीश्वरं सुरगुरुं मायामनुष्यं हरिं
वन्देऽहं करुणाकरं रघुवरं भूपालचूडामणिम् ॥

شانت، سناتن (آدي)، اپرميه (دليلن کان ٻري)، نشپاپ، نرواڻ روپ پرم شانتي ڏيڻ وارو، برهما شيو ۽ شيشناگ جنهنجي سدا سيوا ڪن ٿا، ويدانت سان جنهنکي ڄاڻجي ٿو، سرووياپڪ،

ڪريو! مان شري رامچندر جي ڪرپا سان سندن ڪارج پورو ڪري موٽندس. مان پڪ سان آڪاش مان اُڏامي لنڪا پهچندس ۽ اُتي جانڪيءَ کي ڳولي لهندس. مان جلدي واپس اچي توهانکي اِهو شُڀ سماچار سڻائيندس." ائين چئي هن پنهنجو سرير وڌايو ۽ پنهنجي چت کي ايڪاگر ڪري پنهنجي مَن جي ورتي لنڪا ڏانهن ڪئي. انريت هنومان کي سمنڊ اورانگهڻ لاءِ تيار ڏسي وانر خوشيون ڪرڻ لڳا. وانرن جي ڏسندي ڏسندي هنومان جو قد ڏاڍو وڌي ويو ۽ هنجي شرير جو ٻل ۽ تيج جهلڪا ڏيڻ لڳو. اهو ڏسي انگد ۽ ٻيا وانر ۽ رڇ آنند ۽ اچرج ۾ ڀرجي هنومان جي جئه جئڪار ڪرڻ لڳا. جيئن جيئن هو هنومان جي اُستتي ڪرڻ لڳا، تيئن تيئن هن ۾ اپار تيج ۽ ٻل پيدا ٿيڻ لڳو ۽ هو سمنڊ مٿان ڇلانگ مارڻ لاءِ مهيندر پربت تي چڙهي ويو.

ڪشڪندا ڪانڊ سماپت.

ڪرڻ لڳو ۽ چيائينس- اڙي دشٽ! تون ڪير آهين جو منهنجو پرشٽ ڪري رهيو آهين؟

اِهو ٻڌي پون ديوتا چيو:- هي سندري! تون ناراض نه ٿيءُ. منهنجي ڇهڻ ڪري تنهنجي شرير کي ڪو دوش ڪونه لڳندو. منهنجي هن مانسڪ ميلاپ ذريعي توکي جيڪو پٽ پيدا ٿيندو سو شڪتيءَ ۽ پراڪرم ۾ منهنجي مٽ ٿيندو ۽ سيني کان وڌيڪ ٻلوان ۽ ٻڌيوان ٿيندو. ائين چئي وايو ديوتا انجنا کي سرچائي پريم ڪيو ۽ انتردان ٿي ويو.

هي پون پتر هنومان! تون جڏهن ننڍو ٻالڪ هئين ته اُڀرندڙ سورج کي هڪ ڳاڙهو ڦل سمجهي اُنکي پٽڻ لاءِ پنهنجي پتا وايوءَ سمان اُڏامي وئين. توکي سورج ڏانهن ويندو ڏسي ديوراج اندر توکي ٻجر هنيو. اُن لڳڻ ڪري تنهنجي سڄي ٻاسي واري ڏاڪ ڀڄي پئي ۽ تون هڪ ٻهاڙ تي ڪري پئين. اهو ڏسي تنهنجي پتا وايو ديوتا کي ڏاڍي ڪاوڙ لڳي ۽ هن پنهنجي هلچل بند ڪري ڇڏي. انڪري سيئي جيوَ ساهه نٿي کڻي سگهيا ۽ ترلوڪيءَ ۾ هاهاڪار مچي ويو. ان وقت سيني ديوتائن پون ديوتا کي پرسن ڪرڻ لاءِ آرادنا ڪئي ۽ توکي آسيسن جي ورکا ڪئي. برهما ۽ اندر توکي ور ڏنا جنهنڪري تون امر آهين، توکي ڪنهن به طرح ماري نٿو سگهجي، تون ٻل ۽ ٻڌيءَ ۾، تيج ۽ اوج ۾ پنهنجي پتا پون ديوتا سمان آهين.

هي بجرنگ ٻلي هنومان! تون ڌرماتمائن ۾ سريشٽ آهين ۽ تون ئي شري رام جو ڪارج سڌ ڪري سگهندين. توکي وڏن ديوتائن کان ايشوري شڪتي ۽ وردان مليل آهن. تون پنهنجي شڪتيءَ کي سڃاڻ ۽ پنهنجي پراڪرم کي جاڳائي اسان سيني کي نراشا ۽ چنتا جي سمنڊ کان پار ڪر!

جامونت جا وچن ٻڌي هنومان پنهنجو پراڪرم پرگهٽ ڪيو ۽ لنڪا وڃڻ لاءِ تيار ٿيو. هو چوڻ لڳو:- ”هي ٻانرو! مٿان ڪا ڳڻتي

پنهنجو ٻل ورڻن ڪرڻ لڳو. ڪو پيو چوي ته مان ويهه يوجن وڃي سگهان ٿو ۽ ڪنهن چيو مان پنجاهه يوجن وڃي سگهان ٿو. انريت هرهڪ چوڻ لڳو پر ڪنهنکي به ٻسو يوجن ڇالنگ مارڻ جي همت ڪين ٿي. انگد چيو:- مان سو يوجن ٽپي ته ويندس پر واپس موٽڻ جي طاقت رهندي يا نه تنهنجي مونکي پڪ ناهي.

اهو ٻڌي رڇن جي راجا سياڻي جامونت چيو:- يوراج! تون پڪ سان موٽي سگهندين. پر تون ته اسانجو مهندار آهين ۽ توکي موڪلڻ ٺيڪ ناهي." پوءِ هن هنومان کي چيو:- هي مهاوير! تون چپ ماٺ ڪيو ويٺو آهين؟ تون پنهنجي پراڪرم کي ياد ڪر! تون وايو ديوتا جو مانسڪ پٽر آهين ۽ هلڻ جي شڪتي ۽ ويگ ۾ پنهنجي پتا وايوءَ جي سمان آهين. تنهنجي ڪلهن ۾ گرڙ جي ڪنبن جيتري شڪتي آهي. هتي سڀني ويڙهن ۾ تنهنجو پراڪرم ۽ ٻڌي سڀني کان سرس آهي. تون پنهنجي شڪتيءَ ۽ تيج جو سمرڻ ڪر! هن سنسار ۾ ڪو به اهڙو جيو ڪونهي جو تنهنجي مت پڄي سگهي. تنهنجي ماتا انجنا سرڳ لوڪ جي ديو ڪنيا هئي جا هڪ رشيءَ جي سراپ ڪري هڪ وانريءَ جي روپ ۾ هن پرٿويءَ تي پئدا ٿي. هنجي سندرتا ۽ جواني ڏسي وايو ديوتا مٿس موهت ٿي پيو ۽ هڪ ڏينهن ٻهار جي مند ۾ هنکي ڳلي لڳايائين. تنهنجي ديوي انجنا کي ڏاڍو

[illegible] ڪاري رهي هئي.
[illegible] سيتا هوندي. هتان هڪ سؤ
[illegible] آهي جتي راون نريش تي راڄ
[illegible] ڪالين پوندي آهي.
[illegible] سگهاڻو. توهان به جي سمنڊ
[illegible] سگهندا.

[illegible] وساهيل لڳن ۽ [illegible]
[illegible] هوري به ماندا تي ويهي رهيا.
[illegible] هي سوريرو!
[illegible] راجا سگريو وٽ نه هلنداسي.
[illegible] آهي. سيتا ڪي ساڪيات
[illegible] سزا ملندي. اُنسي
[illegible] آهي ته اسان ڀڳوان رامچندر جو
[illegible] سان ڪارج سڌ نه
[illegible] آهي. [illegible] ڪرون ۽ ٻريل نانگ
[illegible] مايوسي ملش کي ناس
[illegible] وقت مايوس [illegible]. تنهن جو
[illegible] هائي همت
[illegible] آهي [illegible] سؤ يوجن سمنڊ پار
[illegible]

[illegible] ۽ [illegible]

[illegible]

هيڏانهن نهار! ساڪيات جم ڏيوتا ٻه اچي پهتو آهي. اسين ته شري رام جو ڪجهه ڪارج ڪري نه سگهياسين. ڏنيه آهي جٽايو جو سيتا کي بچائيندي مارجي ويو، پر اسانجي ته جيوت ئي ويرٿ وئي.

وانرن جي واتان پنهنجي پياري ڀاءُ جٽايوءَ جو نالو ٻڌي سمپاتي اڇرج ۾ پئجي ويو ۽ وانرن وٽ اچي چوڻ لڳو:- مون اڄ گهڻي وقت کانپوءِ پنهنجي پياري ڀاءُ جٽايوءَ جو نالو توهانجي واتان ٻڌو

آهي. منهنجو پيارو ڀاءُ ڪيئن مارجي ويو سو ڪرپا ڪري مونکي ٻڌايو.

تڏهن انگد کيس سڄو ورتانت ٻڌايو ته ڪيئن نه سيتا کي بچائڻ لاءِ جٽايوءَ راوڻ سان يڌ ڪئي هئي ۽ اُنهه مارجي ويو ۽ ڪيئن شري رامچندر پنهنجي هٿن سان جٽايوءَ جو پنهنجي مائٽ وانگ ڪريا ڪرم ڪيو هو ۽ کيس پنهنجي اچڻ جو پريوجن به ٻڌايائين

پنهنجي پياري ڀاءُ جي موت جو ٻڌي سمپاتيءَ جي اکين مان لڙڪ وهڻ لڳا ۽ هو چوڻ لڳو:- هاءِ! مان اهڙو ته ٻيو تي ويو آهيان جو پنهنجي ڀاءُ جي موت جو بدلو به چڪائي نٿو سگهان. مان شرير سان ته رامچندر جي سيوا ڪري نٿو سگهان پر وچنن سان ته اوس ڪندس

هڪ وار مون ڏٺو هو ته راوڻ هڪ سندر استريءَ کي زوريءَ وٺي

سمپاتيءَ جو وانرن کي سيتا جو ڏس ڏيڻ ۽ هنومان جو جيون چرتر

ڏکڻ ڏسا ڏانهن ويل سيئي وانر سگريو جي ٻڌايل ڏيشن، ٻهاڙن ۽ جهنگلن ۾ سيتا کي ڳوليندا ڳوليندا نيٺ اچي سمنڊ جي ڪناري پهتا. سيتا جو هننکي ڪو پتو ڪونه پيو هو انلاءِ هو نااُميد ۽ اُداس ٿي پيا هوا ۽ سمنڊ جي ڪناري پهچي اڳتي وڌي به نه ٿي سگهيا. هو سوچڻ لڳا ته اسانکي اجا سڦلتا نه ملي آهي ۽ مقرر ڪيل مهينو به اچي گذريو آهي. انڪري راجا سگريو اسانکي ماري ڇڏيندو. سگريو جي هٿان مرڻ کان ته اُپواس رکي مري وڃون ته اِهو بهتر ٿيندو. اِهو سوچي سيئي وانرن سمنڊ جي ڪناري پراڻ تياڳڻ جو پڪو پهه پچايو ۽ هو نراسائيءَ ۾ ساٿا ٿي پئجي رهيا.

اُتي جٽايوءَ جو وڏو ڀاءُ سمپاتي هڪ غفا ۾ رهندو هو. سمپاتي ۽ جٽايوءَ ارڻ جا پٽ هئا. جيڪو وشڻو ڀڳوان جي واهن گرڙ جو ڀاءُ هئو. ننڍي هوندي کان ئي سمپاتيءَ ۽ جٽايوءَ جو پاڻ ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو. هو ٻئي ٻلوان به ڏاڍا هئا ۽ هڪ دفعي پاڻ ۾ شرط پچايائون ته ڪير ٿو آسمان ۾ وڌيڪ مٿي پهچي سگهي. هو ٻئي جڏهن سورج جي ويجهو پهتا ته تابش ڪري جٽايو جلڻ لڳو. اُنوقت سمپاتيءَ پنهنجا پر پکيڙي جٽايوءَ کي تپت کان بچايو. جٽايو ته بچي ويو پر سمپاتيءَ جا کنڀ جلي ويا ۽ هو هيٺ هن پهاڙ تي اچي ڪريو. هو اُڏامي ڪوئي شڪار ڪري نه سگهندو هو ۽ ٿورو چرندي پرندي جيڪو ڪو جيءُ ملندو هوس تنهن تي گذران ڪري، بکن ۾ پاهه ٿيندي، خياليءَ جا ڏينهن ڪاٽيندو هو. هن جڏهن وانرن جي هيڏي ڪٽڪ کي ساٿو ٿيل هڪ هنڌ ويٺل ڏٺو، تڏهن خوش ٿي من ۾ چوڻ لڳو ته اڄ منهنجي قسمت کلي آهي جو ڀر پيٽ عمدو ڀوڄن گهر ويٺي ئي مليو اٿم جو گهڻئي ڏينهن هلندو.

اُن هئبت ناڪ گجهه، پکيءَ کي ڏسي انگد هنومان کي چيو:- هنومان!

ٿيندو. اهو ڄاڻي رامچندر پنهنجي هڪ منڊي لاهي هنومان کي ڏني ۽ چيوءِ- هنومان! تنهنجي ٻڌي، ڌيرج ۽ پراڪرم ڏسي ۽ سگريو جي وشواس ڪري مونکي پوري آشا آهي ته تون جانڪيءَ کي ڳولي لهندين. تون هيءَ منڊي جانڪيءَ کي ڏيکاريندين ته هن کي پڪ ٿيندي ته تون برابر مونوتان آيو آهين. تون چڱيءَ طرح ڄانس ته هوءَ ڪو اُلڪو نه ڪري ۽ اسانجو سچو ورتانت کيس ڪري ٻڌائج.

شري رام جو پنهنجي لاءِ ايڏو پريم ۽ وشواس ڏسي هنومان به پنهنجي من ۾ دڙد سنڪلپ ڪيو ته هو پرڀوءَ جي آشا ۽ آگيا پوري ڪرڻ ۾ ڪداچت نه گسندو. هن منڊي وٺي ڏاڍيءَ شرڌا ۽ ڀڳتيءَ سان رامچندر کي پرڻام ڪيو. پوءِ ته وانرن جي اُها بيشمار سئنا ڪشڪندا جي پهاڙن مان نڪري چئني ڏسائن ۾ ڦهلجي ويئي. سيني جي دلين ۾ اِهائي اُمنگ ۽ اُڻ تڻ هئي ته ڪيئن به سيتا جو سماءُ لهجي. سيني جي وڃڻ کانپوءِ شري رام ۽ لڪشمڻ پرشروڻ پربت تي رهي وانرن جي واپس اچڻ جو انتظار ڪرڻ لڳا. نيٺ هڪ مهيني گذرندي اوڀر، اولهه ۽ اُتر طرفن کان وانر سئنائون واپس موٽي آيون جو اُنهن کي سيتا جو ڪجهه پتو نه پيو هو.

ڪوجنا ڪر: اُتر ۾ مليڇ، شورسين، پارت، ڪرو-ڪامبوج، يون ۽ شڪن جي ديسن ۾ جانڪيءَ جي ڳولا ڪجو. هماليه پربت تي يوگين ۽ سڌ پرشن جا آشرم آهن. اهي پهاڙ لنگهي توکي هڪ سؤ يوجنن وارو اڪاهون ميدان ملندو. اتي ڪيلاس پربت آهي جنهنجي پرسان مانسروور ۾ چانديءَ جي رنگ جا وڏا وڏا ڪمل گل آهن. اهي پربت پار ڪري توهان اُترڪروُ ديش ۾ پهچندا، جتي جا ماڻهو ڏاڍا گڻوان ۽ خوش مزاج سياه جا آهن. اهو ديس ڏاڍو آباد آهي ۽ اتي رهڻ سان وديا ۽ گڻ وڌندا آهن. اهي ديس لنگهي توهان هڪ مها سمنڊ جي ڪناري اچي پهچندا، جتان سورج پگهوان اڀري ٿو. توهان به اُنهن ديسن ۾ سيتا جي ڪوجنا ڪري هڪ مهني اندر موٽي اچجو.

تنهنڪانپوءِ سگريو پنهنجن چونڊيل سردارن کي ڏکڻ ڏسا ڏانهن موڪليو جو هن کي خبر هئي ته راوڻ جو ديس ڏکڻ ڏسا ۾ آهي. هنومان، نيل، جامونت ۽ انگد آدي سوروِيرن کي سگريو چيو:- توهان ڏکڻ ڏسا ۾ نرمدا، گوداوري، ڪرشنا، مهاندي آدي نديون ۽ اُتڪل، ودرڀ، متسيه، ڪلنگ، آنڌر، چول، ڪيرل ۽ پين ديسن ۾ وڃي جانڪيءَ جي ڪوجنا ڪريو. چندن جا بن، مليا چل پربت، ڪاويري ندي ۽ انيڪ پربت ۽ ديس لنگهي توهان وڃي سمنڊ جي ڪناري پهچندا. اُن مهاسمنڊ جي وچ سوني جي لنڪا آهي جنهن ۾ راوڻ راڄ ڪندو آهي. توهان پنهنجي سڄي شڪتي لڳائي اُتي سيتا جي ڳولا ڪجو. اُن پيٽ کان پري پشپتڪ نالي سؤ يوجنن جو هڪ پهاڙ آهي، جنهنکان پري سوريوان نالي هڪ وڏو پيٽ آهي. تنهنکان پوءِ يمراج جو پتري لوڪ آهي. توهان اوڏانهن نه وڃجو ۽ هڪ مهيني اندر موٽي اچجو. ۽ جيڪو مهيني اندر موٽي نه ايندو تنهنکي مان موت جي سزا ڏيندس. جيڪو سيڪان پهرياين مونکي اچي چوندو ته "مان سيتا جو درشن ڪيو" تنهنکي مان خوب مالا مال ڪندس."

سگريو کي پڪ هئي ته هنومان جانڪيءَ جي ڳولا ۾ ڪامياب

ٿي. هن ڄاڻو ٿي ته ڌرماتما پرش استرين تي ڪڏهن ڪروڌ نه ڪندا آهن ۽ هنومان ٿي شري رام ۽ لڪشمڻ جو خاص سنيهه آهي، انڪري هن تارا ۽ هنومان کي لڪشمڻ وٽ موڪليو.

تارا، هنومان ۽ انگد اچي لڪشمڻ کي پرڻام ڪيو ۽ نمرتا ڀريل مڌر وچنن سان سندس ڪروڌ شانت ڪيو. هو لڪشمڻ کي سگريو وٽ اندر وٺي ويا، جتي سوني جي پلنگ تي سگريو ويٺو هو ۽ ڪيترين سندر استرين سندس شيوا ۾ ويٺيون هيون. لڪشمڻ کي ڏسي سگريو يڪدم اچي ڪيس ساشٽانگ پرڻام ڪيو. اُن وقت لڪشمڻ چيس:- هي وانرراج! جيڪو پاپي منش پنهنجي ڪيل پرتگيا پاليجي ٿو وڃي، اُهو ڪرتگهن مارڻ جوڳو آهي. چيل آهي ته گئُو هتياري، شرابي ۽ چور جو ته اُڌار ٿي سگهي ٿو، پر ڪرتگهن جي اُڌار جو ڪو اُپاءُ ڪونهي. تو سيتا جي ڳولا ڪرڻ جي پرتگيا ڪئي آهي سا توکي وسارڻ نه گهرجي نه ته توکي به وڃي بالي جو درشن ڪرڻو پوندو.

سگريو هٿ جوڙي جواب ڏنو:- هي آريه! مان توهانجو داس آهيان. ڪرپا ڪري منهنجو اپراڌ ڪميا ڪريو. اهڙو ڪو به سيوڪ ڪونهي، جنهن کان ڪڏهن ڪا غلطي نه ٿي هجي. سنسار جي مايا روپي مد جو نشو اهڙو ته مها ڪٺن آهي جنهن ۾ وڏا وڏا گياني ۽ پنڊت به ڦاسجيو وڃن. پوءِ ڀلا مان جهڙو اگياني باندر، جنهن کي ورهين جي واجهائڻ کانپوءِ راڄ ڀاڳ ۽ سندر استريون مليون؛ سو جي ڪام جي موهه ۾ پنهنجو فرض وساري ويٺو ته عجب ناهي ۽ ڪميا جوڳو آهي، انڪري هي ديالو! هن دين تي ديا ڪريو ۽ جا آگيا ڪريو سا مان بجا آڻيان! شري رامچندر مون سان جيڪي ڀال ڀلايا آهن سي مان ڪيئن وساري ويهندس؟

سگريو جا اهي نمرتا ڀريل وچن ٻڌي لڪشمڻ جو ڪروڌ شانت ٿيو ۽ هن سگريو کي چاليءَ سان لائي چيو:- هي متر، رامچندر سيتا جي ويوگ ۾ دکي ٿي رهيو آهي. تون مونسان گڏ هلي هنڪي آٿت

ڪم ۾ توهانکي دير مدار ڪرڻ نه گهرجي.

اهو ٻڌي سگريو سينئي ٻلوان وانر سردارن کي پنهنجي پنهنجي لشڪر سميت ڪشڪندا ۾ اچي حاضر ٿيڻ لاءِ حڪم نامان جاري ڪيا پر سيتا جي ڳولڻ جو وڏيڪ سعيو ڪو نه ڪيائين ۽ نڪي رامچندر وٽ ويو. هو پنهنجن محلاتن ۾ عيش عشرت ۾ محو رهيو.

هوڏانهن رامچندر سيتا جي وڇوڙي ۾ وياڪل هو ۽ هن کي برسات جا چار مهينا سؤ ورهين کان به وڌيڪ ٿي گذريا هوا. جڏهن بادل الوپ ٿيا ۽ نرمل نڀ ۾ چندرما چمڪڻ لڳو، تڏهن شري رام جي هردي ۾ چندرمکيءَ سيتا جو چهرو وڌيڪ چٽيءَ ريت اچڻ لڳو. هو چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! سگريو به پنهنجو مطلب پورو ڪري وڃي سکي ٿي وينو ۽ هنکي منهنجي ڪا ياد به ڪانهي. تون وتس وڃي سندس وچن پاڙڻ جي يادگيري ڏيار.

رامچندر جا وچن ٻڌي لڪشمڻ کي سگريو تي ڏاڍو ڪروڌ لڳو ۽ هو پنهنجو ڌنش ٻاڻ کڻي جڏهن وڃڻ لڳو تڏهن شري رام کيس چيو:- هي لڪشمڻ! اهو ياد رکج ته سگريو منهنجو متر آهي ۽ انلاءِ تون مٿس ڪروڌ نه ڪج. رڳو کيس ڀؤ ڏياري موٽي وٺي اچينس.

ڪروڌ ۾ ڀريل لڪشمڻ ڪشڪندا پوريءَ ۾ آيو ۽ راجمحل جي اڳڻ ۾ اچي بيٺو. اندران ڳائي بجاني، ناچن ۽ جشنن جي ٻهاري جا مڌر آواز اچي رهيا هئا. هن ڏٺو ته وانر راج سگريو پنهنجي پرتگيا وساري ڀوڳ ولاس ۾ ڦٿجي ويو آهي. هنکي ڏاڍو ڪروڌ لڳو پر ته به هو استرين جي ڪمري ۾ نه ويو. هن ٻاهران ئي ڌنش جي ٽنڪار ڪئي. ڀريدارن وڃي سگريو کي هن جي اچڻ ۽ ڪروڌ جي سڌ ڏني ... هو ٻڌي سگريو ڏاڍو منجهي پيو ۽ وري جو لڪشمڻ جي ... ٻڌا ... دپ ۾ سندس نشو لٿو ۽ منهن ... ڻ ... اڳيان وڃڻ جي همت ڪين

ٻوليون، جتي ڪٿي رنگ برنگي چمڪندڙ پٿر ۽ وري هيٺان وهندڙ گنگا سمان ننگ پدرا نديءَ جي ڪري اُهو پربت ڏاڍو منوهر ۽ شوڀنيڪ لڳندو هو. پر نه ته رامچندر کي سک ڪين هو ڇو جو هن جو من سداءِ سيتا جي برهه ۾ وياڪل رهندو هو. رات جو نه ڪيس ننڊ ئي ڪين ايندي هئي. انوقت لڪشمڻ ڪيس پانت پانت جا پربوڌ ڏيئي ڌيرج ڏيندو هو.

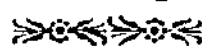
هڪ ڏينهن ورکا رتوءَ جي شوڀيا ڏسي رامچندر چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! هيڏانهن نهار ته ڪيئن نه ندي موج سان تيز ۽ پريل وٺندڙ گجگوڙ ڪري وهي رهي آهي! بادلن مان وسندڙ بوندون موتين جيان پاڻيءَ تي نچي رهيون آهن؛ مست هاٿي سونڊيون لوڏي جهولي رهيا آهن، ڀنورا ويٺا جي جهنڪار سمان ڳائي رهيا آهن، ڏيڏر ڪنٺ تال هلائي رهيا آهن ۽ بادلن مان گجگوڙ جي روپ ۾ ڄڻ مردنگ وڄي رهيا آهن. مور نچي رهيا آهن ۽ مٺا ٻول ٻوليندڙ پکي ترانا آلاپي رهيا آهن. ائين پيو ڀاسي ته هتي سڀني ملي هن پربت تي ناچ ۽ راڳ جي محفل لڳائي آهي پر مونکي ته ڪجهه به مٺو نٿو لڳي ۽ جانڪيءَ ڪانسواءِ اِها سنگيت سڀ مورکو دکدائڪ پئي ڀاسي. مان چاهيانٿو ته هيءَ ورکا رتو اڄ ئي سماپت ٿئي ته اسان سيتا جي پراپتيءَ لاءِ ڪو اُدم ڪري سگهون.

پنهنجي پوڄيه ڀراتا جو اهڙو شوڪ ڏسي لڪشمڻ ڪيس ڌيرج ڏيندو رهيو. انريت چوماسو اچي پورو ٿيو پر سگريو پنهنجي ڀوڳ ولاسن ۾ ئي مگن رهيو ۽ شري رام جي ڪم جي ياد وساري ڇڏيائين. هن پنهنجو راجائي ڪاروبار منترين جي حوالي ڪري ڇڏيو هو ۽ پاڻ موجن ماڻڻ ۾ لڳي ويو هو. رڳو هنومان کي ئي رامچندر جي ڪم جي ياد هئي ۽ هن سگريو وٽ وڃي نمرتا سان ڪيس چيو:- هي راجن! توهان رامچندر سان جيڪا پرتگيا ڪئي آهي سا توهانکي پوري ڪرڻ گهرجي ۽ سيتا جي ڳولهڻ جو سعيو ڪرڻ گهرجي. شري رام جي ڪرپا ڪري ئي توهان هيءُ راڄ هٿ ڪيو آهي ۽ اُنجي

ويرا جنهن ٻاڻ سان تو منهنجي پراڻ پياري جو گهات ڪيو آهي
تنهن سان مونکي بہ مار تہ مان وڃي ساڻس ملان. هو مونکانسواءِ
سرڳ ۾ بہ سکي ڪونہ هوندو. تو لکي ڪري منهنجي پتيءَ کي
ماريو آهي ۽ هاڻي بہ استري هتيا جـي پاپ جو ويچار نہ ڪر.
وچڙيل استري پرش کي ملائڻ تہ پڄ جو ڪم آهي. مونکي مارڻ
سان تنهنجو اڳيون پاپ بہ ڌوپجي ويندو.

سيتي جا ورلاپ ٻڌي رامچندر سيتي کي گيان وارتائون ٻڌائي
شانت ڪيو تہ شوڪ ڪرڻ سان مئل پراڻيءَ جو ڪلياڻ نٿو ٿئي.
شوڪ ڪرڻ سان تہ هو جيئرو ٿي ڪين سگهندو؟ جيڪو جميٿو تنهن
جو مرڻيو تہ اوس ٿيڻو آهي. اهڙيءَ اڻ ٽرندڙ ڳالهہ لاءِ روئڻ اجايو
آهي. هاڻي وڃي پراڻيءَ جو اڳني سنسڪار ڪريو.

اهو ٻڌي انگد شاسترن جـي وڌيءَ موجب پنهنجي پتا جو
ڪريا ڪرم ڪيو. تنهن کانپوءِ رامچندر جـي آگيا موجب لڪشمڻ
ڪشڪنڌا پوريءَ ۾ وڃي سگريو کي راڄگديءَ تي ويهاريو ۽ انگد کي
اُنجو وارث مقرر ڪيو. انريت سگريو کي رامچندر جي ڪرپا سان
وانرن جو راڄ ۽ پنهنجي استري ملي ۽ هو ڪشڪنڌا ۾ آنند ۾ رهڻ
لڳو. انوقت برساتيون شروع ٿي ويون هيون ۽ سيتا جي ڳولا ورڪا
رتوءَ کانپوءِ ٿي سگهندي، انلاءِ ڪيستائين شري رام ۽ لڪشمڻ ڪشڪنڌا
جي ويجهو پرورشڻ پهاڙ تي رهڻ لڳا.

لڪشمڻ جو سگريو کي سيتا جي ڳولا ڪرائڻ لاءِ چوڻ.

رامچندر ۽ لڪشمڻ پرورشڻ پربت تـي هڪ سندر غفا ۾ رهڻ
لڳا. انهيءَ پـربت جو پرورشڻ نالو انلاءِ پيو هو جو اُتي گهڻو ڪري
برسات پوندي رهندي هئي. اُهو پربت اهڙو تہ ساوڪ سان ڀريل
۽ سندر هئو جو اُنجي شوڀيا جو ورڻن نٿو ڪري سگهجي. تسمين
تسمين گلن واريون وليون، گهاٽا وڻ، سانهن وڻن ۾ پکين جون مٺيون

رامچندر جا وچن ٻڌي ٻاليءَ جو ڪروڌ شانت ٿيو ۽ هن شري رام کان معافي گهري. پوءِ هن سگريو کي چيو:- هي ڀراتا! مون توني جيڪو انياچار ڪيو آهي، سو معاف ڪج. تون اڄ ئي راڄگديءَ تي ويهه ۽ انگد جي سڀ پٽ جيان سنڀال لهج. ائين نه ٿئي ته جڏهن سڪل سروور ۾ ڪمل ڳل ڪومائجي ويندو آهي تڏهن انگد جي حالت ٿئي. اڄ منهنجو پيارو انگد اناٿ ٿي پيو آهي. تارا ڏاڍي سياڻي اٿيئي. مان جي هن جي صلاح موجب هلان ها ته منهنجي هيءَ دردشا نه ٿئي ها. سو تون هن جي صلاح موجب هلج.

ٻاليءَ جا ڀراتري پريم سان ڀريل وچن ٻڌي سگريو جو دويش شانت ٿي ويو. انوقت ٻالي مرتيوءَ جي ويڌن ۾ ورتل هئو. هن جي سرير مان ٻاڻ ڪڍيو ويو ته اُنمان رت جي ڌارا ائين وهڻ لڳي، جيئن ڪنهن پربت مان گيرو مليل جل جي ڪسي وهندي هجي. ٻاليءَ جو سڄو شرير رت سان رنگجي ويو ۽ پراڻ پکيئڙو پرواز ڪري ويو.

جڏهن ڪشکندا ۾ ٻاليءَ جي موت جي خبر ڦهلجي ويئي تڏهن چوطرف هاهاڪار مچي ويو. پوءِ ٻاليءَ جي استري تارا ۽ ٻيا سڀيئي رئندا پٽيندا ٻاليءَ جي لاش وٽ آيا. تارا پنهنجي پتيءَ جي مٿِل سرير کي ڇهڻي اهڙا نه ورلاپ ڪرڻ لڳي جو سڀني جو هردو چيرجڻ لڳو ۽ سڀيئي اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا. سڀني جا ورلاپ ٻڌي سگريو به روئي ۽ پڇتائي چوڻ لڳو:- هاءِ! هاءِ!! مان ڪهڙو نه نردئي ۽ ڪل گهاتڪ آهيان جو مون پنهنجي ڳڻوان ڀاءُ کي مارائي ڇڏيو! منهنجي وڏي اپراڌ هوندي به هن مونکي نه ماريو ۽ مان هنکي مارائي ڇڏيو. هن سنسار ۾ مونکان وڏو پاپي ٻيو ڪير هوندو! ڌڪار آهي منهنجي جيئڻ کي!!

جڏهن بن ۾ ڪنهن ڪريل وڻ تي ڪا سندر ڳلن جي ول ويڙهيل پئي هوندي آهي، تڏهن تارا ٻاليءَ جي شرير کي چنبڙي رودن ڪري رهي هئي. رامچندر کي سامهون بيٺل ڏسي هوءَ چوڻ لڳي:- اي

توهان هيءَ اڌرم جو ڪم ڪيئن ڪيو؟ مونسان پرگهٽ ۾ يڌ ڇو نہ
ڪيو ۽ لڪي ڪري مونکي ٻاڻ ڇو هنيو؟ هنريت ٿگي ڪري جو

ٺهنجو گيات ڪيو اٿو تنهنجو مها پاپ توهانکي لڳندو. مونکي
ٺهنجي مرڻ جـو ڏک ناهي ڇو جو سيني کي نيٺ تہ مرڻو آهي.
جيڪو ٿيو آهي سو ٿيندو، جيڪو ڄائو آهي سو نيٺ مرندو، پـر
تـوهان وٽن ٻنيان لڪي مونکي تير هنيو آهـي تنهن وشواس گهات
جو اپجس توهان تي لڳندو.

شري رام ورائيوٽ هي وانرا هيءَ سڄي پرٿوي منهنجي اڪشواڪو
ونش جي راڄائن جي ادڪار ۾ آهي ۽ اُنجي سيني نواسين کي اسان
وٽان اِنصاف ملندو آهي. اپرادين کي سزا ڏيڻ ۽ ڌرم جي رکيا ڪرڻ
اسانجو ڪم آهي. ٻيو تہ

अनुज बधू भगिनी सुत नारी। सुन सठ कन्या सम ए चारी॥
इन्हहि कुदृष्टि विलोकइ जोई। ताहि बधें कछु पाप न होई॥

هي مورک! ڀڃ، ننڍي ڀاءُ جي استري، ڀيڻ، پٽ جي استري ۽
ڌيءَ، اهي چارئي هڪ سمان آهن. انهن کي جيڪو خراب نظر سان
ڏسيٿو اُنکي مارڻ ۾ ڪوئي پاپ ناهي. تون پنهنجي ننڍي ڀاءُ جي
استريءَ کي پنهنجي استري بڻائي رکيئين، تنهنجي ان اپراڌ لاءِ
مون توکي راجا ڀرت جي عيوض سزا ڏني آهي ۽ نہ يوڌي وانگر
لڙيو آهيان. اِها سزا ڀوڳي تنهنجو پاپ ناس ٿيو.

جو هو مونکي ماريندو؟ مان سگريو کي جان کان نه ماريندس پر رڳو سندس گهمنڊ ٽوڙيندس.

ائين چئي اڀماني بالي ڪشڪندا کان ٻاهر نڪتو ۽ ايندي شرط سگريو کي اهڙي ته زور سان هڪ مڪ اچي هنيائين جو هن جي وات مان رت وهڻ لڳو. سگريو به هڪ وڻ ٻاليءَ تي ڦهڪائي ڏنو پر ٻالي اُنجي ڪجهه پرواهه نه ڪري سگريو کي ڌڪ هڻندو رهيو. سگريو سان جيڪي جنيون ٿيون هيون، تنکي ياد ڪري هو بلڪل جوش سان لڙندو رهيو، پر هو ٻاليءَ جي مٽ ڪونه هو. پوءِ هو

ٻئي گدا يڌ ڪرڻ لڳا، جنهن ۾ به سگريو کي ڏاڍي مار ملي ۽ هو بنا پتوار ٻيڙيءَ مثل لڙهڻ لڳو. سگريو ٻي واهه نه ڏسي رامچندر جي سهائتا لاءِ تڪڻ لڳو. انوقت رامچندر هڪ ٻاڻ ٻاليءَ جي ڇاتيءَ ۾ هنيو، جو لڳندي ئي هو زمين تي ائين ڪري پيو جئن ڪوڪهاڙيءَ ڪنيل وڻ اچي پٽ پوندو آهي.

جڏهن ٻاليءَ کي ڪريل ڏسي سڀئي هن جي ويجهو آيا، تڏهن ٻالي رامچندر کي چوڻ لڳو:- هي راجڪمار! توهان جو ڪو واسطو ڪو پريوجن، پوءِ توهان اسان ٻنهي ڀائرن جي وچ ۾ ڇو ٽپي پيا؟ مون ڪي توهانجي راڄ ۾ ڪا اُپاڌي مچائي ۽ ڪي توهانجو ڪو قصور ڪيو، پوءِ توهان مون نراپراڌيءَ کي ڇو ماريو؟ چوندا آهن ته توهان سداچاري ۽ ڌرماتما آهيو، پر پوءِ

تڪي نہ ماري ڇڏيان!
ڙو! انلاءِ مان ٻاڻ نہ هلايو تہ متان ٻل ۾ تڪي نہ ماري ڇڏيان!
ٽي تون ڪو نشان ڏارڻ ڪري وڃي ٻاليءَ سان ٻيهر لڙ.
الين چئي شري رام سگريو جي شرير تي پنهنجو هٿ گهمايو تہ
ن جي شرير مان سڄي پيڙا دور ٿي ويئي ۽ هو نوبنو ٿي پيو. انوقت
لڪشمڻ سگريو جي ڳلي ۾ هڪ گلن جي ول نشانيءَ طور پاتي ۽ پوءِ
سيبيئي وري ڪشڪندا ڏانهن هليا. اتي اچي سگريو ٻاليءَ کي ٻيهر
يڌ لاءِ للڪارڻ لڳو ۽ ٻيا سيبيئي وڻن جي پنيان ٿي بيٺا.
سگريو جي ٻيهر گرجنا ٻڌي ٻاليءَ کي ڏاڍو ڪروڌ لڳو پر سندس
سياڻي راڻي تارا اچرج ۾ پئجي چوڻ لڳي:- هي سوامي! هاڻي توهان
سگريو سان يڌ ڪرڻ نہ وڃو. منهنجي من ۾ ڀاري شنڪا پيدا ٿي آهي
تہ هيءَ جو هو اڃا هاڻي توهانجي هٿان مار کائي ڀڄي ويو سو وري
توهان کي ڇا لاءِ للڪاري رهيو آهي؟ انهہ اوس ڪو راز سمايل آهي
۽ هو ڪنهن ٻلوان سهائڪ جي زور تي آيو آهي. هو اهڙو مورکہ
ناهي جو هاڻي ئي مار کائڻ کانپوءِ ٻہ وري اچي توهانکي وڙهڻ لاءِ
للڪاري. هنجي للڪار ۾ هاڻي خاطريءَ ۽ ٻڪ جا آثار آهن.
مونکي خبر ملي آهي تہ ايوڌيا جي ٻن مهاٻلوان راجڪمارن سگريو
سان متر تا ٻڌي آهي ۽ هنکي سهايتا ڏيڻ جي پرڻگيا ڪئي آهي.
تنهنڪري توهان هاڻي تڪڙ ڪري سگريو سان لڙڻ نہ وڃو. هو نيٺ
بہ توهانجو ڀاءُ آهي. توهانجو پاڻ ۾ ڪيترو نہ پريم هوندو هو.
توهان گذريل ڳالهين کي وساري هن سان سٺو سلوڪ ڪريو تہ هو
توهانجو هڪ ٻلوان ساٿي ٿي پوندو. هن سان پرچاءُ ڪرڻ ۾ ئي
چڱائي آهي.
ٻاليءَ کي تارا جي سٺي صلاح نہ آئڙي ڇو تہ هن جي ناستي
سمي اچي ويجهو پهتو هو ۽ ڪروڌ ڪري هنجي ٻڌي ڀرشٽ
ٿي. هئي. هو چوڻ لڳو:- هي سندري! تون تہ ڪا ڊڄڻي
لاءِ يڌ جو ڏونڪو نہ اوناڻ موت کان بہ وڌيڪ خراب
ماڻا آهي. مون سندس ڪهڙو ڏوهہ ڪيو آهي

رامچندر هٿان باليءَ جو موت ۽ سگريو جو راڄتلڪ.

سگريو جي ڳالهه رامچندر قبول ڪئي ۽ اِها رٿ رٿي ويئي تہ سگريو باليءَ کي دوبدو لڙڻ لاءِ ڪوٺي ۽ جڏهن ٻئي ڀائر پاڻ ۾ لڙندا تہ شري رام باليءَ کي تير هڻي ماريندو. اِهو سوچي سڀيئي ڪشڪنڌا پوري جي ٻاهران آيا؛ جتي ٻهي سگريو باليءَ کي يڌ لاءِ للڪارڻ ۽ گرجنا ڪرڻ لڳو.

رامچندر ۽ لڪشمڻ وڻن جي پٺيان ٿي بيٺا. سگريو جي گرجنا ٻڌي بالي ڪروڌ ۾ ڀرجي ٻاهر نڪتو ۽ پوءِ تہ ٻنهي جي خوب لڙائي لڳي. بالي سگريو کي مڪن ئي مڪن سان ڪٽڻ لڳو جا مار سگريو سهي نہ سگهيو ۽ اُٿي ڀڳو. باليءَ هن جي پٺ نہ ورتي ۽ پنهنجي محلات ڏانهن موٽي ويو. جڏهن رامچندر، لڪشمڻ ۽ هنومان سگريو وٽ آيا، تڏهن هو ٿنيل، ٿڪل، مايوس ۽ نراس ٿي ڏکيا ڏکيا ساهہ کڻي رهيو هو. هو چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! توهانجي چوڻ تي مون باليءَ سان وڃي يڌ ڪئي پر جي خبر هجيم ها توهان ڪيس ڪين ماريندا تہ نہ مان ڪيس للڪاريان ها ۽ نہ منهنجي درگتي ٿئي ها جو پنهنجا هڏ گڏ ڀڃايم.

شري رام وراڻيو:- هي متر! ڪروڌ نہ ڪر ۽ منهنجي ٻاڻ نہ هلائڻ جو ڪارڻ ٻڌ. توهان ٻئي ڀائر روپ ۾، رنگ ۾، قد ۾ ۽ چال ۾ ساڳيائي ڏسڻ ۾ پئي آيا جو اِهو پتو ئي نٿي پيو تہ ڪون ڪهڙو ۽ بالي

رامچندر جا وچن ٻڌي سگريو جي دل کي آٿت آيو پر باليءَ اٿاهه ٻل جي هنکي ڄاڻ هئي، الکري هنجي دل ۾ سنسو پيدا ٿيو. هو چوڻ لڳو:- هي رگهوير! بالي مها ٻلوان ۽ سوروير آهي. هڪ ڀيرو جبل جيڏي دنديڀي نالي دئيت کي به باليءَ هڪ ٺونشو هڻي ماري ڇڏيو. اُن دئيت جو سرير ايڏو وڏو هو جو اُن جي هيٺان انيک پسون پکي ۽ وڻ دٻجي ويا، پر باليءَ هنجي ايڏي لوٽ کي چار ڪوهه پري اُڇلايو. زور سان اُڇلائڻ ڪري اُن دئيت جو ڪجهه خون رشي موڪ پربت تي متنگ رشيءَ جي ڪٽيا ۾ وڃي ڪريو، جنهن تي رشيءَ سراپ ڏنو تہ ”جنهن هيءَ رت ڪيرائي منهنجو آشرم اپوتر ڪيو آهي سو جي هن پربت تي ايندو تہ سندس مرڻيو ٿيندو.“ انهيءَ سراپ جي ڳالهہ ٻڌي باليءَ هن پربت تي اچڻ ڇڏي ڏنو آهي ۽ مان هتي سلامت رهي سگهيو آهيان. هي مترا! دنديڀي دئيت جي هڏن جو هيءُ ڍير ڏسو جو بالي اُڇلائي سگهيو. هو اهڙو ٻلوان آهي جو وڏن وڏن وڻن کي ڳاهہ وانگر پاڙون پٽي سگهندو آهي ۽ هڪ ٻاڻ هڻي کجور جو هڪ وڻ وڍي سگهندو آهي. اهڙي ٻلوان باليءَ کي توهان ڪيئن ماري سگهندا؟

اهو ٻڌي لڪشمڻ کان کل نڪري ويئي، پر سگريو جو شڪ سپاويڪ هو جو هن ابا رامچندر جو پراڪرم نہ ڏٺو هو. تڏهن سندس شڪ مٽائڻ لاءِ رامچندر پنهنجي پير جي آڱوٺي جي ٺونگي سان دنديڀيءَ جي هڏن جو ڍيرو ٻہ ٽي جوجن پري ڪري اُڇلايو. پوءِ هن هڪ ٻاڻ اهڙو هنيو جو کجين جي ستن وڻن کي ڇيدبندو، پهاڙ کي ڏاريندو زمين ۾ پيهي ويو ۽ اهڙي واپس اچي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. رامچندر جو اهڙو اڌڀت پراڪرم ڏسي سگريو جي اچرج جي حد نہ رهي. هو وارنوار شري رام جي چرڻن ۾ مٿو نمائي چوڻ لڳو:- هي ... سان برابري ... ارو ڪولي ناهي. توهان اچ ٿي

رامچندر هٿان ٻاليءَ جو موت ۽ سگريو جو راڄتلڪ.

سگريو جي ڳالهہ رامچندر قبول ڪئي ۽ اِها رٿ رٿي ويئي تہ سگريو ٻاليءَ کي دوبدو لڙڻ لاءِ ڪوٺي ۽ جڏهن ٻئي ڀائر پاڻ ۾ لڙندا تہ شري رام ٻاليءَ کي تير هڻي ماريندو. اِهو سوچي سڀيئي ڪشڪندا پوري جي ٻاهران آيا؛ جتي ڀي سگريو ٻاليءَ کي يڌ لاءِ للڪارڻ ۽ گرجنا ڪرڻ لڳو.

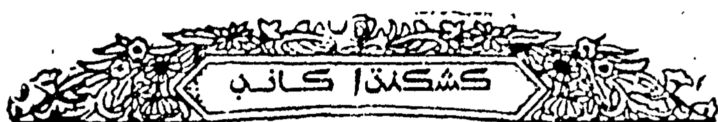

رامچندر ۽ لڪشمڻ وڻن جي پٺيان تي بيٺا. سگريو جي گرجنا ٻڌي ٻالي ڪروڌ ۾ ڀرجي ٻاهر نڪتو ۽ پوءِ تہ ٻنهي جي خوب لڙائي لڳي. ٻالي سگريو کي مڪن ئي مڪن سان ڪٽڻ لڳو جا مار سگريو سهي نہ سگهيو ۽ اُٿي ڀڳو. ٻاليءَ هن جي پٺ نہ ورتي ۽ پنهنجي محلات ڏانهن موٽي ويو. جڏهن رامچندر، لڪشمڻ ۽ هنومان سگريو وٽ آيا، تڏهن هو ڦٿڪيل، ٿڪل، مايوس ۽ نراس ٿي ڏکيا ساهہ کڻي رهيو هو. هو چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! توهانجي چوڻ تي مون ٻاليءَ سان وڃي يڌ ڪئي پرجي خبر هجيم ها توهان ڪيس ڪين ماريندا تہ نہ مان ڪيس للڪاريان ها ۽ نہ منهنجي درگتي ٿئي ها جو پنهنجا هڏ گڏ پڇايم.

شري رام وراڻيو:- هي متر! ڪروڌ نہ ڪر ۽ منهنجي ٻاڻ نہ هلائڻ جو ڪارڻ ٻڌ. توهان ٻئي ڀائر روپ ۾، رنگ ۾، قد ۾ ۽ چال ۾ ساڳيائي ڏسڻ ۾ پئي آيا جو اِهو پتو ئي نٿي پيو تہ ڪير تون ڪهڙو ۽ ٻالي

رامچندر جا وچن ٻڌي سگريو جي دل کي آٿت آيو پر ٻاليءَ جي اٿاهه ٻل جي هنکي ڄاڻ هئي، انکري هنجي دل ۾ سنسو پئدا ٿيو. هو چوڻ لڳو:- هي رگهوير! ٻالي مها ٻلوان ۽ سوروير آهي. هڪ دفعي جبل جيڏي دنڌيي نالي دئيت کي به ٻاليءَ هڪ ٺونشو هڻي ماري ڇڏيو. اُن دئيت جو سرير ايڏو وڏو هو جو اُن جي هيٺان انيڪ پسون پکي ۽ وڻ دٻجي ويا، پر ٻاليءَ هنجي ايڏي لوٿ کي چار کوهه پري اُڇلايو. زور سان اُڇلاڻ کري اُن دئيت جو ڪجهه خون رشي موک پربت تي متنگ رشيءَ جي ڪٽيا ۾ وڃي ڪريو، جنهن تي رشيءَ سراپ ڏنو تہ "جنهن هيءَ رت ڪيرائي منهنجو آشرم اپوتر ڪيو آهي سو جي هن پربت تي ايندو تہ سندس مرتيو ٿيندو." انهيءَ سراپ جي ڳالهه ٻڌي ٻاليءَ هن پربت تي اچڻ ڇڏي ڏنو آهي ۽ مان هتي سلامت رهي سگهيو آهيان. هي متر! دنڌيي دئيت جي هڏن جو هيءُ ڍير ڏسو جو ٻالي اُڇلائي سگهيو. هو اهڙو ٻلوان آهي جو وڏن وڏن وڻن کي گاهه وانگر پاڙون پٽي سگهندو آهي ۽ هڪ ٻاڻ هڻي ڪجور جو هڪ وڻ ويڌي سگهندو آهي. اهڙي ٻلوان ٻاليءَ کي توهان ڪيئن ماري سگهندا؟

اهو ٻڌي لڪشمڻ کان کل نڪري ويئي، پر سگريو جو شڪ سياوڪ هو جو هن اڃا رامچندر جو پراڪرم نہ ڏٺو هو. تڏهن سندس شڪ مٽائڻ لاءِ رامچندر پنهنجي پير جي آڱوٺي جي ٺونگي سان دنڌيءَ جي هڏن جو ڍيرو ڏهه جوجن پري ڪري اُڇلايو. پوءِ هن هڪ ٻاڻ اهڙو هنيو جو ڪجهن جي سٽن وڻن کي ويڌيندو، پهاڙ کي ڏاريندو زمين ۾ پيهي ويو ۽ وري واپس اچي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. رامچندر جو اهڙو اديت پراڪرم ڏسي سگريو جي اچرج جي حد نہ رهي. هو وارنوار شري رام جي چرڻن ۾ مٿو نمائي چوڻ لڳو:- هي ناٿ! توهان سان برابري ڪرڻ وارو ڪوئي ناهي. توهان اڄ ئي منهنجي شترو‍ءَ جو وڌ ڪريو.

ڏين ڏيال رامچندر پنهنجي متر سگريو جي ڏک جي وارتا ٻڌي چوڻ لڳو:- هي مترا! تون ڏک جو تياڳ ڪرجو مان تنهنجي شتروءَ جو اوس وڌ ڪندس ۽ توکي پنهنجي استري ۽ راڄ واپس ملندا.

जे न मित्र दुख होहि दुखारी। तिन्हहि बिलोकत पातक भारी॥
निज दुख गिरि सम रज करि जाना। मित्रक दुख रज मेरु समाना॥
जिन्ह कें असि मति सहज न आई। ते सठ कत हठि करत मिताई॥
कुपथ निवारि सुपंथ चलावा। गुन प्रगटै अवगुनन्हि दुरावा॥
देत लेत मन संक न धरई। बल अनुमान सदा हित करई॥
बिपति काल कर सतगुन नेहा। श्रुति कह संत मित्र गुन एहा॥
आगे कह मृदु बचन बनाई। पाछें अनहित मन कुटिलाई॥
जाकर चित अहि गति सम भाई। अस कुमित्र परिहरेहिं भलाई॥
सेवक सठ नृप कृपन कुनारी। कपटी मित्र सूल सम चारी॥
सखा सोच त्यागहु बल मोरें। सब बिधि घटब काज मैं तोरें॥

جيڪو منش متر جي ڏک ۾ ڏکي نٿو ٿئي، تنهن جو منهن ڏسڻ ۾ پاپ آهي. جيڪو پنهنجي پهاڙ جيڏي ڏک کي ڪٽو ۽ متر جي ڪڻي جيڏي ڏک کي پهاڙ جيڏو ڏک ڪري نٿو سمجهي، سو مورک هٺ ڪري ڪنهن سان دوستي ٻڌي ٿو؟ متر کي ڪمارگ کان روڪڻ، چڱي ڏڳ لڳائڻ، اُن جا ڳڻ پرگهٽ ڪرڻ ۽ خرابيون لڪائڻ، ڏيڻ وٺڻ ۾ من ۾ سنڪوچ نه ڪرڻ، پنهنجي طاقت موجب هن جي ڀلائي ڪرڻ، آپدا مهل نه سئوڻو وڌيڪ پريم ڪرڻ؛ چڱي متر جا اهي لڇڻ شاسترن ۾ چيل آهن. پر جي منش روبرو نه مٺيون ڳالهيون ڪن ٿا، پرپٺ من ۾ ڪٽلتا رکي ڪڏون ڪونين ٿا، جنهنجو من نانگ جي چال سمان ڏنگو آهي؛ هي ڀاءُ! اهڙي ڪوٽي متر کي تياڳڻ ۾ئي ڀلائي آهي. مورک نوڪر، ڪنجوس راجا، خراب زال ۽ ڪپٽي متر ڪنڊي سمان (ڏک ڏيڻ وارا) آهن. هي مترا! منهنجي ٻل جي ڀروسي تون هينئر چنتا جو تياڳ ڪر. مان تنهنجا سڀ ڪارج پورا ڪندس.

..ن ڏکي، ڪشڪنڌا واپس موٽي آيس. منترين ۽ پرجا جڏهن
..ا ڳالهه ٻڌي تڏهن سڀني کي ڏک ٿيو. جنهن ديش جو راجا ڪونه
..ندو آهي ته اُن ديش جو انتظام ۽ امن امان ناس ٿي ويندو آهي
.. اُنجي مٿان اُپداءُن اچي ڪڙڪنديون آهن. اهو سوچي سڀني
..ونکي راڄگديءَ تي ويهاريو ۽ ٻاليءَ جي پٽ انگد کي يوُراج
..قرر ڪيائون.

اڃا مونکي راڄ ٽڪي ئي ٿي ڏينهن مس ٿيا هوا ته ٻالي پرگهٽ
..يو. چوَ جو حقيقت ۾ مايا ويءَ ٻاليءَ کي نه ماريو هو پر ٻاليءَ هٿان
..ماياويءَ جو موت ٿيو هو. غفا مان ٻاهر نڪرڻ مهل جو ٻاليءَ غفا جو
..منهن چپ سان ڍڪيل ڏٺو ته هن کي مون تي ڏاڍو ڪروڌ لڳو.
..نيت ڏاڍيءَ ڏکيائيءَ سان هو اُن غار مان ٻاهر نڪتو ۽ وري جو
..مونکي راڄگديءَ تي ويٺل ڏٺائين ته سندس ڪروڌ جي ڪا حد نه
رهي. هن مونتي اهو الزام رکيو ته مان پنهنجي ڀاءُ ۽ راجا سان
دروهه ڪيو آهي؛ ۽ مان پاڻ راڄائي هٿ ڪرڻ لاءِ غار جو منهن بند
ڪري مان ٻاليءَ کي جيئري دفن ڪيو هو. مان نمرتا سان هنکي
سڀ سچ ٻڌايو پر هو ڪروڌ ۽ جوش ۾ ڀريل هو ۽ هن منهنجي
ڪابه سمجهاڻي نه ٻڌي. هن مونکي ماري ڪڍي، بيعزتو ڪري
ديش نيڪالي ڏني ۽ منهنجي گهرو ملڪيت ۽ استري به ضبط
ڪيائين. هن مونکي موت جي سزا اِنڪري نه ڏني جو مان نيت
به سندس ڀاءُ هوس. انريت مان اُبهرو ٿي ٻاليءَ کي مٺل سمجهڻ
جي غلطي ڪئي، پر هن ته مونسان وڌو انياءُ ڪيو آهي. مونکي
هڪ مٺل انسان کان به بدتر ڪيو آهي. انوقت کان وٺي مان گهربار
کانسواءِ ڀٽڪندو پيو وتان ۽ هن رشي موک پربت تي اچي رهيو
آهيان. جيتوڻيڪ متنگ رشيءَ جي سراپ ڪري ٻالي هتي اچي نٿو
، ڪنهن هوندي به مان سدا ء ٻاليءَ جي ڀؤ ۾ وياڪل رهان ٿو. ڏي
! انريت بنا ڪنهن اپراڌ جي مان ڏک ڀوڳي رهيو آهيان. ٻاليءَ جو
منهنجي ڏک جي نورتي ڪندو. توهان مون تي ڪرپا ڪريو.

دين دیال رامچندر پنهنجي مترسگريو جي ڏک جي وارتا ٻڌي چوڻ لڳو:- هي متر! تون ڏک جو تياڳ ڪر جو مان تنهنجي شترو جو اوس وڌ ڪندس ۽ توکي پنهنجي استري ۽ راڄ واپس ملندا.

जे न मित्र दुख होहि दुखारी। तिन्हहि बिलोकत पातक भारी॥
निज दुख गिरि सम रज करि जाना। मित्रक दुख रज मेरु समाना॥
जिन्ह कें असि मति सहज न आई। ते सठ कत हठि करत मिताई॥
कुपथ निवारि सुपंथ चलावा। गुन प्रगटै अवगुनन्हि दुरावा॥
देत लेत मन संक न धरई। बल अनुमान सदा हित करई॥
बिपति काल कर सतगुन नेहा। श्रुति कह संत मित्र गुन एहा॥
आगे कह मृदु बचन बनाई। पाछें अनहित मन कुटिलाई॥
जाकर चित अहि गति सम भाई। अस कुमित्र परिहरेहिं भलाई॥
सेवक सठ नृप कृपन कुनारी। कपटी मित्र सूल सम चारी॥
सखा सोच त्यागहु बल मोरें। सब बिधि घटब काज मैं तोरें॥

جيڪو منش متر جي ڏک ۾ ڏکي نٿو ٿئي، تنهن جو منهن ڏسڻ ۾ پاپ آهي. جيڪو پنهنجي پهاڙ جيڏي ڏک کي ڪٺو ۽ متر جي ڪٺي جيڏي ڏک کي پهاڙ جيڏو ڏک ڪري نٿو سمجهي، سو مورک هٺ ڪري ڪنهن سان دوستي ڳنڍي ٿو؟ متر کي ڪمارگ کان روڪڻ، چڱي ڏس لڳائڻ، اُن جا گڻ پرگهٽ ڪرڻ ۽ خرابيون لڪائڻ، ڏيڻ وٺڻ ۾ من ۾ سنڪوچ نه ڪرڻ، پنهنجي طاقت موجب هن جي ڀلائي ڪرڻ، آپدا مهل نه سئو ڀيرا وڌيڪ پريم ڪرڻ؛ چڱي متر جا اهي لڇڻ شاسترن ۾ چيل آهن. پر جي منش روبرو نه مٺيون ڳالهيون ڪن ٿا، پرپٺ من ۾ ڪٽلتا رکي ڪڌون ڪوتين ٿا، جنهنجو من نانگ جي چال سمان ڏنگو آهي؛ هي ڀاءُ! اهڙي ڪوڙي متر کي تياڳڻ ۾ ئي ڀلائي آهي. مورک نوڪر، ڪنجوس راجا، خراب زال ۽ ڪپٽي متر ڪنڊي سمان (ڏک ڏيڻ وارا) آهن. هي متر! منهنجي ٻل جي ڀروسي تون هينئر چنتا جو تياڳ ڪر. مان تنهنجا سڀ ڪارج پورا ڪندس.

سان لڳائي لڪشمڻ کي چوڻ لڳو:- لڪشمڻ! جانڪيءَ جي هيءَ چادر ۽ مٽيا ڏس جي هن زمين تي اُڇلايا آهن.

لڪشمڻ چيو:- هي ڀراتا! مان جانڪيءَ جا ڪنگڻ ۽ ڪنڊل نه سڃاڻي ٿو سگهان، پر هر روز جو سندس چرڻن ۾ نمندو هوس انڪري سندس نوپر برابر سڃاڻان ٿو. *

رامچندر جي اکين مان لڙڪ وهندا ڏسي سگريو چوڻ لڳو:- هي ناٿ! توهان ايترو شوڪ نه ڪريو. مونکي هيئنر خبر ناهي ته اهو راڪشس ڪير هو ۽ سيتا کي ڪيڏانهن کڻي ٿي ويو. پر مان توهان سان پرتگيا ٿو ڪريان ته جانڪي توهانکي اوس ڳولهي ڏيندس. هي متر! جئن توهانجي استريءَ کي ڪو کڻي ويو آهي ۽ توهانکي ديش نيڪالي ملي آهي، تئن منهنجي استري به کسي ويئي آهي ۽ مونکي به ديش مان لوڏي ڪڍيو ويو آهي. جي نيچ جاتيءَ جو مان هڪ وانر اهو ڏک سهان ٿو ۽ همت نٿو هاريان ته توهانکي به ايترو وياڪل ٿيڻ نه گهرجي. دک ته آتما کي نربل ڪندو آهي.

سگريو جا اهي آٿت ڏيندڙ وچن ٻڌي رامچندر ڪيس چيو:- متر! تون سيتا جو سماءُ لڌ ڪڍ. هاڻي اهو ٻڌاءِ ته مان تنهنجي ڪهڙي سهائتا ڪريان ۽ تنهنجو وڏي ڀاءُ ٻاليءَ سان ڪهڙي سبب وير پيو آهي سو مونکي وستار سان ورڻن ڪري ٻڌاءِ.

سگريو ۽ ٻاليءَ جي وير جو سبب ۽ رامچندر جو ٻاليءَ کي مارڻ جي پرتگيا ڪرڻ.

سگريو چوڻ لڳو:- هي رگهو ناٿ! منهنجا وڏا ڀاڳ آهن جو توهان جهڙو مهاتما ۽ مها پراڪرمي پرش منهنجو متر ٿيو آهي. توهانجي سهائتا

* नाहं जानामि केयूरे नाहं जानामि कुण्डले ।
नूपुरे त्वभिजानामि नित्यं पादाभिवन्दनात् ॥

سان نہ ديوتائن جو راڄ بہ هٿ ڪري سگهجي ٿو، پوءِ پنهنجو وڃايل راڄ هٿ ڪرڻ موٽلاءِ ڪهڙي وڏي ڳالهہ آهي؟ منهنجي وڏي ڀاءُ ٻاليءَ مونکي گهر مان لوڏي ڪڍيو آهي ۽ منهنجي استري بہ کسي ورتو آهي، مان انڪري سداءِ دکي ۽ مايوس ٿو گذاريان. ٻاليءَ سان دشمني پوڻ جي ڳالهہ هنريت آهي.

پتا جي مرڻ کان پوءِ ٻاليءَ کي وڏو سمجهي وانرن کيس ڪشڪندا جو راجا ٿاپيو ۽ مان بہ سندس آگيا ۾ رهي هن جي سيوا ڪرڻ لڳس. اسانجو ڀاءُ ڏاڍو پريم هوندو هو پر هڪ اهڙي غلطفهمي ٿي جو اسان هڪ ٻئي جا شترو ٿي پياسين. ان ۾ منهنجو ڪو ڏوهہ ڪونهي. ڳالهہ هيءَ آهي تہ هڪ دفعي ڪنهن سندر استريءَ جي ڳالهہ تان ٻاليءَ جي ماياوي نالي دانوءَ سان اچي دشمني پيئي. هڪڙي رات جو اهو ماياوي دانوءَ دروازي تي بيهي ٻاليءَ کي دوبدو لڙڻ لاءِ للڪارڻ لڳو. ايماني ٻاليءَ لاءِ اها للڪار نہ اُنائڻ ناممڪن هو. هو جوش ۾ ڀرجي ماياويءَ سان لڙائي ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪتو تہ مان بہ پريم وس هن سان گڏ نڪتس. اسان ٻنهي کي ڏسي ماياوي اُٿي ڀڳو تہ اسان ٻنهي بہ سندس پٺ ورتي. اُهو دانوءَ ڊوڙندو ڊوڙندو جهنگل ۾ جڏهن هڪ غفا ۾ گهڙي ويو، تڏهن ٻاليءَ مونکي چيو:- مان ماياويءَ جي پٺيان وڃانٿو ۽ جيستائين مان موٽي اچان تيستائين تون هن غار جي منهن جي رکيا ڪج ۽ هٽان نہ هٽج.

ائين چئي ٻالي اڪيلوئي اُن اونداهيءَ غفا ۾ پنهنجي شتروءَ پٺيان ڊوڪيندو ويو ۽ مان اُتي بيٺو رهيس. ائين اُتي ترسندي مونکي هڪ مهينو گذري ويو، پر ٻالي اُن غار مان ٻاهر نہ نڪتو. نيٺ هڪ ڏينهن اُن غفا مان دانهون ڪوڪون اچڻ لڳيون ۽ رت جي ڌارا وهي ٻاهر آئي ۽ اُنوقت ماياويءَ جي گرجنا بہ منهنجي ڪن تي پيئي. مونکي خاطري ٿي ويئي تہ ٻالي ماياويءَ هٿان مارجي ويو آهي ۽ مونکي اچي ڊپ لڳو تہ متان هو ٻاهر نڪري مونکي بہ نہ ماري وجهي؛ سو مان پٿر جي هڪ وڏيءَ چپ سان اُن غفا جو

سان لڳائي لڪشمڻ کي چوڻ لڳو:- لڪشمڻ! جانڪيءَ جي هيءَ چادر ۽ مٽيا ڏس جي هن زمين تي اُڇلايا آهن.

لڪشمڻ چيو:- هي پرانا! مان جانڪيءَ جا ڪنگڻ ۽ ڪنڊل نه سڃاڻي ٿو سگهان، پر هر روز جو سندس چرڻن ۾ نمندو هوس انڪري سندس نوپر برابر سڃاڻان ٿو. *

رامچندر جي اکين مان لڙڪ وهندا ڏسي سگريو چوڻ لڳو:- هي ناٿ! توهان ايترو شوڪ نه ڪريو. مونکي هينئر خبر ناهي ته اهو راڪشس ڪير هو ۽ سيتا کي ڪيڏانهن کڻي ٿي ويو. پر مان توهان سان پرتگيا ٿو ڪريان ته جانڪي توهانکي اوس ڳولهي ڏيندس. هي مترا! جئن توهانجي استريءَ کي ڪو کڻي ويو آهي ۽ توهانکي ديش نيڪالي ملي آهي، تئن منهنجي استري به ڪسي ويئي آهي ۽ مونکي به ديش مان لوڏي ڪڍيو ويو آهي. جي نيچ جاتيءَ جو مان هڪ وانر اهو ڏک سهان ٿو ۽ همت نٿو هاريان ته توهانکي به ايترو وياڪل ٿيڻ نه گهرجي. ڏک نه آتما کي نربل ڪندو آهي.

سگريو جا اهي آٿت ڏيندڙ وچن ٻڌي رامچندر ڪيس چيو:- مترا! تون سيتا جو سهاءُ ترت ڪر. هاڻي اهو ٻڌاءِ ته مان تنهنجي ڪهڙي سهائتا ڪريان ۽ تنهنجو وڏي ڀاءُ باليءَ سان ڪهڙي سبب وير پيو آهي سو مونکي وستار سان ورڻن ڪري ٻڌاءِ.

سگريو ۽ باليءَ جي وير جو سبب ۽ رامچندر جو باليءَ کي مارڻ جي پرتگيا ڪرڻ.

سگريو چوڻ لڳو:- هي رگهوناٿ! منهنجا وڏا ڀاڳ آهن جو توهان ۽ مها پراڪرمي پرش منهنجو متر ٿيو آهي. توهانجي سهائتا

* नाहं जानामि केयूरे नाहं जानामि
नूपुरे त्वभिजानामि नित्यं पादा

رشي موک پربت جي چوٽيءَ تي سگريو وٽ وٺي آيو. سگريو پنهنجي منترين سميت شري رام جي چرڻن تي سر نوائي ٻنهي ڀائرن جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو. انوقت هنومان ٻنهي طرفن جو هڪٻئي کي حال احوال ٻڌايو ۽ اگنيءَ کي ساکي رکي سندن مترتا استاپن ڪئي.

پوءِ لکشمڻ پنهنجو سارو ورتانت يعني ٻن ڄڻن اچڻ جو ۽ سيتا جي گم ٿيڻ جو سنکيپ ۾ ڪري ٻڌايو جو ٻڌي سگريو چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! توهان ڪو فڪر نه ڪريو. مان اوس توهان کي سيتا هٿ ڪري ڏيندس. هڪ ڏينهن مان پنهنجن منترين سان هتي ويٺو هوس ته ڏٺم ته هڪ راڪشس ڪنهن سندر استريءَ کي آڪاس مارگ ۾ زوريءَ وٺيو ٿي ويو ۽ اُها استري "هاءِ رام! هاءِ رام!" پڪاريندي ٿي ويئي. اُن استريءَ اسانکي ڏسي وڏيک زور سان دانهون ۽ ڪيڪُون ڪيون ۽ پنهنجو هڪ وستر ۽ ڪي گهڻا اسان ڏانهن هيٺ اُڇلايا. آءٌ ڀايانٿو ته اُها اوهانجي استري سيتا هُئي ۽ وڏيک خاطريءَ لاءِ آءٌ توهانکي اُهو ڪپڙو ۽ گهڻا ڏيکاريانٿو.

ائين چئي سگريو پنهنجي غفا مان اُها پوٽي ۽ گهڻا ڪڍي آڻي شري رام جي اڳيان رکيا. پنهنجي پياريءَ سيتا جي پوٽي ۽ گهڻا ڏسي رامچندر کي سيتا جي ڏکن ڏاکڙن جي تصوير اکين اڳيان ڦرڻ لڳي ۽ هنجي نيڻن مان نير وهڻ لڳو. هو انهن گهڻن کي ڇاتيءَ

جي روپ ۾ آيو آهيان.

هنومان پاڻ لڪائي ٻين جو حال معلوم ڪرڻ ويو هو ۽ شري رام جي اڳيان هن پاڻ کي وساري ڇڏيو. هنجا اهڙا سيتا ڀريل وچن ٻڌي رامچندر لڪشمڻ کي چيو:- "پيارا! هنومان جا وچن ٻڌي مونکي هن تي پورڻ وشواس ٿيو آهي. هنجي ڳالهائڻ جو سندر نمونو، اُچارڻ جو شڌ ۽ سريلو ڍنگ ڏسي سمجهجي ٿو ته هو ويدن ۽ وياڪرڻ جو پورو ڄاڻو آهي. وڏ ڀاڳي آهي اُهو راجا جنهن وٽ اهڙو آدرشي ۽ قابل ايلچي آهي.

اِهو ٻڌي لڪشمڻ هنومان کي چيو:- هي برهمڻ! هي مهاراجا دشرٿ جو وڏو پٽ شري رامچندر آهي ۽ مان سندس آگياڪاري ننڍو ڀاءُ لڪشمڻ آهيان. منهنجي وڏي ڀاءُ جي ڌرمپتنيءَ کي اڪيلو ڏسي ڪو راڪشس کڻي ويو آهي. اسان ٻڌو آهي ته سگريو انهيءَ راڪشس جو پتو لهي سگهندو ۽ اسانکي ٻي مدد به ڪندو. انلاءِ اسين سگريو سان ملڻ لاءِ هتي آيا آهيون.

لڪشمڻ جا اهي سچا ۽ سرل وچن ٻڌي ۽ پنهنجي پياري پربوءَ شري رام کي سڃاڻي هنومان هنجي چرڻن ۾ ڪري پيو. هو گد گد واڻيءَ سان هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! مونکي چڱيءَ طرح خبر آهي ته توهان پورڻ پرماتما آهيو ۽ پرٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ منش ليلا ڪري رهيا آهيو. اڄ منهنجي جنم جنمانترن جي پنن جو ڦل مليو آهي جو توهانجو درشن ٿيو اٿم. هي ناٿ! مونکي پنهنجو ڀڳت ۽ داس سمجهي سداءِ پنهنجي چرڻن ۾ استان ڏيو. هي ڪرپانڌان! سگريو جي استريءَ کي ٻه ٻالي ڦٻائي ويٺو آهي ۽ هو ٻاليءَ کان ڊڄي هن پربت تي رهندو آهي. هن کي پڻ توهانجي سهائتا جي ضرورت آهي ۽ هو پنهنجا اسنکيہ باندر موڪلي ماتا سيتا جي ڳولا ڪرائيندو. ڪاٽي توهان ڪرپا ڪري سگريو سان هلي مترتا ڳنڍيو.

هنومان ٻنهي ڀائرن کي پنهنجي ڪلهي تي چاڙهي

کشکندا جي راجا باليءَ جو پنهنجي ننڍي ڀاءُ سگريو سان وير پيل هو ۽ هن سگريو کي ديش نيڪالي ڏني هئي. سگريو رات ڏينهن باليءَ جي ڀَوَ ۾ رهندو هو. ڪنهن رشيءَ جي سراپ ڪري راجا بالي رشي موڪ پربت تي اچي نـہ سگهندو هو. تنهنڪري سگريو پنهنجن ڪن چونڊ وفادار سردارن سان رشي موڪ پربت تي رهندو هو. رامچندر ۽ لڪشمڻ کي هٿيارن سميت رشي موڪ پربت جي ويجهو آيل ڏسي سگريو هيبتجي ويو. جـو اچي پڪ لـڳس تہ متان باليءَ هنن ٻن سورويرن کي مونکي مارڻ-لاءِ موڪليو هجي. هن پنهنجي ٻڌيمان ۽ ٻلوان منتري هنومان کي چيو:- هي منتري! ڏس تہ سهين تہ سامهون جيڪي ٻہ قداور جوان، جي روپ ۽ ٻل جا ڀنڊار آهن، سي ڇا لاءِ هن پربت تي اچي رهيا آهن! تون هڪ برهمچاريءَ جو روپ ڌاري ڪانئن وٽي حال احوال پڇہ ۽ جلدي اچـي مونکي ٻڌاءِ. جي هي ٻئي جوڌا باليءَ جا موڪليل هجن تہ مان هيءَ پهاڙ يڪدم ڇڏي ٻئي ڪيڏانهن هليو وڃان.

سـگريو جـي انهيءَ آگيا موجب هنومان هڪ بـرهمچاريءَ جـي روپ ۾ ٻنهي راجڪمارن وٽ آيو ۽ کين پـرڻام ڪري پڇڻ لڳو:- آريہ! توهين ٻئي مها پراڪرمي ۽ بـرهما وشنو مهيش سمان مها تيجسوي ڪير آهيو ۽ هن ٻن ۾ ڇا لاءِ آيا آهيو؟ مها ٻلوان هوندي ٻہ توهان ڪومل سرير آهيو. توهان راجائي ڪرڻ يوڳيہ آهيو، پـوءِ ٻہ توهان گيرو ڪپڙا پهري هن نڪيءَ اُس ۾ ڇا لاءِ گهمي رهيا آهيو؟ توهانجي سر تي آهن جٽائون ۽ توهان تپسوين جـي ويس ۾ آهيو تہ ٻہ توهان استر شستر ڇا لاءِ کنيا آهن؟ ديوتائن سمان تـوهانجي شوڀيا، تيج ۽ پراڪرم ڪري هن استان جي شوڀيا وڌي ويئي آهي. ظاهر آهي تہ توهانجو جنم ڪنهن راجائي ڪل ۾ ٿيو آهي پر توهانجو تپسوين جـو ويس ڏسي عجب ٿو لڳي. مان هڪ وانر آهيان ۽ منهنجو نالو هنومان آهي. منهنجو سوامي سگريو ڏکن ڀـريا ڏينهن گذاري رهيو آهي. مان هنجي آگيا موجب ئي توهان وٽ برهمچاريءَ

॥ ॐ ॥

شري تلسي رامائڻ

ڪشڪندا ڪانڊ

شري رام لڪشمڻ جو سگريو سان مترتا رکڻ.

कुन्देन्दीवर सुन्दरावतिबलौ विज्ञानधामावुभौ
शोभाढ्यौ वरधन्विनौ श्रुतिनुतौ गोविप्रवृन्दप्रियौ ।
मायामानुषरूपिणौ रघुवरौ सद्धर्मवर्मौ हितौ
सीतान्वेषणतत्परौ पथिगतौ भुक्तिप्रदौ तौ हि नः ॥

ڪند پشپ ۽ نيل ڪمل سمان سندر گوري ۽ سانوري رنگ وارا، مها بلوان، وگيان جا ڌام، شوڀيا جا ڀنڊار، ڌنش ڌارين ۾ سريشٽ، جنهنجي ويد استتي ڪن ٿا، گئو برهمڻن جا پيارا، مايا سان منش جو روپ ڌارڻ ڪيل، سريشٽ ڌرم جا ڪوچ، سڀني جا هتڪاري، سيتا جي تلاش ۾ گهمندڙ، رگهوڪل شرومڻي شري رام ۽ لڪشمڻ اسانکي ڀڳتي دان ڪن.

ڪشڪنڌا جي راجا باليءَ جو پنهنجي ننڍي ڀاءُ سگريو سان ويڙ پيل هو ۽ هن سگريو کي ديش نيڪالي ڏني هئي. سگريو رات ڏينهن باليءَ جي ڊپ ۾ رهندو هو. ڪنهن رشيءَ جي سراپ ڪري راجا بالي رشي موڪ پربت تي اچي نه سگهندو هو. تنهنڪري سگريو پنهنجن ڪن چونڊ وفادار سردارن سان رشي موڪ پربت تي رهندو هو. رامچندر ۽ لڪشمڻ کي هٿيارن سميت رشي موڪ پربت جي ويجهو آيل ڏسي سگريو هيسجي ويو. جو اچي پڪ لڳس ته متان باليءَ هنن ٻن سورويرن کي مونکي مارڻ لاءِ موڪليو هجي. هن پنهنجي ٻڌيمان ۽ بلوان منتري هنومان کي چيو:- هي منتري! ڏس ته سهين ته سامهون جيڪي ٻه قدآور جوان، جي روپ ۽ بل جا ڀنڊار آهن، سي ڇا لاءِ هن پربت تي اچي رهيا آهن! تون هڪ برهمچاريءَ جو روپ ڌاري ڪانئن وڃي حال احوال پڇ ۽ جلدي اچي مونکي ٻڌاءِ. جي هي ٻئي جوڌا باليءَ جا موڪليل هجن ته مان هيءَ ڀاڙ يڪدم ڇڏي ٻئي ڪيڏانهن هليو وڃان.

سگريو جي انهيءَ آگيا موجب هنومان هڪ برهمچاريءَ جي روپ ۾ ٻنهي راجڪمارن وٽ آيو ۽ کين پرڻام ڪري پڇڻ لڳو:- آريه! توهين ٻئي مها پراڪرمي ۽ برهما وشڻو مهيش سمان مها تيجسوي ڪير آهيو ۽ هن بن ۾ ڇا لاءِ آيا آهيو؟ مها بلوان هوندي به توهان ڪومل سرير آهيو. توهان راجائي ڪرڻ يوڳيه آهيو، پر به توهان گيرو ڪپڙا پهري هن ٽڪيءَ اُس ۾ ڇا لاءِ گهمي رهيا آهيو؟ توهانجي سر تي آهن جٽائون ۽ توهان تپسوين جي ويس ۾ آهيو ته به توهان استر شستر ڇا لاءِ کنيا آهن؟ ديوتائن سمان توهانجي شوڀيا، تيج ۽ پراڪرم ڪري هن استان جي شوڀا وڌي ويئي آهي. ظاهر آهي ته توهانجو جنم ڪنهن راجائي ڪل ۾ ٿيو آهي پر توهانجو تپسوين جو ويس ڏسي عجب ٿو لڳي. مان هڪ وانر آهيان ۽ منهنجو نالو هنومان آهي. منهنجو سوامي سگريو ڏکن ڀريا ڏينهن گذاري رهيو آهي. مان هنجي آگيا موجب ئي توهان وٽ برهمچاريءَ

شري تلسي رامائڻ

ڪشڪندا ڪانڊ

شري رام لڪشمڻ جو سگريو سان متر تا رکڻ.

कुन्देन्दीवर सुन्दरावतिवलौ विज्ञानधामावुभौ
शोभाढ्यौ वरधन्विनौ श्रतिनुतौ गोविप्रवृन्दप्रियौ ।
मायामानुषरूपिणौ रघुवरौ सद्धर्मवर्मौ हितौ
सीतान्वेषणतत्परौ पथिगतौ भुक्तिप्रदौ तौ हि नः ॥

ڪند پشپ ۽ نيل ڪمل سمان سندر گوري ۽ سانوري رنگ وارا، مها بلوان، وگيان جا ڌام، شوڀيا جا ڀنڊار، ڌنش ڌارين ۾ سريشٽ، جنهنجي ويد اُستتي ڪن ٿا، ڳئُ برهمڻن جا پيارا، مايا سان منش جو روپ ڌارڻ ڪيل، سريشٽ ڌرم جا ڪوچ، سڀني جا هتڪاري؛ شري سيتا جي تلاش ۾ گهمندڙ، رگهوڪل شرومڻي شري رام ۽ لڪشمڻ نشچيہ سان اسانکي ڀڳتي دان ڪن.

آهن. اُنهن ۾ شرڌا ڪميا، مترتا، ديا، پرسنتا ۽ منهنجي چرڻن ۾ نشڪپٽ پريم رهندو آهي ۽ پلجي ڪري بہ ڪمارگہ ڏانهن پير نہ ڪڍندا آهن. هو سداءِ منهنجا گڻ ڳائيندا رهندا آهن ۽ ٻنا ڪنهن مطلب جي ٻين جو اُپڪار ۽ سيوا ڪندا رهندا آهن.

ديني ٻنڌو ڀڳوان جي مکہ مان ڀڳتن جا گڻ ٻڌي نارد ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ شري رامچندر جي چرڻن ۾ وارنوار سر نوائي برهم لوڪ ڏانهن روانو ٿيو. تلسيداس ڏوچوي ٿو تہ اهي منش ڌنيہ آهن جي سداءِ رام جي رنگہ ۾ رتل رهن ٿا. جيڪي شري رام جو ڀڄن ڪن ٿا سي وئراڳہ جپ ۽ جوڳہ ڪمائڻ کانسواءِ ڀڳوان کي پراپت ڪن ٿا.

दीप सिखा सम जुबति तन मन जनि होसि पतंग ।
भजहि राम तजि काम मद करहि सदा सतसंग ॥

جوان استرين جو شرير ڏيئي جي لاٽ مثل آهي؛ هي من! تون اُنهن جو پتنگہ نہ ٻڻج. ڪام ۽ اهنڪار ڇڏي شري رام جو ڀڄن ڪر ۽ سدائين ست سنگہ ڪر.

ارڻيم ڪانڊ سماپت.

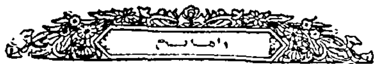
آهي- پر ڪام ڪروڌ آدي دشمن تہ ٻنهي کي ڏسڻ لاءِ ساڳيائي بينا آهن. ڀڳت جي دشمنن کي مارڻ جي ذميواري مون تي آهي پر گيانيءَ جي دشمنن کي ناس ڪرڻ جي ذميواري مون تي ناهي. انڪري ٻڌيمان منش گيان پراپت ڪري بہ منهنجي ڀڳتي ڪندا رهندا آهي.

هي نارد! ڪام ڪروڌ لوڀ موهہ اهنڪار جي پربل سئنا آهي تنهن ۾ مايا جي ساڪيات مورتي آهي استري جا مها ڏکہ ڏائي آهي. جپ تپ نيم ۽ ٻيا ڌرم اُنجي ڪري ناس ٿين ٿا. جوان استري سيني اوگڻن جو مول ۽ ڏکن جي کاڻ آهي. انڪري مون توکي وواهہ ڪرڻ کان روڪيو هئو.

شري رامچندر جا اِهي وچن ٻڌي نارد جو من پرجي آيو ۽ هو سوچڻ لڳو تہ آها! اهڙو ٻيو مالڪ ڪهڙو هوندو جيڪو پنهنجي سيوڪ جي ڀلائيءَ لاءِ ايتري ڳڻتي رکندو هجي. جيڪي منش اهڙي مالڪ جو ڀڄن نٿا ڪن سي سچ پچ مورکہ ۽ اڀاڳا آهن. پوءِ هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- هي جنم مرڻ جي چڪر کي ناس ڪرڻ وارا منهنجا ناٿ! هاڻي ڪرپا ڪري سنتن جا لڪشڻ ٻڌايو.

شري رامچندر چيو:- هي مني! ٻڌ تہ مان سنتن جي ڪهڙن گڻن ڪري اُنهن جي وس ۾ رهانئو. اُهي سنت، ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهہ، اهنڪار، ايرکا انهن ڇهن وڪارن کي جيتين ٿا. پاپ رهت، اِڇا رهت، سڀ ڪجهہ تياڳہ ڪندڙ، اندر ٻاهر پوتر، آنند مگن، اٿاهہ گيان وارا، لوڀ رهت، ٿورو کائيندڙ، سچا، ڪوي، ودوان، يوگي، من جي مٿان سداءِ ساوڌان، ٻئي کي مان ڏيندڙ، ڌيرجوان، ڌرم جي مرم کي ڄاڻندڙ، گڻن جا ڀنڊار، سنساري پرپنچن کان پري آهن. منهنجي چرڻ ڪملن کانسواءِ اُنهن جي پنهنجي ديهہ ۽ گهر ۾ بہ ممتا نٿي رهي. هو نيتي ۽ نياءَ جو ڪڏهن بہ تياڳہ نٿا ڪن. هو سرل سڀاءَ جا، هيٺن جا همراهہ ۽ سيني سان پريم رکندڙ آهن. هو جپ، تپ، ورت، سنجم ۽ نيم سان ڀڳوان جي رنگہ ۾ رتا رهندا.

عجيب اسرار مايا ۾ منجهي نٿو. هيءَ جڳت سپني ۽ هڪ طلسم مثل ڪوڙو آهي ۽ اُن ۾ هريءَ جو ڀڄن ئي سنيہ آهي.
اُنوقت نارد ويچار ڪيو تہ منهنجي سراپ ڪري ئي ڀڳوان هيڏا ڏکہ ڏاڪڙا ڏسي رهيو آهي انڪري هن وقت اهڙي ڀڳت وتسل ڀڳوان سان ملڻ گهرجي. اِهو سوچي نارد ويڻا وڄائيندو اچي اُن وڻ هيٺ پهتو جتي رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا هئا. نارد کي ڏاڍي آدر ستڪار سان شري رام پنهنجي پاسي ۾ ويهاريو ۽ لڪشمڻ سندس چرڻ ڌوتا. نارد هٿ جوڙي ڀڳوان جي اُستتي ڪري چوڻ لڳو:- هي سوامي! مونکي هڪڙو ور ڏيو تہ جيتوڻيڪ ڀڳوان جا انيڪ نالا آهن ۽ اُهي هڪ ٻئي کان وڌيڪ آهن پر.هي نات! اُنهن سڀني ۾ رام جو نالو سڀني نالن کان سرس ٿئي. توهانجي ڀڳتي پورڻما جي رات آهي جنهن ۾ "رام" جو نام پورڻ چنڊ سمان ٿئي ۽ ٻيا نالا تارن سمان ڀڳتن جي هردي روپي نرمل آڪاش ۾ واسو ڪن.
اِهو ٻڌي ڪرپا ساگر رگهوناٿ مرڪي چيو "ائين ئي ٿيندو." اُنوقت ڀڳوان کي پرسن ڄاڻي نارد پڇيو:- هي ڀڳون! جڏهن مان توهانجي مايا ۾ ڦاسي وواهہ ڪرڻ ٿي چاهيو تڏهن مونکي وواهہ ڪرڻ ڇو نہ ڏنو؟ ناحق ٻاڏڪي سراپ ڏئاري هن مصيبت ۾ ڦاسايو.
شري رامچندر وراڻيو:- هي مني! ٻڌ. جيڪو منش ٻيا سڀ آسرا ڀروسا ڇڏي هڪ منهنجي ئي شرڻ وٺي ٿو، تنهن جي مان اهڙيءَ ريت سنڀال ڪندو آهيان جئن ماتا پنهنجي ننڍي ٻار جي ڪندي آهي. اڻڄاڻ ننڍڙو ٻالڪ جڏهن باهہ يا نانگہ ۾ هٿ وجهندو آهي تہ ماتا ڊوڙي وڃي هن جي رکيا ڪندي آهي. سياڻو ٿيڻ تي ماتا پٽ سان پيار تہ ڪندي آهي پر ننڍي ٻار وانگر هن جي بچاءَ جي چنتا نہ رکندي آهي، ڇو جو هو ماءُ تي ڀروسو نہ رکي پنهنجي رکيا پاڻ ڪندو آهي. گياني منش منهنجي وڏي پٽ سمان آهن ۽ تو جهڙا ڀڳت منهنجي ننڍي ٻالڪ سمان آهن. منهنجي ڀڳت کي رڳو منهنجوئي ٻل ۽ ڀروسو آهي ۽ گيانيءَ کي پنهنجي ٻل جو ڀروسو

تلسيداس چوي ٿو:- هي منشو! انيڪ قسمن جي ڪمن ۽ پاڻ اڳڪاڻ ڪري، اڌرم ۽ نانا پرڪارن جي مت متانترن ڪري نيٺ شوڪ پيدا ٿئي ٿو، سو ٻه ٽياڳيو ۽ درڙ وشواس رکي شري رام جي چرڻن ۾ پريم رکو. ڀلا! جنهن نيچ ذات واريءَ ۽ پاپن جي کاڻ استريءَ کي ٻه تاري ڇڏيو، اڙي مها مورکه من! تنهن سک داتا پريوءَ کني وساري ڪوڪي شانتي ڪٿان ملندي؟ اهي لوڪ کهڙا نه نياڳا آهن جي ڀڳوان کي ڇڏي وشين ۾ ڦاٿا رهن ٿا.

تنهنڪانپوءِ رامچندر ۽ لڪشمڻ اهو آشرم ڇڏي پمپاسر جو ڪنارو وٺي رشي موڪ پربت ڏي هليا. پمپاسر جي ڪناري تي انيڪ گهاٽا وڻ هوا جن تي ريهي پکي سندر ٻوليون ٻولي رهيا هوا. اهي وڻ ميون جي بار سان پرٿويءَ تي الين ڇهي رهيا هئا جنهن ست پرشن کي ڌن سمپدا ملندي آهي ته نمرتا سان جهڪجي ويندا آهن. سروور ۾ رنگه برنگي ڪمل گل ٽڙيل هوا ۽ بدڪون ۽ هنس ترِي رهيا هوا. اهڙي من موهيندڙ سروور جي نرمل جل ۾ شري رامچندر ۽ لڪشمڻ سنان پاڻي ڪري هڪڙي وڏي وڻ جي ڇايا ۾ آرام سان اچي ويٺا. شري رام چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! ڏس ته سهين ته جا استري پاپ ۽ دک جو مول آهي سا ٻه تپسيا ۽ گيان جي ڪري ڪيئن نه سکه جو روپ ٿي پاڻ تاري ۽ ٻين کي ٻه تاري ٿي. ڪامديو استريءَ روپي ڏور ۾ رشين منين ۽ سنساري جيون کي ٻڌي نرڪ ڏانهن گهلي رهيو آهي. استري هڪ اهڙي اگني آهي جنهن ۾ انيڪ جوگين جا جپ تپ جلي خاڪ ٿيو وڃن ۽ راجي منش ٻه ڪام جي مد ۾ جلندا رهن ٿا. پر اهائي استري شبريءَ مثل پنهنجي تپسيا ۽ ڀڳتيءَ ڪري پرم پد پائي ٿي ۽ ٻين استرين کي ٻه مارگ ڏيکاري ٿي.

شوجي چوي ته هي پاروتي! شري رامچندر تنهي گڻن کان سرورياپڪ انترىامي ۽ سڀني جڳت جو مالڪ آهي. هن جي ڪام، ڪرود، لوڀ، موه، اهنڪار ۽ مايا کان جيوُ آجو رهي راج ڀڳوان جنهن کي پرسن ٿئيٿو سو اُن جي

عجيب اسرار مايا ۾ منهجي نٿو. هيءُ جڳت سپني ۽ هڪ طلسم مثل ڪوڙو آهي ۽ اُن ۾ هريءُ جو ڀڄن ئي سنبو آهي.

اُنوقت نارد ويچار ڪيو تہ منهنجي سراپ ڪري ئي ڀڳوان هيڏا ڏکہ ڏاڪڙا ڏسي رهيو آهي انڪري هن وقت اهڙي ڀڳت وتسل ڀڳوان سان مِلڻ گهرجي. اِهو سوچي نارد ويٺا وڃائيندو اچي اُن وڻ هيٺ پهتو جتي رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا هئا. نارد کي ڏاڍي آدر سنڪار سان شري رام پنهنجي پاسي ۾ ويهاريو ۽ لڪشمڻ سندس چرڻ ڌوتا. نارد هٿ جوڙي ڀڳوان جي اُستتي ڪري چوڻ لڳو:- هي سوامي! مونکي هڪڙو ور ڏيو تہ جيتوٽيڪ ڀڳوان جا انيڪ نالا آهن ۽ اُهي هڪ ٻئي کان وڌيڪ آهن پر هي ناٿ! اُنهن سڀني ۾ رام جو نالو سڀني نالن کان سرس ٿئي. توهانجي ڀڳتي پورڻما جي رات آهي جنهن ۾ "رام" جو نام پورڻ چنڊ سمان ٿئي ۽ ٻيا نالا تارن سمان ڀڳتن جي هردي روپي نرمل آڪاش ۾ واسو ڪن.

اِهو ٻڌي ڪرپا ساگر رگهوناٿ مرڪي چيو "ائين ئي ٿيندو."

اُنوقت ڀڳوان کي پرسن ڄاڻي نارد پڇيو:- هي ڀڳون! جڏهن مان توهانجي مايا ۾ ڦاسي وواهہ ڪرڻ ٿي چاهيو تڏهن مونکي وواهہ ڪرڻ ڇو نہ ڏنو؟ ناحق پاڻکي سراپ ڏياري هن مصيبت ۾ ڦاسايو.

شري رامچندر وراڻيو:- هي مني! ٻڌ، جيڪو منش ٻيا سڀ آسرا ڀروسا ڇڏي هڪ منهنجي ئي شرڻ وٺي ٿو، تنهن جي مان اهڙيءَ ريت سنڀال ڪندو آهيان جئن ماتا پنهنجي ننڍي ٻار جي ڪندي آهي. اڻڄاڻ ننڍڙو ٻالڪ جڏهن باهہ يا نانگ ۾ هٿ وجهندو آهي تہ ماتا ڊوڙي وڃي هن جي رکيا ڪندي آهي. سياڻو ٿيڻ تي ماتا پٽ سان پيار تہ ڪندي آهي پر ننڍي ٻار وانگر هن جي بچائڻ جي چنتا نہ رکنديءَ آهي، ڇو جو هو ماءُ تي ڀروسو نہ رکي پنهنجي رکيا پاڻ ڪندو آهي. گياني منش منهنجي وڏي پٽ سمان آهن ۽ تو جهڙا ڀڳت منهنجي ننڍي ٻالڪ سمان آهن. منهنجي ڀڳت کي رڳو منهنجوئي ٻل ۽ ڀروسو آهي ۽ گيانيءَ کي پنهنجي ٻل جو ڀروسو

رهندو هو ۽ مان سندس سيوا ڪنديون هيس. هو ترڪال درشي هو ۽ مونکي چئي ويو تہ ڀڳوان وشڻو ڌرم جي رکيا لاءِ رامچندر جي روپ ۾ اوتار ڌارڻ ڪيو آهي ۽ هو منش ليلا ڪندو هن آشرم ۾ بہ پڌاربو. تڏهن کان وٺي مان توهانجي راهہ تڪيندي رهي آهيان. اڄ منهنجا ڀاڳ اُديہ ٿيا آهن جو ساڪيات پرماتما مون وٽ آيو آهي. مان نيچ ذات، مورکہ ۽ اڌم استري ڪهڙيءَ زبان سان توهانجي اُستتي ڪريان؟

اِهو ٻڌي شري رام چيو:- هي ديوي! تنهنجي گروءَ جي مهما بيشڪ مهان آهي جنهنڪري هن آشرم ۾ هرڻ ۽ شينهن بہ رلي ملي گهمي رهيا آهن. اها بہ اچرج جهڙي ڳالهہ آهي جو تپسيا ۽ گيان سان گڏ تو ۾ ڀڳتي پڻ آهي. ڀڳوان وٽ تہ جات، پات، ڪل، ڌرم وڏائي، ڌن، ٻل، گڻ ۽ چتُرائيءَ جو ويچار آهي ئي ڪونہ. اُنڪي پراپت ڪرڻ لاءِ تہ رڳو ڀڳتي گهرجي. ڀڳتي نَوَن پرڪارن جي آهي:- هڪ سنتن جو سنگہ، ٻيو ڪٿائن ٻڌڻ ۾ پريت، ٽيون گروءَ جي چرڻن جي سيوا، چوٿون ڀڳوان جا گڻ ڳائڻ، پنجون نام جو جپ ۽ ڀڄن ڪرڻ، ڇهون اِندرين جو دمن ۽ ويراڳہ، ستون سڄي جڳت کي ڀڳوان ۾ وياپڪ ڏسڻ، اٺون سنتوش ۽ نائون پرڪار آهي هردي ۾ ڀڳوان تي ڀروسو رکڻ ۽ ڪنهن بہ حالت ۾ خوشي يا رنج نہ ڪرڻ. انهن نون پرڪارن مان جي هڪ پرڪار جي ڀڳتي بہ ڪنهن ۾ هوندي سو پرم پد ۽ شانتيءَ کي پراپت ڪندو. تو ۾ تہ نون پرڪارن جي ڀڳتي آهي انلاءِ جا گتي يوگين لاءِ درلڀ آهي سا اڄ تو لاءِ سولي ٿي پيئي آهي. هاڻي ٻڌائينم تہ سيتا جو توکي ڪو سڌ سماءُ آهي ڇا؟

رامچندر جا اهي وچن ٻڌي شبري ڏاڍو پرسن ٿي ۽ کيس رشي موڪ پربت تي وڃي سگريو سان مترتا ڳنڍڻ جي صلاح ڏنائين. ڀڳوان جو درشن ڪري شبريءَ جو منورٿ پورو ٿيو هو ۽ هوءَ ڀڳوان جي چرڻ ڪملن کي هردي ۾ ڌارڻ ڪري پنهنجي تپسيا جي ٻل سان يوگہ اگنيءَ سان ديهہ کي تياڳي ڀڳوان ۾ لين ٿي ويئي.

وانر سگريو [illegible]

شري رام جو سپاهين سان ميلاپ .

۾ وجهڻ لڳو تہ ٻنهي ڀائرن ڦڙتيءَ سان تلوارن سان سندس ٻنهي ٻانهون ڪپي ڇڏيون. مرڻ وقت ان راڪشس کين وينتي ڪئي تہ سندس اگني سنسڪار ڪيو وڃي.

جڏهن ٻنهي راجڪمارن چڪيا ٿاهي اُن پياڪ راڪاس جو اگني سنسڪار ڪيو تڏهن اُن اگنيءَ مان هڪ سندر تيجسوي گندرو نڪتو جو رامچندر کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو:- هي رگهونندن! مان اڳي گندرو هوس، پر پنهنجي دشٽتا وس رشين منين کي پيو آزاريندو هوس، تنهن تي درواسا رشيءَ مونکي سراپ ڏنو هو تنهنڪري مونکي ڪبنڌ نالي راڪشس جي پينڪر جوڻ ملي. اڄ توهانجي ڪرپا ڪري مونکي انهيءَ ٻڇڙيءَ جوڻ مان ڇوٽڪارو مليو آهي. ان اُپڪار جي بدلي مان توهانکي هڪ سٺي صلاح ڏيان ٿو. توهان رشي موک پربت تي وڃي ٻڌيمان سگريو سان مترتا ڳنڍيو. سنسار جي ڪابہ جڳهہ هن کان ڳجهي ناهي ۽ هو ضرور توهان کي سيتا هٿ ڪري ڏيندو. هنکي توهان جي ۽ توهان کي هن جي ضرورت آهي.

ائين چئي ڪبنڌ پنهنجي اصلوڪي گندرو جي سندر ديهہ ڌاري گندرو لوڪ پڌاريو.

سمان هٿ گهمايو، جنهنڪري جٽايوءَ جي سڀ پيڙا دور ٿي ويئي
هو چوڻ لڳو:- رگهونندن! سيتا کي راوڻ زوريءَ کڻي وڃي رهيو ه
ته مون کيس ڇڏائڻ لاءِ هن سان گهور يڌ ڪيو، پر هڪ طرف هي
هيءُ ٻڍو شرير، ٻئي پاسي هو جڳه وڄئي راوڻ. منهنجي هئي چهنب
۽ چنبا، هن وٽ هئا تيز هٿيار ۽ رٿ جي زره سان ڍڪيل برجستو
شرير. هن منهنجا کنڀ ۽ پير ڪپي ڇڏيا ۽ سيتا کي کڻي آڪاش
۾ ڏکڻ ڏسا ڏي اڏامي ويو. سيتا راوڻ جي اڳيان ڪرڙيءَ وانگيان
ڏڪي رهي هئي. توهين ڏکڻ ڏسا ڏانهن وڃي سندس رکيا ڪريو.
مان توهانکي اِهو سماچار ٻڌائڻ لاءِ پنهنجا پراڻ روڪي رکيا هوا.
۽ هاڻي مان وڌيڪ نه جيئندس.

اِهو ٻڌي رامچندر جي اکين ۾ جل ڀرجي آيو ۽ هو چوڻ لڳو:-
تو پنهنجي سريشٽ ڪرم ڪري اُتم گتي پاتي آهي.

परहित बस जिन्ह के मन माहीं
तिन्ह कहुं जग दुर्लभ कुछु नाहीं ॥

جنجي هردي ۾ ٻين جو اُپڪار وسي ٿو اُنهن لاءِ جڳت ۾ ڪجهه
به درلڀ ناهي. هي پيارا! توهان بلاشڪ هيءُ شرير ڇڏي سورگ
پڌاريو پر اُتي پتاجي کي سيتا هرڻ جي ڳالهه نه ڪجو. جي مان رام
آهيان ته راوڻ پنهنجي ڪٽنبين سميت پاڻ وڃي اِها خبر پهچائيندو.
اُنکانپوءِ جٽايوءَ رامچندر جي هٿن ۾ئي پراڻ ڏنا ۽ رامچندر
سندس ڪيل اُپڪار لاءِ پنهنجي مائٽ سمان سندس اگني سنسڪار
ڪيو. پوءِ هو ٻئي ڀائر سيتا جي ڳولها ۾ ڏکڻ ڏسا ڏانهن هليا ته هڪ
گهاٽي جهنگل ۾ ڪبنڌ نالي هيبتناڪ راڪشس ڏٺائون. اُن راڪشس
کي رڳو ڌڙ هو، جنهن کي ڪنڊن جهڙا ٽڪا وار هئس. هن جي ڇاتيءَ
۾ هڪ اک هئي ۽ هنجو منهن ايڏو ته وڏو هو جو رڇن، شينهن ۽
ٻين کي پڪڙي وات ۾ وجهي چٻاڙي کائيندو هو. هو پنهنجن
ڊگهين ٻانهن سان شري رام ۽ لڪشمڻ کي پڪڙي پنهنجي وات

ٻمبر ڪري سوئي سنت ٿو چوائي. جيڪو ٻين جو ڏن ڪسي سگهي
سوئي عقلمند آهي ۽ جيڪو پاکنڊ ڪريٿو سوئي ڀريتروان ٿو چوائي.
جيڪو ڪوڙ ڳالهائي ۽ ٺرچا مسخري ڪري سوئي گڻوان سمجهو
ٿو وڃي.

ڪلجگ ۾ جيڪو وڏا ننهن ۽ جٽائون رکي گندگي سان
رهي سوئي مشهور تپسوي سمجهو وڃي ٿو، جيڪو من ۾ وچن ۽ ڪرم
سان لٻاڙي هجي، اُنهنجوئي مان ٿو ٿئي. مرد زالن جا مجبور آهن ۽
الون مردن کي باندرن وانگر نچائين ٿيون. شودر برهمڻن کي
اپديش ڪن ٿا، گلي ۾ جٽيو وجهي ڏان وٺن ٿا ۽ پروهتيءَ جا ڪم
ڪن ٿا. سڀ نر ناريون ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ ۾ غلطان آهن.
ڀاڳٺيون استريون پنهنجي سندر پتيءَ کي ڇڏي پر-پرش سان
رستو رکن ٿيون. سهاڳڻين کي نه مٽيا ناهن ۽ وڌوائون نت نوان
هار سينگار پيون ڪن.

گرو ششن جو ڏن نه لٽين ٿا پر اوديا دور نٿا ڪن ۽ ماءُ پيءُ
به ٻالڪن کي اُهي ڪرم سيکارين ٿا جنهنمان رڳو پيٽ ڀرجي. سڀ
نندا وڏا نر ناريون ڳالهيون نه ڪنٿا ويدانت، وئراڳ ۽ سپني سماز
سنسار جون، ڀرلوڀ وس ڪوڏين لاءِ به ڪنهنجي هتيا ڪندي
اهر نٿا ڪن. تيلي، ڪنبر، چنڊال ۽ حجم به زال جي مرڻ کي ۽
ڌن ناس ٿيڻ کي وار ڪوڙائي سنياسي ٿيو پون. ويراڳي ۽ سنياس
نه خوب ناٺو خرچي گهر سينگارين ٿا پر گرهستيءَ جي گهر جو
نکاٺو ناهي. پٽ تيستائين پيءُ ماءُ کي مڃين ٿا جيستائين زال
جو منهن نه ڏٺو اٿائون. راجائون پرجا کي پيڙين ٿا ۽ اُنهن جي
دردشا ڪن ٿا. نيچ هوندي به ڏنوان کي گڻوان ۽ وڏ گهراڻو
سمجهيو وڃي.

هي گرڙ! ڪلجگ ۾ ڪوڙ، ڪپٽ، هٺ، پاکنڊ، ايرکا
اهنڪار، لوڀ، ڪام ڪروڌ ۽ موهه سڄي سنسار ۾ ڀرجي وڃيٿا
ما ... رين سان دکي آهن پر نه به بنا سبب ايمان ۽ ورود ڪ

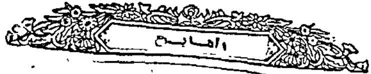
ٿڌهن ٿڌهن مان ايوڌيا ۾ وڃي؛ سندس ٻال ليلا ڏسي آنند ۾ ٻڏجي ويندو آهيان ۽ پنج سال ايوڌيا ۾ ئي رهندو آهيان. ڪروڙين ڪامديون کي به لڄي ڪندڙ ٻال روپ شري رام ئي منهنجو اشٽ ديو آهي ۽ اُن پرڀوءَ جو درشن ڪري مان پنهنجو جيون سڦل ڪندو آهيان. ٻالپڻ ۾ ڀڳوان جتي جتي گهمندو آهي ته مان به ننڍڙي ڪانوَ جي روپ ۾ هن سان ساڻ ساڻ اُڏامي هن جا ٻال چرتر ڏسندو آهيان ۽ اڱڻ ۾ پيل هن جي جوٺ کائي ڪرتارٿ ٿيندو آهيان. اُن سک جي هڪ رتي به جي ڪنهن کي سپني ۾ به نصيب ٿئي ته اُن سک جي اڳيان برهم آنند به تڇ آهي. انريت مان ڪجهه وقت ايوڌيا ۾ رهي، ڀڳوان جون ٻال ليلائون ڏسي، پرڀوءَ جي چرڻن ۾ وندنا ڪري پنهنجي آشرم ۾ موٽي ايندو آهيان.

ڪاڪڀشنڊيءَ اڳين جنمن جو ورتانت ۽ ڪلجڳ پرڀاءُ

ڪاڪڀشنڊي چوڻ لڳو:- هي پکين جا راجا گرڙ! مان توکي پنهنجي پهرين جنم جي ڪٿا ٻڌايانٿو. ستجڳ، تريتا جڳ، دواپر ۽ ڪلجڳ، اهي چارئي جڳ رٿ جي هڪ ڦيٿي وانگر ڦرندا رهندا. اهڙي هڪ ڪلپ جي ڪلجڳ ۾ مان ايوڌيانگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شنڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ديوتائن جي نندا ڪندو هوس. مان ڌن جي گهمنڊ ۾ مست، بڪوادي ۽ سدائين ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳ ۾ سڀ نر ناري پاپن جي سمنڊ ۾ غلطان هوا. سچو ويدڪ ڌرم لوپ ٿي ويو هو ۽ پاکنڊي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مت متانتر پرگهٽ ڪيا هئا. ڪلجڳ ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو نٿو رهي. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پرجا جا رکيڪ ٿيڻ بدلي ڀکيڪ ٿين ٿا. جيڪو ٻٽاڪون هڻي سوئي پنڊت آهي، جيڪو

مونکي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو تہ توهان هيءُ ڪانگ جو شرير ڇا لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانکي ڀڳوان رام جي اٽل ڀڳتي ڪيئن پراپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهہ ۽ ممتا مٽجي ويئي، اُنجو ڪهڙو سبب! هي پريو! ڪرپا ڪري اِهو سڀ مونکي وستار سان ٻڌايو.

اِهو ٻڌي ڪاڪيشنڊي چوڻ لڳو:- هي گرڙ! هيءُ ڪانو جو شرير مون انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شرير ۾ مونکي شري رام جي ڀڳتي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شرير ۾ منهنجي خاص ممتا آهي. جنهن ڪوسوارٿ هوندو آهي تنهنکي سڀڪو چاهيندو آهي. پنهنجي فائدي لاءِ نيچ سان بہ پريم ڪرڻو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڌاڳي لاءِ ماڻهو ريشم جي ڪيڙن کي بہ (جو گندو آهي) سانڍيندا آهن. جيئُ جو سچو سوارٿ اهو آهي تہ من، وچن ۽ ڪرم سان شري رام جي چرڻن ۾ پريت هجي ۽ اُهوئي شرير پوتر ۽ سندر آهي جنهن سان رگهوناٿ جو ڀڄن ڪجي. هن شرير سان منهنجي دردي ۾ رام ڀڳتي پيدا ٿي ۽ منهنجي سڄي سوارٿ جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ جونِ بہ مونکي ڏاڍي پياري آهي.

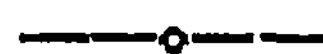
هي گرڙ! شوجيءَ جي وردان ڪري منهنجو موت منهنجي چاهہ جي آڌين آهي، تہ بہ مان هيءُ شرير نٿو ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا شرير جي ڀڄن نٿو ٿئي. مان انيڪ جنمن ۾ انيڪ پرڪارن جا جپ تپ جوڳہ دان آدي ڪرم ڪيا آهن ۽ اُنهن جوڻين ۾ بار بار پيدا ٿيو آهيان. مونکي سڀني جوڻين جي يادگيري آهي ۽ مون سڀ جا چڱا مدا ڪرم سڀني جوڻين ۾ ڪري ڏٺا آهن پر هن جوڻ مان ڪڏهن بہ اچل شانتي ۽ سک کي پراپت نہ ڪيو آهي.
هن جوڻ ۾ رام ڀڳتي پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شرير نٿو.

هيءَ ڪانوَ جي نيچ جوڻ انڪري بہ پياري آهي
مچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي،

تڏهن تڏهن مان ايوڌيا ۾ وڃي سندس ٻال ليلا ڏسي آنند ۾ ٻڙجي ويندو آهيان ۽ پنج سال ايوڌيا ۾ ئي رهندو آهيان. ڪروڙين ڪامديون کي به لڄي ڪندڙ ٻال روپ شري رام ئي منهنجو اشٽ ديو آهي ۽ اُن پرڀوءَ جو درشن ڪري مان پنهنجو جيون سڦل ڪندو آهيان. ٻالپڻ ۾ ڀڳوان جتي جتي گهمندو آهي ته مان به ننڍڙي ڪانوَ جي روپ ۾ هن سان ساڻ ساڻ اُڏامي هن جا ٻال چرتر ڏسندو آهيان ۽ اڱڻ ۾ پيل هن جي جوٺ کائي ڪرتارٿ ٿيندو آهيان. اُن سک جي هڪ رتي به جي ڪنهن کي سپني ۾ به نصيب ٿئي ته اُن سک جي اڳيان برهم آنند به تڇ آهي. انريت مان ڪجھ وقت ايوڌيا ۾ رهي، ڀڳوان جون ٻال ليلائون ڏسي، پرڀوءَ جي چرڻن ۾ وندنا ڪري پنهنجي آشرم ۾ موٽي ايندو آهيان.

ڪاڪڀشنڊيءَ اڳين جنمن جو ورتانت ۽ ڪلجڳ پرڀاءُ

ڪاڪڀشنڊي چوڻ لڳو- هي پکين جا راجا گرڙ! مان توکي پنهنجي پهرين جنم جي ڪٿا ٻڌايانٿو. ستجڳ، تريتا جڳ، دواپر ۽ ڪلجڳ، اهي چارئي جڳ رٿ جي هڪ ڦيٿي وانگر ڦرندا رهنٿا. اهڙي هڪ ڪلپ جي ڪلجڳ ۾ مان ايوڌيا نگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شنڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ديوتائن جي نندا ڪندو هوس. مان ڌن جي گهمنڊ ۾ مست، بکوادي ۽ سدائين ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳ ۾ سڀ نر ناري پاپن جي سمنڊ ۾ غلطان هوا. سچو ويدڪ ڌرم لوپ ٿي ويو هو ۽ پاکنڊي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مت متانتر گهڙت ڪيا هئا. ڪلجڳ ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو نه رهي. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پرجا جا رکيک ٿيڻ لي ڀکيک ٿين ٿا. جيڪو ٻٽاڪون هڻي سوئي پنڊت آهي، جيڪو

ونکي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو ته توهان هيءُ ڪانگ جو شريـ
ا لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانکي ڀڳوان رام جي اٽل ڀڳتي ڪيئن
راپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهه ۽ ممتا مٽي
يئي، اُنجو ڪهڙو سبب آهي پريوا ڪرپا ڪري اهو سڀ مونکي
ستار سان ٻڌايو.

اِهو ٻڌي ڪاڪڀشنڊي چوڻ لڳو:- هي گرڙا هيءُ ڪانو جو شرير
ن انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شرير ۾ مونکي شري رام جي
تي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شرير ۾ منهنجي خاص ممتا آهي.
نهنجو سوارٿ هوندو آهي تنهنکي سڀڪو چاهيندو آهي. پنهنجي
ڌي لاءِ نيچ سان به پريم ڪرڻو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڏاڳي
ء ماڻهو ريشم جي ڪيئڙن کي به (جو گندو آهي) سانڍيندا آهن. جيڻ
و سچو سوارٿ اهو آهي ته من، وچن ۽ ڪرم سان شري رام جي
رڻن ۾ پريت هجي ۽ اُهوئي شرير پوتر ۽ سندر آهي جنهن سان
گهوناٿ جو ڀڄن ڪجي. هن شرير سان منهنجي هردي ۾ رام ڀڳتي
دا ٿي ۽ منهنجي سچي سوارٿ جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ
رڻ به مونکي ڏاڍي پياري آهي.

هي گرڙا شوجيءَ جي وردان ڪري منهنجو موت منهنجي
ا جي آڌين آهي، ته به مان هيءُ شرير نه ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا
ير جي ڀڄن نٿو ٿئي. مان انيڪ جنم ۾ انيڪ پرڪارن جا
پ تپ جوڳ دان آدي ڪرم ڪيا آهن ۽ انهن جونين ۾ بار بار پئي
ڪيو آهيان. مونکي سڀئي جونين جي ياد ڪيري آهي ۽ مون سڀ
م جا چڱا مدا ڪرم سڀني جونين ۾ ڪري ڏٺا آهن پر هن جونِ
گر مان ڪڏهن به [illegible] سک کي پراپت نه ڪيو آهي.
و [illegible] مونکي هن جونِ [illegible] پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شرير

[illegible] ڪانوَ جي نيچ جونِ انڪري به پياري آهي
شري رامچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي

ڏٺو هن تڏهن مان ايوڌيا ۾ وڃي سندس ٻال ليلا ڏسي آنند ۾ ٻڏجي ويندو آهيان ۽ پنج سال ايوڌيا ۾ ئي رهندو آهيان. ڪروڙين ڪامديون ڪي به لڄي ڪندڙ ٻال روپ شري رام ئي منهنجو اشٽ ديو آهي ۽ اُن پرڀوءَ جو درشن ڪري مان پنهنجو جيون سڦل ڪندو آهيان. ٻالپڻ ۾ ڀڳوان جتي جتي گهمندو آهي ته مان به ننڍڙي ڪانوَ جي روپ ۾ هن سان ساڻ ساڻ اُڏامي هن جا ٻال چرتر ڏسندو آهيان ۽ اڱڻ ۾ پيل هن جي جوٺ کائي ڪرتارٿ ٿيندو آهيان. اُن سک جي هڪ رتي به جي ڪنهن کي سپني ۾ به نصيب ٿئي ته اُن سک جي اڳيان برهم آنند به تڇ آهي. انرين مان ڪجهه وقت ايوڌيا ۾ رهي، ڀڳوان جون ٻال ليلائون ڏسي، پرڀوءَ جي چرڻن ۾ وندنا ڪري پنهنجي آشرم ۾ موٽي ايندو آهيان.

ڪاڪڀشنڊيءَ اڳين جنمن جو ورتانت ۽ ڪلجڳ پرڀاءَ

ڪاڪڀشنڊي چوڻ لڳو:- هي پکين جا راجا گرڙ! مان توکي پنهنجي ٻهرين جنم جي ڪٿا ٻڌايانٿو. ستجڳ، تريتا جڳ، دواپر ۽ ڪلجڳ، اهي چارئي جڳ رت جي هڪ ڦيٿي وانگر ڦرندا رهنٿا. اهڙي هڪ ڪلپ جي ڪلجڳ ۾ مان ايوڌيا نگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شنڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ديوتائن جي نندا ڪندو هوس. مان ڌن جي گهمنڊ ۾ مست، بڪوادي ۽ سداءِ ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳ ۾ سڀ نر ناري پاپن جي سمنڊ ۾ غلطان هوا. سچو ويدڪ ڌرم لوپ ٿي ويو هو ۽ پاکنڊي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مت متانتر رکيت ڪيا هئا. ڪلجڳ ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو ڪو رهي. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پرجا جا رکيڪ ٿيڻ ڀکيڪ ٿين ٿا. جيڪو ٻناڪون هڻي سوئي پنڊت آهي، جيڪو

ونکي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو ته توهان هيءُ ڪانگ جـو شرير
يا لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانکي ڀڳوان رام جي اٽل ڀڳتي ڪيئن
راپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهه ۽ ممتا ميٽي
ڀڳي، انجو ڪهڙو سبب! هي پربهو! ڪرپا ڪري اهو سڀ مونکي
ستار سان ٻڌايو.

اهو ٻڌي ڪاڪيشنڊي چوڻ لڳو۔ هي گرڙ! هيءُ ڪانوَ جو شرير
مون انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شريـر ۾ مونـکي شري رام جي
ڀڳتي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شرير ۾ منهنجي خاص ممتا آهي.
جنهن ڪو سوارٿ هوندو آهي تنهنکي سيڪو چاهيندو آهي. پنهنجي
فائدي لاءِ نيچ سان به پريم ڪرڻو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڌاڳي
لاءِ ماڻهو ريشم جي ڪيئڙن کي به (جو گندو آهي) سانديندا آهن. جيئن
جو سچو سوارٿ اهو آهي ته من، وچن ۽ ڪرم سان شري رام جي
چرڻن ۾ پريت هجي ۽ اهوئي شرير پوتر ۽ سندر آهي جنهن سان
رگهو نات جو ڀڄن ڪجي. هن شرير سان منهنجي هردي ۾ رام ڀڳتي
پيدا ٿي ۽ منهنجي سچي سوارٿ جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ
جوڻ به مونکي ڏاڍي پياري آهي.

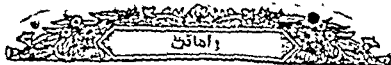
هي گرڙ! شوجيءَ جي وردان ڪري منهنجو موت منهنجي
اڇا جي آڌين آهي، ته به مان هيءُ شرير نٿو ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا
شرير جي ڀڄن نٿو ٿئي. مان انيڪ جنمن ۾ انيڪ پرڪارن جا
جپ تپ جوڳ دان آدي ڪرم ڪيا آهن ۽ انهن جوڻين ۾ بار بار پئي
آهيان. مونکي سڀني جوڻين جي يادگيري آهي ۽ مون سڀ
جا ڄا مدا ڪرم سڀني جوڻين ۾ ڪري ڏٺا آهن پر هن جوڻ
ڪڏهن به اچل شانتي ۽ سک کي پراپت نه ڪيو آهي.
هن جوڻ ۾ رام ڀڳتي پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شرير
و رهائئو.

! مونکي هيءَ ڪانوَ جي نيچ جوڻ انڪري به پياري آهي
جو ... شري رامچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي،

ڀڳوان کي وڏيڪ سنئو لڳندو آهي. انسانن ۾ به ويد شاسترن جا ڄاڻو ۽ اُن ڌرم موجب هلت ڪندڙ برهمڻ ۽ اُنهن ۾ به ويراڳي ۽ تياڳي ڀڳوان کي وڏيڪ پيارا آهن. ويراڳين کان وڏيڪ گياني، گيانين کان وڏيڪ وگياني ۽ سڀني کان وڏيڪ پريوءَ ڪي پنهنجا داس ڀڳت ئي پيارا آهن. پوتر، سشيل، صاف ۽ سندر ٻڌيءَ وارو نوڪر سڀني کي وڻندو آهي. انريت جيڪو منش پاڻکي پريوءَ جو داس سمجهي ٿو ۽ پنهنجو گهر بار ڪٽنب قبيلو ڌن ۽ وديا آدي سڀ پدارٿ اُن مالڪ جي ملڪيت سمجهي اُنهن ۾ موهه نٿو رکي، سو پريوءَ کي سڀ کان وڏيڪ پيارو آهي. اهڙي داس جو سمورو بوجهو ڳڻتيون ۽ جوابداريون پريو پاڻ تي هموار ڪري ٿو.

هڪ پيءُ جا گهڻيئي پٽ جدا جدا قابليت، سڀاءَ ۽ چريتر وارا ٿيندا آهن. ڪو ودوان، ڪو تپسوي، ڪو گياني، ڪو سوروير، ڪو ڌني ۽ ڪو داني. پتا جو پريم سڀني تي هڪ جهڙو ٿيندو آهي. پر جي ڪو مورکه پٽ به من، وچن ۽ ڪرم سان پتا جو آگيا ڪاري ڀڳت ٿيندو آهي ته اُهو پيءُ کي سڀني کان وڏيڪ ۽ پراڻن سمان پيارو ٿيندو آهي. انريت هن سنسار جي سڀني جيون تي مالڪ جي مهر آهي پر اِنهن ۾ به جيڪو اوچ يا نيچ جيوُ سچي هردي سان ڀڳوان کي سڀ ڪجهه ارپڻ ڪري ڀڳوان جي ڀڳتي ڪريٿو سو پرماتما کي سڀني کان وڏيڪ پيارو آهي. ڀڳوان جي ڪرپا کانسواءِ منش کي سپني ۾ به شانتي نه ملندي. اِنلاءِ هي گرڙ! جي توکي سچو سکه ۽ شانتي گهرجي ته پنهنجي جيون ۽ پدارٿن جي موهه ممتا ڇڏي ۽ دنيا جي پرپنچ کان منهن موڙي ڀڳوان شري رام جو ڀڄن ۽ سمرڻ ڪر!

ڪاڪڀشنڊيءَ جا سندر وچن ٻڌي گرڙ جي نيترن ۾ پريم جو جل ڀرجي آيو ۽ هو ڀشنڊيءَ جي چرڻن تي بار بار سر نوائي لڳو:- هي سٽگرو! توهانجي ڪرپا سان منهنجو سڀ شڪ شبها ۽ ناس ٿيو. مان شري رام جي رهسيه کي ڄاڻو. هاڻي ڪرپا

موهه ۽ اندو نه ٿيو هجي؟ جڳت ۾ اهڙو ڪير آهي جنهنکي ڪام نچايو نه هجي؟ ترشنا ڪنهنکي متوالو نه بڻايو آهي؟ ڪروڌ ڪنهن جي هردي کي جلايو ناهي؟ سنسار ۾ اهڙو ڪير آهي جنهنجي لوڀ متي پليت نه ڪئي هجي؟ دولت جي نشي ڪنهنکي ڏنگو ۽ ٻوڙو نه ڪيو آهي؟ سندر ۽ جوان استريءَ جي نيڻ-باڻن سان ڪير گهايل نه ٿيو آهي؟

هي گرڙا مايا جي اها پرچنڊ سگنا سڄي سنسار ۾ ڦهليل آهي. ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه، اهنڪار اُنجا سنساپتي آهن ۽ ڪوڙ ڪپٽ پاکنڊ آدي اُنجا انيڪ ٻيڙا آهن. اِها مايا شري رام جي داسي آهي. جا مايا سڄي سنسار کي نچائي رهي آهي سا پاڻ پربوءَ جي اڳيان نچي رهي آهي. ويچار ڪري ڏسجي ته اُها مايا مٿيا ته آهي پر نه ٻه شري رام جي ڪرپا بنا اُن مان ڇوٽڪارو نٿو ملي. شري رام سچدانند سروپ، اجنما، سرويياپڪ، سرو روپ، اکنڊ، اننت، نرگڻ، مهان، واڻيءَ ۽ ٻڌيءَ کان پري، نراڪار، آنند جو ڀنڊار، پرڪرتيءَ کان پري، سدا سيني جي هردي ۾ وسڻ وارو، وڪار رهت، ابناشي برهم آهي. اُن ڀڳوان ڀڳتن جي رکيا ۽ ڌرم جي رکيا لاءِ راجا جو شرير ڌاري منش جهڙا انيڪ چرتر ڪيا. جيئن ڪولي ڪيل ڪرڻ وارو نٽ انيڪ ويس ڌارڻ ڪري ناٽڪ ۾ اُنهن موجب ڪم ڪري ڏيکاريندو آهي؛ پر پاڻ اُنهن مان ڪولي ٻه نه هوندو آهي، تيئن شري رگهوناٿ ساڌارڻ منش کي سکيا ڏيڻ لاءِ اُنهن جهڙا چرتر ڪيا آهن. جنهنجي ٻڌيءَ تي مايا ممتا ۽ اڳيان ۽ جا انيڪ پڙدا چڙهيل آهن، اُهي مورک پربوءَ کي سڃاڻي ن.

ءَ سڄو سنسار ڀڳوان جي سرشٽي آهي. اُنھ انيڪ پرڪار جا ڙ (آڪاش ۾ پرٿويءَ تي ۽ پرٿويءَ جي اندر) جيو آهن بيئل (وڻ ٽڻ وغيره) جيو به آهن اِهي سيئي پربوءَ جا جو سيئي هنجائي پيدا ڪيل آهن. اِنهن سيني ۾ انسان

مان ڪئلاش تي موٽي آيس ۽ اچي سماڌيءَ ۾ مگن ٿيس.

هي گرجا! انريت مون ڪاڪڀشنڊيءَ جي واتان شري رام ڪٿا ٻڌي ۽ هاڻي ٻڌ ته گرڙ ڪاڪڀشنڊيءَ وٽ ڪيئن ويو. هڪ دفعي گرڙ کي اچي شنڪا ٿي ته جيڪو ڀڳوان وڪار رهت، سرووياپڪ، سرو شڪتيمان ۽ مايا موهه کان پري پرميشور آهي، سو هڪ منش ٿي استريءَ لاءِ بن ۾ ورلاپ ڪيئن ڪندو ۽ خسيس راڪشسن جي يڌ ۾ گهائل ۽ مورڇت ڪيئن ٿيندو! گرڙ پنهنجي من کي گهڻوئي سمجهايو پر هنجي من جو ڀرم نورت نه ٿيو. نيٺ هن نارد منيءَ وٽ وڃي پنهنجي شنڪا ٻڌائي، جنهن برهما وٽ موڪليس. برهما وري گرڙ کي مون وٽ موڪليو. مان پرڀوءَ جي مايا پربل ڄاڻي گرڙ کي چيو:- هي گرڙ! جڏهن گهڻو وقت سنتن جو سنگ ڪبو آهي تڏهن شنڪائن جو سماڌان ٿيندو آهي. سنتن جي سنگ ۾ هري ڪٿا ٻڌڻ جو موقعو ملندو آهي ۽ هري ڪٿا ٻڌڻ سان پرڀوءَ ۾ پريم ۽ شرڌا پيدا ٿيندي آهي. انلاءِ مان توکي اُتي موڪليانٿو جتي هرروز ڪٿا ٿيندي آهي. تون نيلگري پربت تي وڃي گياني ڪاڪڀشنڊيءَ جي واتان هري ڪٿا ٻڌ ته تنهنجي من جو دک دور ٿيندو.

اهو ٻڌي گرڙ نيلگري پربت تي ويو ۽ تلاءُ مان سنان آچمن ڪري ٻڙ جي وڻ هيٺ آيو جتي ڪيترائي گياني ۽ ٻيا پکي ڪٿا ٻڌڻ لاءِ ويٺا هوا. پنهنجي راجا گرڙ کي آيل ڏسي سڀني پکين سندس آدرسنڪار ڪيو ۽ گرڙ به ڪاڪڀشنڊيءَ کي پنهنجي اچڻ جو مطلب ٻڌايو. تڏهن ڪاڪڀشنڊيءَ ڏاڍي پريم ۽ اُتساهه سان گرڙ کي شري رام ڪٿا ٻڌائي. ڪاڪڀشنڊيءَ جي پرم پوتر آشرم ۾ رهي، سنتن جو سنگ ڪري ۽ هري ڪٿا ٻڌي گرڙ ڪرتارٿ ٿيو ۽ سندس ڀرم ۽ شنڪا مٽجي ويئي. ڪٿا جي سماپت ٿيڻ تي ڪاڪڀشنڊي گرڙ کي چوڻ لڳو:- هي پکيراج! توهان پنهنجي ڀرم ۽ موهه جي ڳالهه ڪئي سو پرڀوءَ جي مايا ڏاڍي پربل آهي. برهما، نارد، شنڪر ۽ ٻيا ديوتائون ۽ گياني مهاتمائون ۽ رشي مني، اُنهن ۾ اهڙو ڪير آهي جو

سندر ڪٿا ٻڌائي جا ڪاڪيشنڊيءَ گرڙ کي ٻڌائي هئي، پر رامچندر جا گڻ، ڪرم ۽ سڀاو بي انت آهن جنهنجو ورڻن هزار جيڀن وارو شيش ۽ شاردا به نٿا ڪري سگهن. سمندر جي پاڻيءَ جا ڦڙا يا پرٿويءَ جي واريءَ جا ڪڻا ڀلي ڳڻي سگهجن پر شري رام جا چرتر پوريءَ طرح ورڻن ڪري نٿا سگهجن. هي ڀواني! هاڻي ٻڌاءِ ته توکي وڌيڪ ڇا ٻڌايان؟

پاروتـي ڪومل واڻيءَ سان چوڻ لـڳي:- هي نـاٿ! شري رامچندر جي ڪلياڻڪاري ڪٿا ٻڌي مان ڌنيه ٿيس ۽ اپار سک پاتم. منهنجو موهه ۽ سڀ شنڪائون نسورت ٿي ويون. هاڻي باقي اِهو ٻڌايو ته ڪاڪيشنڊي نالي ڪانءُ کي اهڙي ڀڳتي، ويراڳ، گيان ۽ وگيان ڪيئن پراپت ٿيو جو پکين جي راجا گرڙ کي، جيڪو پاڻ وڏو گياني ۽ ڀڳوان جو واهن (سواري) آهي، تنهنکي به پربوءَ جي اِها ڪٿا ٻڌايائين ۽ گيان اُپديش ڏنائين. توهان به اها ڪٿا ڪاڪيشنڊيءَ کان ڪيئن ٻڌي سو به ڪرپا ڪري ٻڌايو.

شنڪرچوڻ لـڳو:- هي پياري! تو اڳين جنم ۾ جڏهن پنهنجي پتا جي يگيه ۾ پنهنجي ديهه ڀسم ڪري ڇڏي، تڏهن مان تنهنجي ويوگ ۾ اهڙو وياڪل ٿيس جو ڪجهه به نٿي سمجهيوءِ ڪي سماڌي ٿي لـڳي. مان شوڪ ۽ وئراڳ ۾ جي بن، پربت، نديون، سرور ۽ ٻيا نظارا ڏسندو گهمندو ڦـرندو رهيس، پر مونکي ڪٿي به شانتي نـه ملي. نيٺ سميرو پـربت جي هڪ نيل چوٽيءَ جـي رمڻيڪ سندرتا مونکي ڏاڍي وڻـي، جو اُن چوٽيءَ تـي هڪ نرمل تلاءُ هو، جنهن ۾ رنگ برنگي ڪمل ٽڙيل هوا. اُن تلاءُ جي ڪناري ٻڙ جو هڪ وڏو وڻ آهي جنهنجي هيٺان ويهي اُهو ڪاڪيشنڊي ڪانگ پربوءَ جي ڌيان ۽ جپ ۾ مگن رهندو آهي. هريءَ جي ڀڄن ڪانسواءِ هن کي ٻيو ڪو ڪم ڪونهي ۽ انيڪ پکي اُن وڻ جي هيٺان ويهي ڪانئس هري ڪٿا ٻڌندا آهن. مان اِهو درشيه ڏسي آنند ۾ ڀرجي ويس ۽ پاڻ به هڪ هنس جو روپ ڌاري ڪاڪيشنڊيءَ کان شري رام جي اِها ڪٿا ٻڌم. اها ڪٿا ٻڌي منهنجي من ۾ شانتي ۽ سک آيو ۽ پوءِ

پنهنجي راڄ جا ٻہ حصا ڪيا ۽ اُتر ۾ لوَ کي ۽ ڏکڻ ۾ ڪش کي راڄگديءَ تي وهاريائين. اِهو ٻڌي وانراج سگريو بہ انگد کي راڄگديءَ تي ويهاري اچي رامچندر وٽ حاضر ٿيو. شري رام هنجو پريم ڏسي هن کي بہ پاڻ سان مها ياترا ڪرڻ جي موڪل ڏني. ايوڌيا واسين جو پريم ۽ شردا ڏسي، رامچندر اُنهنکي بہ انڪار ڪري نہ سگهيو پر رڳو هنومان کي سنسار ۾ رهڻ جي آگيا ڪيائين. ڇو تہ هو چرنجيو آهي. هن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو:- ڀڳوان! هن سنسار ۾ جيستائين جبل، نديون، سورج ۽ چندرما آهي، تيستائين توهانجي پوتر ڪٿا جو پرچار ٿيندو رهندو. مان توهانجي سروپ جو ڌيان هردي ۾ ڌارڻ ڪري توهانجي ڪٿا روپي امرت پيئندو رهندس.

ٻئي ڏينهن صبوح جو شري رام هٿن ۾ ڀ ڪٺي ويد منترن جو اُچار ڪندو سرجو نديءَ ڏانهن هليو. سندس اڳيان اگني هوتر جي برندڙ اگني هئي ۽ پٺيان ڀرت، شترگهن، سگريو ۽ ايوڌيا جا نر ناري هوا. سڄيءَ ايوڌيا ۾ ڪوبہ ڪونہ رهيو ۽ سڀيئي رامچندر سان گڏ سرجوُ نديءَ تي اچي پهتا. رامچندر پنهنجن ڀائرن سميت سرجوُ نديءَ ۾ پرويش ڪيو ۽ وشڻو ڀڳوان جي تيج ۾ سمائجي ويو. انوقت ديوتائون وماڻ ونيءِ آيا ۽ رامچندر جي سڀني ڀڳتن کي برهم لوڪ وٺي ويا.

شنڪرِ ٿو چوي:- هي پاروتي! شري رام پنهنجي وشڻو سروپ ۾ هن برهمانڊ جي هرجڳهہ ۽ هر وستوءَ ۾ رمي رهيو آهي. هرهڪ جيو جو پرم پرشارٿ اِهو آهي تہ هو سڀ هنڌ رام کي وياپڪ ڏسي ۽ انڀؤ ڪري. رامائڻ جي هيءَ ڪٿا ويد سمان آهي ۽ جيڪو بہ ڀڳتيءَ ۽ شردا سان هيءَ ڪٿا پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهن جا سڀ دکہ دور ٿيندا.

گرڙ جو اڳيان ۽ ڪاڪڀشنڊيءَ واتان رام ڪٿا ٻڌڻ.

شنڪر چوڻ لڳو: هي گرجا! مون توکي رامچندر جي اِها

آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي. ٿوريءَ دير کانپوءِ هو ٽڙڪي چوڻ لڳو:- اڄ منهنجي اکين اڳيان منهنجي لڪشمي پرٿويءَ ۾ الوپ ٿي وئي. جنهن مونلاءِ سڀ سک تياڳي ٻن جا ڪشٽ به منا ڪري ڀوڳيا، سائي اڄ مونکي ڇڏي وئي. هي ماتا پرٿوي! يا ته مونکي سيتا موٽائي ڏي يا ته مونکي به پنهنجي گود ۾ جڳهه ڏي. مان سيتا کانسواءِ ڪڏهن به سکي رهي نه سگهندس.

رامچندر جا دل ڏاريندڙ ورلاپ ٻڌي سڀني جي نيڻن مان نير وهڻ لڳو. انوقت مهرشي والميڪ ۽ ٻين رامچندر کي سمجهائي ڌيرج ڏنو. پوءِ سڀيئي لوڪش کي وٺي ڍڳيه جي گهوڙي سميت ايوڌيا موٽي آيا. رامچندر جو اشومي ڍڳيه سک سان پورو ٿيو. پر سيتا کانسواءِ هنکي سڄو سنسار سڃو ٿي لڳو.

رامچندر جو لڪشمڻ کي تياڳڻ ۽ پاڻ به وشڻو ڀڳوان جي تيج ۾ سمائجڻ.

رامچندر پرٿويءَ تان انياچار جو ناس ڪري ٿي ڪيو جو چوطرف پرجا ۾ سک شانتي سندرتا ڇائنجي وئي. سنڌو نديءَ جي ملڪ ۾ گندرون ظلم ڀاري ڏنو هو، تنکي رامچندر جي آگيا موجب ڀرت جي ٻن پٽن وڃي دٻايو ۽ اُتي آريه سڌانتن موجب راڄ ڪرڻ لڳا. ڀرت جي وڏي پٽ تکيه جي راڄڌاني تکيه شلا ٿي ۽ ننڍي پٽ پشڪل گندار (قندار) ديش ۾ پشڪلاوت نالي شهر وسائي اُنکي پنهنجي راڄڌاني بڻايو.

رامچندر لڪشمڻ جي ٻن پٽن انگد ۽ چندرڪيتو کي ڪاروپٿ ۽ ملهه ديسن جو راڄ ڏنو. شترگهن جي ٻن پٽن سباهو ۽ شترگهاتيءَ کي اڳيه مٿرديش جو راڄ وراهي ڏنو ويو هو. انريت رامچندر پنهنجن ڀائرن جي پٽن کي جڏهن ديش وراهي ڏنا تڏهن پنهنجي جو نش ... ين. اهو ڇاڻي ڌرمراج مهاڪال هڪ منيءَ

پنهنجي راڄ جا ٻه حصا ڪيا ۽ اُتر ۾ لوَ کي ۽ ڏکڻ ۾ ڪش کي راڄگديءَ تي وهاريائين. اِهو ٻڌي وانراج سگريو ٻه انگد کي راڄگديءَ تي ويهاري اچي رامچندر وٽ حاضر ٿيو. شري رام هنجو پريم ڏسي هن کي ٻه پاڻ سان مها ياترا ڪرڻ جي موڪل ڏني. ايوڌيا واسين جو پريم ۽ شرڌا ڏسي، رامچندر اُنهنکي ٻه انڪار ڪري نه سگهيو پر رڳو هنومان کي سنسار ۾ رهڻ جي آڳيا ڪيائين. ڇو ته هو چرنجيو آهي. هن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو:- ڀڳوان! هن سنسار ۾ جيستائين جبل، نديون، سورج ۽ چندرما آهي، تيستائين توهانجي پوتر ڪٿا جو پرچار ٿيندو رهندو. مان توهانجي سروپ جو ڌيان هردي ۾ ڌارڻ ڪري توهانجي ڪٿا روپي امرت پيئندو رهندس.

ٻئي ڏينهن صبوح جو شري رام هٿن ۾ ڀڃ ڪڻي ويد منترن جو اُچار ڪندو سرجو نديءَ ڏانهن هليو. سندس اڳيان اگني هوتر جي ٻرندڙ اگني هئي ۽ پٺيان ڀرت، شترگهن، سگريو ۽ ايوڌيا جا نر ناري هوا. سڄيءَ ايوڌيا ۾ ڪوبه ڪونه رهيو ۽ سڀيئي رامچندر سان گڏ سرجوُ نديءَ تي اچي پهتا. رامچندر پنهنجن ڀائرن سميت سرجوُ نديءَ ۾ پرويش ڪيو ۽ وشڻو ڀڳوان جي تيج ۾ سمائجي ويو. انوقت ديوتائون ومان وٺي آيا ۽ رامچندر جي سڀني ڀڳتن کي برهم لوڪ وٺي ويا.

شنڪر ٿو چوي:- هي پاروتي! شري رام پنهنجي وشڻو سروپ ۾ هن برهمانڊ جي هر جڳهه ۽ هر وستوءَ ۾ رمي رهيو آهي. هرهڪ جيو جو پرم پرشارٿ اِهو آهي ته هو سڀ هنڌ رام کي وياپڪ ڏسي ۽ انيوُ ڪري. رامائڻ جي هيءَ ڪٿا ويد سمان آهي ۽ جيڪو به ڀڳتيءَ ۽ شرڌا سان هيءَ ڪٿا پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهن جا سڀ ڏک دور ٿيندا.

گرڙ جو اڳيان ۽ ڪاڪڀشنڊيءَ واتان رام ڪٿا ٻڌڻ.

شنڪر چوڻ لڳو: هي گرجا! مون توکي رامچندر جي اِها

سيتا جو ڌرتيءَ ۾ پرويش ڪرڻ.

هوڏانهن لوَ ۽ ڪش لڙائيءَ جو انت ٿيل سمجهي ۽ رات پورڻ ڪري يگيه جو سينگاريل گهوڙو وٺي پنهنجي ڪٽيا ۾ آيا ۽ ماتا سيتا کي اچي يڌ جي حقيقت ٻڌائي اهو گهوڙو ڏيکاريائون. سيتا جڏهن اُن گهوڙي تي پنهنجي سواميءَ ۽ پراڻناٿ جي پتريڪا ڏٺي تڏهن وياڪل ٿي مورڇت ٿي ڪري پئي. اهو ڏسي لوَ ۽ ڪش ڊنا ۽ ماتا کي هوش ۾ آڻي سندس اِن دشا جو ڪارڻ پڇڻ لڳا. تڏهن سيتا چيِن:- هي پترو! توهان پنهنجي پتا جي يگيه جو گهوڙو آندو آهي ۽ جن چاچن کي نمرتا سان پرڻام ڪرڻ گهرجيو تن سان جنگ جوٽي اٿو.

اِهو ٻڌي ٻئي ٻالڪ ڏاڍا ششدر ٿيا ۽ مهرشي والميڪ وٽ وڃي پنهنجي غلطيءَ جي سموري حقيقت ٻڌايائون. صبوح ٿينديئي مهرشي والميڪ لوَ ڪش ۽ سيتا کي وٺي اُن استان تي آيو جتي ڪالهه يڌ لڳي هئي ۽ هائي، راجا رامچندر پاڻ يڌ ڪرڻ لاءِ آيل هو. انوقت ڀرت، لڪشمڻ ۽ شتروگهن به سجاڳ ٿيل هوا ۽ سڀيئي ٻنهي رشي ڪمارن جي پراڪرم جي ساراهه ڪري رهيا هوا. سڀني جي وسميه جي حد نه رهي جڏهن ڏٺائون ته اُهي ٻئي رشي ڪمار هٿ جوڙي يگيه جي گهوڙي، مهرشي والميڪ ۽ گيرو رنگل وسترن ۾ هڪ تپسوي استريءَ سميت، ڏاڍي نمرتا سان اچي رهيا آهن!

جڏهن مهرشي والميڪ کي رامچندر ۽ ٻين ڏنڊوت پرڻام ڪيو تڏهن مهرشيءَ چيو:- هي رگهوڪل شرومڻي شري رام! هي ٻئي ٻالڪ جيڪي توهان اڳيان هٿ جوڙي بيٺا آهن سي توهانجا ئي پتر لوَ ۽ ڪش آهن، جن کي پتورتا سيتا منهنجي آشرم ۾ جنم ڏنو آهي. توهانجي اِنهن ٻنهي ڪمارن کي سندن ماتا ۽ مان سڀني وديائن ۾ نپڻ ڪيو آهي. هنن ٻنهي ٻالڪن اڻڄاڻائيءَ سبب توهانجو گهوڙو جهليو ۽ پنهنجن پوڄنيه چاچن سان يڌ جوٽي، انلاءِ هي ٻئي پڇتائي رهيا آهن. هيءَ آهي توهانجي ڌرم پتني سيتا جا پوتر شڌ

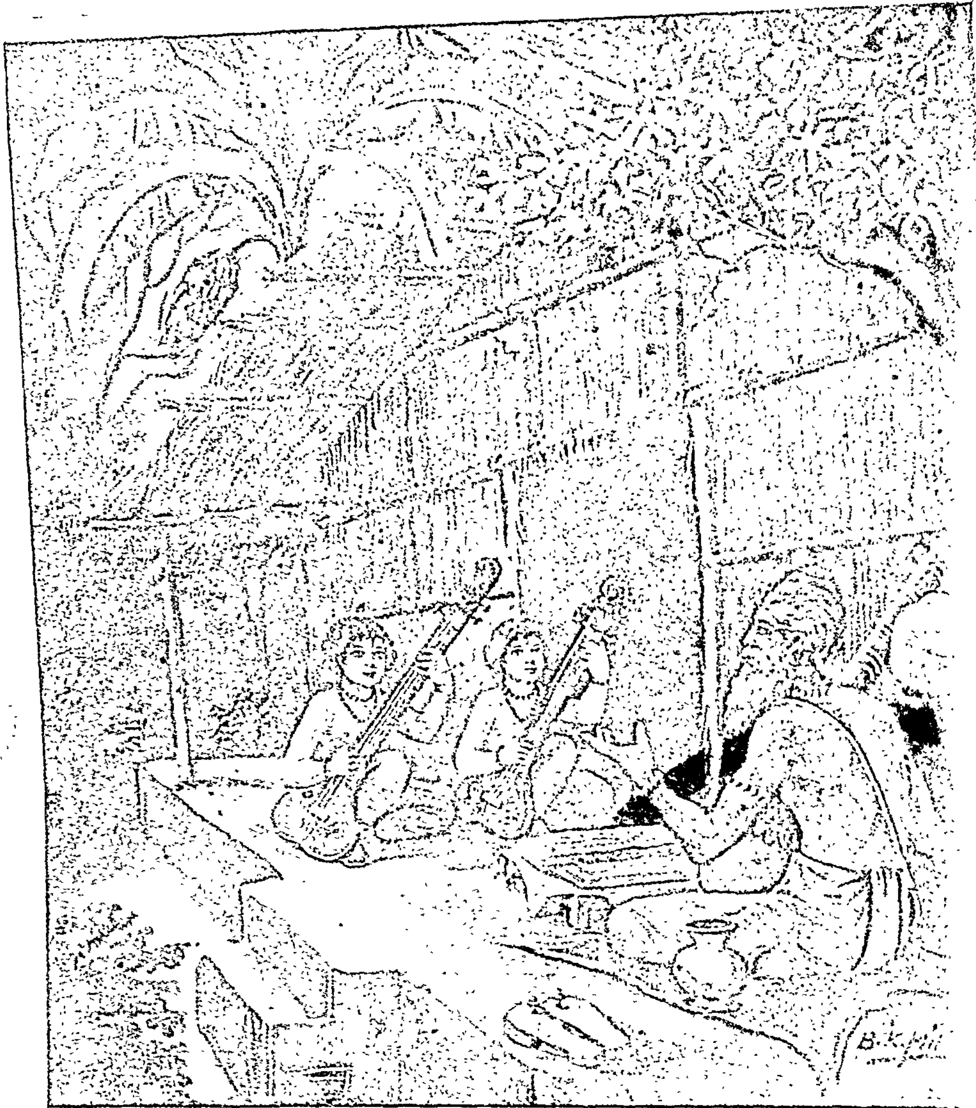
اسانکي موٽائي ڏيو ۽ وچي گهر خوش ٿيو.

اهو ٻڌي ڪمار لؤ وراڻيو:- هي آريہ! توهان اسان تي ديا نہ ڪريو ڇو تہ اسان جاتي واٽي دگوجہ جو گهوڙو جهليو آهي. توهان سمجهو ٿا تہ توهان ڪانسواءِ پرٿوي جوڌن کان خالي آهي، انلاءِ هاڻي مڙس ٿي اچي گهوڙو وٺو. يڌ ڪرڻ ڪانسواءِ توهانکي گهوڙو ڪين ملندو.

اهو ٻڌي شترگهن انهن ٻالڪن سان يڌ ڪرڻ شروع ڪئي، پر لوَ ۽ ڪش اهڙا تہ پراڪرمي هوا جو تيرن جي ورڪا ڪري ڪيتري سئنا ماري ڇڏيائون ۽ خود شترگهن کي مورڇت ڪري ڇڏيائون. تڏهن لشڪر مهان بچيل ڪن سپاهين وڃي رامچندر کي سچي حقيقت ٻڌائي. رامچندر ڀرت ۽ لڪشمڻ کي وڏي سئنا سان يڌ جي جي مئدان تي موڪليو. ڀرت ۽ لڪشمڻ جڏهن اچي اُنهن ٻنهي رشي ڪمارن کي ڏٺو ۽ سندن ادڀت پراڪرم ڏٺو تڏهن هو ٻئي وسمہ ۾ پرجي ويا. هو کين چوڻ لڳا:- اڙي ٻالڪو! توهانکي شايد هن ٻالڪ اوستا ۾ ئي ڪال جي ڪوٺ ٿي آهي. پر اسين توهانکي ماريون تنهن کان اڳہ پنهنجي ماتا پتا جو نالو تہ ٻڌايو.

اهو ٻڌي لوَ ڪمار وراڻيو:- هي آريہ پرشو! توهانکي بہ پنهنجي پاڻ وانگر پنهنجي ٻل جو ڏاڍو اڀمان آهي ۽ واڪ يڌ ۾ ڏاڍا چتر ٿا ڏسجو. پر زبان سان جنگہ زالون ڪنديون آهن نہ ڪ ڪتري وير پرش. اسانجو خيال نہ ڪريو ۽ اچي يڌ ڪريو. اسانکي پنهنجي پتا جي نالي جي خبر نہ آهي ۽ اسانجي ماتا ۽ رشي اسانجي پالنا ڪندا آهن.

ائين چئي لوَ ۽ ڪش ڀرت ۽ لڪشمڻ جي سئنا تي تيرن جي ورڪا ڪرڻ شروع ڪئي ۽ گهڻي لڙائيءَ ڪانپوءِ سڄيءَ سئنا کي گهايل ڪري ڀرت ۽ لڪشمڻ کي بہ مورڇت ڪري ڇڏيائون. تڏهن وري بہ باقي بچيل سئنڪن وڃي رامچندر کي سچي حقيقت ٻڌائي. ٻن رشي ڪمارن جي اهڙي ادڀت پراڪرم جي وارتا ٻڌي ۽ پنهنجي ڀائرن جي مورڇت اوستا جو ٻڌي رامچندر وسميہ ۽ چنتا ۾ پرجي وڏي سئنا وٺي پاڻ يڌ ڀوميءَ ڏانهن روانو ٿيو.

والميڪ رشيءَ جو لو ۽ ڪش کي سنگيت سيکارڻ.

أڇلائڻ لڳو. پر ويرُ شتروگهن پنهنجن پاڻن سان اهي وڻ ويو ڪٽيندو
لوڻاسر جو بدن پٿر سمان سخت هو جو شتروگهن جي پاڻن جو اُن تي
ڪو به اثر نه ٿيو. لوڻاسر هڪ وڏو وڻ شتروگهن جي مٿي تي هنيو
ته اُن مان رت ريلا ڪري وهڻ لڳو ۽ هو مورڇت ٿي ڪري پيو.
لوڻاسر سمجهيو ته شتروگهن مري ويو ۽ پنهنجا وڪريل جانور گڏ
ڪرڻ لڳو. پر ٿوريءَ ويرم ڪانپوءِ شتروگهن کي جڏهن هوش آيو
تڏهن هو جوش ۾ پرجي اُٿي ڪڙو ٿيو ۽ راڪشس کي يد لاءِ للڪارڻ
لڳو. لوڻاسر هڪ وڏي چپ کڻي ڪاهي آيو ته شتروگهن انوقت
شري رام جو ڏنل اموگهه پاڻ اُن راڪشس کي هنيو. اُهو پاڻ وڄ وانگ
تجلو ڪري وڃي لوڻاسر جي ڪڙڪيو ۽ سندس ڇاتي ڏري پيئي
هو زمين تي ڪري، مري ويو.

لوڻاسر جي موت ڪري سڄيءَ پرجا ۾ خوشي ڇانئجي ويئي
ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري
ماڻهن سان پريل ڏسڻ ۾ اچڻ لڳا ۽ سڀيئي شتروگهن جي پراڪر
جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن اُن ديش جي راڄ جو انتظام چڱيءَ طرح
هلڻ لڳو تڏهن شتروگهن ايوڌيا موٽي آيو. ايوڌيا ۾ سندس ڏاڍي
آجيان ٿي ۽ سندس مرضي نه هوندي به ڪيس مٿرا ديش جو راڄتلڪ
ڏنو ويو. شتروگهن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو:- هي پراڻا! مو
توهانجي آگيا موجب لوڻاسر کي ماري مٿرا ديش وسايو، پر مون
توهانکان جدا رهڻ جي سگهه ڪانهي. مونکي توهان پنهنجي شي
۾ هتي رهڻ جي آگيا ڏيو.

رامچندر چيو:- هي پيارا! توُن وقت به وقت مونسان ملڻ لا
ايوڌيا ايندو رهج. توُن ته مونکي پراڻن کان به وڌيڪ پيارو آهين
پر پرجا جي رکيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو پهريون ڌرم آهي.

شتروگهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وچن قبول ڪرڻا پيا.
ڪجهه وقت ايوڌيا ۾ رهي پنهنجي راجڌانيءَ مٿرا ڏانهن موٽي ويو

والميڪ رشيءَ جو لو ۽ ڪش کي سنگيت سيکارڻ .

ڻ لڳو، پرو پر شتروگهن پنهنجن ٻاڻن سان اهي وڻ ويو ڪٽيندو.
سر جو بدن پٿر سمان سخت هو جو شتروگهن جي ٻاڻن جو اُن کي
ربه اثر نٿي ٿيو. لوڻاسر هڪ وڏو وڻ شتروگهن جي مٿي کي هنيو
اُن مان رت ريلا ڪري وهڻ لڳو ۽ هو مورڇت ٿي ڪري پيو.
ٽاسر سمجهيو ته شتروگهن مري ويو ۽ پنهنجا وڪريل جانور ڪـ
ڪرڻ لڳو. پر ٿوري ويرم ڪانپوءِ شتروگهن کي جڏهن هوش آيو
تڏهن هو جوش ۾ ڀرجي اُٿي ڪڙو ٿيو ۽ راڪشس کي يڌ لاءِ للڪار
لڳو. لوڻاسر هڪ وڏي ڇپ ڪٽي ڪاهي آيو ته شتروگهن انوق
شري رام جو ڏنل اموگهه ٻاڻ اُن راڪشس کي هنيو. اُهو ٻاڻ وڄ وا
ٻجلو ڪري وڃي لوڻاسر کي ڪڙڪيو ۽ سندس ڇاتي ڏري پيئي
هو زمين تي ڪري مري ويو.
لوڻاسر جي موت ڪري سڀنيءَ پرجا ۾ خوشي ڇانئجي ويئي ۽
ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري
ماڻهن سان ڀريل ڏسڻ ۾ اچڻ لڳا ۽ سڀيئي شتروگهن جي پراڪرم.
جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن اُن ديش جي راڄ جو انتظام چڱيءَ طرح
هلڻ لڳو تڏهن شتروگهن ايوڌيا موٽي آيو. ايوڌيا ۾ سندس ڏاڍي
آجيان ٿي ۽ سندس مرضي نه هوندي به ڪيس مدرا ديش جو راڄتلڪ
ڏنو ويو. شتروگهن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو:- هي پراڻا! مون
توهانجي آڳيا موجب لوڻاسر کي ماري مدرا ديش وسايو، پر مونه
توهانڪان جدا رهڻ جي سمرٿي ڪانهي. مونکي توهان پنهنجي شيو
۾ هتي رهڻ جي آڳيا ڏيو.
رامچندر چيو:- هي پيارا! تون وقت به وقت مونسان ملڻ ا
ايوڌيا ايندو رهج. تون ته مونکي ڀراتن ڪان به وڌيڪ پيارو آهين
پرپرجا جي رکيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو پهريون ڌرم آهي.
شتروگهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وچن قبول ڪرڻا پيا
ڪجهه وقت ايوڌيا ۾ رهي پنهنجي راڄڌانيءَ مدرا ڏانهن موٽي و

والميڪ رشيءَ جو لوَ ۽ ڪش کي سنگيت سيکارڻ.

اچلائڻ لڳو، پر ويرشتروگهن پنهنجن ٻاڻن سان اهي وڍ ويو ڪٽيندو. لوڻاسر جو بدن پٿرسمان سخت هو جو شتروگهن جي ٻاڻن جو اُن تي ڪوبه اثر نٿي ٿيو. لوڻاسر هڪ وڏو وڻ شتروگهن جي مٿي تي هنيو ته اُن مان رت ريلا ڪري وهڻ لڳو ۽ هو مورڇت ٿي ڪري پيو. لوڻاسر سمجهيو ته شتروگهن مري ويو ۽ پنهنجا وڪريل جانور گڏ ڪرڻ لڳو. پر ٿوري ويرم کانپوءِ شتروگهن کي جڏهن هوش آيو، تڏهن هو جوش ۾ ڀرجي اُٿي کڙو ٿيو ۽ راڪشس کي يُد لاءِ للڪارڻ لڳو. لوڻاسر هڪ وڏي چپ کٽي کاهي آيو ته شتروگهن انوقت شري رام جو ڏنل اموگهه ٻاڻ اُن راڪشس کي هنيو. اُهو ٻاڻ وڄ وانگر تجلو ڪري وڃي لوڻاسر تي ڪڙڪيو ۽ سندس ڇاتي ڏري پيئي ۽ هو زمين تي ڪري مري ويو.

لوڻاسر جي موت ڪري سڄيءَ پرجا ۾ خوشي ڇانئجي ويئي ۽ ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري ماڻهن سان ڀريل ڏسڻ ۾ اچڻ لڳا ۽ سڀيئي شتروگهن جي پراڪرم جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن اُن ديش جي راڄ جو انتظام چڱيءَ طرح هلڻ لڳو تڏهن شتروگهن ايوڌيا موٽي آيو. ايوڌيا ۾ سندس ڏاڍي آجيان ٿي ۽ سندس مرضي نه هوندي به ڪيس مدرا ديش جو راجتلڪ ڏنو ويو. شتروگهن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو:- هي پرانا! مون توهانجي آگيا موجب لوڻاسر کي ماري مدرا ديش وسايو، پر مونهه توهانکان جدا رهڻ جي سمرٿي ڪانهي. مونکي توهان پنهنجي شيوا ۾ هتي رهڻ جي آگيا ڏيو.

رامچندر چيو:- هي پيارا! تون وقت به وقت مونسان ملڻ لاءِ ايوڌيا ايندو رهج. تون ته مونکي پراڻن کان به وڌيڪ پيارو آهين، پر پرجا جي رکيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو پهريون ڌرم آهي.

شتروگهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وچن قبول ڪرڻا پيا. هو ڪجهه رقت ايوڌيا ۾ رهي پنهنجي راڄڌانيءَ مدرا ڏانهن موٽي ويو.

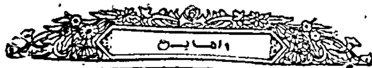
شترگهن پنهنجي سئنا کي گڏ رواني ڪيو ۽ پاڻ وات تي مهرشي والميڪ جي آشرم ۾ رسي پيو. اتفاق سان انوقت سيتا ي ٻه جاڙا پٽ ڄاوا. مهرشيءَ انهن مان وڏي جو نالو لُو ۽ ٻئي جو نالو ڪش رکيو. اِهو ڏسي شترگهن ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ ماتا سيتا کي پرڻام ڪري ۽ سندس آشيرواد وٺي مٿرا ديش ڏانهن روانو ٿيو.

شترگهن جمنا ندي پار ڪري وڃي مٿرا شهر جي ڀرسان وٽ پهتو. انوقت لوڻاسر پنهنجي کاڄ لاءِ جهنگل مان سوين جانور گڏ ڪري پنهنجي نگر ۾ موٽي رهيو هو ته هڪ هٿيار بند سورهي کي سامهون ڏٺائين. شترگهن کيس چيو:- هي راڪشس! مان مهاراج رامچندر جي آگيا انوسار توکي مارڻ لاءِ هتي آيو آهيان، جو تو ڏاڍا ظلم ڪيا آهن. هاڻي اچي مونسان مقابلو ڪر.

اهو ٻڌي اُهو هيبت ناڪ دئيت چوڻ لڳو:- اڙي ڇوڪرا! راجا ته توکي منهنجي ڀوڄن لاءِ موڪليو آهي. مون ته تو جهڙن گهڻن ئي ڪي ڪک پن مثل مٿيءَ ۾ ملائي ڇڏيو آهي. هاڻي ترس ته مان پنهنجو ترشول کڻي اچان.

شترگهن چيس :- سامهون آيل دشمن کي ڇڏي ڏيڻ ٻڌيمان ماڻهوءَ جو ڪم ناهي. جيڪو دشمن کي وجهه ۽ سهوليت ڏئي ٿو، سو مورک پنهنجي مشڪلات وڌائي ٿو. انلاءِ تون جادي جم لوڪ وڃڻ لاءِ تيار ٿيءُ.

اهو ٻڌي لوڻاسر ڏاڍو تپي ويو ۽ هو وڻ پٽي شترگهن تي

ڪندڙ استريءَ جي تياڳ جو سبب هيءَ آهي تہ اڳئين زماني
ديوتائن ۽ دئيتن جي جنگ ۾ هڪ دفعي دئيتن کي ڀرڳو رشيءَ ج
استريءَ شرڻ ڏيئي رکيا ڪئي هئي. انوقت ڀڳوان وشنوءَ پنهنج
سدرشن چڪر سان ڀرڳوءَ جي استريءَ جو سر ڪٽي ڇڏيو هو. مهرش
ڀرڳوءَ کي جو ڀڳوان وشنوءَ ڪري استريءَ جو ويوڳ سهڻو پيو ه
انلاءِ هاڻي ڀڳوان وشنوءَ کي بہ استريءَ جي ويوگ جو ڏک سهڻو پوند
سيتا جي گرڀ مان رامچندر کي بہ پٽ ڄمڻا ٿيندا. انلاءِ سيتا ج
تياڳ ڪري توهان وياڪل نہ ٿيو. ڀڳوان ڪان وڌي ڪٿليءَ ڪاڻ
سيني کي پنهنجو ڪرم ڀوڳڻ پوڳڻو پوي ٿو. اِنڪري جا ڳالهہ اوس ٿيڻ
آهي انلاءِ سوچ ڪرڻ نہ گهرجي ۽ سداءِ شڀ ڪرمن ۾ لڳو رهجي

اهڙيون ڳالهيون ڪندا، هو ٻئي ڏينهن اچي ايوڌيا پهتا. لڪشم
محلات ۾ اچي ڏٺو تہ رامچندر شوڪ ۾ ٻڏل ۽ اُداس ويٺو آهي
لڪشمڻ اچي ڪيس پرڻام ڪيو ۽ سيتا جو نياپو ڏئي ڪيس ڌيرج ڏ
چئن ڏينهن کان رامچندر راڄ جو ڪو بہ ڪم ڪار ڪين ڪيو ه
پر هاڻي پنهنجي دل کي ڌڏ ڏيئي راجائي ڪاروبار ۾ لڳو. پر س
جي تياڳ جي ڳالهہ ٻڌي مائائن جي دل کي اهڙو صدمو رسيو ج
ڪوشليا، ڪيڪئي ۽ سمترا جلدئي پرلوڪ پڌاريون.

ڪجهہ وقت ڪانپوءِ، جمنا جي ڪناري رهندڙ ڪيترا رشي م
رامچندر جي دربار ۾ آيا ۽ لوڻاسر نالي دئيت جي اتياچار جي ا
داستان ڏنائون. اِهو لوڻاسر راوڻ جي ماسات ڪنڀينسيءَ ۽ مڌو دئي
جو پٽ هو ۽ هن مڌرا (متُرا) ديش کي پنهنجي ظلمن سان ويران ڪر
ڇڏيو هو. اِهو ڀيانڪ دئيت تپسوين جو ماس ڪائي رت پيئندو ه
هن کي شنڪر ڀڳوان جو ڏنل هڪ اهڙو اموگهہ ترشول هو جنهن ڪر
هن کي ڪو بہ جيتي نٿي سگهيو.

رامچندر آيل رشين کي آٿت ڏيئي لوڻاسر جي مارڻ جـ
پرڻ ڪيا ڪئي. شترگهن جي مرضي ڏسي رامچندر ڪيس امو
استر شستر ۽ هڪ وڏي سئنا ڏيئي لوڻاسر جي مارڻ لاءِ روانو

امچندر جي پتورتا استري اسان وٽ آئي آهي. شڌ ۽ پوتر چرتر اري هوندي به، هنجي پتيءَ پنهنجي پرجا جي هٺ لاءِ، هنجو تياڳ ڪيو آهي. هن وقت اسانکي ئي سندس پالنا ڪرڻي آهي، تنلاءِ توهان پنهنجي ڪنيا سمان هن جي پرگهور لهجو ۽ پريم ۽ شردا سان هن جي شيوا ڪجو ته جيئن هنجو من سدائ خوش رهي.

مهرشيءَ جا وچن ٻڌي اُنهن پوتر استرين سيتا کي هردي سان لڳايو ۽ ڪيس ڏاڍي آدر ۽ سڪ سان پاڻ وٽ رهايو. مهرشي والميڪ ۽ پنهنجي ڪنيا ۾ موتي ويو ۽ سيتا به اُنهن تپسوي استرين جي سنگ ۾ پنهنجي من کي آتم ڌيان ڌرم وارتا ۽ تپسيا ۾ جيون نڌارڻ لڳي.

لو ڪش جو جنم ۽ شترگهن هٿان لوڻاسر جو موت.

هوڏانهن گنگا جي پرين ڪناري تان جڏهن لڪشمڻ ڏٺو ته مهرشي والميڪ سيتا کي پنهنجي آشرم ۾ وٺي ويو. تڏهن هن پنهنجي سارٿي سمنت کي واپس هلڻ جي آگيا ڏني ۽ چيو:- هي سمنت! رامچندر لاءِ اِنڪان وڌيڪ ڏک جي ڳالهه ڪهڙي ٿيندي جو پنهنجي پراڻ پياري استريءَ جو تياڳ ڪرڻو پيس! اڳي چوڏهن ورهيه بنواس ڀوڳي ته پتا جي آگيا جو پالن ڪيائين، پر هاڻي ننداخور ماڻهن جي بڪواد ڪري پتورتا استريءَ کي گهر مان ڪڍي ڪهڙو پيچ ڪمايائين؟

سمنت وراڻي ڏني:- هي آريه! توهان رامچندر ۽ سيتا لاءِ ايڏو ڏک نه ڪريو، ڇو ته پنهنجن ڪرمن جو ڀوڳ سڀني کي اوس ڀوڳڻو پوي ٿو. گهڻيئي ورهيه ٿيا ته گرو وسشٽ جي آشرم ۾ ڏرواسا رشي آيو هو، جنهن کان راجا دشرٿ پنهنجي پٽن جي ڀوشيه (آئينده) لاءِ پڇيو هو. ڏرواسا چيو هو ته رامچندر پنهنجي پياري استري ۽ پياري ڀاءُ لڪشمڻ جو تياڳ

لڪشمڻ جا وچن ٻڌي جانڪي مٿان ڄڻ ته اچي وڄ ڪڙڪي هوءَ ڪجهه دير تہ وساءِ وئي، پر پوءِ دل جهلي چوڻ لڳي:- هـ لڪشمڻ! مون اڳلي جنم ۾ اهڙو ڪو پاپ ڪيو ٿو ڏسجي جو نراپ هوندي به مونکي پتيءَ جو ويوگ سهڻو ٿو پوي. مونکان جي پڇي ته پتيءَ توکي گهر مان ڇو ڪڍي ڇڏيو، تنهنکي مان ڪه جواب ڏينديس! اِنڪان ته مان جيڪر گنگا ۾ ٻڏي مران! پر ا ڪرڻ سان رامچندر جو ونس به ناس ٿي ويندو. استريءَ لاءِ پ ئي ديوتا آهي ۽ پراڻ ڏيئي به پتيءَ جي ڀلائي ڪرڻ گهرجي. تو سس کي منهنجو پرڻام ڪج ۽ رگهوناٿ کي چئج ته هي سوامي توهانکي سڌ آهي ته مان پوتر آهيان ۽ منهنجي پريت ۽ ڀڳتي ر توهان ۾ آهي. توهان لوڪ نندا جي ڀپ کان جو منهنجو تياڳ ڪ آهي، تنهنکي دور ڪرڻ منهنجو به ڌرم آهي. توهان سداءِ پرجا ج ڀلائيءَ ۾ لڳا رهجو ۽ منهنجي ڪا چنتا نه ڪجو.

سيتا جا وچن ٻڌي لڪشمڻ ڏاڍو وياڪل ٿيو پر ڪجهه ڪ نه سگهيو. هو جانڪيءَ کي پرڻام ڪري، ڳوريءَ دل سان، نيڻن م نير وهائيندو، ٻيڙيءَ ۾ چڙهي ٻيءَ پر هليو ويو. ان وقت گهور بن ۾ پاڻ کي اڪيلو ڏسي، سيتا جو هنيون ٽٽي پيو ۽ ه گهٻرائجي روئڻ لڳي. هنجو رودن ٻڌي، پرسان راند ڪندڙ ڪ رشي ڪمار ڊوڙندا آيا ۽ هڪ مها سندر استريءَ کي قيمتي سام سميت بن ۾ اڪيلو روئندو ڏسي اچرج ۾ پرجي ويا ۽ وڃي مهر والميڪ کي سڌ ڏنائون. والميڪ پنهنجي تپو بل سان ڏيان لڳا ڏٺو ته اُها استري مهاراجا رامچندر جي پتورتا استري سيتا آهي هن جي بن ۾ هجڻ جو سبب به معلوم ٿيس. ڪڏهن والميڪ سيتا وٽ آيو ۽ مٺن وچنن سان سندس آدر ۽ سواگت ڪري ڪي سانت ۾ آنداءِ. مهرشي جي آشرم ۾ هڪ پاسي سندس ششٽيون تپسيا سادنا ۾ لڳل رهنديون هيون. والميڪ سيتا کي وٺي انهن تپسو استرين وٽ آيو ۽ اُنهن کي چيائين:- هي ديويون! هيءَ مهار

تياڳ ڌو ڪريان ۽ لڪشمڻ سياڻي ئي سيتا کي والميڪ رشيءَ جي آشرم ٻاهران ڇڏي اچي.

انهيءَ پرجا کي پرسن ڪرڻ لاءِ رامچندر ايڏو وڏو تياڳ پنهنجي جيوت ۾ ڪيو. انوقت نراپراڌ ۽ ستي ساڌوي سيتا کي تياڳڻ ۾ سندس اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي. سندس ڀائرن به انهيءَ ڪم جو وروڌ ڪيو پر تهِ به هو پنهنجي نشچيه تي درڍ رهيو ۽ راجائي مريادا کي نڀاهڻ لاءِ پنهنجي شخصي پريم ۽ سک کي قربان ڪري ڇڏيائين. ٻئي ڏينهن لڪشمڻ سيتا کي بن ۾ ڇڏي اچڻ لاءِ رٿ تيار ڪري سيتا وٽ آيو. جانڪي ڏاڍو خوش ٿي ۽ رشين جي استرين لاءِ گهڻيئي ڪپڙا ۽ مٺيا کڻي اچي رٿ تي ويٺي، پر جلدئي ڪيس اپسوڻ ڏسڻ ۾ آيا ۽ هوءَ گهٻرائجي چوڻ لڳي:- هي لڪشمڻ! منهنجي ڏائي اک ڦڙڪي رهي آهي ۽ جڻ تہ سڄ ئي سڄ ٿي نظر اچي. شل تنهنجو ڀاءُ خوش رهي ۽ پرجا سکي رهي.

اهو ٻڌي به لڪشمڻ کي ڪين ڪڇيو جو هن جو من به ڏاڍو اُداس هو. ٻنهي اُها رات گومتي نديءَ جي ڪناري گذاري ۽ ٻئي ڏينهن رٿ تي چڙهي ٻئج وقت ڪانپوءِ اچي گنگا ڪناري پهتا. جڏهن هو ٻيڙيءَ تي چڙهي گنگا جي ٻيءَ پر والميڪ رشيءَ جي آشرم اڳيان اچي پهتا، تڏهن لڪشمڻ پاڻ جهلي ڪين سگهيو ۽ اچي روئڻ ۾ چڙڪيو. پنهنجي ڏير کي روئندو ڏسي سيتا گهٻرائجي وئي ۽ عجب ۾ پرڇي سندس ڏک جو سبب پڇڻ لڳي. تڏهن لڪشمڻ چيو:- هي ستي ساڌوي ديوي! راجا مونکي اهڙو ڪم سونپيو آهي، جنهن ڪرڻ کان بهتر تہ مان جيڪر مري وڃان. ديشواسين کي توهان تي ڪلنڪ هڻندو ڏسي، رامچندر رگهوڪل جي آبرو بچائڻ لاءِ لوڪن جي استرين جي نيتيءَ جي رکيا لاءِ توهانجو تياڳ ڪيو آهي. مان راجا جي آگيا انوسار ۽ توهانجي بہ اهڙي اِڇا جاڻي، توهانکي هتي ڇڏڻ آيو آهيان. هي ويجهو مهرشي والميڪ جو آشرم آهي ۽ هو پتا سمان توهانجي پالنا ڪندو.

[illegible] جاسوس هڪ جوڙي جيون- مهاراج! جتي
[illegible] اهڙيون ڳالهيون پيا ڪن جو ٻڌي
[illegible] پراڪرم جي ساراهه ڪن ٿا ته جنهن
راوڻ [illegible] هو، تنهن کي اسانجي راجا ماري
[illegible] ڪري رهيا آهن ته جنهن سيتا
کي راوڻ [illegible] وقت گهر رکيائين، تنهن
[illegible] ڪري رامچندر ڪيس راڻي بڻائي
[illegible] راجا رامچندر نيتي مريادا جو خيال
[illegible] استرين به پرائي مرد وٽ رهنديون ته
[illegible] ڪرڻي پوندي. راجا پرجا جي ريت
[illegible] ڪي ڪو ڀپ نه رهندو ۽ سو چڙواڳ ٿي
[illegible] لڳندي.

[illegible] ڏاڍو ارمان ٿيو ۽ حسن از
[illegible] ڪئي ته معلوم ٿيس ته
[illegible] ڪري رهيا آهن. انوقت ڏکي ٿي دل
[illegible]

توهانجي اُپديش کي آچرڻ ڪرڻ سان اسانجو پرم ڪلياڻ ٿيندو. هي دين وتسل دين بنڌو ڀڳوان! اسان توهانجي شرڻ آهيون.

انريت پريم ۽ شرڌا سان ڀرت لڪشمڻ شترگهن ۽ هنومان آدي ڀڳتن ڀڳوان رامچندر کان گيان جي پراپتي ڪئي.

رامچندر جو سيتا کي بن موڪلڻ.

شوڀيا جي کاڻ، شيل ۽ نمرتا واري سيتا سداءِ پتيءَ جي مرضيءَ موجب هلندي هئي. گهر ۾ انيڪ نوڪر چاڪر هوندي به سيتا پنهنجي پتيءَ جي شيوا پاڻ ڪندي هئي. هوءَ راڻي هوندي به سسن جي شيوا ڪندي هئي جو هن کي هٺ يا وڏائي ته پتيءَ کين هو. ڪجهه سمي کانپوءِ سيتا کي گرڀ ٿيو. جنهن ڪري سندس سسون ۽ رامچندر ڏاڍو خوش ٿيا. شري رام ڏاڍي پيار مان جانڪيءَ کي چيو:- هي پراڻ پياري! تنهنجي جيڪا به اِڇا هجي سا مونکي ٻڌاءِ ته مان تتڪال پوري ڪريان.

سيتا مشڪي چيو:- هي ناٿ! منهنجي اِها اِڇا آهي ته مان گنگا ڪناري وڃي رشين منين جي شانت آشرمن ۾ ڪجهه وقت رهان. اڳي جڏهن اسان بنواس ۾ ٿي پيا هئاسين تڏهن اُتي مان تپسوي استرين سان ڌرم چرچا ۽ سندن ساڌنا بابت وارتا لاپ ڪندي هئس ته منهنجو من ڏاڍي آنند ۽ شانتيءَ ۾ رهندو هو. هاڻي اُنهيءَ سماڳم ڪانسواءِ محلاتن ۾ به مان اُٻاڻڪي پيئي رهان.

جانڪيءَ جي اهڙي اِڇا ڏسي رامچندر سندس منورٿ پوري ڪرڻ جو وچن ڏنو. اُن ڏينهن اهڙو اچي سنجوڳ بڻيو جو جڏهن شري رام پنهنجي دستور موجب پنهنجن دوتن کان پرجا جو احوال پڇڻ لڳو ته عام ماڻهو منهنجي لاءِ يا منهنجي عملدارن لاءِ ڪهڙي چڱي مٺي ڳالهه ٻولهه ڪري رهيا آهن ته اُن ڳالهه کي سڌاريو

مَن هٿ جوڙي شري رامچندر جي اُستتي ڪئي ۽ سيني جو آدرستڪار ڪيائين. اُن کان اڳ اهليا ڪنهن جي نظر نہ ايندي هئي، پر هاڻي سراپ سماپت ٿيڻ ڪري ۽ پنهنجي تپسيا ڪري هوءَ شڌ ۽ پوتر ٿي ۽ هنجي موڌ پاونا ۽ جڙتا ناس ٿي ۽ اڳئين وانگر وهنوار ڪرڻ لڳي. ڪنهن ڪانپوءِ هوءَ گوتم رشيءَ وٽ هماليہ جي آشرم ۾ ويئي ۽ اڳئين وانگر پنهنجي پتيءَ سان پريم پوروڪ رهڻ لڳي.

اِن ريت اهليا جو اُڌار ڪري شري رام سيني سميت اچي مٿلا پوريءَ پهتو.

مهرشي وشوامتر جو جيون ورتانت

جڏهن مها مني وشوامتر ۽ سندس منڊلي جنڪ پوريءَ اچي پهتا تڏهن اُن شهر جي سوڀيا ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيا. خاص ڪري جو سيتا سويمبر ڪري انيڪ راجائون ۽ ٻيا ڪتري شورويرا اُتي آيل هوا، انڪاءِ شهر ۾ ڏاڍي رونق، پيڙ لڳي پيئي هئي. ڏنش يگيہ لاءِ ڏاڍيون شاندار تياريون ٿيل هيون. جتي ڪٿي انيڪ ديشن جا برهمڻ ۽ ودوان ويد ڌني ۽ گيان وارتائون ڪري رهيا هوا. وشوامتر

منيءَ بہ انهن جي هڪ عمدي باغ ۾ ايڪانت استان ڏسي اچي ڏيرو ڪيو.

راجا جنڪ کي جڏهن سڌ پيئي تہ مها مني وشوامتر پنهنجي منڊليءَ سميت پڌاريو آهي تڏهن پنهنجي گرو شتانند ۽ ٻين برهمڻن ۽ منترين کي وٺي وشوامتر وٽ آيو ۽ اچي ڪيس پرڻام ڪيائين. وشوامتر راجا جنڪ کي آشيرواد ڏيئي ڪشل منگل پڇيو ۽

اُن وقت گوتم رشيءَ ڪروڌ ۾ پرجي اِندر کي سراپ ڏنو: هي دراچاري! تو هڪ ڀڳ (ڀوڳ ڪرڻ جي استان) لاءِ هيءُ پاپ ڪرم ڪيو آهي، انلاءِ تنهنجي شرير ۾ هزارين ڀڳ ٿي پوندا، جن جي پيڙا ڪري تـون ڏاڍو وياڪل ٿيندين. مهرشيءَ جـي انهيءَ سراپ ڏيڻ تي اِندر جي سرير ۾ هزارين ٽنگ ٿي پيا جنهن ڪري هو ڏاڍو دکي ٿيو. گوتـم پنهنجي استريءَ کي ٻه سراپ ڏنـو: هي پاپڻ! تون پٿر ٻڻجي هتي پئي رهه، هوا ۽ برسات سهندي ٻکه ۽ رک ۾ پئي رهه. تون سڀني جيون کان پاڻ لڪائي پئي هوندينءَ ۽ جڏهن دشرٿ ڪمار شري رام هتي ايندو تڏهن اُنجو درشن ڪري تنهنجي مڪتي ٿيندي ۽ تون پنهنجو اڳيون شرير ڌاري مون سان اچي ملندينءَ؟

هي رام! انريت سراپ ڏيئي مهاتما گوتم هيءُ آشرم ڇڏي هماليه جي چوٽيءَ تي وڃي تپسيا ڪرڻ لڳو. هنجي وڃڻ کانپوءِ ٻيا رشي مني ٻه هن پرشٽ ٿيل آشرم کي ڇڏي ويا، رڳو پٿر ٻڻجي سمان ويچاري اهليا پنهنجو سراپ ڀوڳيندي تنهنجي درشن جـو رستو ڏسي رهي آهي. هاڻي تون اُن تي مهر ڪر.

وشوامتر جي چوڻ موجب رامچندر اُن آشرم ۾ ويو. پنتا پاون شري رام جي پرويش ڪندي ئي اُن پرشٽ آشرم جو پاراتو پـورو ٿيو. جا اهليا پنهنجي پشچاتاپ ۽ رشيءَ جي سراپ ڪري ورهين جا ورهيه پٿر ۽ ولين هيٺان منهن لڪائي پٿر پٿروانگر پئي هوندي هئي، سا ڀڳوان جي چرڻ جو سپرش ڪري پنهنجي اڳلي سندر سروپ ۾ اُٿي وئي.

سگهي. گنگا جو چوٿو سان ڪريل جل پيڳوان شوَ جي ور وڪڙ ڳنڍيل وارن جي ڇڳن ۾ ئي بند ٿي ويو جنڪ پيڳوان جي جٽائن ۾ هڪ مها سرورو ٿي پيو. گنگا گهڻيئي جتن ڪيا پر ٻاهر نڪري نہ سگهي.

انريت گنگا کي نہ ڇڱي سيڪت ملي پر ڀاڳيرٿ ڏاڍو مايوس ٿي ويو پر نہ ٻہ هن اورچائي نہ ڇڏي. نيٺ گنگا جي ڇڏائڻ ڪرڻ ۽ ڀاڳيرٿ جي وري تپسيا ڪرڻ تي پڳوان شنڪر پرسن ٿي گنگا کي ٽن ڌارائن ۾ پنهنجي جٽائن مان ٻاهر ڪڍيو. هڪڙي ويئي آڪاش ۾، جنهنجو نالو ديوتائن پاپ ناشني منداڪني رکيو، ٻي ويئي پاتال ۾، جا دک هرڻ واري پرڀاوتي نالي سان سڏي ويئي ۽ ٽين اُها، جا سنتن کي سک ڏيندڙ گنگا ماتا ڪوٺجي ٿي. شنڪر جي جٽائن مان نڪري گنگاجي بندوُ سرووَر ۾ آئي ۽ اُتان نڪري مهاراجا ڀاڳيرٿ جي پنيان هلڻ لڳي. ڀاڳيرٿ ڪيس اُن هنڌ تي آندو جتي سندس وڏن جي رک پيئي هئي. راجا گنگا جل سان سندن ترپڻ ڪيو: نہ هئن جا پاپ ناس ٿيا ۽ هو سرڳ ۾ ويا. تنهن ڪانپوءِ راجا ڀاڳيرٿ هوا مثل تکي هلندڙ رٿ تي اڳيان شنک وڄائيندو هليو ۽ اُنجي پنيان گنگا ناچ ڪندي ڪڏهن تکي، ڪڏهن ماٺي، ڪڏهن گسڪندي ڪڏهن ٽپندي هلڻ لڳي. رستي ۾ ايندڙ سڀني ديشن کي گنگا جي پوتر ۽ آباد ڪندي سمنڊ سان وڃي ملي.

راجا ڀاڳيرٿ ڏاڍي مشڪلات ۽ اورچائيءَ سان گنگاجيءَ کي هماليہ تان هن ديش ۾ آندو ۽ جيڪي ملڪ اڳ ويران رڻ پٽ هوندا هئا ۽ رعيت ڏکر ۾ پئي مرندي هئي، سي ملڪ سرسبز آباد ٿيا ۽ پرجا جو ڏکہ دور ٿيو. ان وڏي جتن ڪري راجا ڀاڳيرٿ جو جس ۽ ڪيرتي سدائين قائم رهندا ۽ ان لاءِ گنگا کي ڀاڳيرٿي بہ ڪري ڇئبو آهي. گنگا جو جل سدائين پاپن کي ناس ڪندو آهي ۽ سندس ڪناري تي رشي مني پراچين زماني کان وني آشرم ناهي تپسيا ڪندا آهن.

-:*:-

[illegible] ڏاڏي جو [illegible] پورو ڪري.

انشومان [illegible] ولي واپس وريو ۽ ڏاڏي کي سموري حقيقت اچي [illegible]. راجا کي [illegible] جي موت جو ٻڌي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ [illegible] پورو ڪري هو هميشه لاءِ [illegible] ڳنگا جي [illegible] تن ڳوٺيلي رڻائون رتيون ۽ آخر کهٽولي [illegible] راڄ ڪري سرڳ [illegible].

راجا سگر جي [illegible] کان پوءِ پرجا سندس پوٽي انشومان کي راڄگدي [illegible]. انشومان به ساڪارو راجا ٿيو. تن پنهنجي پٽ دليپ کي راڄ ڏئي پاڻ هماليه تي وڃي گنگا کي پرٿويءَ تي آڻڻ [illegible] ڪيا ۽ اُها تپسيا ڪندي اُتي ئي گذاري ويو. [illegible] دليپ به [illegible] ڪوششون ڪيون پر سو به [illegible]. دليپ جو پٽ سو ڀاڳيرٿ سو [illegible] گنگاجيءَ کي پرٿويءَ [illegible] تپسيا [illegible] وڃي [illegible]. آخر [illegible] وقت گنگا [illegible]

[illegible]

ٻاريو. راجا پنهنجن سٺ هزار پٽن کي گهوڙي جي تلاش ۾ موڪليو، جن ڳوليندي ڳوليندي اچي ڪپل منيءَ جي آشرم ۾ گهوڙي کي ٻڌل ڏٺو. اُنوقت مهرشي ڪپل سماڌيءَ ۾ ويٺو هو. اهو ڏسي، ايماني راجڪمار غصي ۾ پرجي ڀڳوان ڪپل ديو کي بد شد ڳالهائڻ لڳا ته هن ئي اسانجو گهوڙو چورايو آهي ۽ هاڻي اکيون ٻوٽي ڍونگ ڪري ويٺو آهي. هن پاپيءَ کي ماري ڇڏيو. ائين چئي هو ڪپلديو تي اُلر ڪري آيا. سگر جي پٽن جون ڳالهيون ٻڌي مها تيجسوي ڪپلديو کي ڪروڌ لڳو ۽ انهيءَ ڪروڌ ۾ هن جي منهن مان هنڪار نڪتي، جنهن جي نڪرڻ تي سگر جا سڀئي پٽ جاءِ رک ٿي ويا.

جڏهن راجا سگر جا پٽ گهوڙو وٺي واپس نه آيا ته راجا سگر اسمنجس جي پٽ انشومان کي اُنهنجي تلاش ۾ موڪليو. ڳولهيندي انشومان اُنهي جڳه تي اچي پهتو جتي سندس چاچا رک جو ڍير ٿيا پيا هوا. اهو ڏسي هنکي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ پرسان پڇيه جو گهوڙو به ڏنائين جتي ڀڳوان ڪپلديو سماڌي لڳائي ويٺو هو. پنهنجن چاچن جو ترپڻ ڪرڻ لاءِ انشومان پاڻيءَ جي ڳولا ڪرڻ لڳو پر هن کي ڪٿي به پاڻي نه مليو جو چوطرف ويران پٽ لڳا پيا هوا. پوءِ انشومان هٿ جوڙي ڪپل ديو جي اُستتي ڪئي، تنهن تي ڪپلديو پرسن ٿي کيس چيو:- انشومان! شوڪ نه ڪر. تنهنجي چاچن جو موت جڳت جي ڪلياڻ لاءِ ٿيو آهي. مون هنن راجڪمارن کي ڀسم ڪيو آهي، تنهنڪري تون هنجو ترپڻ هماليه جي وڏيءَ ڌيءَ گنگا جي پوتر جل سان ڪندين ته سڀ سرڳ ويندا. هاڻي ڀڳيه جو گهوڙو وٺي

ڪاني بي پرسن تـي مهاتما وشوامتر جي چوگرد ڪٺا ٿيڻ لاءِ اچـي ويٺا. مني چوڻ لڳو:- هماليہ پربت سڀني پهاڙن جو راجا آهي ۽ سڀني ڌاتن جو پيدا ڪندڙ بہ آهي. اُن راجا هماليہ جون بہ ڌيئر آهن، وڏي گنگا ۽ ننڍي اُما. ننڍيءَ اُما جو وواهہ ڪئلاس ناٿ مهاديو سان ٿيو ۽ وڏي گنگا ٽنهي لوڪن کـي پوتر ۽ آباد ڪرڻ لاءِ ڪيئن پرٿوي تي پڌاري ۽ سمندر سان وڃي ملي، سا ڪٿا مان توهانکي ٻڌايان ٿو.

اڳين زماني ۾ ايوڌيا ۾ سگر نالي هڪ پراڪرمي ۽ چڪرورتي راجا راڄ ڪندو هو. هن گهڻيئي دفعا سڄي پرٿوي فتح ڪئي ۽ تالجنگهہ، يون، شڪ، هيهيہ ۽ بربر جاتين کي ماري مڃايو پر هنن جو عام قتل نہ ڪيائين. هن اُنهن کي ڪروپ بڻايو يعني ڪن کي صفا وار ڪوڙائڻ جو تہ ڪن کي ڏاڙهي مڇون رکڻ جو حڪم ڪيائين، ڪن کي ڪپڙن پهرڻ بدران ڪپڙن ڍڪڻ جو حڪم ڏنائين ۽ سدائين اُنهن جاتين کي پوري دٻاءُ ۾ رکندو ايندو هو.

راجا سگر کي بہ راڻيون هيون اُن مان ڪيشنيءَ مان ڪيس هڪ پٽ اسمنجس نالي ڄائو ۽ ٻيءَ سمتيءَ جي گـرڀ مان هڪ ٽنبي پيدا ٿي. اُن ٽنبيءَ مان سٺ هزار جيوَ نڪتا جن کي گيهہ جي دلـن ۾ پالي وڏو ڪيو ويو. اُهي سٺ هزار راجڪمار ڏاڍا ٻلوان ۽ ايماني ساماٽا. اسمنجس اڳئين جنم ۾ يوگي هو ۽ هو جڏهن وڏو ٿيو تڏهن ڄاڻي ٻجهي اهڙا ڪوتا ڪرم ڪرڻ لڳو جو پرجا وڃي راجا کي دانهون ڏنيون. راجا پرجا جون دانهون اوناي اسمنجس کي شهر نيڪالي ڏني. هنـکي لڪپندرلي اهو هئو، ٽنهن بن ۾ وڃي پنهنجي اڳلي جنم جي يوگہ سڌنا پوري ڪئي. بن ۾ وڃڻ کان اڳ اسمنجس کي هڪ پٽ ڄائو هو جنہ ڄالو هو انشومان.

هن وقت ڪانپورءِ راجا سگر اشوميڌ يگيہ شروع ڪيو. جڏهن راجا ڪو يگيہ ڪندو هو تہ ديوراج اِندر کي اچي تہ متان سندس اوچ استان نہ کسجي وڃي، انلاءِ جرگهوڙو چورائي وڃي ڪپل منيءَ جي آشرم ۾

ڪندڙ، ناگ، يکيہ يا پيو ڪو بہ يڌ ۾ رامچندر کي جيتي نہ سگهيو.

تنهن کانپوءِ گهڻي پنڌ ڪرڻ کانپوءِ هو ٽيئي اچي وشوامتر جي آشرم ۾ پهتا. اهو سڌ آشرم وڏن گهاٽن وڻن جي وچ ۾ هڪ ايڪانت آستان تي هئوجتي ڪئين رشي مني يوگ ساڌن ۽ تپسيا ۾ لڳا رهندا هوا. وشوامتر شري رام کي ٻڌايو- هي رام! ڀرپائين هيءَ آشرم ڀڳوان وامن جو هو، جتي رهي هن انيڪ ورهيہ تپسيا ڪري سڌي پراپت ڪئي هئي. هن کان پوءِ هن آستان تي انيڪ سڌن ۽ جوگين پنهنجون ساڌنائون ڪيون آهن. مان بہ ڀڳوان وامن جو ڀڳت آهيان ۽ هتي ئي تون منهنجي يگيہ جي رکيا ڪري راڪشسن سان يڌ ڪندين.

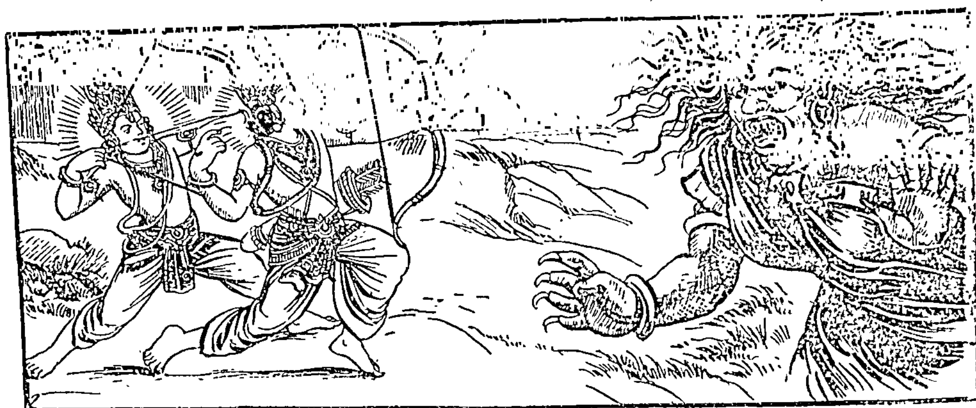
وشوامتر ۽ ٻنهي راجڪمارن کي ڏسي آشرم ۾ رهندڙ تپسوين اگتي وڌي اچي مهرشيءَ کي پرڻام ڪيو ۽ رام لڪشمڻ کي آشيرواد ڏني. ٻئي ڏينهن تي وشوامتر مؤن ورت ڌارڻ ڪري پنهنجو انوشٺان شروع ڪيو ۽ رامچندر ۽ لڪشمڻ پنهنجا استر شستر ڪٺي ساوڌان ٿي

سنڌس رکيا ڪرڻ لڳا. ان ريت پنج ڏينهن راتيون گذريون جنهن ۾ ايڪمارن ننڊ بہ نہ ڪئي. ڇهين ڏينهن جڏهن يگيہ جي ويديءَ مان ... لاٽ ۽ دونهون مٿي ويو ۽ آهوتيون پوڻ شروع ٿيون تہ گجگوڙ ٻڌڻ ۾ آئي. مهابلي ماريچ ۽ سباهو راڪشس ... سهيت آڪاش ۾ هڪ وڏي ڪاري ڪڪرمثل ڇانئجي

سندس نڪ ۽ ڪن ڪپي ڇڏيا. اهو ڏسي منيءَ وشوامتر ڪين چيو:- هي رام! هن راڪشسياڻيءَ کي مارڻ ۾ تون استري هتيا جو خيال نہ ڪر، ڇو جو تہ پرجا جي رکيا لاءِ هن مها پاپڻ کي مارڻ اڌرم ناهي. هاڻي جلد هن کي ماري ڇڏ نہ تہ رات جو راڪشسن کي جيتڻ ڏاڍو مشڪل آهي.

وشوامتر جي انريت سمجهائڻ تي رامچندر تاڙڪا کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو ۽ هوڏانهن تاڙڪا آڪاس مان پيڻکر گرجنا ڪندي رام لڪشمڻ جي مٿان اچي ڪڙڪي تہ جڻ کين ڳرڪائي وڃي. هن کي

انريت ٻاڻ ٿي ڪرندو ڏسي، رامچندر هڪ ٻاڻ اهڙي تہ زور سان هنيس جو هنجي ڇاتي ڦاٽي پيئي ۽ هوءَ زمين تي ڪري مري وئي. تاڙڪا کي مئل ڏسي وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ پوءِ هنن ٽنهي اُها رات اُن بن ۾ گذاري.

ٻئي ڏينهن مني وشوامتر رامچندر کي ديہ استر شستر سيکاريا. ڊنڊ چڪر، ڪال چڪر، وشڻو چڪر، اِندر چڪر، مهاديو جو شولونت استر، اِندر جو وجر، برهما جو برهم استر ۽ وشنوءَ جو نارائڻ استر ۽ ٻين اموگهہ استرن جي وشوامتر رامچندر کي سکيا ڏني ۽ کيس اها ترتيب بہ سيکاريائين تہ اهي استر واپس موٽي ڪيئن اچن. اهي ديہ استر راڪشسن کي مارڻ لاءِ شري رام کي ڏاڍا ڪارائتا ٿيا ۽ ان ڪري ديوتا،

شري رام ۽ لڪشمڻ جو تاڙڪا راڪشسڻ کي مارڻ.

نڪتي آهي ۽ سروور کان نڪرڻ ڪري سندس نالو سرجو پيو آهي ۽ اُن ندي جي ڪناري ايوڌيا ۽ ٻيا وڏا شهر وسيل آهن.

رامچندر جو تاڙڪا ۽ سباهو، آدي راڪشسن کي مارڻ.

پاڻ ولڪ مني چوڻ لڳو:- هي ڀاردواج! وشوامتر مني ٻنهي راجڪمارن کي وٺي گنگا جي ٻئي ڪناري تي هڪ گهاٽي ٻيلانڪ بن ۾ اچي پهتو. اُن بن ۾ ماڻهن جي اچڻ وڃڻ جو ڪو نشان به نه هئو. ۽ چوطرف رڳو ڀيانڪ هنسڪ جيو- شينهن، چيتا، سوئر، بگهڙ ۽ جهنگلي هاٿي پئي گهميا. اهڙي نرجن بن مان هلندي هلندي شري رام جي پڇڻ تي وشوامتر کيس ٻڌايو:- هي رام! هتي اڳيئر ملد ۽ ڪروش نالي ٻه آسودا ۽ پراچين ديش هوندا هوا، جن کي تاڙڪا نالي ڀيانڪ راڪشسيائي ويران ڪري ڇڏيو آهي. هن جي بدن ۾ ڏهه هزار هاٿين جيترو بل آهي ۽ هنجي ظلم ۽ ڏهڪاءُ ڪري هن ديش جا گهڻا رهواسي پنهنجي جان بچائي ڀڄي ويا آهن ۽ باقي بچيلن کي هوءَ کائي ويئي آهي. هوءَ ماريچ جي ماءُ آهي ۽ جي توهن هن ظالم راڪشسيءَ جو انت آڻيندين ته پرجا نرڀئه ٿيندي ۽ هي ويران ملڪ وري وسندا.

مهاپراڪرمي رام هٿ جوڙي جواب ڏنو:- گروديو! گئو، براهمڻ ۽ پرجا جي رکيا لاءِ مونکي جيڪا آگيا ڪندا سا مان بجا آڻيندس. ائين چئي شري رام ڌنش جي ڏوري ڇڪي اهڙي ٽنڪار ڪئي جنهن سان ٻارئي ڏسائون پڙجي ويئون ۽ بن جا سڀ جانور ڏهلجي ويا. انهو آواز ٻڌي تاڙڪا ڏوڪيندي آئي ۽ لڳي اهڙي ته ڌوڙ وسائينءَ جو ڪجهه ڏسڻ ۾ ئي نه ٿي آيو. پوءِ هوءَ ٻنهي ڀائرن تي پٿر ... ۽ پيئنڪر گوڙ ڪري ڏهڪائڻ لڳي. تڏهن رامچندر ... سندس ٻئي ٻانهون ڪپي ڇڏيون ۽ لڪشمڻ

رام ۽ لڪشمڻ هٿن ۾ دستانا پائي، تير ڪمان ڪلهي ۽ ڪمر ۾ تلوارون لٽڪائي هلڻ لڳا. ان ريت سرجو ندي جي ڪناري هلندي جڏهن هو ڏيڍ ڪوهه ويا تڏهن وشوامتر کين چيو: ”هي رام ۽ لڪشمڻ! هاڻي توهين ٻئي، سرجو نديءَ ۾ سنان ڪري مونکان بلا ۽ اتيبلا نالي ود يائون سکو جنهنڪري توهان ۾ شڪتيءَ ۽ تيج جو بيحد واڌارو ٿيندو ۽ ڪڏهن به توهانکي ٿڪ، چنتا، بک ۽ اُڃ نه ستائيندي. انهن وديائن جي ابياس ڪري توهان تي ننڊ ۾ يا غفلت ۾ ڪو به حملو ڪري جيتي نه سگهندو ۽ ٽنهي لوڪن ۾ توهان جهڙو بلوان ۽ پراڪرمي ڪو نه ٿيندو.

ان موجب شري رام ۽ لڪشمڻ سنان ڪري پوتر ٿيا ۽ منيءَ کان اهي ٻئي وديائون سکيا، انهن وديائن جو ابياس ڪرڻ تي هنن کي منيءَ جي ٻڌايل ڦل جي پراپتي ٿي. ٽنهن ڪانپوءِ رات ٿيڻ تي ٽنهي گاهه وڇائي سرجوءَ جي ڪناري آرام ڪيو ۽ ٻئي ڏينهن پرهه ڦٽيءَ جو ٻنهي راجڪمارن سنان ترپڻ ڪري گايتريءَ جو جپ ڪيو ۽ پوءِ اچي وشوامتر اڳيان متو ٽيڪيائون. وري سندن سفر شروع ٿيو. رستي تي هلندي هلندي وشوامتر کين انيڪ گيان ۽ وديا جون وارتائون ٻڌائيندو هليو ۽ ٻئي راجڪمار به ڏاڍي ادب سان سندس شيوا ڪندا هوا.

سانجهيءَ ٽاڻي هو ٽيئي انهيءَ آستان تي پهتا جتي سرجو ۽ گنگا نديون پاڻ ۾ ملن ٿيون. پرڪرتيءَ جي اُن شوڀنيڪ جڳهه تي هڪ رمڻيڪ آشرم هو جتي ڪئين رشي منيِ تپسيائون ۽ پاٺ پوڄا گيان وارتائون ڪندا هئا. اُنهن مهاتمائن وشوامتر ۽ ٻنهي راجڪمارن کي ڏاڍي آدر ڀاءُ سان پاڻ وٽ رهايو ۽ پوڄن ڪرايو. ٻئي ڏينهن صبوح جو هنن کين آشرم جي ٻيڙي گهرائي ڏني ۽ هو ٽيئي اُن تي چڙهي ندي پار ڪرڻ لڳا. درياهه جي وچ ۾ ٻنهي ندين جو ڇوهه سان وهندڙ پاڻي پاڻ ۾ ٽڪري گجگوڙ ڪري رهيو هو. وشوامتر ٻنهي راجڪمارن کي ٻڌايو ته ڪئلاس پربت تي مانسروور مان سرجو ندي

لڙائي ڄاڻندو ئي ناهي، سو مان ان کي هرگز نہ موڪليندس.

اهو ٻڌي وشوامتر ڏاڍو ناراض ٿيو ۽ چوڻ لڳو:- هي راجن! ارمان آهي جو ٻهريائين وچن ڏيئي، هاڻي ڦري ٿا وڃو. اهو توهانجي رگهو ڪل جي-شان وٽان ناهي. چڱو، مان خالي موٽي ٿو وڃان ۽ توهين پنهنجو وچن ڀڃي پنهنجن مترن ۽ مائٽن سان سکي رهو!

وشوامتر جو ڪروڌ ڏسي گرو وسشٽ راجا کي چيو:- مهاراج! مهرشي وشوامتر سان رام کي موڪلڻ ۾ توهين ڪنهن قسم جو الڪو نہ ڪريو. وشوامتر جي سنڀال هيٺ راڪشس سندس وار بہ ونگو ڪري نہ سگهندا. وشوامتر تپسيا ۽ ڌرم جو پندار آهي، ڪائونس هلندڙ، گذريل ۽ ايندڙ وقت جي ڪابہ ڳالهہ ڳجهي نہ آهي ۽ هنکي سڀني استرن شسترن جي ڄاڻ آهي. هو پاڻ راڪشسن کي سولائيءَ سان ماري سگهي ٿو پر توهانجي پٽن جي ڇڱائي لاءِ ئي هو توهانکان رام جي گهر ڪري رهيو آهي. توهين رام ۽ لڪشمڻ کي رشيءَ سان وڃڻ ڏيو ۽ راڪشس هنن جي سامهون بہ نہ سگهندا. مهرشي وشوامتر جهڙا مهاتمائون جيڪي ڪم ڪن ٿا سو پنهنجي لاءِ نہ، پر جڳت جي ڪلياڻ لاءِ ڪم ڪن ٿا.

گروءَ جا وچن ٻڌي راجا کي دلجاءِ ٿي ۽ هن رام ۽ لڪشمڻ کي پاڻ وٽ گهرايو ۽ پريم سان سندن مٿو چمي ٻنهي-جي ٻانهن وشوامتر کي سونپي ڏنائين. مها تپسوي وشوامتر راجا کان موڪلائي ٻنهي راجڪمارن کي ... روانو ٿيو. اڳيان ... ۽ سندس پٺيان

شٽ ڪري رهيا آهن. اُنهنڪي سراپ به ڏنيئي نٿو سگهان جو يگيه ۾
ڪنهنتي به ڪروڌ ڪرڻو ناهي. انلاءِ توهين پنهنجو وڏو پٽ رام مونسان
يو ته هلي منهنجي يگيه جي رکيا ڪري. هو ٻلوان ۽ پراڪرمي آهي
هنجي هٿان بس راڪشسن ڪي مئل ئي سمجهو.

راجا ڪي جا ڳالهه خواب خيال ۾ به نه هئي سا ٻڌي هو اهڙي
پريشانيءَ ۾ پئجي ويو جو دم ساعت وات مان هڪ اکر به نه پيو
اُڪليس. هو پاڻڪي ٻن باهين جي وچ ۾ سمجهڻ لڳو، يا ته پنهنجن
سڪيلڌن ٻالڪن کي ڀيانڪ راڪشسن جي منهن ۾ ڏي، يا ته وشوامتر
جو ڀيانڪ ڪروڌ پنهنجي سر تي کڻي. نيٺ ٿوريءَ دير ڪانپوءِ
چيائين:- هي منيشور! منهنجو ٻالڪ رام اهڙن ڀيانڪ راڪشسن سان
ڪيئن ساموهون ٿي سگهندو؟ مونکي هن وڏ اوسٿا ۾ سڪي سڪي
پٽر ٿيا آهن تنهن مان به سڀني ۾ وڏيڪ مونکي پيارو رام آهي،
تنهن ڪومل شرير رام کي مان هيبتناڪ راڪشسن جي مقابلي ۾ ڪيئن
موڪليان! توهان ويچار ڪري وچن نه ٻوليا آهن. توهين هرو ڀرو
رام کي وٺي وڃڻ چاهيو ٿا ته مان ۽ منهنجو لشڪر به ساڻ هلندو.
اسين سڀيئي انهن راڪشسن سان لڙنداسين ۽ توهانجو يگيه نروگهن
پورو ٿيندو. هي مني! اهي راڪشس ڪير آهن ۽ اُنهن جو حمايتي
ڪير آهي؟

وشوامتر وراڻيو:- تنهي لوڪن کي آزاريندڙ لنڪا جي راجا راوڻ
جي چيڙڻ تي ماريچ ۽ سباهو منهنجي يگيه ۾ وگهن وجهي رهيا آهن.

اهو ٻڌي راجا دشرٿ ڪنبي ويو ۽ چوڻ لڳو:- هي مني سريشٽ!
توهين ڏرماتما آهيو ۽ منهنجي پٽن تي دَيا ڪريو! راوڻ سان جنگ
جوڙڻ جي مونهه به سرٿي نه آهي، جنهن راوڻ جي اڳيان ديوتائون،
دانو گندرو ۽ يکيه به يڏ . ساموهون ٿيڻ جي همٿ ڪري نٿا سگهن،
تنهنجو مقابلو . ڪ . . ي سگهنداسين! هن سان لڙائي
ڪري . هيڏي لشڪر هوندي به راوڻ
يا . ٿ آهيان ۽ منهنجو ٻالڪ رام نه

شري رامچندر جيتوڻيڪ پاڻ گيان جو ڀنڊار ۽ سڀ ڪجهه ڄاڻڻهار هئو پر تہ بہ مريادا جي رکيا لاءِ پنهنجي گروءَ کان گيان اُپديش ورتائين ۽ جنهن اُپديش ڪري انيڪ جيون جو ڪلياڻ ٿيو آهي. جيڪو سرو وياپڪ، اِڇا رهت، اَجنما، نرگڻ، نام ۽ روپ کان رهت آهي سوئي پرڀو ڀڳتن جي ڪلياڻ لاءِ اَديت ليلائون ڪري رهيو آهي.

-:※:-

وشوامتر جو رام لڪشمڻ کي ٻن وٺي وڃڻ.

هڪڙي ڏينهن راجا دشرٿ پنهنجي گروءَ ۽ منترين سان درٻار ۾ پٽن جي وواهہ بابت صلاح ڪري رهيو هئو تہ مهرشي وشوامتر راج دوار تي اچي دوارپالن کي چيو تہ منهنجي اچڻ جي خبر راجا کي ٻڌايو. منيءَ جي اچڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ منترين سميت اُٺي دروازي وٽ وڃي منيءَ کي پرڻام ڪيائين ۽ کيس وٺي آڻي پنهنجي سنگهاسن تي وهاريائين. راجا منيءَ جا چرڻ ڌوئي پوڄا ڪري کيس ڀوڄن ڪرايو ۽ پوءِ هٿ جوڙي چيائينس:- هي مها مني! اڄ منهنجا ڌنيہ ڀاڳہ آهن جو توهان چرڻ گهمائي منهنجي گهرکي پوتر ڪيو آهي. توهان جو اهڙي ڪرپا اڳہ ڪڏهن نہ ڪئي آهي سو ضرور ڪنهن سبب سان آيا هوندا. هاڻي ڪرپا ڪري ٻڌايو تہ مان توهانجي ڪهڙي شيوا ڪريان؟ مان توهانجي هرڪا ڪامنا پوري ڪندس.

اهڙيءَ طرح ٻنا ويچار ۽ سنڪوچ جي راجا دشرٿ منيءَ کي خاطري ڏيئي پاڻ کي ٻڌي چڏيو ۽ سندس نمرتا ڀريل مٺا وچن ٻڌي وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو:- هي راجن! جي وچن تو چيا آهن ڪل تي شل دري رهي اُنهن جي پالنا ڪرين. مون يگيہ شروع ڪيو آهي جنهن ماريچ ۽ سباهڙ نالي ٻہ راڪشس وگهن وجهي رهيا آهن. هو يگيہ يدت... ۽ ماس وجهي سڀ اپوتر ڪري رهيا آهن ۽ يگيہ کي

پرشٽ ڪري رهيا آهن. اُنهنڪي سراپ به ڏيئي نٿو سگهان جو يگيه ۾ ڪنهنتي به ڪروڌ ڪرڻو ناهي. انلاءِ توهين پنهنجو وڏو پٽ رام مونسان ڏيو ته هلي منهنجي يگيه جي رکيا ڪري. هو ٻلوان ۽ پراڪرمي آهي ۽ هنجي هٿان بس راڪشسن کي مئل ئي سمجهو.

راجا کي جا ڳالهه خواب خيال ۾ به نه هئي سا ٻڌي هو اهڙي پريشانيءَ ۾ پئجي ويو جو دم ساعت وات مان هڪ اکر به نه پيو اُڪليس. هو پاڻکي ٻن ٻاهين جي وچ ۾ سمجهڻ لڳو، يا ته پنهنجن سڪيلڌن ٻالڪن کي ڀيانڪ راڪشسن جي منهن ۾ ڏي، يا ته وشوامتر جو ڀيانڪ ڪروڌ پنهنجي سر تي کڻي. نيٺ ٿوريءَ دير کانپوءِ چيائين:- هي منيشور! منهنجو ٻالڪ رام اهڙن ڀيانڪ راڪشسن سان ڪيئن سامهون ٿي سگهندو؟ مونکي هن وڏ اوستا ۾ سڪي پٽر ٿيا آهن تنهن مان به سڀني ۾ وڏيڪ مونکي پيارو رام آهي، تنهن ڪومل شرير رام کي مان هيبتناڪ راڪشسن جي مقابلي ۾ ڪيئن [illegible]! توهان ويچار ڪري وچن نه ٻوليا آهن. توهين هرويرو [illegible] چاهيو ٿا ته مان ۽ منهنجو لشڪر به ساڻ هلندو.
[illegible] ڪشسن سان لڙنداسين ۽ توهانجو يگيه نروگهن
[illegible] ڪشس ڪير آهن ۽ اُنهن جو حمائتي

شري رامچندر جيتوڻيڪ ٻاڻ گيان جو ڀنڊار ۽ سڀ ڪجهه ڄاڻڻ جاڻڻهار هئو پر تہ بہ مريادا جي رکيا لاءِ پنهنجي گروءَ کان گيان اُپديش ورتائين ۽ جنهن اُپديش ڪري انيڪ جيون جو ڪلياڻ ٿيو آهي. جيڪو سرو وياپڪ، اِڇا رهت، اجنما، نرگڻ، نام ۽ روپ کان رهت آهي سوئي پريو ڀڳتن جي ڪلياڻ لاءِ اديت ليلائون ڪري رهيو آهي.

-:⊱✧⊰:-

وشوامتر جو رام لڪشمڻ کي بن وٺي وڃڻ.

هڪڙي ڏينهن راجا دشرٿ پنهنجي گروءَ ۽ منترين سان درٻار ۾ پٽن جي وواهہ بابت صلاح ڪري رهيو هئو تہ مهرشي وشوامتر راج دوار تي اچي دوارپالن کي چيو تہ منهنجي اچڻ جي خبر راجا کي ٻڌايو. منيءَ جي اچڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ منترين سميت اُٿي دروازي وٽ وڃي منيءَ کي پرڻام ڪيائين ۽ کيس وٺي آڻي پنهنجي سنگهاسن تي وهاريائين. راجا منيءَ جا چرڻ ڌوئي پوڄا ڪري کيس پوڄن ڪرايو ۽ پوءِ هٿ جوڙي چيائينس:- هي مها مني! اڄ منهنجا ڌنيہ ڀاڳ آهن جو توهان چرڻ گهمائي منهنجي گهرکي پوتر ڪيو آهي. توهان جو اهڙي ڪرپا اڳي ڪڏهن نہ ڪئي آهي سو ضرور ڪنهن سبب سان آيا هوندا. هاڻي ڪرپا ڪري ٻڌايو تہ مان توهانجي ڪهڙي سيوا ڪريان؟ مان توهانجي هرڪا ڪامنا پوري ڪندس.

اهڙيءَ طرح بنا ويچار ۽ سنڪوچ جي راجا دشرٿ منيءَ کي خاطري ڏيئي ٻاڻ کي ٻڌي ڇڏيو ۽ سندس نمرتا ڀريل مٺا وچن ٻڌي وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو:- هي راجن! جي وچن توچيا آهن ڪن کي شل درڍ رهي اُنهن جي پالنا ڪرين. مون يگيہ شروع ڪيو آهي جنم ماريچ ۽ سباهو نالي ٻہ راڪشس وگهن وجهي رهيا آهن. هو يگيہ ويديءَ ۾ رت ۽ ماس وجهي سڀ اپوتر ڪري رهيا آهن ۽ يگيہ کي

سي هوُ نر آسڪت من سان، نانڪ ۾ پارٿ ڪرڻ مثل ڀوڳي ٿو: استري
آدڪ ڀوڳن جي ڀوڳڻ سان نہ هن کي آنند اچي ٿو ۽ نہ دکہ ڏئي ٿو. هو
نہ ڪنهن وشيہ جي اِڇا ڪري ٿو ۽ نہ ڪنهن کان نفرت ڪري ٿو. هو
ڀوڳہ ڀوڳيندي بہ اڀوڳتا آهي. هو سکہ دکہ کي سمان ڄاڻي ٻڍاپو ۽
جواني، موت ۽ جيئڻ، راجائي ۽ فقيريءَ کي هڪ جهڙو ڏسي ٿو. هو
سمجهي ٿو تہ ديہہ ۽ اِندريون پنهنجي قدرتي خاصيت موجب پنهنجا
ڪم ڪري رهيون آهن ۽ هو ساکي ٿي اُهي ڪم ڏسي ٿو
۽ اُنهن ۾ لپائمان نٿو ٿئي. جيئن ڏرن ۾ تيل جو هئڻ قدرتي آهي
تئين هن سرير ۾ اِندرين جون ڪريائون بہ قدرتي ٿينديون رهن
ٿيون. انريت باهرين وهنوار ۾ جهڙو گياني آهي تهڙو اگياني آهي. تفاوت
فقط واشنا ۾ آهي، ڇو تہ واشنائي بنڌن ۽ موکش جو ڪارڻ آهي.
اگيانيءَ جو من سکہ دکہ ۾ لپٽيل آهي، جنهنڪري هو بنڌن ۾ ۽
گيانوان جو من اَسنگہ آهي، جنهنڪري هو مکت آهي. اِندرين ۽
من جون جيڪي بہ ڪريائون گيانوان ڪري ٿو تن ۾ سندس ڪرتا
بڌي نہ آهي، تنهنڪري گياني ڪرم ڪندي بہ اَڪرتا آهي. پر
جنهنجي چت ۾ واشنائون ڀريل آهن سو ڪرم نہ ڪندي بہ ڪرتا
دا نوڪ سرڳہ جو انيؤ ڪرائڻ واري من جي

۽ سيني پراڻين جي اندر آهي. اُنجي پوڄا جي وڏي آهي اُن جو يان يعني اُنکي هرهنڌ هروقت محسوس ڪرڻ. اهو ڏيان ڪرڻ ئي سڀ کان وڏي اُپاسنا ۽ اُتم پوڄا آهي. هلندي، چلندي، ڏسندي، ٻڌندي، ڇهندي، سنگهندي؛ مطلب تہ سيني ڪريائن ڪندي، آتما جو ڌيان قائم رکڻ گهرجي. انريت نت نيم سان سانڌم اڀياس ڪندي چت شڌ ٿئي ٿو ۽ آتما جي پراپتي ٿئي ٿي ۽ انيؤ ٿئي ٿو تہ هڪ ست چت آنند آتما ئي جت ڪت اسٿت ٿي رهيو آهي.

هي رام! جڏهن ننهي لوڪن ۾ چيتن آتما ڪانسواءِ ٻيو ڪجهہ ٿيوئي ڪونہ، تڏهن دشمن ۽ دوست ڪنهنکي چوان! آتما سڀ ڪنهن هنڌ پورڻ آهي ۽ هن ڪان الڳہ ڪابہ وستو ڪانهي. آتما ۾ نہ ٻنڌن آهي ۽ نہ موڪش. جنهن آتما جوگيان پاڻو آهي، تنهن کي پوڄا پاٺ جي يا ڌيان لڳائڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ هو نہ مري ٿو، نہ ڄمي ٿو؛ نہ ست آهي، نہ اُست آهي، نہ سکي آهي، نہ دکي آهي. هي رگهونندن! تون پاڻ آتم نشچي کي ڌارڻ ڪر تہ سڀ مان ئي آهيان. تون نت شڌ ٻڌ روپ ۽ برهم آهين. تون ڪيول سروپ، جڳت جو سوامي ۽ چيتن سورج سيني کي پرڪاش ڪندڙ آهين.

هي رگهونندن! گيانوان پرش پاڻ کي سرير کان الڳہ سمجهي سرير جي سکہ دکہ ڪري سکي يا دکي نٿو ٿئي، مگر اگياني پرش لاءِ سرير انيڪ دکن جو ڪارڻ بڻجي ٿو. چاڪاڻ تہ هو سرير جي ناس ٿيڻ ڪري پاڻ ناس ٿيل سمجهي ٿو. گيانوان کي ديهہ ناس ٿيڻ تي بہ ڪو دکہ نٿو ٿئي چاڪاڻ تہ هو سدائين اُن پرم پد ۾ اسٿت رهي ٿو جو پورڻ آهي، شانت آهي، اننت آهي ۽ اکنڊ آهي. گيانوان جيتوڻيڪ سريرڌاري آهي تڏهن بہ سرير سان هنجو سنبنڌ ناهي، جئن سرووياپڪ آڪاس دلي ۾ هوندي بہ دلي جي سنبنڌ کان آجو آهي. گيانوان سيني ڪرمن جي ڪرتا هوندي بہ ڪرم ۾ ليپائمان نٿو ٿئي ۽ سدائين هڪ آتم ديو جي رس ۾ پريل رهي ٿو.

هي رام! گيانوان کي سهج سڀاءُ جيڪي پوڳہ پراپت ٿين ٿا

پٺاندر سوچ ڪرڻ آهي ”ويچار“. هي رام! جنهن پڇ آتما پرش گيان جا اهي چار ساڌن ساڌيا آهن ۽ هردو شڌ ڪيو آهي، اُن کي آتما جو انڀوَ ۽ گيان ٿئي ٿو.

هي رگهونندن! جئن سمنڊ جون لهرون سمنڊ کان جدا نه آهن، تئن جڳت جا سڀ پدارٿ برهم کان جدا نه آهن. درحقيقت تون برهم آهين، آءٌ برهم آهيان ۽ هيءُ سارو جڙ ۽ چيتن جڳت برهم آهي. گياني پرش اُن ۾ منجهي نٿو، جئن هڪ صراف انيڪ گهڻن کي ڏسي به سڀ سونو ئي سونو سمجهي ٿو. هي رام! تون نشچيه سمجهه ته جڳت ۽ آتما يعني برهم ۾ ڪوئي ڀيد نه آهي. جڳت جي روپ ۾ برهم ئي ڏيکاري ڏيئي رهيو آهي.

هي رگهونندن! چشمي مان نڪرندڙ جل مثل من مان واشنائون ۽ سنڪلپ نڪرندا رهن ٿا. انهن واشنائن ۽ سنڪلپن جي جار ۾ جيو ائين بيوس ٿي رهيو آهي، جيئن ريشم جو ڪينئون پاڻ کي پنهنجي تندن تارن جي جار ۾ بند ڪندو آهي. پر جنهن ويچاروان پرش برهم پاونا جي تلوار سان پنهنجن واشنائن روپي جار کي ڪٽي ڇڏيو آهي، تنهن لاءِ جڳت جي هستي ئي ڪانهي. هن کي چوطرف مٿي هيٺ، اوري پري هڪ برهم جي سَتا سمايل ڏسڻ ۾ اچي ٿي. هن کي ڪنهن به وستوءَ جي چاهنا نٿي رهي ۽ نه ڪنهن حالت ۾ خوش ٿئي ٿو ۽ نه رنج ڪري ٿو. هو جنم مرڻ جي چڪر کان ڇٽي سم، شانت ۽ نروڪلپ روپ موکيه پد کي پائي ٿو. پر جيڪو ائين سمجهي ٿو ته آءٌ سرير آهيان ۽ استري گهر ڌن آدڪ پدارٿ منهنجا آهن سو پنهنجي مٿان دنيا جون آپدائون نازل ڪري ٿو. هي رام! اهو پڪ ڄاڻ ته جيوپڻي جي پاونا بنڌن آهي ۽ ست چت آنند پري پورڻ برهم پڻي جي پاونا موکش آهي.

هي رام! ست چت آنند برهم ۾ آتما جي پاونا رک. آتما جي پوڄا ۽ آراڌنا ڪر. اُن ديون جي ديو آتم ديو جي پوڄا لاءِ ڪنهن مندر يا سامگريءَ جي ضرورت نه آهي. هو ته سڀ جڳهه موجود آهي

مان سنسار جي جل ۾ رهندي به مان ڪمل وانگر نرليپ رهان ۽ راڳ دويش جي سنتاپ کان بچان ؟

گرو وسشٽ جو اُپديش.

مڪتي جي ڪلياڻ لاءِ شري رامچندر جيڪي سوال گرو وسشٽ کان ڪيا تن جي جواب ۾ مها گياني وسشٽ چوڻ لڳو:- هي رام! [illegible] آنند جي ڳالهه آهي جو توکي سنسار جي سڀني سکن [illegible] به [illegible] اُٿيو آهي. پنهنجي وويڪ ڪري جو [illegible] دنيا کان ڪناري پيدا ٿي آهي، انهيءَ ڪري تون برهم وديا [illegible] جا مان توکي ٻڌايان ٿو ۽ جنهن ۾ تنهنجو ڪلياڻ [illegible] لوڪن جو راڄ ملي پر ته به آتم گيان جي [illegible] ملي.

هي رام! [illegible] لاءِ جتن ته ڪري رهيا آهن، پر هو [illegible] به سک ڏيڻ وارا نه آهن. اهي پڙي [illegible] ماڻهو ۾ ڪيڻ ٿي وڃن ٿا. پرم آنند [illegible] الڪري گيان حاصل ڪرڻ لاءِ اُدم [illegible] جا چار سادن آهن:- شم، سنتوش، ست سنگ ۽ [illegible] جيڪو پنهنجي اِندرين کي [illegible] ڪري، نه ڪنهن وستوءَ [illegible] ڪري. سنتوشي پرش [illegible] شيءِ جي چاهنا نه [illegible] سک [illegible] ورتاءُ ڪري.

[illegible] هردي جي اِگيان روپي [illegible] سان [illegible] ۽ [illegible] سان [illegible] آهيان ؟ سنسار ڇا آهي ۽ ڪيئن پيدا [illegible] ؟ انهن مڪتي جو دليل

ڪان ٿين ٿا. مان، اپمان، پيدائش، موت، موهه، بيماري ۽ ٻيا انيڪ پرڪارن جا ڪشٽ منش کي ديهه جي ڪري پراپت ٿين ٿا. انڪري هن دکه جي گهر شرير ۾ منهنجو موهه ناهي. توهين اهڙو ڪو اپاءُ ٻڌايو جنهن ڪان هن شرير ۾ منهنجو "مان پڻو" نه رهي.

هي گـروجي! جيوَ جي بالڪ اوستا مورکتا، چنچلتا، دينتا ۽ ٻئي ۾ دکي گذري ٿي ۽ جوڀن اوستا ۾ جيوُ وشيه ڀوڳن جي گهپ ۾ ڦاسي پوي ٿو. جوڀـن اوستا روپي اونداهيءَ رات ۾ ڪام ڪروڌ اهنڪار روپي چور آتم آنند روپي ڌن کي لٽي وڃن ٿا، جنهنڪري هيءُ جيوُ سکه ۽ شانتي نٿو پائي. جوڀن اوستا ۾ وويڪ، ويـراڳ ۽ سنتوش ناس ٿي وڃن ٿا ۽ جوڀن اوستا واري منش کي وشين جي ٻنڌڻان ڇوڙندي ڪڏهن به ترپتي نٿي ٿئي ۽ هو سدائين ترشنا جي آگ ۾ جلندو رهي ٿو. نيٺ ٻڍاپي روپي ٻاي جوڀن روپي ڪوئي کي ٿائي پرسن ٿئي ٿي. ٻڍي جي نربل شرير ۾ سڀ بيماريون اچي ٺهر ڪن ٿيون ۽ جيئڻ جنجال ٿيو پـوي. اُن وقت استري، پٽ ۽ ٻيا مٽ مائٽ به اُن مـان ڪڪ ٿيو پون. آخـر هڪ ڏينهن اهو شرير ڪال جي پيٽ ۾ هضم ٿي وڃي ٿو. ڪئيليءَ ڪان وٺي برهما تائين سڀ ڪال جو ٻکه ٿين ٿا، پر پيٽوڙي ڪال ڪڏهن به نٿو ڍاپي.

هي منيشور! جڳت جا جيترا به پدارٿ آهن سي سڀ نـاس ٿي ويندا، تنهجو آسرو ڪرڻ يا تن ۾ دل لڳائڻ مورکتا آهي. هن جڳت روپي ٻن ۾ ڀوڳه روپي اگني سڀني جيون کي جلائي رهي آهي. ـڄ جي چمڪي مثل ڀوڳه ۽ آيوُ استر نٿا رهن. جنّن هاٿيءَ جي ٻيرن ڍنان ٻوٽا ڇپيائيجن ٿا، تئن ڀوڳن ڪان جيو پيسجي دکه پائي رهيا آهن. انـڪري هي سوامي! مونـکي اهو اپديش ڪريو جنهن ڪان چت جي شانتي پراپت ٿئي ۽ شوڪ منجي وڃي. مونـکي ٻڌايو ته منهنجو ڪلياڻ ڇا ۾ آهي ۽ هن منجهائيندڙ سنسار ۾ ترشنا روپي ڏائڻ ڪان ڇوٽڪارو ڪيئن ملي؟ اهو ڪهڙو اپاءُ ۽ ڪهڙو ساڌن آهي، جنهن

آهي چٽ روپي جاري ڪئي

ي اهڙو اُپاءُ ٻڌايو جنهن ڪان ڪام روپي باندر، روپي من وارو وچرڻ ۾ ڦن روپي ترشنا مان جنهن کجھ به حامل
ت ٿيان.

ترشنا روپي ڦن ۾ وچرڻ وارو من روپي باندر، ڪام روپي
جي انيڪ ٿارين تي ٽپي رهيو آهي؛ جنهن مان ڪجھ به حاصل
طلب نٿو ٿئي. سيني دکن جو پيدار ترشنا ئي آهي. جيو جو شرير
ورتي وچي ٿو پر ترشنا پڊي نٿي ٿئي. سنتوش آدڪ سڀ گڻ
ي ترشنا ناس ڪيو ڇڏي ۽ انڪري وڏا وڏا ڏيرجوان پرش به ويڪ
ڪان اٿڏا ٿي وڃن ٿا. سڀ پرڳھ مها روڳھ آهن جي ڦن ڪي سنتوش
ڪرائڻ ۾ سمرٿ ناهن.

هي مني! جئن گهوڙن کي ٻڌڻ لاءِ ڪلا ٿين ٿا ۽ هاٿين
ڪي ٻڌڻ لاءِ ٿنيا ٿين ٿا تئن پرش جي ٻلڌڻ لاءِ استري جوڙيل
آهي. ڪام جي پوڳڻ لاءِ پرش جنهن استريءَ جي چاهنا ڪريٿو سا
وشنا ۽ موترسان پريل، رت ۽ ماس جي پتلي آهي، جا پراڻن جي
آسري سڀ کيل ڪري ٿي. جئن ناڳڻ جو بدن تمام ڪومل ڏسڻ
۾ ايندو آهي، مگر هوءَ ڇهڻ سان دڳي ٿي، تئن استري به پرش
جو ناس ڪري ٿي. جئن پتنگ پنهنجي ناس ڪرڻ لاءِ باهه جي اڃا
ڪري ٿو تئن ڪامي پرش استريءَ جي اڃا ڪريٿو. ناڳڻ نه
جڏهن ڪڪي تڏهن انجو زهر چڙهي ٿو، مگر استري روپي ناڳڻ
نه پريان ڏسڻ ۽ ڇتوڻا ڪرڻ سان ئي ڪام روپي زهر چڙهي
ي ٿو. انلاءِ جيڪو پرش اهڙي دکدائي استريءَ جي چاهنا ڪريٿو سو
و موڙکھ آهي.

هي گروجي! هن شرير روپي وڻ ۾ ترشنا روپي زهر سان پريل
ڦن روپي ناڳھ رهيٿو ۽ جيڪو منش ڪامنائن جي پوري ڪرڻ لاءِ
اُن وڻ جو آسرو وٺي ٿو سو اُن ترشنا روپي زهر ڪان پيڙجي مري ٿو.
هيءَ سرير وڏو ڳڻ چور آهي جو هيتري ڪارائڻ پيٺارڻ تني به انت ۾
ساٿي نٿو رهي ۽ ناس ٿي وڃي ٿو، انلاءِ هن شرير ڪي پوڳھ پوڳائي ٿلهو
ڪرڻ بي سود آهي. جيترا به دکھ آهن سي شرير جي سنجوڳھ

ٻوڙندي حيران ٿي رهيو آهي. هميشه هڪ روپ ۾ رهڻ وارو ڪوئي پدارٿ نہ آهي. جڏهن خود پنهنجو شريرئي گهٽندو وڌندو رهي ٿو تڏهن ٻين پدارٿن جي ڪهڙي ڳالهہ ڪجي! بازيگرو انگر ۽ن بہ ڪڻ ڪڻ ۾ پنهنجا روپ بدلائي ليلائون ڪريٿو جو ڪڻ ۾ آنند وارو، ڪڻ ۾ شوڪ وارو ۽ ڪڻ ۾ شانت ٿيو وڃي.

هي سنسار جو وهڪرو ڪيئن سڪدائي مڇجي! هت تہ جيوُ مرڻ جي ٻوٽا اُنهن ٿين ٿا؛ سنسار جا سڀ وهنوار چنچل آهن؛ جيڪي بہ وشيہ ڀوڳہ آهن سي دکہ جو ڪارڻ آهن، سمپتي آفت جو روپ آهي، سکہ فقط دکہ لاءِ آهي ۽ جيئڻ مرڻ جي لاءِ آهي. ڪوڙي سکہ لاءِ جيوُ ائين گهاڃو پيا وڃن، جيئن رڻ پٽ ۾ پاڻيءَ جي پاڇي پنيان هرڻ پيو ٻوڙندو آهي. سنسار جي ڪنهن بہ پدارٿ ۾ سکہ ناهي. لڪشمي (ڌن) بہ دکہ روپ آهي جو ڌن جي ڪمائڻ ۾ دکہ، ڌن جي سانڀي رکڻ ۾ دکہ ۽ ٻيپ، ڌن جي هڃڻ ڪري پٽ بہ دشمن ٿيو پوي تہ بابو مري تہ ڌن ملي. ڌن لڪشميءَ سمان منوهر روپ ڌارڻ ڪري من جي ورتيءَ کي چڪي وٺيٿو جو ايڏي دکدائي هوندي بہ ڌن جي پراپتيءَ لاءِ جيوَ انيڪ دشٽ ڪرم ڪري ٻين کي دکي ڪريٿو؛ پر پاڻ کي بہ سکہ نٿو ملي.

جيوَ جو چت سمنڊ جي لهرين سمان ڌرو بہ نهر نٿو پائي ۽ وشين جي پنيان سکہ لاءِ ائين ٻوڙندو رهي ٿو جيئن ڪتو ٽڪر لاءِ در در ڀونڪيندو رهندو آهي. من وري گهڙيءَ پل ۾ ئي پدارٿن کان ائين ڪنڌ ٿئي ٿو جيئن بالڪ رانديڪن مان. جيئن چاڙهيءَ ۾ پاڻي پرجي نٿو سگهي، تيئن چت بہ ڀوڳن مان ڪڏهن بہ ڍاپي نٿو. هي منيشور! وقتي چت ۾ گيان اچي ٿو پر وري ڀوڳن کي ڏسي ائين موهجي ٿو وڃي جيئن سرڻ ماس جي ٽڪر کي ڏسي آسمان مان لامارو ڏيئي زمين تي لهي ايندي آهي. هي گروجي! جيئن مڇي جار ۾ ڦاسي دکي ٿيندي آهي تيئن واشنائن روپي ڌاڳن واري چت روپي جار ۾ مان ڦاسي دکي ٿيو آهيان، تنهن ڪري توهين ڪرپا

نالا رکيا ۽ انوقت به راجا براهمڻن، نگرواسين ۽ پنهنجن ڪرمچارين کي پوڄن ڪرايو ۽ وري به براهمڻن کي جهجهو دان ڏنو.

رامچندر ۽ ڀرت رنگ جا سانورا ۽ لڪشمڻ ۽ شترگهن رنگ جا گورا هوا. جيتوڻيڪ چارئي بالڪ سندر ۽ منوهر ها ته به شري رام جو گڻ ۽ تيج سڀني کان سرس هو ۽ راجا دشرٿ به کيس سڀني کان وڌيڪ پيارو هو. لڪشمڻ ننڍي هوندي کان ئي رامچندر جو ڀڳت هو ۽ ٻئي اِئين ورتندا هوا ڄڻڪ ٻن ديهن ۾ هڪ جيو هو. لڪشمڻ سدائ شري رام جي مرضيءَ موجب هلندو هو ۽ هن ٻنان نه ننڊ ڪندو هو ۽ نه ڪو سوادي کاڄ کائيندو هو. انريت شترگهن ۽ ڀرت به هڪ ٻئي کي پراڻن کان وڌيڪ پيار ڪندا ها. انريت سانوري ۽ گوري راجڪمارن جون به جوڙيون ڏسي سندن ماتائون خوشيءَ ۾ نه ماپنديون هيون. جئن جئن بالڪ ويا وڌا ٿيندا تئن تئن سڀني جو پريم به مٿن ويو وڌندو. جڏهن چارئي راجڪمار هٿن ۽ ڌنش باڻ کڻي کنهن رستي تان لنگهندا هوا ته اُتي جا سڀ استريون پرش پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي ڪين پريم ڀريل نيڻن سان نهارڻ لڳندا هوا ۽ پنهنجي ڀاڳ کي ساراهيندا هئا.

اُنريت اوڪاري ۽ اڪرتا پرماتما رگهوڪل ۾ منش اوتار وٺي منش جهڙا ڪم ڪيا، پر ويچار ڪري ڏسجي ته هوڪجهه به نٿو ڪري.

شري رامچندر جو وڏاڳ

جڏهن چارئي راجڪمار ڪجهه وڏا ٿيا تــه ماتا پتا ڪين جٽيا ٻارايا ۽ گورو وسشٽ جي آشرم ۾ وديا پرائڻ لاءِ موڪليو. گوروءَ هنن کي لکڻ پڙهڻ، سواري ڪرڻ ۽ رٿ هڪلڻ ۽ سڀ قسم جا استر شستر (هٿيار) هلائڻ سيکاريا. شري رام کي ڏنر وديا جي اڀياس جو ڏاڍو

ڪوشليا ۽ ڪيڪئيءَ ڏاڍيءَ خوشيءَ سان پنهنجن حصن مان اڌ سمترا کي ڏنو. ان ريت ٽيئي راڻيون ڳرڀوتيون ٿيون ۽ راجا جو منورٿ پورو ٿيو.

يگيه پوري ٿيڻ کان ٻارهن مهينا پوءِ چيٽ سڌي نومي ڏينهن جو راڻي ڪوشليا شڀ لڇڻن واري رام کي جنم ڏنو. انوقت پنرواسو نڪتر ۽ ڪرڪ لگن گذري رهيو هو ۽ پنج گره يعني سورج، منگل، شني، گورو ۽ شڪر پنهنجن استانن تي هئا ۽ لگن ۾ چندرمان، سان ورهسپتي گڏ هو. اهڙن شڀ لگن ۾ چاول اُن ٻالڪ جون اکيون وڏيون، چپ ڳاڙها، ٻانهون ڊگهيون ۽ آواز گنڀير هو. ٻار جي رئڻ جو وڻندڙ آواز ٻڌي محلات جون سڀ راڻيون ڊوڙنديون آيون ۽ پٽ جي جنم جو ٻڌي راجا دشرٿ نه ڄڻ پرم آنند ۾ لين ٿي سڌ ٻڌ وڃائي ويٺو.

راجا جي گهر پٽ جي جنم جو ٻڌي شهر ۾ چؤطرف خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ نغارا، ڍول، ۽ شرنايون وڄڻ لڳيون. راجا براهمڻن کي هزارين ڳئون، گهوڙا، هاٿي، رٿ، سون، رتن ۽ ڪپڙا دان ڪيا. ٿورنڪانپوءِ ڪيڪئيءَ جي ڳرڀ مان ڀرت ڄائو ۽ سمترا لڇمڻ ۽ شترگهن کي جنم ڏنو. انهن جي جنم جي وارتا ٻڌي ايوڌيا جي گهر گهر ۾ خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جتي ڪٿي راڳ ڳائجڻ لڳا ۽ واڌايون ورڻ لڳيون. سڄو شهر جهنڊين ۽ ٻانڌڻن سان سينگاريو ويو ۽ گلاب جل، ڪستوري، چندن ڪيسر ۽ عطري اُڏائي وئي جو سڄو رايو منڊل سگنڌ سان ڀرپور ٿي ويو. نگر جون استريون هار سينگار ڪري ۽ سوني جي ٿالهين ۾ منگل مٿه وسنو ڪٺي راجمحل ۾ اچي ٻالڪن جي آرتي اُتارڻ ۽ گهورون گهورڻ لڳيون. سيڪو ڪليءَ دل سان دان ڪرڻ لڳو ۽ راجا دشرٿ کان ته جنهن جيڪي ٿي گهريو سو ٿي مليس. ڪنهنکي راضي ڪيو ۽ سيڪو چئني راجڪمارن کي آسيسون

گورو وسشٽ راجڪمارن جي جنمءَ

ريو هو، پر هن سيني کي انڪار ڪيو جو هن وشنو ڀڳوان کي ئي
منهنجو پتي بڻائڻ ٿي چاهيو. جڏهن منهنجي پتا شنپاسر نالي دئيت
ي به انڪار ڪيو ته هن دئيت منهنجي پتا کي ماري ڇڏيو. پر
مان پنهنجي پتا جي گهاتڪ وٽ وڃڻ کان نابري واري ۽ وشنو
ڀڳوان جي ملڻ لاءِ هيءَ مها تپسيا ڪري رهي آهيان. منهنجو اهو
درڍ سنڪلپ آهي ته جي ورينديس ته وشنو ڀڳوان کي نه ته ساري
عمر ڪنواري رهنديس.

ويدوتيءَ جي ايتري چوڻ تي به راوڻ ڪيس ريجهائڻ لڳو ۽
جڏهن هن کي هٿ ڪرڻ لاءِ پرسان ويو ته ويدوتيءَ پاڻ بچائڻ
لاءِ يگيه جي اگنيءَ ۾ پاڻ جلائي ڇڏيو. پاڻ جلائڻ کان اڳ ويدوتيءَ
راوڻ کي چيو:- هي پاپي! هيءَ ديهه ته مان جلائي رهي آهيان پر
مان ٻيو جنم وٺي تنهنجي موت جو ڪارڻ بڻبس ۽ هن ڪيل تپسيا
جي ڦل ڪري وشنو ڀڳوان جي پتني ٿينديس.

ڀاردواج! اها ويدوتي ٻئي جنم ۾ سيتا ٿي ۽ وشنو ڀڳوان جي
اوتار رامچندر جي اَرڌانگني ٿي ۽ راوڻ جي موت جو سبب بڻي.
هاڻي سيتا جي جنم جو ورتانت ٻڌ. هڪ دفعي راوڻ رشين منين کان
به ڍل جي طلب ڪئي. پلا بنواسي تپسوي ڇا ڏيئي سگهندا، انلاءِ
اُنهن پنهنجي سرين مان رت ڪڍي هڪ دلو ڀري راجا راوڻ ڏانهن
ڍل طور موڪلي ڏنو. راوڻ جي دربار ۾ جڏهن اهو هيبت ناڪ دلو
پهتو، تڏهن راوڻ حڪم ڏنو ته اهو دلو سندس دشمن راجا جنڪ جي
راڄ ۾ وڃي پوريو وڃي. راجا جي حڪم موجب نوڪرن اهو دلو وڃي
جنڪ پوريءَ جي هڪ ٻنيءَ ۾ ڏٽيو.

اُن ڪانپوءِ راجا جنڪ جي ملڪ ۾ مينهن وسڻ بند ٿي ويو،
. ڍنڍون، نديون، تلاءَ ۽ کوهه سڀ سڪي ويا ۽ ملڪ
دايو ڏڪر پيو. ڏڪر به اهڙو پيو جو ماڻهن جا ڏاڍا برا حال
پي ويو. گروءَ جي چوڻ موجب راجا ۽ راڻي
لڳا. هر ڪيڙيندي راجا جنڪ کي ٻنيءَ مان

هڪ ننڍڙي ٻالڪي ملي جا ساڪيات لڪشمي سمان سند ر ۽ گڻوان هئي. راجا ۽ راڻي هن کي ڏاڍي پيار سان گهر کڻي آيا ۽ ڏاڍي لاڏ ڪوڏ سان نپائڻ لڳا. هنن اُن شوڀياوان ڪنيا جو نالو رکيو سيتا ۽ اُها آهڙي نہ سدوري ۽ ڀاڳيوان هئي جو هن جي ليندي ئي برسات جا وسڪارا پوڻ لڳا ۽ ملڪ ۾ ڏڪر جو نالو بہ نہ رهيو. انلاءِ راجا جنڪ جو سيتا ۾ ڏاڍو پيار هوندو هو.

ڀڳوان رام جو اوتار وٺڻ.

شوجي چوڻ لڳو:- هي پاروتي! راڪشسن جڏهن زور ورتو تڏهن ڌرم کي پاڙون پٽڻ جا ڪم ڪرڻ لڳا. جپ، تپ، هوم هون ۽ ٻيا شڀ ڪرم بند ڪرائي ڇڏيائون ۽ سڄو سنسار آچار ڀرشٽ ٿي پيو. چور، جواري ۽ بدمعاش وڌڻ لڳا جي پرائو ڌن ۽ اِستريون ڌڪڻ لڳا. پٽ ماءُ پيءُ کي ڌڪارڻ لڳا ۽ ششيہ گرن کان ٽهل ڪرائڻ لڳا. اهڙن ڪڪرمن جو بوجهو پرٿوي جهلي نہ سگهي ۽ گئوءَ جو روپ ڌاري، سيني ديوتائن ۽ رشين کي ساڻ وٺي ڀڳوان وشنوءَ جي شرڻ وئي. جڏهن سڀ ديوتائون ۽ پرٿوي سچيءَ دل سان ڀڳوان کي ياڌائڻ لڳا ۽ پنهنجي رکيا لاءِ وينتي ڪرڻ لڳا تڏهن آڪاس واڻي ٿي تہ:- هي پرٿوي ۽ ديوتائون! توهان هاڻي ڪو فڪر نہ ڪريو. مان ايوڌيا ۾ راجا دشرٿ جي گهر جنم وٺي پرٿويءَ جو بار لاهيندس ۽ راڪشسن جو انت آڻيندس. توهان ديوتائون بہ وانرن جي روپ ۾ جنم وٺو. اها آڪاس واڻي ٻڌي ديوتائن ۽ پرٿويءَ کي دلجاءِ ٿي ۽ ديوتائن وڃي وانرن جي روپ ۾ جنم ورتو.

ياگيہ ولڪ مني چوڻ لڳو:- هي ڀارد واج! هاڻي ايوڌيا ۽ اُنجي راج ونش جو ورتانت ٻڌ جنهن ۾ رامچند ر جنم ورتو. وشال ڪوشل ديش ني آد جڳاد ڪانوني مها پرتاپي اڪشواڪو ونس جي سورج ونسي

ٻريو هو، پر هن سيتي کي انڪار ڪيو جو هن وشنو ڀڳوان کي ئي پنهنجو پتي بڻائڻ ٿي چاهيو. جڏهن منهنجي پتا شنياسر نالي دئيت کي به انڪار ڪيو ته هن دئيت منهنجي پتا کي ماري ڇڏيو. پوءِ مان پنهنجي پتا جي گهاتڪ وٽ وڃڻ کان نابري واري ۽ وشنو ڀڳوان جي ماڻ لاءِ هيءَ مها تپسيا ڪري رهي آهيان. منهنجو اهو ئي سنڪلپ آهي ته جي ورينديس ته وشنو ڀڳوان کي نه ته ساري عمر ڪنواري رهنديس.

ويدوتيءَ جي اهڙي جواب تي به راوڻ کيس ڇڪڻ لڳو ۽ جڏهن هن کي هٿ ڪرڻ لاءِ پرسان ويو ته ويدوتيءَ پاڻ بچائڻ لاءِ يگيه جي اگنيءَ ۾ پاڻ جلائي ڇڏيو. پاڻ جلائڻ کان اڳ ويدوتيءَ راوڻ کي چيو:- هي پاپي! هيءَ ڏيهه ته مان جلائي رهي آهيان پر مان ٻيو جنم وٺي تنهنجي موت جو ڪارڻ بڻبس ۽ هن کيل تپسيا جي ڦل ڪري وشنو ڀڳوان جي پتني ٿينديس.

ڀاردواج! اها ويدوتي ٻئي جنم ۾ سيتا ٿي ۽ وشنو ڀڳوان جي اوتار رامچندر جي اردانگني ٿي ۽ راوڻ جي موت جو سبب بڻي. هائي سيتا جي جنم جو ورتانت ٻڌ. هڪ دفعي راوڻ رشين منين کان به ڏل جي طلب ڪئي. پلا ٻنواسي تپسوي چا ڏيئي سگهندا، انڪاءِ انهن پنهنجي سريرن مان رت ڪڍي هڪ دلو ڀري راجا راوڻ ڏانهن ڏل طور موڪلي ڏنو. راوڻ جي درٻار ۾ جڏهن اهو هيبت ناڪ دلو پهتو، تڏهن راوڻ حڪم ڏنو ته اهو دلو سندس دشمن راجا جنڪ جي راڄ ۾ وڃي پوريو وڃي. راجا جي حڪم موجب نوڪرن اهو دلو وڃي جنڪ پوريءَ جي هڪ ٻنيءَ ۾ ڏٽيو.

اُن ڪانپوءِ راجا جنڪ جي ملڪ ۾ مينهن وسڻ بند ٿي ويو. جهنڪري ڍنڍون، نديون، تلاءُ ۽ کوهه سڀ سڪي ... ڏڪر پيو. ڏڪر به اهڙو پيو جو ...

سگريو ڪي گهڻ وڌ ڳالهائي راوڻ دکڻ سمنڊ تي آيو جتي مهاٻلواز ٻالي سنڌيا اُپاسنا ڪري رهيو هو. راوڻ کي گرجندو ۽ ٻانهون ڌوڪيندو ايندو ڏسي به ٻاليءَ جپ ڪرڻ بند نه ڪيو پر جڏهن راوڻ سندس اڳيان آيو ته زور سان چنبو هڻي راوڻ کي ائين ته سوگهو جهليائين، جئن ٻلي ڪوئي کي پڪڙيندي آهي. پوءِ ٻاليءَ راوڻ کي ڪڇ ۾ وڌو ۽ پوڄا ڪندو رهيو، ۽ جڏهن دکڻ سمنڊ تي پوڄا پوري ڪري اولهه سمنڊ تي پوڄا لاءِ ويو تڏهن به راوڻ ڪڇ ۾ سوگهو پيو هوس. انرينت اُتر ۽ اوڀر سمنڊن تي به نت نيم واري پوڄا ڪري ٻالي آڪاس مارگ رستي پنهنجي راڄڌانيءَ ڪشڪندا ۾ موٽي آيو ۽ اُتي اچي راوڻ کي پنهنجي ڪڇ مان ڪڍيائين ۽ حال احوال پڇڻ لڳو. ٻاليءَ جو اَديت ٻل ڏسي راوڻ کيس نمرتا سان چيو:- هي وانر راڄ! تون ٻل ۽ شڪتيءَ جو ساکيات پنڊار آهين. مان لنڪا جو راجا راوڻ آهيان ۽ تنهنجي هاڪ ٻڌي توسان يڌ لاءِ آيو هوس، پر مونکي يڌ ملي چڪي ۽ هاڻي مان تنهنجي مترتا جو اڀلاکي آهيان. تڏهن ٻاليءَ اگنيءَ کي ساکي رکي راوڻ سان مترتا ٻڌي ۽ راوڻ کائونس موڪلائي لنڪا موٽيو.

هڪ دفعي بن ۾ گهمندي راوڻ هڪ مهاسندر رشي ڪنيا ڏٺي جيڪا هرڻ جي کل پهري تپسيا ۾ مگن هئي اُن ڪنيا جي اَديت شوڀيا ڏسي راوڻ مٿس موهت ٿي پيو ۽ کيس چوڻ لڳو:- هي سندري! تون پنهنجي هن نئينءَ جوانيءَ ۾ تپسيا ڇا لاءِ ڪري رهي آهين. تنهنجي سندرتا ڏسي ئي سڀ منش مست ٿي پوندا. تپسيا ڪرڻ نه پر ماڻهن جو ڪم آهي ۽ تنهنجي هيءَ اوستا ته موجن ماڻڻ جي آهي. انلاءِ تون هيءَ تپسيا ڇڏي، منهنجي راڻي ٿي سنسار جا سڀ ڀوڳ پدارٿ ماڻ ۽ آنند ۾ رهه.

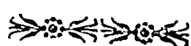
انهيءَ ڪنيا وراڻيو:- هي راڄن! مان ڪشڌوج نالي رشيءَ جي ڪنيا آهيان ۽ منهنجو نالو ويدوتي آهي. ڪيترن ئي راڄائن،

دهشت ناڪ پراڪرم جون ڳالهيون ٻڌي مونکي ڏاڍو اچرج ٿيو
. ڇا سنسار ۾ ٻيو ڪو اهڙو بلوان ئي ڪونه هو جنهن سندس
نوڙيو هجي؟
يا ڳيو راڪ ورائيو:- پاردواج! هن سنسار ۾ ڪهڙو به وڏو ويڙ
پر اُنکان به وڌيڪ طاقتور ڪونه ڪو ٿيندو ئي آهي. راوڻ کي
سر باهو ارجن ۽ وانرراج بالي ۽ کان هار کائڻي پئي هئي سو ورتانت
ان توکي ٻڌايانٿو. هڪ دفعي نرمدا جي ڪناري راوڻ مهاديو
مورتي ٻڌائي پوڄا ڪري رهيو هو. هو مٽيءَ مان مهاديو جهڙي
ٿي ٺاهي انيڪ استوترن ۽ منترپڙهي مورتيءَ تي ٻل پتر ۽ پشپ
ڪي پوڄا ڪري رهيو هو. اُنکان ٿورو پرڀرو مهشمتي نگر جو راجا
باهو ارجن پنهنجن استرين سان نرمدا ۾ جل ڪريڙا ڪري رهيو
پنهنجن ٻانهن سان جل جي وهڪري کي روڪي ڇرچا ۽ رانديون
رهيو هو. وهڪرو رڪجڻ ڪري جل چڙهي آيو ۽ راوڻ جي
جي سامگري وهائي ويو. اُن تي راوڻ کي ڏاڍو ڪروڌ لڳو ۽
باهوءَ سان دوبدو لڙائي شروع ڪيائين، پرنيٺ سندس هار ٿي ۽
باهو ڪيس نوڙين ۾ ٻڌي پنهنجي راڄڌانيءَ ۾ آڻي قيد ڪيو.
پنهنجي پوٽي راوڻ جي قيد ٿيڻ جو ٻڌي پلستيه مني مهاراج
وٽ آيو، جنهن سندس پوڄا ڪئي ۽ ڏاڍو آدرستڪار ڪيائينس.
پلستيه جي چوڻ تي سهسر باهو ارجن راوڻ کي آزاد ڪيو ۽ اُنئيءَ
کي رکيءَ ساٿس مترتا ڳنڍيائين.
سهسر باهو ارجن کان هار کائي به راوڻ گهمنڊ ۾ پرجي پرٿويءَ
ڻ جهڙو بلوان ڳوليندو وتندو هو. هن ٻڌو ته ڪشڪندا جي
و راجا بالي ڏاڍو بلوان آهي. اهو ٻڌي هو پشپڪ ومان تي
ڪشڪندا آيو پر اُن وقت بالي شهر ۾ ڪونه هو. سندس پاءُ
راوڻ جي اچڻ جو مطلب ٻڌي، ڪيس چيو:- راڪشسراج !
س ته جلد بالي پوڄا ڪري موٽندو پر جي مرڻ جي جلدي
ته ڏکڻ سمنڊ تي وڃي باليءَ جو درشن ڪر!

ورائيس:- هي راجن! مونکي ڇڏ: هو مان هن وقت
پاڻئي نل ڪبير وٽ وڃي رهي آهيان ۽ انڪري مان
نهن ٿيس ۽ نون مونڪان پري ٿي. راوڻ چيس:- رنڀي! نهن
ٿيندي آهي جا ڪنهن هڪ پرش جي استري هجي. توهان ا
جو نه ڪو پتي ناهي. ائين چئي راوڻ رنڀا سان هڪ پتر جي
ني ڀوڳ ڪيو. رات گذاري جڏهن رنڀا ڪابل وارن، بگڙيل
۽ گهٽن سان وڃي نل ڪبير کي سموري واردات ٻڌائي، تڏهن
ڪبير راوڻ کي سراپ ڏنو ته جي هو ٻيهر ڪنهن به اس
جي مرضيءَ برخلاف سائس ڀوڳ ڪندو ته سندس مستڪ جا
ٽڪرٽي ڪري پوندا. اهو سراپ ٻڌي رشي مني ۽ پتورتا اسا
خوش ٿيون ۽ اُن ڪانپوءِ راوڻ ڪنهن به استريءَ سان زوريءَ
ڪرڻ ڇڏي ڏنو.

جڏهن راڪشسن ديولوڪ تي وڃي گهيرو ڪيو ته ديوتائ
سان ڏاڍي گهمسان لڙائي ڪئي ۽ راوڻ جي ناني سمال
ڪيترن وڏن جوڌن کي ماري ڇڏيو. اُن وقت ميگ
پراڪرم ڏيکاريو جو ديوتائن جي سئنا ۾ ٻاڪر ڪنو مچائي
ديوراج اِندر کي قيد ڪري وٺي آيو. انريت ديوتائن کي
راڪشس لنڪا ۾ موٽي آيا. اُنوقت برهماجيءَ ميگهناد وٽ اچي اِند
ڇڏي ڏيڻ لاءِ چيو. ميگهناد برهما جي پوڄا ڪئي ۽ سندس
موجب اِندر کي آزاد ڪيو. برهماجيءَ پرسن ٿي ميگهناد کي
ور ڏنا ۽ کيس اِندرجيت جي پدوي ڏني. هوڏانهن اِندر
لهڻي ٿي وڃي ديولوڪ ۾ راڄ نه ڪرڻ لڳو پر سداءِ راڪشس
دٻپ ۾ رهندو هو.

ارجن ۽ ٻاليءَ هٿان راوڻ جي هار ۽ سيتا جي جنم ڪٿ

ڀاردواج ياڳيه ولڪ منيءَ کان پڇڻ لڳو:- هي منيشور

هو ڪند روَن تي ڪاهي ويو ۽ ڪبير کي لڙائيءَ ۾ شڪست ڏيئي وٺائي گهڻيئي هيرا جواهر ۽ پشپڪ ومان ڦري آيو. پشپڪ ومان هڪ عجيب ومان هئو جو من جهڙي تيز رفتار سان اُڏامندو هو ۽ اُنجي ٿنڀن ۾ هيرا ۽ مٽيون جڙيل هيون. اُن ومان ۾ گرمي يا سردي نه ٿيندي هئي سدائين هڪ جهڙي وڻندڙ مند رهندي هئي. اُن ومان ۾ هال ۽ ڪوٺيون ٺهيل هيون ۽ ڪڏهن به پيچي پري نه سگهندو هو. اهڙو دويه ومان پراپت ڪري راوڻ وڌيڪ گهمنڊ ۾ پرچي ويو.

هڪ ڏينهن راوڻ پشپڪ ومان تي چڙهي ڪيلاس پربت وٽان تي لنگهيو ته هماليه جي اوچائيءَ ڪري ومان اڳتي وڌي نه سگهيو تنهن تي راوڻ چيو ته جنهن پربت ڪري پشپڪ ومان جي گتي روڪجي وئي تنهنکي ئي پٽي ڦٽو ڪريان. جڏهن هو پنهنجن ويهن ٻانهن جو زور لڳائي پربت کي کڻڻ لڳو ۽ ڪيلاس کي ڏودڻ لڳو، تڏهن مهاديو پنهنجي آڱوٺي جي زور سان پربت کي دٻايو ته راوڻ هيٺان چيپاٽجڻ لڳو. اُنوقت راوڻ وياڪل ٿي روئڻ لڳو ۽ مهاديو جي اُستتيءَ ۾ انيڪ استوتر ڏاهي پولانات کي پرسن ڪيائين. اُنوقت شوجيءَ چيس :- هي دشگريو! مان توتي پرسن ٿيو آهيان توکي هيءَ وجئه ڪندڙ تلوار ڏيانٿو. هيءُ جو پربت کان دٻجي تو روئڻ "راو" شبد ڪيو، ان لاءِ اڳتي تون راوڻ جي نالي پرسد ٿيندين. راوڻ مهاديو کي وارنوار پرڻام ڪري تلوار ورتي ۽ پشپڪ ومان تي چڙهي واپس لنڪا موٽي آيو.

ڪجهه وقت کانپوءِ راوڻ راڪشسن جو وڏو لشڪر سنبرائي سڄي پرٿويءَ تي دگوجيه ڪرڻ لاءِ نڪتو. جنهن به ديوتائون مانيس تني کين ناس ڪيائين ۽ دئيتن، دانون ۽ منشن جي سڀني راجائن کي آڻ مڃائي پنهنجو زيردست بڻايائين. سندس ڀيڻ شورپنڪا جي پتيءَ ودنيجهوءَ سندس اڌڪار مڃڻ کان انڪار ڪئي ته اُن کي به ماري ڇڏيائين. راڪشسن جيڪو جيڪو ملڪ فتح ڪيو، اُنهون جا مال متاع ۽ دولت ڦريون، سندرسندر استريون ۽ ڪنيائون لنڪا ۾ کڻي آيا.

ڪسيءَ کان وشروا جڏهن اچڻ جو سبب پڇيو تڏهن هوءَ مڌر
يءَ ۾ چوڻ لڳي :- هي سندر مني! منهنجو نالو ڪيڪسي آهي ۽
ن پنهنجي پتا جي رضامنديءَ سان توهان وٽ آئي آهيان. توهان
ڙو سوپياوان ۽ تيجسوي پٽي پائي مان خوش ٿينديس ۽ پنهنجي
مت چڱي سمجهنديس.

وشروامنيءَ ڪي ڪيڪسيءَ جي سندرتا ۽ مڌر واڻي ڏاڍي
ي. هو چوڻ لڳو:- هي سندري! تون پترسنتان جي اڀلاکا رکي
ٽ آئي آهين، پر هيءَ جو تون سنڌيا جي هن ڀينڪر ويلي ۾
ٽ آئي آهين، اُن لاءِ تنهنجا پٽ ٻه ڀينڪر سڀاءَ وارا ٿيندا ۽
جي براهمڻ ڪل کي ڇڏي نردئي راڪشسن سان پريت رکندا.
منيءَ جا اهي وچن ٻڌي ڪيڪسي چوڻ لڳي تہ :- مونکي
اچاري پتر نہ گهرجن. تڏهن وشروا چيس :- تنهنجو سڀ کان
و پٽ ڌرماتما ۽ منهنجي برهمڻ ونس جي انوسار سداچاري ٿيندو.
ڪانپوءِ ڪيڪسي وشروا منيءَ جي استري ٿي اُنجي آشرم ۾
ڻ لڳي ۽ وقت پائي کيس هڪ ڀينڪر شڪل وارو عجيب ٻالڪ
و جنهنکي ڏهہ سر ۽ ويهہ ٻانهون هيون ۽ رنگہ هوس ڪاري سرمي
و. اُنجي پيدا ٿيڻ تي بادل ڀينڪر گرجنا ڪرڻ لڳا، سورج جي
ت ڦڪي ٿي ويئي، ڌرتي ڌرڪڻ لڳي ۽ سمند ۾ طوفان لڳڻ
ا. وشروا منيءَ اهڙي ڀيانڪ ٻالڪ جو نالو رکيو دشگريو يعني ڏهن
ين وارو، جو پوءِ راوڻ جي نالي سان مشهور ٿيو.
راوڻ کانپوءِ ڪيڪسيءَ کي ٻيو ٻالڪ ڄائو سو ٻہ مهابلوان هئو
نجو نالو رکيائون ڪنڀ ڪرڻ. تنهنکانپوءِ ڪيڪسيءَ کي شورپنکا
ي هڪ ڌيءَ ڄائي ۽ سڀکانپوءِ هن ڌرماتما وڀيشڻ کي جنم ڏنو.
ن چئني ٻارن مان ڪنڀ ڪرڻ ڏاڍو مست ۽ تامسي هوندو هو
هو جلد کجور جي وڻ جيڏو ڏگهو ٿي ويو ۽ ڪيترو ٻہ گهٽو کائيندو هو ته
سندس پيٽ نہ ڀربو هو ۽ هو ٻن ۾ وڃي رشين منين
ندو هو. اهي ٽيئي ٻالڪ پنهنجي پتا جي آشرم ۾
اڀياس ڪندا هئا ۽ راوڻ تہ ڏاڍو ودوان ٿيو.

بل جاڳيو جو انهن ۾ به نئون جوش ۽

يچڻ لڳا. ديوتائن ۽ گنڌرون ۾ به ماليوان، سمالي ۽ نيٺ جڏهن

ڪا ۾ به راڪشسن جي بٺ نہ ڇڏي. ۽ لنڪا ڪي به ماريو آهي،

يءَ ڏنو تہ سندن سڄو لشڪر لڙائيءَ ۾ مارجي ويو آهي، ۽ استرين پنهنجن

ڇڏي لنڪا ڇڏي ۽ سندن راجا ڪبير ويا آهن تڏهن هو

سءن چوگرد ويڙهي آئي ۽ سندن راجا ڪبير رکا. لنڪا گنڌرون جي هٿ آئي

ميٺ پاتال ۾ وڃي ديس ۾ رهڻ لڳا.

ي راڄ ڪرڻ لڳو ۽ ديوتائون بہ نشچنت ٿي پنهنجي ڪو اهڙو پنهنجو

هوڏانهن پاتال ۾ راڪشس انهيءَ کي چنتا ۾ رهڻ لڳا تہ هو ۾ اُنهن ۾

وڇايل راڄ ۽ شان شوڪت ڪيئن حاصل ڪن. پر سگهي

براڪرمي راڪشس ڪو نہ بچيو هئو جو اهو مها ڪنن ڪم ڪري جنهن

ڪجهہ ورهيہ گذرڻ بعد سماليءَ کي هڪ سندر ڪنيا ڄائي

بالو هن ڪيڪسي رکيو. اُها جڏهن جوان ٿي تہ سمالي هن کي لنڌ

ونـــي آيو، جتي ڪبير جو شان ۽ دبدبو ڏسي سماليءَ ڪيڪسي

کي چيو:- هي ڏيءَ! تون هاڻي وواهہ يوڳيہ ٿي آهين. تون ڪبير

جي پتا مها تيجسوي وشروامنيءَ کي وڃي پنهنجو پتي بڻاءِ تہ جئن

توکي بہ ڪبير سمان براڪرمي ۽ بلوان پٽ ڄمن جيڪي راڪشس-

جاتيءَ کي ذاليت جي کوهہ

مان ڪڍي اڳئين اوج تي

پهچائين.

پتا جـــي آگيا موجب

ڪيڪسي مهرشي پلستيہ جي

پٽ وشروا منيءَ جي آشرم

۾ آئي. اُن وقت سنڌيا جو

وقت هو ۽ مني اگني هوتر

ڪري وينو هو تہ ڪيڪسي

بہ وڃي سندس پرسان ويني

۽ پنهنجي شرميلي نگاهن

رکيس ڏسڻ لڳي. چنڊ

سندر

لنڪا ۾ راڪشسن جو راڄ ۽ راوڻ جو جنم

ياگيه ولڪ مني چوڻ لڳو:- ڀاردواج! هاڻي راوڻ ۽ ڪنڀڪرڻ جو جنم ورتانت ٻڌ. راڪشسن جي جاتيءَ ۾ ماليوان، سمالي ۽ مالي نالي ٽي مها ٻلوان راڪشس هوا جن گهور تپسيا ڪري برهما کان وردان ورتا ۽ وڏي طاقت ۽ شڪتي حاصل ڪري سمنڊ جي وچ ۾ وچي لنڪا ٻيٽ وسايو. انهن لنڪا ٻيٽ جي ترڪوٽ نالي پربت تي هڪ مضبوط قلعو اڏايو، جنهن ۾ سوني ۽ مڻين سان جڙيل عاليشان محلات ۽ گهر ٺاهيائون. اُن قلعي ۾ منوهر باغ باغيچا، وڏيون شاندار سڙڪون ۽ آرام گاهه ٺاهيا جن ۾ خوشبودار ٻوٽا ۽ گل ڦل هوندا هئا. مطلب ته ناگن جي ڀوڳوتي ۽ اندر جي امراوتيءَ کان به وڌيڪ سندر ۽ رمڻيڪ لنڪا هئي، جتي رهي اُهي ٻلوان راڪشس پرٿويءَ تي راڄ ڪندا هئا.

ماليوان، سمالي ۽ مالي ته اڳ ئي مها ٻلوان هئا ۽ وري جو لنڪا جهڙو اڄيت قلعو ٺاهيائون ته پوءِ هنن کي ڪنهن جو ڀؤ نه رهيو. هو راڪشسن جا وڏا وڏا ڪٽڪ وٺي ديوتائن ۽ گندرون تي چڙهايون ڪري انهن جا ملڪ ويران ڪرڻ لڳا. هو رشين منين جا آشرم ڊاهي ۽ انهن جا يگيه بگاڙي سندن تپسيائون ۽ ڌرم ڪريائون بند ڪرائڻ لڳا. هو ساڪيات ڪال سمان ڀينڪر هئا ۽ مست ٿي سڀني کي پيا آزاريندا هئا، پر ڪنهن کي به سندن مقابلو ڪرڻ جي يا سمنڊ جي وچ ۾ لنڪا جهڙي مضبوط قلعي تي چڙهائي ڪرڻ جي جرئت نه ٿيندي هئي.

نيٺ سڀ ديوتائون، گندرو ۽ رشي مني وشڻو ڀڳوان جي شرڻ ويا ۽ ڪيس راڪشسن جي انياچار ۽ پنهنجي ڏک جو ورڻن ڪري ٻڌايائون. وشڻو ڀڳوان کين سهائتا ڪرڻ جو وچن ڏنو ۽ سڀني جو پاڻ ۾ سنگهٺن ڪري ۽ اُنهن ۾ پنهنجو تيج ۽ ٻل ڀري راڪشسن تي چاڙهي موڪليو. پوءِ ته اچي ڀينڪر يڌ لڳي جا ڪيترائي ورهيه هلندي رهي. جڏهن وشڻو ڀڳوان ڏنو ته ديوتائون ۽ گندرو پاڻ ملي ڪري به راڪشسن کي جيتي نٿا سگهن تڏهن هو پاڻ وچي ديوتائن جي طرفان لڙڻ لڳو. پوءِ ته چوطرف راڪشسن ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ هو هار

ھوڙي کي وڃي طبيلي ۾ ٻڌو. راجا سوئل جو جاڳي پاڻ کي محلات ۾ ڏسي عجب ۾ پيو ۽ منيءَ جي سڌ مهاتما هجڻ جو پڪو ويساھ ٿيس. هنجي ساراھ ڪرڻ لڳو. تن ڏينهن ڪانپوءِ ڪپٽي مني ۽ ڪال ڪيتو روپ بدلي راجا وٽ آيا ۽ اچي ڪيس سڀ سمجهايائون. انهن جي چوڻ موجب راجا هڪ لک براهمڻن کي پوڄڻ ڪرائڻ لاءِ پاڻ وٽ گهرايو. هن ڪپٽي راڪشس ۽ منيءَ پوڄڻ تيار ڪيو، جنهن ۾ انيڪ پرڪارن جا طعام هئا جنهن ۾ ماس ملايو هئائون. راجا اهو پوڄڻ پرڇي براهمڻن کي ڏنو ته اُنوقت آڪاس واڻي ٿي ته:- هي براهمڻو! اُٿو، اُٿو. هي پوڄڻ مٿان ڪانو جو انهن براهمڻن جو ماس مليل اٿو.

آڪاس واڻي ٻڌي سڀ براهمڻ اُٿي کڙا ٿيا. راجا به وياڪل ٿي ڏاڍو ٿيو پر مٿس اهڙو ڪو جادو چڙهيل هئو جو ڪجهه ڪجهه ڪجهي نه سگهيو. تڏهن براهمڻن اِنهيءَ پاپ ڪرم لاءِ راجا کي جوابدار سمجهي، ڪروڌ ۾ پرڄي ڪيس سراپ ڏنو ته:- هي مورک! جئن تو هڪ راڪشس جو ڪم ڪري سڀني براهمڻن کي ڪٽنب سميت ناس ڪرڻ ٿي چاهيو، تئن شل تنهنجو بل ۽ راڄائي ناس ٿئي ۽ تون ڪٽنب سميت وڃي راڪشس ٿيءُ.

راجا اهڙو ڀيانڪ سراپ ٻڌي بيهوش ٿي پرٿويءَ تي ڪري پيو. ان ريت راجا کي سراپ ڏياري ڪپٽي مني ۽ ڪالڪيتو پڇي ويا ۽ ٻين راجائن کي وٺي اُتي مٿس چڙهائي ڪيائون. پرتاپ ڀانو ۽ اري مردن لڙائيءَ ۾ مارجي ويا ۽ سندس ڪٽنب ۾ به ڪو ڪونه بچيو. ياگيه ولڪ چوڻ لڳو:- هي ڀاردواج! ڀلا براهمڻن جو سراپ به ڪو مٽي؟ جڏهن وڌاتا ڪنهن سان رسندو آهي ته اُن لاءِ واريءَ جا ڪڻا به پربت، نوڙي نانگ ۽ پٽا به ڪال ٿي پوندو آهي. پڇي جنم ۾ پرتاپ ڀانو ڪٽنب سميت وڃي راڪشس ٿيو ۽ ڏاڍو ٻلي ساماٿو هن جو نالو راوڻ ۽ سندس ڀاءُ جو نالو ڪنڀڪرڻ ٿيو. اُنهنکي مارڻ ان اوتار ورتو.

لاءِ نرم آسڻ ڏنو. جڏهن راجا جي ٿڪاوٽ دور ٿي تڏهن منيءَ کائونس پريچيه پڇيو ته راجا چيو:- هي مني! مان پرتاپ ڀانوءَ نالي راجا جو وزير آهيان ۽ شڪار جي پٺيان ڊوڙندي رستو وڃائي ويٺو آهيان. اهو ٻڌي منيءَ چيو:- ٻچا! مونکان ڀاڄ نه لڪاءِ جو اسانکي پنهنجي تپسيا جي ٻل ڪري سڀ معلوم آهي ته تون ڀاڻ راجا پرتاپ ڀانوُ آهين. مان تنهنجي شيل سڀاءَ ۽ نمرتا ڪري ڏاڍو پرسن ٿيو آهيان سو تون مونکان ڪو من گهريو ور گهر.

ڪپٽي منيءَ جي ڳالهه ٻڌي راجا جو منس وشواس جمي ويو ۽ هو کيس سڏيءَ وارو ڀهتل تپسوي سمجهي چوڻ لڳو:- هي ڪرپانڌان! مونکي اهڙو ور ڏيو جو مان اَجر اَمر رهي سوين ڪلپن تائين پرٿويءَ جو راڄ ڪندو رهان ۽ مونکي ڪو به جيتي نه سگهي. تپسويءَ وراڻيو:- راجن! اهو ٿيڻ ڏاڍو ڏکيو آهي. تون مها پراڪرمي آهين ۽ پرٿويءَ جو ڪو به ڪتري جوڌو نه توکي جيتي نٿو سگهي. مگر توکي براهمڻن کانسواءِ ڪو به آڌين ڪري نه سگهندو. براهمڻن کي آڌين ڪرڻ جو اُپاءُ هيءُ آهي ته جيڪو ڀوڄن مان تيار ڪريان سو تون پرچي براهمڻن کي کاراءِ. جيڪو به اُهو اَن کائيندو سو تنهنجي آڌين رهندو. تون جڏهن پنهنجي راجڌانيءَ ۾ پهچين تڏهن هڪ لک براهمڻن کي ڏاڍو کارائج ۽ مان انوقت تنهنجي گهر براهمڻ جي روپ ۾ اچي ڀوڄن تيار ڪندس. پر اها ڳالهه ٻئي ڪنهنکي به نه ٻڌائج. چا لاءِ ته يوگه، يڪتي، تپ ۽ منترن جو پرڀاءُ تڏهن ٿيندو آهي جڏهن اهي ڪم لڪي ڪيا آهن. هينئر تون آرام ڪر ته مان توکي پنهنجي يوگه جي ٻل سان تنهنجي گهوڙي سميت محلات ۾ پهچائيندس ۽ ٽئين ڏينهن توسان اچي پروهت جي ويس ۾ گڏبس.

راجا کي ڪپٽي منيءَ تي وڏيڪ ويساهه جمي ويو ۽ هنجي آگيا پائي سمهي پيو. انوقت راڪشس ڪال ڪيتوُ آيو جنهنکي ڪپٽي منيءَ سڄي حقيقت ٻڌائي، جا ٻڌي هو ڏاڍو خوش ٿيو. هن راڪشس راجا کي کڻي آڻي سندس محلات ۾ پلنگه تي سماريو ۽ سندس

رامايڻ

مالڪ ڀڳوان جي
اهو َمن ۾ سوچي مايا جي
۾ ۾ قائو ھجي، ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جو جيڪو
نوڻ گهرجي. هڪ ٻئي ڪاپ ۾ برتاپ ڀانوءَ
ڀڙاياڻو. راجا کي ڀرتاپ ڀانوءَ
ب ٿيو سو ٻہ ماڻ ٿوکي نالي ستيہ ڪيتوءَ ٻئوان هئا ۽ پاڻھ
ڪيڪئہ ديش جي هئا، جي مها ٻلوان ۽ وڌو پت ڀرتاپ ڀانوءُ
ي مردن نالي ٻہ پت هوندا سندس ڪانپورءِ ستيہ ڪيتوءَ براهمڻن ۽
دو پيار هوندو هون. آٿي اٿيٺ جو راڪشسن ڪينرن ۽ ڪيتوءَ نالي راڪشس جي
عمت ني وينو ۽ هن ڪال هن ادکري رکيا ڪئي. آزاريندا
هالماڻ جي ۽ ٻڌن کي بہ ماريو هو جو جو هو رعيت کي ڀرتاپ ڀانوءَ
ڏهن ڀائرن ۽ سؤ ٻڌن جي کي جهنگل ۾ لڪو. ڌرم جي استاپنا
هئا ۽ پر ڪال ڪيتوءُ پاڻ پيڇي وڃي شانتي ۽ ۽ سدائين
هڪ ٻئي ظلمي راجا کي جيتي سندس راڄ ۾ رهڻ لڳو پر هو
ڪئي. اُهو راجا ۾ جهنگل ۾ وڃي تپسوي ٿي رهندو هو.
برتاپ ڀانوءَ کان بدلو چڪائڻ جي فڪر ۾ دشمن يعني اُن راجا
هڪ دفعي جهنگل ۾ برتاپ ڀانوءَ جي ٻنهي هڪ ٻئي سان
۽ راڪشس ڪال ڪيتوءَ جي پاڻ ۾ ملاقات ٿي ۽ ٻنهي هڪ سازش
پنهنجو حال اوريو ۽ پرتاپ ڀانوءَ جي درگتي ڪرڻ لاءِ رهيو
ستي. هڪ دفعي جڏهن برتاپ ڀانوءَ جهنگل ۾ شڪار ڪري راجا
هو تڏهن ڪال ڪيتوءُ هڪ سوئر جي روپ ۾ سندس اڳيان ويو. رمزسان
ڪيس نير هڻندو ڦٽيائڻس پيو، پر اُهو ڪيٽي سوئر اڏري ۽ ڀانوءَ کي
ڊوڙندو ٻئي ويو جو ڪيس هڪ بہ نيري ٿي لڳو ۽ هو پرتاپ جهنگل
ڪيٽي تپسويءَ جي ڪٽيا پرسان آٿي گم ٿي ويو. راجا اُن گهاتي اڃي
۾ سوئر کي ڳوليندي رستو ڀلجي پيو ۽ جڏهن ڪيس اُڃ ۽ ٿڪ ڀانوءَ
وياڪل ڪيو تڏهن اُن منيءَ جي آشرم ۾ گهڙي ويو. برتاپ
جو هارايل راجا هڪ منيءَ جي روپ ۾ اُلي رهيو پيو هو.
ڪيٽي مني برتاپ ڀانوءَ کي پاڻ وٽ ڏسي ڏاڍو ڀرسن ٿيو
پر راجا ڪيس سڃاڻي نہ سگهيو ۽ هن کي سچو تپسوي سمجهي برتا
ڪيس پڙهڻ لاءِ جل، کائڻ لاءِ ڦل ڦول ۽ آرام ڪر

ڪئي. ڪيترن ورهين گذرڻ بعد ڀڳوان مٿن پرسن ٿيو ۽ کين پنهنجو درشن ڏنائين. شنک، چڪر، گدا ۽ پدم ڌاري ڀڳوان کي ساکيات پنهنجي اکيان ڏسي هو ٻئي گد گد ٿي ڀڳوان کي وارنوار پرنام ڪرڻ لڳا. جڏهن ڀڳوان کين ور گهرڻ لاءِ چيو تڏهن هو ٻئي چوڻ لڳا:- ڀڳوان! اسانکي توهان جهڙو پٽ گهرجي.

ڀڳوان چيو:- تٿاستو! راجن. پرمون جهڙو ته ٻيو ڪوبه ڪونهي انلاءِ مان پاڻ اچي اوهانجو پٽر ٿيندس. هاڻي توهان ٻئي اِندرپريءَ ۾ رهي ديوتائن جا سک ڀوڳيو ۽ پوءِ توهان تريتا جڳ ۾ جنم وٺي ايوڌيا جا راجا دشرٿ ۽ راڻي ڪوشليا ٿيندءِ تڏهن مان توهانجو پٽر ٿي توهانجو منورٿ پورو ڪندس. ائين چئي ڀڳوان انترڌان ٿي ويو ۽ سوايم ڀو منوُ ۽ شت روپا ڪجهه وقت ڪانپوءِ ديهه تياڳي اِندرپوريءَ ۾ وڃي ديوتائن جا سک ڀوڳيا. وقت پائي اهي ٻئي راجا دشرٿ ۽ ڪوشليا ٿيا ۽ ڀڳوان پنهنجي ڏنل ور کي سچو ڪرڻ لاءِ اُنهن جيءَ گهر اوتار ورتو.

ياگيه ولڪ چوڻ لڳو:- ڀاردواج! هرهڪ ڪلپ ۾ ڀڳوان جو اوتار ٿيندو آهي ۽ اوتار وٺڻ جا انيڪ سبب آهن جي سندر ڪٿائون رشي مني ورڻن ڪندا آهن. جئن ڀڳوان بي انت آهي تئن سندس ليلائن جو به انت ناهي. ڀڳوان جي مايا ڏاڍي پربل آهي.

सुरनर मुनि कोउ नाहिं, जेहि न मोह माया प्रबल।
अस बिचार मन माहिं, भजिय महा माया पतिहि॥

ديوتا، منش ۽ رشي مني اهڙو ڪوبه ڪونهي جيڪو مايا جي

جڏهن سويمبر سڀا برخواست ٿي ۽ ٻيا راجائون موٽي ويا ڪڏهن
ڊ ۾ ڏاڍو نراس ٿيو ۽ پاڻ جو ڪلڻ هاب ٿيو هڪوسو ٻاٽيءَ ۾ وڃي
پنهنجي شڪل ڏٺائين. پنهنجي باندر جهڙي شڪل ڏسي نارد ڪي
ڀڳوان تي ڏاڍو ڪروڌ لڳو ۽ وري جو ساهوڻ ڀڳوان کي ڏٺائين ته
مالڪ سراپ ڏنائينس:- هي ڪپٽي! هيءَ منش ديهه ڌاري جو مونکي
ٺڳيو اٿئي سو وڃي مرتيو لوڪ ۾ منش جوڻ وٺ ۽ جئن مونکي استريءَ
جو وڇوڙو ڏنو اٿئي تئن توکي به وڃي استريءَ جي جدائيءَ جو ڏک
ڀوڳڻ ۽ منهنجي شڪل، جو باندر جهڙي بڻايئه سو باندر ئي تو کي
سهائتا ڪندا.

اُنوقت ڀڳوان پنهنجي مايا ڇڪي ورتي ته اُها نگري ۽ وشو
موهني راجڪماري الوپ ٿي وئي. اها روبڪار ڏسي نارد ڀڳوان
جي مايا کي سمجهي ويو ۽ اهنڪار مٽجي ويس. هو ڀڳوان جي
چرڻن تي ڪري پنهنجي ڀل بخشائڻ لڳو ۽ پنهنجي سراپ لاءِ
پڇتائڻ لڳو. ڀڳوان کيس ڌيرج ڏيئي روانو ڪيو ۽ پنهنجي ڀڳت
جو سراپ انگيڪار ڪري شري رام جي روپ ۾ منش لوڪ ۾
اوتار ورتو.

ﻫﻫﻫ

منو ۽ شت روپا جي تپسيا ۽ پرتاپ ڀانوءَ کي سراپ.

شوجي چوڻ لڳو:- هي اُما! ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جو ٻيو به
هڪ سبب ٻڌ:- سوايمڀو منوءَ ۽ سندس استريءَ شت روپا کان هيءَ
منش سرشٽي شروع ٿي آهي. اُنهن ٻنهي گهڻيئي سنتان پيدا
ڪئي ۽ گهڻئي ورهيه راڄ ڪيو ۽ نيٺ اُنهن کي گيان اُپجيو ته
ڀڳوان جي درشن ڪانسواءِ اسان پنهنجي جيوت اڪارٿي وڃائي
ڇڏي. اهو سوچي اُنهن ٻنهي وڃي ڀڳوان جي ڪئن تپسيا

نارد کي رستي تي هڪ عاليشان شهر ڏسڻ ۾ آيو، جنهن جي سندرتا ۽ بناوت وئڪنٺ کان به وڌيڪ هئي ۽ نگرواسي ڪامديو ۽ رتيءَ سمان روپوان هئا. اُن شهر جي راجا پنهنجي وشوَ موهني ڪنيا جو سويمبر رچيو هو جنهن لاءِ ڪٿان ڪٿان جا راجڪمار اچي ڪٺا ٿيا هئا. جڏهن نارد سويمبر سڀا ۾ وڃي راجڪماريءَ جي سونهن ڏٺي ته سڌ ٻڌ وڃائي ويٺو ۽ اهو ويچار ڪرڻ لڳو ته اهڙو ڪو اُپاءُ ڪريان جو هيءَ راجڪماري مون تي ريجهي مونکي ورمالا پهرائي. اهو سوچي نارد ايڪانت ۾ ويهي ڀڳوان جو ڌيان ڪيو ته هو دين ديال اچي پرگهٽ ٿيو. نارد ڀڳوان کي هٿ جوڙي پرارٿنا ڪئي ته:- هي ڀڳون! ڪرپا ڪري مونکي اهڙي سندرتا ڏيو جو راجڪماري اٽپچو مونکي پسند ڪري. هي ناٿ! مان توهانجو داس آهيان سو جنهن ۾ منهنجو ڀلو ٿئي، تئن ڪريو.

پنهنجي مايا جي پربلتا ڏسي ڀڳوان من ۾ مشڪي نارد کي چيو:- جنهن ۾ توهانجي ڀلائي ٿيندي سو ڪم آءٌ ضرور ڪندس. جئن بيمار جي گهرڻ تي به حڪيم کيس نقصان ڪندڙ شيون نه ڏيندو آهي، انهيءَ طرح مان به توهانجي ڀلائي ڪندس.

ائين چئي ڀڳوان انتردان ٿي ويو ۽ مايا جي موهه ۾ ڦاٿل نارد کي ڀڳوان جي وچن جو رهسيه سمجهه ۾ نه آيو. هو سويمبر سڀا ۾ ٻين راجائن جي پر ۾ ٺهي ٺڪي وڃي ويٺو. هن پڪي سمجهيو ته هو اهڙو ته روپوان ٿو لڳي جو راجڪماري کيس ڏسندي ئي مٿس موهت ٿي پوندي. پر حقيقت ۾ ڀڳوان سندس شڪل هڪ باندر جهڙي ڪري بڻائي هئي. راجڪماري سڀني راجائن کي ڏسندي ويئي پر ڪروپ نارد ڏانهن اک کڻي به نه نهاريائين. تڏهن نارد وياڪل ٿي، راجڪماريءَ جو ڌيان ڇڪڻ لاءِ آسڻ تي اُٿي ويهڻ ڪرڻ لڳو، جنهن تي ٻيا راجائون مٿس چٿرون ڪرڻ لڳا. انوقت هڪ راجا جو روپ ڌاري ڀڳوان به اُتي آيو، جنهن جي سروپ تي موهت ٿي راجڪماريءَ کيس ورمالا پهرائي.

ٽي جنم ورتو. ڀڳوان وراهه اوتار ڌاري هرڻاڪش سان گدا يڌ ڪئي ۽ نيٺ کيس ماري ڇڏيو. هرڻڪشپ جو پٽ ڀڳت پرهلاد هو جنهنجي رکيا لاءِ ڀڳوان نرسنگهه اوتار ڌاري هرڻڪشپ جو انت آندو. ٻئي جنم ۾ اهي ٻئي ڀائر راوڻ ۽ ڪنڀ ڪرڻ جي روپ ۾ ڄاوا، جن کي مارڻ لاءِ ڀڳوان، رامچندر جو اوتار ورتو. هي ڀاردواج ٽئين جنم ۾ انهن دئيتن ششوپال ۽ دنت وڪرتي جنم ورتو جنکي ڀڳوان، ڪرشڻ اوتار ۾ ماريو ۽ انريت سنتڪمارن جو سراپ ڀوڳي ڄمڻ ۽ وڃڻ وري وڃي ڀڳوان جا پارشد ٿيا.

شوجي چوڻ لڳو:- هي پاروتي! شري رامچندر جي اوتار ڌارڻ جو ٻيو سبب نارد جو سراپ به هئو. اهو ٻڌي پاروتي عجب ۾ پرجي چوڻ لڳي:- هي ڪرپانڌان! نارد جهڙي ڀڳت ۽ گياني ڀڳوان کي سراپ ڇا لاءِ ڏنو؟ تڏهن مهاديو چيو:- پاروتي! نه ڪوئي گياني آهي ۽ نه ڪو مورک! جنهنکي جنهن وقت شري رام، جهڙو بڻائي ٿو سو اهڙو ئي ٿيو پوي. هڪ دفعي ڪامديو، رنڀا آدي اپسرائن سان نارد منيءَ کي ريجهائڻ جي ڏاڍي ڪوشش ڪئي پر نارد کي ڊانواڊول ڪري نه سگهيو. ڪامديو ته هار کائي موٽي ويو پر نارد تي اهنڪار غالب پئجي ويو، سو هو جتي ڪٿي ٿانءِ ۾ پرجي پنهنجي وڏائي ڪرڻ لڳو. ڀڳت هتڪاري ڀڳوان ڏٺو ته منهنجي ڀڳت جي هردي ۾ اهنڪار جو سلو اڀريو آهي سو موڪي ٻئي ڪڍڻ گهرجي، انلاءِ ڀڳوان مايا جو هڪ کيل رچايو.

پرنتو ٻه ڏسي ٿو، سرير نه اٿس پرنتو ٻه ڇهي ٿو، اندريت هنجا سڀ ڪرم الوڪڪ آهن ۽ هنجي مهما جوڪو ٻه ورڻن ڪري نٿو سگهي. اُهو نرگڻ پرماتما دشرٿ جو پٽ راجا رامچندر آهي جنهنجي نالي ڳنهڻ سان انيڪ جنمن جا پاپ ناس ٿين ٿا ۽ منش ڀوساگر لنگهي پار پوي ٿو.

هي پياري! نرگڻ پرماتما منش ديهه ڇو ڌاري سو هاڻي ڏيان ڏيئي ٻڌ. اها ڪٿا ڀڳين جي راجا گرڙ کي ڪاڪڀشنڊيءَ ٻڌائي هئي سا هاڻي مان توکي ٻڌايانٿو. جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿيندي آهي ۽ دشٽن جا ٻچڙا ڪم ۽ ظلم وڌي ويندا آهن تڏهن ڌرم جي اسٿاپنا ڪرڻ لاءِ ۽ ڀڳتن جو دکه دور ڪرڻ لاءِ ڀڳوان اوتار ڌارڻ ڪندو آهي. شري رامچندر جو جنم ٻه انهيءَ ڪري ئي ٿيو هو.

هڪ دفعي مها تيجسوي سنتڪمار رشي ڀڳوان جو درشن ڪرڻ لاءِ وئڪنٺ ڌام ويا ته جئه ۽ وجئه نالي ڀڳوان جي ٻن دوارپالن کين ڀڳوان وٽ وڃڻ نه ڏنو. جيتوڻيڪ اهي چارئي آتم گياني ڪمار سڀ کان عمر ۾ وڏا آهن پرنتو ٻه سدائين پنجن ورهين جا ننڍڙا ٻالڪ ڏسڻ ۾ ايندا آهن. جڏهن انهن چئن اُگهاڙن ٻالڪن کي جئه وجئه ڀڳوان وٽ وڃڻ کان روڪيو تڏهن سنتڪمارن جئه وجئه کي هنريت پاراتو ڏنو:- ڀڳوان لاءِ ته نه ڪو ننڍو آهي نه وڏو ۽ نه اُگهاڙو ۽ نه ڍڪيل، پر هيءُ جو توهان پاسخاطري لڳائي ويٺا آهيو ۽ ڀڳوان وٽ وڃڻ کان روڪيو ٿا، ان لاءِ توهان هتي رهڻ لائق نه آهيو. توهان وڃي مرتيو لوڪ ۾ دئيتن جي جوڻ وٺو.

جڏهن جئه ۽ وجئه اهو ڀيانڪ برهم سراپ ٻڌو تڏهن سنتڪمارن جي چرڻن تي ڪري معافي گهرڻ لڳا ۽ هنن کان پنهنجي اُڌار جو اُپاءُ پڇيائون. سنت ڪمارن چيو:- توهان ٽي دفعا دئيتن جي جوڻ ۾ جنم وٺندءُ ۽ ٽيئي دفعا ڀڳوان اوتار ڌاري توهانجو انت آڻيندو، تنهنکانپوءِ توهان وري اچي ڀڳوان جا پارشد ٿيندا.

ان کانپوءِ سنتڪمار ڀڳوان جو درشن ڪري هليا ويا ۽ انهن جي سراپ ڪري جئه ۽ وجئه ٻهرين جنم ۾ هرڻيڪشپ ۽ هرڻاڪش

جٿ وجٿ کي سراپ ملڻ ۽ نارد جو ڀڳوان کي سراپ ڏيڻ.

شو ۽ پاروتي جي اهڙي منوهر ڪٿا ٻڌي ڀاردواج رشي ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ ياگيه ولڪ منيءَ کي وڌيڪ ڪٿا ٻڌائڻ لاءِ وينتي ڪيائين. ياگيه ولڪ هن جي شرڌا ڏسي چيو:- هي مني! ڪئلاس پربت تي هڪڙو وڏو گهاٽو ٻڙ جو وڻ آهي جنهنجي شيتل ڇايا ۾ سگند واري هوا ٻئي لڳندي آهي. اُن وڻ جي هيٺان هڪڙي ڏينهن شنڪر ڀڳوان ويٺو هو ۽ سندس پياري پاروتي به اُتي اچي ويٺي ۽ ڪيس چوڻ لڳي:- هي ناٿ! توهين جو سداءِ رام نام پيا سمريو سو رام ايوڌيا جو راجا هئو ڪين ٻيو ڪو اَجنما، الک ۽ نرگڻ ڀڳوان آهي؟ اڳيئين جنم ۾ مون رامچندر جي پريکيا ورتي ۽ سندس مهما ڏٺي ته به مون مند ٻڌيءَ کي پوري ڄاڻ نه ٿي ۽ جنهنجي سيکت مونکي اها ملي جو توهان کان ويوگ ٿيو. هاڻي مونکي سموري رام ڪٿا ٻڌڻ جي ڏاڍي چاهنا آهي سا ڪرپا ڪري ٻڌايو ۽ ڀوريائين اهو ٻڌايو ته نرگڻ ڀڳوان سگڻ اوتار ڇا لاءِ ڌاريو؟

پنهنجي پياريءَ جا اهي وچن ٻڌي شوجي چوڻ لڳو:- هي پاروتي! نرگڻ ۽ سگڻ ۾ ڪو به ڀيد ڪونهي. جيڪو ڀڳوان نرگڻ، روپ-رهت، الک ۽ اَجنما آهي سوئي ڀڳتن جي پريم ڪري سگڻ ٿيو پوي، جئن ٿڌ جي ڪري پاڻي برف ٿي پوندو آهي. خوشي، رنج، گيان، اگيان، ممتا ۽ ايمان اهي سڀ جيو جا ڌرم آهن ۽ جيتوڻيڪ اهي سڀ است آهن پر است هوندي به سک يا ڏک ڏين ٿا، جئن سپني ۾ ڪو سر وڍي ته سواءِ جاڳڻ جي اهو ڏک نه ورت نٿو ٿئي. شري رامچندر الهي سپني جي ڀرم کان پري، پاربرهم، سرو وياپڪ، سچدانند سروپ آهي ۽ هنجو نه آدي آهي ۽ نه انت. ويد ۽ پراڻ چون ٿا ته هنجا پير ناهن ته به هلي ٿو، ڪن ڪينهنس [illegible] پر ڪارج ڪري ٿو، نيتر ڪينهنس

سرپ ڏاريءَ مان ٿوڪي ڪهڙو سک ملندو؟ تون انهيءَ اگهوريءَ جو خيال لاهي ڇڏ. اسان تنهنجو وواهه منوهر روپوان ۽ گڻوان وشڻو ڀڳوان سان ڪرائينداسين.

پاروتيءَ وراڻي ڏني! منيشورو! شنڪر ڪهڙو به آهي، مونلاءِ گڻن جو ڀنڊار آهي. مان هردوهاري چڪي آهيان ۽ اُنهر ڪو ڦيرن پوندو. مان وواهه ڪنديس ته مهاديو سان نه ته ڪنواري رهنديس.

پاروتيءَ جو شوجيءَ لاءِ اهڙو اٽل پريم ڏسي ست ئي رشي گد گد ٿي ويا ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳا:- هي جڳدمبي! هي ڀواني! تنهنجي سداءِ جئه ٿئي. تون مايا ۽ شوجي ڀڳوان آهي ۽ اوهين جڳت جا ماتا پتا آهيو.

ائين چئي ست ئي رشي هماچل وٽ آيا ۽ کيس پاروتيءَ ڏي موڪليائون، جو کيس گهر وٺي آيو. پوءِ ست ئي رشي برهما کي وٺي مهاديو وٽ آيا ۽ اچي کيس پاروتيءَ جي دِرڍ پريم جي حقيقت ٻڌايائون ۽ وينتي ڪيائون ته هو پاروتيءَ کي وواهه ۾ انگيڪار ڪري. شنڪر، برهما جي ڳالهه سويڪار ڪئي، جنهن تي ست رشي هماچل وٽ ويا جنهن اُهو سڳ خوشيءَ سان قبول ڪيو. پوءِ ته ٻنهي پاسن وواهه جون تياريون ۽ شادمان ٿيڻ لڳا. سڀئي ديوتائن پنهنجا ومان ۽ سواريون سينگاريون ۽ شوجيءَ کي گهوٽ جي ويس ۾ هماچل جي گهر وٺي آيا، جتي شڀ مهورت ۾ سندس پاروتيءَ سان وواهه ٿيو. هماچل پنهنجي ڌيءَ کي بيشمار ڏاج ڏنو ۽ سندس استريءَ مئنا پاروتيءَ کي اهوئي اُپديش ڏنو ته ”سداءِ مهاديو جي شيوا ۾ رهج ڇو جو پتيءَ ڪانسواءِ استريءَ جو ٻيو ڪو به ديوي ديوتا پوڄڻ لائق ناهي.“ شوجي پاروتي کي وٺي ڪئلاس آيو ۽ ٻيا ديوتائون به پنهنجي پنهنجي گهر راهي ٿيا. ڪئلاس ۾ شو پاروتي ڏاڍي آنند ۾ رهڻ لڳا ۽ ڪجهه وقت ڪانپوءِ پاروتيءَ کي ڪارتڪيه نالي مها پراڪرمي پٽ ڄائو جنهن تارڪاسر دئيت کي ناس ڪري ديوتائن کي سکي ڪيو.

سٽي، جو ٻئي جنم ۾ پاروتي ٿي مهاديو سان ورڻ.

سٽيءَ مرڻ وقت شنڪر ڀڳوان جو ڌيان ڪيو هو ۽ انهيءَ ور
گهريو هئو ته جنم جنمانتر ۾ سندس پريت شوجيءَ جي چرڻن ۾ لڳي
رهي. انهيءَ ور بموجب هوءَ ٻئي جنم ۾ هماچل جي گهر ۾ جائي ۽ سندس
نالو پاروتي پيو. پاروتي جڏهن وڏي ٿي ته هڪ ڏينهن نارد مني
هماچل جي گهر آيو، جنهن هماچل سندس ڏاڍو آدر ستڪار ڪيو ۽
پاروتيءَ کي اڳيان آڻي سندس ڀلائي بابت پڇڻ لڳو. نارد چيس ته
هي راڄا! توهانجي هيءَ ڪنيا گڻوتي، سيلوني ۽ روپوتي آهي ۽
سلکڻن سڀاڳڻ رهندي. سڄي سنسار جون استريون هن جو سوڀاڳ
ڏسي پنهنجي ڀرتارن ۾ ڀرو رهنديون. هن جو ور شوجيءَ سان
لکيل آهي. پر شوجي ديوتائن جو به ديو آهي ۽ هن کي ور لاءِ حاصل
ڪرڻ ڏاڍو مشڪل آهي. پر جي پاروتي وڃي تپسيا ڪندي ته شوجي ديال
ضرور سندس منورٿ پورا ڪندو.

اهو ٻڌي نارد مني آسيرواد ڏئي برهم لوڪ ڏي هليو ويو پر
هماچل ۽ سندس استريءَ مينا کي ڏاڍو ڳڻتي پيئي. پاروتيءَ کي
جڏهن پنهنجي اڳين جنم جي سڌ پيئي سا ماتا پتا کي دلداري ڏيئي
وڃي تپسيا ۾ لڳي. هيتري تپسيا ڪيائين جو اگهي واري ٿي ڪري
پنهنجي سڄي بدن تي شنڪر جو ڌيان ۾ رهندي هئي جي سڀ سڌ ٻڌ
وساري ڇڏيائين ۽ آتما ڪندي رهندي هئي.

پاروتيءَ جي تپسيا ڏسي سڀ رشي مهاديو وٽ وڃي
[illegible] مهاديو کي پاروتيءَ جي پريکيا
وٺڻ لاءِ [illegible] وٽ پاروتيءَ وٽ اچي چوڻ لڳا ته هي
[illegible] مهاديو کي ورڻ لاءِ
[illegible] ڪهڙو ڪم ڏٺو آهي؟
[illegible] شڪل جهڙو ناڪون
[illegible] اهڙي ويس ڌاريءَ ۽

ملي. هن ڏنو ته يگيه ۾ مهاديو لاءِ ڪو حصو نه رکيو ويو هئو ۽ دڪش شوجيءَ جي نندا ڪري رهيو هئو. ستيءَ کان پنهنجي پتيءَ جو اپمان سٺو نه ويو ۽ هوءَ ڪروڌ ۾ ڀرجي يگيه سڀا ۾ چوڻ لڳي :- هي سڀاسدو! جنهن به مهاديو جي نندا ڪئي آهي ۽ ٻڌي آهي تنهن کي جلد اُن جي سيڪت ملندي ۽ منهنجي پتا کي به پڇتائڻو پوندو. جو شنڪر ڀڳوان ساري جڳت جو آتم سروپ، هتڪاري ۽ ڪرتا ڌرتا آهي تنهن ديا جي ساگر جي نندا منهنجو گهمنڊي پتا ڪري رهيو آهي. منهنجو هيءَ شرير اهڙي اگياني ۽ مند ٻڌيءَ مان پئدا ٿيو آهي ان لاءِ ڌڪار جوڳو آهي ۽ تنهنڪري مان هن سرير جو تياڳ ڪريان ٿي.

ائين چئي ۽ مهاديو جي چرڻن جو ڌيان ڌري ستيءَ پنهنجي يوگ بل سان پنهنجي سرير کي ساڙي ڀسم ڪري ڇڏيو. اهو ڏسي يگيه سڀا ۾ هاهاڪار مچي ويو. اُن وقت ستيءَ سان آيل گڻن يگيه کي بگاڙڻ چاهيو پر ڀرگوُ آدي رشين ۽ دڪش جي ماڻهن کين هڪالي ڪڍيو.

جڏهن ڪيلاس ۾ مهاديو ستيءَ جي ڀسم ٿيڻ ۽ پنهنجن سيوڪن جي هڪالجڻ بابت ٻڌو ته هن ڪروڌ ۾ ڀرجي پنهنجي هڪ جٽا مان ويرڀدر نالي هڪ ڀيانڪ ديو کي پئدا ڪيو. مهاديو دڪش جي يگيه ناس ڪرڻ لاءِ ويرڀدر کي آگيا ڪئي ته هو مها ڀينڪر گرجنا ڪندو وڃي دڪش جي يگيه تي ڪڙڪيو. هن سڄو يگيه ڊاهي سڀني ديوتائن ۽ رشين منين کي ماري ڪُٽي پوري سزا ڏني ۽ دڪش جو سر لاهي اگني ڪنڊ ۾ جلايو. اُن يگيه ۾ آيلن جي اُها گتي ٿي جا شوجيءَ کان بي مکن جي ٿيندي آهي.

جڏهن ستيءَ ديوتائن ۽ سندن استرين کي هار سينگار ڪري پنهنجن ومانن ۾ چڙهي مڌر ۽ سريلا راڳ ڳائيندو ويندو ڏٺو ۽ پنهنجي پتا جي گهر ۾ مها يگيه جو سماچار ٻڌو تڏهن هوءَ مڌر واڻيءَ سان شوجيءَ کي چوڻ لڳي :- پراڻناٿ! پتا جي يگيه ۾ ڏادي ڌوم ڌام ٿي رهي آهي سو جي توهان موڪل ڏيو ته مان اوڏانهن وڃان. شايد ڪنهن ڪم سبب پتاجيءَ کان اسانکي نوتو موڪلڻ وسري ويو آهي. مونکي پنهنجن مائٽن سان ملڻ جي سڪ به لڳي آهي، سو اوهان سان به ماڻديس ۽ مها يگيه به ڏسنديس.

تڏهن مهاديو ستيءَ کي دڪش جي ويرڀاءُ جي ڳالهه ٻڌائي چيو:- توهان ري ڪوٺي ويندينءَ ته آدرستڪار ڪو نه ٿيندءِ. جيتوڻيڪ متر، سواميءَ، پتا ۽ گروءَ جي گهر ري ڪوٺيو وڃڻ ۾ ڪو اهم ڪونهي پر جي اُتي به ويرڀاءُ هجي ته ڪڏهن نه وڃجي. تلوار ۽ ٻاڻ جو زخم ته ڪجهه ڏينهن ۾ ڇٽي وڃيٿو پر پنهنجن مائٽن جي اپمان جو گهاءُ اهڙو ته گهرو ٿئي ٿو جو رات ڏينهن پيڙا ڏئي ٿو. انڪاءِ پنهنجي پتا جي گهر وڃڻ ۾ تنهنجي ڀلائي نه ٿيندي.

مهاديو جي ايتري سمجهاڻي ٿي به، هوونهارَ جي وس ٿي، جڏهن ستيءَ هٺ ڪيو تڏهن مهاديو ساڻس ڪي گڻ ۽ سيوڪ ڏيئي کيس روانو ڪيو. جڏهن ستي پتا جي گهر پهتي تڏهن سندس پتا سندس ڪو به آدر ڀاءُ نه ڪيو ۽ هنجي ڏپ ڪري ٻين مائٽن به کيس ڪين ڪيڪاريو، رڳو سنديس ماتا اچي ساڻس پريم سان

ڀاوي ڏاڍي پربل آهي. اهو سوچي مهاديو پڪو اِرادو ڪيو تہ ستيءَ جي هِن ديهہ سان مان ميلاپ نہ ڪندس.

مهاديو جو پرڻ ٻڌي مارگہ ڪيي درد ڪندڙ هئو ۽ ان لاءِ ديوتائن آڪاش واڻي ڪئي تہ :- هي شنڪر! توهانجي سداءِ جئہ هجي. توهانجي ٻڌي نهچل ۽ درڍ آهي جو اهڙو ڪٺن پرڻ ڪيو اٿو. اها آڪاش واڻي ٻڌي ۽ شنڪر جو رخ ڏسي ستي سمجهي وئي تہ مهاديو ڪيس تياڳيو آهي ۽ ان لاءِ من ۾ ڏاڍو وياڪل ٿيڻ لڳي. شنڪر ڀڳوان ڪيلاس ۾ پهچي ۽ پنهنجي پرڻ کي ياد ڪري ڪيترائي ورهيہ سماڌيءَ ۾ لين ٿي ويو. اُن وقت ستي ڏاڍو وياڪل ٿي وقت گذارڻ لڳي ۽ شري رام جو سمرڻ ڪري اهائي چاهنا ڪرڻ لڳي تہ سندس اها ديهہ جلد ڇٽي تہ ٻيءَ ديهہ سان پنهنجي پتيءَ کي پائي سگهي. ستاسي هزار ورهيہ گذرڻ کان پوءِ مهاديو "رام - رام" چئي سماڌي کولي ۽ ستيءَ کي دکي ڏسي ڪيس انيڪ منوهر ڪٿائون ٻڌائڻ لڳو.

دڪش جي يگيہ ۾ ستيءَ جي ديهہ تياڳڻ.

اُنهيءَ سمي ستيءَ جي پتا دڪش کي برهماجيءَ سڀني پرجاپتين جو مکي بڻايو هو جنهنڪري هو گهمنڊ ۾ ڀرجي ويو ۽ پاڻ جهڙو ڪنهنکي نٿي سمجهيائين. چاڪاڻ تہ :-

नहिं कोऊ अस जममेउ जग माहीं। प्रभुता पाइ जाहिं मद नाहीं।

هن سنسار ۾ اهڙو ڪو بہ جائو ڪونهي جو پد وي پائي وڏائيءَ جي نشي ۾ ڀرجي نہ وڃي. دڪش بہ وڏائي ۾ ڀرجي هڪ مها يگيہ ڪيو جنهن ۾ سڀني ديو ديوتائن ۽ گندرون کي نيند ڏيئي گهرايائين. پر اُن کان اڳ هڪ دفعي برهما جي سڀا ۾ مهاديو ٻين ديوتائن وانگ اُٿي بيهي پرجاپتيءَ کي نمسڪار نہ ڪيو هئو، جنهن ۾ دڪش پنهنجي اپمان ٿيل سمجهي، مهاديو سان وير رکندو هو. ان لاءِ هن پنهنجي يگيہ ۾ اچڻ لاءِ پنهنجي ڌيءَ ستيءَ ۽ ناٺيءَ مهاديو کي ڪوٺ نہ ڪئي

رامايڻ

شنڪا جو
... جي ڪهڙي سمجهاڻ ئي ٻه جڏهن ستيءَ جي
... ڏهن مهاديو کيس مرڪي چيو ته:- جيڪڏهن اجا به
... نه ٿيو، ... ته وڃي پريکيا وٺي اچ؛ ۽ جيستائين
... شنڪا پوري نه ٿي آهي ته
... جيستائين مان هن ٻڙجي وڻ هيٺان ويٺو آهيان.
... ٿيءَ پريکيا لهڻ لاءِ هلي ۽ چاڪاڻ ته
... رامچندر جي سو چا ڪيائين جو
... اڏي ستي رامچندر جي رهيو هو
... جي گولها ۾ ٻن ڄڻن ڪهڙي ... لڳوي. هن ڪي ڏسي
... رام سيتا جي ... لڪشمڻ اکيان اچي ... ڀڳوان سري رام ستيءَ
... جو روپ ڌاري ۽ ... ويو ۽ اندرياي ڀڳوان ... مهاديو ڪٿي آهي
... لڪشمڻ ته ڏاڍي عجب ۾ پئجي ... ڀڳوان ... ستي
... جوڙي پرڻام ڪيو ۽ پڇيو ... آهي؟
... اڪيلو ٻن ۾ ڪٿي ... ڪيو ... ڏاڍي ... لڳي.
... ستي ڏاڍو لڄي ... ٿي ... اکيان وس
... ڏاڍو ... تيس ته ... ڏکي ... ۽ ڪيس
... رامچندر جو ... پريکيا ورتي ... اکيان
[illegible]

رام هڪ رواجي منش وانگر چريتر ڪئن ڪندو، سا منهنجي شنڪا ڪرپا ڪري نورت ڪريو.

اهو ٻڌي ياگيه ولڪ منيءَ مرڪي وراڻيو:- هي مني! مان توکي سندر رام ڪٿا ٻڌايان ٿو جا ڪن ڏيئي ٻڌ. هڪ دفعي پاروتيءَ کي پڻ اهو ساڳيو شڪ اُڀريو هو، جنهنجي نو تي هن ريت ٿي هئي.

هڪ سمي ترينا يگم ۾ شنڪر پاروتيءَ سان گڏ اگست منيءَ جي آشرم تي ويو، جتي مني سندن پوڄا ڪئي ۽ پوءِ مهاديو ۽ اگست ڏاڍي پريم سان شري رام جي گڻن ۽ ليلائن بابت هڪ ٻئي سان ڳالهائيندا رهيا. جڏهن شنڪر ڀڳوان منيءَ کان رخصت وٺي موٽيو، تڏهن سندس دل ۾ رامچندرجي ڏاڍي ڀڳتي هئي ۽ چاهيائين ته جيڪر ڀڳوان جو درشن ٿئي. اُن وقت پرٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ ڀڳوان رگهونش ۾ شري رام جو اوتار وٺي منش چريتر ڪري رهيو هو ۽ راوڻ جي سيتا چورائڻ تي بن بن ۾ سيتا کي ڳولهي وياڪل ٿي رهيو هو. جنهن پرماتما لاءِ نه ميلاپ آهي نه وڇوڙو، تنهن انترياميءَ ڀڳوان شري رام جو بن ۾ مهاديو کي درشن ٿيو.

شري رام جو درشن ڪري مهاديو آنند ۾ پرجي ڪيس پرڻام ڪري چيو:- جئه سچدانند! جئه جڳت کي پوتر ڪرڻ وارا!

انريت نمسڪار ڪري شنڪر جڏهن اڳتي وڌيو تڏهن ستي (پاروتي) جي من ۾ شنڪا ٿي ته مهاديو ته جڳت جو پريو آهي ۽ سڀ ديوتائون، گندرو ۽ منش سندس پوڄا ڪن ٿا، تنهن هڪ راڄڪمار کي "سچدانند" چئي پرڻام ڪئن ڪيو. جنهن وشڻو ڀڳوان منش اوتار ڌاريو آهي، سو ته مهاديو وانگر جاڻندڙ آهي، سو هه اُجاڻ منش وانگر استريءَ جي جدائيءَ ۾ دکي ٿي ڪيئن گهمندو!

ستيءَ جي من جي شنڪا جاڻي انترياميءَ ڀڳوان شنڪر کيس سمجهائڻ لڳو ته "هي ستي! مون ۽ اگست منيءَ جنهنجي مهما ورڻن ٿي ڪئي سو منهنجو اشٽ ديو شري رام اهوئي آهي."

دين ديال پرڀو شري رام جي چرڻن ۾ پرڻام ڪري سندس پوتر ڪٿا
شروع ڪريون. هيءَ پوتر ڪٿا جيڪو به پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهنکي
ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکش جي پراپتي ٿيندي.

ستيءَ جو شري رام جي پريکيا وٺڻ ۽ مهاديو جو پرڻ.

شري رامائڻ جي هيءَ منوهر ڪٿا ڀڳوان شنڪر پرڀائين پارونتيءَ
کي ٻڌائي هئي ۽ پوءِ ڪاڪڀشنديءَ کي، رام جي ڀڳتيءَ جو اڌڪاري
جاڻي ۽ ٻڌائي هئائين. ڪاڪڀشنديءَ ياگيه ولڪ کي ۽ ياگيه ولڪ
ڀاردواج کي هيءَ ڪٿا ٻڌائي. ڀاردواج منيءَ جو رمڻيڪ آشرم پرياگ
۾ هوندو هئو ۽ جيڪي سنت مهاتمائون ترويڻي جو پوتر سنان ڪرڻ
لاءِ ايندا هئا سي اُن آشرم ۾ اچي رهندا هئا. اُتي سنان، ڌيان،
جپ تپ ڪري پاڻ ۾ ويهي گيان گوشٽ ڪندا هئا ۽ مهرشي ڀاردواج
کان پوتر رام ڪٿا ٻڌندا هئا. اهي سادو سنت جڏهن پنهنجن آشرمن
۾ موٽي ويندا هئا ته اُتي وڃي رام ڪٿا ڪندا هئا. انريت هن سندر
رام ڪٿا جو پرچار ٿيو.

اها ڪٿا ياگيه ولڪ ڀاردواج کي هن ريت ٻڌائي هئي جو ڪنهن
سمي ياگيه ولڪ رشي ڀاردواج جي آشرم تي آيو ته ڀاردواج سندس
ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ منٿون ڪري ڪيترا ڏينهن پنهنجي آشرم
۾ رهائي ڇڏيائينس. هڪ ڏينهن ڀاردواج ياگيه ولڪ کان پڇيو:- هي
مني! اوهين سڀني ويدن جي تتو کي ڄاڻندڙ آهيو ۽ مونکي هڪ
شنڪا اُڀي ٿي آهي سا ڪرپا ڪري نورت ڪريو. اها هيءَ آهي
ته سيڪو ٻيو چوي ته رام نام جي مهما اپار آهي، سو اهو رام ڪهڙو
آهي؟ جيڪو ايوڌيا جي راجا دشرٿ جو پٽ هئو ۽ پنهنجي استريءَ
جي ويوگ ۾ وياڪل ٿي ٻن ٻن ۾ ڀيو گهمندو هئو ۽ نيٺ راوڻ کي
ماري پنهنجي استري هٿ ڪيائين، سو رام اُهوئي ڪين ڪو ٻيو
هي؟ جنهن شري رام جي پوتر نام کي شوجي به جپي ٿو سو ڀڳوان ۱

ڪانسواءِ ويڪ نٿو ٿئي ۽ رام جي ڪرپا ڪانسواءِ ست سنگ ملڻ سولو ناهي. ست سنگ ئي آنند ۽ ڪلياڻ جو مول ڪارڻ آهي.

مان سڀني سنت مهاتمائن کي پرڻام ڪريان ٿو. سنت مهاتمائون ڪپهه جي مثل آهن؛ جيئن ڪپهه پچڻ، ڪتجڻ، اُڻجڻ ۽ سبڻ جا ڏک سهي ڪپڙو ٿي ٻين کي ڍڪي ٿي، تيئن سنت پرش پاڻ ڪشٽ سهي به ٻين جا عيب ڍڪين ٿا. اهڙن سنتن ئي دشٽ پرشن جي سنگ جو اثر نٿو ٿئي؛ جيئن نانگ جي سر ۾ زهر جي پرسان رهندي به نانگ جي مڻي زهريلي نٿي ٿئي ۽ اونده ۾ روشني ڪريٿي. اهڙن مهاتمائن جو نه ڪو دوست آهي ۽ نه دشمن. هو سداءِ ايڪ رس سمچت رهن ٿا. جيئن گل کي عزت سان رکجي يا مهٽي چنجي نه به اُهو پنهنجي سرهاڻ نٿو ڇڏي، تيئن سنت مهاتمائون به مان ڏيڻ واري يا اَپمان ڪرڻ واري جي سمان ڀاوَ سان ڀلائي ڪندا رهنٿا. اهڙن سنتن کي مان وارنوار نمسڪار ٿو ڪريان.

مان سچيءَ ڀاونا سان دشٽ پرشن کي پڻ نمسڪار ٿو ڪريان. هو ٻين جي نقصان کي سمجهن ٿا پنهنجو فائدو ۽ ٻين جي فائدي کي پنهنجي هاڃي. هو ٻين جو ڪم بگاڙڻ ۾ هزار ٻانهن وارا، ٻين جي عيبن ڏسڻ لاءِ هزار اکين وارا، ٻين جي ڳالا ٻڌڻ لاءِ هزارين ڪنن وارا ۽ ٻين جي نندا ڪرڻ ۾ هزارين منهن وارا ٿيو پون. بڇڙا آدمي، جي ٻين جي ڪم بگاڙڻ لاءِ مڇي مڙس ٿيو پون، سي سچ پچ مينهن جي ڳڙن وانگر آهن. ڳڙا جنهن کيتيءَ ۾ ڪرن تنهنکي ناس ڪيو ڇڏين، پر پاڻ به ٿوريءَ ويرم ۾ ڳري چٽ ٿيو وڃن.

انريت مان سنتن ۽ دشٽن ٻنهي جي وندنا ٿو ڪريان. ڀڳوا ٻنهي کي جوڙيو آهي ۽ ٻئي پنهنجي ڪمن موجب جس يا اَپجس جا ڀاڳي بڻجن ٿا. برهماجي هيءَ سڄي سرشٽي چڱائيءَ ۽ مندائ سان ڀريل آهي. ڏک ۽ سک، پاپ ۽ پڃ، ڏينهن ۽ رات، ديوتا دئيت، راجا ۽ رنڪ، امرت ۽ وش، گڻ ۽ اوگڻ ڀڳوان ئي جوڙيا آ انريت ڀڳوان جي هن سرشٽيءَ ۾ گڻ ۽ دوش (چڱائي ۽ مندائي)

جنهنجي مايا جي وس سڄي سرشٽي، برهما آدي ديوتائون، داناءَ سڀ جيو آهن، جنهنجي سٽا ڪري نوڙيءَ ۾ نانگ جي ڀرم وانگر، هيءَ سڄي جهڙو سنسار سچو ڀاسي رهيو آهي، جنهنجا چرڻ، هن ڀؤساگر مان ترڻ لاءِ، هڪ ٻيڙيءَ مثل آهن، اُن ڪارڻن جي ڪارڻ، رام جوالڻ واري ڀڳوان هريءَ جي مان وندنا ٿو ڪريان.

मूक होइ वाचाल पंगु चढ़इ गिरिबर गहन ।
जासु कृपां सो दयाल द्रवउ सकल कलिमल दहन ॥

جنهنجي ڪرپا سان گونگا گهڻو ٻولڻ وارا ٿيو پون، لولا لنگڙا ڏکيا پهاڙ چڙهيو وڃن، اهو ڪلجگ جا پاپ جلائڻ وارو ديالو (ڀڳوان) موتي ديا ڪري.

مان گيان ۽ وديا جي ڀنڊار پنهنجي گروءَ ۽ سڀني برهمڻن کي نمان ٿو، جي من جا سنديهه ۽ اگيان کي دور ڪن ٿا. مان سنتن ۽ مهاتمائن کي به پريم پوروڪ پرڻام ٿو ڪريان، جي گهمندڙ ڦرندڙ تيرٿن مثل آهن. اُنهن تيرٿن ۾ شري رام جي ڀڳتيءَ روپ گنگا سدا وهندي رهندي آهي. جيڪي ڀاڳيوان پرش انهيءَ گنگاجيءَ ۾ پريم پوروڪ ٽٻي لڳائين ٿا، سي ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکش کي پراپت ڪن ٿا.

ست سنگ جي تيرٿ جي سنان جو ڦل اُماڪ ئي ملي ٿو جو ڪانؤ به ڪوئل ۽ بگلو به هنس ٿيو پوي. انهي ڪو اچرج نه ڪري، ڇوته ست سنگ جي مهما اپار آهي جيئن پارس لڳڻ ڪري لوهه به سونو ٿي پوندو آهي. والميڪ جهڙو ڀاڪئي، نارد جهڙو داسي پٽر ۽ اگست جهڙو ڀاڄي، اهي سڀ ست سنگ ڪري مهاتمائون ٿي پيا.

मति कीरति गति भूति भलाई । जब जेहिं जतन जहां जेहिं पाई ॥
सो जानब सतसंग प्रभाऊ । लोकहुँ बेद न आन उपाऊ ॥

نه ڪنهن جتن سان ٻڌي، ڪيرتي، عبدو، سمپتي ۽ ... ڪٺي آهي، سو سڀ ست سنگ جو نتيجو سمجهو. آپتيءَ جو ٻيو ڪو به اُپاءُ ڪونهي. ست سنگ

شري گڻيشايه نمهه

شري تلسي رامائڻ

بال ڪانڊ

منگلاچرڻ

वर्णानामर्थसंघानां रसानां छन्दसामपि ।
मङ्गलानां च कर्तारौ वन्दे वाणीविनायकौ ॥

اکرن، جملن، ڌات پرج، رسن، سلوڪن ۽ ڪلياڻ ڪرڻ واري
واڻيءَ (سرسوتي) ۽ گڻيش (ٻڌيءَ) جي مان وندنا ٿو ڪريان.

भवानी शङ्करौ वन्दे श्रद्धाविश्वासरूपिणौ ।
याभ्यां विना न पश्यन्ति सिद्धा स्वान्तःस्थमीश्वरम् ॥

شرڌا ۽ وشواس روپ شري پاروتيءَ ۽ شنڪر جي وندنا ٿو ڪريا
جنهن بنا سڌ پرش به پنهنجي اندر موجود ايشور کي ڏسي نٿا سگ

गोरखपुर

श्रीराम और सीता अयोध्याके राज्य-सिंहासनपर

لنڪا ڪانڊ

اُتر ڪانڊ

Printed by Mellaram M. Vaswani
at the Sunder Printing Press, Ajmer.
and published by
Shri Lokram P. Dodeja 25 Budhwar Peth....Poona-2.

وشئه سوچي

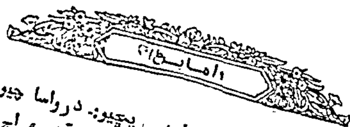
اهو جو اوکيءَ ويل ڪم اچي. مهاتما تلسيداس چيو آ ”ڌيرج، ڌرم،
اُور ناري، آپدا ڪال پرکيئي يه چاري.“

ڪنتري ويرتا- رامائڻ جي ڪٿا انوسار ٻن ڪنتري ويرن سڄي ڀارت ور،
تان راڪشس جاتيءَ جو اَياچار ۽ ظلم ناس ڪيو. جتي جتي ڌرم جي هاڃي ٿئي
ڪمزور تي شهزور اَياچار ڪري، تپسويءَ جي تپسيا ۾ وگهن پوي، ظلم
راجا ٻلن جي ڀلائي پرجا جي لهو چوسي، اُتي هڪ سچي ڪنتري ويرَ جو ڪر
ڪيتر آهي. سامهون ڪهڙو به زبردست ظالم هجي، پر هڪ هندو وير همت
نٿو هاري.

اهو آدجڳاد کان هلندو آيو آهي ته هڪ استريءَ جي رکيا لاءِ هندو جاتي
ڪڏهن به پراڻ ڏيڻ ۾ گهٽ ناهي. سيتا لاءِ راڪشسن جي سلطنت تباهه ڪئي
ويئي! هڪ دروپديءَ جي بيعزتيءَ جو بدلو چڪائڻ لاءِ ڪورون جو وشال
راڄ ۽ ڪروڙين حمايتي ناس ڪيا ويا. هڪ پدمڻيءَ لاءِ چتوڙ جا راجپوت
مرندي مري ويا پر پدمڻي ڪين ڏنائون. اهي ڪم ڏيکارين ٿا ته اها جاتي
زندهه دل سورهيه آهي. ڀارت ورش ۾ اڄ به ساڳيون حالتون آهن. ڀارت
جي پراچين سندو ديش ۽ پنجاب مان لکين بي گناهه ماڻهن کي لوڏيو ويو آهي
۽ هزارين هندو نارين کي ڌرم ڀرشٽ ڪيو ويو آهي. انهن بيوس اَبلائن
جي دانهن ۽ ڪيڪن ٻي به هندو ويرن جي ننڊ ڪين کلي آهي. ويرتا جي
سونهري آدرش واري هندو جاتي اهنسا جي ڀرم ۾ ڦاسجي غفلت جي ننڊ ۾
غلطان آهي. رام راڄ جي استاپنا رگهو ڳالهين سان نه، پر رام جهڙي تياڳ، ويرتا
۽ پراڪرم سان ٿي سگهندي.

پرجا جي مت جو مان- پرجا راجا کي ديوتا سمجهي پوڄا ڪندي
هئي. هو راجا ۾ سڀني گڻن جو واسو سمجهندا هوا. راجا جي شخصي يا
راڄنيتي جيون جي هلت چلت تي پرجا جي سخت نگاهه هوندي هئي. راجا
پرجا جي ۽ پرجا راجا جي گڻن ۽ دوشن جو نرڻيه ڪرڻ واري آهي. هڪ
آدرشي راجا جو اهو ڌرم آهي ته پرجا جي فيصلي انوسار پاڻکي ڏنڊ به ڏي
فيصلي جي ٺيڪ يا غلط هجڻ جو نرڻيه واسطيدار ڌر کي ڪرڻو ناهي.

رامچندر پاڻکي ڏنڊ ڏيئي اهڙيءَ مٿين آدرش جو روشن مثال ت
ڏيکاريو آهي. پرجا جي آلوچنا ٻڌي هن پنهنجي ڌرمپتنيءَ سيتا جو ت
ڪري ڇڏيو. پراڻ پياريءَ سيتا جو تياڳ رامچندر لاءِ موت جي سزا کان
وڌيڪ دکدائي هو. پر رامچندر جي پرتگيا هئي:-

...م ڪيو ۽ سنڌس اچڻ جو سبب پڇيو: درواسا چيو:- مهاراج
...ڪ هزار ورهيه اُپواس رکي ٽپسيا ڪئي آهي ۽ اڄ توهان وٽ
... ڪري اُهو ورت سماپت ڪندس.
...رامچندر مها تيجسوي درواسا کي ڀوڄن ڪري ترپت ڪيو
...درواسا بہ کيس آسيس ڪندو هليو ويو. پوءِ شري رام چنتا ۾
...گن چپ چاپ ويٺو رهيو. اهو ڏسي لکشمڻ کيس چوڻ لڳو:-
...هاراج! توهان مونلاءِ ڪو ڏک نہ ڪريو ۽ منهنجو گهات ڪري پنهنجي
...پرتگيا پوري ڪريو.

اهو ٻڌي رامچندر هڪ وڏي مونجهاري ۾ پئجي ويو ۽ ڪجهه
سمجهه ۾ نٿي آيس تہ هو ڇا ڪري! جنهن پراڻ پياري ڀاءُ پنهنجي
استري ۽ آرام جو تياڳ ڪري بہ ساٿس بنواس جا ڪشٽ ڀوڳيا هئا
تنهنکي ري گناهه سزا ڪيئن ڏي! هن پنهنجن منترين ۽ گرن کي
سموري حقيقت ٻڌائي صلاح پڇي. انوقت ٻيا سڀيئي تہ ماٺ ۾
اهي ويا پر گورو وشسٽ چيو:- مهاراج! راجا کي ڪڏهن بہ پنهنجي
...ـگيا ڀڃڻ ڪين گهرجي. اِلاءِ توهان ڌرم جي رکيا لاءِ
لکشمڻ جو تياڳ ڪريو ڇو تہ چڱي ماڻهوءَ جو تياڳ ڪرڻ يا وڌ
ڪرڻ هڪ برابر آهي.

تڏهن رامچندر اکين ۾ پاڻي آڻي لکشمڻ کي چيو:- پيارا
سلکشڻ! مان ڌرم جي رکيا لاءِ تنهنجو تياڳ ٿو ڪريان.

اهو ٻڌي لکشمڻ جي اکين مان بہ آنسو وهڻ لڳا ۽ هو رامچند...
کي پرڻام ڪري سڌو سرجو نديءَ جي ڪناري تي ويو. هن ندي...
جي ڪناري تي ويهي پنهنجا پراڻ برهم رنڌر ۾ چاڙهيا ۽ سهه...
...ير سميت پرم ڌام پڌاريو. هو وشنو ڀڳوان جو چوٿون ...
لکشمڻ جي پرم ڌام پڌارڻ جو ٻڌي رامچند...
...ديءَ تي پرت کي و...

جو ويس ڌاري شري رام وٽ آيو ۽ چوڻ لڳو:- هي! مهاراج! مونکي توهان سان ڪا ڳجهه ڳالهه ڪرڻي آهي، پر مان اُها ڳالهه تڏهن ٻڌائيندس، جڏهن توهان اِها پرتگيا ڪندا ته جي ڪو ٽيون ماڻهو اسانجي وچ ۾ اچي ويو ته توهان اُنجو وڌ ڪندا.

رامچندر اُن منيءَ جي اِها ڳالهه سويڪار ڪئي ۽ لڪشمڻ کي گهرائي سموري ڳالهه ٻڌائي ۽ هنکي ٻاهر دروازي تي پهرو ڏيڻ جي آگيا ڪيائين. ڪنهنڪانپوءِ ايڪانت ۾ ڪال ديوتا شري رام کي چوڻ لڳو:- هي پربو! توهان ته ساکيات وشنو ڀڳوان آهيو ۽ پرٿويءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ ۽ ڌرم جي رکيا لاءِ اوتار ڌارڻ ڪيو اٿو. هاڻي توهانجو اُهو ڪارج پورو ٿي چڪو آهي سو جي توهانجي مرضي هجي ته پنهنجي پرم ڌام پڌاريو.

اهو ٻڌي رامچندر چيو:- مان جتان آيو هوس، جلد اُتي واپس ويندس.

جڏهن هي ٻئي ڳالهيون ڪري رهيا هوا ته دروازي تي رشي درواسا اچي سهڙيو. ۽ لڪشمڻ کي چيائين ته هو ڪيس جلد رامچندر سان ملائي. لڪشمڻ ڏاڍيءَ نمرتا سان هٿ جوڙي درواسا کي چيو:- ڀڳوان! هن وقت مهاراج رامچندر هڪ ضروري ڪم ۾ رڌل آهن. توهان ٿورو ترسو يا ته توهانجي جيڪا آگيا هجي سا مونکي ٻڌايو ته مان پوري ڪريان.

درواسا اُنوقت ٻڪ جي ڪري ڏاڍي ڪروڌ ۾ هو سو چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! جي تون يڪدم وڃي رامچندر کي منهنجي اچڻ جي سڌ نه ڏيندين ته مان سراپ ڏيئي سمورو رگهوونس ۽ ايوڌيا واسين کي ڀسم ڪري ڇڏيندس.

لڪشمڻ سمجهيو ٿي ته جي هو اُنوقت رامچندر وٽ ويندو ته ضرور ناس ٿيندو، پر سڀني ونس ۽ ايوڌيا واسين جي رکيا لاءِ هن جو ناس ٿيڻ چڱو سمجهيو. اِهو سوچي هن اندر وڃي شري رام درواسا رشيءَ جي اچڻ جي سڌ ڏني. رامچندر ٻاهر اچي درواسا

देशे देशे कलत्राणि देशे च बान्धवाः। त तु देश न पश्यामि यत्र भ्राता सहोदरः॥
यथैव मां वनं यान्तमनुयाति महाद्युतिः। अहमप्यनुयास्यामि तथैवेनं यमक्षयम्॥

"ديشان ديش وواهه ٿوڪجي، استريون يا متر ملي سگهن ٿا؛ پر مونکي اهڙو ڪو به ديش ڏسڻ ۾ نٿو اچي جتي ڀاءُ ملي سگهي. مها تيجسوي لڪشمڻ ان ۾ ايندي وقت جيئن منهنجي پٺيان آيو هو، تيئن مان به هن جي پٺيان يم لوڪ ويندس."

رامچندر جي ڀائرن جو ڀي هن لاءِ ساڳيو ئي پريم هو. لڪشمڻ پنهنجي استريءَ ۽ ماتا کي ڇڏي به رامچندر سان گڏ بن ڀوڳي ٿو. محلاتن جي سکن کي لت هڻي ڀاءُ لاءِ بن جا ڪشٽ مٺا ڪري ٿو سمجهي. شتروگهن هڪ سوتنتر راجا ٿي رهڻ کان ايوڌيا ۾ ڀاءُ جو شيوڪ ٿي رهڻ وڌيڪ پسند ٿو ڪري. ڀرت جي سڀاءَ ۽ پريم کي ياد ڪري ته هرديه گد گد ٿيو وڃي. ماڻس ڪيڪئيءَ کيس ايوڌيا جو راڄ وٺي ڏنو ۽ ڀيندس ڀاءُ کي بن موڪليو. هن راڄ قبول نه ڪيو ۽ ڪيڪئيءَ کي ڏاڍو ڌڪاريو. اهڙي ڪيڪئيءَ جي هتيا الهيءَ ڪري نه ڪئي جو کيس ڀپ هئو ته رامچندر کيس ماتر گهاتي سمجهي ڌڪاريندو. ڀرت بن ۾ وڃي رامچندر کي واپس آڻڻ جي هرممڪن ڪوشش ڪئي. پر جڏهن هو واپس نٿو موٽي تڏهن پاڻ به سڀ راجائي ڀوڳ ڇڏي ٿو ڏي. جيترا سال رامچندر بن ۾ رهيو، تيترا سال ڀرت ڀي ايوڌيا جي ويجهو بن ۾ جهوپڙي ٺاهي، جٽاڌاري ٿي زمين تي سمهي، ڦل ڦول کائي ۽ گيڙو ڪپڙا پائي رهيو ۽ رام جو سيوڪ ٿي راڄ جي رکيا ڪندو رهيو. اهو ڀرت ئي هو جنهن دنيا ۾ سنياس ۽ ڪرم جو اڌڀت ميل ڪري ڏيکاريو ته هندو آدرش موجب تپسوي ۽ راجا هڪ ئي وقت ڪيئن ٿي رهجي. هڪ ڀاءُ بن ۾ رهي دک ڀوڳي ۽ ٻيو ڀاءُ سک ڪيئن ڀوڳي؟

سڀيٽي جي اهي آدرش پڙهي دل سان هنڊايون ته جيڪر گهر ۾ پريم جي گنگا وهي، ڪورٽن مان ڪيترائي ڪيس اکري وڃن، ڀاءُ ڀاءُ جو دک ونڊي ۽ جتي ڪٿي سک سمپدا ڏسڻ ۾ اچي.

سنيهه پرتگيا- مها راجا دشرٿ کي سڌ هئي ته رام جي جدائيءَ ۾ مان مري ويندس، پر ته به ڪيڪئيءَ سان ڪيل قول ڪوڙو نه ٿئي، الٽو رام کي بنواس ڏياريائين ۽ پراڻ تياڳيائين. پرتگيا پالڻ لاءِ رامچندر پراڻن کان پياري ڀاءُ لڪشمڻ جو به تياڳ ڪيو. ٻوءِ چاهي پاڻ به لڪشمڻ کانسواءِ جيئرو رهي نه سگهيو." "رگهو ڪل ريت سدا چلي آئي، پراڻ جائي پر وچن نه جائي."
اڄ ڪلهه اسانجي اينتري ته اڌوگتي ٿيل آهي جو واپاري ٿوري اگهن جي گهٽا وڌي لاءِ ڪيل سودا الٽي ٿا وڃن. وڏا وڏا راجنيتيءَ جا مدبر سوارٿ لاءِ

پر-پرش جي پاڪر ۽ اهي پهرين لي لاءِ ليون ڪن! هندو جاليءَ جي ڪيتري
۽ اڏوگتي لي چڪي آهي!!

استرين جي سورهيائيءَ جا ۽ ڏاڍا سندر پرماڻ راماڻ ۾ ڏنل آهن. ڪوشليا پنهنجي پٽ جي راڄگديءَ لي وڏيون خوشيون مناڻي رهي آهي. اوچتو رامچندر اچي ٿو چوي: "پتا مونکي راڄگديءَ بدران ۱۴ ورهيه بنواس ڏنو آهي سو مون سان موڪل ڏيو." ڪوشليا لاءِ اها ڌرم ۽ پتر-پريم جي وچ جنگ هئي. پر هوءَ اُن ۾ سوڀاري ٿي ۽ رامچندر کي ڌرم تي قائم رهڻ لاءِ چيائين. ڪيڪئيءَ جڏهن جي ميدان ۾ دشرٿ جي جان بچائي هئي. سيتا نه اهو سڀ ڪري ڏيکاريو ته دنيا جي وڏي ۾ وڏي هستي سان هڪ ستيءَ اڳيان ڪي ڪجهه. هو پيالڪ راڪشس جي بند ۾ هئي، تڏهن به جنهن راوڻ کان سڄو سنسار ڪنبي رهيو هو تنهن راوڻ کي هن اهڙا جنهن لرزيتا سان ڦٽ لعنت وڌي، سو ڏيکاري ٿو ته استري اهڙا هوندي ۽ جي پنهنجي سَت تي قائم آهي ته دنيا جي ڪابه هستي هن کي آڻ مڃائي نٿي سگهي. وري جڏهن ڪوڙي ڪلنڪ ڪري کيس گهر مان ڪڍيو ويو، اوچتو هن سورهيءَ گرڀ سان هوندي به همت نه هاري. استري اڪيلي هوندي به پتيءَ ۽ پرجا جي ڀلائي لاءِ ئي ڪري، اُنو اهڙي ڪلياڻ لاءِ چاهنا ئي ڪري ۽ ٻن پٽن کي پراڪرمي ودوان ئي ڪئي. اهو آهي هڪ سچي آريه ناريءَ جو چرتر ته سداءِ ڌرم تي قائم رهي، پر-پرش جي سپرش کان پرهيز ڪري، سهل ۽ سڀ ۾ رهي دشمن جي مقابلي جي همت رکي، پتيءَ ۽ ڪٽنب جي سيوا ۾ لڳي رهي ۽ سداءِ سنتوک ۾ رهي ڪميا ڌارڻ ڪري.

پراتري پريم- رام، لڪشمڻ، ڀرت، شتروگهن جو پاڻ ۾ اهڙو ته پيار هو جو جڻڪ چئن شرِيرن ۾ هڪ ئي آتما وسي رهي هئي. رامچندر جو جڏهن راڄ تلڪ ٿي رهيو هو تڏهن هن لڪشمڻ کي چيو ته "مونسان گڏ هن پرٿويءَ جو راڄ ڪر. منهنجو راڄ ۽ جيوت سڀ تولاءِ آهي. مونکي ارمان رڳو اهو آهي ته پيارا ڀاءُ ڀرت ۽ شتروگهن هتي ڪونه آهن. اسان چارئي ڀاءُ نه هڪ ٿي آهيون ۽ الين ليڪ نه آهي ته ٻن کي ڇڏي رڳو منهنجو راڄ تلڪ ٿئي."
وري جڏهن راڄ جي بدلي کيس بنواس مليو ۽ ڀرت کي راڄ گدي ملي تڏهن چيائين. "اڪن وڏيڪ خوشيءَ جي ڳالهه مون لاءِ ڪهڙي ٿيندي جو پراڻ پياري ڀرت کي راڄگدي ملي. مان پنهنجي ڀاءُ ڀرت لاءِ نه سيتا کي، راڄ کي، ڌن دولت کي ۽ پنهنجن پراڻن کي به وڏيءَ خوشيءَ سان تياڳ ڪري سگهان ٿو." جڏهن راوڻ جي شڪتي لڳڻ ڪري لڪشمڻ مورڇت ٿو ٿيو، تڏهن رامچندر ڪهڙا سندر وچن اچيا:-

تي سچو رام ٿيو ۽ چمڪيو. شري رام جون شڪتيون جيترو پرڪاش جي ڪرڻن ۾ ظاهر ٿيون سي هواند اوديا جي سنڌر سڪين ورلن ۾ پرگهٽ ڪين ٿين ها.

رامچندر جي ڌرم يعني ادويت گڻن ڪري ٿي وانرن جي دلين ۾ ايڏي نہ شرڌا ۽ پريم پيدا ٿيو جو هن لاءِ پراڻ نڇاور ڪرڻ لاءِ بہ تيار ٿيا. الهيءَ ڪري ٿي راڪشسن جي بہ ڀاڱ ۾ ڦوٽ پئجي جو سمجهڻ لڳا تہ سنڌن اڌرم روپي لنڪا ٿي ڪين ٽڪيندو. رامچندر کي ڌرماتما ڄاڻي ٿي ويڀشڻ رامچندر وٽ آيو ۽ کيس مدد ڪيائين. رامائڻ جي اهائي سکيا آهي تہ منش سڀ ڪجهہ تياڳ ڪري بہ چڱا لڇڻ، شيل چار، نمرتا ۽ ٻيا گڻ ڪين ڇڏي. اهي گڻ ئي ڌرم آهن ۽ ڌرم جي سدا جئہ ٿيندي آهي.

ناري ڌرم:- سيتا هڪ سچيءَ آريہ ناريءَ جو آدرش آهي. هوءَ پنهنجي پتيءَ جي دک ۾ دکي ۽ سک ۾ سکي آهي. سچي پتي ارڌانگني اڌ سرير آهي. بن جي ڏک ڏاکڙن کي بہ هن سک جي سيج ڪري سمجهيو ۽ سداءِ پتيءَ جي سيوا ۾ لڳي رهي. آپدا جي وهل بہ ڌرم نہ ڇڏيائين ۽ ترلوڪيءَ جي ڌن دولت جي لالچ ۾ بہ هوءَ ڪين آئي. هن چيو- "راوڻ کي تہ مان ڪبي پير جي آڱوٺي سان بہ ڪين ڇهنديس. منهنجو پتي ڀاهي اولو لنگڙو ڪنگال هجي تہ بہ منهنجي لاءِ هو ديوتا آهي." اهڙيءَ ستيءَ اڳيان پنهنجو پاڻ شرڌا سان متو جهڪي ٿو پوي. هن وقت جو سنڌو ديش ڇڏڻ ڪري هندو نارين مٿان آپدا جي گهڙي آئي آهي، انوقت سيتا جو مثال شل انهڪي ٻل ۽ همت ڏي.

سيتا جي سڄي عمر ڏکن ۾ گذري، پر انهڪي پنهنجي پراٻڌ جو ڀوڳ سمجهي متو ڪري سنائين ۽ سداءِ سنتوک ۽ ڪميا ۾ رهي. رامچندر جي سوٽ تيڻ ڪالپوءَ، هنومان سندس پهريدار راڪشياڻين کي قتل ڪرڻ جي آگيا گهري، پر هن انهڪي ڪميا ڪري ڇڏيو ۽ پاڻ ستائيندڙن جي رکيا ڪيائين.

پر- پرش کان پرهيز ڪرڻ آريہ ناريءَ جو ڌرم آهي. سيتا ٻيالڪ راڪشسن جي وچ رهيل هئي، راڪشياڻيون هنکي ڌمڪائي رهيون هيون ۽ هوءَ پتيءَ سان ملڻ لاءِ وياڪل هئي. انوقت هنومان کيس چيو تہ "منهنجي پٺ تي چڙهي هل تہ اج ئي مان توکي رامچندر وٽ پهچايان." پر سيتا اها قبول ڪين ڪئي. اهوئي آدرش هڪ آريہ ناريءَ لاءِ رکيائين تہ آپد ۾ استري ڌارڻي پرش جو سپرش نہ ڪري. ڪيڏانهن تہ اهي اوچ آد ڪيڏانهن اڄ ڪلهہ جون ڪي استريون جي انگريزي اثر جي اند ۾ =

رامائڻ جون امولڪ سکيائون

رامائڻ ۾ اليڪ امولڪ سکيائون آهن، پر مکيه
چٽا لڇڻ ۽ گڻ - رامائڻ ۾ ... رامائڻ سيکاريندو ته سکر
ن چڪا لڇڻ ڌارڻ ڪرڻ ۽ پنهنجو ڌرم پالڻ. رامائڻ سيکاري ٿو ته
پنهنجي فرض پالڻ ۾ لڳو رهي، ايو ڪو پالي لو ٿا ته، الجي ڳالهه ته
ڪري. رامچندر پنهنجو فرض پالـي راڄ جو تياڳ ڪـري بنواس پوکيو.
هن ڪيڪئيءَ يا منترا جي فرض پالڻ جـي چنتا نه ڪئي. لڪشمڻ ۽ سيتا
ته سکن جو تياڳ ڪري ان وچن تـا ۽ ڀرت به مليل راڄ جو تياڳ ڪري لو.
ڪرو، پنهنجي حق جماڻ يا اڌڪار پرايت ڪرڻ جو جتن لئو ڪري، پر
پاٽکي ڌکن ۾ وجهي ته فرض پالڻ ۾ لڳو رهي لو. الهيءَ ڪي لــي ڌرم لو
جنجي. رامچندر الهن گڻن جي ڪاڻ هو ۽ الهيءَ ڪري ڌرم جو اوتـار هو.
ڌرم يا فرض پالڻ لاءِ هن سڀڪجهه تياڳ ڪيو ۽ ڏکن کي سک ڪري سمجهيو.

شري رام دشمن کي جيتڻ لاءِ به ڪڏهن لڳيءَ يا دولاب جو آسرو نـه
ورتو ايتري قدر جو يڌ ۾ لڪل راوڻ کي به مارڻ واجب نـه سمجهيائين.
چيائين ته تازو ٿڪل ٿي اچي يڌ ڪر. اهڙو پراڪرمي هو پر نه ٻــه ڪوڙي
نه ڪئي. الس! جي والن جي پراڪرم ڪرڻ راوڻ ۽ راڪشسن لــي ڪئي
ٿي آهي. پنهنجي شترن راوڻ ۽ ڪمڀڪرڻ جـي ٻل جون ساکون پيو ٻري،
پنهنجي لاءِ ڪڏهن بـــه اهڙا وچن ڪين ڪڍيائين جنهنمان سندس وڏائـي
بکي. هو گيان ۽ گنڀيرتا، ڌيرج: ۽ سچ؛ پراڪرم ۽ ليج، سنجم ۽ تياڳ
جو ڀنڊار هو.

الهن گڻن ڪري رامچندر سڀني جو پيارو هو. خود ڪيڪئي رامچندر
جي راڄگديءَ جو ٻڌي، خوشيءَ ۾ ٻرجي منترا کـي ڳهڻا انعام طور ڏنا،
۽ چيائين:- ”مونکي رام نه ڀرت کان بـه وڌيڪ پيارو آهـي. رام کـي
راڄ مليو نه جڻ ڀرت کي مليو. رام نـه مونسـي ۽ ڪوشليا ۾ ڪو به ڀيد ڀاءُ
ڪين رکندو آهي.“ ڪيڪئي جو رام لاءِ ڪهڙو نـه، مالري پريم، وشواس
۽ ڀروسو آهي. الهيءَ هوندي به ڪيڪئيءَ رامچندر کــي بنواس ڏيارڻ
سو نـه جڳت جــي ڪلياڻ لاءِ وڏانا جو هڪ اڻ ٽرندڙ وڏان هـو
وڏانـا ڪيڪئي هٿان اهڙو وڪـرم ڪرايو جـو لـوڪ ڪـ
ڪلهڻي ۽ ڪــل هتياري ڪري سڏين ٿا. ڀر اهڙلـي ڪرم هو جنهن

پنهنجي لن پوري ۽ شان ۽ سامراجيه وڌائڻ لاءِ. هلندڙ زماني جا پونڪ وادي ۽ راوڻ والگر مها ودوان، ڏنو ودياءَ ۾ مها ٻلوان، جوتش ۽ رسائن آدي وديائن ۾ قابل هوندي به، ڌرماتما ناهن. هو به پنهنجي عيش آرام، شان ۽ مالڪي وڌائڻ ۾ محو آهن. ڏسو نه ڪوريا، ملايا، هند چائنا آدي ديسن ۾ ٻاٽيءَ لڙندي، انهن ديسواسي ٻارن، ٻڍن، استرين ۽ پرشن کي ڪيڏو نه دکي ۽ تباهه ڪيو اٿائون! اسانجا ڪي پاپيل ليتا، انهن پونڪ وادي ديسن جي ٻاهرين چلڪي تي پيلجي انهن کي پنهنجو آدرش مڃين ٿا ۽ انهنجو نقل ڪرڻ کي ئي پنهنجي ديس شيوا ٿا سمجهن. اهڙن پاپيل پائرن ڪي رامائڻ جو روشن مينار ئي آريه آدرش جي سچي راهه ڏيکاريندو جنهن مان ئي دنيا جو ڪلياڻ ٿيندو.

اسانجو آدرش شري رام به سڀني شاسترن ۽ وديائن جو ڄاڻو ۽ استرن شسترن ۾ مها پراڪرمي آهي. پر هن اها شڪتي ڪڏهن به پنهنجي سوارٿ لاءِ ڪم نه آندي، پر سداچاري رشين منين جي رکيا لاءِ سدائين تيار رهيو. والين ۽ راڪشسن جا راڄ جيتي به انهن کي پنهنجي هٿ هيٺ نه رکيائين. پنهنجي لن جي ڪشٽن ڪري ڪڏهن به ڏکي نه ٿيو. جا ڪيڪئي ۽ منٿرا سندس هيڏي ڏکه ۽ راڄ تياڳ جو سبب هيون انهن لاءِ به ڪڏهن من ۾ دوش يا ڪروڌ نه آيس. راوڻ پنهنجي پوڄه ولاس لاءِ ايڪ ديش ديشانترن جون استريون آڻي ڪنيون ڪيون، پر رام هڪ استريءَ سان سنجم ۾ رهيو ۽ پرجا کي پرسن ڪرڻ لاءِ ان ستيءَ جو به تياڳ ڪري ڇڏيائين! الريت وشئي لمپٽ، جڳ جيتيندر ۽ آزاريندر راوڻ کي ڌڪار جوڳ راڪشس چئي ۽ سنجمي پرمارٿي ۽ جڳ جي سيوڪ پرمارٿي رام کي پوڄنيه ديوتا بڻائي رامائڻ جو جيڪو اوچ آدرش رکيو آهي تنهن هن آريه جاتيءَ کي امر جاتي بڻايو آهي.

ائين ناهي ته راڪشسي ۽ آريه آدرشن يعني سيناتن جي لڙائي ڪا ختم ٿي چڪي آهي ۽ هن وقت اسانکي ان سکيا جي ڪا ضرورت ناهي. نه، نه! اها لڙائي ملڪن ۾، جاتين ۾ ۽ عام ماڻهن ۾ اڄ به هلي رهي آهي ۽ رامائڻي سکيا جي اڄ وڌيڪ ضرورت آهي. طاقت وارا ملڪ وڏي پئماني تي ڪمزور ملڪن کي لٽڻ ۽ ناهود ڪرڻ ۾ پنهنجي وڏائي سمجهي رهيا آهن ۽ سوارٿ ۽ پرمارٿ جي جنگ نه گهر گهر ۾ هلي رهي آهي. روز پيا ڏسون ته هڪڙا مسڪين داڻي داڻي لاءِ محتاج آهن ته پيا تن پرست پنهنجي موج شوق لاءِ ٻاٽيءَ والگر ناڻو وهائي رهيا آهن. هڪڙن کي انگ ڍڪڻ لاءِ ڪپڙو ڪونهي، پيا ريشمي ۽ ڪيمخاب خريد ڪري رهيا آهن. روز رستن تي پيا ڏسون ته ننڍڙا انهم ٻار روٽي ٽڪر لاءِ ٻاڪاري رهيا آهن ۽ پيا ڪلبن ۾ محفلون اڏائي رهيا آهن. اهڙو ڪو ڪلفت جو واءُ لڳو آهي جو سڀڪو پنهنجي سوارٿ ۾ محو آهي ۽ ٻين جي ڏکن ڏانهن نهاري به نٿو. اهڙي وقت ۾ رامائڻي سکيا جي خاص ضرورت آهي ۽ گهر گهر ۾ جيترو ان پرمارٿ جي سکيا جو پرچار ٿيندو، اوترو ئي هن ديش ۽ جڳت جو ڪلياڻ ٿيندو. اها هڪ وڏي ديش شيوا آهي ته ماڻهو هڪ ٻئي جي دکه کي پنهنجو سمجهي، ان دکه گهٽائڻ جو اپاءُ ڪن.

سنڌبس واقع ۾ چرالمرقع وڌو ته هو اهالڪ جيئرو ٿي پيو. ان ڏينهن ڪالهوءِ تلسيداس جهوپڙيءَ جي ٻاهران وهڻ تي ڇڏي ڏنو.

گسائينءَ جي هاڪ ٻڌي دهليءَ جي بادشاه آدمي موڪلي کيس دهليءَ گهرايو. تلسيداس جڏهن مغل دربار ۾ آيو ته بادشاه چيس ته، مون ٻڌو آهي ته توهان گهڻيئي عجيب وارتائون پڻ ٻڌايون آهن، الله موڪلي ته ڪو چمتڪار ڏيکار! گسائينءَ چيو مونکي ڪو چمتڪار ڪرڻ نه ايندو آهي. تڏهن بادشاه ڪاوڙجي کيس قيد ۾ وڌو. انهي جيل ۾ پوڻ تي لکين ٻاندرن اچي بادشاه جي محل کي گهيرو ڪيو ۽ ان ۾ گهڙي ڏاڍو اُتپات مچائڻ لڳا جو خود بادشاه به زخمي پيو. پوءِ ته بادشاهه گسائينءَ کي جيل مان ڪڍي، ڏاڍي نيزاري ڪري پنهنجي ڀل بخشائي ۽ ڏاڍي عزت سان کيس موڪل ڏنائين.

سنبت ١٦٦٩ ۾ ٽوڏرمل جو ديهانت ٿيو ۽ انهي جي پٽن ۾ ملڪيت تان اچي جهيڙو متو. تلسيداس ٻنهي ۾ ملڪيت جي ورهاست ڪري ڏني ۽ ٻنهي کي ناهي ڇڏيو. بيربل جي سياڻپ ۽ حاضر جوابيءَ جي ڳالهه ٻڌي تلسيداس چوندو هو ته افسوس جو اهڙي ٻڌيءَ هوندي به بيربل ڀڳوان جو ڀڄن نٿو ڪري. سنبت ١٦٧٠ ۾ جهانگير گسائينءَ وٽ آيو ۽ کيس گهڻي ئي زمين ۽ ڌن ڏيڻ چاهيائين جي تلسيداس نه ورتا.

هڪ ڏينهن ايوڌيا جو هڪ ٻنگي آيو، جنهنکي ڀڳوان جو سروپ سمجهي گسائينءَ هردي سان لڳايو. گرنار جا ڪي سڌ جوڳي آڪاش مارگ مان تلسيداس وٽ آيا ۽ اچي چيائون ته اسان جيڪا سڌي ڪيترن ورهين جي جوڳ ساڌنا سان پراپت ڪئي آهي، توهان کان ته وڌيڪ پهچ توهنجي آهي، سا ڪيئن ٿي آهي؟ تلسيداس ورائيو:- ”مونکي نه ڀڳتيءَ جو ٻل آهي ۽ نه گيان جو. مونکي ته هڪ نام جوئي آڌار آهي.“ اهو جواب ٻڌي اهي جوڳي سڌ پرسن ٿي گرنار موٽي ويا.

تلسيداس رامائڻ ڪالسواءِ ٻيا به ايڪ گرنٿ ناهيا جن ۾ ڀڳوان جي ڀڳتي ڀريل آهي. جيڪي به جيو هنجي لاڳاپي ۾ آيا تنجو اُڌار ٿيو. نيت ١٦٨٠ جي ساوڻ وڏيءَ ٽيج ڇنڇر ڏينهن ڪاشيءَ ۾ گنگا جي اسي گهاٽ تي تلسيداس ”رام- رام“ چوندي پراڻ تياڳيا. چيل آهي ته هنومان جي چوڻ تي مهرشي والميڪ ڪلجگ ۾ ڀڳوان رام جي ٻولر چرتر جو پرچار ڪرڻ لاءِ تلسيداس جي روپ ۾ جنم ورتو هو. رامائڻ جي روپ ۾ تلسيداس امر آهي ۽ الت سميا ئائين لوڪن جو ڪلياڻ ڪندو رهندو.

دیا ڌرم ڪا مول هئہ، نرڪ مول ابھمان،
تلسي ديا نه ڇوڙئي، جب لگ گهٽ ۾ پراڻ.
جهان ديا تهان ڌرم هئہ، جهان لوڀ تهان پاپ،
جهان ڪروڌ تهان ڪال هئہ، جهان ڪميا تهان آپ.

نہ تاھيل ڪوتا ئي وسريو وجيس ۽ ڪجھ لکي نہ سگھي. ڪجھ سمجھ ۾ نہ آيس. ليڪ انهن ڏينهن ڀڳوان شنڪر اچي سامهون پرگهٽ ٿيس ۽ چيائينس: پنهنجي مادري ڀاشا ۾ رام چريتر لکہ، تہ جيئن عام ماڻهو سمجهي سگهن ۽ انهن جو ڪلياڻ ٿئي. منهنجي آشيرواد سان تنهنجي ڪوتا سام ويد سمان پوتر ۽ سڦل ٿيندي.

ڀڳوان جي آگيا موجب تلسيداس پنهنجي ڳوٺاڻي ڀاشا ۾ راماڻ جي رچنا ڪرڻ لڳو. هو ڪڏهن هڪ وقت کير پي گذاريندو هو ۽ ڏاڍي سادگي سان رهي بن ورهين ۽ ستن مهينن ۾ هن رام چريتر مانس (جيڪو راماڻ جي نالي مشهور آهي) ناهي پورو ڪيو. انوقت هنومان پرگهٽ ٿي مدد ڪان آخر تائين اهو راماڻ ٻڌو ۽ سندس ساراهہ ڪري آشيرواد ڏنائينس. پوءِ تہ اُن راماڻ جو پرچار ويو وڌندو. ٿنهنکانپوءِ تلسيداس ايوڌيا ڇڏي ڪاشيءَ ۾ اچي رهڻ لڳو. جتي بہ سندس راماڻ جي امرت ڀري باڻي ٻڌي لوڪ پريم ۽ ڀڳتيءَ ۾ پرجهي جهہ جهنڪار ڪرڻ لڳا.

تلسيداس جي وڌندڙ مشهوري ڏسي، ڪاشيءَ جي پنڊتن کي اچي ڇورا ڪورا لڳي تہ اِن سندن مان ۽ مهاتم گهٽجي رهيو آهي. انلاءِ هو تلسيداس جي نندا ڪرڻ لڳا ۽ اُن پستڪ کي ناس ڪرڻ لاءِ پهہ پچائڻ لڳا. پستڪ چورائڻ لاءِ انهن هڪ رات جو چورن کي موڪليو. انهن چورن ڏٺو تہ تلسيداس جي جهوپڙيءَ ٻاهران هڪ سانورو ۽ ٻيو گورو وير پرش ڌنش هٿ کڻي پهرو ڏيئي رهيا آهن. اُن چوڙي کي ڏسي انهن چورن جي ٻڌي شڌ ٿي وئي ۽ صبوح ٿيندي انهن تلسيداس وٽ اچي سچي حقيقت ٻڌائي ۽ پڇيو تہ توهانجا اهي پهريدار ڪير آهن؟ اِهو ٻڌي تلسيداس جي اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي ۽ هو انهن چورن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو تہ توهان ڌنيہ آهيو جو ڪرپا ساگر ڀڳوان جو درشن ٿيو اٿو.

انهن چورن کوٽا ڪم ڪرڻ ڇڏي ڏنا ۽ ڀڳوان جي ڀڳتي ڪرڻ لڳا. تلسيداس جو ڏنو تہ منهنجي ڪري پرڀوءَ کي ايڏو ڪشٽ سهڻو پيو سو جهوپڙيءَ ۾ رکيل سڀ سامان غريبن ۾ ورهائي ڇڏيائين ۽ اصل لکيل راماڻ پنهنجي متر راجا ٽوڊرمل وٽ سانڍي رکيائين. اِگسائينءَ: راماڻ جو هڪ ٻيو نقل ڪيو ۽ جنهنتان گهڻيئي ڪاپيون هٿ سان لکي تيار ڪيون ويون ۽ انهنجو ڏاڍو پرچار ٿيو. اِهو ڏسي پنڊتن جو دک وڌڻ لڳو ۽ انهن هڪ مشهور تانترڪ ٻٽيشور مشر کي تلسيداس جي مارڻ لاءِ تيار ڪيو. اُن تانترڪ پنهنجي منتر تنتر جي سڌيءَ سان هڪ ڀينڪر پڙو پيدا ڪري تلسيداس جي مارڻ لاءِ موڪليو. پر جڏهن پڙو تلسيداس وٽ آيو تہ ڏٺائين تہ بجرنگ بلي هنومان

...س ڪاڻ مدو ڪامنا پوري ڪندو. تڏهن تلسيداس چيس "مونکي شري ...جو درشن ڪراءِ." پريت جواب ڏنس "تنهنجي ڪٿا ٻڌڻ لاءِ هر روز ...ي هنومان هڪ ڪوڙهيءَ جو روپ ڌاري ايندو آهي. هو سڀ کان پهريائين ...يندو آهي ۽ سڀ کان پوءِ ويندو آهي. تون انهيءَ شرط ويهه ته هو توکي شري رام جو درشن ڪرائيندو."

پريت جي چوڻ موجب تلسيداس ائين ڪيو. هنومان هنکي سچو ڀڳت جاڻي چيو ته "توکي چترڪوٽ ۾ ڀڳوان جو درشن ٿيندو." اهو ٻڌي تلسيداس اماڪ چترڪوٽ لاءِ روانو ٿيو. اتي پهچي هو ڏاڍيءَ سڪ سان ڀڳوان جي درشن جو انتظار ڪرڻ لڳو ۽ انهيءَ ياد ۾ لڙڪ ڳاڙڻ لڳو. هڪ ڏينهن ڏٺائين ته ٻه سندر راجڪمار گهوڙن تي چڙهي شڪار لاءِ وڃي رهيا آهن. انهن جي روپ ماڌري ڏسي، تلسيداس ٻڏي ۽ اچرج ۾ ٻڏجي ويو، پر ڪين سڃاڻي نه سگهيو. پوءِ جڏهن هنومان اچي ٻڌايس ته اهي شري رام ۽ لڪشمڻ هوا، تڏهن تلسيداس وياڪل ٿي پڇتائڻ لڳو. هنومان ڌيرج ڏيندي چيس ته صبوح جو پيهر درشن ٿيندءِ.

ٻئي ڏينهن سنبت ١٦٠٧ جي مونی اماس هئي ڏينهن، پرڀوءَ جي درشن جو پياسو تلسيداس منداڪنيءَ جي ڪناري چندن ٿي گهٽي رهيو هو ته شري رام جي اچڻ جي وات نهاري رهيو هو. اوچتو ڀڳوان رامچندر پرگهٽ ٿي هنکان اچي چندن گهريو. تلسيداس شري رام جي من موهيندڙ ڇبي ڏسي، ديهه جي سڌ ٻڌ ڀلائي ويٺو ۽ هنجي اکين مان پريم جل جي ڌارا وهڻ لڳي. تڏهن ڀڳوان چيس "بابا! مان توکي تلڪ ڏيان؟" پر تلسيداس کي اهڙو لوڙ لڳي ويو هو جو ڪو جواب ڏيئي نه سگهيو. اوچتو شري رام چندن کڻي پنهنجي ۽ تلسيداس جي نلاٽ تي تلڪ لڳايو. اهو ڏسي هنومان سوچيو ته متان هن دفعي به تلسيداس ڀڳوان کي سڃاڻي نه سگهي، تڏهن هڪ طوطي جو روپ ڌاري پرسان وڻ تي ويهي چوڻ لڳو:-

چترڪوٽ ڪي گهاٽ پر، ڀئي سنتن ڪي ڀير،
تلسيداس چندن گسي، تلڪ ديت رگهوبير.

اهو ٻڌي تلسيداس جا ڪان کلي ويا ۽ هو ڀڳوان جو ساکيات درشن ڪري گد گد ٿيو. جڏهن ڀڳوان انترڌان ٿي ويو، تڏهن تلسيداس وري ٻئي ڀيرا جي درشن لاءِ تڙپڻ لڳو. اوچتو هنومان اچي کيس ڌيرج ڏنو ۽ چيو ته ايوڌيا ۾ وڃي شري رامائڻ جي رچنا ڪر.

... ايوڌيا آيو ته سنبت شعري اچي کلي ۽ هو سنسڪرت ... پر عجب اهو ته جيڪا ڪوتا آهي، جنهن وقت لکڻ ته

۾ سنان ڪرڻ آيو. نوجوان ۽ ودوان تلسيداس کي ڪٿا ڪندو ڏسي، اُن برهمڻ کيس پنهنجي ڪنيا ڏيڻ جو نشچو ڪيو. پهرئين ته تلسيداس آنا ڪانا ڪئي، پر جڏهن ڏٺن پنڊت وٽس بک ۾ ڌرڻو ماري ويٺو، تڏهن ليڪ قبول ڪيائين. سنبت ١٥٨٣ ۾ جيٺ سُدي ١٣ سندس وواهه ٿيو ۽ هو ڪنوار وٺي گهر آيو. تلسيداس جي استري رتناولي ڏاڍي سندر هئي، جنهن تي هو موهت ٿي پيو ۽ کيس پلڪ به پري ڪونه ڪندو هو. اِنريت ڇهه سال گذري ويا، پر تلسيداس جي پريت نه گهٽي. اِن عرصي ۾ سندس استري پنهنجن مائٽن سان ملڻ لاءِ گهڻيئي دفعا پيڪي وڃڻ چاهيو، پر تلسيداس موڪل نه ڏنس. هڪ دفعي رتناوليءَ جو ڀاءُ کيس ڪوٺڻ لاءِ آيو، ته به تلسيداس موڪل نه ڏنس، پر جڏهن تلسيداس ڪنهن ڪم سان ڪيڏانهن هليو ويو ته رتناولي پرپٺ ڀاءُ سان پيڪي هلي وئي.

جڏهن تلسيداس ٻاهران موٽي گهر آيو ۽ پنهنجي پراڻ پياريءَ کي نه ڏٺائين ته پٺيان پيرن ساهري روانو ٿيو. رات جي وقت ۾ هن ندي پار ڪئي ۽ اڌ رات جو اچي ساهري پهتو. تلسيداس جي دروازي کڙڪائڻ تي، سندس آواز سڃاڻي، رتناوليءَ در کوليو ۽ کيس ڏوراپو ڏيئي چوڻ لڳي: هاءِ! توهان پريم ۾ اهڙو انڌو ٿي ويو آهيو جو لوڪي اولاهي رات جي به سُڌ نه ٿي پوي! منهنجي هن هڏن ۽ ماس جي سرير ۾ جيترو موهه اٿيئي، اُنجي اڌ جيترو به جيڪي رام سان هجيئي ته اوس هن ڀيانڪر سنسار مان مڪت ٿي وڃين.*

رتناولي ڪا رواجي استري نه هئي. هوءَ سچي هردي سان پتيءَ جو اُڌار چاهيندڙ ستي هئي. هنجا وچن تلسيداس کي چڀي ويا ۽ هنکي سچو ويراڳ اچي لڳو. انوقت ئي هو پرياڳ روانو ٿيو، جتي گرهستيءَ جا ليڙ ڦاڙي سادو ويس ڌارڻ ڪيائين. هوڏانهن رتناوليءَ جو پتيءَ جي وڇوڙي ۾ ديهانت ٿيو. تلسيداس ايوڌيا، ڪاشي، جڳناٿ، راميشور، دوارڪا، بدري نارائڻ، ڪيلاس، مانسرووَر آدي تيرٿن جون ياترائون ١٥ سال ڪندو رهيو ۽ ليڪ ڪاشيءَ ۾ موٽي آيو. انهن ياترائن ۾ هنکي گهڻن ئي مهاتمائن جو درشن ٿيو. ڪاشيءَ ۾ اچي گسائين رامائڻ جي ڪٿا ڪرڻ لڳو ۽ هنجو شري رامچندر ۾ پريم وڌندو ويو ۽ ڀڳوان جي ساکيات درشن ڪرڻ جي اچي سڪ لڳس. هو هر روز هڪ ٻول جي وڻ تي پاڻي چاڙهيندو هو. اُن وڻ ۾ هڪ پريت رهندو هو، جو اُهو جل پي خوش ٿيندو هو. هڪ ڏينهن اُن پريت پرسن ٿي، تلسيداس کي چيو ته هو

---

* हाड़ मांस की देह मम, तापर जितनी प्रीति।
तासु आधी जो राम प्रीति, अवसि मिटिहि भवभीति॥

جي جڻ ته گنگا وهي رهي آهي. سچو رامائڻ ڀڳوان جي ڏيان، پرارٿنائن ۽ امولڪ ايڊيشن سان ڇپيو پيو آهي. پنهنجي جيوت سڦلي ڪرڻ لاءِ انهن ڳالهين جي وڌيڪ ضرورت سمجهي، هيءُ رامائڻ ۾ گهڻي ڀاڱي تلسيداس جي رامائڻ جي آڌار تي لکيو ويو آهي ۽ انکري هيجو نالو "شري تلسي رامائڻ" رکيو ائم. ۾ رام ڪٿا کي پوريءَ طرح سمجهڻ لاءِ انوقت جون حالتون ۽ انوقت جي قومن، گندرون، ديوتائون، آرين، وانرن ۽ راڪشسن وغيره جا پاٽم جيڪي سبند يا دشمنيءَ جا سبب هئا سي ڄاڻڻ ضروري آهن؛ خاص ڪري راوڻ جي جنم ۽ راڪشس ڪل جو سمورو اتهاس هن رامائڻ ۾ شري والميڪ رامائڻ تان آندل آهي. شري رام ۽ مهرشي وسشٽ جي گيان وارتالاپ جو ٿورو نڪر يوگ وسشٽ تان اللاءِ ڏنو ائم ته جيئن پڙهندڙن ۾ سڪ جاڳي ۽ هو اهو شاستر پڙهي لاڀ پرائين. لو ڪش جي ڪٿا والميڪ يا تلسي رامائڻ ۾ ناهي ۾ انکانسواءِ رامائڻ پورو نه ليکبو انکري اها ڪٿا ۾ ڏني ائم.

سنت تلسيداس جو رامائڻ ته ڀڳتي ۽ گيان جي امرت جو درياه آهي. هن وقت دنيا ۾ جيڪو پاپ، نڀي، پاکنڊ ۽ دکه جو گند ڦهليو پيو آهي سو شل اسين انهيءَ درياه ۾ وهائي ڇڏيون. ماڻهو پنهنجي سکه لاءِ اليڪ اپاءَ ڪندي پچي پچي مري وڃن ٿا، پر هڪ رام نام بنا انهيءَ اشانتي ۽ جلڻ لٿي وسامي. اللاءِ ستگورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا.

جو سکه کو چاهو سدا، شرڻ رام کي ليهه؛
کهه نانڪ سن ري منا، درلڀ مانش ديهه.

آن رام نام جي ڪاڻ هن رامائڻ جو جيترو گهڻو پرچار ٿيندو، اوترو سکه، شانتي ۽ سداچار وڌندو. اوم.

داس
لوڪرام پيسومل ڏوڏيجا
١-١-١٩٦٠ع

ڀڳت شرومڻي گسائين تلسيداس جو جيون چريتر

، پرياگ جي پرسان جمنا جي ڪناري تي وسيل راجاپور نالي ڳوٺ ۾ آتمارام برهمڻ جي استريءَ هلسيءَ سنبت ١٥٥٤ ساوڻ سدي ستميءَ مهاتما تلسيداس کي جنم ڏنو. ان ٻالڪ کي ڄمندي ئي ٻٽيهه ڏند موجود هوا ۽ جيئن ته هو مولا

سيتا کي راوڻ جو چتر ٺاهڻ لاءِ چيو ۽ سيتا چيو ۽ مان ۽ رڳو راوڻ جي پير
جو آڱوٺو ڏٺو هو. سيتا راوڻ جي پير جي آڱوٺي جو چتر ٺاهي ڪڍيو ۽ پوءِ
ڪيڪئي ۽ اهو سمورو چتر ڪڍي پورو ڪيو. هن رام کي اهو چتر سيتا جو
ڪڍي ڏيکاريو ۽ چيو:-
ڏسو ته ڪيڏو نه نيچ آهي ۽ يدا منولاان सदा यत्र यत्र मनोलाग्न रमयंते हृदि तत्सदा
هردي ۾ سدا هي ياد ڪيو آهي. اهو ڏسي ۽ ٻڌي رامچندر سيتا کي گهر مان
ڪڍي ڇڏيو. ڪشميري رامائڻ ۾ لکيل آهي ته رامچندر جي ڀيڻ هنڪي اها
مورت ڏيکاري.
ٻيءَ تلسيداس پنهنجي اشٽ ديو رامچندر جو آدرش اوچو رکڻ لاءِ پنهنجي
گيتاوليءَ ۾ اها ڪٿا هن ريت لکي آهي. دشرٿ پنهنجي عمر پوري ڪرڻ کان
اڳ ئي مري ويو ۽ پنهنجي باقي عمر رامچندر کي ڏئي ويو. جڏهن رامچندر
جي پنهنجي اها پوري ٿي چڪي، تڏهن هن پنهنجي پتا جي عمر سان سيتا
سان گڏ رهڻ ليڪ نه سمجهيو ۽ لڇمڻ سان گڏ سيتا کي والميڪ وٽ رهڻ لاءِ
موڪلي ڏنائين.
لوڪش جي جنم جي ڪٿا ۾ ٻه فرق آهن. آنند رامائڻ ۽ ٻين ڪيترن
رامائڻن ۾ لکيل آهي ته والميڪ آشرم ۾ سيتا کي هڪ پٽ ڄائو جنهنجو نالو لو
رکيو ويو. هڪ ڏينهن سيتا پنهنجي پٽ کي والميڪ رشيءَ جي سنڀال هيٺ
رکي ندي تي اسنان ڪرڻ وئي. رستي تي هڪ ٻانڊري ڏٺائين جا پنهنجن ٻچن
ٻارن کي ڪڇ ۾ کڻي وئي ۽ جنهن ته سيتا کي چئي رهي هئي ته "تون پنهنجي
هڪ ٻار کي ڇڏي ٿي سگهين! تڏهن سيتا واپس آشرم ۾ آئي ۽ لو کي کڻي
ندي تي وئي. اڳ وقت والميڪ ڪوڙ هئو ۽ جڏهن هن اچي لو کي ڪونه ڏٺو
تڏهن اهو انديشو ٿيس ته ڪو جهنگلي جانور ٻالڪ کي کڻي ويو آهي. هن سيتا
جي ڏک ۽ ڏوراپي جو خيال ڪري پنهنجي تپو بل سان ڪش (ڏڀ) گاهه مان
ساڳئي قسم جو ٻار ٺاهي اُن جڳهه تي سمهاري ڇڏيو. پوءِ جڏهن سيتا نديءَ تان
اسنان ڪري، لو کي ڪڇ ۾ کڻي موٽي، تڏهن ٻه ٻالڪ ڏٺائين ۽ سموري ڳالهه
ٻڌائين. سيتا اُن ٻئي ٻالڪ کي به لو وانگر پالي وڏو ڪيو. اِن ٽوليءَ جي ڳالهه
تلسي رامائڻ ڪٿا سرت ساگر، ڪشميري رامائڻ وغيره ۾ به آهي.
ٻيءَ رامائڻ ته ادبهت رامائڻ ۽ رام ڪٿائون آهن. پر انهن سڀني
ٻارن جي وچ ۾ تلسي رامائڻ هڪ چنڊ مثل چمڪي رهيو آهي. انهن برابر آهي
... رامائڻ ۾ لوارٿي حيثيتون وڌيڪ ڏنل آهن، پر انڪان وڌيڪ آهي
ته ضروري آهن، جن سان سدا سنسڪار پون ۽ سادن جي پاسي
تلسيداس جي رامائڻ ۾ ڀڳتي، گيان ويراڳ جي جڻ گنگا وهي

ڪري اُنجي پوڄا ڪريو. تڏهن شري رام شو لنگ آڻڻ لاءِ هنومان کي ڪيلاش پربت ڏي موڪليو. اُتي شو لنگ پراپت ڪرڻ لاءِ هنومان کي تپسيا ڪرڻي پئي ۽ اُنهيءَ دير ٿي وئي. هوڏانهن مهورت گذري وڃڻ جي ڀپ کان، رشين جي چوڻ موجب، رامچندر واريءَ جو لنگ ٺاهي ۽ استاپت ڪري اُنجي وڌيءَ موجب پوڄا ڪئي. اُنڪانپوءِ هنومان جڏهن ڪيلاش مان لنگ کڻي موٽيو تڏهن پنهنجو ڪمالو ورٿ ڏسي ڏاڍو دکي ٿيو. اِهو ڏسي رامچندر چيس ته هو بلاشڪ استاپت ٿيل لنگ کي هٽائي اُنجي جاءِ تي پنهنجو آندل لنگ رکي. هنومان گهڻيئي زور لڳايا پر اُن واريءَ جي لنگ کي چوري نه سگهيو ۽ مورڇت ٿي ڪري پيو ۽ هنجو گهمنڊ لهي ويو. پوءِ هنومان ڪيلاش مان آندل لنگ جي راميشور لنگ جي اُتر پاسي استاپنا ڪئي. پر والميڪ ۽ تلسي ۽ ٻين گهڻن رامائڻن ۾ اِها ڪٿا ڪانهي ۽ لکيل آهي ته رامچندر لنڪا جي وڃڻ وقت راميشور جي استاپنا ڪئي هئي.

جڏهن لڇمڻ مورڇت ٿيو ته سشيڻ ويد جي ٻڌايل سنجيوڻي ٻوٽيءَ سان لوڌو ٿيو. والميڪ موجب سشيڻ ويد وانرن جو هڪ سيناپتي آهي جيڪو ويد به آهي. مهاناٽڪ ۾ سشيڻ ويد راوڻ جو ويد آهي ۽ تلسي رامائڻ ۽ ٻين موجب به سشيڻ لنڪا جو هڪ ويد آهي.

سيتا جو تياڳ رامچندر جي بدناميءَ ڪري ڪيو، اِها ڳالهه به گهڻن رامائڻن ۾ ناهي. تلسي رامائڻ، مهاڀارت ۽ ٻين پراچين پراڻن ۾، جهڙوڪ هري ونش، وايو پراڻ، نرسنگهه پراڻ، وشڻو پراڻ وغيره ۾ سيتا تياڳ جي ڪٿا بلڪل ڪانهي. اُتر پراڻ ۾ ڄاڻايل آهي ته ايوڌيا واپس اچڻ کانپوءِ سيتا کي اڌ پيٽ ڄاوا پر سيتا جي تياڳ جو ذڪر ڪونهي. والميڪ رامائڻ جي اُتر ڪانڊ ۾ اِها ڳالهه آهي پر والميڪ پنهنجو رامائڻ يڌ ڪانڊ ۾ ئي سماپت ڪيو آهي ۽ گهڻن ودوانن جو اِهو پڪو مت آهي ته والميڪ رامائڻ ۾ اُتر ڪانڊ پوءِ ڳنڍيو ويو آهي، ڇو جو اُن ڪانڊ جي لکڻي ۽ ٻيهڪ باقي ڪانڊن کان جدا نموني جي آهي.

ڀاڳوت پراڻ، پدم پراڻ ۽ ڪٿا سرت ساگر موجب هڪ ڌوٻيءَ جي بدنامي ڪرڻ ڪري گرڀوتيءَ سيتا جو تياڳ ڪيو ويو. بنگالي ڪرتواس رامائڻ، ڪشميري رامائڻ، جين رامائڻ ۽ آنند رامائڻ موجب سيتا راوڻ جو چتر ڪڍيو، انڪري هن جو تياڳ ڪيو ويو. اها ڪٿا هيريت آهي. هڪڙي ڏينهن سيتا جي ساهرين راوڻ جي مورت ڪڍڻ لاءِ هٺڪي گهڻو چيو. سيتا اُنوقت پنهنجي سمهڻ واري ڪمري ۾ ويٺي هئي ۽ اُتي فرش تي هن راوڻ جي شڪل ڪڍي ۽ ساهرين جي وڃڻ کانپوءِ ٿڪجي اُن مورت پرسان ئي ننڊ ۾ سمهي پئي. رامچندر کي اِهو درشيه ڏيکاريو ويو. آنند رامائڻ ۾ لکيل آهي ته ڪيڪئيءَ

वातभक्षा निराहारा तप्यन्ती भस्मशायिनी।
अदृश्या सर्वभूतानामाश्रमे ऽस्मिन्निवासिनी ॥३०॥ सर्ग ४८
शापस्यान्तमुपागम्य तेषां दर्शनमागता ॥१६॥
राघवौ तु तदा तस्याः पादौ जगृहतुर्मुदा।

هوءِ رکو هوا کائي، ان جل کانسواءِ، رک ۾ ٻئي لهسيا کندي هئي
۽ رهندي ۽ ڪنهنکي ڏسڻ ۾ نه ايندي هئي ۽ سراپ جي انت لڳ
ڏسڻ ۾ آئي ۽ مهمانن جو آدر ستڪار ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪتي. اتر
لکمڻ هنکي ٻيرن نيا. ان ڳالهه کي ٻگس تلسيداس هئو پيس لکيو آهي:

गौतम नारि श्राप बस उपल देह् घीर घीर।
चरन कमल रज चाहति कृपा करहु रघुबीर॥

सत पद पावन सोक नसावन, प्रगट भई तप पूंज सही।
त रघुनायक जन सुखदायक सनमुख होइ कर जोरि रही॥

اهليا سراپ جي ڪري پٿر جي ديهه ڌارڻ ڪري لوهاڻي مرڪ
جي ڌور چاهيندي. هي رگهوويرا مون تي ڪرپا ڪريو!! شري رام جي
شوڪ کي ناس ڪندڙ چرڻن جي ڇهڻ سان برابر اها تپسوڻي اهليا
ٿي. ڀڳتن کي سک ڏيندڙ شري رگهوناٿ کي ڏسي، هوءِ هٿ جوڙي
بيٺي رهي. ڀرسنگهه پراڻ، سڪند پراڻ، پدم پراڻ ۽ آنند رامائڻ ۾
ٿيل اهليا جو اڌار رامچندر جي چرڻ ڇهڻ سان لکيو.

ٻاليءَ کي مارڻ جي ڪٿا ۽ جدا جدا نمونن ۾ لکيل آهي. رامچندر
پوکتان ٿي ٻاليءَ کي تير هڻي ماريو، اها دلسه هڪ آدرشي ڪري
نٿي سولهن. اُنهي سمجهاڻيءَ ۾ والميڪ ۽ تلسيداس لکيو آهي ته رام
جي عبرضي لور رامچندر هڪ ٻاليءَ کي سزا ڏني. ير الرگهه راگهو
بين ڪيترن رام ڪٿائن ۾ لکيل آهي ته رامچندر ٻاليءَ کي دوکو
ماريو. مهاوير چرت ۽ ڀوڙوما ڪويءَ جي لاهول رام اپيديه ۾ لکيل
ته راوڻ جي منتري مالوان جي هٿي ڏيڻ تي ٻاليءَ رام لکمڻ کي
وڍڻ کان روڪيو تڏهن رامچندر سامهون لڙائي ڪري هنکي ماريو.

راميشور استاپنا لاءِ سڪند پراڻ، ٻنگالي ڪرتواس رامائڻ ۽ آنند
لکيل آهي ته لڙائيءَ کانپوءِ رامچندر رشين منين کان پڇيو ته برهمڻ
۽ پراشچت ڪيئن ڪجي! انهن صلاح ڏني ته رامچندر لنڪ

ويو آهي.

انڊونيشيا ۾ ٻوگينيز ڪويءَ جو ٺاهيل رامائڻ ڪاڪاون واليڪ رامائڻ آڌار تي لکيل آهي ۽ هنتي ڪٿا جي پٽي رامائڻ جو به گهڻو اثر آهي. ۾ چرت رامائڻ ۽ رام ڪيلنگ ۾ به آهن ۽ سيرت رامائڻ جو وڏو ڪر آهي. وچين جاوا جي پرمبنم ٽالي استان تي هڪ شو مندر جي چوطرف جي پٿرن تي رام ڪٿا اُڪريل آهي. اوڀر جاوا جي پنترن ٽالي استان تي به شو مندر ۾ رامائڻ اُڪريل آهي. ملايا ۾ حڪايت سيري رام، حڪايت مهاراجا راوڻ، شري رام وغيره رام ڪٿائون ٿوري گهڻي فرق سان آهن.

انهن سڀني گرنٿن ڪانسواءِ بيشمار ناٽڪ ۽ ايڪ ٻولين ۾ ايڪ رامائڻن جا جيڪي آهن تن شري رام جي ڪٿا کي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۽ گهر گهر پهچائڪ ڪري ڇڏيو آهي. دنيا ۾ ٻي ڪا اهڙي ڪٿا ڪانهي جنهنجو ايترو پرچار هجي. انهن سڀني گرنٿن ۾ جدا جدا شاعرائيون خوبيون آهن ۽ ڪٿا ۾ به وڏو گهڻو فرق آهي. انهن فرقن جي بيان سان ته پوٿا ڀرجي ويندا پر ڪي فرق پاٺڪن جي ڄاڻ لاءِ لکجن ٿا:

سيتا جي جنم بابت جدا جدا ڪٿائون آهن. راجا جنڪ کي سيتا ٻنيءَ ملي ۽ ٻنيءَ ۾ ڪٿان آئي؟ تبيت، کوٽان، انڊونيشا ۽ سيام جي رامائڻن ۾ هن سوال جو جواب ملي ٿو. اِهي رامائڻ ڀارت جي پراچين اُتر پراڻ جي آڌار لکيل ٿا ڏسجن. اُتر پراڻ ۾ ڳالهه هن ريت آهي. منڊودريءَ کي جنهن وقت ڄاڻ ته لنڪا ۾ ڌرتي ڌڏي ۽ وڏو زلزلو ٿيو ۽ ٻيا به ڪيئي اپسڳڻ ٿيا. جوتشين چيو ته هيءَ ڪنيا راوڻ جي ناس ٿيڻ جو سبب بڻبي. تڏهن ماريچ کي چيو ته هن ڪنيا کي ڪنهن ڏورانهين ملڪ ۾ ڇڏي اچ! ماريچ ڪنيا کي راجا جنڪ جي متلاپوريءَ جي هڪ ٻنيءَ ۾ رکي آيو. پوءِ هندن آهي ته اُن ڪنيا کي هڪ نوڪريءَ ۾ وجهي لڌيءَ ۾ لوڙهيو ويو ۽ ڪن کي اُها نوڪري ملي ته اُنهن وڃي راجا جنڪ کي ڏني. مها ڀاڳوت ديوي ۾ به اِهيءَ ڳالهه جي پشٽرائي ٿيل آهي جو لکيل آهي.

सीता मंदोदरी गर्भ संभूता चारु रूपणी

ٻهرين رامائڻ هٿو هڪ وير جي پراڪرم جو ڪاويه ۾ پوءِ رامچندر کي وشنوءَ جو اوتار مڃي اُنجي ڀڳتي وڌندي وئي ۽ هنجي چرترن ۾ الوڪ رنگيندا ويا. اڌيانم رامائڻ ۽ تلسي رامائڻ ۾ اهڙا چمتڪار گهڻا لکيل آهن. ته پٿرن تي "رام" لکڻ سان اُهي ترڻ لڳا يا مثال وٺو اهليا جي ڪٿا جو. رامائڻ ۾ لکيل آهي:-

۽ ٻين ڌرم جي ديکيا وٺي موکيه پراپت ڪن ٿا.

ڀارت جي ٻين ٻولين ۾ رامائڻ:-

ڀارت جي ٻين ٻولين جا پراچين مکيه رامائڻ هيٺ ڄاڻايل آهن. تامل ٻوليءَ ۾ ڪوي ڪنبن جو رامايڻ ڏهين صديءَ ۾ لکيل آهي جنهن ۾ وڀيشڻ راوڻ کي رامچندر جي نرسنگهه اوتار جي ڪٿا ٻڌائي رامچندر جي شرڻ ۾ اچڻ جي صلاح ڏني هئي. مهودر جي آگيا تي مروچن نالي راڪشس جنڪ جو روپ ڌاري سيتا کي چوي ٿو ته هوءَ راوڻ کي پتي ڪري مڃي. پيو ته مندودريءَ جو موت به لڙائيءَ جي ميدان تي ٿئي ٿو. باقي ٻي ڪٿا والميڪ رامائڻ ۽ ڪمار داس جي جانڪي هرڻ تان ورتل آهي. چڪرورتي راجگوپالاچاريه جو انگريزي رامائڻ (جنهن جو سنڌيءَ ۾ ترجمو ٿيل آهي) ڪنبن ڪويءَ ۽ والميڪ رامائڻن جي آڌار تي لکيل آهي.

تيلگو ٻوليءَ ۾ دوپاد رامائڻ ڪوي ٻڌراج جو ٺاهيل آهي. هن ۾ لکيل آهي ته سيتا سويمبر وقت راجا جنڪ چوي ٿو ته هن کي سيتا هڪ ٽوڪريءَ ۾ ٻيلي ۾ ملي هئي. بن وڃڻ وقت لکشمڻ ننڊ جي ديويءَ کان گهر ورتو ته بنواس جا ۱۴ ورهيه هن کي ننڊ نه اچي ۽ سندس استري ارملا ۱۴ ورهيه ننڊ ۾ پئي رهي. ميگهناد جي استريءَ سلوچنا جي ڪٿا به وستار سان ڏنل آهي. تيلگو ٻوليءَ ۾ رنگنات رامائڻ، اُتر رامائڻ، گوپينات رامائڻ، ڀاسڪر رامائڻ به سنا لکيل آهن پر عام ماڻهن ۾ مولا رامائڻ جو گهڻو پرچار آهي جيڪو مولا نالي هڪ ڪنيارڻ ڇوڪريءَ مٺن گيتن ۾ ٺاهيو آهي.

مليالم ٻوليءَ ۾ ارام چرت، ڪناس رامائڻ، ڪيرال ورما رامائڻ آهن پر سڀ کان وڌيڪ چالو اڌيالم رامائڻ آهي جو سنسڪرت جي اڌيالم رامائڻ جو ترجمو آهي. ڪناريءَ ٻوليءَ ۾ توراوي رامائڻ ۽ مئي راوڻ ڪالگم آهن جن ۾ به ڪي ڪٿائون ٿوري فرق سان ڏنل آهن. سيلان جي رام ڪٿا ۾ بالي رامچندر جو پيءُ آهي ۽ لنڪا کي آگ لڳائي سيتا کي رامچندر وٽ وٺي اچي ٿو. ڪشميري رامائڻ ۾ مندودريءَ کي ئي سيتا جي ماءُ لکيو ويو آهي ۽ ٻيون به ڪي ڳالهيون بدليل آهن.

بنگال ۾ ڪرت واس رامائڻ جو سڀ کان وڌيڪ پرچار آهي، جنهن ۾ رامچندر جي ڪالي پوڄا ۽ مهي راوڻ ۽ اهي راوڻ جون ڪٿائون وغيره آهن. ... ۾ چندراوتي جو رامائڻ، رامانند جي رام ليلا، جگترام جو رامائڻ ۽ ... گوسواميءَ جو رام رسايڻ به اصلي رامائڻ آهن. اوڙيسا ۾ بلرامداس رامائڻ

ڳالهه ٻيرالتي ڪري ٻڌائي. شري رام دلگير ٿـي چيو تـہ "ڇنتا
ڪرڻ جي وس ٿيل استريءَ جي ڪجھ به ڇوڙ ني توکي خيال ئي
نہ ڏيڻ کپندو هو ۽ هن کي اڪيلو ڇڏي تو عقل جي برخلاف ڪم
ڪيو آهي." اهين ڳالهائيندي ٻئي ڀائر ڊوڙندا ڊوڙندا اچي پنچوٽيءَ

۾ پهتا، جتي ڏٺائون تہ سيتا
نهي ڪي ڪانہ ۽ ڪٽيا جي
سڄي سوڀيائي گم ٿي ويئي
آهي. پوءِ تہ شري رام ورلاپ
ڪندو ڊوڙي ڊوڙي سيتا کي
چوطـرف ڳولهڻ لڳو. ٿلن
ٿولن واري ٻن ۾، تلاءُ ٿي،
پربت ٿي، گوداوريءَ ٿـي
۽ پيو بہ جتي ڪٿي رامچند.
پنهنجي پتنيءَ کي ڳولهيو ۽
جڏهن ڪٿي بہ پتو ڪين پيس
ڪڏهن وڻن ٽڻن ۽ پسن پکين
کـان سيتا بابت پڇڻ لڳو.
انـريت رامچندر گهڙوڪي
وقت روئندو ۽ پٽڪندو رهيو ۽ نيٺ زمين تي ڪري پيو ۽ سڏڪا
ڀري هاءِ سيتي! هاءِ سيتي! چوڻ لڳو.

رامچندر کي اهڙو بيحال ڏسي لڪشمڻ کي ڏاڍي چنتا ٿي ۽
هو رامچندر کي دلداري ڏيڻ لڳو. پر تہ بہ شري رام جي من کي
ڌيرج نہ آيو. هو چوڻ لڳو- هي لڪشمڻ! سيتا تہ ڪٿي بہ ڏسڻ ۾
نٿي اچي. راڪشس پڪ سان اسانکان بدلو چڪايو آهي جو هن
اڪيليءَ کي پڪڙي ٽڪر ٽڪر ڪري کائي ڇپائي ڇڏيو هوندائون.
هاءِ! هوءَ اُنوقت ڪيئن نہ ڪنبندي ۽ رڙندي هوندي! هاڻي مان
ڪهڙو منهن ڪٿي ايوڌيا ويندس؟ سڀ لوڪ مون تي ڇٺ...

پنهنجي راڪشسي داسين کي چيو، ”ڪنهن نہ ڪنهن طريقي سان سيتا جو ايمان ۽ هٺ ڀڃيو. هنڪي اشوڪ واٽڪا ۾ وچي اڪيلو بند رکو ۽ ڪنهنکي بہ هن سان ملڻ نہ ڏيو. جئن جهنگلي هاٿڻ کي هيرائبو ۽ وس ڪبو آهي، تئن ڪنهن نہ ڪنهن تجويز سان هنکي منهنجي وس ڪريو.

ائين چئي راوڻ خفي ٿي موٽي ويو ۽ راڪشسياڻيون سيتا کي اشوڪ واٽڪا ڏانهن وٺي ويئون. اشوڪ واٽڪا هڪ من موهيندڙ باغيچو هئو، جنهن ۾ ميون سان ڀريل انيڪ ڇايادار وڻ ۽ خوشبودار گلن وارا بوٽا هئا. انهي ڪيترائي ننڍا جدا جدا قسمن جا سنگمرمر جا تلاؤ هوا جنهن رنگين ۽ اڇا ڪملن جا گل ٽڙيل هئا. جتي ڪٿي مور پنهنجا پر پکيڙي پئي نچيا ۽ پالتو هرڻ پئي ٽپيا ۽ ڪڏيا. تہ بہ سيتا کي سکہ ڪو نہ هو. هوءَ بنديياڻي پنهنجي سواميءَ جي ڏيان ۽ پريم ۾ غلطان رهڻ لڳي. ڀيانڪ راڪشسياڻن سدائين هن کي پهرو ڏينديون رهنديون هيون.

سيتا جي ڳولها ۾ رامچندر جو جتايوءَ سان ملڻ.

رامچندر ماريچ کي ماري ٽڪڙو ٽڪڙو پنهنجي ڪٽيا ڏانهن موٽي رهيو هو تہ رستي ۾ لڪشمڻ گڏيس، جنهن کي ڏسي سندس من ۾ اچي اُڻ تڻ ٿي. هو کيس چوڻ لڳو:- هي لڪشمڻ! راڪشسن سان ڀريل بن ۾ تون سيتا کي اڪيلو ڇڏي چڱو نہ ڪيو آهي. راڪشسن جانڪيءَ کي ماري کائي نہ ڇڏيو هجي. مونکي چرطرف اپسوڻ پيا ڏسڻ ۾ اچن جو منهنجي کٻي اک ۽ ٻانهن ڦرڪي رهي آهي. گدڙن ۽ پکين جون ڪيڪون ۽ ڀو ڀريل آواز ڪنهن ايندڙ آپدا جي سوچنا ڏيئي رهيا آهن. سيتا ضرور ڪٽيا ۾ نہ هوندي ۽ راڪشسن مونکان بدلو چڪايو هوندو.

تڏهن لڪشمڻ کيس پنهنجي ۽ سيتا جي وارتالاپ جي سڄي

آگياڪاري آهيان. پاڻڪي خوش رک ۽ مونتي ڪرپا ڪر.

ائين چئي مهاراجا راوڻ سيتا جي چرڻن ۾ پنهنجو مٿو نوايو پر سيتا هنجي خوشامد تي ڪو ڌيان نہ ڏنو. هوءَ پنهنجو منهن ساڙهيءَ جي پلوءَ سان ڍڪي کيس چوڻ لڳي:- تون پنهنجي پراڪرم جون ٻٽاڪون نہ ڏاڍيون ٿو هڻين، پر ڇا ڪو بہ بهادر هڪ اڪيلي وينل ابلا کي اُنوقت چورائي ڪڍندو جنهن وقت هنجو پتي موجود ڪونہ هوندو؟ تو ۾ ساهمون وڙهڻ جي سورهيائي نہ ڪانهي پر چوريءَ ڪرڻ ۾ سو چتر آهين. منهنجي اڳيان پنهنجي ٻل پراڪرم جي هام نہ هڻ. جي تون رامچندر جي سامهون ٿين ها تہ ڪرۓ دوشڻ وانگر تنهنجو بہ ناس ٿئي ها. تون شري رام سان ويرُ رکي گهڻو وقت جيئرو رهي نہ سگهندين. پنهنجي بچڻ جي اُميد نہ رک. تنهنجي هيءَ سوني جي لنڪا ۽ مها ٻلوان راڪشس، جن تي توکي هيڏو گهمنڊ آهي، سي بہ جلد رامچندر ۽ لڪشمڻ هٿان ناس ٿيندا. يڌ ۾ شري رام پنهنجن تکن تيرن سان تنهنجي شرير کي چيري تنهنجو اِهو سمورو گهمنڊ، ٻل ۽ پراڻ ڪڍندو. تنهنجي ۽ تنهنجي جاتيءَ جي انت گهڙي اچي پهتي آهي، انڪري ئي وڌاتا توکان هيءُ پاپ ڪرم ڪرايو آهي. اِهو خيال دل مان ڪڍي ڇڏ تہ مان تنهنجي لالچ وَس يا پنهنجي جان بچائڻ خاطر تنهنجي ڳالهہ مڃيندس. اڙي مها پاپي! جي تون مونکي ڇهندين تہ مان پنهنجو آپگهات ڪنديس

سورميءَ سيتا جا اهي وچن ٻڌي راوڻ ورائيو:- سيتا! جي تون منهنجي ڀلائي ۽ پريم جو اِهو بدلو ٿي ڏين تہ سمجهجي ٿو تنهنجي اڳلي جنم جي ڪيل پاپن ڪري اچا ڪجهہ وقت توکي دکہ ڀوڳڻو آهي. مان توکي ٻارهن مهينن جي مهلت ڏيان ٿو جيڪڏهن اِنهيءَ عرصي اندر تو مونکي قبول نہ ڪيو تہ منهنجا رسوئيا توکي ٽڪر ٽڪر ڪري، تنهنجو ماس رڌي منهنجي ڪاڏي

...ـتا کي ڪجهہ مٺا ۽ ڪجهہ ڏپ جا وچن چئي، راوڻ

۾ اڪيچار سون ۽ چاندي، اڪٿ جواهر ۽ رتن ۽ پٽ پٿيهر مخمل ۽ ڪيمخاب جا ڍير لڳا پيا هئا. سنسار جي انيڪ ملڪن کي جيتي، راوڻ سڄي دنيا جي ڌن دولت ۽ عجيب و غريب پدارٿ آڻي پاڻ وٽ ڪٺا ڪيا هئا. سيتا کي درليپ پشپڪ ومان به ڏيکاريو ويو، جيڪو من جهڙيءَ رفتار سان هلندو هو. مطلب ته سيتا کي شان شوڪت جو سارو سامان ۽ سمپتي ڏيکاري ويئي پر هنجي نظر ڪنهن به شئه تي ڪانه پيئي؛ هنجي من اندر ته رڳو هنجو پراڻ پتي ئي پئي وسيو.

راوڻ پوءِ هنکي سمجهائي چوڻ لڳو:- سيتي! تون هن سموري ڌن سمپتيءَ کي پنهنجو ڪري سمجهه. اُنجو سڪ ماڻ. منهنجي راڄ ۾ ٻٽيهه ڪروڙ ماڻهو رهن ٿا ۽ پين ديسن جا راجائون به منهنجي تابع ۾ آهن. تون منهنجي پٽ راڻي ٿيءُ ۽ اِن سڄي سامراجيه تي راڄ ڪر. تون مونکي پراڻن کان به وڌيڪ پياري آهين. مونکي گهڻيئي زالون آهن، پر تون سڀني جي راڻي ٿي رهندينءَ. هن ڪانپوءِ مان رڳو توکي پيار ڪندس. هن سوني جي لنڪا جي چوگرد سوين جوجن اٿاهه سمنڊ آهي. هزارين جوڌا هن پيٽ جي رکيا ڪري رهيا آهن. ترلوڪيءَ ۾ اهڙو ڪو ٻيو ڪونهي جو منهنجو مقابلو ڪري سگهي ۽ توکي مون وٽان وٺي وڃي سگهي. هڪ ديش نيڪالي ڏنل، ٻن ٻن پنڪندڙ نرڌن سان جهنگل جهاڳڻ ۾ توکي ڪهڙو سڪ ٿو ملي؟ تون پڪ ڄاڻ ته هن ڪانپوءِ تون رام کي ڏسي نه سگهندينءَ جو هو لنڪا جي ويجهو به پهچي نه سگهندو. تون رام سان ملڻ جي آس لاهي ڇڏ ۽ هن سموري راڄ کي پنهنجو ڪري سمجهه. منهنجا زيردست جيڪي وڏا وڏا ديوتائون، گنڌرو، ڪنر ۽ راجائون آهن، تنکي ۽ مونکي پنهنجو ٻانهو ڪري سمجهه. اڄ ته پشپڪ ومان تي چڙهي سڄيءَ دنيا جو سئر ڪري ۽ مؤج ڪريون. هي سندري! مان تنهنجي چرڻن تي ڪري توکان پريم جي ڀيک گهري رهيو آهيان. مان پنهنجي سڄيءَ حياتيءَ ۾ ڪڏهن ڪنهن اڳيان هٿ ٻڌي نميو ناهيان. مان تنهنجو داس ۽

هيءُ شري تلسيءَ رامائڻ ڏاڍي پريم ۽ شرڌا سان
پنهنجي پوڄيه ماتا ۽ پتا جي
يادگيريءَ ۾ ارپيم.

اسان جو پتا پوڄيه ڀيرومل تاراچند ڏوڏيجا، پنهنجي سموري جيوت رامائڻ جي آدرش موجب پرمارٿه ۾ گذاري. سنه ١٩٠٠ع کان پنهنجي ديهانت جي وقت ١٩٣٢ع تائين لاڙڪاڻي ۾ وڪالت ڪندو رهيو. هو پنهنجي ڪمائيءَ جو وڏو حصو غريبن جي مدد ۽ وديا پرچار ۾ ڪم آڻيندو هو. پاڻ سنسڪرت جو وڏو وِدوان هو ۽ هن جي اُدم ڪري هندي ۽ سنسڪرت جا ڪيترا سڪول ۽ لائبريريون کليون. هو سدائين ماس مدرا پڪتي ڪرسمين جو وروڌ ۽ سداچار ۽ ڀڪتي ڀاو جو پرچار ڪندو رهيو. هن جي پنهنجن شاسترن ۾ ڏاڍي شرڌا ۽ آستا هوندي هئي، جو شڪارپور ۾ ٻالڪرام جي مڙهيءَ ۽ لت واري ڌرمسالا ۾ رامائڻ ۽ ڀاڳوت جي ڪٿا ڪندو هو. اسان جي ماتا لوناٻائي به سيل سنتوش ۽ ميلاپ واري هڪ آدرش ناري هئي ۽ ١٩٢١ع ۾ پرلوڪ پڌاري.

اهڙي آدرش ماءُ پيءُ جي چرڻن ۾ منهنجو وار وار پرڻام آهي. شل مولتي سدائين هنن جي آسيس رهي ۽ مان هنن جا ڏس لهي ۽ سيوا ڪريان.

لوڪرام
١-١٠ ١٩٥٩ع

اوم

شري تلسي رامائڻ

رامائڻ پڙهي، جيڪو سک سڄيءَ سان ؛
سهجي لنهن ڄي ڄيءَ موڻ، سنسو ڀرم وڃي ؛
لنگهي پار پوي، اُوديا ڄي اوڙاه کان.

جون ١٩٥٩] چاپو پنجون قيمت ٧٥-٨

سنڌيڪار ۽ ڇپائيندڙ ؛
لوڪرام ڊيسومل ڏوڏيجا
١٣٠٦ شڪروار، ڀاجيراوَ روڊ، پونو-٢